ڕاڤـەی

كَشفُ الشُّبُهات

نووسینی

شیخ محمد بن عبدالوهاب

ڕاڤەکردنی

ماموٚستا کامەران کەریم

نووسینەوەی

زانست خوازانی شەرعی

ئامادەکردنی

بەرەوبەهەشت

بسم الله الرحمن الرحيم

ڕاڤەی

كشف الشبهات

نووسنی

شیخ محمد بن عبدالوهاب

ڕاڤەکردنی

مامۆستا کامەران کەریم

نووسینەوەی

زانست خوازانی شەرعی

ئامادەکردنی

بەرەوبەهەشت

پێڕست

شرح البسملة

شێخ (محمدى كورى عبدالوهاب) ئەلیٚ : (قال رحمه الله : بسم الله الرحمن الرحيم) لەهەندێك نوسەخدا هاتووه (وبه نستعين) وەلەهەندێكیتر (وبه ثقته) تەبعەن شێخ به (بسم الله الرحمن الرحيم) دەست پیٚ دەكات لەبەر ئەوەی كەوا خوای تبارك وتعالى سەرەتای كیتابەكەی خۆیی به (بسم الله الرحمن الرحيم) دەست پیٚ كردووه هەروەها پێغەمبەری خوا ﷺ كاتێك كەوا نامەی ئەنوسی بۆ هەركەسێك به (بسم الله) دەستی پیٚ دەكرد إقدائەن به كیتابی كەریم بەقورئانی پیرۆز وه بەسونەتی پێغەمبەری خوا ﷺ زانایان كتێبەكەیان به (بسم الله) دەست پیٚ دەكەن وەكو وتمان لەهەندێك نوسخەدا هاتووه به (وبه نستعين) هاتووه (بن عثيمين) ئەفەرمووێی: یانی داوا ئەكەین داوای یارمەتی دەكەین لەخوای تبارك وتعالى وه لەهەندێك نوسخەیتردا وەكو وتمان هاتووه (وبه ثقته) ثقم هەر بەخوای تبارك وتعالى یه .

(مهمة الرسل الأولى تحقيق توحيد العبادة)

(اعلم رحمك الله، ان التوحيد هو إفراد الله سبحانه بالعبادة، وهودين الرسل الذي ارسلهم الله به الي عباده ، فاولهم (نوح) عليه السلام ، ارسله الله الي قومه لما غلوا في الصالحين ود وسواع ويغوث ونسر واخر الرسل (محمد) صل الله عليه وسلم وهوالذي كسر صور هؤلاء الصالحين ارسله الله الي الناس يتعبدون وبحجون ويصدقون ويذكرون الله كثيرا ، ولكنهم يجعلون بعض المخلوقات وسائك بينهم وبين الله نريد منهم التقرب الي الله ونريد شفاعتهم عند مثل الملائكة وعيسي ومريم واناس وغيرهم من الصالحين فبحث الله (محمد)صل الله عليه وسلم يجددً لهم دين ابيهم (ابراهيم) عليه السلام ويخبرهم ان هذا التقرب والاعتقاد شيء لا لمالك مقرب ولا لتبي مرسل فضلا محض حق الله لايصلح منه عن غيرهما والا فهؤلاء المشركون شيهدون ان الله هوالخالق وحده لا شريك له ؛ وانه لا برزق الا هو ، ولا يحي الاهو ولايميت الا هو ولا يدبر الا هو ، وان جميع السماوات ومن فيهن والارضين السيع ومن فيهن كلهم عبيده وتحت تصرفه وقهره) .

هەتا ئێرە شێخ ڕەحمەتی خوای لێ بێت کە ئەم ریسالەیەی داناوە نامیلەکیەکی زۆر گرینگە لەرەتدانەوەی قەبر پەرستەکان وشەخص پەرستەکان دایناوە و شوبهەکانیان پوچەڵ دەکاتەوە وەکو وتمان(كشف الشبهات) واتاچی کەشف بەمانای دەرخستن وپەردە هەڵدان لەسەر و لەنێوبردن و نەهێشتن وئەو بابەتانە ئەگرێتەوە واتا لەناوبردنی شوبوهاتی قبورییں و قەبرپەرستان ئەوشوبهانەی کەهەیانە کەبەدەستیانەوە کە لەدێرین زەمانەوە پێش پێغەمبەرمان ﷺ لەزەمانی پێغەمبەر(محمد)یشدا ﷺ و لەدوای ئەمیش و تادەگاتە زەمانی شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) هەتا ئێستاش کە ئەو شوبوهاتانە دێت ودەروات بەدەستیانەوەیە کەوا عەبدەکن ئەپەرستن لەجیاتی ئەوەی خوای عەبدەکان بپەرستن جا قورئانی پیرۆز تبەعن ئەو شوبوهاتانەی هەموو رەتکردۆتەوە حەدیسەکانی پێغەمبەری خوا ﷺ وە قورئانی پیرۆز پریەتی لەرت دانەوەی

شوبوهاتی موشرکین خوای تبارك وتعالى زۆر جار لەقورئان باس دەکات دەفەرمووێت ئەگەر خوا بەتەنها باس بکرێت بێتاقەت دەبن ئەگەر غەیری خوا باس بکرێت ئەوانە دڵخۆش دەبن جا پێویستە لەسەر هەرکەسێك خاوەن علیم و زانیاری بێت لەتوحید تێگەیشتبێت ئەبێ ئەو توحیدە بەباشی بۆ خەڵکی روون باکتەوە و نابێت لەهیچ کەسێك بترسێت ترساندن لەبلاوکردنەوەی ئەو توحیدە مانای ئەوەیە لەترساندن لەگەیاندنی ئەو حەقیقەتە بەخەڵکی وە خوای تعالى لەقورئانی پیرۆزدا دەفەرمووێت: لەعنەتی خوا ومەلائیکەت و هەموو خەڵك لەسەر ئەوکەسەی ئەو حەقیقەتە ئەشارێتەوە .

ئێستا ئەگەر ئەو حەقیقەتە بۆ خەلك باس بکەیت تا چ ڕادەیەك ئەو خەڵکە دێن بەدەمتەوە تاچ ڕادەیەك بەقسەت دەکەن زۆربەی خەڵك ئەوەی کەلەدلیاندا خواردویانەتەوەو شاردوەتەوە وپێیان خۆشە بریتیە لە شیرك وبریتیە لە گومرایی لەوەش سەیرتر ئەوەیە کەسانێکی زۆرمان هەن کە دیفاع لەو گومراییە ئەکەن و دیفاە لەو کەسانە دەکەن کە گوایە ئەو کەسانە مشریك نین و ئەوکەسانە شیرکیان بۆ خوا پەیا نەکردووە و شیرکیان پەیاکردوە بەس موشریك نین و نابن بەموشریك ، لەبەر ئەوە شێخ رەحمەتی خوای لێ بێت لەو ریسالەیە رەدی ئەو جۆرە کەسانەمان بۆ ئەیاتەوە ئەفەرمووێ هەرکەسێ بکەوێتە شیرکەوە ئەو کەسە ئەبێ بەموشریك خوای تبارك وتعالى لەقورئاندا کە باسی شیرکی کردووە

وئەفەرووێ مەبەن بەموشركین ، كابرا كەشیركی كرد .. علماء ئەفەرموو: كەكەوتە شیركەوە چۆن پێی ناوترێ موشریك! یەكێ زینای كرد چۆن پێی ناوترێ زیناكار! یاكێ دزی كرد چۆن پێی ناوترێ دز! یەكێ درۆی كرد چۆن پێی ناوترێ درۆزن ! وەكو ئەوە وایە كەسێك درۆبكات تۆ پێی بلێی نابابە ئەوە درۆزن نیە ! یان زینابكات بلێی نەواللە ئەوە زیناكار نییە ، شێخ رەحمەتی خوای لێ بێت ئەوریسالەیەی كرد بەدژی ئەوكەسانەیا كەوا شوبهاتی قبوریین ، كەوا قەبر پەرستەكان ئەم شوبهاتانە بابلێن ڕەواجی پێ ئەدەن و دڵی خۆیانی پێ خۆش ئەكەن لەناوخەڵكدا ، وە ئەبن بەداعی بۆی ، وە ئەمە ڕەددی ئەوانە دەداتەوە كە ئێستا خاڵ بەخاڵ ئێستا ئەوەی خوێندمانەوە ئەیكەین بەكوردی ، وەشەرحی ئەم ریسالەبە زۆرە ، زۆر لە عولمایان شەرحیان كردوە .

یەكێ لەو شەرحانەی لەبەردەستمانایە شەرحی(صالح فوزان)ە ، شەرحی (ابن باز) شەرحی (ابن عثیمین) وە (عبدالرحمن البراك) ە ئەو عولەما بەرێزانە و چەندەها شەرحی تریش كە ان شاء الله شەرحی هەریەكێك لەوانە ئیستفادە ئەكەین و كەلیماتەكانی شێخ (محمدی كوری عبدالوهاب)ی پێ شەرح دەكەین بەئیزنی خوا .

.پێشەكی ئەلێ (اعلم رحمك الله) شێخ (صالح) ئەلێ (اعلم) كەلیمەی (اعلم هذه الكلمة ثیدا بها في تنبیة الي أمور المهمة) شێخ (محمدی كوری عبدالوهاب) كاتی كەباسی كەلیمەی (اعلم) ئەكات ئەلێ یانی بزانە دوایش ئەڵێ رەحمەتی خوات لێبێ ، ئەلێ ئەم كەلیمەیە بۆ ئاگادار كردوەیە بۆ شتە گرینگەكان (فإذا اردت ان تنبه شخصا الى شيء مهم في مسأل علم اقول له اعلم) ئەگەر بتەوێ كەسێك لەشتێكی زۆر گرینگ ئاگادار بكەیتەوە پێ ئەڵێی بزانە، بۆچی ، (من أجل أن ینتبه) بۆئەوەی كەوا هۆشیاری خۆی بەدەستبێنێ دوایی ئەلێ كەلیمەی (اعلم) فعلی أمره لە أمرەوە هاتووە ، یانی (تعلم ما یأتي وأهتم به ألقي بالك لما یلقي علیك ولما یكتب لك) گوێ بگرە و گوێرایەلكە بزانە زانیاری بەگرینگی پێ بدە بۆ ئەوەی كە ئێستا پێیت ئەوترێت یان بۆ ئەوەی كە بۆت نووسراوە ،(فهذه كلمة یؤتي بها لأهمیته ما یأتی بعدها)ئەو كەلیمەیە بۆ ئەوەیە كەبزانە لەدوایەوە شتی گرینگ دێت ئاگاداربە خوای تعالی ئەفەرمووی (لِتَعۡلَمُوٓاْ أَنَّ ٱللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيۡءٖ قَدِيرٞ وَأَنَّ ٱللَّهَ قَدۡ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيۡءٍ عِلۡمَۢا)[1]واتە بۆ ئەوەی بزانن ، چی بزانین خوایە گیان ، (أَنَّ ٱللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيۡءٖ قَدِيرٞ)خوای

[1] :سورة الطلاق آية : ١٢

گەورە بەسەر هەمووشتێکدا بەتوانایە ، (وَأَنَّ ٱللَّهَ قَدۡ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيۡءٍ عِلۡمَۢا)[1]وخوای گەورە زانیاری بەهەموو شتێك بردووە ، وەزانیارە بەهەمووشتێك(وقال تعالى : فَٱعۡلَمۡ أَنَّهُۥ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا ٱللَّهُ وَٱسۡتَغۡفِرۡ لِذَنۢبِكَ وَلِلۡمُؤۡمِنِينَ وَٱلۡمُؤۡمِنَٰتِۗ) [2]بزانە خوای تعالى ئەم کەلیمەیە لەناو قورئانەکەیدا هاتووە کە ئەفەرمووێ (فَٱعۡلَمۡ) بزانە (أَنَّهُۥ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا ٱللَّهُ) کەبەراستی هیچ خوایەك شایەنی پەرستن نییە تەنها الله نەبێت ، هەرکەسێ بپەرستڕێ پەیرەویی بکرێی لەپسە و سمع وتاعە ی بکرێ لەغەیری خوا تاغوتە ، وە خوای تعالى شایستەی پەرستنە کەس شایستەی پەرستن نییە هەموو پەرستنەکان (باطلن)ئەبێ ئەوە بزانی ئەگەر ئەمە نەزانی ئەسڵەن تۆ نەهاتوویتە ناودینی ئیسلامەوە ئەوکەسەی ئەم (لا اله الا الله)نەزانێ ئەسلەن موسلمان نییە چونکە علمی بە (لا اله الا لله) نییە پاشان ئەفەرموی (وَٱسۡتَغۡفِرۡ لِذَنۢبِكَ وَلِلۡمُؤۡمِنِينَ وَٱلۡمُؤۡمِنَٰتِ)داوای لێخۆشبوون بۆخۆت بکە لەتاوانەکانت وەهەروەها بۆ موسلمانە برواداران بەپیاو وبەژنەوە ، هەروەها ئایەتێکی تری هێناوە شێخ (صالح)وقال تعالى(ٱعۡلَمُوٓاْ أَنَّ ٱللَّهَ شَدِيدُ ٱلۡعِقَابِ وَأَنَّ ٱللَّهَ غَفُورٞ رَّحِيمٞ) [3] بزانە خوای گەورە دەفەرمووێ (ٱعۡلَمُوٓاْ) ئەمە هەموی ئایاتن لەسەر کەلیمەی (اعلم)ی شێخ (محمدی کوری عبدالوعاب) بۆچی ئەوەی هێناوە قتدای کردوە بە قورئانی پیرۆز ئەو کەلیمەی لەقورئانی پیرۆز دەرهێناوە بۆئەوەی بزانی لەداوی (اعلم) شتێکی زۆر گینگ هەیە بزانە خوای گەورە شتەگرینگەکانی چۆن باس کردووە (ٱعۡلَمُوٓاْ أَنَّ ٱللَّهَ شَدِيدُ ٱلۡعِقَابِ وَأَنَّ ٱللَّهَ غَفُورٞ رَّحِيمٞ) بزانن کەخوای گەورە عیقابی زۆر بەشەدیدە وەخوای گەورە لێخۆشبووە و بەزەیی و میهرەبانی هەیە (وقال تعالى: فَإِن تَوَلَّيۡتُمۡ فَٱعۡلَمُوٓاْ أَنَّمَا عَلَىٰ رَسُولِنَا ٱلۡبَلَٰغُ ٱلۡمُبِينُ) [4] ئەگەر ئێوە پشیت لە عیبادەت و تاعات هەڵکەن ،(توليتم عن الطاعة)کابرا ئەڵێ بڕوام هەیە ، ئەی بۆ ئیش ناکەیت ؟ نا ئیش ناکات .مورجیئەیە پەنا ئەگرین بەخوای تعالى . بزانە خوای گەورە ئەڵێ ئەگەر تاعەت نەکات چی ئەبێ (فَإِن تَوَلَّيۡتُمۡ فَٱعۡلَمُوٓاْ أَنَّمَا عَلَىٰ رَسُولِنَا ٱلۡبَلَٰغُ ٱلۡمُبِينُ) بزانە تەنها لەسەر پێغەمبەرکەمان چی هەیە؟ ڕاگەیاندن زۆر بەئاشکرایی پێتان ڕادەگەیەنێ یانی عقوبەتان لەسەرە لەڕۆژی قیامەتدا خوای تبارك وتعالى عقوبەی ئەو پشتهەلکنەنەتان ئەدات

[1] :سورة الطلاق آية : ١٢
[2] : سورة محمد آية : ١٩.
[3] : سورة المائدة آية : ٩٨.
[4] : سورة المائدة آية : ٩٢.

(فهذه كلمة عظيمةيؤتي بها لإعهنام)کەواتە کەلیمەی (اعلم) کەشێخ وتی ئەمە بۆ گرینگی دانە بۆ پێش خۆیی .

(قال رحمك الله هذا دعاء من شيخنا لكل من قرأ الرسالة) ئەمە دوعایە بۆ هەرکەسێ کە ئەم ریسالەیە بخوێنێتەوە پێ ئەلێ (رحمك الله وهذا من باب تلطف لطالب علم) ئەمە نورمونیانی نواندنە لەگەل (طالبي)علمدا (وتحسن كلام لأجل ان يقيل على لطالب العلم) هەتا طالبی علمی بەلاوە خۆشبێ و بێ وە بی علم وەربگرێ کاتێك کە ئەبینێ مامۆستاکە بە (تلطف)ونەرمو نیانی لەگەل قوتابیەکانیدا دەجولێتەوە و پێیان دەلێ رەحمەتی خواتان لێ بێ ، ببیستن ئیستفادە بکەن ، ئەبینی مەجلیسەکە خۆشتر ئەبێ و هەتا خوێندنی ئەو کتێبانەی کە ئەوەی تیانوسراوە بەشەوقتردەبێ بۆ خوێنەر و طبعا پێش ئەوە کە کاتێك (بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ بِسْمِ) مان بۆ باس دەکات شێخ دوای ئەوەی کەوتی خوای گەورە قورئانی بەوە دەستپێکردووە پێغەمبەر ﷺ بە (بسم الله) کتێب و رسائلەکانی دەستپێئەکرد ، وەهەروەها دەفەرمووێ کە (استعانە)ی تیایە بەخوای گەورە داوای یارمەتی تیایە و تبروك ی تیایە ،ئەلێ (الرحمن الرحيم) دوو ناون لەناوەکانی خوای گەورە ، تەماشاکەن چیان هەیە ، (اسم) ودائما سیفەتی هەیە (اسمی الرحمن والرحیم) سیفەتەکانی چییە. رەحمەتە .ئێمە ئەهلی سنە وجماعە ئەلێن اسمە وە اثباتی ئەکەین بۆ خوای تعالی وە سیفەتی رەحمەکەش اثبات دەکەین بەبێ (تأويل) بەس ئەشعەری ئەلێن چی ؟ ئەلێن رەحمەت .ئەلێن(إرادة الرحمة) ئەمە لەوەدا سیفەتی رەحمەت اثبات ناکەن ئاگاداری ئەوە خالە بن ئەلێن (إرادة الرحمة) یان کە ئەلێن (الغضب)ئەلێن (إرادة القاب) .ئەیگێرنەوە بۆ (ارادە) لەبەر ئەوەی ئەوان سیفەتی (إرادة إثبات)دەکەن سیفەتی رەحمە وغضب و ئەوسیفەتانە إثبات ناکەن ، لەبەر ئەوە شوێن ئەقلی خۆیان کەوتوون ئەگەر بیانوتایە چۆن ئێمە ذاتی خودامان إثبات کرد سیفەتەکانیشی إثبات دەکەین چۆن نازانین ذات چۆنە بەهەمان شێوەش نازانین سیفەتەکانی چۆنە بەس إثباتی ئەکەین علمان پێی هەیەو ئەزانین ماناکەی چیە ، بەس زانین چۆنە ، ئەمە خالێکی گرینگ بوو کە گەراینەوە سەری بۆ (بسم الله) .

پاشان شێخ (محمد) ئەفەرمووێ(ان التوحيد هو إفراد الله سبحانه بالعبادة) واتە توحيد- یەکخوا پەرستن زۆر جار لەخەلکی ئەبیستین ئەلێن یەکتا پەرستی . زۆر جار ئیشارەتمان بەوە داوە براکانم کەلیمەی پەکتاپەرستی هەلەیە بۆ توحيد. توحيد لەزمانی کوردی بەمانای پەکتا پەرستی نییە . ئەگەر تۆ تەماشای تەرازوو بکەیت دووتای هەیە یانی تۆ هەموو (اله)کانی دینیات کرد بە دوو(اله) ئایە دوو (اله)هەیە لەکەونا ؟نا نا إلهەکان زۆر زۆرە (الهە) جمع کراوە کۆکراوەتەوە کەواتە (اله)زۆرە تۆ دەبێ بلێی (التوحيد)لەو(اليهە)تانە ئەبێ تەنها یەکخوا بپەرستی ، کە کێیە خوای بەحەق ، بەس خوا بەتالەکان ناپەرستی کە ئەلێی یەکتاپەرستی ئەمە دەگەرێتەوە بۆ بیرو بڕوای کێ مەجووسیەکان کە دوو خواسان هەیە خوای تاریکی و رووناکی یاخود خوای خێر و شەر، جا تۆ لێرە یەکیان إثبات دەکەی واتە یەکێك لەبەرامبەریان باتلە .! نا لەبەرامبەری بەدەیان و بەهەزارەها خوای باتڵ هەیە ، تۆ نابێ بيانپەرستی ، تۆ ئەبێ تەبرایان لێبکەی ، تۆ ئەبێ بیڵێ (یەکخوا پەرستی) التوحيد خۆی لەبەیەك کردن هاتووە ، یانی تۆ هەموو ئەو ئاليهەتانە لا بەیت و یەکخوا بپەرستی ،ئەویش (ألله)یە واتە (إفراد الله سبحانه بالعبادة)واتە بەتەنها دانانی خوا بەپاك و بێگەردی لەهەموو شیرکەکان و عەیبەکان إلا دەبێ بۆ ئەو خوایە بێ ،ئەبێ تەنها ئەو عیبادەتی بۆ بکرێت.

ئایا لایەنی عقیدە و ایمان لای مزاهیبەکانی ئەهلی بیدع ئاوایە ، باسی (إفراد الله سبحانە بالعبادة) ئەکا یاخود ئەلێ چی ؟ (إفراد الله بالخلق) ئەلێن خوا بەتاقی تەنها خۆی دنیای دروستکردووە ، ئەوە ئەکەن بەعقیدە . ئەکەن بە ئیماان ،

ئەمە هەلەیە (ئەبو جهل)یش ئەو ئیمانەی هەبوو وەکو ئێستا شێخ باسی ئەکا کەواتە قەزییەکە قەزییە ی الالوهیەت و عیبادەتە نەك قەزییەکە بریتیبێ لە دورست کردن ، چونکە (ئەبو جهل) وئەوانیش ئەیانزانی تەنها خوا ئەرز و ئاسمانی دروستکردووە ،

شێخ ئەلێ (اعلم هذه المسألة العظيمة) بزانە ئەم مەسئەلە گەورەیە ، (واجعلهل في ذاكرتك ، دائما) لەخەيالتا بێ (واجعلها في انتمامك دائما وابدا) ئەمە بکە گەورەترین شت لەتەفکیر و بۆچونتدا ، مەسئەلەی یەکخوا پەرستی .(وهي أن توحيد إفراد الله باالعبادة) واتە بەیەکەزانینی خوا لەعیبادەت بۆ کردن .(ليس هو إفراد الله بالربوبية) مانای نییە توحیدی

(إفراد الله بالربوبية)و بەس بەلێ إفرادە بە الالوهیەت ربوبیەت بە أسماء صیفات یش ئەوە هەرسێ بەشەکەی توحیدە بەلام ئەوەی گرینگە لێرەدا سەرەنجمان بۆی رابکێشی بریتیە لە الالوهیەت .(فإن هذا أقر به المشركون ولم يكونواموحدين) ، ئەمە موشریکەکانی ئیمانیان پێی هەبوو إقراریان پێی ئەکرد ، کەواتە ئەبێ زۆر وریا بین (ئەبو جهل) و ئەوانیتر دژایەتیان لەگەل پێغەمبەردا ﷺ لەسەر ئەوە نەبوو کەخوا هەیە یان نییە ! دژایەتیەکەیان لەسەر ئەوە بوو تەنها ئەبێ بەقسەی خوا بکەین ئەوانیش بەقسەی خوایان نەئەکرد . وەکو ئەمڕۆ ئەمەتا بەخەڵکی ئەلێی تەنها بەقسەی خوا بکە نا لەگەل خوا بەقسەی کەسانی تر دەکا و خۆیشی بەموحید دادەنێت .(لأنهم لم يفردوا الله بالعبادة اقرارهم بالتوحيد ربوبية ليس هوتوحيد مطلوب وانما توحيد الربوبية دليل علي توحيد الأولوهية ولازم له) کەواتە إقراری داوە بە توحیدی ربوبیە ئەو توحیدە مطلوبە نەبوو کەخوا داوی لەئێمە کردوە توحیدی ربوبیە خۆی لەخۆیدا داخوازیکەری توحیدی الالوهیەتە ! دەلیلە لەسەر ئەو لازمە بۆ ئەو لازم وملزمی یەکترین یانی کاتێك کەتۆ ئەلێ خوا ئەم دونیایە دروست کردوە کەواتە ئەبێ هەر بەقسەی وی بکرێی (ٱلَّذِى خَلَقَنِى فَهُوَ يَهْدِينِ)[1] ئەو منی دروست کرد کەواتە ئەبێ ئەویش توجیهم بداتێ ئەویش پێم بلێ وابکە ئەویش پێم بلێ ئاوا مەکە ئەبێ من بەقسە ئەو بکەم (فمن أقر بتوحيد الربوبية لزمه أن يقر بتوحيد الألوهية ،)هەرکەسێك بلێ خوامنی دروست کردوە لازمە لەسەر ئەبێ إلا ئەبێ بلێتن و تەنها بەقسەی خوا ئەکەم ئەبێ إقرار بکا بەوەی کە بەقسەی خوا ئەکا ! (واالله تعالى يذكر في القرآن في كثير من الآيات توحيد الربوبية دليلا على توحيد الألوهية) خوای گەورە لەقورئاندا زۆر ئەمەی باس کردوە.

ئینجا ئەمە ئەتوانین بلێن هەر لەشەرحەکەی شێخ(صالح)رەد بۆ ئەوکەسانەی کەئەلێن ئەم تەقسیمەتان لەکوێی هێنا !؟ توحیدی ربوبیە و أسماء صیفات ؟زۆر کەس ئەبیستین بەبێ ئەقلانە ئەکەوێتە ئەو بابەتەوە تۆ سەیری قورئان بکە بە تدبوری بە تدبوری ئایەتەکان بۆت دەر ئەکەوێی بزانە (كما قال تعالى)سەیری ئەم ئایەتانە بکەن(يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱعْبُدُوا۟ رَبَّكُمُ ٱلَّذِى خَلَقَكُمْ وَٱلَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿٢١﴾ ٱلَّذِى جَعَلَ لَكُمُ ٱلْأَرْضَ فِرَٰشًا وَٱلسَّمَآءَ بِنَآءً وَأَنزَلَ مِنَ ٱلسَّمَآءِ

[1] :سورة الشعراء آية:٧٨

مَآءَ فَأَخْرَجَ بِهِۦ مِنَ ٱلثَّمَرَٰتِ رِزْقًا لَّكُمْ فَلَا تَجْعَلُوا۟ لِلَّهِ أَندَادًا وَأَنتُمْ تَعْلَمُونَ)[١] (يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱعْبُدُوا۟ رَبَّكُمُ)ئەی خەڵکی ئێوە عیبادەت بکەن بۆ پەروەردگار ی خۆتان کامە (ٱلَّذِى خَلَقَكُمْ)سەیرکە (ٱعْبُدُوا۟) یانی بەقسەی بکەن یانی ئێوە تەنها ئەو بپەرستن ئەوە پەرستنی الالوهیەتە پەرستن بۆ کێ بکەین (ٱلَّذِى خَلَقَكُمْ وَٱلَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ)[٢]ئەوەی کە ئێوەی دروست کردوە ئەوەی پێش ئێوەی دروست کردوە ئەگەر وابکەن ئەبن بەکەسێکی موتەقی و لەخوا ترس و ئەبن بەوکەسانەی کەوا ئێوەبەقسەی خواتان کردوە عیبادەتان بۆ خوا کردوە وە خۆتان لەعەزابی خوا پارستوە بەوەی عیبادەتان بۆ خوا کردوە !،(ٱلَّذِى جَعَلَ لَكُمُ ٱلْأَرْضَ فِرَٰشًا وَٱلسَّمَآءَ بِنَآءً)[٣] زەوی بۆ ڕاخستوون ، ئاسمانی بۆ دروستکردوون(وَأَنزَلَ مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءً) لەئاسانەوە لەوهەورانەوە بارانتان بۆ دەبارێنێت(فَأَخْرَجَ بِهِۦ مِنَ ٱلثَّمَرَٰتِ رِزْقًا لَّكُمْ) ئەو هەموو بەروبوومەی بۆ دەرهێناون لەزەوی ، (فَلَا تَجْعَلُوا۟ لِلَّهِ أَندَادًا وَأَنتُمْ تَعْلَمُونَ)[٤]مادەم ئەو ئێوەی دروستکردوە و بەخێویکردون کاروبارتان بۆ بەرێوە دەبات ئێوە شەریکی بۆ پەیا مەکەن ،(أنداد) واتە جمعی (ند) واتە هاوشێوە هاوێنە وەك ئەو ، لەچیا بەلام؟ یانی ئەبێ ئەو بەقسە بکرێی . کەواتە بەقسەی کەس مەکە تەنها بەقسەی ئەوبکە ئەگەر بەقسەی هەرکەسێکی ترت کرد تۆ (ند)ت دروستکردووە بۆ خوای گەورە ئەفەرمووی (هذا هو توحيد ربوبية وهو دليل توحيد الاولوهية) ئەمەیە توحیدی ربوبیەتە بوو کە بریتیە لەوەی خوای گەورە تۆی دروستکردوە تۆ بەرێوە ئەبات وەخاوەنی تۆیە پێشت ئەلێ تۆ ئەبێ بەقسەی من بکەی(هذا هو توحيد الربوبية وهو دليل توحيد الألوهية ، فأقام سبحانه وتعالى الحجة عليهم فيما أنكروه من توحيد الألوهية بما اعترفوا به من توحيد الربوبية ليلزمهم بذلك) واتا خوای تبارك وتعالى إقراری پێکردن بەوەی کەوا خوا ئێوەی دروست نەکردووە ؟ با بۆ ئەوەی کەوا ئیزامیان بکا بەوەی کە ئێوە ئەبێ تەنها بەقسەی خوا بکەن کە بەقسەی نەکەن مانای وایە ئێوە موشریکن ،ئێوە خواتان نەپەرستوە (حيث قال لهم كيف تعترفون أنه هو الخالق الرازق المحي المميت وأنه لا شريك له في ذلك ثم تشركون في عبادته)باشە تۆ ئەلێ خوا منی

[١] :سورة البقرة آية :٢١-٢٢

[٢] :سورة البقرة اية ٢١

[٣] : سورة البقرة اية ٢٢

[٤] :سورة البقرة آية :٢١–٢٢

دروست کردوە خوا من بەخێو ئەکا خوا زەویم بۆ ئەوز ئەکا و بارانم بۆ ئەبارێنی . ئەی باشە نابی بەقسەی بکەی تۆ چۆن شەریکی بۆ پەیا ئەکەی لەبەقسەکردنیدا؟! من سەیرم دێی لەوکەسانەی کەوا دێن دەستور و نضام دادەنێن بۆ ئەو خەڵکە ئەو خەڵکەش بەقسەیان دەکا و ئەلێن ئەم جۆرە کەسانە کافر نین موشریك نین لەکاتێکدا دێن خۆی لەگەل خوادا دەکا بەهاوێنە لەدانانی توجیە ودەستوور وشریعەت و یاسادا ، ئەبێ ئەو شەریعەتە کێ دایبنێت ؟! خوا رازیە بەوەی یەکێ خۆی بکات بە تاغوت بێت شەریعەتێك بۆ خەڵك دابنی ، کەی خوا بەوە رازییە !، ئەی هەرکەسێ بەوە رازی بێ؟ ئەویش لەگەل ئەو دایە، کەواتە تۆ ئەبێ تەبراء بکەیت لەهەموو ئەو کەسانەی کەوا دێن خۆیان دەخەنە هاوێنەی خواتعالی و شەریعەت بۆ خەڵك دادەنێن وەکو شێخ (صالح ال الشێخ) ئەلێ :چۆن خوای تبارك وتعالی خۆر و مانگ و ئەستێرە دەبابەرێوە . هیچ کەس چ حاکمێك هەیە لەسەر ئەو ئیشەدا کەس رئیسێك ومەلیکێك وحاکمێك و تاغوتێك دەستی هەیە لەمە .

پێغەمبەر (إبراهیم) ی بە نەمروود ووت؟ ووتی وەرە ئەو خۆە لێرەوەی بەرە بۆ ئەوی توانی ؟(فَبُهِتَ ٱلَّذِى كَفَرَ)[1] هەر بەهەمان شێوە کاتێ تۆ دەستورێی دائەنێی واللە تۆکافری ، چۆن دەستور دائەنێی بۆخەلك چۆن أستحلالی ئەودەستورە ئەکەیت بەحەلالی ئەزانی من تەحدای هەرکەسی ئەکەم دەستورێك دابنێ بلێ من بەحەلالی نازانم بێ ئەقلایەتی ئەمرۆ کەوتۆتە ئەو دەرجەیە ئەوانەی دیفاع لە تاغوت دەکەن دێت دەلی کە أستحلالیکات ئەواکتە حەرامە باشە شخص هەیە دەستور دابنێ بلێ ئەوە حەلال نیە ؟ بلێ باش نیە شەچصتان بینیوە لە علمانی بلێ خەلکینە ئەوە من دەستورێکم داناوە واللە من زۆر گونهبارم ئەم دەستورەش تاغوتییە ؟! من هەتا بلێی ئینسانێکی فاجر فاسق لەزیناکەر خراپتردەکەم واللە ، من بروام بەخوا هەیە بەقورئان هەیە ئەم دەستورە تاغوتیە من بروام پێی نییە ! شەخص هەیە وابلێ ؟ کاتێ تەماشایان ئەکەی ئەلێ ئەوانە إستحلالیان نەکردووە . استحلال چیە کاکە ئەلێ کچ و کورەکە زینایان کرد عافیەتیان بێ بۆی نییە بەهیچ شێوە تۆ لەدەشتێك لەم لایە لەلایەك بلێی بۆچی وادەکەیت ، ئەگەر بەکەیفی خۆیان بوو هیچ عوقوبەیەکیان نیە

[1] :سورة البقرة آية:٢٥٨

ئەمە چیە ؟ئەمە استحلالی زینانییە !؟ئەوە بەحەلال دانانی زینا نیە . ئەمڕۆ مدافعین لەتاغوتان زۆر ە خوا هیدایەتیان بدات .

(ثم تشركون في عبادته)شێخ (صالح)ئەڵێ خوای تعالی له ئایەتەکان ئاوامان پێ ئەڵێ باشە من ئێوەم دروست کردووە دوای ئەوە ئێوە ئەچن شەریکم بۆ پەیا ئەکەن !؟(أما الذين يقولون إن التوحيد هو الإقرار بأن االله هو الخالق الرازق المحي المميت)ئەونەی إقرار دەکەن ئەڵێن خوای تبارك وتعالی دروستکار و رزق دەرو زیندووئەکاتەوەو ئەمرێنی ،،هیتد، (فهم غالطون غلطا فاحشا)ئەمانە لەهەلەیەکی زۆر زۆر گەورەدان کەبلێن توحید هەر ئەوەندەیە (ولم يأتوا بالتوحيد المطلوب الذي دعت إليه الرسل)نەهاتن ئەمەی کەپێغەمبەر بۆچی هاتوون وەرن سەیرکەن بزانن پێغەمبەران بۆچی هاتوون (عليهم صلاة والسلام) یەك پێغەمبەر هاتووە بلێ کاکە وەرن خوا هەیە ئەوانیش بلێن ناخوا نییە ! ئادەی لەقورئاندا بۆم بهێنن (وَلَئِن سَأَلْتَهُم مَّنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ)[1] هەموویان ئەڵێن (الله) کەلیمەی (الله)یان لەسەر زمان بوو مەماشای باوکی پێغەمبەر بکە ﷺ ناوی (عبدالله)یە (ئەبوبکر) ناوی (عبدالله)یە پێش ئەوەی ئیسلام بێ ، پێش ئەوەی دینی پێغەمبەربێ ﷺ .ئەیانزانی (الله)کێ یە لە صولحی حودەبییەداا وتیا (بأسمك اللهم) (الله) خوا ئەفەرمووی لەقورئاندا کافیە ئەفەرمووێ (لَيَقُولُنَّ اللَّهُ)(وعلى هذا المنهج الباطل أغلب عقائد المتكلمين التي تدرس الآن في كثير من المدارس الإسلامية) شێخ ئەڵێ ئەمرۆ لەزۆریەی زۆری ولاتانی ئیسلامی کاتێ عقیدەی متکلمین ومتودین وەکو أشاعیرە ئەخوێندرێی ئەم عقیدە باتلە ئەوەیە کەبەخەڵکی دەڵێن عەقیدەی توحید ئەوەیە کە بلێن خوا تۆی دروستکردوە ، لەهیچ کەسێك لەوانەی کەوا بەشی دووەمی علمانەیت بپرسە ئەوانەی کەبروایان بەخوا هەیە بەحیساب بەخۆیان ئەڵێن بروامان بەخوا هەیە بەس خوا عیلاقەی ئێمەی نیە لە شئونی داخلی ئێمەدا لەبەشی یەکەم نا ئەو علمانیانەی کە ئەڵێن خوا نیە ئەو علمانیانەی کە ئەڵێن خوا هەیە وەکو وتمان ئەوان خراپترێکن لەوانە ئەوان پیسترین لەوانە ئەوان منافقن (إِنَّ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرْكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ)[2]چونە تۆ بروت بەخوا هەیە چۆن ئەبێ بەقسەی نەکەی . ئەوانە ئەڵێن بروامان

[1] :سورة القمان آية:٢٥

[2] :سورة النساء آية :١٤٥

بەخوایە کەسانی گێل و وێلیش ئەلێن کاکە بڕوای بەخوایە تازە بەتازە بۆم ئەلێ ئەم تاغوتە بڕوای بەخوایە چۆن کاریکەم ، ئەی (ئەبوجهل)یشش بڕوای بەخوا نەبوو ! ئەی شەیتان بڕوای بەخوا نییە ! نالییێت(إِنِّيٓ أَخَافُ ٱللَّهَ رَبَّ ٱلۡعَٰلَمِينَ)[1] ئەی وا نالێت ئەی کێشەکە هەمووی لەسەر چیە نیزاعە لەسەۆر چیە هەمووی لەسەر بەقسەکردنی خوایە سوجدەی نەبرد شەیتان تەواو کافرە ، لەبەرئەوەی بڕوای بەخوا نەبوو؟ ناواللە بڕوای بەخوا هەبوو (إبن تیمیە) ئەلێ لەدڵی خۆیدا مصدق بوو بەخوا بەس (تولی عن الطاعة) کەواتە کذبە کافر دەبێ بەلا شتی تریشمان هەیە(كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ)[2] (تولی عن طاعة)من تەحدا ئەکەم هەرموسلمانێك بێنە پێی بلێی لەناو مەجلیسێکا بیهێنە پێی بلێ بروات بەخوا هەیە بلێ بەقسەی خوا ئەکەی! ئەگەر موسلمان بێ ئەلێ ئا . چۆن ئەیخەمە سەر سەرم ئەگەر درۆ بکات ومونافق بێ نانا کاکە خوا عیلاقەی ئێمەی نیە ئەم قورئانە بۆچی هاۆتە خوارەوە ئەگەر خوا عیلاقەی تۆی نەبێ ! هەی مونافیق ئەم قورئانە بۆچی هاتوە خوای گەورە چی ئەفەرموویێ لەقورئانی پیرۆزدا ،ئەگەر بانگیان بۆلای خوا و پێغەمبەری خوا ﷺ کێ نایەت (رَأَيۡتَ ٱلۡمُنَٰفِقِينَ يَصُدُّونَ عَنكَ صُدُودٗا)[3] مونافیقە ئەوکەسەی نەیەت کەواتە بەچی نیفاقەکەمان بۆ دەرکەوت کە نایەت وەرە دینی خوا تەنفیز کە جێ بەجێ بکە نایکات ، بڕواشم بەخوا هەیە واللە منافقی و درۆ ئەکەی ئەگەر منافق نەبی بەقسەی ئەکەی . جا لێرەدا تەماشاکەن ئەمەوێی ئیشارەت بۆ شتێکیکە بەین ، یەك لەزانایان دەربارەی هەلخەلەتاندنی زۆربەی زانایانی فیقهو حەدیس بە ئەشاعیرە ئەلێ بۆچی ئەشاعیرە هەزار و سێ سەد ال بلاوە لەعالەمی ئیسلامیدا ئێستاش زۆربەی زۆری هەموو شوێنەکان ئەوانەن بۆچی ؟ ئەلێ (انخدع بهم کثیر من العلماء الفقه والحدیث) سەیری ئەو کەلیمەیە بکە زۆر نازدارە ! (انخدع بهم کثیر من العلماء الفقه والحدیث) زۆربەی عولمای فقە وحەدیس پێیان خەلەتاون چەند ئەشعەریەت هەیە لەکتێبی (الفتح الباری) (امام ابن الحجر) عالمی حەدیس وە سیوطی چەندێك هەیە لەغەیری ئەوانیشدا ، ئەگەر ئەوان ئاوابووبن زەمانی ئێمە طالبی عیلم انخداع دەکا بەعقیدەی مرجئە کاتێك

[1] :سورة المائدة آية: ٢٨

[2]: سورة طه آية:٤٨

[3] :سورة النساء آية:٦١

ئەلێ والله ئەبێ استحلالی قلبی هەبێ ئینجا کابرا کافر دەبێ ئەوە گەراینەوە بۆ ئیرجائەکەو تەواو .(هائولاء مرجئة) هاوێنەی مرجئە ئەوانەی (يأخرون علي الإسمان).

(وقصد الشيخ – رحمه االله – هبذا التعريف هو الرد على هؤلاء الذين ركزوا على توحيد الربوبية) شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) قصدە کەی وایە کە ڕەد باتەوە لەسەر ئەوانەی کە تەرکیز ئەکەنە سەر ربوبیەت بەس ! (وتركوا توحيد الألوهية)ئێوە تەماشا بکەن لەزەمانی شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) نوێژو ڕۆوژو و حەج و زکریان ئەکرد ! لەگەل ئەوە دا پێیان ئەلێ موشرکین بۆچی پێیان ئەلێ موشرکین ؟ چونکە (يعبدون مع الله غيره) هاوار ئەکەن (يا محمد ، يا عبدالقادر ، يافلان ،،،) وەکو مەسەلەکەمان لێ دێتەوە ئێستاکە شێخ چۆن ئەوەی وت ؟! ئەوە تکفیرییە ئەوە خواریجە ئەوە چۆن ئەبێ چۆن ئەبێ ! !کوا علمای پێش خۆی وای وتوە (ابن حجر) وای وتوە فلان وای وتوە !ئەبێ وابلێن ئێمە یان بگەرێنەوە سەر ئایەتەکان . ئایا ئایەتەکان ئەکرێن بەمیزان یان قەولی (عمر وزيد)؟ هەموتان ئەزانن کە دەلیل (کیتاب سوننە)یە دەلیل بریتیە نیە لەقولی فلان و فلان . ئادەی فلان کەس وای کردوە فلان کەس وای وتوە ؟! تۆبلێ قورئان وسوننە چی ئەلێت ؟! جا ئەگەر بێتە سەر فلان کەس دین قەت یەکناگرێتەوە چونکە خوای گەورە فەرموویەتی (وَلَوۡ كَانَ مِنۡ عِندِ غَيۡرِ ٱللَّهِ لَوَجَدُواْ فِيهِ ٱخۡتِلَٰفٗا كَثِيرٗا)[1] إختلاف دروست ئەبێ یان نا ؟ بەلی بەس خواوە بێ إختلاق دروست نابێ خوای گەورە ئەلێ ئەوە شیرکە تەواو کۆتای هات بەس سەیری خەلك بکە ئەلێ ئەوە شیرکە ! هەریەکەوە شتێك ئەلێ .

(وقصد الشيخ – رحمه االله – هبذا التعريف هو الرد على هؤلاء الذين ركزوا على توحيد الربوبية وتركوا توحيد الألوهية ، فهذه أول شبهة)ئەوە یەکەم شوبهەیە: کەواتە هەر ئیمان بەخوا بەس نییە ئەبێ تۆ بەقسەی بکەی و سمع وتاعەی بۆ بکەی ئەبێ فەرمانی جێی بەجێی بکەی ئەبێ نواقض نەهێی هەموو نوێژو ڕۆژوو ئیمانت گرت ئەگەر بێت ناقضی لەنەواقضت تیابوو هەلوەشایەوە دینەکەت.!علماء ئەلێن هەموو دین و ئیمان ببە بەرێوە ئەگەر تۆ کوفرت بە تاغوت نەکرد ئیمانەکەت لێقبول ناکرێی هەتا موحید،یەکخوا پەرست بی

[1] :سورة النساء آية:٨٢

.شيرك پەيانەكەيت بەهيچ شێوەيەك بەس بلىٚ من عيلاقەم نيە بەكوفرى تاغوتەوە علما ئەفەرموون تۆ كافرى چونكە خواى گەورە بەشرطى گرتووە ئەفەرمووێى(فَمَن يَكۡفُرۡ بِٱلطَّٰغُوتِ وَيُؤۡمِنۢ بِٱللَّهِ فَقَدِ ٱسۡتَمۡسَكَ بِٱلۡعُرۡوَةِ ٱلۡوُثۡقَىٰ)[1]چۆن دەبىٚ بلێى من عيلاقەم نيە زۆر كەس هەيە بەداخەوە ئەمرۆ ئەلىٚ باعيلاقەى ئەوشتانەمان نەبىٚ بەداخەوە ئەوە كەسێكى عادى بوتايە بەهەرحالٚ بەس ئەمرۆ خۆى بە فەيلەسوف وزانا ئەزانىٚ وام پىٚ ئەلىٚ با عيلاقەى كوفر و توحيدمان نەبىٚ جا تخوا كەواتە بۆ دين و قورئان بخوێنين ؟! قورئان هەمووى باسى كوفر و توحيد نيە ؟ بزانە لوقمان چى بەكورەكەى ئەلىٚ (إِنَّ ٱلشِّرۡكَ لَظُلۡمٌ عَظِيمٞ)[2] نا يان وتويەتى كورم واز لەشرك و توحيد بێنە تۆ منالى تۆ بەبەى عيلاقەت نەبىٚ يان بەعكسەوە پێى(وَأۡمُرۡ بِٱلۡمَعۡرُوفِ وَٱنۡهَ عَنِ ٱلۡمُنكَرِ)[3] گەورەترين معروف توحيدە وە گەورەترين منكريش شيركە . ئەلىٚ ئەميرى پێبكە و نەهى لىٚ بكە دوايتر ئەزانىٚ كوڕەكەى توشى بەلاٚو موصيبەت ئەبىٚ چونكە عالەمێكى زۆر بيعەقلە شوێن شەيتان كەوتوە ئەزانىٚ ئەگيرێى و ئەوپەرى عەزابى ئەكەن بەگەروا بۆيە ئەلىٚ (وَٱصۡبِرۡ عَلَىٰ مَآ أَصَابَكَ)[4] كورم صەبر بگرە ئەمرۆ كەسانێكمان هەيە ئەوەندە بىٚ عەقلن والله كاكە گيراى نوێژەكەشت پىٚ تەرك ئەكەن !لە جياتى بلێت (وَٱصۡبِرۡ عَلَىٰ مَآ أَصَابَكَ) بەداخەوە ئەوە دينەكەيانە دانيشە لەمالٚەوە مۆيشك بخۆ و بخۆنەوە خۆت بشۆ و بۆنى خۆش لەخۆت بدەو باخەلك رێزت لێبگرێى و رێز لەتاغوتان بنێى و بپارێوە لێيان و بلىٚ ئەمانە جێگرى پێغەمبەرانن ﷺ مشكيلەى تۆ چى ئەبىٚ لەكەونا چ مشكيلەيەكت دەبىٚ !ئەوە دينى خوايە !

لە شێخ (بن باز)ئەپرسن لەريسالەى كشف الشبهات پرسيارى لىٚ ئەكەن ئەلێن : ياشێخ ئەلێن عوام نابىٚ عيلاقەى كوفر وشيركى هەبىٚ ئەلىٚ ئەوە ئەوپەرى كوفر و بێعەقلى و جەهيليەتە ئەلىٚ عەوام لەگەل عامەيا هەر هەمووى كاتىٚ كەكەسێك كافروو بە كوفرێكى ظاهير وجلى ئەبىٚ هەر هەمووى كافريكات ئەگەر كافرى نەكات چى روو دەدات ! يانى ئەو

[1] :سورة البقرة آية:٢٥٦

[2] :سورة القمان اية :١٣

[3] :سورة القمان اية : ١٧

[4] :سورة القمان اية : ١٧

كەسە كوفری بە تاغوت نەكرد (فَمَن يَكۡفُرۡ بِٱلطَّٰغُوتِ)[1] ئەمە بۆ علماء هاتوە ئادەی دەلیلم بۆ بێنەوە بزانم لەچ تەفسیرێكدا هاتوە بلێ (هذا فق" للعلماء !) ئەوكات ئەبێ بلێن ئیمان بەخواش بەس بۆ عولەما هاتوە نابێ خەلك ئیمانی بەخوا هەبێ . خوا هەردووكی پێكەوە ربط كردووە بەتۆ ئەلێ (لا اله الا الله) (لا اله) یانی كافرم بەهەمووشتێ غەیری خوا یانی تەكفیرت كرد ، ئەمرۆ بێعەقلانیانە دێنە پێشەوە پێمان ئەلێن با عیلاقەی كوفر و شیركمان نەبێ . ئەلێ ئەوە ئیشی عولەمایە . ئایا خوا وتویەتی ئەمە ئیشی عولەمایە لەقورئان كوفروو توحید خوا وتویەتی ئیشی عولەمایە یان وتویەتی ئیشی الناسە ئیشی خەلكە هەمووی (يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱعۡبُدُواْ رَبَّكُمُ ﴿٢١﴾ فَلَا تَجۡعَلُواْ لِلَّهِ أَندَادًا)[2]

(يَٰٓأَيُّهَاٱلنَّاسُ) گۆریوە بە (یایها العلماء)! (إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّآ إِلَيۡهِ رَٰجِعُونَ)[3] ئەوە یەكەم شوبهە بوو .(وهي : أهنم جعلوا توحيد الربوبية هو التوحيد المطلوب ، وأن من أفرد االله به فهو الموحد) ئەو كەسەی بلێ تەنها خوای تبارك وتعالی ئەمە شوبهەی ئەوانە (فهذه أول شبهة وهي : أهنم جعلوا توحيد الربوبية هو التوحيد المطلوب ، وأن من أفرد االله به فهو الموحد) یانی یەكێك بلێ والله تەنها خوا ئێمەی دروست كردوە ئیتر ئەوە موحیدە ئایا ئاوایە كە ئەوان ئەیلێن !؟ (وألفوا كتبهم فيه وبنوا منهجهم عليه وصرفوا هممهم إلى تحقيقه) هەموو ژیانیان لەسەر ئەوە بەرێكردوە هەموو ماندوبوینان لەسەر ئەوە دانا یانی لەنەتیجەدا هەتانەچی هیچ ! وەكو ئەو ماموٚستایانەی لەگەل رێزما دائەنیشن شەو رۆژ نحو وصرف ئەخێنن لەناو حوجرەكاندا هەتا ئەمرن كاكە نحو صرف بۆ ئەخوێنی نحو صرف وەسیلەیە بۆ ئەوەی لەقورئان تێ بگەی لەبەر ئەوە لەكوردستانی ئێمە تەماشاكە ئەم كیتاب تەواو ئەكا ئەو كیتاب تەواو ئەكا حەوت كیتاب بە قوتابی ئەخوێنێ یەك كیتاب لەتوحیدی لالوهیە بە قوتابی ناخوێنی . مزگەوتەكان پرن لەشیرك و ضلالەت پرە لە (یارسول الله و یا عبدالقادر) لەهاواركردن لەكوردستانەكەماندا پرە لەشەخص پەرستی سەبەبەكەی چی یە ؟ وەسیلەكان ئەگرنە بەر و غایەكان جێدەهێلین .

[1] :سورة البقرة اية :٢٥٦

[2] :سورة البقرة اية : ٢١–٢٢

[3] :سورة البقرة اية :١٥٦

علوم ئەبێت بەدوو بەشەوە :

١–علوم وسيلة.

٢–علوم الغاية.

ئەمە نحو ئەمە صرف و بلافە و علوم الحديس و اصول فقە وتجويد ئەمە هەمووی وەسيليە خۆ لەبەر زايەتی خۆيان ناخوێندرێن ئەمە لەبەر ئەوبەرەوە ئەخوێنرێی کە بريتيە لە تەفسير و حەديس و فقە وعقيدە تۆ بۆيە ئەتەوێی عەرەبی شارەزابی بۆ ئەوەی بزانی قورئان بخوێنيتەوە ، ئەو ئەلێ نا کاکە قورئان دەستکاريمەکە بەس بۆ تبروك بيخوێنەوە نابێ دەست کاری بکەی ! برۆ لەسەر قەبران بيخوێنەو برۆ بۆ مردوەکان بيخوێنەوە تازە مردوو چی لێبکا کاکە وەرە بۆ ئەو خەلکەی بخوێنەوە کە کەوتۆتە گێژاوی شيرکەوە .

(التوحيد دين الرسل)

شێخ (محمد)ئەلێ :(وهو دين الرسل الذي أرسلهم الله به إلى عباده) ئەلێ ئەمە دينی هەموو پێغەمبەرانيشە بزانە هەر هی پێغەمبەرمان (محمد) ﷺ نييە ! هەموو پێغەمبەران توحيدی الالوهيە بوە (أرسلهم الله به إلى عباده) کەخواگەورە ئەوانی بەو توحيدە ناردوە بۆ عبدەکانی خۆی .

شێخ (فوازن)ئەلێ :

(فالرسل كلهم ما طلبوا من الناس أن يقرروا بأن الله هو الخالق الرازق) هەموو پێغەمبەران بۆ ئەوە نەهاتوون بۆ ئەوەی لەخەلکەکە بلێن وەرە الله خالق و رازقی ئێمەيە تەنها ئەوەندە (المحيي المميت) ئەو زيندوومان ئەکاتەوە ئەو ئەمان مرێنی (لأهنم معترفون هبذا) چونکە ئەمانە إعترافيان پێ کردوون گەلەکان هەموويان ئەيانزانی کە خوا دروستی کردون و بەخوێيان ئەکا وئەيان مرێنی و زيندوويان ئەکاتەوە (وإنما طالبوا الأمم بإفراد الله بالعبادة ،) عەبدەکەيان بەچی داوا لێ ئەکرد خەلکەکەيان بەچی داوا لێ ئەکرد ؟ وەرن تەنها خوا بپەرستن بەقسەی خوا بکەن سەمع و طاعەتان تەنها بۆ ئەو بێ بەقسەی کەسيتر مەکەن (**قال تعالى:** وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولًا أَنِ ٱعْبُدُواْ ٱللَّهَ وَٱجْتَنِبُواْ ٱلطَّٰغُوتَ)[1] خوای

[1] :سورة النحل اية :٣٦

گەورە ئەفەرمووی من بۆ هەمو ئومەتێك كەواتە بابزانین هیچ ئومەتێك نیە پێغەمبەری بۆ نەچوو بێت ﷺ چونكە ئەفەرمووێی (وَلَقَدۡ بَعَثۡنَا فِي كُلِّ أُمَّةٖ) عەلمانیەكی كافر لەگەل كەسێكدا قسە دەكا ئەلیٚ ئەوانەی صین بۆچی بۆی نەناردوون خوا ئەبوایە بۆی بناردانایە هەی بیٚ ئەقل داری تۆ مەلیٚ بۆی بناردباوایە تۆ لەسەر خوا استدراك مەكە هەی كافر !ئەوەتا خوا ئەفەرمووێی ناردوومانە بۆ هەموو ئومەتیًك . چۆن نەیناردووە بۆ صین و بۆ كوێی و كوێی ! ئەوە خوا پێمان ئەلیٚ (وَلَقَدۡ بَعَثۡنَا فِي كُلِّ أُمَّةٖ رَّسُولًا) یان پێمان ئەلیٚ (وَإِن مِّنۡ أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٞ)[1] هیچ ئومەتێك نیە إلا خوای گەورە پێغەمبەری بۆ ناردووە ، چۆن پێغەمبەری نەناردووە ! پاشان ئەفەرمووێی : بۆچی ناردوویەتی (أَنِ ٱعۡبُدُواْ ٱللَّهَ وَٱجۡتَنِبُواْ ٱلطَّٰغُوتَ) بۆئەوەی تەنها بەقسەی خوا بكە ن عیبادەتی خوا بكەن پەیرەوی لەخوا بكەن پەیرەوی لە هیچ تاغوتیك و هیچ سەرۆكیك و هیچ كەسێك و هیچ شتێك مەكەن ! عیبادەت مەكەن بۆ مانگ و رۆژ عیبادەت مەكەن بۆ زەوی و زارو بۆ پەرۆ خەلكی لەقەبرەكان ئەیان هێنا ئەمە بەرەكەتی تێدایە شێخ و مەشایخ بەرەكەتی تێخستوە ! ئێستاش پەرۆیی ترمان هەیە غەیری ئەو پەرۆیانە چەندەها پەرۆهەیە عیبادەتی بۆ ئەكرێی شیركیاتی پێوەیە پەرۆ هەیە صلیبی پێوەیە ! ئەوعەلەمانەی كە پێیان ئەلێن پەرۆ صلیبی پێوەیە ! یان رەسمی مانگی پێوەیە یان رسمی خۆری پێوەیە ! ئەمانەی كەهی ئەوەیە كەوا ئینسان بیكاتە بە ئالا و عەلەمیی خۆیی ! ئالا ئەو ئالایەیە كەوا پێغەمبەر هەلیواسی ﷺ پاشان ئەلیٚ ئێوە تەنها عیبادەت بۆ خوای تعالی بكەن وە دووربكەونەوە لەهەر هەموو تاغوتەكان .

تاغوت : هەرشتیٚ دەگرێتەوە غەیری خوای تعالی پەرستنی بۆ بكرێی !

*شەیتان لەسەرووی هەموویانەوە .

*ئەو حاكمەی كەوا دێت دینی خوا لائەبات ئەچی دەستوور ویاساكان دەهێنێت ئەلیٚ لەخوا گەورەتر نیە ! .

من نازانم ئەو كەسەی بلیٚ دەستور و یاسا لەهیچ شتێك گەورە ترنیە لەوە خواش لەوە گەورەتر نیە ئەلیٚ هیچ شتێك لەوە گەورەتر نیە یانی هیچ شتێك لەسەروویی یاساوە نیە !

[1]:سورة فاطر اية :٢٤

هیچ شتێك چی ئەگەڕێتەوە : یاسا سەروەرە یاسا کامەیە ئەچن قەولی کۆمەلێك گەندەل لەژورێکدا لەناو پەرلەمان دەچن دژی خوا قسەدەکەن ، ئایا ئوە تاغوت نییە ئەبێ تۆ دوورکەویتەوە لەوانە پێغەمبەران بۆ ئەوەهاتوون ئەلێن وەرن شوێنمان کەون بەئاشکرا وتویانە وەرن شوێن ئێمە بکەون ئێوە ئەوکاتە ئەبن بەخوا پەرست ئەگەر شوێن خوا نەکەون خوا پەرست نین ! (ما قال أن يقروا بأن االله هو الرب لأهنم مقرون بهذا) نەیانوتوە وەرەن إقرار کەن کە الله ئێمەی دروستکردوە چونکە ئەوان إقراریان بەوە کردووە (بل قال: ٱعۡبُدُواْ ٱللَّهَ وَٱجۡتَنِبُواْ ٱلطَّٰغُوتَ) عیبادەت بۆ خوا بکەن باشە عیبادەت بەچی ئەکرێی کامەیە با پێناسەی عیبادەت بکەین شێح الاسلام(إبن التيمه) ئەفەرمووی(اسم جامع لكل ما يحب الله ويرضى من أقوال الظاهرة والباطنة) شێخ الاسلام وتی وتی (من العمال باطنة)بەتنها ئەبێ ظاهیر وباطینەکەت وەك ئەوەبێ کە خوا ئەیەوێی ئەگەر تۆ ظاهیر وباطینەکەت وەك ئەوەنەبێ کەخوا پێی خۆشە یانی تۆ عیبادەتی خوات نەکرد چۆن ئەبێ بلێ لە اطینەدا والله بەحیسابی خۆت بلێ والله لە عیبادەتی خوا ئەکەم بەس لە ظاهیر نایکەم عیبادەتی غەیری خوا ئەکەم درۆدەکەی ئەو عیبادەەی لە ظاهیرکردت ناوەکەشت بۆ گەنە چونکە دلّ ئەساسی دەرکردنی هەموو عەمەلێکە ئەگەر دلەکەت پاك بوایە عیباتەکەشت پاك ئەبوو هەرکەسێك دلّی پاك بێ خوای تێدا بێ موستحیلە عیبادەتەکەی وەك ئەوە نەبێ کە خوا وتویەتی پاشان ئەلێ (أي اتركوا الشرك بالله عز وجل في الألوهية) ئێوە شیرك لە الالوهیە بەجێ بهێلن (وقال تعالي: وَمَآ أَرۡسَلۡنَا مِن قَبۡلِكَ مِن رَّسُولٍ)[1] هیچ پێغەمبەرێکمان نەناردوە لەپێش تۆوە (إِلَّا نُوحِيٓ إِلَيۡهِ أَنَّهُۥ لَآ إِلَٰهَ إِلَّآ أَنَا۠ فَٱعۡبُدُونِ)[2] إلا وەحیمان بۆ کردوە هیچ خوایە شایستەی بەحەق پەرستن نیە شایستەی بە قسەکردن نیەبەحەق شایستەی عیبادەت بۆ کردن نیە بەحەق پەیرەویی لێکردن نیە ملکەچی بۆکردن نییە (إلا الله) نەبێ ئەفەرمووێی (إلا أنا) ئیلا من نەبێ (فَٱعۡبُدُونِ) ئێوە تەنها من بپەرستن (ما قال أنه لا رب سواي ولا خالق إلا أنا) خوای گەورە نەیوت بەخەلکی بلێی تەنها الله ئێوەی دروست کردوە خەلکی ئەزانێ تەنها

---

[1] :سورة الأنبياْ اية :٢٥

[2] :سورة الأنبياْ اية :٢٥

الله ئەوانی دروست کردوە (بل قال سبحانه:أَنَّهُۥ لَآ إِلَٰهَ إِلَّآ)[1] کەلیمەی (إله)ی بەکارهێنا (إلا إنا)(أي لا معبود بحق سواي) هیچ پەرستراوێك نیە بەحەق تەنها من نەبێ ! (هذا الذي بعث به االله الرسل)ئائەمەیە کە خوای گەورە پێغەمبەرانی بۆ نارد (ما بعث الرسل لتقرير توحيد الربوبية لأن هذا موجود لكنه لا يكفي)ئەوە مەوجود بوو ئەمەش بەس نیە و کافی نیە (بل بعثهم لتوحيد الألوهية الذي هو إفراد االله تعالى بالعبادة ، وهو دين الرسل كلهم من أولهم إلى آخرهم) ئەمە دینی هەموو پێغەمبەران بووە لە ئەولەوە هەتاوەکو ئاخیر .

(أول الرسل نوح عليه السلام)

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەلێ : (فأولهم نوح عليه السلام) یەکەمیان نوح بووە .

شێخ (صالح)ئەلێ :

(كما قال الله سبحانه وتعالي : إِنَّآ أَوۡحَيۡنَآ إِلَيۡكَ كَمَآ أَوۡحَيۡنَآ إِلَىٰ نُوحٖ وَٱلنَّبِيِّـۧنَ مِنۢ بَعۡدِهِۦ)[2] ئێمە وەحیمان کرد بۆتۆ وەك چۆن بۆنوحمان کرد بۆپێغەمبەرانی دوای ئەویشمان کرد بزانە لەکێی دەستی پێکرد ئایەتەکە لەنوحەوە دەستی پێکرد (فدلت الآية الكريمة على أن أول الرسل هو نوح عليه الصلاة والسلام) ئایەتەکە دەلیلە لەسەر ئەوەی کەوا یەکەم پێغەمبەر بریتیە بوە لە (نوح) (عليه سلام) لێرەدا لەوانەیە زۆرکەس بلێی ئەی پێغەمبەر ئادەم ؟ لێرەدا باس لەو پێغەمبەرە ئەکرێی کەوا ئومەتەکەی شەیرکی پەیاکردوە پێغەمبەر ئادەم کەهات لەسەر زەویدا ئینسانی تێدا نەبوو ئەوان بیدایەتی ئیسنان بوون بەتوحید رۆیشت هەتا گەیشتە زەمانی (نوح) لەوێدا شیرك دروست بوو (فنوح هو أول رسول بعد حدوث الشرك في الأرض) لەدوای دروست بوونی شیرك لەزەویدا یەکەم پێغەمبەر بوو (وتتابعت بعده الرسل على هذا المنهج الرباني ، وآخرهم محمد ﷺ وهو خاتمهم ولا نبي بعده إلى أن تقوم الساعة) خاتەمیشیان پێغەمبەربووە ﷺ لەسەر ئەو منهەجە رەبانیە هاتن وە هیچ پێغەمبەرێك لەدوای ئەو نەهاتوە (قال االله سبحانه وتعالي: مَّا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَآ أَحَدٖ مِّن رِّجَالِكُمۡ وَلَٰكِن رَّسُولَ

[1] :سورة النحل اية :٢

[2] :سورة النساء اية :١٦٣

ٱللَّهِ وَخَاتَمَ ٱلنَّبِيِّـۧنَ)[1] محمد باوکی هیچ یەکێك نییە لەپیاوانی ئێوە واتا وا تەسەوربکەی کەوا چۆن وترا (زید)کوڕی پێغەمبەرە ﷺ ئەوە بەتەبەنی بوو ئەوەش هەلوەشایەوە . پێغەمبەرﷺ کوڕی بۆنەمایەوە هەربەمنالّی کورەکانی مردوون کە (قاسم ، عبدالله ، إبراهیم)بوون دوایە ئەفەرموێی باوکی یەکێی نییە لەپیاوەکانی ئێوە وەکو باوکی نەسبییە (وَلَٰكِن رَّسُولَ ٱللَّهِ وَخَاتَمَ ٱلنَّبِيِّـۧنَ)ئەوە رسولی خوایە وە خاتەمی هەموو پێغەمبەرەکانیشە (علیهم الصلاة والسلام) (وقال ﷺ: أنا خاتم النبيين لا نبي بعدي)[2] کۆتایی هەموو پێغەمبەرەکانم و پێغەمبەرنیە لەدوایی من ،(فهو آخر الرسل علیهم الصلاة والسلام وآخر الأنبياء لأن كل رسول نبىَ) ئەلیٚ ئاخیری هەموو رسول ونەبییە چونکە هەموو رسولێك نەبییە . (فلا يبعث بعده لا رسول ولا نبى)لەدوای ئەو نە نەبیی نە رسول نانێردرێی (من اعتقد أنه يبعث بعده رسول أو نبي فهو كافر) هەرکەسێك بلیٚ ئەنێردرێی ئەوە کافرە ئاگادارین پێغەمبەر(عیسی) بەناردن نییە هاتنە خوارەوە لەسەر شەریعەتی پێغەمبەر دەڕوات ﷺ ئەمە مەبەستی لەو قادیانەکانە[3] ئەوە کافرە ئەو کەسەی وا بلیٚ (قال ﷺ : وسيخرج بعدي كذابون ثلاثون كل منهم يدعي أنه نبي وأنا خاتم النبيين لا نبي بعدي)[4] ئەلیٚ لەدوای من (٣٠)درۆزن دێن هەموویان ئەلێن من پێغەمبەرم بزانن پێغەمبەر لەدوای من زیاتر نییە .(فمن لم يعتقد ختم الرسالة بمحمد ﷺ وأجاز أن يبعث بعده نبي فهو كافر بالله) هەرکەسیٚ إعتقادی وانەبیٚ کەوا خر ریساله خاتەمی پێغەمبەران بە (محمد) نەهاتوە جائیزی بکا لەدوای ئەو پێغەمبەر بیٚ ئەوە کافرە (مكذب الله ولرسوله ولإجماع المسلمين)

(إرسال الله نوحا إلى قومه لما غلوا في الصالحين)

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەلیٚ :(أرسله الله إلى قومه لما غلوا في الصالحين ود وسواع ويغوث ونسر) ئەلیٚ خوا (نوح)ی نارد بۆ قەومەکەی کاتێك کە ئەوان غلویان لەسالحیندا کرد رۆچوونیان لەپیاوچاکان دەکرد یانی لەحەقی خۆیان زیاتر ئەدا پێی ئێمە پیاوچاکان رێزیان

---

[1] :سورة الأحزاب اية :٤٠

[2] : الترمذي الفتن (٢٢١٩ ، (أبو داود الفتن والملاحم (٤٢٥٢ ، (أحمد (٢٧٨/٥

[3] :مەبەستیان ئەوەیە کەوا ئەحمەد موفتی قادیانیان کردوە بە پێغەمبەر!

[4] : لترمذي الفتن (٢٢١٩ ، (أبو داود الفتن والملاحم (٤٢٥٢ ، (ابن ماجه الفتن (٣٩٥٢ ، (أحمد (٢٧٨/٥) .

لێ ئەنێن و دوعایان بۆ ئەكەین یانی لەژیان و مردنیشیان ڕێز و تقدیریان هەیە بەلأم لەئاستی خۆیان بێ زیادەڕەوی نایان گەینینە پلەو پایەی خوای گەورە و پێغەمبەران ، نا هەر كەس لەئاستی خۆیی ئەمانە كێ بوون (ود وسواع ویغوث ونسر)

شێخ(صالح) ئەلێ:

(الغلو هو مجاوزة الحد) لەسنوور لادان هەرشتێك لەسنور لایدا پێی ئەوترێی غلوو ! بابزانین غلو لە صالحین چیە ئەو پیاو چاكانە كەتۆ لەحەقی خۆیان لابدەی (والغلو في الصالحین هو اعتقاد أهنم ینفعون أو یضرون من دون الله) ئەلێ تۆإعتقادتت هەبی كە ئەو پیاو چاكانە زەرەر و قازانجیان هەیە لەزاتی خۆیان بەبێ خوای تعالی ، یەك یەكە باسی كردوون ئەلێ(ود وسواع ویغوث ونسر) هەتادوای ئەلێ (هذه أسماء رجال صالحین من قوم نوح ماتوا في عام واحد) ئەمانە پیاوچاكانێك بوون لە قومی (نوح)دا (علیهم السلام) شێخ ئەلێ لەیەك سالدا هەموویان مردوون ،هەر پێنجیان مردن ،ئەم قەومە چیان لێهات ؟(فحزن قومهم علیهم حزنا شدیدا فجاء الشیطان إلیهم) قەومەكە زۆر بێتاقەت بوون طبعاهەموو كەسێ كەصالحینی لێ ئەمرێ پێی بێتاقەت ئەبێ شەیتان هات بۆلایان (وقال لهم : صوروا صورهم وانصبوها على مجالسهم من أجل أن تتذكروا أحوالهم) وەرن صورەكانیان و رسمەیان دروستكەن لەمەجالیسەكانیدا دایانبنێن ئەوانە لەكوێی دادەنیشتن لە مەجلیسەكانیان ئەو رسم و تیمسالانە د ابنێن بۆچی (من أجل أن تتذكروا أحوالهم) بۆئەوەی بێتەوە بیرتان ! ئینجا كە بێتەوە بیرتان لەبەر چی ؟(فتنشطوا على العبادة) ئەها سەیركە شەیتان چۆن لێیان دێتە پێش ئەلێ بۆئەوەی عیبادەتتان باشتركەن كاتێ سەیریان دەكەن ئێوەش عیبادەت باش ئەكەن لەم رێیەوە بۆیان هات (جاءهم عن طریق النصیحة)یەكەمحار نەصیحەتە (وهو یرید لهم الهلاك)بەلام ئەو نەصیحەتی ناوێی مالۆێرانكردن و قوربەسەری ئەوێی ئەوان توشی هەلاكەت كات (فخدعهم بهذه الحیلة) ئا بەم فێلە ئەوانی هەلخەلەتاند(واعتبروا هذه وسیلة صحیحة لأهنا تنشط على العبادة) وەكو ئەمرۆ وەرە كاكە با گۆرانیەك بەسەر قورئان و حەدیسدا بلێین بۆ ئەوەی دلمان ئاو بخوا . وەرە كاكە با تەمسیلێك دروستكەین وەرەكاكە بارەسمێك دروست كەین هەر نەفسی نەصیحەتەكەی شەیتانە ئەوختێ ئەزانی لەگۆرانی

ومۆسیقاوە ئەروات ئەبێ بە دەی کچ و کور تێکەلاو کە دەی دەست بەرز بکەونەوە دەی دەی دوای ئەبێ بەزینا و ئەبێ لیواط و ئەبێ ئیشی خراپ ئەوە نەصیحەتەکەی شەیتانە ! خوای گەورە قورئانی ناردوە گۆرانی نەناردوە ! .یەك ئایەت نیە لەقورئاندا کە خوا بلێ ئەی خەلکینە وە خەریکی گۆرانی بن بەناوی منەوە ، ئیمامی (شافعی)فەرمووێی کاتێك بەغدادی بەجێهێشت فەرمووی : کەسانێکی بەجێهێشت ئەلێ ئەو کەسانە بەحیسابی خۆیان صۆفی و دەورێش و بوون ئەیانلاواندەوە بۆ ئاخیرەت ئەیانویست خەلکی لەئاخیرەت نزیك بکەنەوە قەصائیدیان ئەوت وتەپلیان لێ ئەدا لەسەر ئیقاعات ،فەرمووی ئیمامی شافعی(أولئك زنادیق یصدون الناس عن القران) ئەوانە زەندیقن خەلکی لەقورئان دوور ئەخەنەوە ، ئەها چۆن دووکەوتینەوە لەقورئان و حەدیس بەواسیتەی ئەم هەموو فکرە بۆگەنەی بەناوی دینەوە بلاودەبێتەوە لەدەف و دەهۆلی صۆفی و دەروێشەکانەوە بگرە کە هەتاوە هەتا ئەمرۆ کەمان و عود و نازانم چی ئەوانەی بەناو ئیسلامیەکانی ئێستا لەناو خەلکی ئەیلێن چی دروست کردوە لەناو خەلکیدا ؟! خەلکی بۆچی هێنا ؟ خەلکی بۆ ئەوە هێنا بلێن نەخێر ئافرەت ئەبێ وەکو پیاو بێ چونکە لەگۆرانیەوە بوە ئەوە دەی باشە نەخێر ئەبێ ئافرەت ببێ بە رەئیس ! ئەبێ ببێ بەوە ئاخر بوخاری:وتویەیەتی پێغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی :هیچ قەومێك سەرکەوتن بەدەست ناهێنن ئەگەر سەرکردەیان ئافرەت بێ .ئەلێ نابابە بوخاری بۆخۆی وتویەتی خۆ بوخاری معصوم نییە ! ئەها گۆرانی چی لێکردن کچ و کوڕانی تێکەلاو کرد ئێستا ژنان چونەتە پایەکی بەرز بەحیسابی خۆیانەوە والله پیاوان زۆریان بۆکردین نۆبەی ژنانە ! پیاوانمان زۆری بۆکرا جا نوبەی ژنانە ! بەداخەوە جا شەیتان ئالێرەوە دێت خۆزگە هەموو کەسێ حەدی خۆی بزانی بایە پیاو و ژن و حاکم و محکوم ، حاکم بیزانیبایە بۆی نیە ملشکاندنە ئەگەر لەدەستوری خوا تجاوز کات محکومیش بیزانیبایە ملشکاندنە ئەگەر بەکوێی ئەو حاکمەکات کە لەسنوری خوا لابات ئەو تاغوتە . بۆیە عولما ئەلێن : هەرکەسێ ئەگەر بێ تحاکم کات بۆ ئەو تاغوتە ئەویش کافر ئەبێ وەکو ئەو (يُرِيدُونَ أَن يَتَحَاكَمُوٓاْ إِلَى ٱلطَّٰغُوتِ وَقَدۡ أُمِرُوٓاْ أَن يَكۡفُرُواْ بِهِۦ ۖ)[1] باشە ئێمە ئەمرمان پێنەکراوە کافربین بە هەموو شتێ غەیری خوای تعالی ! کەچی ئەمرۆ دیفاعیان لێ ئەکەن سبحان الله

[1] :سورة النساء اية : ٦٠

! ئەبێ سەمع و تاعە بكرێن ! ئەوە شەیتان ئاوا هات .(ثم أهلك قوم نوح بالطوفان فاندرست هذه الأصنام) قەومی نوح بە تۆفانەكە لەناو چوو چی روویدا (فهذا فيه التحذير من فتنة الصور) ئەمە چی تێدایە بۆ ئێمە ئاگادار كردنەوەیە بۆ رەسم گرتن بۆ شەرعی خوای گەورە رەسمی حەرام كردوە ئەها بزانە ئەمرۆ بەهۆی رەسمەوە چەندەها فیتەن دروست بوە دەرگا خراوەتە سەرپشت بەكەیفی خۆی (وفتنة الغلو في الصالحين ،) وەرۆچون لەپیاوچاكان و لەسنوورلادانیان (وهؤلاء نظروا لمصلحة جزئية) ئەمانە سەیری مەصلەحەتێكی لاوەكی جوزئی شتێكی كەمیان كرد (ولم ينتبهوا لما يترتب عليها من المفاسد)نەیان زانی كە چەند مەفسەدەی گەورە دروست ئەبێ كە شيرك و ضلالەتە (فالإنسان لا ينظر إلى المصلحة الجزئية وينسى المضار العظيمة التي تترتب عليها في المستقبل) ئەبێ تەماشا بكەی خوای تعالى كە شتێكی حەرام كردوە شتێكی گەورەی مەبەست بووە ئەوان هاتن لەو لایەنەوە شەیتان بۆی دروستكردن كەوا ئێوە لەو لایەنەوە إقتدایان پێدەكەن بەرەسمەكانیان و بە بیركردنەوە بەلاًم توشی ئەوشیركە گەورەیەی كردن . ئەمرۆ زۆرشتی وامان هەیە برام . سەیر ئەكەی ئەلێت لە تصوير گرتندا لەگەل هەریەكێ قسەبكەی كە مەنهەجی قورئان و حەدیس بێ ئەلێ كاكە ئەی ئەصل بریتی نیە لەحەرام بوونی صور ئەلێ با ئەلێ بەس قەینا ئاخر بەس ئەوە هەیە (لضرور) ئی (لضرور)ەكە چیە والله با رەسمی خەطیبەكە دەرچی قەینا تەماشا ئەكەی لەرەسمی خەطیبەكە لائەچێ بۆ رەسمی خەلكەكە ئێستا رەسمی خەلكەكەت بۆ ئەگرێی ئەچێ بۆ سەیرانێك نا ئەچێ بۆ ناو ژن و پیاو دەی دەی تەواو جاران حزبە ئیسلامیەكان كاتێك كەوا تەلەفزیۆنیان هەبوو ئەگەر رسمی ئافرەت بوایە ئەچوون دەمووچاویان غێم ئەكرد ئەیانوت نا حەرامە ئێستا خۆیان ئافرەت ئەخەنە سەری دوای وردە وردە هەمووشتەكان رۆیشت ئاوا شەیتان بۆی تسجيل كردن باشە چ ضرورەتێك هەیە بەوەی كەوا ئافرەتێك بچێتە سەر تەلەفزیۆن و بەو شێوەی كە خەلك ئەیبی نێی ئەوها یانی پیاو برا بوو خەبەر ببرێتەوە ! ئەم چی وای لێ ئەكات ! ؟ شەیتان هەمووی تسجيل كرد بۆیان (ثم أهلك قوم نوح بالطوفان فاندرست هذه الأصنام إلى أن جاء عهد الطاغية) دوای ئەمانە لەناو چوون بەتۆفانەكە هەموویان تەواو بوون پێغەمبەر نوح چەند سالّ لەگەلیان دا خەریك بوو ؟! (٩٥٠)سالّ دایم تۆ سەیركە ئێوە سەیركەن

پێغەمبەر نوح (٩٥٠) ساڵ بەو خەلکە چی ئەلێ ئەوە صەبر نیە ئەوە توانا نییە ئەوە صبر و مثابەرە نیە بۆ دەعوەی خوای تعالی ! پێیان ئەلێ ئێوە موشریکن ! ئێوە رووتان لەخوا وەرگێراوە ئێوە ئەبێ خوا بپەرستن نابێ ئەوانە بپەرستن دوایی خوای گەورە ئەوانە لەناو ئەبات چی دەرئەچێت (إلى أن جاء عهد الطاغية وهو ملك من ملوك العرب يقال له عمرو بن لحي الخزاعي)

شێخ (فوزان)پێی ئەلێ تاغییە (عمری کوری لحی الخزعی)[1] ئەم پیاوە (وكان له سلطان على الحجاز) ئەها بزانە پێی وت تاغییە هەرکەسێك دینی خوا بگۆرێت تاغوتە ! وە ئەبێ ئێمە کافربین پێی (وكان في أول أمره رجلا) تەماشاکەن برام یەکەمجار پیاوێکی چۆن بووە ئەم پیاوە ! (ناسكا على دين قومه) یانی کابرایەکی عیبادەتکەر بوو لەسەر دینی قەومەکەی بوو ! (ولكن ذهب إلى الشام للعلاج)چوو بۆ شام بۆ عیلاج کردن (فوجد أن أهل الشام يعبدون الأصنام) تەماشای کرد ئەهلی شام بت ئەپەرستن تیمسال ئەپەرستن (فدخل في فكره هذا الشيء) ئەویش بیری کردەوە وتی ئەمە شتێکی باشە لەگەل خۆمدا بیبەمەوە ! (فجاء إلى أهل الحجاز والجزيرة) هات بۆ حیجاز بۆ جەزیرە چی کرد ؟ (فدعاهم إلى الشرك ، وجاء الشيطان) ئەوانی بانگەواز کرد بۆ پەرستنی ئەم بتانە ئەم بتانەی لەگەل خۆیدا هێنای و تەوزیعی کرد بەسەر ئەهلی جزیرەدا ! (وجاء الشيطان فأرشده إلى مواطن الأصنام التي كانت تعبد عند قوم نوح)شێخ ئەلێ شەیتان خستیە بیریەوە بۆ ئەو شوێنانە برۆ بۆ ئەو شوێنانە کەوا کاتی خۆی تۆفانەکە بتەکانی قەومی نوحی هێناوەتە خوارەوە لەجزیرە و لەناو ئەرزدا شاردراوەتەوە برۆ ئەو شوێنانە هەلکۆرە و ئەو بتانەی لێ دەربێنە (ود وسواع ويغوث)ئەوانە ، (والتي سفى عليها الرمل بعد الطوفان ، فحفرها ونقب عنها فاستخرجها) گەرا بەدوایدا هەتا دۆزیەوە دەریهێنا (ووزعها على أحياء العرب فانتشر الشرك من ذلك الوقت.) ئەها بزانە لەپیاوێکی صالحەوە چی دروست بوو ! (وكانت هذه الأصنام الموروثة عن قوم نوح هي أكبر الأصنام ، وإلا فلهم أصنام كثيرة حتى إنه كان حول الكعبة المشرفة ثلاثمائة

---

[1] :یەکەم کەس بوو کە دینی (ئیبراهیمی)گۆری

وستون صنما) بیستوتانە (٣٦٠) بت لەناو کەعبە و دەووروبەری کەعبەیە هەبوە (اللات والعزى ومناة الثالثة الأخرى هي أكبر أصنامهم) گەورەترین صەنەمەکانیان بوو .

(آخر الرسل محمد ﷺ)

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب)ئەڵێ : (وآخر الرسل محمد صلى الله عليه وسلم وهو الذي كسر صور هؤلاء الصالحين) ئەڵێ :ئاخیری رسولەکان خاتەمی پێغەمبەران (عليهم الصلات والسلام)محمدە ﷺ وە ئەوە بوو کەوا تیمسال و رەسمی ئەو پیاو چاکانەی شکاند ئەوانەی کە مشهوربوون بەوەی کەوا ئەپەرستران وەکەسانی پیاو چاك بوون وە موشریکین دروستیان کردووبون هەروەکو چۆن لەدەرسی رابردوو باسمان کرد کەوا شەیتان وەحی بۆ کردن شەیتان خستیە ناو نەفسیانەوە بە رێگای وەسەوەسەوە کەوا رەسم و تیمسالی ئەو پیاو چاکانە دروست کەن بۆئەوەی کەوا لەبەر چاویان بێ بەحیسابی ئەوەی ئیقتیدایان پێبکەن لە عیبادەتیانا و بیریان بکەوێتەوە کە لەناویانا بوون ئەوە بوو لەداهاتووا نەوەکانی دوای ئەو بەهۆی هەر وەس وەسەی شەیتانەوە کەوتنە پەرستنیان و کەوتنە کەوا بیان کەن بە واسیتە لەنێوان خۆیان و خوایا داوا لەخوا نەکەن راستەوخۆ بەلکو داوا لەوان بکەن ئەمە کە مایەوە هەتا زەمانی پێغەمبەر محمد ﷺ وە پێغەمبەری خوا ﷺ هەموو ئەو جۆرە رەمز وتیمسال و صورە و بتانەی شکاند کەوا تیمسال بوون بۆ ئەوانە کەوا هی پیاو چاکان بوون وە هەموویان گەراندەوە بۆلای پەرستنی خوای تبارك وتعالى.

شێخ (فوزان) ئەڵێ :

(كانت حال العرب الدينية قبل بعث النبي محمد ﷺ هي الوثنية)حالی عەرەبەکان لەروانەگەی دینەوە پێش ئەوەی پێغەمبەر بێت ﷺ بریتی بوو لە بت پەرستی بریتی بوو لە شیرکدانان بۆ خوای تعالی هاوبەشی کردن لە عیبادەتا بۆ خوای تعالی واتا خوایان ئەپەرست لەگەڵ خواشا کەسانی تریان ئەپەرست (ثم بعث االله نبيه محمد ﷺ بملة إبراهيم الحنيفية السمحة ودعاهم إلى التوحيد بمكة وبقي ثلاث عشرة سنة يدعوهم إلى التوحيد بمكة ، وبقي ثلاثة عشرة سنة يدعوهم إلى التوحيد وينكر عليهم عبادة الأصنام ؛ فاستجاب له من أراد االله له الهداية من

الصحابة الذين أسلموا معه في مكة) پاشان پێغەمبەری نارد ﷺ خوای تعالی پێغەمبەر محمدمانی نارد بەدینی باوکە ئیبراهیم ئەو دینەی کەوا یەکخوا پەرستیە دوورە لەهەموو شەیرك پەیدا کردنێك لەهەموو روانگەیەکەوە وە داوای لێکردن لەئەهلی مەککە داوای لێکرد بۆ یەکخوا پەرستی وە (١٣) سال لەمەککە سیرەی پێغەمبەر بۆخۆتان ئەزانن ﷺ کە (١٣)سال لەمەککە ئەو دەعوەیەی کرد بۆ یەکخوا پەرستی ئینکری ئەوەی لێ ئەکردن کە غەیری بپەرستن لەهاوارکردن چ بۆ مەلائیکە چ بۆ بتەکان چ بۆ پیاو چاکان چ هەر شێوەیەك لە شێوەکان عیبادەت بێت بۆ غەیری خوا ئەما کەسانێك وەلامی پێغەمبەریان ئەدایەوە ﷺ قبولی ئەو دەعوەیان کرد قبولی ئەو بانگەوازەیان کرد لە صحابانەی کە لەمەککە موسلمان بوون (رەزاو رەحمەتی خوایان لێ بێت) ئەوەی کە خوا هیدایەتی دابوون (ثم إن االله أذن لهم بالهجرة إلى الحبشة ثم إلى المدينة ، وهاجر النبي ﷺ إلى المدينة ، واجتمع حوله المهاجرون والأنصار وكون جيوش التوحيد وصاروا يغزون المشركين) شێخ لەچەند کەلیناتێکی کەم وپوختا ئەم سەر و ئەوسەری دەعوەی رسول الله ﷺ ی بۆ باس کردووین کەلەیەکەم جارا خەریکی بلاًوکردنەوەی یەکخوا پەرستی بوو (١٣) سالّ إهتيمام و گرینگیەکی زۆری دا بەیەکخوا پەرستی بە عقیدە لەدلی موسلماناندا ئەوانەی کە إستجابەیان بۆ کرد پاشان ئەوە بوولەکاتێکا ئەم ئیشەیان کرد بێگومان لە کافر و موشریکەکانەوە توشی عەزاب وئازار وئەشکەجنە و نارەحەتیەکان بوون چ وەك کوشتن وەکو دایك و باوکی (عمار) چ بەعەزیەت دان إعتراف پێکردنیان بەوەی کەوا لەدینی پێغەمبەر خۆیان بەری بکەن ﷺ وەکو (عمار) چ بەوەی لەژێر زەلیلی عەزابا کەسانێك هەر عەزابیان وەرئەگرت بەلاّم دەرچوون و بەعەزیمە وەریان گرت وەکو (بیلال) (رەزا و رەحمەتی خوایان لەسەر بێت) ئەوانەشی کەوا دووچاری تەعزیب ئەبوونەوە نارەحەت ئەکران پێغەمبەری خوا ﷺ بیری کردەوە لەوەی کەوا هیجرەت بکەن بۆ حەبەشە هەمووتان ئەزانن کە وا لەسیرەیا هیجری حەبەشەی یەکەم و دووەم روویدا هەتا وای لێهات هیجرەت بۆ مەدینە روویدا ئەوە بوو پێغەمبەر ﷺ چوو بۆ مەدینە موهاجیر و ئەنصار لێ کۆبوونەوە بۆ نەصرەتی دینی ئیسلام بۆ تەوحید و یەکخوا پەرستی بۆئەوەی لەسەر ئەم زەمینە تەنها خوا بپەرسترێت کەسیتر نەپەرسترێت هیچ مردوو زیندوویەك هیچ رێباز ویاسایەك نەپەرسترێت دینەکەی خوای تعالی زیاتر لەبەر ئەمە پێغەمبەری خوا ﷺ

کەوتە کۆکردنەوەی جەیش و هێز و توانا بۆ پاراستنی ئەو تەوحیدە وە کەوتنە لێدانی موشریکەکان ئەوانەی کەوا بەرهەلستی ئەم دینەیان کرد کەواتە هەر لەم دوو مقتەعەیەی کە شێخ باسی کرد واتا حالەتی مەککە و حالەتی مەدینە بۆمان دەرئەکەوێت هەر کاتێك ئینسانی موسلمان دەسەلاتی نەبوو قودرەتی نەبوو لەبەگژداچوونەوەی موشرکین و کافراندا ئەبی صبر بگرێت بەلاّم نابێ بێ دەنگ بێت ئەبێ صبر بگرێی لەچی لەوەی کەوا لێیان با بەلاّم نابێ دەنگ ببڕێی لەوەی لەبەدەرخستنی حەق و ڕاستیەکانی دەعوەی حەق و یەکخوا پەرستی خوای گەورە ئەمری کردوە فەرمووی (فَٱصۡدَعۡ بِمَا تُؤۡمَرُ)[1] تۆ ئەبێ ئەم دینە ئاشکرا بکەی ئینجا ئەگەر سەروەمالیشت تیا بچێ سەرو مالت تیا بچێ لەپێناوی خوایە ئەروا وەکو ئەو صحابانەی کە ڕۆیشتن وە خوای تعالی بوو بارێزی وەکو ئەوانەی کە خوا پاراستنی ئەوە ئەمنێنیتەوە هەتا ئەو کاتەی تۆ دەسەلات کۆ ئەکەیتەوە موسلمان بەرەو چی ئەبەی تەبعەن ئەمە لەوانەیە هەندێك خەلك بەغەلەت تێبگەن بلێن ئەمە چیە ئێمە هەتا کەی دابنیشنین ؟ تۆ هەتا ئەو کاتە دائەنیشی کە موسلمانان کۆ ئەبنەوە وە دەسەلات پەیا ئەکەن وەکو پێغەمبەر ﷺ کە دەسەلاتیان پەیاکرد ئەو کاتە خۆ دانانیشێت بلێ هەرکەس دینی خۆیی بۆخۆی شتی وا نیە لە ئیسلاما (لَكُمۡ دِينُكُمۡ وَلِيَ دِينِ)[2] ئەوە لەکاتی بێ دەسەلاتی دایە ،إلا بۆ ئەو کەسانە نەبێت کە ئەهلی کیتاب و مەجوسن ئەوانە جزییەیان لێ وەرئەگیرێی ئەگەر هاتوو موسلمان نەبوون ئەگەر جزییەیان نەیا ئەوانیش لێیان ئەدرێی کەواتە مەسەلەی لێدان بریتیە لەفەرزێك لەو فەرزانەی کەخوای تعالی چۆن نوێژی فەرز کردوە ئاوەها بەم شێوەیە لێدانی فەرز کردوە بەلاّم لەکاتی قوردرەت و دەسەلات و توانا بۆ کێ ؟ بۆ ئەو کەسانەی کەوا دژایەتی دینی ئیسلام ئەکەن لەوانەی کەوا نایانەوێت موسلمان بن وە ئەگەر یەهود ونصارا و مەجوسیش بن نایانەوەی جزییەش بەن لەکاتەیا ئەوە بەهەمووتان ئەزانن قورئان سەرلەبەر ئایەتە مەدەنیەکان لەبارەی جیهاد و قیتال باسی ئەوەمان بۆ ئەکات (إلى أن جاء في السنة الثامنة من الهجرة إلى مكة فاتحا وصارت مكة تحت سلطة الرسول ﷺ) هەتا سالی هەشتەمی هیجری پێغەمبەر ﷺ زال بوو بەسەر مەککە یا وە فەتحی مەککەی کرد وە دەسەلاتی پێغەمبەر ﷺ لە جەزیرەی عەرەبا کاتێك وەفاتی کرد جەزیرەت العرەب هەموو

---
[1] :سورة الحجر اية: ٩٤
[2] :سورة الكافرون اية :٦

لەژێر دەسەلاتی ئیسلاما بوو الحمدلله کەواتە پێغەمبەری خوا دانەنیشتوە ﷺ لەماڵەکەی خۆی لەمەککە بلێ دائەنیشین هەتا هەتایە و هیچ ناکەین نەخێر هەڵساوە بەدەعوەی توحید و یەکخوا پەرستی یارانێکی کۆکردەوە کەوا خاوەنی ئیمان و عقیدەبن بەو توحیدە هەتا سبەینێ دیفاع لەو عقیدە و توحیدە بکەن کۆببنەوە لەسەری ئەوە بوو پێغەمبەر ﷺ کەچووە ناو مەدینە کەلەمەدینە دەولەت دروست بوو وە جەیش دروست بوو دوایش لەکۆتاییا خوای گەورە بەرەکەتی خستە جەیشە و غەزوەکانەوە ئەوەبوو سەرانسەری جەزیرەی عەرەب هەمووی کەوتنە ژێر دەسەلاتی ئیسلامەوە الحمدلله (وصارت مكة تحت سلطة الرسول ﷺ وعند ذلك كسر هذه الأصنام التي حول الكعبة)یانی پێغەمبەری خوا ﷺ کەچوە مەککە ئەو ئەصنامانە و ئەوبتانەی کەلەناو کەعەبابوو بەخۆتان ئەزانن چەند بتی تیا بوو بەلکو ئەلێن (٣٦٠) بتی تیا بوو هەتا رسمی پێغەمبەر ابراهیم (علیهم السلام) لەناو کەعبەیا دروست کرابوو ئەفەرموون ئەوانەی هەموو لابرد (وغسل الصور التي في جوف الكعبة) کەعبەی شۆردەوە لەناو دیوارەکانی ئەو رسمانەی لێکردەوە (وأرسل إلى الأصنام التي حول مكة اللات والعزى ومناة من الصحابة من كسرها ومنها صور هؤلاء الصالحين من قوم نوح) هەروەها کەسانی نارد ئەو بتانەی کەوا ناویان لات و مەنات پێغەمبەر ﷺ صحابەکانی نارد ئەو بتانە ئەو رسمانە بشکێنن هەتا رسم و تیمسالی ئەوکەسانەی کە لە قەومی نوحیش بوون ئەوانەی باسمان کرد (ود و یغوس یوعاق و نەسل)(وانتشر التوحيد) الحمدلله یەکخوا پەرستی بلاو بوویەوە (واندحر الشرك والله الحمد.) وە شیرك بەتەواوی هەزیمەتی هێنا سوپاس بۆ خوای تعالی (وهذا معنى قول الشيخ – رحمه االله – : كسر صور هؤلاء الصالحين) ئەمەیە کە لە کشف شبهات شێخ محمدی ئەلی (كسر صور هؤلاء الصالحين) یانی تیمسالی و رەسمی ئەو پیاوچاکانەی تیك وپێك شکاند (وذلك يوم فتح مكة وطهر االله به حرمه الشريف من هذه الأصنام.) وە خوای گەورە حەرەمی شەریفی خۆی خاوێن کردەوە لەو بت و لەو رسم و لەو تیمسالانە (وامتد التوحيد من بعثته صلى الله عليه وسلم وعهد الخلفاء الراشدين وعهد القرون المفضلة كلها خاليا من الشرك ،) توحید و یەکخوا پەرستی لەوە کاتەی کە پێغەمبەر نێردراوە ﷺ وە لە عهدی خلفاء راشدین وە لەعهدی (قرون المفضلة) ئەو سالانە و ئەو سەدەیانەی کەوا خاوەنی عیلم و توحید و یەکخوا پەرستی بوون

خوای گەورە شیرکی لەوکاتەیە لەناو خەلکیا هەلگرتەوە خەلك الحمدلله موحید بوو ،(فلما انتهت القرون المفضلة انتشر التصوف والتشيع) تەماشاکە دوای ئەوەی کەوا ئەو سەدە بەڕێزانە ئەو سەدە خاوەن فزلە لە عیبادەت و لەتوحید ولەیەکخوا پەرستی بەسەر چوو چی بلاّو بوویەوە؟ (التصوف والتشيع) واتا بەناوی ئەوەی کەئەبن کە عیبادەت ئەکا کەوتەوە هاوار کردن بۆ پیاو چاکان بۆ پێغەمبەرﷺ بۆ صەحابە بۆپیاوچاکان بۆ (التصوف والتشيع) (والتشيع) بریتیە لەشیعەگەرێتی بەناوی حوبی ئالی بیتەوە هاوار کردن بۆ (علی وحەسەن و حوسێن بۆ ئەئیمەکان) کە ئەوانە ناویان ناون أئیمەی معسومین کە پەنا ئەگرین بەخوای تعالی لەو شیرکەی کە ئەوان دروستیان کرد ئەمە دەستی پێکردن (وعند ذلك حدث الشرك في الأمة بعبادة القبور والأضرحة وتقديس الأولياء والصالحين) ئالەو کاتەیە دیسانەوە شیرك دەستی پێکردەوە لەم ئومەتەیا بە پەرستی قەبرەکان و بەپەرستنی ئەو پیاوچاکانەی کە لەناو قەبرەکەیان بە بەرێزدانانیان بە تقدیس کردنیان بەشێوازێك کە گەیاندیانە خوای تبارك وتعالی لە عیبادەت پەنا ئەگرین بەخوا و هەتا ئەمرۆ کە ئێمەی تیا ئەژین (وهذا الشرك موجود في الأمة ولكن يقيض االله جل وعلا من يقيم الحجة على العباد من الدعاة المخلصين ، ويهدي االله على أيديهم من أراد االله هدايته.) بەلاّم خوای تعالی تەقدیری وایە جل وعلی کەوا إقامەی حوجەی خۆی بکا بەوەی ئەو عبد صالحانەی ئەو عبد مخلیصانەی کە توحید ئەزانن بەسەر ئەو کەسانەی کەوا شەریکیان پەیا کردوە مشریکن وە خوای گەورە هیدایەتی کەسانێك بالەسەر ئەوانە هیدایەتیان با بۆ توحید و یەکخوا پەرستی ئەمە لەهەموو کات و زەمانێکا خوای تعالی ئەم ئومەتە بێبەش ناکا کەسانێك هەبن هەلگری دەعوەی توحید بن داوا ئەکەم لەخوای تعالی ئێمەش و ئێوەش و هەموو موسلمانان لەوەی گوێیان لەئێمە ئەبێت ببنە هەلگری پەیامی یەکخوا پەرستی وە بیگەینن بەهەموو ئەوکەسانەی کەموشریکن بلێن ئەوە ئێمە پێمان وتن ئیتر ئێوەش ئەگەرێنەوە الحمدلله ناگەرێنەوە ئەوە ئێمە إقامە حوجەمان کردن رۆژی قیامەت هیچ جۆرە عوزرێکتان نیە لەبەر دەمی خوای تعالی وە ئەمە واجبێکە لەسەر شانی هەریەکێك لەموسلمانان پێش هەموو شتیك کەوتوە توحید و ئیمان پێش هەمووشتێك کەوتوە ئەبێ ئەم دەعوەیە ئەم هیدایەتی خەلك کەتوحید و ئیمان و یەکخوا پەرستیە ئەبێ دەعوەی بۆ بکەین هەمووشتێك لەپێناوی ئەمەیایە خوای گەورە ئەرز

و ئاسمانی لەپێناوی ئەمەیا دروست کردوە هەتا هەریەکێك لەئێمە کە ئەلێن سەروسامانمان گیان و رۆحمان بەقوربانی خوا بێ ئالێرەدا خوا تاقیت ئەکاتەوە بزانێ وائەکەی یان نا !
(وهكذا ينبغي ويجب على طلبة العلم والدعاة أن يهتموا هبذا الأمر) شێخ فوزان ئەفەرمووێ :
پێویستە لەسەر هەریەکێك لەقوتابیانی عیلم لەسەر ئەوکەسانەی بانگەوازی ئەکەن بۆ دینی خوای تعالی ئەبێ زۆر گرینگی بەن بە ئوموری توحید بەیەکخوا پەرستی (وأن يجعلوا الدعوة للتوحيد وإنكار الشرك ودحض الشبهات من أولويات دعوتم) ئەبێ لەپێش هەمووشتێکا تۆ چ بخەیتە بەردەمی خۆت ئەبێ ئەوە بخەیتە بەردەمی خۆت کە یەکەم ئیشت ئەوەیە ئەبێ بانگەواز بکەی بۆ یەکخواپەرستی ،ئەبێ ئینکاری شیرك بکەی نەك هەر توحید بەتەنها ها !
، با خوا بپەرستین ئیتر بەشەکەیتر باس نەکەی کە بلێن با بەریئیش بین لە شیرك و موشریکان چونکە هیچیان بەهیچیان وەرناگیرێن خوای تعالی نیشانەی ئیمان و ئیسلامەتی ئێمە و بون بەموسلمانی ئێمەی بەچی داناوە (لا اله الا الله) تەماشای کەن لەپێشا هەمووشتێکا هاتوە (لا اله) ئەلێ من بەریم لەهەمووشتێك (الا الله) تەنها خوا نەبێ کەواتە بریی بوونی خۆتت پێش خست چۆن ئەبێ بلێ من عیلاقەم نیە بەفلان شت وفلان شت ،،،من عیلاقەم چیە بەسەر فلان کەسەوە کافرە یان کافر نیە عیلاقەتم چیە بەسەر فلان رێباز چیە و چی نیە ئەمن ئیشی خۆم ئەکەم وعیلاقەتم نیە والله عەلاقەتت نەبێ موسلمان نیت ، چونکە (لا اله)ەکەت نەبرت بەرێوە پێویستە موسلمان جارێکیکە إعادە نەزربکەنەوە چاوپیاخشاندنەوە بکەنەوە بەشەهادەت هێنانەوەیان بزانە ئایە شەهادەتەکەیان تحقیق کردوە ! والله هەتا شەهادەی (لا اله الا الله) تحقیق نەکەی (محمد رسول الله) تحقیق نەکەی خوای گەورە بەموسلمان لەقەلەمت نایا خوای گەورە لێت وەرناگرێی وەشوێنیشت بەجەهەنەمییە هەتایە لەبەر ئەوە ئەبێت بلێت چ؟ ئەبێت ئینکاری شیرك بکەی ئەبێت خۆتی لی بەریئ بکەی هەروەکو باوکە (إبراهيم) خوای گەورە کردی بەقدوە بۆ ئێمە کەوتی ئێمە بەریئین ئێمە کافرین لەئێوە بەقەومەکەیان وت ئێمە بەریئین لەهەرشتێك کە ئەیپەرستن لەغەیری خوا جا فەرمووی (ودحض الشبهات) ئەبێ بگەرێنەوە بزانین شوبهاتەکەیان چیە واتا رەد دانەوە زۆر کەس ئەلی بەخوا من عیلاقەی رەدانەوەم نیە چۆن ئەبێ عیلاقەی رەددانەوەت نەبێ ئەی پێغەمبەران ئیشیان چی بوو ؟ ئەی پێغەمبەران کاتێك کەئەچوونە

ناوخەلکەکە ڕەدی شوبهەکانیان نەئەیانەوە ! پێغەمبەر پیّ وتن ﷺ کیّ ئەم ڕەزو ئاسمانەی دروست کردوە ؟ ئەیان وت خوا ، ئەی وت کەواتە بۆ بەقسەی خوا ناکەن ! بۆ خوا ناپەرستی بۆ لە توحیدی ربوبیەت ئیمانت پێیەتی بۆ لە تەوحیدی الالوهیەت ئیمانت پیّ نیە !ئەمە هەموو بریتیە نیە لە رد و ردود (فهذا هو الواجب وهذه دعوة الرسل) ئنجا ئاگەداربن لێرەیا کەباسی شیرك ئەکەین یانی تەنها باخەلکانێك باوانەزانن ولا دەعوەی ئێمە یا دەعوەی شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) تەنها بریتی بوو لەچی ؟ ولا بەس قەبر مەپەرستە ! ئەمە یەکێکە لەگەورەترین شتەکان بەلأم لەکاتێکا ئەمرۆ تەماشایی واقیعی ئەمرۆ ئەکەین ئەبیّ بلێن کاکە علمانیەت مەپەرستن مەچۆرەپالّ عەلمانیەکان کاکە دەولەی مەدەنی دەولەیەکە تەمەرودی کردوە لەخوا مەچۆرە پالّی ئەمانە شیرکن هەمووی شیرکی ئەمرۆی ئێمە ئەوەیە ئەمرۆ ئەوەیە لەگەل ئەوانەی پێشوو هەر عالمێك کەهاتبی شیرکی ڕۆژانی خۆی بەدیار خستبێت بۆ خەلکی چی بینیبێت لەشیرك بۆ خەلکی بەیان کردوە کەواتە شیرك لە جزئیکا تەنها لە نوقتەیەك و دوونوقتەیا کۆناکریتەوە بازنەیەکی بەدەوریا بەی بلێی تەواو هەر ئەوەندەیە شیرك ئەنواعی زۆرە ئەو شیرکە هەر جۆری بی هەرشیرکێك بی هەرنیفاقی بیّ تۆ ئەبی خەلکی لی ئاگەدار بکەیتەوە وە ئەبیّ خەلکانێك کە بەدوایا ئەرۆن پێیان رابگەیەنی کەئێوە کەوتونەتە شیرکەوە ئەگەر نەگەرێنەوە ئەوە موعەزەبیش ئەبن لەسەری کەواتە ئەبیّ ئاگەداربین رەددانەوەمانا لەدیراسەکردنمانا بۆتەوحید بۆ شیرك ئەبیّ زۆر بەبەرفراوانی تەماشای بکەین زۆر! نابیّ تەنها هەر ئەوەندە بچین ناو خەلك کاکە ؟ بەلیّ ولا هاوار مەکەرە پێغەمبەر هاوارمەکەرە عبدالقادر تەواو .! ئەمە راستە ، هاوار مەکەرە پێغەمبەر ﷺ چونکە شیرکە ، هاوار مەکەرە عبدالقادر چونکە شیرکە ، پێی موشریك ئەبیّ ئەگەر هەزار سالّ نوێژوو ڕۆژوشکەی مادەم لەسەر ئەوە بمری پەنا ئەگرین بەخوا پێت وترابی کە ئەوە شیرکە بەئەبەدی لە جەهەنم ئەسوتێت پێت نەوترابێت ڕۆژی قیامەت خوا إمتحانت ئەکات هەر موشریکی بەس إمتحانت ئەکا ئا بەهەمان شێوەش بەخەلکە بلێن تۆ چۆن ئەلیّ لەدوعا کردن و عیبادەتەی دوعاکردنا نابیّ شەریك پەیا بکەی ئەبیّ لەبە قسەکردن (سمع وتاعە)و پەیرەویی لێکردنا لەدانانی دەستور ویاسا نابیّ بەکەس رازی بیت یاسا و دەستورت بۆ

دابنێت(ٱلَّذِى فَطَرَنِى)[1] ئەوەی كەمنی دروست كرد (فَإِنَّهُۥسَيَهۡدِينِ)[2] ئەوە بۆخۆیی هیدایەتم ئەیا هیدایەت چیە ؟ ئا ئەو یاسا و ڕێسایەیە كە خوا بۆت دا ئەنێت ، كەواتە ئێستا ئێمە یاسا و ڕێسا لەهیچ كەسێكەوە قبول ناكەین تەنها لەخوای گەورەوە نەبێت هەریاسا و ڕێسایەك ئەگەر پێچەوانەی لەگەل یاسا و ڕێساكەی خوای تعالى بەشیركی ئەزانین پاشان ئەفەرمووی (فهذا هو الواجب وهذه دعوة الرسل) ئەمە واجبە لەسەر ئەوانەی كە دەعوە و بانگەوازی ئەكەن ئینجا ئەمرۆ با ئاوڕێك بەینەوە بەلای بانگەواز كاران ئایا پێتان وایە ئەمرۆ زۆر بەی زۆری بانگەواز كاران لەمامۆستاكان ولەخەلكانێك كەوا جەزایان باتەوە خەریكی دەعوەن ئایا پێتان وایە ئەمەیان كردوە بە ئەولەویاتی ئیشی خۆیان ؟ یەكەمین ئیشی خۆیان ؟ ئەمرۆ تەماشا ئەكەین زۆر خەلك بۆ بەمەلای ئەروا لەراستیەكەی ئەمرۆ زۆربەی زۆری شتەكان هاتونەتە سەر چی ؟ بەس بادەسەلات بگرینە دەست هەتا دەسەلاتەكە بەشەریعەتی خواش نەروا ! بۆ با پارەمان هەبێت ! پارەكە خورا ، راستە ئەوە زولمە گومانی تیا نیە كە پارەكەت ئەخورێی كەوا سەروەتی ئەم ئومەتە بەهەدەرئەروا ئەمە زولمە هیچ گومانی تیا نیە لایەنی إقتسادی لایەنی ئەخلاقی لایەنی إجتماعی هەر هەموو لایەنەكان تەماشابكە هەمووی زولمە ئەكرێی بەلأم تۆ وەرە لەپێشەوە بەو خەلكە بلێ سەبەبەكەی ئەزانی چیە ئەم زولمانە ئەكرێی بلێ خوانا پەرسترێی چونكە خوای تبارك وتعالى ناپەرسترێی كە خوای تبارك وتعالى نەپەرسترا بەقسەی نەكرا هەموو ئەوشتانە دێتە گۆرێی پەنا ئەگرین بەخوای تعالى كەواتە ئەگەر ئێمە داوای ئەوەمان كرد با خوا بپەرسترێت با(سمع وتاعەمان)بۆ خوا هەبێت لەهەمووشتەكانا چۆن تۆ ئەزانی كە لەعالەمی ئەرز و ئاسمان تەنها خوا خۆیی دروستی كردوە خۆیی ئەیبا بەرێوە ئەبێ لە تدبیر ئوموری بەینی عیبادیشا لەبەرئێوە بردنی كارەكانی بەینی بەندەكانا ئەبێ تەنها خوای تبارك وتعالى یاساكەی لەبەر مەیدا نابێت ئێمە لەسەری برۆین نابێ بەقسەی كەس برۆین بەرێوە ئەوە شیركە جا ئەبێ ئیشرات بەو شیركە بكرێی ئەورۆ ئەفەرمووی (فهذا هو الواجب وهذه دعوة الرسل عليهم الصلاة والسلام ، لأن كل أمر يهون دون الشرك) سەیری كە هەمووشتێك غەیری شیك چیە ؟ زۆر زۆر زۆر ئاسانە

[1] :سورة الزخرف اية :٢٧

[2] :سورة الزخرف اية : ٢٧

غەیری شیرك (إِنَّ ٱلشِّرۡكَ لَظُلۡمٌ عَظِيمٞ)[١](فما دام الشرك موجودا فكيف تنكر الأمور الأخرى) كە شیرك مەوجوودبێ ئینكاری لەشتری ترئەكەی یانی كەسێك بێ پیاوێك بكوژێ كەسێكیش بیەوێی شەقێك لەزەلامێك با تۆ بچی بلێ وخۆت بەوە مەشغول بكەی كە شەقەكە لەپیاوەكە ئەدا بلێ كاكە شەق لەو پیاوە مەدە تۆ برۆ لای ئەوە كە ئەیكوژێی! ئەو دەست نەخاتە خوێنی ئەم پیاوە ئەبێ شتەگەورە كە لەپێش دەمی خۆت رابگری شیرك لەهەمووشتێك گەورەترێكە ئینجا شیرك وتم أنواعی هەیە (لابد أن نبدأ بإنكار الشرك أولا ونخلص المسلمين من هذه العقائد الجاهلية) ئەبێ ئەم موسلمانە رزگار كەین لەم شەریك پەیا كردنە بۆ خوای تعالی لەهەمووشتێك وە لەعقائیدی جاهیلی لەهەمووشتێك غەیری ئیسلام بێ چیە ؟جاهیلیەتە با لەئەمرۆشا بێ با ئەمرۆش بێ كە ئێمە ئەیبەین بەرێوە ! هەتا پێغەمبەری خوا ﷺ باسی هەندێك شت ئەكا لە ئوموری جاهیلی لەناو ئومەتەكەی ئەودا ماوەتەوە ! كەواتە ئەگەر هاتوو ئێمە شەریكمان پەیا كرد ئوموری جاهیلیە ! بەقسەی خوامان نەكرد ئوموری جاهیلییە (ونبين لهم بالحجة والبرهان وبالجهاد في سبيل الله) شێخ دووشتی باسكرد هەردوو شتەكە لەقورئانا باسكراوە تەریقی ئێمە چیە بۆ گۆرانكاری ؟بریتیە لەخستنە رووی بەلگەكان   بۆ ئەوكەسانەی كەنازانن بۆ ئەوكەسانەی كە ئاگایان لەو توحیدە نیە ، ئەی ئەگەر ئاگایان لێ بوو؟ ئەی ئەگەر رازی نەبوون دوای ئاگادار كردنەوە؟

دوو حالەت دروست ئەبێ:

حالەتی یەكەم :یان ئەوەتا تۆ بێ دەسەلات ئەبی هەربەردەوام ئەبی.

حالەتی دووەم :یان ئەوەتا خوای گەورە دەسەلاتت ئەداتێ ئەوكاتە (بالجهاد في سبيل الله) .

بەداخەوە یانی ئێمە كەسانێكمان هەیە ئەمرۆ كەباسی جیهاد و قیتال ئەكرێی چاویان كوێر ئەبێ كأنە ئەمە رێگەی شەیتانە هەر لەموسلمانان پەنا ئەگرین بەخوای تعالی یانی كەباسی قیتال و جیهادیان بۆ ئەكەی خەریكە شێت بن ئەی خوای گەورە باسی نەكردوە لەقورئانا ! ئەی خوای گەورە هەر سورەتێكی بە قیتالەوە باس نەكردوە ! ئەی خوای گەورە باسی ئەوەی نەكردوە كەوا هەموو ئەوانەی سەرانی كوفر وشیركن ئەبێ لەناو ببرێن بەلاّم وەكو

[١] :سورة القمان اية:١٣

باسمان كرد ئەوە لەكاتێكایە تۆ دەسەلاتت هەبێ خوای گەورە نەیكردوە بەواجب لەكاتی بێ دەسەلاتی ئەفەرمووێ :(فَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ مَا ٱسۡتَطَعۡتُمۡ)[1] توانات هەیە بیكە توانات نیە دانیشە بەس دانیشە نەك بێ دەنگ بە ئاگاداری ئەم نوقتەیە بە ئەمرۆ (ساكت عن الحق) گەلێك زۆرن زۆر ئەوە موشكیلەكەیە بەداخەوە یانی مامۆستای ئاینی لەمزگەوتەكەیا هاوار ئەكرێی (یارسول الله) پەنا بەخوا وە چەندها كەس هەیە لەمزگەوتەكەی رازی بەخوێن و گوشتی علمانی بەدەستووری گومرای ئینسانەكان قسە ناكات رێز وحورمەتی بۆ دەرئەبری چاكیش ئەیناسی ئەوە كێ یە ! ئەوە كەی بەرائەتە لە شیرك و ئەهلی شیرك ! ئەبێ مزگەوت و مال و دەوروبەروو هەموو شوێنەكانمان ئاگەدار بكەینەوە پاشان ئەفەرمووی (إذا أمكن ذلك حتى تعود الحنيفية إلى المسلمين كل بحسب استطاعته ومقدرته في كل مكان وزمان) هەركەس بەگوێرەی تاقەتی خۆی بەگوێرەی تواناى خۆيى لەهەموو مەكان و زەمانێكا یانی توحید كاتی بۆنیە وە زەمانی بۆنیە ئاگادارابن ! یانی بلێ ئەمرۆ كاتیەتی باسی (لا اله الا الله) بكەم بەیانی كاتی نیە ئەمە نیە بلێ بەتەدریج ئەرۆم لەگەلیا ئەمە نیە ! بەتدريج لە ئیمان و ئیسلام نارۆیی هەموو كاتێك كاتی توحیدە هیچ كاتێك نیە لەژیانی ئێمەدا كاتی توحید نەبێت ئەگەر كاتێك بوو بلی كاتی توحید نیە ئەو كاتەت بە شیرك برد بەرێوە پەنا ئەگرین بەخوای تعالی ئەگەر پێرازی بیت ها ئەگەر بزانی كە ئەو خەلكە لەسەر ئەوە ئەرۆن و پەنا ئەگرین بەخوا دەعوە نەكەی بۆ توحید تۆ موقسیری تۆ موجریمی هەتا ئەگەر پێرازی بیت علما ئەلێن تۆش كافری وەكو ئەوان چونكە بەرائەتت لێ نەكرد (يجب على الدعاة ألا يغفلوا عن هذا الأمر ويهتموا بأمور أخرى) یانی نابێ بێ ئاگابن لە ئوموری توحید و یەكخوا پەرستی خۆیان مەشغول كەن بەشتی ترەوە ئەمرۆ خۆ مەشغول كردنە بەناوی ئیسلام بەناوی گۆرانی و مۆسیقا و إختلات ژن بەداخەوە بەداخەوە زۆر زۆر بەداخەوە تەماشا ئەكەی ژن وای لێهاتوە لەناو ئەحزابی ئیسلامی رێك بەرهەلستی قەولی پێغەمبەری خوا ئەكەن ﷺ كە پێغەمبەری خوا ﷺ ئەفەرمووێ : هیچ قەوومێك سەركەوتن بەدەست ناهێنی كە سەرانی ژن بن ، ئەمرۆ ئەلێ نەخێر پێغەمبەر راستی نەكرد ئێمە ئەبێ راسن بین ئێمەش ئەبێ لەگەل پیاوانا بین ئاخر كوا عائیشە و كوا خەدیجە و كوا ام سەلەمە كوا ام حەبیبە كوا دوو

[1] :سورةالتغابن اية :١٦

زەینەبەکە کوا باقیەکانی تر لەگەل پێغەمبەر ﷺ لەناو پیاوانا دائەنیشتن بەکەیفی خۆیان ئەمر نەهیان ئەکرد کا شتی وا هەبوو؟! کاوا سەرکردایەتی خێزانەکانی پێغەمبەر ﷺ هەبوو نەبوو دایکمان دایە عائیشە بوو لەدوای وەفاتی پێغەمبەر ﷺ کە لەشەری جەمەلا کە بەرشداری کرد و رۆیشت دوای ئەگریا ئەگریا ئەیوت داوای لێبوردن ئەکەم لە خوای تعالی کە غەلەتم کردوە ئەمرۆ کەسانێك دێن ئەوە ئەکەن بەبەلگە دایکمان عائیشە چوو سەرکردایەتی جەیشێکی کرد ! نابێ ئەم لایەنە فەرامۆش کەن بێ ئاگابن لێی ئیتمام بەن بەشتی تر لێرەیا کە ئەلێ ئیتمام بەن بەشتی تر کە شتەکان شەرعی بن فکیف ئەگەر وەکو ئەمرۆ شتەکان ناشەرعی بن ئەوەی کەباسمان کرد ئێستا (ويبذلوا جهودهم فيها ولا يغطوا أعينهم عن واقع الناس الواقعين في الشرك) باچاوی خۆیان نەنوقێنن لەئاستی ئەو خەلکە موشریکەی کەوتونەتە ناوشریك لەوانەیە زۆر کەس ئەم قسانەی بەلاوە سەیربێ بلێ ئەوە چیە بەخەلکە ئەلێ موشریك ! ئەری ولا هەرکەسێك (يارسول الله يا بلێ يا عبدالقادر) موشریکە جا بزانێ یا نەزانێ ئەگەر بزانێ ئەوە واویلا بۆی لەقیامەت و بەئەبەدی لەئاگری جەهەنم بۆیی ئەگەر نەزانێ ئەوە لەرۆژی قیامەت خوای تبارك وتعالی چی لێ ئەکا .؟ ئیمتحانی ئەکا چونکە موشریکە لەلای خوای تبارك وتعالی یانی نەزانین بەشریك ناخوا (ويبذلوا جهودهم فيها ولا يغطوا أعينهم عن واقع الناس الواقعين في الشرك) بزانە شێخ ئەلی ئەوەی کەوتۆتە ناوشیرکەوە (وعبادة الأضرحة واستيلاء الخرافيين وطواغيت الصوفية على عقول الناس) ناوی نان بە بەتواغیت ئەمانە تاغوتن تاغوت هەرکەسێك بەتۆ بلێ بەشێك لەژیانی خۆیت دەرکا بۆ غەیری خوا ئەوە تاغوتە بابزانێ باوکت بێ دایکت بێ خوشکت بی! برات بێ سەرکردە بێ ژێر کردە بێ هەرکەسێك بێ بەتۆ بلێ وەرە ژیانت بۆ غەیری خوا سەرف کا ئەمرت پێ بکات ئەوە تاغوتە بەقسەی بکەی پەنا ئەگرین بەخوا ئەبێ بەشیرکی تاعە خوای پەنامان با (هذا أمر لا يجوز السكوت عليه) نابێ تۆ بێدەنگ بی لەسەر ئەمە (هذا أمر لا يجوز السكوت عليه) ئەمرۆ ئەلێ ناکاکە بێدەنگ بە با خوێنی کەس نەرێژرێی غەلەتە ئەم قسانە ئێمە خۆ نەمان وتوە هەلسە شەرە شیرو تیرو شەرە تفەنگ بکە لەگەل ئەو خەلکەیا مادەم تۆ بێ دەسەلاتی کەس بەتۆی نەوتوە خوای گەورە دەفەرمووی (كُفُّوٓاْ أَيۡدِيَكُمۡ)[1] لەکاتێکدا بێ دەسەلاتی مەیکە

[1] سورة النساء اية :٧٧

چونکە مونکەری گەورەتر دورست ئەبیٚ بەلاٚم نابیٚ نەلیٚ مەکە و مەلیٚ فەرقیان زوٚرە ! مەکە ئەوئیشە مەکە بەس مەلیٚ نیە بلیٚ توحید بلاوبکرەوە (وكل دعوة لا تتجه للنهي عنه فهي دعوة ناقصة أو دعوة غير صالحة أو دعوة غير مثمرة.) هەر دەعوەیەك هەر بانگەوازێك ئەگەر نەهی لەو شیرکە نەکا ئەو دەعوەیە یان ناقصە کەم وکورە یان باش نیە یان هیچ سودێك ناگەیەنیٚ هیچ بەروبوومێکی نابیٚ (كما إنه يجب أن يعلم أن الإقرار بتوحيد الربوبية لا يكفي ولا ينفع إلا إذا كان معه الإقرار بتوحيد الألوهية وتحقيقه قولا وعملا واعتقادا) جا پێویستە بزانریٚ ئەوە إعتراف کردن بەوەی کەوا خوای تعالی خوایە دونیایی دروست کردوە ئەمە کافی نیە ئائەمەیە کێشەکە ئەمەیە وتمان شوبهەی موشریکان لەدوێنی و لە ئەمڕۆیا وا ئەزانی کەوتی خوا ئەرز وئاسمانی دروست کردوە ئەوە برواداره نەخێر بروادار ئەوە نیە ئەمە ئەم جوٚرە بروایە هیچ سودێك بەتوٚ ناگەینیٚ ئەگەر توحیدی الالوهیەی لەگەلیا گرێنەدەی وە تحقیقیشی نەکەی (قولا وعملا واعتقادا) ئەوە ئیمانەکەمانا ئەگەر إعتقادت وانەبیٚ کە بریتیە لەقەولی قەلب وعەمەلی قەلب ئەگەر قەولی لیسانت وانەبیٚ کە بریتیە لە (لا اله الا الله محمد رسول الله ﷺ) کە عمل نەکەی بەم دینە بەهیچ شێوەیەك ئیستفادەت پێناگەیەنیٚ تا ئێوارە بلیٚ (لا اله الا الله)قەول ئیستفادەت پیٚ ناگەیەنێت هەتا ئێوارە بلی خوا دونیا دروست کردوە ئیستفادەت پێناگەیەنێت (وأن المشركين الذين بعث إليهم كانوا مقرين بتوحيد الربوبية ﷺ نبينا محمد) هەمووتان ئەزانن کە موشریکەکانی زەمانی پێغەمبەر ئەها ناویی نان بەموشریك وریابن ئەوانە چیان ئەکرد ! ئەوانە حەجیان ئەکرد ڕوٚژویان ئەگرت ڕوٚژووی عاشورا ئەوانە صەدەقەیان ئەکرد ئەوانە ناوی خواشیان بەتەنها ئەهێنا بەبیٚ هیچ کەسێك لەکاتە نارەحەتیەکانا لەکاتە نارەحەتیەکانا شیرکیشیان نەئەکرد ئەوە خالصی توحید بوو کەهەیان بوو کەچی هیچ ئیستفادەی نەبوو لەبەر ئەوەی کەوتوناو شیرك یانی ئالەو کاتەیا کەداوایان لەخوا ئەکرد بەتەنها ئەبوون بەموحید لەوکاتەشا کە ئەگەرانەوە بوٚ سەرزەوی لەتەرایی لەبەحر کە ئەگەرانەوە لەدوای سواربوونی کەشتی کە ئەگەرانەوە شارو ولاٚتی خوٚیان شیرکیان ئەکرد ئەکەوتنەوە ناوشیرك و موشریك ئەبوون کەواتە (من وقع ف شرك وقع شرك عليه)ئەلیٚ ئەمانە هیچ ئیستفادەیان پیٚ نەگەیاندبوون ئەوانە (ولم ينفعهم إقرارهم به لما كانوا جاحدين لتوحيد الألوهية) ئەمڕوٚش ئەگەر ئێمە تەماشاکەین ئەوە تەرجومە بکەین بوٚ ئەمڕو

تۆ ئەمرۆ ئەلێ (لا اله الا الله) نوێژ ئەکەی ڕۆژوو ئەگەری عیبادەت ئەکەی هەرشتێك ئەکەی لەبەرامبەرئەوە ئەو هەلوەشێنەرەوەی (لا اله الا الله)ت هێنا ئەو نوێژو عیبادەتت هیچ ئیستفادەی نیە چۆن حەجەکەی ئەوان و ڕۆژووەکەی ئەوان و صەدەقەکەی ئەوان و دوعاکەی ئەوان هیچ ئیستیفادەیەکی نەبوو لەکاتێکا شیرکیان ئەکرد تۆش ئەمرۆ بەهەمان شێوە ئەم عیبادەتانە ئەکەی لەمزگەوت بی لەمال بی لەهەرشوێنەك بی بەلام کە وتت علمانیەت کەوتت دەولەی مەدەنی ودوور لەخوا و دوور لەقورئان دوورلەشەریعەتی خوا هەموویت هەلوەشاندەوە هیچ ئیستفادەی نەما ئەوە شیرکی ئەمرۆیە براکەم ئەوە شیرکی موسەقەفەکانە ئەمرۆ موسەقەفەکان نالێن یا عبدالقادر موسەقەفەکان ئەلێن دەولەی مەدەنی ! ئەلێن یاسا ! ئەلێن پەرلەمان ! نوێنەرانی گەل ! باشە ئەو گەلە من پرسیارێك ئەکەم ئایە ئەو گەلە موسلمانە یان کافرە؟! ئەلێن موسلمانین ! باشە چۆن ئەبێ نوێنەرمان لەشوێنەك دابنیشێت بلێن بەخوا رازی نین خۆمان یاسا بۆخۆمان دائەنێن ئەوە کەی نوێنەری ئەو گەلەیە ! یان ئەبێ نوێنەری موشرکین بێ ئەوە ئەوکاتە تەواوە ،ئەگەر نوێنەری موشریکن تەواوە بەس ئەگەر نوێنەری موحیدن نوێنەری کەسانێکن کەوا یەکخوا پەرستن ئەوا والله ئەوە نوێنەرایەتی نیە چۆن ئەبێ بەنوێنەری خۆتی بزانی ! ئەبێ زۆر ورد بین ئێمە کێ تەمسیلی ئێمە ئەکا لەهەرشوێنەك لەقاعەی پەرلەمانا بلێ بەس خوا ! کەس ئەی کا ! کەس نوێنەرتە لەو توحیدە لەو یەکخوا پەرستیە ! نەولا بەعکسەوە هەمووی ئەلێ غەیری خوا هەموو ئەلێ ئێمە یاسایەك دائەنێن خواش لەو یاسایە گەورەترنیە ! ئەوهات پێ ئەلێت .

(السبب في إرسال محمد ﷺ)

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەلێ :(أرسله إلى قوم يتعبدون ويحجون ويتصدقون ويذكرون االله كثيرا) خوا ئەو پێغەمبەری نارد ﷺ بۆ قەومێك کە عیبادەتیان ئەکرد تەماشاکە نهێنی بابەتەکە لەچیدایە (يتعبدون) باوانەزانن ئەمانە خوایان نەپەرستوە ! خواشیان ئەپەرست (ويحجون) حەجیان ئەکرد (ويتصدقون) خێرو خێراتیان ئەکرد (ويذكرون االله كثيرا) ناوی خواشیان زۆر زۆر ئەبرد (ولكنهم يجعلون بعض المخلوقات وسائط بينهم وبين

الله) شیركەكەیان لەنێوان خۆیان و لەنێوان خوایە هەندێك صالحینیان كردبوو بەنوێنەر لەنێوان خۆیان و خوایا ، بە هۆكار بەشەفیع بە داواكار رأسا داوایان لەو ئەكرد ، جا هەلەیەك هەیە برادەران زۆر جار تێ ئەكەون ! لەنێوان بدعە وشیركا ! جیایی ناكەنەوە ئەگەر تۆ بلێ خوایە بۆ خاتری پیاو چاكان ! ئەمە بیدعەیە ، نابێ داوا بكرێ بەخوای ئەگەورە لەبەر خاتری پیاو چاكان خوایە بۆخاتری پێغەمبەر ﷺ ئەمە داوا ناكرێی ئەم شیرك نیە ئاگاداربن چونكە داواكەی لەخوا كردوە ئەمە بیدعەیە ، ئەمە تەوەسولێكی بیدعەیە، بەس ئەگەر بلێ یارسول الله هاوارم بۆ بكە لەخوا پەنا بەخوا ئەمە شیركە .بلێ پیاوچاكان هاوارم بۆبكەن لای خوا ئەمە شیركە، جا ئەبێ ئێمە فەرق بكەین لەنێوان ئەم دوانە بەوەی یەكەم بلێن ئا وەرن خوا لەقورئانا وتویەتی (والرسول الله ﷺ السماء الحسنا فدعوا بها) وای وتوە ؟! ئەی چی وتوە ؟وتویەتی (وَلِلَّهِ ٱلۡأَسۡمَآءُ ٱلۡحُسۡنَىٰ)[1] باشە بۆچی قبولی ناكەی ناوە جوانەكانی خوا بێنیتی و كە پێغەمبەر ﷺ تۆی بۆ ئەمە بانگ كردوە ئەو قورئانەی بۆ تۆهێناوە لەپێش هەموومانەوە خوای تعالی ئەمەی وتوە (یا حي یا قیوم برحمتك أستغیث)[2] پێغەمبەر وای وتوە ﷺ نەی وتوە خوای بۆ خاتری ئادەم ونوح وئیبراهیم و موسا و عیسا ! یەك حەدیسمان بۆ بێنە ئەوەی تیا بێ صەحیح بێ یەك حەدیسمان بۆ بێنە ! نیە هەموو داواكانی پێغەمبەر چی بووە ﷺ (ربنا، ربنا)(اللهم ، اللهم)ئەو ئاوا ئێمەی فێركرد كەواتە ئەبێ ئاگەداربین وەسیلە شەرعیەكان بەكار بێنین داوا ئەكەین لەخوا بەناوە جوانەكانی خوا داوا ئەكەین لەخوای تعالی بەوەی بەكەسێكی زیندووی بەتەقوا ئەلێن دوعامان بۆ بكە داوا ئەكەین لەخوای تعالی بەوەی كە كارە چاكەكانمان ئەخەینە پێش ئیشەكانمان ئەلێن خوایە ئەو نوێژو رۆژوو عیبادەتانە ئەگەر بۆتۆیی ئەكەین خوایە رەحمان پێ بكەیت ئەوها بەوشێوەیە بیكەیتە وەسیلە ، ئەمەش هەمووی دەلیلی خۆی هەیە بەلام نەك هاوار بكەیتە غەیری خوای تعالی ئەمە شیركە ، جا ئەلی ئەمەیان كردبووە بەوەسیلە لەنێوان خۆیان و خوایە بۆیە موشریك بوون پێی ئەمرۆش هەركەسێك وابكات نەفسی حالەتە (یقولون نرید منهم التقرب إلى الله) ئەها ئەلی ئێمە ئەمانەوی نزیك بكەوینەوە بەهۆی

[1] :سورة الأعراف اية:١٨٠

[2] : رواه البيهقي والحاكم وصححه.

ئەمانەوەی (ونريد شفاعتهم عنده) ئێمە ئەمانەوێی ئەوانە تكامان بۆ بكەن لەلای خوا (مثل الملائكة وعيسى ومريم وأناس غيرهم من الصالحين) ئیمانیان بەمەلائیكەش هەبوە ! بەعیسا بەمەریم وە بەكەسانێكی صالح یانی ئەوانە كەسانێك نەبوون كە بلێن ئێمە هیچ پەیوەندیمان بەدینی خواوە نیە لەوانەی كەخوای گەورە ناردوویەتی لەو إعتقادە هەتا ئێستا ئێمە ئایەت باس ئەكەین كە بروایان بە عەرشیش هەبوە ئیمانیان بەملائیكە هەبوە ئیمانیان بە پێغەمبەرانی پێشوو هەبووە بەلكو پێغەمبەر (ئیبراهیم) لەناویانا هەبوە هەر هەبوە ئیحترازیان پێوە كردوە هیچ كەسانێكیان نەبوە تا ئێستاش كە إحتراز نەكا بە پێغەمبەر (إبراهیم) كەواتە پێغەمبەر (إبراهیم) كێ ناردی خوای گەورە ،كەواتە ئەصلەكە ئەوەیە كە هەمووی بروای بەخوای گەورە هەبوە (یەهود ، نصارا)موشریكینی عەرەب هیچی هیچی إختلاف نیە لە پێغەمبەر (إبراهیم) وایە یان نا ،؟! هەموویان ئەزانن كە پێغەمبەر (إبراهیم) كێ یە ! (عليه السلام) . (، فبعث الله ﷺ يجدد لهم دين أبيهم ابراهيم) خوای گەورە پێغەمبەر محمد مانی نارد ﷺ بۆ ئەوەی دینی پێغەمبەر (إبراهیم) نوێی كاتەوە لەناویانا كە یەكخواپەرستیە (ويخبرهم أن هذا التقرب والاعتقاد محض حق الله) ئا ئەم خۆنزیك كردنەوە ئائەم جۆرە إعتقادە ئەمە تایبەت مەندە بەخوای تعالی وە نابێ بەهیچ شێوەیەك تایبەت مەندی كەی نەبەمەلائیكەیەكەوە نەبە پێغەمبەرێكەوە نەبەپیاوچاكێكەوە نەبەهیچ رێسا ویاسایەكەوە (لا يصلح منه شيءغيري الله) نابێ هیچی تایبەت مەند كرێی بۆ غەیری خوای تعالی وە (لا لملك مقرب ولا لنبي مرسل فضلا عن غيرهما) مەلائیكەیەك چەندێك نزیك بێ لەخواوە كە جوبریلە كە میكائیلە كە ئسرافیلە وەهیچ پێغەمبەرێك وەهیچ مورسەلێك جا لێرەدا ئیشارەت ئەدەین بە بەدوو خالی گرینگ .

١ – تەماشاكەن ئەلێ (ولا لنبي مرسل فضلا عن غيرهما) نەبی كردوە چی ؟ یانی نەبی مورسەلە یانی نەبیش رەسولە تەبعەن نبیش خوا ناردوویەتی ئەلێرەدا هەلەیەكمان بۆ دەرئەكەوێت كە چەندەها ساڵە ئەم تەعریفە هاتۆتە ناومان كە ئەلێن(نەبی كێ یە و رسول كێ یە ئەلێن نەبی خوا ناردوویەتی بەشەرعێكی تازە وە ئەمری پێكردوە بەتەبلیغی وە رسول ئەوەیە كە خوای تعالی ئەمری پێنەكردوە بە تەبلیغی) چۆن ئەمری پێنەكردوە بە تەبلیغی پێغەمبەر هەیە خوا ئەمری پێنەكردبێ تەبلیغی دەینەكەی نەكا ! هەموو

پێغەمبەران خوای گەورە ئەمری پێکردوون بەتەبلیغی دینەکە ئەگەر تەبلیغی نەکەن ئەوە مەسئول ئەبن لەلای خوای تعالی کەواتە تەعریفی راستی چیە بۆ نەبی و رسول ؟ئەلێن نەبی و رسول ئەوەیە ،رسول بۆ کەسانی کافرین نێردراون ئێستا ئەلێن یەکەمی رسول کێ یە ؟ (نوح) بۆ کێ نێردرا بۆ موشریکین نێردرا ، ئادەم نەبی یە یاخود رسول ؟ نەبی یە بۆکێی نێردراوە ؟ بۆ موسلمانان ، ئەوە فەرقەکەیە ئەوەیەکێکە لەگەروەترین فەرقەکان فەرقێکی تر ئەوەیە بلێن رسول شەرعی تازەی بۆهاتوە نەبی شەرعی تازەی بۆ نەهاتوە ! لەسەر شەرعی پێش خۆی ئەروا بەلام مەرجیش نیە رسول الا شەرعی تازەی پێی بێت ئێستا (اسماعیل) کتێبی تازەی بۆ هاتوە نەمان زانیوە لەسەر شەریعەتی باوکە (إبراهیم) رۆیشتوە بەلام بۆ کەسانیتر نێردراوە بەإعتباریتر بۆ کەسانیتر نێردراوە مورسلە بۆلای ئەوان ئەمە فەرقی نێوان نبی ورسولە ،جا ئەمە ناکرێی ئەم عیبادەتە چ بۆ مەلائیکە چ بۆنەبی بێ چ بۆ رسول بێ چ بۆ هەرکەسێك بێ الا بۆ خوایە (وإلا فهؤلاء المشركون مقرون يشهدون أن االله هو الخالق الرزاق وحده لا شريك له) (هو الخالق) ئاگەداری ئەم نوقتەیە بە موشریك هەمووی ئەیزانی خالیق بەدیهێنەر دروستکار بەس خوایە هیچ شەریکێشی نیە لەوەیا (وأنه لا يرزق إلا هو ، ولا يحيي إلا هو ، ولا يميت إلا هو) ئەیانزانی رسق هەر ئەوە ئەیدا کەسێك خوای گەورە دروستی بکا هەر ئەو دروستی کردوە وزیندووی کردۆتەوە هەربیمرێنی هەر ئەو کردوویەتی هەر ئەوئەیکا (ولا يدبر الأمر إلا هو) بەرێوە بردنی کارو باری ئەم ئەرزوئاسمانە هەرخۆی ئەیبا (، وأن جميع السماوات السبع ومن فيهن والأرضين السبع ومن فيها كلها عبيده وتحت تصرفه وقهره) هەموو ئاسمانەکان و هەرچیشی تیایە هەرچی زەوییە هەرچیشی تیایە هەرهەمووی عبیدی خوای گەورەن وە لەژێر تەسەرووف خوای تعالی دان لەژێرقهری خوای تعالی دان واتا لەژێر دەسەلاتی خوای تعالی دان جالێرەیا باتەماشای کەلیمەی (عبيد)بکەین

عبید بەدوو مانادێت :

١: بەمانای عابید دێت .

٢: بەمانای موعبدیش دێت .

کەوتمان عابید :ئەو کەسەیە کە خوا ئەپەرستێت .

کەوتمان موعبد: ئەو کەسەیە کە خوا زەلیلی کردوە شەرت نیە خواپەرستێت بەس خوا زەلیلی کردوە کەس هەیە خوا زەلیلی نەکردبێت کەس هەیە زەلیل نەبیٚ لەبەر دەستی خوای تعالی بەکافر و بەموسلمانەوە هەمووی زەلیلە هەمووی عبیدی خوایە بەم مانایەیە یانی هەمووی معبدەیە بەس شەرت نیە هەمووی عابدبیٚ

شێخ(صالح) ئەفەرمووی:

(أي أن مشركي العرب الذين بعث إليهم محمد ﷺ عبدون الله) واتا موشریکینی عەرەبەکان ئەمانە کە خوای تعالی پێغەمبەری بۆ ناردووم ﷺ خوایان ئەپەرست (ولم تنفعهم هذه العبادة) بەس هیچ إستفادەیەکی پیٚ نەگەیاندن ئەو عیبادەتە (لما كانت مخلوطة بالشرك الأكبر) لەبەر چی لەبەر ئەوەی کەوا شیرکی گەورەی تێکەلاو بوبوو، (ولا فرق بين أن يكون المشرك به مع الله سبحانه صنما أو عبدا صالحا أو نبيا مرسلا أو ملكا مقربا) هیچ فەرقی نیە ئەو کەسەی کەتۆکردوتە شەریك لەگەل خوایا بتێك بێت یا عبدێکی صالح بیٚ یان پێغەمبەرێکی نێردراو بێت یاخود مەلائیکەیەکی نزیك بی لەلای خواوە ئەمرۆ ئەلێن یان علمیانیەت بیٚ یان دەولەی مەدەنیەت بیٚ یان ئەمریکا و ئەوروپا بێت یان نەفسەکەی خۆت بیٚ کە دژایەتی خوای پیٚ ئەکەی هەموو الە(پەرستراوە) لەدون خوای تعالی شەریکت پەیا کردوە لەگەل خوای تعالی (ولا أن يكون قصد المشرك أن معبوده ليس شريكا الله في ملكه) وە ئەوەش نیە تۆ کاتێك دێت علمانیەت پەیرەو ئەکەی تۆ لەعقیدەکەی بپرسە کاکە بروای بەخوایە ! بابروای بەخوا بێت چۆن بروای بەخوایە کە ئەرز و ئاسمانی دروست کردوە پێشان موشرکینی عەرەبیش ئیمانیان هەبوو بەلام نەیکردن بەموحید نەیکردن بەیەکخوا پەرست نەیکردن بەموسلیم .

موسلیم : ئەوکەسەیە کە بەهەموو شێوەیەك خۆی تەسیلمی خوای تعالی ئەکا .

جارێکیتر دێنەوە بۆ تەعریفی ئیسلام :(الإسلام : هو الاستسلام لله بالتوحيد والانقياد له بالطاعة والبراءة من الشرك وأهله) والله ی ئەو سیٚ نوقتەیە تنفیز نەکا هەرکەسێك بی موسلمان نیە ئەبیٚ تۆ یەکخوا پەرست بی وە خوای تعالی بناسی بەوەی کەوا بەتەنها ئەو بپەرستی وە شوێن إتاعەی ئەو بکەوی وە سمع وتاعە بۆئەو بکەی وە خۆشت بەری بکەی

لەهەموو شيرك موشركين ئەگەر خۆت بەريی نەكەی لەشيرك وموشركين هيچ نوێژو عيبادەتيكت إستفادەی نيە !جا چۆن ئەگەر تۆبێ لەگەل نوێژەكەتا ولا كاكە عيبادەتم بۆ خوا ياسا و رێسای دونيايشم من لەگەل عبدەكانی خوام خوايە بۆخۆمان دەستور ياسا بۆخۆمان دائەنێن خوا عيلاقەی ئێمەی نيە ! ئەی ئەوە شەريك نەبێ چی شەريكە ! (ولا أن يكون قصد المشرك أن معبوده ليس شريكا الله في ملكه بل هو مجرد وسيلة إلى االله ومقرب إليه) ئينجا ئەبێ ئاگاداربين ئەوانەی كەوا ئەمرۆ لێيان ئەپرسی تۆ بۆچی باسی عبدالقادری گەيلانی ئەكەی ؟ ياخود باسی پێغەمبەر ئەكەی ﷺ ياخود باسی هەركەسێك ئەلێ خۆمن ناپەرستم !، ئەی چی ئەكەی ولا نزيكم ئەكاتەوە لای خوا ئەلێن ئەوە نەفسی قسەی موشريكەكانە كەئەيانوت پياوچاكان ناپەرستين (مَا نَعۡبُدُهُمۡ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَآ إِلَى ٱللَّهِ زُلۡفَىٰٓ) [١] .

(فدل ذلك على أمرين:) شێخ ئەلی ئەمە دەلالەت ئەكا لەسەر دوو أمر :

يەكەميان (أن الإقرار بتوحيد الربوبية وحده لا يكفي للدخول في الإسلام ولا يعصم الدم والمال ولا ينجي من عذاب الله) يانی توحيدی الربوبيە كە لات وابی خوا عالەمەی دروست كردوە بەديهێنەرە حاليقە رازقە مودبيرە ماليكە ئەمە هيچی كاڤی نيە بۆئەوەی تۆبچيتە ناو ئيسلام ! بەكە موسلمان نابيت ئەمە خوێنت ناپارێوی مالت ناپارێزێی ئەمە لەعەزابی خوا رزگارت ناكا هەتا توحيدی الالوهيەی نەخەيتە پالْ بلێ چۆن ئيمانم هەيە كەخوا دونيای دروست كردوە ئەبێ ئەواش ئيمانم هەبێ هەرئەو بپرستم لەهەموو شتێكما .

دووەم :(أن عبادة االله إذا دخلها شيء من الشرك أفسدها فلا تصح العبادة إلا مع الإخلاص.) ئەوەيە كە عيبادەت بۆخوا ئەگەر شتێك لەشيركی چوە ناويەوە يەكسەربەتالی ئەكاتەوە ، وەهيچ عيبادەتێك دروست نيە و راست نيە ودانامەزرێت الا لەگەل إخلاصا نەبێ ئەو عيبادەتە بەتالە .

جا لێردا ئاماژە بەخالێكی گرينگ ئەكەين و زۆرجاريش دووبارەی ئەكەينەوە ئەمرۆ خەلكانێكمان هەيە ئەلێن كاكە ئەوەی بكەوێتە شيركەوە راستە شيركی كردوەبەس موشريك نيە ئەمە هەلە زۆر ئەمە چ ئايەتێك وای وتوە چ حەديسێك وای وتوە بگەرێنەوە بۆلای علماء

[١] :سورة الزمر اية ٣

بزانه چی ئەلی دەربارەی ئەم مەوزوعە هەرکەسێك بکەوێتە ناو شیرك ئەوەتا قورئانمان ئەفەرمووێ(قُلْ أَبِٱللَّهِ وَءَايَـٰتِهِۦ وَرَسُولِهِۦ كُنتُمْ تَسْتَهْزِءُونَ ۝٦٥ لَا تَعْتَذِرُوا۟ قَدْ كَفَرْتُم بَعْدَ إِيمَـٰنِكُمْ)[1] خوای گەورە یەکسەر تکفیریان ئەکا هەتا لەدلیشی نەهاتە دەرەوە کابرا والله بەس حەدیسی ڕەکب بوو والله لەسەفەرەکەیا ئەم قسەیەم بەدەما هاتوە والله لەدلمان نەهاتۆتە دەرەوە بەس گالتە بوو شتی وا نیە تۆ تازە لەدوای ئیمانەکەت کافربووی بگەڕێرەوە جاریکیتر .

کەواتە کەتۆ ئەلیٚ (یا رسول الله) هەموو ئیشەکانت ڕۆیی خوا بەپێغەمبەر ئەلیٚ ﷺ (لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ)[2] خوای گەورە وتویەتی ولا ئەگەر تۆ شیرك بکەی ئەوەشیرکە بەس تۆ موشریك نیت؟! وای وتوە ؟ (لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ) یانی چی ؟ (وَلَوْ أَشْرَكُوا۟ لَحَبِطَ عَنْهُم مَّا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ)[3] یانی چی هەموو پێغەمبەران باس ئەکا ئەگەر بێتوو شەریك بۆ خوای گەورە بریاربدەن هەموو ئیشەکەیان بەتالٚ ئەبێتەوە ، هەموو کەسێك وایە جا ئاگاداری ئەم دوو نوقتەیە بین .

(الدليل على إقرارهم بتوحيد الربوبية \ بەلگەکان لەسەر توحیدی الربوبیه)

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب)ئەفەرمووی : (فإذا أردت الدليل على أن هؤلاء المشركين الذين قاتلهم رسول االله ﷺ يشهدون لله هذه) ئەگەر دەلیلت ئەوەی لەسەر ئەوە کەوا ئەم کەسانەی کە پێغەمبەر ﷺ جەنگی لەگەلیانا شایەتمانیان بەمە ئەهێنا کە خوای تبارك وتعالى خالق ومالك ومتبديريان بوە دروستکار و بەرێوەبەری کاروباریان بوە رازقیان بوە موحیان بوە مومیتیان بوە واتا ئەوانی زیندوو کردۆتەوە ئەوان ئەمرێنی (فاقرأ قوله تعالي)(قُلْ مَن يَرْزُقُكُم مِّنَ ٱلسَّمَآءِ وَٱلْأَرْضِ أَمَّن يَمْلِكُ ٱلسَّمْعَ وَٱلْأَبْصَـٰرَ وَمَن يُخْرِجُ ٱلْحَىَّ مِنَ ٱلْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ

[1] :سورة التوبة اية:٦٥–٦٦

[2] :سورة الزمر اية : ٦٥

[3] :سورة الأنعام اية :٨٨

ٱلۡمَيِّتَ مِنَ ٱلۡحَيِّ وَمَن يُدَبِّرُ ٱلۡأَمۡرَۚ فَسَيَقُولُونَ ٱللَّهُۚ فَقُلۡ أَفَلَا تَتَّقُونَ)[1] ئەم ئایەتانە بخوێنەرەوە (قُلۡ مَن يَرۡزُقُكُم مِّنَ ٱلسَّمَآءِ وَٱلۡأَرۡضِ) ئەی پێغەمبەر تۆ پێیان بڵێ كێ رزقتان ئەیا لەئاسمان و لەزەوی ! (أَمَّن يَمۡلِكُ ٱلسَّمۡعَ وَٱلۡأَبۡصَٰرَ) كێ گوێو چاوی ئێوە ی بەدەستە ئەگەر كەرتان بكات كێ چاو گوێتان ئەداتێ ؟!! ئەگەر تۆكەربكات ئێستا كوێریشت بكات كێ بۆت ئەگەرێنێتەوە ؟ ! (أَمَّن يَمۡلِكُ ٱلسَّمۡعَ وَٱلۡأَبۡصَٰرَ) (وَمَن يُخۡرِجُ ٱلۡحَيَّ مِنَ ٱلۡمَيِّتِ) كێ زیندوو لەمردوو دەرئەهێنی ؟ ئێستا بەتفصیل باسی ئایەتەكە ئەكا شێخ (وَيُخۡرِجُ ٱلۡمَيِّتَ مِنَ ٱلۡحَيِّ) وەكێ مردوو لەزیندوو دەرئەهێنی ، كێ زیندوو لەمردوو دەرئەهێنی وەكێ مردوو لەزیندوو دەرئەهێنێ! (وَمَن يُدَبِّرُ ٱلۡأَمۡرَ) ئەمری ئاسمان و زەوی كێ بەرێوەی ئەبات (فَسَيَقُولُونَ ٱللَّهُ) ئەڵێن خوا ئەڵێن الله (فَقُلۡ أَفَلَا تَتَّقُونَ) تۆش پێیان بڵێ (أَفَلَا تَتَّقُونَ) سەیری (تَتَّقُونَ) بزانە چەند مانا ئەگەیەنێ (أَفَلَا تَتَّقُونَ).

تەقوا یانی چی خۆی ؟ بریتیە لەعیبادەت كردن بۆ خوا بۆیی پێت دەڵێ ئەوە بكە بیكە ئەوە مەكە مەیكە .ئەوە بڵێ بیڵێ ئەوە مەڵێ مەیڵێ .

لەلایەنێكی ترەوە (افلا تخافون عقاب الله إن عبتم غیره) ناترسن خوا عیقابتان با (أَفَلَا تَتَّقُونَ). ناترسن (افلا تخافون عقاب الله إن عبتم غیره) ئەگەر غەیری خواتان پەرست لەعیقابی ئەو خوایە ناترسن ؟! هەروەها ئەفەرمووێ(قُل لِّمَنِ ٱلۡأَرۡضُ وَمَن فِيهَآ إِن كُنتُمۡ تَعۡلَمُونَ ﴿٨٤﴾ سَيَقُولُونَ لِلَّهِۚ قُلۡ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٨٥﴾ قُلۡ مَن رَّبُّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ ٱلسَّبۡعِ وَرَبُّ ٱلۡعَرۡشِ ٱلۡعَظِيمِ ﴿٨٦﴾ سَيَقُولُونَ لِلَّهِۚ قُلۡ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٨٧﴾ قُلۡ مَنۢ بِيَدِهِۦ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيۡءٖ وَهُوَ يُجِيرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيۡهِ إِن كُنتُمۡ تَعۡلَمُونَ ﴿٨٨﴾ سَيَقُولُونَ لِلَّهِۚ قُلۡ فَأَنَّىٰ تُسۡحَرُونَ)[2]

(قُل لِّمَنِ ٱلۡأَرۡضُ وَمَن فِيهَآ إِن كُنتُمۡ تَعۡلَمُونَ) وەرە پرسیارێكتان لێ ئەكەم ئەگەر ئەیزانین ! زەوی هی كێ یە ؟ هەرچیشی تیایە هی كێ یە؟ (سَيَقُولُونَ لِلَّهِ) ئەوان ئەڵێن هی الله یە (قُلۡ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ) پێیان بڵێ ئەی بۆ بیرناكەنەوە كە ئەو خوایە ئەتانبینێ ئەتوانێ زیندووتان بكاتەوە چونكە ئەوان بروایان بەزیندوو كردنەوە نەبوو! ئاگاداربن یەكێك

[1] :سورة یونس اية :٣١
[2] :سورة المؤمنون :٨٤–٨٩

لەوشتانەی كەوا موشركینی قوریش لەگەل موشركینی زەمانی پێش خۆیان سێ شتیان زەقترین شت بوو بۆ دژایەتی كردنی توحیدی خوای گەورە :

یەكەمیان : دژایەتی الالوهیەتیان ئەكرد .

دووەمیان :دژایەتی إقرار بەپێغەمبەرەكان .

سێیەمیان :بریيتی بوو لەبروا نەبوون بە ڕۆژی دوایی .

سەرلەبەری موشریكین ئەمانەیان لا إعتقاد بوو بیروبروا بوو كەسیان نەیان وت زیندوو ئەبینەوە كەواتە تەماشای سورەتە مەككەییەكان كەن هەمووی باسی چیمان بۆ ئەكا ؟ تەقریر وأقرار لەسەر ئەم سێ نوقتەیە !

١- كە ئەبێ خوا بپەرستین نەك بڕواتان وابێ خوا هەیە و بزانن كەوا خوا هەیە هەموویان بڕوایان هەبوو كە خوا هەیە بەس نەیان ئەپەرست بەچی؟ بەخالصی بەخالصی ئەیان پەرست بەشیركەوە بەس بەخالصی نەیان ئەپەرست بۆیە خوای گەورە ئەفەرمووی (أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ)[1] بزانن والله خوا قبولی ناكا یەكزەرەش لەگەل خوایە شتیكی تر بپەرستی !

٢- ئەوان ئەیانوت ئەمانە پێغەمبەر نین ! چۆن پێغەمبەرنین خوا ناردوونی .

٣- بڕوامان بەرۆژی قیامەت نیە چۆن ئەبێ ئێمە زیندوو ببینەوە جا لێرەیا خوای گەورە ئەفەرمووی (أَفَلَا تَذَكَّرُونَ) ئایە بۆ بیرناكەنەوە ئەو خوایەی كە ئەرز و ئاسمانێكی دروست كردبێ ناتوانی ئێوە زیندوو بكاتەوە ! ئاخر ئەیان وت ناتوانی ! یان ئەیانوت شتی وانیە چۆن ئەم هیسكە پۆكراوە زیندوو ئەبێتەوە ئاخر تۆئەلێ خوای گەورە ئەرز و ئاسمانی دروست كردوە باشە دروست كردن تۆ ئەلێ منی دروست كردوە دروست كردن گرانترە ئەگەر گران بێ یان إعادە كردنەوە بەزیندوو كردنەوە جارێكی كە ؟ هیچی لەسەر خوا گران نیە بەس ئەگەر وابێ ئەبێ دروست كردن گرانبێ تۆبراو ئەكەی أعتراف ئەكەی بە دروست كردن ئەی چۆن بڕوات نیە بەزیندوو بوونەوە ! (قُلْ مَن رَّبُّ السَّمَاوَاتِ السَّبْعِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ) تۆ پێیان بلێ كی پەروەردگاری ئاسمانەكان وعەرشی گەورەیە هەرحەوت ئاسمانەكەیە ! كێ پەروەردگاری عەرشی عەزیمە ! یانی بڕوایان بەعەرشیش هەیە ! كە ئەوان ئەلێن چی

[1] :سورة الزمر اية :٣

(سَيَقُولُونَ لِلَّهِۚ قُلۡ أَفَلَا تَتَّقُونَ)ئەلێن هی خوایە ! عەرشی خوایە ! ئەلێ ئاسمانەکان و زەوی هی خوایە ! خوای گەورە ئەلێ پێیان بلێ (أَفَلَا تَتَّقُونَ) یانی (افلا تخافون عقاب الله إن عبتم غیره) ناترسن لەعیقابی خوا کە ئەگەر غەیری خواتان پەرست ! یانی عیبادەتان بۆ کرد پەیرەویتان لێ کرد سەمع و تاعەتان بۆ کرد دەستووری ئەوانتان برد بەرێوە دژایەتی خواتان کرد خوا ئەلێ زینا حەرامە ! دەستوور یاسا ئەلێ نا بەکەیفی خۆیان کردیان حافیەتیان بێ بۆهیچ کەسێکیش نیە دەست بێنێتە رێگایان ئەوەی دەست بێنێتە رێگایان عیقابی ئەدەم ئەمە حەلال کردنی حەرام نیە هەی بێ عەقەلەکانی کە ئەلێن ئەوانە ولا خوانین ! ئەی خوا ئیشی چیە ؟ خوا ئیشی حەرام وحەلال نیە ؟! ئەی ئەوە حەلال و حەرامیان نەکرد ئەوە ! حەرامەکانیان حەلال نەکردوە و حەلالەکانیان حەرام نەکردوە !تەماشای حەرامەکان کە چۆن ئەروا ریبا حەلالە یان حەلال نیە ئێستا!؟ زینا حەلالە یان نا؟ جویندان بەخوا و بەپێغەمبەری خوا ﷺ چ عیقابێکی لەسەرە.! ئەی جوێن دان بەشەخصی خۆیان ، پیاوم ئەوی جوێنێکیان پێبدا ئەی ئەوە چیە ئەوە خۆ بەگەورەکردن نیە لەخوای تعالی پەنا بەخوا ، شێخ ئەفەرمووی (وغیر ذلك من الایات) ئایەتمان زۆرە بۆئەوەی بتەوێی دەلیل بێ نی لەسەر ئەوەی ئەو کافرانە ئەو موشریکانە ئەوانە خوایان پەرستوە بەس شیرکیان پەیداکردوە لەگەل خوادا !.

شێخ (صالح)ئەفەرمووی:

(یقول الشیخ رحمه االله تعالی : فإذا طلبت الدلیل علی أن المشرکین مقرون بهذا) ئەگەر تۆ دەلیلت ئەوەی لەسەر موشریکەکان یانی دانیان ئەنا بەوەی کەخوا ئەوانی دروستکردوە (یعني بتوحید الربوبیة – وأهنم یشرکون في توحید الألوهیة) ئەوان شەریکیان پەیا کردوە لە توحیدی الالوهیە لەیەکخوا پەرستیا (، إذا أردت الدلیل علی هذه المسألة العظیمة التي یعرف هبا الحق من الباطل) کە حەق لەباتلێ بەمە جیا ئەبێتەوە بەم دەلیلە (فاقرأ قوله تعالي) (قُلۡ مَن يَرۡزُقُكُم مِّنَ ٱلسَّمَآءِ وَٱلۡأَرۡضِ أَمَّن يَمۡلِكُ ٱلسَّمۡعَ وَٱلۡأَبۡصَٰرَ وَمَن يُخۡرِجُ ٱلۡحَيَّ مِنَ ٱلۡمَيِّتِ وَيُخۡرِجُ ٱلۡمَيِّتَ مِنَ ٱلۡحَيِّ وَمَن يُدَبِّرُ ٱلۡأَمۡرَۚ فَسَيَقُولُونَ ٱللَّهُۚ فَقُلۡ أَفَلَا تَتَّقُونَ)[١] (فالمشرکون یعترفون) موشریکەکان

[١] :سورة یونس ایة :٣١

إعترافيان ئەكرد (بأن الله سبحانه وتعالى هو الخالق الرازق المتصرف في عباده الذي بيده الأمر لا ينكر أحد منهم هذا) ئەوان أعترافيان ئەكرد كە خوای گەورە دروستی كردوون رزقيان ئەدا وە كاروباری دونيايان بەرێوە ئەبات ئەوانە هەمووی إقراريان بەخوای تعالی ئەكرد ئەوانە كەس ئينكاری لەوەش نەئەكرد بەلام لەگەل ئەوەشا نەبوون بەموسلمان خوای تعالی پێغەمبەری نارد ﷺ كە پێيان بلێ كەئەبێ بەقسەی خوا بكەن ئەگەرنا لەكاتی دەسەلاتا قيتالتان لەگەلا ئەكا (قال تعالى) (قُلۡ مَن يَرۡزُقُكُم مِّنَ ٱلسَّمَآءِ وَٱلۡأَرۡضِ: هذا رزق الذي تأكلون منه) كێ رزقتان ئەيا لەئاسمانەكان وزەوی ئەلێ ئەو رزقەی كە ئێوە ئەيخۆن (ە وتشربون وتلبسون وتركبون)ئەوەی ئەيخۆن و ئەيخۆنەوە لەبەری ئەكەن و ئەوهۆكارانەی كە بۆئامادە كردوون لە چ لەحەيوانات بێت يان ئێستا ئەو ئالەتانەی كەوا بەكاريان ئەهێنن بۆ گواستنەوە (من الذي جاء به هل جاءت به الأصنام ؟ ا)ئايە ئەمە بتەكان هێنايان پياوچاكان هێنايان ؟ئەمەبەشەرێك هێناويەتی ؟(الأصنام جمادات وحجارة ، أم الأشجار أو الأموات أو القبور والأضرحة كلها لا تأتي بأرزاقكم)هيچ يەكێك لەوانە ناتوانن رزقی ئێوە نايا (فهم يعترفون بأن أصنامهم لا تخلق ولا ترزق)هەمووشيان إعتراف ئەكەن كە صەنەمەكان نە شت دروست ئەكا نەرزقيش ئەيا ! (قال تعالى)(أَمَّن يَمۡلِكُ ٱلسَّمۡعَ وَٱلۡأَبۡصَٰرَ)يانی كێ گوێی وچاوی ئێوەی بەدەستە ئەگەر بروا كێ ئەيهێنێتەوە (((السمع الحاسة العظيمة التي تسمع بها الأصوات)بريتيە لەوەی كەتۆ ئەوهەمووە صەوتەی پێ ئەبيستی (والبصر الذي تبصر به المرئيات)بينراوەكانی پێی ئەبينی (هذه العين التي يجعل الله فيها هذا البصر وهذا النور من الذي خلقه فيك ؟ ە)ئائەو بينينە ئەو نوری بينينە كێ لەچاوتا دروستی كرد ؟كی دايی بەتۆ ئەگەر خوای گەورە لەناوی بەرێی كێ ئەيهێنێتەوە؟! (هل خلقه أحد غير الله ؟)غەيری خوا تواناى ئەمە دروست كا ؟ (فهل رأيتم أحدا من الخلق أوجد في أحد السمع إذا سلب منه ؟)تخوا كەسێكتان بينيوە لە مەخلوقات ئەگەر يەكێك گوێی كەڕبوو گوێی نەما يەكێكی تر ئەو گوێيەی پێوە بنێتەوە گوێی بچێتەوە (وهل يستطيع أحد أن يرد للأعمى البصر الذي ذهب عنه ؟)كوێرەكانتان بينيوە كەچاويان بۆ دروستكرێت وببينن؟! شتی وا هەيە ؟! (و اجتمع أهل الأرض كلهم على أن يجعلوا في عينه بصرا ما استطاعوا)هەمووسەرزەمين

کۆببێتەوە چاوێکی بینراو لەچاوێکی کوێرا دروست کەن ناتوانن (لا الأصنام ولا الأطباء ولا الحذاق من العلماء)نەبتەکان و نەدکتۆرەکان ونەهیچ کەسێکی زانا ودانا لەزانایان (فالمشرکون معترفون بأن أصنامهم لا تعمل أي شيء من ذلك)ئەوان إعترافیان ئەکرد کە کەس ناتوانی ئەمە بکا ئەصنامەکانیان کەس ناتوانێ ئەمە بکا (قال تعالی)(قُلۡ أَرَءَيۡتُمۡ إِنۡ أَخَذَ ٱللَّهُ سَمۡعَكُمۡ وَأَبۡصَٰرَكُمۡ وَخَتَمَ عَلَىٰ قُلُوبِكُم مَّنۡ إِلَٰهٌ غَيۡرُ ٱللَّهِ يَأۡتِيكُم بِهِ)[1] ئەفەرمووی خوای تعالی :پێیان بلێ ئەگەر خوا کەری نکردن نەتان بیست کوێری کردن نەتان بینی ئەگەر خوای گەورە دلتانی خەتم لێدا یانی چی ؟ بێعەقلی کردن شێتی کردن ئەو عقلەی لەدەست دان کێ ئەتوانی چاتان کاتەوە؟ دەی با کەسێك شێتێك چا بکاتەوە !(مَّنۡ إِلَٰهٌ غَيۡرُ ٱللَّهِ يَأۡتِيكُم بِهِ)کێ ئەتوانێ غەیری خوا چاك بکاتەوە !(لا یوجد أحد یجیب عن هذا السؤال ولا أحد . یستطیع غیر الله أن یأتي باسمع والبصر)کەس نیە بلێ من ئەتوانم کەسیش نیە الا هەرئەبێ ئەوە بلێ ئەبێ بلێ(ولا أحد . یستطیع غیر الله أن یأتي باسمع والبصر) کەس ناتوانی سمع وبصر بێنێ، باشە خوای گەورە ئەم ئیشانە ئەیکا دەوەرن خوا ئێوەی دروست کردوە بەخێویی کردون رزقی داون دەورەن بەقسەی خوای گەورە بکەن بەقسەی کەسیتر مەکەن(وَمَن يُخۡرِجُ ٱلۡحَيَّ مِنَ ٱلۡمَيِّتِ وَيُخۡرِجُ ٱلۡمَيِّتَ مِنَ ٱلۡحَيِّ)شێخ ئەلی (هذا من العجائب)تۆسەیری ئەم ئایەتەکە زۆر عەجیبە !(یخرج الحي من المیت)زیندوولەمردوو دەرئەهێنێی چۆن؟(یخرج الزرع من الحبة) دەنکە گەنمێك تۆ ئەیچێنیت مردووە کەچی ئەو گیا سەوزە جوانەی لێ دروست ئەبێ (ویخرج المؤمن من الکافر)کابرای کافر موسلمان ئەبێ کافر مردوە موسلمان زیندووە (وَيُخۡرِجُ ٱلۡمَيِّتَ مِنَ ٱلۡحَيِّ)مردووش لەزیندوو دەرئەهێنێی چۆن ؟(یخرج الکافر من المؤمن)تەماشائەکەی کابرای ئیماندار مرتد ئەبێتەوە ئەبێ بەکافر ئەلەوە زیندووە مردوویەکی دەرهێنا (ویخرج البیضة من الطائر)ئەو پەلەوەرە زیندووە چی لێ دێتە دەرەوە هیلکەیەکی مردوو! ئەوە تەنها خوایە ئەوە ئەتوانێ سبحان وتعالی (وَمَن يُدَبِّرُ ٱلۡأَمۡرَۚ) کێ ئیش و کاربەرێوە ئەبات؟! (هذا عموم ، یعني کل الأمور من الموت والحیاة)ئەمە هەمووشتەکان ئەگرێتەوە مردن ژیان (والمرض والصحة) نەخۆشی تەندروستی ولەش ساغی

[1] :سورة الأنعام ایة ٤٦

(والكفر والإيمان والغنى والفقر) كوفروئيمان هێنان ودەولەمەندی وفەقيری شەو رۆژ (والعز والذل والملك) هەمووی (يعطي ذلك من يشاء)ئەدا بەهەركەسێك ملك با بەهەركەسێك ئەيدا (ويأخذه ممن يشاء)لەكێش بسێنێتەوە لێ ئەسێنێتەوە (كل ما يجري في هذا الكون من تقلبات وتغيرات من الذي يوجد هذه التغيرات وهذه التقلبات) كێ هەلی ئەسورێنی هەمووی لەقەدەری خوايا نوسراوە خۆيی ئەيكا (فَسَيَقُولُونَ ٱللَّهُۚ فَقُلۡ أَفَلَا تَتَّقُونَ) ئەوانيش ئەلێن خوا ئەيكا (لنبيه االله فقال،ﷺ) فَقُلۡ أَفَلَا تَتَّقُونَ) وەکو وتمان (أَفَلَا تَتَّقُونَ) يانی چی ؟ يانی بۆ لەعيقابی خوا ناترسن ئەگەر ئێوە غەيری خواتان پەرست ئەی بۆ بەقسەی ناكەن كەواتە (ما دام أنكم معترفون أن هذه الأمور بيد الله) ئەلێن بەدەست خواوەيە إعتراف ئەكەن (وأن أصنامكم لا تفعل شيئا منها أفلا تتقون الله وتوحدونه وتفردونه بالعبادة) جا ئەمەی شێخ باسی ئەكا لەگەل قەبرپەرستانا ئەمرۆش هەرباسی ئەكەين لەگەل قەبر پەرستانا ئێمە بەو علمانايانە ئەلێن ئەوانەتان كەئەلێن بروامان بەخوا هەيە وەلو بەنيفاقيش ئەلێن با ئێمە پێتان بلێن ئايا ئێوە كە برواتان هەيە خوا ئێوەی دروست كردوە پێتان وايە خوا بەهەوەنتە ئێوەی دروست كردوە وە ئێوەی بەجێ هێشتوە خۆتان بكەونە دەستور دانان وياسا دانان پێتان وايە ! لەخوا ناترسن ئێوە ئەچن ئارا وبۆچوونەكانی خۆتان زاڵ ئەكەن ئەمرۆ شتێك ئەلێن دووسبەی لێ پەشيمان ئەبنەوە ! ئەی بۆ سەيری ياساكەی خوا ناكەن (١٤٠٠)ساڵە هەر ئەوەيە و نەشگۆراوە بۆ هەموو كات وزەمانێك بووە بەلام هەتا ئێستاش لەسەر دەستوورێك رێك نەكەوتن بەشەرەكان (وَلَوۡ كَانَ مِنۡ عِندِ غَيۡرِ ٱللَّهِ لَوَجَدُواْ فِيهِ ٱخۡتِلَٰفٗا كَثِيرٗا)[1] بەخوا لەغەيری خواوە بێ ئەبێ مەعدەل لەلێدانی يەكترابن ئەو بەشەرە هيچ رێكی ناخاتەوە الا ياساكەی خوا نەبێت ئەوەی بلێ غەيری ياساكەی خوا رێكی ئەخاتەوە درۆ ئەكا مسريفە مفترييە وە ئەو كەسەش لەشەر زياتر بۆ سەر ئەرز نايەوی إفسادی زياتر هيچی تری ناوی ،چونكە تەنها ياسای خوا يەكمان يەخوا .

ئەگەر ئەتانەوێی ئومەت يەك بێ ؟ ئەگەر ئەتانەوێی ئەهلی سەرزەمين هەمووی بێت بەيەك پارچە ؟ بە قسەی خوا بكەين ، وە ئەگەر ئەتوانی وإختلاف و كوشتن و برين و

[1]:سورة النساء اية :٨٢

دووبەرەیەکی و دووژمنایەتی وهەمووشتێکی تیا رووبات بەقسەی خوا مەکەن برۆن دەستور بۆخۆتان دابنێن ! (؛ لأنكم إن لم تتقوا االله فإن االله يعذبكم) بزانن ئەگەر لەخوا نەترسان بەوەی شوێنی بکەون خوا عەزابتان ئەیا (لأنه أقام عليكم الحجة) خوای گەورە حوجەی بەسەرتانەوە هێنا وە قورئان وپێغەمبەری ناردوە ﷺ قورئان و پێغەمبەر بەلگەیە هیچتان بۆ نەماوەتەوە لەبەر دەمی خوایە ئێوە إعتزار بکەن (وقطع منكم المعذرة فلم يبق إلا العذاب ما دمتم عرفتم الحق ولم تعملوا به) مادەم حەقەکە ئەزانن ئیشی پێ ناکەن کەواتە زانینی حەق بەس نیە ئەبێ ئیشیشی پێی بکەیی (فَذَٰلِكُمُ ٱللَّهُ رَبُّكُمُ ٱلۡحَقُّ)[1] یانی چی(ٱلۡحَقُّ) یانی المتسحقی العبادە ئەوە الله یە ئەو خوایەتان الله یە کە ئەو شایستەی پەرستنە شاستەی بەقسەکردنە وشایستەی پەیرەویی لێکردنە وشایستەی سمع وتاعە بۆ کردنە کەسیتر نیە (فَمَاذَا بَعۡدَ ٱلۡحَقِّ إِلَّا ٱلضَّلَٰلُ)[2] دەولا لەوحەقە زیاتر هەمووی گومراییە هەرکەسێ بێ مەلائیکە بپەرستی پەرستنەکە گومراییە پێغەمبەر بپەرستی گومراییە ﷺ صحابە بپەرستی گومراییە پیاوچاکان بپەرستی گومراییە بەناوی ئەولیای أمور و مەلیك وسەرکردەو رئیس ومشریع ودەستور دانەر وحاکم هەرچیەك هەبێ هەمووی گومراییە غەیری یاسایی خوا نەبێ خوای گەورە فەرموویەتی(فَمَاذَا بَعۡدَ ٱلۡحَقِّ إِلَّا ٱلضَّلَٰلُ)[3] ئایە دەستوری غەیری خوا حەق یان گومراییە ؟ گومراییە کەواتە(فَمَاذَا بَعۡدَ ٱلۡحَقِّ إِلَّا ٱلضَّلَٰلُ فَأَنَّىٰ تُصۡرَفُونَ)[4] یانی چی براکانم خوای گەورە لە قورئانا زۆر کەلیمات لەم ئایەتانە لەکۆتیدا باس ئەکا ئەلی(تسحرون ،تصرفون، توفكون) ئەمانە بەکار ئەهێینی یانی چۆن ئێوە رووتان پێ ئەگەێردرێی لەعیبادەتی خوا بۆ عیبادەتی غەیری خوا !؟ ئەوپەری بێعەقلەتییە یانی (تصرفون عن عيبادت ماسواه)وەکو وایە ئێستا بەسەراحەت بلێ کاکە خوا یاسای داناوە کە قورئانە بەقەسەی ئەکەی یا بەقسەی ئەو بەشەرانە ئەکەی کەیاسایان داناوە تۆش بلێ والله بەقسەی خوا ناکەم بەقسەی ئەوانە ئەکەم خوای گەورە پێت ئەلێ باشە تۆچۆن لەدوای ئەم حەقەی کە خوای گەورە ناردوویەتی توشی ئەو گومراییە بووی ؟! تۆچۆن رووت کردە ئەم گومراییە ! چۆن هەلخەلێتنرایی! چونکە

[1] :سورة یونس اية ٣٢
[2] :سورة یونس اية ٣٢
[3] :سورة یونس اية ٣٢
[4] :سورة یونس اية ٣٢

لەئایەتی تردا ئەڵێ (تسحرون) چۆن هەڵخەڵەتێنرای چۆن عقلت لێی سەنرایەوە ! چۆن ئەوەنە بێعەقل كرایی ! وەكو فیرعەون (فَٱسۡتَخَفَّ قَوۡمَهُۥ فَأَطَاعُوهُ)[1] قەومەكەی بێعەقل كرد ئەوانیش شوێنی كەوتن (تبين لكم أن العبادة حق الله تعالى) بۆتان دەركەوت كە عیبادەت حەقی خوایە (فلا معبود بحق إلا االله سبحانه وتعالى) كەس نابێ بپرستریچێ تەنها الله نەبێ (فإن لم تعبدوه فإن هذا ضلال) ئەگەر ئەو نەپەرستن وەكو وتمان پەرستن تەنها بریتی نیە تەنها و تەنها بلێ بەس نوێژ و ڕۆژوو عیبادەت و تەواو ، وەكو ئەڵێ عیبادەتەكانتان بۆ خۆتان وبۆدڵەكانی خۆتان وبۆمزگەوتەكانتان وپەیوەندیت بەشاریع نەبێ پەیوەندیت بە یاسا نەبێ پەیوەندیت بەئیش و كاری خەڵكی نەبێ ،ئەی پەیوەندی چیت هەبێ ! ئەی خوای گەورە بێ پەیوەندییە لەوشتانە ! (، فماذا بعد الحق الذي هو التوحيد وإفراد االله بالعبادة إلا الضلال الذي هو الشرك.) لەدوایی وە الا شیرك وگومراییە هیچی ترنیە ئەگەر بەقسەی خوات كرد ئەوە تەواوە ئەگەر بەقسەی خوات نەكرد ئەوە بزانە لەسەرشیرك و گومرایی (فليحذر المسلم من هذا وليقبل الحق) باموسلمان بترسی ئاگاداری خۆیی بێ لەم شتانە وەباحەق وەربگرێی ئەگەر بەیان بوو بۆیی (إذا تبين له خصوصا في أمر التوحيد والعقيدة ، يقبل الحق إذا تبين له ويخاف أن يصرف عنه فلا يقبله بعد ذلك) بترسی لەوەی ئەگەر ڕوویی پێی وەرگیرا لەو عیبادەتە ڕاستەقینە بۆخوا ئەو كاتە ئیتر توشی گومرایی دەبی هیچی لێی قبول ناكریی (وقوله تعالي) (قُل لِّمَنِ ٱلۡأَرۡضُ وَمَن فِيهَآ إِن كُنتُمۡ تَعۡلَمُونَ ٨٤ سَيَقُولُونَ لِلَّهِۚ قُلۡ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ٨٥ قُلۡ مَن رَّبُّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ ٱلسَّبۡعِ وَرَبُّ ٱلۡعَرۡشِ ٱلۡعَظِيمِ ٨٦ سَيَقُولُونَ لِلَّهِۚ قُلۡ أَفَلَا تَتَّقُونَ ٨٧ قُلۡ مَنۢ بِيَدِهِۦ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيۡءٖ وَهُوَ يُجِيرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيۡهِ إِن كُنتُمۡ تَعۡلَمُونَ ٨٨ سَيَقُولُونَ لِلَّهِۚ قُلۡ فَأَنَّىٰ تُسۡحَرُونَ)[2] ئەلی ئەم ئایەتانە كەباسی كرد (هذه آيات من سورة المؤمنون) لەشەرحەكەیا ئەڵێ (قُل لِّمَنِ ٱلۡأَرۡضُ وَمَن فِيهَآ إِن كُنتُمۡ تَعۡلَمُونَ قُل لِّمَنِ ٱلۡأَرۡضُ وَمَن فِيهَآ إِن كُنتُمۡ تَعۡلَمُونَ) تۆ پێیان بلێ زەمین و هەرچیەكیشی تیایەتی هی كێ یە ؟ پێم بلێن ئەگەرئەزانن جوابم بدەنەوە پێم بلێن (سَيَقُولُونَ لِلَّهِ) ئەلێن هی خوایە (قُلۡ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ) وەكو باسمان كرد یانی چی (تَذَكَّرُونَ) بۆبیرناكەنەوە كەخوا بەیانی

[1] :سورة الزخرف اية :٥٤
[2] :سورة المؤمنون :٨٤-٨٩

زیندووتان ئەکاتەوە بچنە بەردەمی موحاسەبەتان ئەکا (قُلْ مَن رَّبُّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ ٱلسَّبْعِ وَرَبُّ ٱلْعَرْشِ ٱلْعَظِيمِ) کی پەروەردگاری ئاسمانەکان وکی بەدیهێنەری دروست کاریەتی هی ئاسمانەکان هەرحەوت ئاسمانەکە هی عەرشی گەورە کێ پەروەرگاری عەرشی گەورەیە کە گەورەترین مخلوقە (سَيَقُولُونَ لِلَّهِ) ئەلێن هی خوایە (قُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ) ئەی بۆ بەقسەی ناکەن ئەی بۆ عیبادەتی بۆناکەن ئەی بۆلێ ناترسن ئەگەر عیبادەتی غەیری ئەوتان کرد ئەو عیقابتان ئەیا (قُلْ مَنْ بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ يُجِيرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ) بلێ هەموو مەلەکوتی هەموو شتەکانی بەدەستە کێ خاوەنی هەموو بونەوەرە ! بەدەست کێ یە ؟! (وَهُوَ يُجِيرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ) یانی کەس نیە بچیتە پەنا هەندەوە الا خوا پەناهەندەیی وەرئەگرێی یانی خوای گەورە پەناهەندەیی خەلکەکەی ئەدا ئەگەر ووتی خوایە من پەنام بۆتۆ برد خوا پەنایی ئەدا بگەرێتەوە بۆلای خوا خوا پەناهەندی قبول ئەکا وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ) تەبعەن کاتێك کە خوا پەنای قبول ئەکا نایەلێ هیچ کەسێك دەستی لێ بات ئەو کەسەی بچێتە پەناهەندەی خوای تعالی وە ئەیپارێزیی لەهەموو مەکروهێك بۆیە ئەلێ تەنها خۆت بەخوا بپارێزە بەلام(وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ) ئەی ئەو کەسەی خوا بیەوێی إنتقامی لێ بسێنێتەوە بچێتە پەناهەندەی هەرکەسێکەوە ئەتوانی پەناهەندەی قبول کا ناتوانێ (وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ) یانی هەرکەسێك لەدەست خوا رابکا بچێتە پەناهەندەی هەرسکێکەوە ئەو کەسە هەرچەندێك مەزن بێ وبەتوانا بێ بەقوەت بێ ناتوانی بەرگری لەدەسەلاتی خوا بکا خوای گەورە ئەو کەسە لەپەناهەندەی ئەوکەسە دەرئەهێنێتە دەرەوە کەواتە مەجالتان نیە رابکەن بۆیە خوای گەورە ئەفەرمووێ(فَفِرُّوٓاْ إِلَى ٱللَّهِ)[1] ئەبێ الا بۆ لای خوا بەجواب بێ نابێ بۆلای کەسیتر رابکەی تەبعەن ئەمان ئەمە ئەزانن هەمووی ئەزانن (إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ) ئەگەرئەزانن جواب بدەنەوە فەرموو جواب بدەنەوە ؟! (سَيَقُولُونَ لِلَّهِ) ئەلێن هی خوایە (قُلْ فَأَنَّىٰ تُسْحَرُونَ) ئەها تسحرون یانی چی ؟ بۆئێوە بێعقل ئەکرێن بۆ ئێوە عقلتان لێ ئەسەێنرێتەوە ! بۆئێوە سحرتان لێ ئەکرێی ! بۆئێوە عقلتان سەرفکراوە بۆغەیری خوای تبارك وتعالی عقیدەی بحس واتا زیندوو بوونەوە عقیدەی عیبادەت کردن بۆخوابەتەنها بۆ ئێوە لەسەر ئەم دوو عقیدە پاك ورێك وپێکە عقلتان هەلەخەلێتی و ئەچنە سەر عقیدەیەکیتر شێخ

[1]:سورة الذريات اية :٥٠

ئەفەرمووی(هذه آيات من سورة المؤمنون) ئەم ئایەتانە لەسورەتی مئومنون بوون (مثل الآيات التي في سورة يونس) وەکو ئەوانەی پێشو کەخوینمانەوە لەسورەتی یونس (التي ساقها المصنف ومثل غيرها من الآيات التي تقرر أن المشركين يعترفون الله بربوبيته ولكنهم يعارضون في توحيد الألوهية) زۆر زۆرمان هەیە لەم جۆرە ئایەتانە لەقورئان سەرلەبەری قورئان هەمووی ئاوایە یانی داوای توحیدی الالوهیەت ئەکا بەوەی کە إقراریان پێی ئەکا بەتوحیدی ربوبیەت بۆیە شێخ ئەمانەی هێنایەوە ئەها خۆئەوانیش ئەیانزانی خوا دروستکارە بەدیهێنەرە بەلام ئەمە نەبون بە بەموسلمان ئەبێ الا بلێ خواش بپەرستین وبەقسەی بکەین و پەیرەویی بکەین (قال تعالى)(قُل لِّمَنِ ٱلۡأَرۡضُ وَمَن فِيهَآ إِن كُنتُمۡ تَعۡلَمُونَ ۝٨٤ سَيَقُولُونَ لِلَّهِۚ) (مادامت الأرض ومن فيها الله كيف تعبدون الأصنام) مادەم ئەرز و هەرچی تیدایە هی خوایە ئێوە چۆن صەنەمەکان بتەکان ئەپەرستن (التي لا تملك شيئا وتعبدون القبور الميتة التي لا حياة في أصحابها) ئەچن ئەوقەبرە مردوانە ئەوقەبرانە ئەپەرستن کەوا ئەوکەسانەی کەتیایە ژیانێکی بەرزەخی خۆیان هەیە بەس حەیاتی دونیایی ئێمەیان نیە ئاگایان لەئێمەبیت و ئێمە داوایان لێ بکەین و جوابمان بەنەوە ! (أَفَلَا تَذَكَّرُونَ) یانی (أفلا تذكرون أن الذي يملك الأرض ومن فيها هو المستحق للعبادة دون هذه الأصنام التي تعبدوهنا) تەبعەن (تَذَكَّرُونَ)علمایان بەچەند تەفسیرێك ئاوا کردوویانە هەمووشی تەفسیری تنوعی پێ ئەوترێی یانی دژایەتی یەکترناکا بۆیاد ناکەنەوە کەخوا زیندووتان ئەکاتەوە ! بۆ یاد ناکەنەوە کە خوا مستەحەقی عیبادەیە !وەنیە ؟بۆیاد ناکەنەوە کەنابێ شیرکی بۆ بریار بدەن (وهذا إقامة للحجة عليهم بما يعترفون به على ما جحدوه) ئەمە هەمووی إقامە حووجە بوو ئەمە بەلگە هێنانەوە بوو لەسەر ئەوان کەئەوان إعترافیان کردووە بەوشتانە إعترافیان کردوە بەتەوحیدی ربوبیە (على ما جحدوه) ئەدی جحدی چیان کردوە ؟ئینکاری چیان کردوە؟ توحیدی الالوهیەت (فهم يعترفون بتوحيد الربوبية ويجحدون توحيد الألوهية) ئەوانە إعترافیان کرد کە خوا دروستکاری ئەوانە بەلام إعتراف ناکەن تەنها ئەبێ ئەویش بپەرسترێی ئەلێن ئەیپەرستین بەس لەگەل ئەویشا شتی تر

ئەپەرستین كەواتە (وَإِذَا ذُكِرَ ٱلَّذِينَ مِن دُونِهِۦٓ إِذَا هُمۡ يَسۡتَبۡشِرُونَ)[1] ئەو موشكیلەكەیە تۆ بلێ بەس خوا دلی ئەتەقێ ئێستا ئەمرۆ باجێ بەجێ بكەین لەسەر واقیعی ئەمرۆ بلێ ئەی خەلكینە تەنیا بابەس قورئان وحەدیس دینی ئیسلام سەروەرمان بێ كاكە چۆن ئەبێ ئەی كوا حوریەتی رئی ئەو قسەی تۆ ئەی كەی چۆن ئەبێ ئەوە نەفسی قسەی موشریكەكانی زەمانی پێغەمبەرە (أَجَعَلَ ٱلۡأٓلِهَةَ إِلَٰهٗا وَٰحِدًاۖ إِنَّ هَٰذَا لَشَيۡءٌ عُجَابٞ)[2] چۆن ئەبێ پەرستراوەكان یەك بن ئەی حوریەتی تەكفیر لەكوێی یە ئەی حوریەتی رئی ئەی ئازادی لەكوێی یە خوا ئەلێ تۆ عبدی نالێ تۆئازادی خوای گەورە ئەفەرمووێی (يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱعۡبُدُواْ رَبَّكُمُ)[3] ئەی خەلكینە ئێوە بەندەی خوان ئەلێ نا خوایە ئێمە عەبدایەتی تۆ ناكەین بەتەنها ئێمە بۆ خەلكیش عیبادەت ئەكەین ، خوا بمان پارێزی .

(التوحيد الذي جحدوه)

شێخ (محمدی كوری عبدالوهاب) ئەلێ :(فإذا تحققت أهنم مقرون هبذا ، ولم يدخلهم في التوحيد الذي دعاهم إليه رسول الله ﷺ وعرفت أنت التوحيد الذي جحدوه هو توحيد العبادة الذي يسميه المشركون في زماننا الاعتقاد) شێخ (محمدی كوری عبدالوهاب) ئەفەرمووێ: ئەگەر تۆ زانیت ئەوان إقراریان كرد بەوەی كە خوا ئەوانی دروست كردوە وئەوانی بەخێو كردوە وئەرز وئاسمانی دروست كردوە و كە ئەمە هەمووی توحیدی ربوبیەتە تەبعەن إقرار كردنە بەوەی الله ئەوانی دروست كردوە ئەمە لەلای ئەوان هەبوو بەلام لەهەمان كاتیشا (، ولم يدخلهم في التوحيد الذي دعاهم إليه رسول الله ﷺ) ئەمان بەو إعترافەیان بەو إقرارەیان بەوەی كەوا خوا ئەوانی دروست كردوە ئەمان نەبوون بەموسلمان ئەوانەی نەهاوێشتە ناو ئەوتوحیدەی كەوا پێغەمبەر ﷺ لەبەر ئەوە خواناردبووی ئەو ئەوانەی بۆ ئەوە بانگ كردبوو بۆ ئەو توحیدی الالوهیەتە یەكخواپەرستی واتا لەبەر ئەوەی إقراریان بەتوحیدی الالوهیەت نەكرد بەخالصی شەیركیان بۆ خوا پەیا ئەكرد یانی إعتراف كردنیان بەوەی كە خوا دروستی

---

[1] :سورة الزمر اية :٤٥

[2] :سورة ص اية :٥

[3] :سورة البقرة اية :٢١

كردوون ئەوان بەو أعترافە نەبوون بەموسلمان (وسلم وعرفت أنت التوحيد الذي جحدوه هو توحيد العبادة) بەمە تۆ ئەزانی كەوا ئەوەی ئەوان كە ئينكاريان لێ كرد توحيدی عيبادە بوو يانی چی ئينكاريان لی ئەكرد؟ ئەيان وت نابێ بەتەنها بڵێن خوا بپەرستين خواش ئەپەرستين وەغەيری خواش ئەپەرستين ! ئەوە جحدی الالوية و عيبادەی پێ دەڵێن جا پێدەوترێ توحيدی الالوهيە وەتوحيدی عيبادە توحيدی عيبادە يانی دەبی خەڵكی هەموويان عيبادەت بۆ خوا بەرزبكەنەوە كە الله يە توحيدی الالوهيە ئەوەيە تەنها خوا ئەبێ بپەرسترێ (العبادة الذي يسميه المشركون في زماننا الاعتقاد) سەيری كەليمەی (المشركون) بكە ! شێخ (محمدی كوری عبدالوهاب) ئەڵێ ئەوەی كە ئەمڕۆ موشريكەكانی ئەمڕۆيی ئێمە مەخسەدی پێی ئەو كەسەيە كەوا بەتەنها عيبادەت بۆ خوا ناكا يانی بۆ خوا ئەيكا بۆ غەيری خوا ! لای شێخ (محمدی كوری عبدالوهاب) باسی ئەو دينە راستەقينەی ئيسلامەمان بۆ ئەكا ئەڵێ هەركەسێك غەيری خوا لەگەڵ هاوار كرد موشريكە !، بەس ئەم كەليمەيە با روونی بكەينەوە زياتر ! ئێستا ئەگەر كەسێك نوێژبكا و ڕۆژوو بگرێی بەلام بلێی (يارسول الله) ﷺ بەلام تۆ پێلی بلێ موشريك لەوانەيە چەندەها كەس دەمت لێ بكاتەوە بلێ تۆچۆن بەوە ئەڵێ موشريك ئەوە خوا ئەپەرستێ ئێمە گومانمان نيە كە خوا ئەپەرستی بەس لەگەل خواشا پێغەمبەريشی پەرەست ﷺ كەواتە موشريكە ! بۆيە شێخ پێ ئەڵێ (المشركون) سەيريكە الف لامەكە ئەلف لاميكە بۆموشريكی زەمانی خۆيی ئەگەڕێتەوە هەتا ئەڵێ (في زماننا) يانی لەزەمانی ئێمەيا ئەوەی كەوا خوا ئەپەرستێ نوێژئەكا ڕۆژوو ئەگرێی عيبادەت ئەكا بەلام لەگەل ئەوەشا ئەڵێ (يارسول الله ﷺ) ياعبدالقادر يا فلان يان نەزريان بۆ ئەكا يان چۆن لەخوای گەورە ئەترسێی ئاوا لەوانيش ئەترسی لەقەبرەكەيا يان زيندووە كە لەغەيبا شتێكی لێ بكەن ! يان رغب ورەهبەی هەيە يان تەوەكوليان لەسەر ئەبەستێی هەتا دوايی ... عيبادەتەكانی تر كە ئەڵێ لەلای موشريكی زەمانی ئێمە پێی ئەوترێی چی بەم جۆرە ؟ پێی ئەوترێی(الاعتقاد) يانی چی ئەمە ؟

(الاعتقاد): يانی كاتێك كە تۆ باوەرت وايە ئەبێ (تەبعەن ئەبی باوەرت بەخوای تعالی هەبێ) لەهەمان كاتا ئەوان بروايان بەكێش هەيە !؟ بە پێغەمبەر ﷺ بەپياو چاكان كەوا ئەمان داوايان لێ بكەن ئەيان بيستن و وەلاميان ئەدەنەوە وە ئەبنە وەسيلە وواستە لەنێوان

خۆیان وخوایا !. جاروباریش پێیان ئەوترێی بەم جۆرە پیّ ئەوترێی (تەوەسول) كە تۆ پێی ئەلیّ داوا لەغەیری خوا مەكە ئەلیّ كاكە ئەوە تەوەسولە ! یان پیّ ئەلێن چی ؟ (النداء)یان پیّ ئەلێن (الآتجاء) یان پیّ ئەلێن (جاە) ئەوە جاهی هەیە لای خوای تعالی ئەم ناوانە هەرهەمووی وەكو كەلیمەی ((الاعتقاد) وایە ئەگەر ئێمە بێنە سەر ئەم جۆرە شیركە زیاتر روونی كەینەوە لەم رۆیی ئێمەیا لەوانەیە ئێستاكە زۆر بەی زۆری ئەوەی كە خۆی بەموسەقەف ئەزانی علمانیە مەسەلەن یان لیبرالییە هەمووجۆرە رێبازەكان ئەمانە گالتەیان دێی بەداواكردن بەدواكردنی پیاو چاكان وئەوانە ئەوە ناكەن شیركەكەی ئەوان چیە؟ (الحریە) شیركەكەی ئەوان (المحاكمی المدنیە)شیركی ئەوان (النزامی عالەمی نوێی)یە ئەوانە هەمووی بەدەرە لەپەرستینی خوا ئەمە هەمووی شیركە چی تریش مان هەیە (إتفاقاتی دولی) چی ترمان هەیە (عولەمە) چی ترمان هەیە (حەزارە) ئەمە هەمووی ئەوناوانە وەكو ئەواناوانە وایە كەوا كاتی خۆیی موشریكەكانی زوو لەود و یغوس و سواع ونسرو لات ومنات عوزا و هوبەل و ئەورۆش ئەم ناوانە ئەچێتە پال ئەوان ناوە كۆنەكان ناوە نوێی یەكان .

شێخ (صالح)ئەلیّ :

(أي إذا عرفت أن المشركين مقرون بتوحيد الربوبية) شێخ صالح فوزان شەرحی كەلیمەكەی شێخ (محمدی كوری عبدالوهاب) ئەكا ئەلی گەر تۆ زانیت موشریكەكان مقیر بون إعترافیان كردوە بەتوحیدی ربوبیەت بەوەی كە خوا ئەوانی دروست كردوە (وأن الذي جحدوه هو توحيد الألوهية) ئەوەی ئەوان ئینكاریان لیّ ئەكرد توحیدی الالوهیەت بوو یانی ئەیان وت چۆن تەنها لەخوا داوا بكەین یانی خۆئەوان لاریان لەوە نەبوو كە لەخوا داوائەكرێی بەس دەیان وت لەگەل خواشا ئەتوانین لەشتی تریش داوابكەین (' وهم يقولون إن االله هو الخالق الرازق المحي المميت) ئەیان وت خوای گەورە خالیقە دروستكارە رزق دەرە خەلك دروست ئەكا خەلك ئەمرێنی (لكن إذا قيل لهم) ئەگەر پێیان بوترایە (قولوا لا إله إلا الله) بلێن (لا اله الا الله) بلێن نەبۆ هەموشتێك تەنها خوا نەبۆ هەمو زیندوو مردوێك تەنها بۆ خوا نەبۆ هەموو دارو بەردێك نەبۆ هەموو نیزامێك نەبۆ هەموو یاسایەك نە بۆ هەموو كەسێك الا بۆ خوا واتا نەبۆ هەموو شتێك الا بۆ خوا ئائەم كەلیمەیە ئەوها لێك ئەدرایەوە ئەوان تیّ ئەگەیشتن

لەگەڵ تی گەیشتنی ئەیان وت چی؟ (قالوا) (أَجَعَلَ ٱلْآلِهَةَ إِلَٰهًا وَاحِدًا ۖ إِنَّ هَٰذَا لَشَيْءٌ عُجَابٌ)[1] نەفسی شت ئەمرۆش تکرار ئەبێتەوە کە لەکۆنا وترابوو ، ئەوان ئەیان وت چۆن پێغەمبەر (محمد) هاتوە ﷺ بۆئەوەی کەوا هەموو ئالیهەتەکان فرێی بدات یەك الاه بپەرستین چۆن شتی وا ئەبێ ئەمە زۆر شتێکی سەرسورهێنەرە ! ئێ ئەمرۆش هەروا ئەوترێتەوە ئەگەر ئێمە تەماشابکەین ! چۆن تەنها شوێن ئیسلام یکەوین چۆن تەنها شوێن خوا و پێغەمبەر بکەوین ﷺ چۆن تەنها شوێن قورئان و حەدیس بکەوین ئەی چۆن شتی تریش هەیە ! حوریەت هەیە ئازادی هەیە کەیفی خۆیەتی ماڤ خۆیەتی هەموو کەسێك إختیاری خۆیەتی هەرچیەك ئەکا بیکا! (أَجَعَلَ ٱلْآلِهَةَ إِلَٰهًا وَاحِدًا ۖ إِنَّ هَٰذَا لَشَيْءٌ عُجَابٌ) هەمان کەلیمە ئەمرۆ تکرار ئەبێتەوە بەسیغەیەکی تر جائەوەی ئەوە بلێ موشریکە ها ئاگەداربن !. ئەوەی ئەوە بلێ دەرچوە لەدینی ئیسلام ، لەعقیدەی راستەقینەی ئیسلام ئەوە لەو (لا اله الا الله) یە دەرچوە چونکە بەداخەوە زۆر هەن ئەلێن (لا اله الا الله) بەس مانای (لا اله الا الله) نازانی کاتی خۆیی قوریش ئەیزانی بۆیە نەیدەوت ئەمرۆ ئەیلێت وبەقسەی ناکات نایزانێ! (أي إذا قيل لهم اعبدوا االله ولا تشركوا به شيئا) ئەگەر پێیان بوترێی بەس خوا بپەرستە ! لەهەمووشتێکتا لەعیباداتا لەحوکمرانیتا لەژیان ومردنتا کە ئەولێن (قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ ٱلْعَالَمِينَ)[2] تەنها بۆخوا بێ شەریکی بۆ پەیا مەکە (قالوا کما قال قوم نوح من قبل) ئەها قەومی نوح لەپێشا ئەیان وت چی ؟ (وَقَالُوا۟ لَا تَذَرُنَّ ءَالِهَتَكُمْ)[3] یانی چی : (لا تتركوا عبادة آلهتكم) یانی عیبادەتی ئالیهەتەکانتان بەجێ مەهێلن وازی لی مەهێنن بەقسەی نوح مەکەن (وَقَالُوا۟ لَا تَذَرُنَّ ءَالِهَتَكُمْ وَلَا تَذَرُنَّ وَدًّا وَلَا سُوَاعًا وَلَا يَغُوثَ وَيَعُوقَ وَنَسْرًا)[4] واز لەمانە مەهێنن وتمان ئەمانە هەمووی پیاو چاك بوون مردن و وەشیتان ئاوای کرد کەباسمان کرد لەرابردوودا کەئەوان تیمسالایان بۆدروست کردن پاشان جیلی دوای ئەوان هاتن پەرستنیان داوایان لێ کردن کە ئەوان داوا لەخوا بکەن ئێستا ئەم ناوانە ناوی نوێی هەیە! خەلك نالّی (ود سواع ويخوس ونسر) ئەلی(إشتراکی ، علمانیە، لیبرالیە، دەولەی مەدەنی ، نیزامی عالەمی ، اومم متحیدە) زۆری تر ئەوانە هەیە

[1] :سورة ص اية :٥

[2] :سورة الأنعام اية :١٦٢
[3] :سورة نوح اية :٢٣
[4] :سورة نوح اية :٢٣

ئێستا (كذلك هؤلاء المشركون كان الجدال الذي بينهم وبين الرسول ﷺ هو في عبادة الله وحده لا شريك له) ئەو موشریکانە جیدال و نیقاش وبەربەرەکانی لەنێوان خۆیان لەنێوان پێغەمبەرا چی بوو ﷺ (هو في عبادة الله وحده لا شريك له) ئەوەی تەنها خوا بپەرستن ئەوانیش بەتەنهایا ئەوەیان قبول نەدەکرد (فالرسول ﷺ يقول لهم) (قولوا لا اله الا الله تفلحوا)[١] بەس ئەوەندە بلێن رزگارتان ئەبێ لەئاگری دۆزەخ ئەواندە بلێن خوای گەورە سەرفرازتان ئەکا لەرۆژی دوایی ئەتانخاتە بەهەشت تەبعەن ئەوەندە بلێن بەزمان نیە بەتەنها ئەوان تێ ئەگەیشتن ئەگەر ئەوە بلێن ئەبێ إلتزام بکەن بەماناکەیەوە بەلام بەداخەوە ئەمرۆیی ئێمە خەلك لەکەلیمەکەش تێ ناگا ئەوە نوێژەکەیە ئەلێ(إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ)[٢] بەلێن بی هەرتۆ بپەرستم هەر لەتۆش داوای یارمەتی لەتۆ بکەم کەچی کەسەلام ئەداتەوە نە ئەودەپەرستێ نەلە ئەویش داوای یارمەتی ئەکا ! یانی تێناگا لەقصدەکەی خۆی نازانی چی ئەکا ! کەواتە پێویستە تێ بگەیی عەمەلی پێی بکەی ئەبێ ئیش بەو (لا اله الا الله)یە بکرێی خۆهەرکەلیمەیەك نییە بوترێی بەزمان جا گەر خۆوابایە خۆ قوریش موشکیلەی چی بوو ئەیوت و تەواو ئەچوو شیرك وگومرایی خۆی ئەکرد و ولا مادەم بەوە بێ من بەوە رزگارم بێ (محمد)یش رازی ئەکەم ﷺ خۆشم رازی ئەکەم ئالیهەکانیشم رازی ئەکەم بەس وانیە کەلیمەیەك نیە بەدەم بوترێی ئەم کەلیمەیە عەمەلی پێویستە (وهم يقولون) أَجَعَلَ ٱلْآلِهَةَ إِلَٰهًا وَٰحِدًا[٣] ئەها تی گەیشتبوون ئەیانوت هەموو خواکرنی تر بەیەك خوا ! هەموو پەرستراوەکان هەموو پەیرەویی لێکراوەکانی کرد بەیەك پەیرەویی لێکراو نائێمە پەیرەویی لێکراوی زۆرمان هەیە ! بەقسەکراوی زۆرمان ئەبێ بەقسەیان بکەین یەك کەسمان نیە ئێمە زۆرمان هەیە (ويقولون : هذا دين آبائنا وأجدادنا حتى إن أبا طالب عند الوفاة لما طلب منه الرسول ﷺ أن يقول : لا إله إلا االله أبي أن يقولها) ئەوانە ئەیانوت ئەمە دینی باوباپیرانمانە هەتا (ئەبو تالیب) کەمامی پێغەمبەر بوو ﷺ پێغەمبەرکە داوای لێکرد ﷺ لەکاتی مردنەکەیا بلێ (لا اله الا الله) وتی نا ! (أبي أن يقولها) وتی نایلێم (وقال: هو على ملة عبد المطلب)[٤](وملة عبد

---

[١] : أحمد :٣\٤٩٢

[٢] :سورة الفاتحة اية :٥

[٣] :سورة ص اية :٥

[٤] : البخاري الجنائز (١٢٩٤ ،)

المطلب عبادة الأصنام) وتی من لەسەر میلەت یانی دینی (عبد المطلب) دینی (عبد المطلب) عیبادەتی ئەصنام بوو ، جالێرەدا ئیشارەت ئەدەین بەنوقتەیەك هەمووجارێی کە سەرگوزشتەی ژیانی پێغەمبەر ﷺ ئەگێردرێتەوە خەلکی داماوی خۆمان نازانی توحید چیە وئیمان چیە ئەلێ حەزرەتی (عبد المطلب) ڕۆحم بێ بەقوربانی نەیهێشت سەبارەت بەمەسەلەی کەعبە وتی خوایەك هەیە ئەو ئەوە دەپارێزێی لەکاتێکا (عبد المطلب) کافرە موشریکە (، هذا هو محل النزاع بين الرسل وبين الأ مم) ئینجا نەك هەرئەوەندەش وەکو وتمان نەك هەر (عبد المطلب) بەلکو (عبدالله و ئامینە)ش ئەوەتا حەدیسی صەحیحی موسلیم دا هاتوە کە دایك و باوکی موشریك وکافربوون کەکاتێك سەرگوزشتەی پێغەمبەرباس ئەکرێی ﷺ بزانم کێ ئیشارەت بەولایەنی توحید و شیرکە ئەدا ! هەمووی ئەلێ حەرزەتی ئامینە ! حەرزەتی عبدالله ! هەزارجار خەلك خۆی دەکا بەقوربانی نازانی ئەوانە موشریکن ! نازانی پێغەمبەری خوا ﷺ خوا ڕێگەی نەیداوە دوعایان بۆ بکا (هذا هو محل النزاع بين الرسل وبين الأ مم) کەواتە ئەمە ململانێیەکە لەنێوان پێغەمبەران کەهاتون لەنێوان ئومەتەکانیان ئائەمەیە ئەوان ئەلێن بەس خوا بپەرستن بەقسەی بکەن بەقسەی کەسیتر مەکەن ، نەبەقسەی خۆتان نەبەقسەی ئاغاکانتان نەبەقسەی یاساکانتان نەبەقسەی بتەکانتان نەعیبادەت کەن بۆ مردووان نەبۆ زیندووان !،(فالرسل يقولون: للأمم اعبدوا الله ولا تشركوا به شيئا ولكن المشركين أبوا إلا البقاء على عبادة الأصنام ،) بەس خوا بپەرستن شەریکی بۆ پەیا مەکەن تەبعەن کەلیمەی شەریك زۆر کەلیمەیەکی دیارە .

شەریك یانی : بەشداری کردنی شتێك لەنێوان دووکەسا یان سێ کەسا یان چوار کەسا .

کەواتە إعتراف ئەکا بەخوا بەلام لەگەل خوایا کەسیتر دائەنێی موشریکەکان ئەیانوت نەخێر الا ئەبێ عیبادەتی ئەصنام عیبادەتی ئەصنام وەکو وتمان هەبوو بەردی لەبەر بەرد ئەپەرست هەبو لەبەر دار ئەیپەرست هەبوو ڕەمز بوو بۆ پیاوچاکێك هەبوو مەلائیکەی ئەپەرست هەبوو عیسایی ئەپەرست وەکو ئێستا باسی ئەکەین (عليم السلام) (فالخصومة بين الرسل وبين الأمم هي في توحيد الألوهية ، أما توحيد الربوبية فهو محل إجماع عند الجميع لم يخالفوا فيه) کەواتە کێشەکە لەنێوان پێغەمبەران (عليهم السلام) ولەنێوان ئومەتەکانیانا

لەتوحیدی الالوهیەتایە لەوەدایە کە پەرستراوی ئێمە کێ یە ئەبێ بەقسەی کێ بکەین !
ئەبێ عیبادەت بۆ کێ رەوانەبکەینەوە دووخالە ئاگەداربە
١– عیبادە(پەرستن).
٢–پەیرەویی لێکردن لەبەرنامەی ئەو خوایە.
(أما توحيد الربوبية فهو محل إجماع عند الجميع لم يخالفوا فيه) ئەما خوا هەیە بەلێ هەموو دەیانوت خوا هەیە وە إعترافیشیان پێ ئەکرد کە ئەو خوایە ئەوانی دروست کردوە جا ئێستا کێشەلەوەدایە کاتێك کە علمانیەك کاتێك لیبرالیك کەکەسێك لەدەستوری خوا ولەشەریعەتی خوا دەچێتە دەرەوە شەریعەتێکی بۆگەنمان بۆ ئەهێنی کەسانی دیفاع لێکەریان لەوتاغوتانە دێن چی ئەکەن ئەلێن کاکە ئەو دەلێ (لا اله الا الله) تۆچۆن ئەلێ ئەوە کافرە ! ئاخر (أشرك مع لا اله الا الله) ئەوعهدەی نەبردە سەر لەگەل (لا اله الا الله)کەیا کەوتی بەدەم بەلام بەعەمەل هات شکاندی هەلی وەشاندەوە لەگەل ئەو راست ئەکا بە(لا اله الا الله) لەدلی دێتە دەرەوە (لا اله الا الله) ئەبێ بەقسەی الله بکا نەك بلێ ولا (الله)ئەوی بۆمنت هێناوە بەکەلکی ئەمرۆ نایە ! ولا دەست برین وەحشی گەرەیتییە ! ولا رەجمی زانی معصەن دوورە لە ئینسانیەت ! ولا دادکاری کردنی حەرەق خۆر ئەمە چیە خۆ ئەمە لەکەر نادەین !ئەمە وەحشی گەرەیتییە ! ئەمە هەموویی (لا اله الا الله)کەی هەلوەشاندەوە سەرلەبەر (وإنما خالفوا في توحيد الألوهية ، فهو محل النزاع ، وهو الذي شرع من أجله الجهاد في سبيل الله) کەواتە لەتوحیدی الالوهیەیا کێشە ومونافەشە وجیدال لەنێوان ئمم و رسول وە ئەمەبوو هۆی ئەوەی کە ئەگەر ئەو پێغەمبەرانە دەسەلاتیان ئەگرتە دەست رأسەن چیان ئەکرد لەگەل قەومەکەیاندا !؟ لێیان ئەدان وقیتالیان لەگەل ئەکردن جیهادیان لەگەل ئەکردن رانەئەوەستان لەسەریان بەموشریکی لەناویان ئەبردن تەواو بەس ئەگەر دەسەلاتیان نەبوایە وەکو پێغەمبەر (نوح)(علیە السلام) ئەوە بوو خۆتان بینیتان (٩٥٠)سالێ لەگەل ئەو قەومەیا دواتر خوای گەورە بەتۆفان لەناوی بردن ، بەس پێغەمبەر هەبوو(علیهم السلام)چەندەها پێغەمبەر نەك پێغەمبەر قیتالی لەپێناوی خوایا کردوە (وَكَأَيِّن مِّن نَّبِيٍّ قَاتَلَ مَعَهُۥ رِبِّيُّونَ كَثِيرٌ)[1]چەندەها پێغەمبەر هەبوە چەندەها شوێنەکەوتەی ئەوان قیتالیان کردوە لەگەل

[1] :سورة ال عمران اية :١٤٦

كافران كەواتە قیتال كاتێك كەتۆ دەسەلاتت هەبێ واجبە لەسەرت چۆن نوێژ واجبە لەسەرت بیكەی كەدەسەلاتت هەبوو ! كەدەسەلاتت هەبوو نایكەی پێغەمبەرﷺ هەردوو مەرحەلەكەی بینی كەبریتین:

*مەرحەلەی مەككە كەبێ دەسەلات بوو.

*مەرحەلەی مەدینە دەسەلاتداربوو.

(یقول الرسول ﷺ : أمرت أن أقاتل الناس حتى یقولوا لا إله إلا الله)ئەوە پێغەمبەرە ﷺ صەحیحی بوخاری وموسلیم ئەمرم پێكراوە كە قیتال لەگەل هەموو خەلیكیدا بكەم نابێ خەلك سەربەرزبكاتەوە بەبێ (لا اله الا الله) ئەمە لەكاتێ دەسەلاتیدایە تەبعەن صەحیحی بوخاری وموسلیم ئەلێ چی ؟ (أمرت أن أقاتل الناس حتى یشهدوا أن لا إله إلا الله ، وأن محمدا رسول الله ، ویقیموا الصلاة ، ویؤتوا الزكاة ، فإذا فعلوا ذلك ، عصموا مني دماءهم وأموالهم ، إلا بحق الإسلام ، وحسابهم على الله تعالى)[1]كەواتە قەت پێغەمبەر رازی نیە ﷺ نوێژنەكەرێك هەبێت قەت رازی نیە ونابێ ونەبوە نوێژنەكەرهەبێ لەزەمانی ئەودا ! ئەگەر هەبێ لێی دەدا ! نەوەكو زەمانی ئێمە بچن دیفاعیان لێ بكەن ولا موسلمانە ! موسلمانی چیە نوێژنەكەر! إجماعی صحابە بەبێ خیلاف (محمدی كوری مەروەزی) كەبۆمان إعلان دەكا كە أعلان ناس بوە لەخیلافی نێوان صەحابە لەكتێبەكەیا ئەفەرمووێ : هیچ خیلاف لەنێوان صەحابەیا نیە كەتاریك صلات كافرە !. وەلا بەتەمبەلی نایكا بەتەمبەلی چی ؟! تەمبەری ناخوا خوا ئەلێ تۆ نوێژكە وەلا من نایكەم تەمبەلم خوایە نایكەم ئەمریی خوای شكاند نابێ ئەمری خوا بشكێنی (إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَغۡفِرُ أَن يُشۡرَكَ بِهِۦ وَيَغۡفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَن يَشَآءُ)[2] كە ئەی كەن بەدەلیل ئێ كاكە خۆ تەركی صەلات شیركە! پێغەمبەر ئەلێ ﷺ خوا ئەفەرمووێ لەقورئان(وَأَقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَلَا تَكُونُواْ مِنَ ٱلۡمُشۡرِكِينَ)[3] (إن بین الرجل وبین الشرك والكفر ترك الصلاة)[4] ئی (رتك الصلاة) چیە؟ شیركە. خوا لێ خۆش نابێ ئەوە إجمعای هەموو صەحابەیە هەتا زۆربەی زۆری تابعین لەسەر ئەوە بوون إلا صیغاری تابعین وەكو (زوهری)و

[1] : رواه البخاري ومسلم.
[2] :سورة النساء اية :٤٨
[3] :سورة الروم اية :٣١
[4] : أخرجه مسلم حديث (٨٢)

هەندێك ئەگینا برۆ بزانە علمای ئەهلی سوننە لەکاتی خۆیا ئەفەرموون وەکو(ئەیوبی سختیانی) ئەلێ :تەرکی صەلات کوفربوە هیچ خیلاف تیا نیە لەلامان ! . (، يقول الرسول ﷺ وفي ریوایة : إلى أن يشهدوا أن لا إله إلا الله)[1] کەواتە نابێ کەپێغەمبەران دەسەلاتیان هەبوو هەتا پێغەمبەرﷺ جێگیرانی پێغەمبەران دەسەلاتیان هەبوو نابێ ئەو شتانە بەهیچ شێوەیەك تەرك بکرێی مەسەلەی گەرانەوەی عیبادەت بۆ خوای گەورە وەهەروەها نوێژکردن زەکات ئەمانە نابێ بەهیچ شێوەیەك لەهەرکەسێك ببینرێی کەئەدای ئەم فەرزانە نەکا (فلو کان الرسول ﷺ يطلب منهم الإقرار بتوحيد الربوبية ما صار بينهم خصومة ولانزاع لأهنم معترفون به) جا ئەگەر مەسەلەکە هەرئەوەندە بێ پێغەمبەر هاتوە وەرن بلێن خوا ئێمەی دروست کردوە چ نزاعێك هەبوە لەنێوانیان هیچ! نزاع نەبوو لەنێوانیان .

(كما كانوا يدعون االله سبحانه ليلا وهنارا)

یانی موشریکەکانی زوو خوایان نەئەناسی! داواشیان لێ نەئەکرد! بەلی داواشیان لێ ئەکرد (وهذا أمر ثان من شأن المشركين كما أهنم يعترفون بتوحيد الربوبية فهم أيضا يعبدون الله)چۆن إعترافیان ئەکرد کە خوای تعالی ئەوانی دروست کردوە بەهەمان شێوەش ئەچوون عیبادەتیشیان بۆ ئەکرد وەنیە ئەوەبلێن ئێمە عیبادەت بۆخوا ناکەین دوایان لێ ئەکرد حەجیان ئەکرد لەحەجەکەیان ئەیانوت (لبيك اللهم لبيك لبيك الاشركا هولك تملك وما ملك) یانی لەکاتی حەج کردنا ئەوەنەشیان ئەوت بەس ئەیان وت یەك شەریکت هەیە ئەوە شەریکە هەرچیش هەیە هەمووی هەرهی تۆیە ! (فيدعونه ويحجون إلى البيت ويعتمرون ويتصدقون) حەجیان ئەکرد عومەرەیان ئەکرد صەدەقیان ئەکرد (ويعبدون االله بأنواع من العبادة لكنهم يخلطوهنا بالشرك) تەبعەن لێرەیا باسی صەلات ناکا بەس ئەگەر سەیری قورئان بکەین ئەلێ چی (وَمَا كَانَ صَلَاتُهُمْ عِندَ ٱلْبَيْتِ إِلَّا مُكَآءً وَتَصْدِيَةً)[2] باسی صلاتیش ئەکا ئەو ئایەتەدا بەس صەلات ئەوان چی بوو تەواف بوو تەوافیش صەلاتە ! بەلام بەچ شێوازێك ئەیانکرد (مُكَآءً وَتَصْدِيَةً)فیکەفیك وچەپەلە لێ دان (بحيث يعبدون االله ويعبدون غيره) کەواتە کەئەلێ (كما

---

[1] : البخاري الإيمان (٢٥ ،)
[2] :سورة الانفال اية : ٣٥

كانوا يدعون الله سبحانه ليلا وهنارا)ئەوانە عیبادەتیشیان کردوە بەس لەگەڵ عیبادەتەکە شیرکیان تێکەڵ کردوە (وهذا لا ينفعهم شيئا)ئابەم شیرکە هیچ ئیستفادەی نیە ئەم عیبادەتانەی کە ئەوان ئەیانکرد (لأن الشرك يبطل عبادهتم)ئەوشیرکە بەتالی ئەکاتەوە هەروەکو ئەمڕۆ کابرا بانوێژ وڕۆژو حەج وزەکات و هەمووشتەکان بکات کەشیرکی پەیا کرد هەمووئیشەکەی بەتالبوویەوە (فالعبادة لا تنفع إلا مع الإخلاص) عیبادە لەگەڵ إخلاصا نەبێ ئیستفادەی نیە کەواتە گەورەترین شت ئێمە ئەمڕۆ بەخەڵکی بڵێن توحیدی خوای گەورەیە ! گەورەترین زانیاری یەکخواپەرستییە ئەوەیە لەشیرك ئاگەداری کەیتەوە نەکەوێتە ناویی لەعیبادەت ئاگەداری کەیتەوە بلێ عیبادەت خالص ئەوەیە بۆئەوەی بەتاڵ نەبێتەوە (ولهذا يقول جل وعل(وَٱعۡبُدُواْ ٱللَّهَ وَلَا تُشۡرِكُواْ بِهِۦ شَيۡـٔٗاۖ)[1] خوای گەورە پێمان ئەڵێ ئێوە تەنها خوا بپەرستن تەنها (الله) بپەرستن بەقسەی بکەن پەیرەویی لێ بکەن سمع وتاعەی بۆبکەن شەریکی بۆ قەرار مەدەن لەگەڵ ئەوا کەسێکیتر مەپەرستن لەگەڵ قسەی ئەوا قسەی خەلکی ئەگەر دژایەتی خوای کرد بیدەن بەدار ودیوارا هەرکەسێکبێ (وقال سبحانه وتعالي')(فَمَن كَانَ يَرۡجُواْ لِقَآءَ رَبِّهِۦ فَلۡيَعۡمَلۡ عَمَلٗا صَٰلِحٗا وَلَا يُشۡرِكۡ بِعِبَادَةِ رَبِّهِۦٓ أَحَدَۢا)[2] خوای گەورە چی فەرمووە لەسورەتی (کهف)هەرکەسێ ئەیەوێی بەدیداری پەروەردگار شادبێت حەز دەکەی ڕۆژی قیامەت بەدیداری پەروەردگار شاد بیت !دووشتی لێ دوا کردووی.

یەکەم : عەمەلی صالح واتا ئەو عەمەلەی کەلەسەر سوننەتە کە بیدعەی تێکەلاو نیە .

دووەم :شەریکیش بۆ خوا قەرار مەدە نەشەریکی أکبر نەشیرکی أصغر.

(ما اقتصرعلى قوله فليعمل عملا صالحا) شێخ صالح ئەڵێ : خۆ خوای گەورە نەیوت تەها(فليعمل عملا صالحا) بابەس عەمەل ئەنجام بدا نەء ئەبێ شەریك پەیا نەکەی ! چونکە کەشەریکت پەیا کرد عەمەلەکەت بەتاڵ ئەبێتەوە (بل لابد أن يتجنب الشرك فإذا كان لم يتجنب الشرك ولو كان يعمل أعمالا كثيرة فإهنا تبطل ولا تنفع) پێویستە لەسەری دوورکەوێتەوە لەشریك ئەگەر دوورنەکەوێتەوە هەرعەمەلێك بکات بەتاڵ ئەبێتەوە ئیستفادەی نیە ! (فالمشركون كان عندهم عبادات الله عزوجل) موشریکەکان عیباداتیان

[1] :سورة النساء اية :٣٦

[2] :سورة الكهف اية :١١٠

هەبوو بۆ خوا (وهي من بقايا دين إبراهيم الخليل عليه السلام)لەوەبوو کەمابوویەوە لەدینی باوکە (إبراهيم) یەك لەوانە حەج بوو ئەوە ماوەتەوە هەتا زەمانی ئەوانیش (فكانوا في البداية على دين إبراهيم) بیدایەت لەسەر دینی (إبراهيم) (ولكن لما جاء عمرو بن لحي الخزاعي غير دينهم وأدخل فيه الشرك) بەس (عمری کوری لحی خزاعی)چی کرد ئەو دینەی گۆری وەکو وتمان چوو بۆ (شام) لەوێی هوبەلەی هێنا شەیتانیش پیّ وت کەوا بتەکان ئەوانەی کەوا بەتۆفانی نوح هاتە خوارەوە بۆ (جد) دەریان هێنێتەوە دەریان هێنایەوە و دابەشیان کرد بەسەر قەبائیل ئەوە تا لەهەر شوێنێك (لات ومەنات و عوزا وهوبەل وود ويغوس وسواع ونسر) ئەمانە هەمووی بەرزکرانەوە لەناو کەعبە (٣٦٠) بت دانرایە (، لكن بقيت بقايا من دين إبراهيم عندهم وهم مشركون) واتا هەندێك لەعیبادەت لەدینی (إبراهيم) مابوویەوە لەناویانا بەلام لەکاتێکا کە ئەوانە ئەوانەیان ئەکرد شەریکیشیان پەیا ئەکرد ئەوە کەواتە ناویان موشریکە (فهم يدعون االله خصوصا إذا وقعوا في الشدة) ئەوان داویان لەخوا ئەکرد بەتاقی تەنهاش بەتایبەتی لە شدەدا (فإهنم يخلصون الدعاء لله)یانی بەپوختەی داوایان لەخوا ئەکرد لەکاتی شدەدا (ويتركون دعاء الأصنام) ئینجا دوعای ئەو بتانە ئەو پیاوچاکانە ئاگەداریش بن وەکو وتمان مەسەلەی بت تەنها بریتی نەبوو لەدار وبەردێك بەتەنها وبەس ! هەبوو وابوو بەلام هەش بوو رەمز بوو بۆ پیاوچاکانێك کەمردبوون (لأهنا لا تنفع في هذا الموقف ولا تنجدهم في وقت الشدة عليهم بهذا)واتا لەکاتی شدەدا ناگا بەهانایان یارمەتیان نادا ئەیانزانی سەیری ئەم ئایەتەکەن خوای گەورە چی ئەگەێرێتەوە لەحەقیان (قال سبحانه)(﴿وَإِذَا مَسَّكُمُ ٱلضُّرُّ فِى ٱلْبَحْرِ ضَلَّ مَن تَدْعُونَ إِلَّآ إِيَّاهُ ۖ فَلَمَّا نَجَّىٰكُمْ إِلَى ٱلْبَرِّ أَعْرَضْتُمْ ۚ وَكَانَ ٱلْإِنسَـٰنُ كَفُورًا﴾)[1] ئایەتەکە ئەفەرمووێ چی (﴿وَإِذَا مَسَّكُمُ ٱلضُّرُّ فِى ٱلْبَحْرِ ضَلَّ مَن تَدْعُونَ إِلَّآ إِيَّاهُ ۖ﴾)کەکاتێك سواری کەشتیك بوون لەبەحرا لافا و مەوجی گەورە ئەهات ئەرۆیشت خەریك بوو غەرق ئەبوون لەوپەری ترس ونارەحەتیایە چونکە ناوبەحر زۆرترسناکە ئالەویا هەستیان بەحەقیقەتی شتەکە ئەکرد ئەیانوت لێرەیا خوا نەبیّ کەس رزگارمان ناکا ئالیە بت صەنەم ئەوشتانە پیاوچاکان هیچی ناتوانی رزگارمان کا هاواریان ئەکرد(يا الله)بەتاقی تەنها کەکاتێك خوای تعالی رزگاریشی

[1] سورة الإسراء اية :٦٧:

ئەکردن ئەها ئایەتەکە ئەلێ چی ؟ (ضَلَّ مَن تَدۡعُونَ إِلَّآ إِيَّاهُۖ) یانی چی بزر ئەبوو لەبەر چاویان ون ئەبوو لەبەر چاویان هەرچیەکی داوا بکردایە بیان پەرستیایە لەکاتی وشکانیا لەکاتی خۆشیانا لەشار وولاتەکانی خۆیانا ئەمەیان لەبەر چاو بزر ئەبوو نەئەما إعتقادیان پێ نەئەما ئەیان وت بەس خوا لێرە رزگارمان ئەکا ! هاواریان ئەکرد(ضَلَّ مَن تَدۡعُونَ إِلَّآ إِيَّاهُ) تەنها خوا ! (فَلَمَّا نَجَّىٰكُمۡ إِلَى ٱلۡبَرِّ) کاتێ کە خوا رزگاری ئەکردن تەبعەن خوای گەورە دوعاکەی قبول ئەکردن ورزگاربوون بۆ کوێی ؟بۆ وشکانی دابەزە رزگارمان بوو دەی ئینجا بابێینەوە سەر عیبادەتی (لات ومەنات وعوزا وهوبەل..،،،) ئەلی چی (أَعۡرَضۡتُمۡ) یانی ئەمە ؟کاتێك کەرزگاری ئەکردن (فَلَمَّا نَجَّىٰكُمۡ إِلَى ٱلۡبَرِّ) رزگاری کردن بۆ وشکانی لەئاوەکە دەرچوون (أَعۡرَضۡتُمۡ) یانی پشتان هەلکرد پشتان لەچی هەلکرد لەئیمان لەإخلاص لەعەمەلەی صالح (وَكَانَ ٱلۡإِنسَٰنُ كَفُورًا)بەراستی ئینسان ئینسانێکی کافر کفورا یانی جاحیدە بەنیعمەتی خوای خۆیی وە ئەو نیعمەتەی لەبەر چاونیە وەفای نیە بۆ خوای تعالی کە ئەو ئەوی رزگارکرد مادەم خوایە لەبەحرا ئەبێ خوابێ لە بریشا کەچی ئەوان ئەوەیان ئینکاری ئەکرد دیسانەوە ئەویانوت چۆن ئەبێ ئەوانیش داوا بکرێی (وَإِذَا غَشِيَهُم مَّوۡجٞ كَٱلظُّلَلِ دَعَوُاْ ٱللَّهَ مُخۡلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ فَلَمَّا نَجَّىٰهُمۡ إِلَى ٱلۡبَرِّ فَمِنۡهُم مُّقۡتَصِدٞۚ وَمَا يَجۡحَدُ بِـَٔايَٰتِنَآ إِلَّا كُلُّ خَتَّارٖ كَفُورٖ)[1] خوای گەورە لەسورەتی لقمان ئایەتی (٣٢) بۆمان باس ئەکا ئەفەرموێی (وَإِذَا غَشِيَهُم مَّوۡجٞ كَٱلظُّلَلِ)(غَشِيَهُم) یانی چی ؟یانی کاتێك کە ئەو مەوجی بەحرە بەسەریانا ئەهات وەکو چۆن وەکو جیبال وەکو هەور بەسەریانا چۆن شتێك رائەگری بەسەریانا لێیان تاریك ئەبێ وناخۆش ئەبێ ئاوا ئەو مەوجە هەلئەسا بەسەریانا وەکو شاخ وەکو هەور وەکو پەلە هەوری رەش (كَٱلظُّلَلِ)وەکو سحاب وەکو هەوەری رەش وەکو جیبال ئاوەها بەسەریانەوە رائەوەستا ئیتر لەوپەری نارەحەیتیانا بکەوێی بەسەریانەوە ئەخنکێن و لەناو ئەچن ئیتر ئالەو کاتانە (دَعَوُاْ ٱللَّهَ مُخۡلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ)داوایان لەتەنها خوا ئەکرد ! (مُخۡلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ) یانی چی ؟ (أخلصوا دين لله)یانی دینەکەیان پوختە ئەکردەوە بۆ خوا هیچ ناوی کەسیان نەئەبرد بەس خوا ! (ٱلدِّينَ فَلَمَّا نَجَّىٰهُمۡ إِلَى ٱلۡبَرِّ) کەرزگاری

[1] :سورة القمان اية : ٣٢

ئەكردن بۆ وشكانی (ٱلۡبَرِّ فَمِنۡهُم مُّقۡتَصِدٞ)علمای تەفسیر ئەلیٚ حەرفێك هەیە لێرەدا معناكەی وادەرئەكەوێی (ومنهم كافر) یانی)منهم مقتصد ،منهم كافر ٬ ومنهم جاحيد)

یانی چی (فَمِنۡهُم مُّقۡتَصِدٞ)؟ كەلیمەی (مقتصد) یانی چی ؟ كافرمان زانی ئەوەیە تێیان دایە كەسانێك كەوا لەتەریایی لەبەحرا ئەچێتە سەر وشكانی جحدی ئەو نیعمەتە ئەكا وئەگەرێتەوە سەرشیرك بەلام (مقتصد)چی یە؟ علما بۆ مانای (مقتصد)هەندێك واتامان ئەدەنیٚ یەك لەوانە ئەلێن إقرار ئەكا بەزمانی بەس لەناو دلیا شیركی هەیە یانی إقراری كردوە كەوا تەنها خوا رزگاری كردوە بەلام لەدلیشا پەیوەستە بەكیٚ ؟ بەو ئالیهەتانەی كە ئەیپەرستن ئەوە وەسەتە لەنێوان كوفر وئیمانا .بەلام ئالەكەی بۆ كوفر ئەگەرێتەوە چونكە نابیٚ ئینسان وابێت ئەوە مانایەكی . مانایەكی تر ئەلیٚ نا (مقتصد) بەمانای موئمینە یانی تیان داهەیە تێگەیشت لەحەقیقەتەكە تیٚ گەیشت كەمن لەبەحرا بەس خوا رزگارم كا شێتی من بچم لەوشكانیدا لەغەیری ئەو داوا بكەم كەواتە بوو بەئیماندار (مقتصد) بەمانی موئمین ئەوەش مانایەكی تر ،ئەمە لەكیٚ ئەگێرنەوە لەسرەدا ؟ لە (عیكریمەی كوری ئەبو جهل)كەپێغەمبەری خوا ﷺ فەتحی مەككەی كرد یەكێك لەوانەی كەوتی دەستیش بگرێی بەپەردەی كەعبەوە ئەبیٚ ئەمانە بكوژرێن یەكێك لەوانە (عكریمەی كوری ئەبوجهل)بوو رۆیشت ئەو مەككەی بەجێهێشت سواری بەحر بوو بچێی بۆ ئەوبەرەوە بۆحەبەشە لەناو بەحرا چی روویدا مەوج و نارەحەتیەكانی بەحر وئەوانە وتی كاكە لێرەدا كەس كەس رزگارناكات الا خوا نەبێت ئەویش وتی جا لێرەیا رزگاری نەكا بەس خوا نەوالله من ئەگەرێمەوە رزگارم بیٚ ئەچمەوە بۆلای پێغەمبەرﷺ موسلمان ئەبم جا خۆ ئەوەیە كە داوامان لیٚ ئەكات خوا بەتەنها بپەرستن هەتا هەندێك لەئەهلی عیلم ئەلێن لەسەر ئەو هاتە خوارەوە بەلام ریوایەتەكە كە لەسەر ئەوبووبیٚ صەحیح نیە الموهیم مشهورە لەسیرەدا كە ئەمە بەسەر(عكریمەدا)هاتوە ئەمەمانایەكی تی كەوا موئمینە . یەكێكی تر لەماناكانی ئەلێن نا (مقتصد)یانی موتەوەسیت یانی چی ئەمە ؟نەهاتوە بەتەواوی شوكری خوا بكا ئەمەی بینی ئەم مەوجە گەورەیەی بینی ئەم هەموو لافاوە گەورەیی بینی لەبەحرا خەریكبوو غەرق بیٚ و لەناو بچیٚ بەلەحەزات خەریك بوو لەناو بچیٚ ئێستا رزگاریكرد ئەبیٚ چی بكا حالی ئەم كەسە چۆن بیٚ ! یانی خوا یەكێك لە كاریسەیەك رزگاربكا لەبومەلەرزیەك رزگار كا لەلافاوێك

لەسوتانێك داوی كە رزگاری كرد ئەلێ خوایە سوپاس واللە هەتا ماوم ئەبێ بەجوانترین شێوە عیبادەت بۆتۆ بكەم ئەبێ كەموكوری هەبێ لەعیبادەتەكەی؟ نابێ بەلام ئەلێ (مقتصد)ئەوەیە كەموكوری هەیە ئەلێ (لم يقوم بشكرالله على وجه الكمال) (إبن كثير) ئەلێ مقصيرە ،كاتێك تۆ لەنارەحەتیەكا ئەبی خوا رزگارت ئەكا ئیتر ئەبێ لەبەرچاوت بێ لەبەر چاوی خۆتی رابگریی ،بەلام ئینسان چیە ؟ لەبیری ئەچێتەوە ! ئەوەتا ئێمە چەندەها مەشاكیلمان بەسەرەناهەتاوە لەژیانی خۆماندا كۆرەویی بوە ولافاو بوە گرانی بوە جۆرەها كێشەمان تووش هاتوە كوشتن وبرین بوە كابرا وتویەتی بەس خوا لەمە رزگارم كا شەرتبێ ئەبێ وابكەم وابكەم،،،،! دواتریش وای نەكردوە ! جا ئەلێ ئەوكەسە (مقصيرە)وەكو وتمان(وَمَا يَجۡحَدُ بِـَٔايَٰتِنَآ) دەلەلالەت لەوەئەكا(ومنهم جاحيد) تێیاندا هەیە جاحید وكافرە ئەو نیعمەتەی لەبەر چاو نیە لەوێی رزگاری ئەبێ دێتەوە سەروشكانی شیرك ئەكا لەدوای نارەحەتیەكان خەریكی شەریك پەیاكردن بۆ خوای تعالى .

جابۆیە خوای گەورە ئەفەرمووی(وَمَا يَجۡحَدُ بِـَٔايَٰتِنَآ إِلَّا كُلُّ خَتَّارٖ كَفُورٖ)[1]یانی ئینكاری ئایەتەكانی ئێمەناكات الا كێ نەبێ ؟ئایەتەكانی ئێمەچی یە ؟ ئایەتەكان ئەوەیە كە خوای گەورە ئەو ئایەتەی پیشانی تۆیی دا تۆیی رزگاركرد لەو بەحرەدا كەچی جحدی ئەو نیعمەتە ئەكەی ! كی ئەمە جەحد ئەكا كێ ئەمە ئینكاری ئەكا (إِلَّا كُلُّ خَتَّارٖ)(خَتَّارٖ)یانی چی ؟ یانی غدار ئەوەی ئەو پەری غەدارە یانی عهد هەلدەوەشێنێتەوە عهدی دا لەناو بەحەركەدا وتی بەس ئەگەر رزگارم كەی ئیتر لەتۆ زیاتر كەسناپەرستم كەچی هاتەسەر وشكانی غەدری كرد عهدەكەی شكاند.

(كَفُورٖ)یانی چی ؟ جاحد بەنیعمەتی خوای گەورە (فالعبادات إذا خالطها شرك تكون باطلة) هەرعیبادەیەك ئەگەر شیركی تێكەلاو بوو ئەوە ئەو عیبادەیە باتلە ئەگەر لەهەزارا یەكی تیا بێت چونكە خوای گەورە شیرك قبول ناكات (فالذين يدعون الإسلام الآن) شێخ صالح ئەلێ : ئەوانەی ئەمرۆ ئداعای ئیسلام ئەكەن (ويصلون ويصومون ويحجون) نوێژئەكەن رۆژوو ئەگرن حەج ئەكەن (ولكنهم يدعون الحسين والبدوي وعبد القادر الجيلاني هؤلاء مثل المشركين

[1] :سورة القمان اية : ٣٢

الأولي) ئەوانە هەر ڕێك وەك موشریكەكانی پێشو وان ئەوانەی ئەلێن(یاحسێن یا بدەوی یا،،، یا،،،)

جا زۆر جار پرسیار ئەكرێی ئایە شیعە كافرە یان كافر نیە ؟ئایە ئەوەی كەهاوار ئەكاتە غەیری خوا كافرە یان كافر نیە ؟ ئەری واللە كاكە كافرە ئەری واللە موشریكە ،لەبەر ئەوەی واقیعی وایە شیركی پەیاكرد بۆ خوای تبارك وتعالی ئینجا ئایە بەوە موشریك ئەبێ وەكو قاعیدەكە باس ئەكەن قاعیدەیەكی بەتاڵ باس ئەكەن ئەلێن : ئەوەی بكەوێتە شیركەوە موشریك نابێ ! بەس شتەكە شیركە یانی (یا رسول اللە)شیركە بەس كابرا پێی موشریك نیە ، وەرە پێم بلێ موحید ئەلێ (یارسول اللە)! ئەی كێ ئەلێ (یارسول اللە) ! ئی خۆ لەم جیهانەدا لەدوو كەس زیاترمان نیە (موحید ،موشریك)ئەوەی بلێ (یارسول اللە)موحیدە! نەواللە موشریكە خۆموحید نیە ! لەبەر ئەوە نەزانین بە ئسولی دین ئسولی ئیمان بەخۆ پارێزگاریكردن لەشیرك ئەوە نەزانین پێی ناخوا ! هەركەسێك بكەوێتە ناوی ئەبێ بەموشریك ، جەئەمە زانیویەتی یان نەیزانیوەیەتی ئەوە شیركە یان نەیزانیوە ، ئەگەر نەیزانی بێت ئەوە پێویستە ئاگەداربە كە ئەلێن نەیزانی بێت لەكوێی نەیزانی بێت لەجێگایەك كە نەزانینی تیا بێت بەس ئەورۆ نەزانین ماوە! كێ هەیە دەعوەی (محمدی كوری عبدالوهابی)نەچووبێ بەگوێی ئا دەی پێم بلێن چ مەلایەك هەیە نەزانێ (محمدی كوری عبدالوهاب) كێ یە ! هەمووی نازانێ دەعوەكەیان نەبیستوە دژیشی ناوەستنەوە ئەلێن ئەوە خواریج بوە تكفیری بوە خەلكی كافر كردوە چاك ئەزان هەموویان ئەمرۆ شاراوەكان نەماوە ، گریمان ئەوە هەیە نەزانە ئەو كەسە موشریكە ! ئینجا ئەمێنێتەوە سەر ڕۆژی قیامەت خوای گەورە تاقی ئەكاتەوە خۆ ئەوها نایخاتە بەهەشت ئەی ئەگەر زانیبێتی ئەوە تەواو (الی جهنم وبئس المصیر)هەتا لەچەند جێیەك شێخ(محمدی كوری عبدالوهاب) باسی ئەكەین لەداهاتوودا كەئەلێ موشریكی زەمانی ئێمە خراپترن لەموشریكی زەمانی پێغەمبەر(ﷺ) چونكە ئەوان لەشیدەدا داوای خوایان ئەكرد هی ئەمرۆ داوای شتی تر ئەكا یانی ئەورۆ لەنا سەیارەیەكا خەریكە وەر ئەگەرێی لەجیاتی بلێت (یااللە) بمان پارێزە ئەلێ (یا غەوسی گەیلانی !) لەكاتی شیدەكەیا ئەلێ(یا غەوسی گەیلانی !)بۆیە ئەلێ موشریكی زەمانی ئێمە زۆر خراترە لەموشریكی زەمانی پێغەمبەر ﷺ چونكە ئەوان (دَعَوُاْ ٱللَّهَ مُخۡلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ)بەس ئەمان نا ئا

لەو کاتەدا شەریك پەیا ئەکەن (فالمشركون يتعبدون الله عزوجل ولكنهم يدعون اللات والعزى ومناة الثالثة الأخرى ، ولا يقولون إن هذه أرباب) موشریکەکان کە ئەوەیان ئەپەرست ئەمە خۆ نەیان ئەوت (أرباب) بەمانای رەب یانی دروستکارن دروستکار وبەدیهێنەرن خۆ نەیان دەوت (بل يقولون : هذه تقربنا إلى االله زلفى) ئەیان وت ئەمانە لەخوا مان نزیك ئەکەنەوە هی ئێستاش وائەلێت (نريد منها الزلفى) یانی تقرب نزیك بوونەوە لەخوا (عند االله والتقرب إلى االله ، فهي وسائط وشفعاء بيننا وبين الله) لەنێوان ئێمە و خوایا (وهؤلاء يقولون الحسن والحسين وعبد القادر والبدوي إنما هم شفعاء لنا عند الله) ئەمانەی ئەمرۆش ئەلێن (حەسەن وحوسێن و عبدالقادر بدەوی)ئەوانەیەی تر ئەمانە لەنێوان ئێمە و خوا تکاکارن تکامان بۆ ئەکەن ! (ولا يقولون إهنم يخلقون ويرزقون ويتصرفون في شيء من الأمور) خۆنالێن ئەوانە ئێمە یان دروست کردوە و رزقی ئێمەیان داوە متصریفن لە ئومورا ، وەلەو ئەوەش هەیە ئێستا باسی تصرف بکەین بەراستی هەیە ئەلێ بەلی ئەوانە لەکەونا تصرف ئەکەن (وإنما هذا الله عز وجل إنما هؤلاء وسائط وشفعاء) تەبعەن شێخ کە لێرەدا ئەلێ(ويتصرفون في شيء من الأمور)یاني (لايتصرفون في شيء من الأمور) ئەوە هەندێك وایە بەس هەندێکی تر وانیە بەلێ ئێستا زۆر هەیە لەصۆفی و ئەقتاعی صۆفیەکان ئەلێن (عبدالقادر) دنیایی بەدەستە ! (البدوی) میسری بەدەستە! فلان ئەوەی بەدەستە ! (ويقول بعض الناس : هؤلاء مسلمون) ئینجا شێخ نیگەرانە لەو کەسانەی کە دیفاعیان لێ ئەکات تەبعەن ئاگەداربن دیفاع لەتاغوتان لەموشریکان لەکافران لەئەهلی زیغ وگومرا زۆرە هەریەك بەشێوازێك هەیە دیفاع ئەکا لەموشریکەکانی کە هاوار ئەکەنە غەیری خوا هەیە دیفاع ئەکا لەو موشریکانەی کەدەستور ویاسایان بۆ خەلکە داناوە دەستور و یاساو شەریعەتی خوایان فرێداوە پێیان ئەلێن نا ئەوانە موشریك نین ئەوانە کافر نین زۆر مان هەن لەو جۆرە پارێزەرانە پەنائەگرین بەخوا پارێزەر لەکێ لەشریك وگومرایی وباتل محامی تاغوتان محامی موشریکان زۆرن ئەمرۆ جا شێخ ئەلێ (ويقول بعض الناس : هؤلاء مسلمون) دەلی ئەوەی کە دەلێت (یا رسول الله ، یا حوسێن ،یا البدوی ،یا عبدالقادر) ئەمە موسلمانە! کاکە تۆ چۆن کافری ئەکەی (، فنقول : ولماذا لا يكون كفار قريش مسلمين أيضا؟) ئێمەش پێیان ئەلێن بۆ ئەبێ کافرەکانی قوریشیش موسلمان نەبن خۆئەوانیش ئەیانوت الله ئێمەی دروست کردوە ؟! خۆ ئیشەکەیان

هەمان ئیشی ئەمانە بەلكو هی ئێمە خراتریشە (وهذا القائل ليس عنده فهم للتوحيد) ئەلێ ئەو كەسە كە ئەمە ئەلێت تێی گەیشتنی بۆ توحید نیە لەتوحید تێ نەگەیشتوە لەیەكخوا پەرستی(ولا بصيرة) چاو ساغی نیە بەتوحید (لأنه ما فهم التوحيد) توحید یانی چی ؟ یانی یەكخوا پەرستی یانی عیبادەت وهەموو ئەوشتانەی كەپەیوەستن بەخوای رب العزء ئەبێت بۆخوای بگەڕێنیتەوە أفعالی خوا بۆ خوا أفعالی ئێمەش بۆ ئێمە ،

أفعالی خوا بۆ خوا یانی چی ؟یانی خوای گەورە ئێمەی دورست كردوە كەون وكائیناتی دروست كردوە بەڕێوەمان ئەبات بەخێومان ئەكات ئەمان ژێنێت و ئەمان مرێنێت مالیكی ئێمەیە ئەمە هەموو پەیوەستە بەخوای تعالی پەیوەست بەكەسەوە نیە ،

وەهەروەها دەبێ ئێمەش بەس ئەو بەپەرستین بەقسەی ئەو بكەین سمع وتاعە لەو بكەین عیبادەت بۆ ئەو بكەین هەر پەیوستە بەخوا پەیوەست بەكەسیترەوە نیە ، ئەمە لەمە تێ نەگەیشتوە (والواجب على الإنسان أن يعرف هذا الأمر لأنه مهم جدا وهذه هي الثقافة) شێخ ئەلێت :ئەبێ ئینسان ئەمە چاك بزانێت وە ئەكە رۆشنبیرییە ، (الثقافة) یانی چی لەزمانی عەرەبی :یانی شارەزایی ،كارامەیی، تێ گەیشتن ، رۆشنبیریی ، چاوساغی ، یانی كەسێك كە ئەگەر ئینسانێكی تێ گەیشتووبێ ئەلین رۆشنبیر !، شێخ ئەلێت ئەمەیە رۆشنبیری و(الثقافة) وە (الثقافة)ئەوەیە تۆتوحید بزانی (الثقافة الصحيحة) نەك (الثقافة) ی ئێستاكە ناوبراوە بە (الثقافة) هەمووی بریتیە لەلادان لەدینی خوای گەورە ئەوە (سخافەیە)(الثقافة) نیە ،ئەلێ (ليست الثقافة أن تعرف أحوال العالم والحكومات والسياسات) وەلا كابرا شارەزاییە لە ئەحوالی عالەم و لەخەریتەی عالەم و لەتەئریخ و جوگرافیا و لەحكومات ولەسیاسات (هذه ثقافة لا تنفع ولا تضر) ئەگەر (ثقافة) هەرئەوەندە بێ وەلا نەئیستفادەی هەیە نەزەرەر یانی زانینی ئیستفادە ناگەینی و نەزانینی زەرەر ناگەینی ،كەواتە شارەزایی و كارامەیی ئەوەیە لەتوحید تێ بگەیت ! (الثقافة التي تنفع هي معرفة التوحيد الصحيح) ئەوشارەزایی و كارامەیەیی تێ گەیشتن و چاوساغی و چاورۆشنیە ئەوەیە كە تۆ لە توحیدی و یەكخوا پەرستی راستەقینە تێ بگەیت (ومعرفة ما يضاده من الشرك أو ينقصه من البدع والمحدثات) ئەبێ بزانیت چی بەرامبەر ئەو توحیدە دژایەتی ئەو توحیدە ئەكات لەشیرك و لەبیدعە ولە محدثات (هذه هي الثقافة الصحيحة) ئەمە شارەزایی راستەقینەیە (وهذا هو

المطلوب) ئەمەیە کە داواکراوە لە کێ (من المسلم ومن طالب العلم) لەموسلمان لەقوتابی عیلم داواکراوە ئەبێ ئەمەبزانی یانی (أن یعرف التوحید وأن یدعو إلیه هذا هو المطلوب) کەواتە ئەبێ لەپێش هەمووشتێکەوە یەکخواپەرستی شارەزابین لەشیرك شارەزابین شیرك شارەزابین بۆ ئەوەی نەکەوینە ناوییەوە توحید شارەزابین بۆئەوەی پیادەیی بکەین و لەسەریی برۆین (ماذا ینفع العلم الکثیر من غیر تحقیق ومن غیر بصیرة ؟) علمێکی زۆرت هەبێ چ ئیستفادەی هەیە چاو ساغ نەبی بەتوحید و بەخۆپاراستن لەشیرك ؟ با هەموو نەحو سەرف بزانی با هەموو علومی حەدیس بزانی با هەموو ئصولی فقه بزانی با تجوید بزانی بابزانی قورئان لەم سەر تائەو سەر بەجوانترین شێوە بخوێنیتەوە بەلام کە نەتزانی (لا اله الا الله) یانی چ هیچ ئیستفادەی نیە کەنەت زانی (لا اله الا الله) تەحقیق کەی هیچ ئیستفادەی نیە (لا ینفع شیئا ولا یفید صاحبه شیئا إذا لم یکن مبنیا على تحقیق وتوحید وعبادة الله ومعرفة للحق من الباطل) ئەگەر بێتوو ئەمانە نەزانیٚ ئەگەر بینانەبێ زانیارییەکەی لەسەر زانینی توحید عیبادەت بۆ خوا و حەق زانین و وەهەروەها حەق لەباتال جیاکردنەوە چ ئیستفادەی هەیە ؟! (فإنه لا ینفع صاحبه إذا کان مجرد اطلاع أو مجرد ثقافة عامة) کابرا متلیعە بەسەر هەموو علومەکانا عالیمێکی باشە عەرەبیەکی باش ئەزانی وەکو سیبۆیە وایە ! بەلاٌم رۆژێك لەرۆژان نالێت عیبادەت تەنها بۆ خوا ! چ ئیستفادەی هەیە ! .

(دعاؤهم للملائكة لأجل صلاحهم وقرهبم من االله ليشفعوا له)

(ثم منهم من یدعو الملائکة لأجل صلاحهم وقرهبم من الله)شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەلێت (ثم منهم) تیایان دا هەیە لەموشریکینی زەمانی پێغەمبەری خوا ﷺ (من یدعو الملائکة لأجل صلاحهم وقرهبم من االله لیشفعوا له ، أو یدعو رجلا صالحا مثل اللات أو نبیا مثل عیسی) سەیری کەن شێخ لەم دێرەدا عیبادەتی بە سێ جۆر بەسێ شێوە دابەش کرد :

١:عیبادەت بۆ مەلائیکە.

٢:عیبادەت بۆ پیاو چاکان .

٣:عیبادەت بۆ پێغەمبەران.

مەلائیکە : موشریکینی قوریش تیان داهەبوو مەلائیکەی ئەپەرست تیانا هەبوو پیاوی چاکی ئەپەرست تیاندا هەبوو پێغەمبەر عیسایان ئەپەرست ! ئینجا کەئەلیٚ عیبادە کە لێرە ئەلیٚ(ثم منهم من یدعو) کەلیمەی (یدعو)یانی چی : دوعا بەدوو مانا دێی

یەکەم : دوعای عیبادە .

دووەم : دوعای دوا لێکردن.

وەهەروەها لایەنی (یدعو)بەمانای خۆ زەلیل کردن بەچەند مانایەکی تریش دێت بەوەی کەتۆ زەلیل بی بۆ یاسا و ڕێساکانی بەمانای پەرستن پەیرەویی لێکردن بەقسە کردن سمع و تاعە بۆکردن لەغەیری خوا ئەوەش هەر عیبادەیە (هؤلاء المشرکون متفرقون في عباداهتم) موشریکەکان بەش بەش بوون لەعیبادەتا کان جیاواز جیاواز بوون (منهم من یعبد الملائكة ومنهم من یعبد عیسی ابن مریم ومنهم من یعبد الصالحین ، هذا دین المشرکین) هەریەکەو شتێکی دەپەرست ئەمە دینی موشریکەکان بوو (وهو الواقع في کثیر من العالم الإسلامي الیوم) ئەمە لەرۆژی ئەمرۆیی ئێمەدا لەعالەمی ئیسلامی! ئەمە زۆر بەربلاوە شیخ صالح فوزان :ئەلیٚ (مع الأسف – یعبدون االله ویحجون ویصومون ویصلون لکنهم واقعون في الشرك الأکبر) ئەمان عیبادەت دەکەن بۆ خوای تعالی حەج ئەکەن بەرۆژوو ئەبن نوێژئەکەن زکریش ئەکەن ئەشگرین و ئەپارێنەوە هەمووشتێك ئەکەن !بەلام واقعیش وایە کە کەوتونەتە شیرکی گەورەوە !. یانی ئەو عیباداتانەیان هیچ لی قبول ناکرێت (فیعبدون الأموات) جا شێخ ئەلیٚ (فیعبدون الأموات) منیش ئەلیم (وکذلك یعبدون الأحیاة) هەرمردوو پەرستن نیە ئەمرۆ مردووان و زیندووان هەردووکی ئەپەرسترێت (ویذبحون لهم ویستغیثون هبم وقد یعتذر لهم بعض من لا بصیرة عندە بالتوحید.) کەسانێکی زۆر بیٚ ئاگا لەتوحید دێت دیفاع لەوانە ئەکا دیفاع لەوانە ئەکا کەوا مردوان ئەپەرستن ئەلیٚ کاکە ئەوانە نەزانن نازانن دیفاع لەوانە ئەکەن کە زیندووان ئەپەرستن ئەلیٚ کاکە خۆ ئەوە شیرکی گەورە نیە شیرکی بچوکە ! دەستوور ویاسا دابنێی بۆخەلکەکان بلیٚ خوا نابیٚ دەستور یاسام بۆ دابنیٚ رەدی خوا ئەکاتەوە ئەلیٚ ئەوە شیرکی بچووکە .

ئیمامی شینقتی ئەفەرمووی لە ئەحوال البیان واللە ی کەسێك ئەو دیفاعەیان لی ئەکا مەگەر خوا قەمسی بصیری کردبیٚ واتا چاو ساغی لیٚ سەندبێتەوە ئەوە بزانە چاو ساغیت لیٚ

سەندراوەتەوە کەتۆ دێت ئەودرۆ گەورەیە ئەکەی ئەڵێ ئەوەی رەدی قسەی خوا بکاتەوە ئەوە چی یە ؟ئەوە شیركی بچوکە ! ئەوە شیرکی گەورەیە نەك شیرکی بچوك . شەیتان رەدی قسەی خوای کردوە وتی سەجدە بەرە وتی سەجدە نابەم ئەوە شیركی بچوك بوو ، خوای گەورە ئەڵێ ئەبێ ئاوا بکەی نا خوایە ئێمە ئەوها ناکەین ئاوها ئەکەین ! ئەوەشیرکی بچوکە ! جا ئەڵێ (فيقول : هؤلاء معذورون ولا يعتقدون في الأموات أهنم يخلقون ويرزقون وإنما اتخذوهم وسائط وشفعاء) لەموشریکەکان دیفاع ئەکەن ئەلێن کاکە خۆ ئەمانە نالێن ئەمانە خوای ئێمەن ئەمانە خەلیکیان دروست کردوە ئەمانە رزقی خەڵك ئەیەن و ئەمانە چی و چی .. ئەوانە بەس لەنێوان ئێمە و خوایا واستەن شەفیعن تکاکارن ئێمە رومان نایە لەخوا دوابکەین ئەمان داوامان بۆ ئەکەن ! ئەگەر ئەم کابرایە ئەگەر زۆر شەرم بکا لەحەقیقەت چونکە ئەزانی قسەکەی درۆییە شەرم بکا (فإن استحيى قال : هؤلاء مخطئون)ئەڵێ چی ؟ ئی باشە ئەڵێ غەلەتم ئی غەلەت هەرئەوەندە بلێ غەلەتم ؟! لەجیاتی بلێت موشرکن ئەلی غەلەتن (وربما يقول : هؤلاء مجتهدون واجملتهد مأجور) لەوانەیە بلێ نەخێر کاکە ئەمانە إجتهادیان کردوە ئی إجتهادیش مأجورە ئەگەر پێکای دوو ئەجرە ئەگەر نەیی پێکا یەك ئەجرە یانی موشرك ئەبێ ئەجرێك وەربگرێی لای خوا ! (أو يقول : هؤلاء جهال) یان ئەڵێ کاکە ئەوانە نەزانن و جاهیلن ! (وكيف يكونون جهال) شێخ صالح ئەڵێ :باشە چۆن ئەبێ جاهیل بێ ئەمە !؟ (والقرآن يتلى عليهم والأحاديث تسمع وكلام أهل العلم يتردد عليهم) جەهلی چی لەکاتێکا ئەو قورئان ئەخوێنیرێتەوە و حەدیس ئەخوێنرێتەوە کەلامی ئەهلی عیلم علما کاتێك باسی واقیعێك شوێنێکمان بۆ ئەکەن کە ئەصلن دەعوەی ئەنبیا و رسولی نەبێ ! ئینجا لەکاتێکا لێشی نەبێ نالێن موشریك نیە بەس ئەلێن موعزەب نیە نەك موشریك نیە ! لەسەر ئەو نەزانینەی مەوعەزەب نیە نەك موشریك نیە ! ئەمە زۆر گرینگە ئەم خالە .! یانی کافری موشریکی موعەزەبمان هەیە کافر و موشریکی غەیر معەزەبمان هەیە ئەوەی غەیر معەزەب ئەوەیە کەوا إقامە حوجەی لەسەر نەکراوە یانی چی إقامە حوجە : ئەوەنیە تۆ پێ بلێ وەلا وەرە بزانم ئەوە ئاوهایە .،،بەلکو ئەوەیە کەوا شەخصەکە کەوتۆتە ناوشیرکەوە ئەوەبوو بەموشریك دوای کەتۆ پێت وت ئەوەی کۆتۆوتت شیرکە گەر کابرا نەگەرایەوە کابرا موعەزەب دەبێ لەدونیا و لەقیامەت ئەگەر دەولەتی ئیسلام هەبی عیقابی

ئەدا ئەگەر دەوڵەتی ئیسلام نەبێ ئەگەڕێتەوە بۆ ڕۆژی قیامەت علماء ئەڵێن : هەردوو حاڵەتەکە نابێ نە نوێژیان لەسەر بکرێی نە دوعایان بۆ بکرێی نە ڕێزیان لێ بگیرێی وەکو مردووی موسڵمانان (بل هؤلاء معاندون لأهنم قد قامت عليهم الحجة فلم يقبلوها) ئەمانە موعانیدن إقامه جوجەیان لەسەر کراوە بەڵام قبولیان نەکردووە (، وهناك من يقول إن الإنسان مهما فعل ومهما قال لا يحكم عليه بالكفر) ئەوەش یەکیکە لەشوبهەکان ! یەکێکە لەهەڵەکان یەکێکە لەوشتانەی کەوا ئەمڕۆ زۆر ئەیبینین هەیە ئەڵێ ئەگەر ئینسان هەرچیەك بکا هەرچیەك بڵێ لەکوفر نابێ حوکمی کوفری بدەیی بەسەریا (ولا بالشرك حتى يعلم ما في قلبه)ئەبێ بزانی ناو دڵی چی تێدایە ! شێخیش پرسیار ئەکا ! ئەڵی (، ويا سبحان االله هل نحن نعلم ما في القلوب أو االله الذي يعلم ما في القلوب ؟!) ئێمە کەی ئاگامان لەدڵی خەڵك هەیە ! خوا ئاگای لەدڵی خەڵکییە ئێمە بە ڕووکەش حیسابی خەڵك ئەکەین (نحن نحكم على الظواهر أما البواطن فلا يعلمها إلا االله سبحانه وتعالى) سەیری ڕووکەشەکەی ئەکەین ڕووکەشەکەی موسڵمان بوو موسڵمانە موشریك بوو موشریکە تەواو !. ئێمە ئاگامان لەدڵی کەس نیە . وەکو ئیمامی إبن بنزير ئەڵێ :ئەگەر قەزیەکە بگەڕێتەوە بۆی الا ئەبێ تۆ ناو دڵی خەڵك بزانی کەواتە کافر نامێنی چونکە تۆ نازانی ناو دڵی خەڵك چی تیدایە ! غێر ئەو دڵە چی تەعبیر لێ ئەداتەوە ؟ قسە و کردوە ،دڵی هەرکەسێك قسە و کردەوەی تەعبری لی ئەداتەوە ،موسڵمانبووی موسڵمانی موشریکبی موشریکی کەوتی (یا رسو الله) یانی چی ؟ یانی ناو دڵەکەی شیرکی تێدایە کەوتی (یا الله)یانی ناو دڵەکەی توحیدی تێدایە کەوتی ڕازیم بەشەریعەتی خوا و ڕازی نیم بەهیچ شەریعەتێ یانی دڵەکەی توحید و ئیمانی تیایە ، کەوتی بەڵی ڕازیم بە ئەوروپا و ئەمریکا و بە قانونی فەرەنسی و ئەوە لەسەر سەرمان دائەنێن کەسیش لەوە گەورەتر نیە یانی دڵەکەی شیرکی تیایە . ئەی تۆ بەوە ئەزانی بەچیتر ئەزانی ! کەس هەیە داوا بکا لە رسول الله بڵێ والله من لەدڵما موحیدم ! ئەوە بەزمان وام وت بەس لەدڵما موحیدم شتی وامان هەیە !؟ (نحن نحكم على الظواهر أما البواطن فلا يعلمها إلا االله سبحانه وتعالى ، فالذي يعمل بالشرك يحكم عليه أنه مشرك) ئەوەتا ئەڵێ هەرکەسێك شیرکی کرد حوکم ئەدرێی بەسەریا پێ ئەوترێی تۆ موشریکی بلفعل موشریکە (ويعامل معاملة المشركين) ئەبێ مامەڵەی موشریکیشی لەگەڵدا بکەی ! یانی چۆن سەربراوی دەستی

ناخۆیی ژنی نادەیتی ژنی لێ ناهێنی مردن نانێژیت لەگۆرستانی موسلمانان نوێژی لەسەر ناکەی کفنی ناکەی وەکو ئ(ئەبو تالیب)کە مرد چی روویدا : کاتێك کە (ئەبو تالیب) مرد عەلی کوری هات بۆلای پێغەمبەر ﷺ وتی :ئەوە مامە گومراکەت مرد ! ئەویش وتی برۆ بیشارەوە برۆ بیخەرە ناو گۆرەکەوە بیخەنە ناو چالێکەوە ! نەی وت دەی با نوێژی لەسەر بکەین چی لی بکەین مامیشیەتی ! رازی نەبوو بە (لا اله الا الله) رازی نەبوو تەنها (الله) پەرستراوی راستەقینە بێ لەگەل (الله) دا شتی تریی ئەپەرست (حتى يتوب إلى االله تعالى ويلتزم بعقيدة التوحيد) واتا ئەو کەسە مامەلەی موشریکی لەگەل ئەکرێی هەتا تۆبە ئەکات ئەبێ بگەرێتەوە بۆ عقیدەی توحید و الترامی ئەو عقیدەیە بکات (كما أن الذي يعمل بالتوحيد وينطق بالشهادتين يعامل معاملة المسلمين) ئەو کەسەشی کە عەمەل بەتوحید ئەکا بەیەکخوا پەرستی ئەکا وە شایەتمان ئەهێنی ئەوە مامەلەی موسلمانی لەگەل ئەکرێت (ما لم يظهر منه ما يناقض ذلك) مادەم شتێك نەکا ئەو ئیمانەی هەلوەشێنێتەوە کەواتە ئەو عیبادەتە ئەو (لا اله الا الله)یە ئەورۆژە ئەو نوێژە ئەگەر شیرك بەداوا هات هەلدەوشێتەوە بانوێژکەر بێت با رۆژوگر بێت با حەج بکات با هەرچ شتێك بکات کەشیرکی کرد ئەوئیشە هەر هەمووی بەتال ئەبێتەوە (لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ)[1] (فنعامل كلا حسب ما يظهر منه) هەموو کەسێك بەگوێرەی لێ دەرئەکەوێی مامەلەی لەگەل دا ئەکەین .

(قتال رسول الله صلى الله عليه وسلم لهم على شركهم)

(وعرفت أن رسول الله ﷺ قاتلهم على هذا الشرك ، ودعاهم إلى إخلاص العبادة لله وحده ، كما قال تعالى : وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا)[2] یانی زانیت کە پێغەمبەری خوا ﷺ بەجەنگ هات لەگەل ئەو موشریکانەدا لەسەر ئەوشیرکە لەسەر ئەوەی کەوا عیبادەتیان بۆ غەیری خوا ئەکرد پێغەمبەری خوا ﷺ ئەوانی بانگەواز ئەکرد بۆ ئەوەی عیبادەت تەنها بۆ خوا بێ واتا عیبادەت پوختە بکەنەوە بۆ خوای تعالی بەتەنها بۆ ئەو بەشی کەسی لێ نەدەن (كما قال تعالى : وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ)[3] (الْمَسَاجِدَ) جەمعی مەسجدە واتا ئەو شوێنانەی

---

[1] :سورة الزمر اية :٦٥
[2] : سورة الجن اية :١٨
[3] : سورة الجن اية :١٨

كەخوای گەورەی تێدا ئەپەرسترێی و سەجدەی بۆ ئەبرێت خوای گەورە ئەفەرمووێی ئەو مزگەوتانە (لله) ئەمە واتی چی ؟ واتا بۆ عیبادەتی خوا (وحده لاشرك له)دروست كراوە تۆ لەناو مزگەوتەكاندا شیرك بكەی چۆن ئەبیٚ ! مزگەوتەكان بۆ عیبادەتی خوا كراوە نابیٚ لەو بەهیچ شێوەیەك شیرك بكرێی نەك هەر لەوێی بەڵكو لەسەر تەفسیری هەندێك لە عولەمیان كەلیمەی مساجد تەنها بە مزگەوتەوە پەیوەست ناكەن بەڵكو ئەڵێن هەموو زەوی شوێنی سەجدە بردنە كەواتە لەسەر زەویدا نابیٚ بەهیچ شێوەیەك شیرك بكەی یاخود هەندێك لەئەهلی عیلم ئەفەرموون مساجد مەبەست پێی شوێنی سجودە و سوجدەی پێی ئەبەی بۆ خوای تعالی واتا تۆ سەجدە مەبە پێیان بۆ غەیری خوای تعالی ئەمە هەمووی بۆچوونی علمایە لەسەر كەلیمەی مساجد هەمووی ئەگەرێتەوە بۆئەوەی كە عیبادەت ئەبیٚ تەنها بۆ خوا بكرێت زەلیلی و ملكەچی خۆدان بەدەستەوە إطاعە كردن پەیرەوی لێكردن و بەقسەكردن تەنها بۆ خوایە بۆكەسیتر نیە (فَلَا تَدۡعُواْ مَعَ ٱللَّهِ أَحَدٗا)[1] (تدعوا) وتمان دائیمەن لەقورئاندا كەلیمەی دوعا بەمانای داوا دێت و بەمانای پەرستنیش دێت بەمانای پەیرەوی لێكردن بەمانای بەقسە كردن واتا بەقسەی كەس مەكە پەیرەوەی لەكەس مەكە دوعا داوا لەكەس مەكە تەنها لەخوای تعالی نەبیٚ ئالێرەدا با ئاورێك لەكەلیمەی مساجدەكان بدەینەوە لەڕۆژگاری ئەورۆیی ئێمەدا ئایا لەمزگەوتەكانی مالی خوا لەخودی مزگەوتەكان خۆیان ئایا تەنها داوا لەخوا ئەكرێی ؟ ئایا تەنها عیبادەت بۆ خوا ئەكرێی ؟ لەهەردوو لایەنەوە چ لەلایەنی مامۆستایانی ئاینی خودی خۆیان كەوا ئەوان دەعوە بۆ توحید ئەكەن !؟ چ لەروانگەی ئەو خەلكەی لە مزگەوتەكاندایە كە عیبادەت ئەكەن ئایا ئەوان خالیص بۆخوای ئەكەن ؟! ئەگەر چاوێك بخشێنینەوە ئەبینین زۆر بەكەمی وایە جارێی لەروانگەی مامۆستایانی ئاینیەوە ! تۆ سەیركە مامۆستای ئاینی هەیە علمانیە ! بانگەشەی علمانیەت ئەكا ئی باشە علمانیەت توحیدە ! خۆ علمانیەت توحید نیە مامۆستامان هەیە داوا لە(عبدالقادری گەیلانی) ئەكا باشە داواكردن لە (عبدالقادری گەیلانی) توحیدە ! مامۆستامان هەیە داوا لەصالحین و لەپێغەمبەران و لەمەلائیكە و لەكیٚ و لەكیٚ كە گوایە

---

[1] : سورة الجن اية :١٨

ئەرواحەکان ئەمانە نزیکمان ئەکەنەوە لێیان لەخوای تعالی بەحوجەی ئەوەی کەوا دوو خاڵ هەیە :

یەکەم :ئەوانە صالحن .

دووەم :رجایان هەیە لای خوای تعالی نزیکمان ئەکەنەوە لای خوای تعالی .

کەواتە لەهەردوو روانگەکەوە با ئێمە سەیرکەین چ لەروانگەی عیبادەتەوە ودوعاوە چ لەروانگەی شوێنکەوتنی بەرنامەیەك رێبازێك کە لەهەردوو روانگەکەیەوە زۆربەی مامۆستاکانی ئاینی ناو مزگەوتەکانی ئەم سەر زەمینە نالێن هەمووی ئەلێن زۆربەیان سەیرکەن بانگەشە بۆچی ئەکرێی ؟ بۆ غەیری (لا اله الا الله) بەچاوی خۆتان ئەیبنین هەمووتان بێنە سەر خەڵکەکەی کەلەناو مزگەوتەکاندایە چۆنینان ئەبینن ئەو خەلکە لەناو مزگەوتەکاندا ؟ هەموویان ئەلێن (یا الله)؟ هەموویان ئەلێن خوایە بەتۆ نەبێ بەکەس رازی نین ! ؟نەبەخوا هەموو جۆرەێکی تێدایە بەڵکو پرە لەوانەی کە غەیری خوایان ئەوێت ! یانی بەس بەلاشە و بەزمان کەلیماتەکان ئەلێن ئەما بەدل و بەناوەرۆك دوورن لەوماناکانەوە ! ئەها لەمزگەوتەکان ئەلێن (إِيَّاكَ نَعۡبُدُ وَإِيَّاكَ نَسۡتَعِينُ)[1] واتا خوایە بەلێن بێ زیاتر لەتۆ کەس نەپەرستم هەر تۆ بپەرستم وە بەلێنیش بێ هەرلەتۆ داوای یارمەتی بکەم ، کەچی ئەو بەس بەزمانە لەحەقیقەتدا وانیە کەچنە دەرەوەی مزگەوتەکان وانیە بەڵکو لەناو مزگەوتەکانیشدا وانیە هاوار ئەکا (یا رسول الله) العیاذ بالله هاوار ئەکا لەغەیری خوای تبارك وتعالی یاخود لەناو مزگەوتەکاندا کەسانێك هەن کە بانگەشەی علمانیەت و قەومایەتی ئیشتراکیەتی و جۆرەها رێباز و رێگانەی کەدوورن لەراستەقینە و لەرێگای راستەقینەی ئیسلامەوە ! .

شێخ (فوزان) ئەلێت :

(أي وعرفت أن تعبدهم لله مع الشرك به لم ینفعهم) یانی ئەوەت زانی کەوا لەگەل خوادا شیرکیان پەیدا کردوە (أن تعبدهم لله مع الشرك به لم ینفعهم) کاتێك کە عیبادەت بۆ خوا ئەکەن ئێمە ئەمان زانی کە عیبادەت بۆ خوا ئەکەن ئەوانە بەلآم شەریکیشیان پەیدا کرد

[1] : سورة الفاتحة اية :٥

ئەوشەریك پەیدا كردنەبۆ خوای تعالی بوە هۆی ئەوەی كە ئەو عەمەلانە سودیان پێی نەگەێنێت (لأن الرسول ﷺ لم يقبله منهم بل دعاهم إلى إفراد الله بالعبادة وترك عبادة ما سواه) چونكە پێغەمبەر قبولی نەكرد لێیان ﷺ ئەگەر قبولی بكردبایە رازی ئەبوو لێیان ئەگەر قبولی بكردبایە شەری لەگەل نەئەكردن ! ئەگەر قبولی بكردبایە نەئەچوو بۆ مەدینە ئەگەر قبولی بكردبایە لە بەدردا (٧٠)كەسی لێ نەئەكوشتن و (٧٠)لێ بەئەسیر وەربگرن ! شەری حود وخەندەق دروست نەدەبوو فەتحی مەكە دروست نەدەبوو ئەگەر قبولی بكردبایە ئەوشتانە دروست نەدەبوو كەواتە قبولی نەكرد لێیان (وهذه الآية تمنع عبادة الملائكة وتمنع عبادة الرسل وتمنع عبادة الصالحين) كەواتە لێرە عیبادەتەكان سێیانن بەلأم كە شێخ (محمدی كوری عبدالوهاب) لەپێشەوە باسمان كرد وتمان سێ جۆر عیبادەتی باس كرد :

*عیبادەت بۆ مەلائیكە .

*عیبادەت بۆ صالحین.

*عیبادەت پێغەمبەران.

ئەمە مەبەستی ئەوە نیە ئیستعابی هەموو عیبادەت بكا بلێ عیبادەت هەر لەو سێیانەدا هەیە نا عیبادەت زۆرە هەتا ئەمرۆ ئەمرۆ عیبادەت بۆ كێ ئەكرێی ! ؟ بۆ بەشەرانێك ئەكرێن كەوا رێگەی غەیری خوای گەورەیان هێناوە لەو دەستور و یاسایانەی كەوا بەشەرهێناویانە كە خوا پێی قبول نیە ! خوای گەورە ئەفەرموویێ (وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِۦٓ أَحَدًا)[1] خوا كەس بەشدار ناكا لەحوكمرانیەتی خۆیدا كەچی ئەوان خۆیان دێن بەشداری خوای گەورە ئەكەن! دێن شەریعەت دا ئەنێن ئەوەش عیبادەتە ها ئاگاداربن عیبادەتەكانی ئەمرۆ چیە ؟ نیزامە و رئاسەت و دەولەت و یاسا و ئەوەی كەوا ئەوترێی وەكو (ابن كثير كە بۆمان باس ئەكا كەوا جەنگیزخان هات و یاسای دانا بۆ ئەو خەڵكەئیلزامی كردن لەسەری برۆن، ئەلێت بەإجماع كوفرە)[2] هەرعەینەن شت وەكو ئەوە وایە (وهذه الآية تمنع عبادة الملائكة وتمنع عبادة الرسل وتمنع عبادة الصالحين) ئەوەش بزانن كە عیبادەتی مەلائكە وتمان لەبەرچی ئەیان كرد ئەیان

[1] : سورة الكهف اية : ٢٦

[2] : البداية والنهاية

وت صالحن دووهەمیش ئەیان وت لەخوامان نزیك ئەكەنەوە (ففيها إبطال عبادة غير الله عز وجل كائنا من كان) لەم ئايەتەدا عيبادەتی غەيری خوا بەتاڵ ئەكاتەوە هەركەسێك بێت ها ناوی هەرشتێك بێت بەشەر بێت غەيری بەشەر بێت مردوان بێت زيندووان بیٚ (ولو كان أصحابها لا يعتقدون فيهم أنهم يخلقون ويرزقون.) ئەگەر چی خاوەنەكانيشيان بڕوايان بەوە نيە كە ئەمانە دروست ئەكەن و ئەژێنن و ئەمرێنن ، نا ئەمە مەوزوعی روبوبيەتە باسمان كرد وتمان ئەوان باوەريان بەوە هەبوو كە تەنها خوا ئەوانی دروست كردوە كەواتە نابیٚ ئەمرۆ بوترێی لەبەر ئەوەی فلان كەس ئيمانی بەخوا هەيە ها ئەوە كافر نيە مادەم هەتا رێگەی غەيری خوای گەورەش بگرێتە بەر لەبەر ئەوەی ئيمانی بەخوا هەيە كە خوا ئەوی دروست كردوە خۆ (ئەبو جهل)يش ئيمانی بەوە هەبوو كە خوا ئەوی دورست كردوە .

(وإنما يقولون : إن هؤلاء صالحون فيتخذونهم وسائط بينهم وبين الله وشفعاء لهم عند الله عز وجل يقربونهم إلى الله زلفى) ئەوان ئەيانووت ئەمانە صالحن وەكو وتم دوو خاڵی تێدا بوو :

يەكەم : صالحن .

دووەم: نزيكمان ئەكەنەوە لای خوا .

ئەبانوت صالحن پياو چاكان وە ئەوانە نزيكمان ئەكەنەوە لەخوای تبارك وتعالى (كما قال تعالى : وَيَعۡبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمۡ وَلَا يَنفَعُهُمۡ وَيَقُولُونَ هَٰٓؤُلَآءِ شُفَعَٰٓؤُنَا عِندَ ٱللَّهِۚ)[1]

سەيری كە ئەم كەليمەيە هەندێك خەڵك ئيشكالی لیٚ هەيە لەتێگەيشتنەكەی ناتوانیٚ فەهمی بكات واتای چی (لَا يَضُرُّهُمۡ وَلَا يَنفَعُهُمۡ ؟) (لَا يَضُرُّهُمۡ وَلَا يَنفَعُهُمۡ) : يانی ئەوان كەسانێك ئەپەرستن لەغەيری خوای تعالى ئەگەر نەيپەرستن زەرەريان پێی دەگەيەنێی ؟ نەخێر ئەی ئەگەر بيپەرستن سوديان پیٚ ئەگەيەنیٚ ؟ نەخێر . ئەمەماناكەيەتی .واتا ئەگەرچی نەشيان پەرستن ناتوانن زەرەيان پێی بگەيەنن ئەگەر بيشی پەرستن سوديان پیٚ ناگەيەنێی .ئەمە خۆی لەحەقيقەتدا پەرستنی غەيری خوا زەرەر ئەگەيەنێی ياخود نا؟ چۆن زەرەر ناگەيەنیٚ شيركە و شيركيش بەهەتا هەتای ئەتخاتە ئاگری جەهەنەمەوە باش ئاگاداری بابەتی (لَا يَضُرُّهُمۡ وَلَا يَنفَعُهُمۡ)بن ئەتوانين بەمانايەكی تر نزيكی بكەينەوە لەتیٚ گەيشتن بلێن ئەوانە ئەيانوت ئەگەر نەيان پەرستن ئەوە تووشی عەزاب ئەبن لەلايەنی ئەوكەسانەی كە ئێوە

[1] : سورة يونس اية : ١٨

نایانپەرستن ! دەستان لیٚ ئەشیٚوێنن شێتان ئەکەن شەلتان ئەکەن ! لەکوردەواری خۆمان ئەلیٚ ئەگەر داری سەر ئەو قەبرە ببڕی گۆج ئەبی ئیفلیج ئەبی کوێر ئەبیٚ وائەبیٚ هەتا داوای ! ئەگەر داوای لیٚ نەکەی ئەگەر دەستکاری قەبرەکەی بکەی یانی ئەوترسە ئەخەنە دلی خەلکەکە تا ئێستاش زۆر قەبر هەیە ئەبینی قەبری بەحسیاب پیاو چاکە ! شێخ و مشایخە ! ناوێرن دەستکاری شتێکی سەر قەبرەکە بکەن چەندەها دارو دارستانیان هەیە ئەلێن ناوێرین بیبڕین ئەگەر لەزستان ئەگەر ڕەقیش بینەوە لەبەر ئەوەی خاوەنی ئەو قەبرە دەستمان تووشی شەلەل ئەکا ! ئەگەر ڕێز و ئیحترامی بۆ دانەنێن بەحیساب ئەلیٚ ئەمە توشی زەرە ئەکا ! بەس خوای گەورە ئەفەرموویٚ : نا نەتووشی زەرەرتان ئەکا ! نەتووشی قازانجیشتان ئەکا ! یانی ئەگەر بیپەرستن هیچ سودێك نابینن ئەگەر نەشی پەرستن هیچ زەرەرێکتان تووش نابیٚ بەلاٚم لەم ڕوانەگەیەوە کە تووشی شیرك ئەبن گەورەترین زەرەر تووشتان ئەبیٚ (وَيَقُولُونَ هَٰٓؤُلَآءِ شُفَعَٰٓؤُنَا عِندَ ٱللَّهِۚ)[1] ئەیان وت تکامان بۆ ئەکەن لەلای خوای تعالی ئەوە ئەصلی شیرکەکەیانە کەواتە ئەصلی شیرکەکە ئەوە نیە کە ئەوان وتوویانە ئەو پیاو چاکانە عالمی دروست کردوە ئێمەی دروست کردوە دونیا ئەبا بەرێوە مردوو و زیندووی بەدەست بیٚ ! (وفي زماننا الحاضر يقولون:)ئینجا شێخ ئەلیٚ :لەزەمانی ئەمرۆی ئێمەدا ئەو خەڵکە ئەلێن چی ؟ (هؤلاء وسائل نتوسل بهم إلى الله عز وجل وهذا كله دين الجاهلية وهو باطل ؛ لأنه عبادة لغير الله عز وجل.) ئەمرۆ ئەلێن وسائیل وەسیلەیە ! ئەها کەلیمەی وەسیلە لەقورئاندا هاتوە ! تەبعەن ئەو کەلیمەی وەسیلە کە لەقورئاندا هاتوە بەمەستی و بەمانای عیبادەت دێت واتا ئەوانەی پێش ئێوە کاتێك عیبادەتیان کردوە بۆخوای تعالی عیبادەیان کردوە بەوەسیلە بۆ نزیك بوونەوە لەخوا ئێوەش وابکەن ! ئەمان دێن ئەلێن ئەو پیاو چاکانە ئەو رسولانە ئەو ئەنبیائانە ئەمانە وەسیلەی ئێمەن لەلای خوا داوایان لیٚ ئەکەین تا لەخوا مان نزیك بکەنەوە خوا لێمان خۆش بیٚ ئەو کەلیمەیە ئەمرۆ ئەوها بەکار ئەهێنن

[1] : سورة يونس اية : ١٨

(قوله تعالى له دعوة الحق والذين يدعون من دونه لا يستجيبون لهم بشيء)

(وكما قال تعالى: لَهُۥ دَعۡوَةُ ٱلۡحَقِّۚ وَٱلَّذِينَ يَدۡعُونَ مِن دُونِهِۦ لَا يَسۡتَجِيبُونَ لَهُم بِشَيۡءٍ)[١] **گەر تەواوی ئایەتەکە بهێنن** (إِلَّا كَبَٰسِطِ كَفَّيۡهِ إِلَى ٱلۡمَآءِ لِيَبۡلُغَ فَاهُ وَمَا هُوَ بِبَٰلِغِهِۦۚ وَمَا دُعَآءُ ٱلۡكَٰفِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَٰلٍ)[٢] **مانای ئایەتەکە :** (لَهُۥ دَعۡوَةُ ٱلۡحَقِّۚ) **واتا عیبادەی صەحیح یانی عیبادەی ڕاست عیبادەی دروست تەنها بۆ خوایە خوای گەورە عیبادەی دروست نەبێ نایەوێی خالص و پوختە نەبێ بۆ ئەو نایەوێی وە عیبادەت بۆ هیچ کەسێکی تر نییە دەعوە بەمانای عیبادە و پەرستن و پەیرەویی لێکردن و بەقسە کردن ئەبێ خالص بۆ خوا بێت پوختە بۆ خوا بێ بۆ غەیری خوا دروست نیە بۆ خواشی بکەی شیرکی لەگەلدا بکەی دروست نیە !** (لَهُۥ دَعۡوَةُ ٱلۡحَقِّۚ) (لَهُۥ) **یانی (الله)** (دَعۡوَةُ ٱلۡحَقِّ) **واتا عیبادەی ڕاست و دروست بۆخوای گەورەیە بۆ کەسیتر نیە کەس شایستەی پەرستن نیە کەس شایستەی پەیرەویی لێکردن نیە تەنها رب العالمین نەبێ ئەگەر بۆخواشی بکەی شەیرك پەیدا بکەی ئەوەیش قبول نیە چونکە حەق نیە و خالص نیە** (وَٱلَّذِينَ يَدۡعُونَ مِن دُونِهِۦ لَا يَسۡتَجِيبُونَ لَهُم بِشَيۡءٍ) **ئەوانەی کە ئێوە داوای دەکەن لەغەیری خوا هیچ جوابێکیان نیە ناتوانن وەلامتان بدەنەوە ! هیچ شتێکتان وەلام نادەنەوە ئەها نمونەکە چۆن ئەفەرمووێی** (إِلَّا كَبَٰسِطِ كَفَّيۡهِ إِلَى ٱلۡمَآءِ لِيَبۡلُغَ فَاهُ) **سەیری ئەم نمونە جوانەکە کە خوای گەورە باسی ئەکا ئەگەر تۆ توێنوت بێ ئالەوێ بەرداغێك ئاو هەبێ دەستت رابگرێی ئاوەکە دێت بۆت ! نایەت ئاوەکە** (إِلَّا كَبَٰسِطِ كَفَّيۡهِ)**هەردوو دەستی درێژبکەی بۆ ئاوێك** (إِلَى ٱلۡمَآءِ لِيَبۡلُغَ فَاهُ) **بۆ ئەوەی بگات بەدەمی ، ئاخر چۆن ئەگات بەدەمی ناگات** (وَمَا هُوَ بِبَٰلِغِهِۦ)[٣] **خوای گەورە ئەفەرمووی ناگا !** (وَمَا دُعَآءُ ٱلۡكَٰفِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَٰلٍ)[٤] **ئەو داوایانەی کە ئەوان ئەیکەن بۆ غەیری خوا بۆ صالحین و ئەنبیاء و رسول و ئەوشتانە ! لەغەیری خوای تعالی ئەلێ** (إِلَّا فِي ضَلَٰلٍ) **واتای چی** (ضَلَٰلٍ) **واتا لەوپەی دووریەتیدایە لەحەق ! لەو پەرەی دووریەتیدایە لەصەواب بۆ؟ چونکە شیرکیان پەیدا کردوە بۆ خوای تعالی ! خوای گەورە ناوی نان چی ؟! (**وَمَا دُعَآءُ ٱلۡكَٰفِرِينَ **) یەکسەر تکفیری کردن بۆیە عولەمایان ئەفەرموون إجماعە لەسەر ئەوەی هەر کەسێك غەیری خوای**

[١] : سورة الرعد اية : ١٤
[٢] : سورة الرعد اية : ١٤
[٣] : سورة الرعد اية : ١٤
[٤] : سورة الرعد اية : ١٤

داوا كرد كافره ! بزانێ یان نەزانێ ئەگەر نەزانێ وەك چەند جار باسمان كردوه ئەگەر كەسێك پێی وت موعەزەبیش ئەبێ لەسەری ئەگەر ئەوكەسە بزانێ ئەوە موعەزەبە واتا ئەگەر نەزانێ موشرێكیكە (غير المعذب) هەتا ئەزانێ هەتا ئیقامە حوجەی لەسەر ئەكرێی ئەگەر بزانێ ئەوە موشریك موعەزەبە واتا موشریك لەسەر دوو بەشە :

*موشریكێكی موعەزەب .

*موشریكێك موعەزەب نیە .

ئەها خوای گەورە ئەفەرمووێی (وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ نَبْعَثَ رَسُولًا)[١] خوای گەورە ئەفەرمووی : : ئێمە عەزابی كەس نادەین ! هەتا پێغەمبەری بۆ نەنێرین یان دەعوەی پێغەمبەرەكەی پێی نەگا ! بەلاَم پێش ئەوە هەر كافره ئاگادار بە ئایەتەكە وەكو چەند جار باسمان كردوه باسی ئەوە ناكا بلێ كافر نیە كافره بەس ئایە موعەزەبە یان موعەزەب نیە ئەگەر حەقیقەتی پێی گەیشت موعەزەبە حەقیقەتی پێی نەگەیشت لەسەر ئەو جەهالەتە رۆیشت ئەوە كافرێكە رۆژی قیامەت خوا تاقی ئەكاتەوە ! ئەوها ناچێتە بەهەشتەوە بەم شێوازە ئەبێ تاقی بكاتەوە ! بەلاَم ئایە پرسیارێك دێتە كایەوە ئەمرۆ ئەم نەزانینە هیچ عوزرێكی بۆماوەتەوە لەناو كۆمەلگای ئێمەدا ! ؟ ئەو هەموو عیلمە هەیە ئەو هەموو تێ گەیشتنە كابرا ناچێت بەداوایدا بگەرێی واتا كابرایەكی موعریضە لەبەداواچوونی زانستەكان بەداوا چوونی زانستی تەوحید.

شێخ (فوزان) ئەفەرمووێی :

(له دعوة الحق) یانی چی ؟ (أي العبادة الصحيحة كما قال تعالى : أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ)[٢] بزانن دین خالص نەبێ پوختە نەبێ خوا قبولی ناكا ، لێرەدا با ئیشارەتێك بە ئیخلاص بكەین :

ئیخلاص : واتا پوختە كردنی عیبادەت بۆ خوا ! نابێ بەشی كەسی لێ بدەی مەبەستت هیچ شتێك نەبێ تەنها (الله) نەبێ ! مەبەستت ریاء و سومعە بێ یان شیركی أكبره و أصغر لەعیبادەتەكە خوا قبولی ناك ئاگادارین ئەگەر أكبر بوو بە ئەبەدی بۆ جەهەنم ئەگەر

[١] : سورة الإسراء اية :١٥
[٢] : سورة الزمر اية : ٣

أصغريش بوو خوا لەو شيركە خۆش نابێ وەكو تاوانە گەورە كان نيە محوى كاتەوە إلا ئەبێ تۆ حەسەناتى گەورەت هەبێ تا بيسرێتەوە ! ئێستا تۆ جارى واهەيە كبائير ئەنجام ئەدەى كبائيرەكە ئەسرێتەوە بەچ ئايەتەك خواى گەورە ئەفەرمووێى ئەسرێتەوە !(إِنَّ ٱلْحَسَنَٰتِ يُذْهِبْنَ ٱلسَّيِّـَٔاتِ)[1] بەس ئەو سيئەيە شيركى بەرناكەوێت ئاگاداربە يانى ئەو شيركە ناچێتە ضمنى ئەو يانى إلا ئەبێ تۆ حەسەناتى راجيحەت هەبێ يانى محو نابێتەوە بەس ئەگەر حەسەناتى راجيحەت هەبێ حەسەنات واتا عيبادەتى زۆرت هەبێ كەوا (فَأَمَّا مَن ثَقُلَتْ مَوَٰزِينُهُۥ)[2] لەبەر ئەوە شيركى أكبر لێخۆشبوونى بۆ نيە ! ئاگادار بە ئەبێ تەوبەى لێ بكەى ئينجا بەتەوبە ئەسرێتەوە تەوبە نەكەى ناسرێتەوە ! شيركى أصغرەيش بەهەمان شێوە بەلاّم چيە موجيب خلود بۆ ئاگرى جەهەنەم واتا دائيمەن كابرا ئەسوتێت لەئاگرى جەهەنم هى أكبر بەس هى أصغر ناء ئەگەر حەسەناتى راجيحەى هەبێ بەقەدەر ئەوە ئەسوتێنرێى و دێتە دەرەوە ! لەشيركى أصغر شيركى أصغر وەكو وتمان قەولى صەحيح ئەوەيە خواى گەورەلێ خۆش نابێ إلا ئەبێ تۆ حەسەناتى راجيحەت هەبێ جا لێرەدا خاليص پوختە كردن ئەبێ بزانرێى :

يەكەم: ئەبێ شيرك بخوێنى بۆ ئەوەى نەكەويە ناويى بۆئەوەى نەبى بەموشريك.

دووەم: ئەبێ ئاگادارى عيبادەتەكانت بى ئيخلاصى تێدابكەى بۆخوا رياء و سومعە نەخەيتە ناو ئيشەكانت يانى لەبەر خاترى خەڵك بۆ ئەوەى بتبێنن يان بۆئەوەى گوێيان لێ بێ خوا پەنامان با بۆيە عولەمايان ئەفەرموون ئيخلاص زۆر زۆر عەزيزە ئاگاداربن هەرشتێكت كرد ئەبێ بۆخوايە داوات لێ ئەكەم ئەمە لەبەر خاترى تۆ بكەم ئەگەر زانيت پاڵنەرەكەت خوا نەبوو مەيكە نييەتى خۆت تەواو خاوێن بكەرەوە ئينجا ئيشەكەت بكە ! (والله جل وعلا لا يقبل إلا دعوة الحق يعني الدين الخالص) واتا دەعوەى خالص نەبێ دينى خالص نەبێ خوا قبولى ناكا (أما الذي يعبد الله ويعبد معه غيره فهذه دعوة شرك لا يقبلها الله.) ئەوەى كەوا لەگەل خوادا غەيرى خوا بپەرسترێى داوا بكا هەرچى جۆرێى لەبەرشەكانى عيبادەت بكات ئەوە خواى تبارك وتعالى لێ قبول ناكات .

[1] : سورة هود اية : ١١٤
[2] : سورة القارعة اية : ٦

(وقوله : ﴿وَٱلَّذِينَ يَدۡعُونَ مِن دُونِهِۦ﴾[1] یانی ئەوانەی کەوا عیبادەتیان بۆ ئەکرێی لەغەیری خوای تعالی (عام في كل من دعي من دونه سواء من الملائكة أو من الرسل أو من الصالحين أو من الأصنام أو من أي شيء) سەیریکە هەرکەسێك کە ئەپرسترێت هەرکەسێك کە ئەپەرسترێی هەرکەسێك هەرشتێی ئەپرسترێی لەغەیری خوای تعالی ئەوە عامە یان نا ! هەرکەسێك داوای لیێ بکرێی یان عیبادەتی بۆ بکرێی یان هاواری بۆ بکرێی یان بەقسەی بکرێی یان پەیرەویی لێبکرێی لەغەیری خوا ! مەلائیکەبێ رسول بێ صالحین بێ ئەصنام بێ یان ئەلێن (أو من أي شيء) دەستور بێ یاسا بێ ئەوەی ئەمرۆ قەومایەتی بێ دیموکراتی بێ لیبرالیەت بێ دەولەی مەدەنیەت بێ ئومەمی موتەحیدە بێ ئەمریکا بێ ئەوروپا هەرشتێك لەوبابەتانە پەنا ئەگرین بەخوا خوای تعالی ئەوانە قبول ناکا (وقوله: ﴿لَا يَسۡتَجِيبُونَ لَهُم بِشَيۡءٍ﴾[2] یانی (أي لا يستجيبون لمن دعاهم بشيء لأنهم عاجزون لا يقدرون على شيء) ئەوانەی کە ئێوە هاواریان بۆ ئەکەن ئەوانە ناتوانن وەلامتان بدەنەوە خوای گەورە ئەفەرمووێی (﴿وَمَنۡ أَضَلُّ مِمَّن يَدۡعُواْ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَن لَّا يَسۡتَجِيبُ لَهُۥٓ إِلَىٰ يَوۡمِ ٱلۡقِيَٰمَةِ وَهُمۡ عَن دُعَآئِهِمۡ غَٰفِلُونَ ۝ وَإِذَا حُشِرَ ٱلنَّاسُ كَانُواْ لَهُمۡ أَعۡدَآءٗ وَكَانُواْ بِعِبَادَتِهِمۡ كَٰفِرِينَ﴾)[3] خوای گەورە لەو ئایەتە پێمان ئەلێ هەرکەسێك تۆ داوای کەی لەغەیری خوا بێ ئاگایە لەتۆ لەرۆژی قیامەتیش کافرە بەو عیبادەتەی تۆ ئەی کەی ! ئینکاریت لێ ئەکا ئەلێ بۆ داوای منت کرد ! خۆمن نابێ داوام لێ بکرێت ، جا ئەو خەڵکە بابێنێتە بەر چاوی خۆی کە ئەلێ (یارسول الله) ﷺ [4] رۆژی قیامەت پێغەمبەر ئەبێ بەدووژمنت ئەلێ بۆ داوای منت کرد بۆ داوات لەخوا نەکرد ! یان ئەلێ (یا صحابە یان یا تابعین یان یا ئەولیاء ،،،،،)یان کە ئەلێن (یاغوس)[5] هانا بردن تەنها بۆ خوایە ئەوانە هەموویان لەرۆژی قیامەت ئەلێن ئێمە بێئاگابووین لەئێوە یەکەم وە دووەمیش ئێمە کافرین بەوعیبادەتەی کە ئێوە کردووتانە کەواتە (﴿خَسِرَ ٱلدُّنۡيَا وَٱلۡأٓخِرَةَ﴾)[6] کابرا دونیاشی لەدەست دەرچووە ئاخیرەتیشی لەدەست دەرچوو لێرە باسی ئیشارەت بەوە ئەدەین بۆچی موئەلیف

[1] : سورة الرعد اية :١٤
[2] : سورة الرعد اية : ١٤
[3] : سورة الأحقاف اية : ٥-٦
[4] : أستغفر الله / ماموٚستا تەوبەی کرد .
[5] : ئەم کەلیمەیە کوفرە وشیرکە
[6] : سورة الحج اية : ١١

ئەوەی هێناوەتە پێشەوە كەوا ئەڵێ ئەوان إقراریان بە ربوبیەت كردوە بەس إقراریان بە عبودیەت بۆلای خوای گەورە نەئەكرد بەتەنها ئەویش نەك عیبادەتی بۆ نەكەن بەتەنها بۆئەویان نەئەكرد بۆ خوایان ئەكرد بۆ غەیری خواشیان ئەكرد بەخالصی شێخ (محمدی كوری عبدالوهاب) ئەیەوێت ئەو شوبهانە رەتكاتەوە كە لەزەمانی ئەودا دروست بووە تەبعەن هەر زەمانێك شوبهەی خۆی هەیە لەزەمانی شێخ (محمدی كوری عبدالوهاب) ئەو عالم و ئەومامۆستا ئاینی و ئەوخەڵكەی كە خوێندەواری دینی ئیسلامی هەبووە و رۆژوو و نوێژو عیبادەت ئەكا دواتر داوا لەغەیری خوا ئەكا دێن كێشەیەك دروست ئەكەن بۆ ئەم دەعوەی شێخ(محمدی كوری عبدالوهاب) رەحمەتی خوای لێ بێ كە ئەلێن تۆ هەلەی موشریكینی زەمانی پێغەمبەر ﷺ ئەصلن بڕوایان بەوە نەبووە كە خوا رەبیش بوە ! كە خالق بوە ئاگاداری ئەو خاڵیە هەن ! بەڵێ قورئان سەرلەبەری پڕە لەدەلیل كە رەدی ئەم جۆرە قسانە ئەداتەوە بەس ئێستا بابێن بزانین شوبوهاتی ئەوان چیە ! ئەوان ئەلێن : نا بۆیە خوای تبارك وتعالی ئەوانی بەموشریك و كافر لەقەلەم داوە لەبەر ئەوەی ئەوانە بڕوایان بە ربوبیەتیش نەبوە چ جای الالوهیەت ئایا وایە بابزانین دەلیلەكانیان چیە ! بۆ نمونە :ئەلێن سەیریكە خوای گەورە فەرموویەتی : (وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ ٱسۡجُدُواْ لِلرَّحۡمَٰنِ قَالُواْ وَمَا ٱلرَّحۡمَٰنُ)[1] ئەوەتا ئەوەتا ئەمە بەكێ ئەوترێ موشریكی زەمانی پێغەمبەر ﷺ ئەگەر پێیان بوترێ سەجدە بۆ رەحمان بەرن ، ئەوان ئەلێن (مانعریف الرحمن) ئێمە رەحمان ناناسین ئێمە خوامان نەزانیوە ناوی رەحمان بێ ! رەحمان چیە تۆ داوا مان لێ ئەكەی سجدەی بۆ بەرین لێرەدا ئەبێ زۆر ورد بین ئەمە یەكێكە لەو شوبوهانەی كە ئەوان ئەلێن كاكە ئەصلەن بڕوایان بەوە نەبوە و بڕوایان بەخوا نەبوە ! ئەها ئێمە هەموو جاری ئەلێ ئەوان بڕوایان بەخوا هەبووە كە دروستی كردوون كەدونیایی دروست كردوە بەس عیبادەتیان بۆ خوا و بۆ غەیری خوا گێراوەتەوە خوا لەسەر ئەوە بەموشریكی داناون ، كەواتە كێشەكەیان كێشەی الالوهیەت بوو یان ربوبیەت ؟ ئێمە ئەلێن الالوهیەت ، ئەوان دێن بەحیساب مامۆستا و شارەزا و عالەمەكانی لەزەمانی (محمدی كوری عبدالوهاب) هەتا ئێستا ئەلێن نەكاكە ئەوە نەبوو بابەتەكە ئەوان هەر بڕوایان بەخوا نەبوە باشە بابزانین وایە ! ئەوان ئەلێن بڕوابوون بەخوا

[1] : سورة الفرقان اية :٦٠

کافیه بزانی که ئەو دروستی کردووی ئەوه تۆ ئیتر موسلمانی ئەوه تۆ ئیتر موحیدی یانی تعریفی تەوحید بەوه ئەکەن (لا اله) یانی (لا خالق الا الله) خالق نیه إلا الله) ئایا ماناکەی وایه ؟ نەء (لا یانی لا مئلومه لا معبوده لا متبوعه لا موتاعه الا الله) ئەوان ئەڵێن نا (لا خالق ، لا رازق ، لا موحیه لا مومیته الا الله) یانی خالق ورازق ئەگەر تۆ ئیعتقادت وابێ که خالق و رازق و موحی و مومیت غەیری خوایه ئەو کات تۆ کافر ئەبی ئەوه کافر بوونەکەیه ! ئینجا ئەمه شوبهەتەکانیانه !

یەکێکی تر لەبەلگەکانیان :

تەبعەن ئەو ئایەتەیان هێناوه ئەڵێن (أشهيد أن الكفار انكر وكفر بارحمن) ئەوه نیه لەئایەتەکه ئینکاری رەحمانیان کردوه ئەوەیەك ،دووەم (وَهُمۡ يَكۡفُرُونَ بِٱلرَّحۡمَٰنِ)[1] کەواته بڕوایان بەخوا نەبووه ! ئەوەش وردبن بزانه ئەم شوبوهاتانه چۆن رەد ئەدەینەوه ئەڵێ وتویانه کافرەکان کوفریان کردوه به ربوبیەتی خوا ! که خالق و رازقه .

شوبهەیەکی تریان : ئایەتێکی تر ئەهێنەوه (وَهُمۡ يُجَٰدِلُونَ فِي ٱللَّهِ وَهُوَ شَدِيدُ ٱلۡمِحَالِ)[2] ئەوان ئەڵێن ئەها موجادەله ئەکەن لەخوا دا ! یانی چۆن موجادەله ئەکەن لەگەل خوادا کافرەکانی زەمانی پێغەمبەر ﷺ (وموضوع المجادلة هي الربوبية)ئەڵێن ئەمه ربوبیەته وتویانه خوا ئێمەی دروست نەکردوه موجادەلەکه لەوێدایه یانی (یجادلون أن الله لیس ربً وإنما معه أرباب)ئەڵێن ربێکی خالص نیه بەلکو (أربابه)ئەربابی لەگەلدایه ئەمه یەکێکی تره لەشوبهەکانیان .

شوبهەیەکی تر با بهێنین : (وَلَا يَأۡمُرَكُمۡ أَن تَتَّخِذُواْ ٱلۡمَلَٰٓئِكَةَ وَٱلنَّبِيِّـۧنَ أَرۡبَابًا)[3] ئەڵێن ئەوەتا ئەوه ئایەته لەسەر ئەوەی کەوا خوای گەورە فەرموویەتی ئەو پێغەمبەرانه ئەمرتان پێی ناکەن که مەلائیکه و پێغەمبەران بکەن به ئەرباب کەواته ئەوان کردویانه به ئەرباب (أربابا) چیه واتا خالق رب یانی خالق جا ئەم خالانه زۆر گرینگه که ئێمه باسیان ئەکەین جیاوازی لەنێوان کەلیمەی (رب لەگەل الاله)شێخ (فوزان) بەتفصیل باسی ئەم بابەته ئەکا پێشەوه بچینه لەسەر ئەو ئەم شوبوهانه ئەخوێنین و رەدیشی ئەدەینەوه جا ئەچینه سەر

[1] :سورة الرعد اية : ٣٠
[2] : سورة الرعد اية :١٣
[3] : سورة ال عمران اية :٨٠

شەرحەکەی شێخ(فوزان) ئەوان ئەلێن (وهوم أتخذو أربابا) یانی ئەوانە کراون بە (رب) (ورب هو خالق) یانی ئەوانە هاتوون ئەمەیان کردوە بەخوا دروستکار یانی ! وە(رب)یش خالقە (وهذه الاياة تدلوا على الدونيا تدلوا أن قريش كفر فى ربوبية) ئەوە دەلیلە لەسەر ئەوەی قوریش لەربوبیەتدا کافربوە نەك لە الالوهیەتدا .

شوبهەیەکی تر : (فَلَا تَجْعَلُوا۟ لِلَّهِ أَندَادًا)[1] خوای گەورە نافەرمووێی ئێوە (نید) واتا هاوێنە بۆ خوای تعالى دروست مەکەن ودامەنێن ئەلێن ئەوان بۆیە کافر بوون (لئن اتخذوا أندادا من دون لله) یانی لەغەیری خوا هاوێنەیان دروست کردوە بەو واتایەی کە ئەلێ خیلاصەی شوبهەکەیان ئەلێن کوفرەکەیان کوفر بوە لە ربوبیەتدا .

ئینجا یەك یەك با رەدی ئەو شوبهانە بدەیەنەوە :

رەدی یەکەم شوبهە : کە ئەلێ : (وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ ٱسْجُدُوا۟ لِلرَّحْمَٰنِ قَالُوا۟ وَمَا ٱلرَّحْمَٰنُ)[2] لێرەدا با سەیری شوبهەکە بکەین ئایا کێشەی ئەوان ئەوە بوو کە ئینکاری ناوەکە بکەن یاخود ئینکاری موسەماکە بکەن یانی خوا خۆیی جل وعلى ! ؟ یانی ئێمە (أسم و مسما)مان هەیە ناو ناوە بۆ زاتێك ئایە ئەوان ئینکاری ناوەکەیان کردوە یان زاتی ناوەکەی زاتەکەی کەناوەکەی پێی ناسێنراوە سەیرکەن نمونەیەك ئەهێنینەوە : لەزەمانی صولحی عودەیبیە کاتی صولحی عودەیبیە لەصولحی عودەیبیە کاتێك کەهاتن صولحەکە بنوسن سوهەیل چی وت ؟ کە پێغەمبەر ﷺ فەرمووی : (بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ)[3] وتی چی ؟ وتی نەء ئێمە نازانین رەحمان کێ یە (بسمك اللهم) کەواتە ئینکاری لە (الله)بوو یان لەناوەکە بوو ! ؟ ئینکاری لەناوەکە نەبوو إقراریان بە(الله) هەبوو کەواتە ئەوە نەبوو کەوا بلێن خوا نییە بلێن خوای تبارك وتعالى بەتاك و تەنها (رب)نیە کەسیتری لەگەلدایە نەخێر ئینکاریان لەوە بوو کە ئێمە نەمانزانیوە خوا ناوی رەحمان بێ کەواتە ئینکاری زاتی خوا ناکەن کە خوا خالقە ! ئاگاداری ئەو خاڵەبن زۆر گرینگە.

---

[1] : سورة القبرة اية :٢٢
[2] : سورة الفرقان اية :٦٠
[3] : سورة الفاتحة اية : ١

ردەی شوبهەی دووەم : ((وَهُمۡ يُجَٰدِلُونَ فِى ٱللَّهِ وَهُوَ شَدِيدُ ٱلۡمِحَالِ)[1] ئەوان کەموجادەلە ئەکەن لەخوای تعالی لەچیدا موجادەلەکە ئەکەن ئەمان ئەلێن لە ربوبیەتە نا ئاخر لەالالوهیەتە لەالالوهیەتدا موجادەلەیان کردوە (وَهُوَ شَدِيدُ ٱلۡمِحَالِ) یانی چی ؟ یانی خوای تبارك وتعالی زۆر زۆر بەدەسەلات و بەقوەت و بەبطشە کەوا سەرپێچی بکات (ٱلۡمِحَالِ) بەمانای (شديد الحول والقوة) خوا زۆر بەقوەت و بەهێز و توانایە بەوەی کەوا سزای ئەو کەسەبات کە سەرپێچی فەرمانەکانی بکات موجادەلەی ئەوان لە الالوهیەت و لەبەحڤدابوو ئێمە زۆر جار لەسورەتە مەککیاندا ئەلێن سورەتی مەککەیان سێ خالێ زۆر گرینگی تێدایە :

*رەد دانەوەی موشریکین بۆئەوەی کە قبولی الالوهیەتیان نەکردوە نەك ربوبیەت .

*ریسالە .

* معد.

ئینکاری ئەو سێ شتەیان کردوە ئینکاری الالوهیەت کەتەنها بۆ خوا بێ ئەویش نەك هەر الالوهیەت نەبێ بۆ خوا نا چونکە (الله) بۆخۆی معنای الالوهیەتی تێدایە (أَجَعَلَ ٱلۡأٓلِهَةَ إِلَٰهٗا وَٰحِدًا)[2] کێشەکەیان ئەوەیە ئەصلەن لەربوبیەتدا کێشەیان نەبوو لە الالوهیەتیشدا إقراریان ئەکرد بۆ خوا بەلاَم لەگەل ئەو کەسانیتریان دا ئەنا خوای تعالی ئەفەرمووێی : ئەلێ لەگەل من نابێ کەسیتر دابنێن کەواتە (يُجَٰدِلُونَ فِى ٱللَّهِ) [3] یانی چی ؟ موجادیلەکەیان چی بوو لەگەل پێغەمبەرﷺ ئەوەبوو کە چۆن ئەبێ ئێمە تەنها عیبادەت بۆ خوا بگەرێنینەوە کەسانیتریش هەن عیبادەت ئەکرێن ئەوانە شوفەعان بۆخوای تعالی بەس ئەوان ناویان نان شوفعاء باشە ئەمە کێشەکەیان بوو ئەمە موجادەلەکەیان بوو .

رەدی شوبهەی سێیەم : (وَلَا يَأۡمُرَكُمۡ أَن تَتَّخِذُواْ ٱلۡمَلَٰٓئِكَةَ وَٱلنَّبِيِّـۧنَ أَرۡبَابًاۗ)[4] یانی چی ؟ خوای تعالی باسی ئەوەمان بۆ ئەکا پێغەمبەران کاتێك کەخوا ناردونی بۆ ئەوەی عیبادەت بۆ خوا بکرێت وایە یان نا ! ئایا ئەو پێغەمبەران ئەمریان بەکەس کردوە کە مەلائیکە و نەبی بن بە أربابا کەلیمەی (أربابا) کێشەی ئەم قبوری و ئەو موشریکانەیە کەباسی ئەکەن بزانین

[1] : سورة الرعد اية :١٣
[2] : سورة ص اية :٥
[3] : سورة الرعد اية :١٣
[4] : سورة ال عمران اية :٨٠

(أرباب) یانی چی ؟ (أرباب) بەمانای الاه دێی بەمانای (رب) نیە یانی چی (رب) بەمانای (خالق و رازق) بەمانای چیە ؟ (الاله)ئلوه معبود واتا مانای (أرباب) (الالهة تعبد من دون لله) پێغەمبەران هاتوون بلێن مەلائیکە و پێغەمبەران بپەرستن لەگەل خوادا و لەغەیری خوا ! شتی وایان وتوە شتی وایان نەوتوە کەواتە لێرەدا قسەکەی ئەوان رەت ئەکرێتەوە بلێن کێشەکەی ئەوان کێشەی رەب بوە نەك الاه بوە .

یەکێکی تر لە شوبهەکانیان : کە خوای گەورە باس دەکا کە دەلالەت لەوەدەکا کە نیزاع لە الالوهیەت بوە نەك ربوبیەت خوای گەورە لەئایەت بە صریح بۆمان باس ئەکا ئەلێ (وَمَا يُؤۡمِنُ أَكۡثَرُهُم بِٱللَّهِ إِلَّا وَهُم مُّشۡرِكُونَ)[1] سەیری ئەو ئایەتەکەن بەوردی (وَمَا يُؤۡمِنُ أَكۡثَرُهُم بِٱللَّهِ) واتا زۆربەی زۆری ئەوانەی کە ئیمانیان بەخوا هەیە إلا ئەوانە إلا موشریکن ! یانی ئیمانیان بە ربوبیەت هەیە موشریکن لە الالوهیەتدا ! (وَمَا يُؤۡمِنُ أَكۡثَرُهُم بِٱللَّهِ) لەلایەنی ربوبیەتەوە إلا لەلایەنی الالوهیەتەوە موشریکن یان خوای گەورە ئەفەرمووێی (فَلَا تَجۡعَلُواْ لِلَّهِ أَندَادًا)[2] (أندادا) لەچی و لەچیە لەربوبیەتیش و لە الالوهیەتیشە نابێ (أندادا) دابنێ بەهیچ شێوەیەك لەکاتێکدا ئەوان لە الالوهیەتدا ندیان داناوە .

لەدوای ئەمە شێخ (فوزان)دێت باسی ئەوەمان بۆ ئەکا کە ئەبێت ئێمەی موسلمان لە کەلیمەی (رب ، الاله) تێ بگەین چیە بۆیە ئەلێ :

(فائدة في بيان معنى الرب والإله)

بابزانین مانای رب و الآله چیە بەکورتی ئەلێن : (رب) لەگەل (الآله)ئەگەر پێکەوە باسکران هەردووکیان هەریەك مانا ئەدا ئەگەر یەکێکیان باس کرا هەردوو ماناکە ئەگەێنی وەکو ئیسلام و ئیمان ئەلێ : (الله جل وعلا في القرآن ذكر الرب في مواضع) خوای گەورە لەقورئان لەچەندەها شوێن باسی (رب)ی کردوە (وذكر الإله في مواضع) (الاله)یشیان باس کردوە (خذ مثلا سورة الناس يقول سبحانه وتعالى : بسم الله الرحمن الرحيم (قُلۡ أَعُوذُ بِرَبِّ ٱلنَّاسِ ۝١

[1] : سورة يوسف اية:١٠٦
[2] : سورة القبرة اية :٢٢

مَلِكِ ٱلنَّاسِ ﴿٢﴾ إِلَٰهِ ٱلنَّاسِ)[1] سەیرکە (رب الناس وإله الناس) هەردووکی باس کرد فەرق چە لەنێوان (رب الناس وإله الناس) (فما الفرق بين رب الناس وإله الناس ؟ هل هما بمعنى واحد ؟) ئایا (رب و الآله)یەك مانای هەیە (إذا يكون الكلام مكررا) کەواتە کەلامەکە دووبارەبوویەوە (أوأنهما بمعنيين فلابد من معرفة الفرق بينهما) یان جیاوازە لەنێوانیاندا (وكثيرا ما يأتي ذكر الرب كقوله تعالى : قُلْ مَن رَّبُّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ ٱلسَّبْعِ وَرَبُّ ٱلْعَرْشِ ٱلْعَظِيمِ ﴿٨٦﴾ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ)[2] تۆبلێ کێ دروستکاری ئاسمانەکان و زەوییە ! دروستکاری هەر حەوت ئاسمانەکەیە ؟! وە کێ پەروەردگار و دروستکاری عەرشی گەورەیە؟! ئەلێن (الله) . ئەلێن خوا دروستی کردوە (فتكرر لفظ الرب وتكرر لفظ الإله فما معنى كل منهما ؟) ئەمە ئێستا دووبارەبوویەوە بابزانین مانای چیە !

(فالرب معناه المربي لخلقه بنعمه ومغذيهم برزقه تربية جسمية بالأرزاق والطعام ، وتربية قلبية روحية بالوحي والعلم النافع وإرسال الرسل.) مانای رب ئەوەیە کە خوای گەورە ئەو خەڵکەی پەروەردەکردوە بەنیعمەتەکانی خۆیی خواردنی داونەتێ بەریزقی خۆیی پەروەردەی کردوون و جسمی پەروەردەکردوون دلی پەروەردەکردوون بەپەروەردەکردنێکی رۆحی وەحی بۆناردوون ژیانی خستۆتە ناو دلیانەوە کە قورئانە عیلمی نافع واتا زانستی بەسوودی داونەتێ پێغەمبەرانی بۆ ناردوون .ئەمە تەربیەتە لەلایەنی خوا ئەمە ئیشی رەبە !.

(ومن معاني الرب أنه المالك للسماوات والأرض فرب الشي مالكه والمتصرف فيه)مانایەکی تری ئەوەیە کە خاوەنێتیە خاوەنی هەموو ئاسمانەکان وزەوییە کەواتە (رب شئ) واتا مالك متصرف لەوشتەدا خاوەنیەتی و ئەتوانێ تەصەروف تێدابکا (ومن معاني الرب المصلح الذي يصلح الأشياء) ئەوەی کەوا شتەکان چاك ئەکا (ويدفع عنها ما يفسدها) ئەوشتەی کەوا خراپی ئەکا لێ دوورئەخاتەوە (فالله سبحانه وتعالى هو الذي يصلح هذا الكون وينظمه على مقتضى إرادته وحكمته سبحانه وتعالى.)خوای گەورە ئەم کەونەی رێك خستوە بەرێك و پێکی ئەهێنی و ئەیبات ناهێڵێت تێك بچێ ئەگەر خوا نەبێ تێك ئەچێ ئەمە مانای رەب.

---

[1] : سورة الناس اية :١-٣

[2] : سورة المؤمنون اية : ٨٦-٨٧

مانای (الاله)(أما الإله فمعناه المعبود من أله) ئاگاداربن ئەو فيعله ئاوها ظبط كەن (أله يأله بمعنى عبد يعبد) (فإله) إله چيه : (معناه معبود) مانای پەستراو پەيرەويى لێكراو بەقسەكراو (إله)ئەوەيە تۆ بەقسەی بكەی پەيرەويى لێ بكەی عيبادەتی بۆ بكەی ئەوە ماناكەيەتی (وليس معناه الرب) مانای (إله) مانای (رب) نيه (وإنما معناه المعبود) يانی پەرستراو بەقسەكراو پەيرەويى لێكراو (والإلهية هي العبادة والوله هو الحب) كەليمەی (والوله) لەزمانی عەرەبيدا مانای حوبە بەمانای خۆشەويستی بۆ ئەو كەسە (لأنه سبحانه وتعالى يحبه عباده المؤمنون ويخافونه ويرجونه ويتقربون إليه) لەبەر ئەوەی عەبدەكانی خۆشيان ئەوێت وە لێ ئەترسن وە هيوايان پێی هەيە وە خۆيان لێ نزيك ئەكەنەوە بەعيبادات (هذا هو معنى الإله) ئەوە مانای (الاله)بوو .

(فتبين الفرق بين معنى الرب ومعنى الإله)ئێستا زانيم مان (رب)واتا دروستكار ،يانی بەڕێوبردنی كاروبار يانی ڕێكخەری كاروباری عەبدەكان و ئاسمان وزەويی مولكەكەی خۆيی يانی ئەو خوايەی كەوا ئيش وكاری بەندەكانی ڕێك وپێك ئەكا لەرزق ورۆزووی و ژيان و مردن ئەوانيتر ،،، بەرنامەيان بۆ ئەنێرێتە خوارەوە بۆ ئەوەی لەسەری برۆن ئەوە ئيشی ربوبيەتە ، مانای الالوهيەت ئەوەيە : كە ئەبێ بپەرسترێی بەقسە بكرێی و پەيرەويی لێ بكرێی (وأنهما ليسا بمعنى واحد) كەواتە يەك مانای نەبوو (ومن قال إنهما بمعنى واحد فقد غلط)ئەوەی كەبلێ يەك مانای هەيە هەلەی كردووە (والعلماء يقولون إذا ذكرجميعا) عولەما ئەلێن ئەگەر هەردووكی باسكرا پێكەوە ئەگەر (رب و إله)پێكەوە باسكرا وتمان (الرب والاله) (صار الرب له معنى والإله له معنى) كەواتە ئەگەر لە جومەلەيەكماندا هەردوو وشەی (رب وإله)مان هێنا بەيەكەوە هەريەكەيان مانايەكی هەيە (وإذا ذكر واحد دخل فيه معنى الرب) بەلأم ئەگەر بەتەنها يەكێكيان باسكرا مانای ئەويش دەچێتە ناويی نمونەيەك ئەهێنينەوە تۆ سەيری قەبر بكە لە سوئالی قەبردا لێت ئەپرسرێی (من ربك) يانی چی ؟يانی (من الآهك) هەردووكی ئەگرێتەوە يانی (من ربك ومن الآهك) هەردووكی ئەگرێتەوە دروست كاری تۆ پەرستراوی تۆ كێ يە ؟هەردووكی ئەگرێتەوە (أما إذا ذكرا جميعا مثل ما في سورة الناس فإنه يكون للرب معنى وللإله معنى آخر) ئەگەر پێكەوەش باسكران هەريەكێك مانايەكی هەيە (كما في لفظ الفقير والمسكين) نمونەيەكمان بۆ ئەهێنيتەوە شێخ ئەفەرمووێی : فەقير و

مسكین ئەگەر وترا فەقیر و مسكین پێكەوە باسكران فەقیر كێ یە و مسكین كێ یە ؟ ئەوە هەرەیەكێ مانایەكی هەیە ئەگەر وتمان فەقیر ئەوە ئەویش دەگرێتەوە (إذا ذكرا جميعا كما في قوله تعالى : إِنَّمَا ٱلصَّدَقَٰتُ لِلۡفُقَرَآءِ وَٱلۡمَسَٰكِينِ)[١] ئەوەتا هەردووكی باسكراوە یان نا كەواتە هەریەكێكیان مانایەكی هەیە ماناكەی چیە (صار للفقير معنى وللمسكين معنى) فەقیر مانایەكە و مسكین مانایەكە (فالفقير هو الذي لا يجد شيئا) فەقیر ئەوەیە كە هیچی نیە ،(وأما المسكين فهو الذي يجد بعض الكفاية) مسكین هەیەتی بەس بەشی ناكا ئەوەیە یەكێكە لەماناكان كەواتە وەكو یەك وابوون ماناكەی یانی فەقیر حالی خراپترە لەمسكین ،مسكین هەندێی حالی لەو باشترە بەلاّم هەردووكیشیان نەدارن (فالمسكين أحسن حالا من الفقير) مسكین باشترێكە لەفەقیر ، ئێمە ئەگەر نمونەیەك یان دەلیلێك بۆ ئەم قەولەی شێخ بهێنینەوە لەسورەتی الكهف دەستمان ئەكەوێی (أَمَّا ٱلسَّفِينَةُ فَكَانَتۡ لِمَسَٰكِينَ)[٢] سەفینەشیان هەیە و مسكینیشن ئەزانی ئەوە نمونەی چیە ؟ مەسەلەن پینج شەش مسكین سەیارەیەك ئەكرن تا إستفادەی لێ بكەن ئایا ئەو تەكسیە كارو باری رۆژانەیان جێ بەجێ ئەكا پێنج شەش مسكین سەیارەیەك بكڕن ! بەشیان ئەكا نەخێر بەتەئەكید بەشیان ناكا وابەشی كەسێك ناكا چ جای ئەوەی پینج شەش كەس هەیان بێ ،سەفینەی بەم شێوەیە خوای گەورە دەلێ چەند كەسێكی مسكین خاوەنی سەفینەیەك بوون ناوی بردن بە مسكین كەواتە هەیانە یان نیانە هەیانە بەلاّم بەشیان ناكات (ومثل لفظ الإسلام والإيمان) هەروەها ئیسلام و ئیمانیش (إذا ذكر الإسلام والإيمان صار الإسلام معناه الأعمال الظاهرة والإيمان معناه الأعمال الباطنة)ئەگەر ئیسلام و ئیمان پێكەوە باسكران ئیسلام یانی عیبادەتەكانی كە بەدیارن وەكو نوێژ و رۆژو وتاعەتەكان ئەگەر ئیمان باسكرا لەگەل ئیسلامدا یانی ئەو ئیمانەی كەلەدلی ئینساندایە (كما في حديث جبريل : قال : أخبرني عن الإسلام . قال: الإسلام أن تشهد أن لا إله إلا الله وأن محمدا رسول الله وتقيم الصلاة وتؤتي الزكاة وتصوم رمضان وتحج البيت إن استطعت إليه سبيلا)[٣] ئەوە باسی تەفسیری ئیسلامی كرد بەشتە دیاردەكان

---

[١] :سورة التوبة اية :٦٠

[٢] :سورة الكهف اية :٧٩

[٣] : مسلم الإيمان) ٨ (، الترمذي الإيمان) ٢٦١٠ (، النسائي الإيمان وشرائعه) ٤٩٩٠ .

بالأركان الظاهرة)بەرووکنە ظاهیرەکان (قال : أخبرني عن الإيمان . قال: أن تؤمن بالله وملائكته وكتبه ورسله واليوم الآخر وتؤمن بالقدر خيره وشره)[1] (فسره بالأعمال الباطنة وهو إ يمان القلب)ئەوە ئەگەرپێکەوە باسکران ، ئەی ئەگەر بەتەنها باسکران (هذا إذا ذكرا جميعا صار لكل واحد معنى وإذا ذكر أحدهما وحده دخل فيه الآخر) ئەگەر بەتەنها وتمان ئیمان ئەبێ بلێ والله ئیمان پەیوەستە بەداخلەوە نەء ئیمان ناخیشە و دەریشە هەردووکیانە ئیسلامیش بەهەمان شت ئێستا کە خوای گەورە ئەفەرموێی : سەربارەت بە ئیسلام ئەوەی کە غەیری ئیسلام هەلبژێریی لێ وەرناگیرێی (وَمَن يَبْتَغِ غَيْرَ ٱلْإِسْلَٰمِ دِينًا فَلَن يُقْبَلَ مِنْهُ)[2] ئەوە بەمانای چیە ؟ هەردووکیەتی ، یانی ئیمان و ئیسلام .

(ومن هنا نعرف الفرق أيضا بين توحيد الربوبية وتوحيد الألوهية)ئالێرەدا جیاوازی و فەرقی نێوان ربوبیەت و الالوهیەت دەرکەوت ربوبیەت مەبەست لەچیە وە الالوهیەت مەبەست لەچیە (فتوحيد الربوبية هو الإقرار بأن الله هو الخالق والرازق) ربوبیەت ئەوەیە کەوا کەوا خوا خالق و رازقە ئەو ئینسانی دروست کردوە ئەو بوونەوەری دروست کردوە ئەو دروستکارە ئێمە دروستکراوین ئەوە ربوبیەتە (المحي المميت) ئەژێنی و ئەمرێنی (أي الاعتراف بأفعال الله سبحانه وتعالى) دان بنێن و بیسەلمێنین کەوا خوای تعالی ئێمە و بوونەوەری هەمووی دروستکردوە (وتوحيد الألوهية معناه إفراد الله بأعمال العباد التي يتقربون بها إليه مما شرع)تەوحیدی الالوهیە ئەوەیە تۆ خوا بەتەنها بپەرستی واتا ئیشەکانی خۆت هەمووی بۆ خوا بگەرێنیتەوە نەیدەیت بەکەسیتر سەمع و تاعە گوێرایەلی زەلیلی پەرستن نوێژ و ڕۆژوو تاعەت چۆن نوێژەکەت تەنها بۆ خوا ئەکەی ئەبێ داواکەشت بۆ خوا بێ چۆن داواکەت تەنها بۆ خوا بێ ئەبێ نەزرەکەشت بۆ خوا بێ ئەبێ هەمو قروبات و نزیکبونەوەکانت بۆخوا بێ بۆ کەس نەبێ لەوانە ئەوەی کە ئەمرۆ زۆر خەڵك تێدا تووشی گێژاو بووە بەقسە کردنی شەرعەکەی خوای گەورە دێت شەرعێکی تری داناوە لەگەل شەرعەکەی خوی گەورە خوای گەورە ئەفەرموێی (شَرَعُوا۟ لَهُم مِّنَ ٱلدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنۢ بِهِ ٱللَّهُ)[3] خوا ئەبێ تەشریع دابنێ نەك عەبد تەبعەن کە ئەلێن خوا ئەبێ تەشریع دابنێ ئەو ڕێنمای ئێمە ئەکا ئێمەی خلق کردوە و

[1] : مسلم الإيمان (٨) ، الترمذي الإيمان (٢٦١٠) ، النسائي الإيمان وشرائعه (٤٩٩٠)
[2] ;سورة ال عمران اية :٨٥
[3] : سورة الشورى اية :٢١

هیدایەتیشمان ئەدا (ٱلَّذِی خَلَقَ)[1] ئەو خوایە کە خەلقی کردوە هیدایەتیش ئەدا بەلاَم ئەبێ تۆ هیدایەت لەغەیری ئەو وەربگریی ئەگەر هیدایەتت لەغەیری ئەو وەرگرت شەریکت بۆ خوا قەراردا ئەوە لەتەشریعدا هەرووەکو چۆن بلێ لەگەل خوادا خوایەکی تر ئەم بوونەوەرەی دروست کردوە (هذا معنى توحيد الألوهية فهناك فرق بين توحيد الربوبية وتوحيد الألوهية وما دمنا قد عرفنا معنى توحيد الربوبية وتوحيد الألوهية نأتي إلى حالة المشركين الذين بعث إليهم رسول الله . ﷺ)ئێستا ئێمە ئەوەمان زانی تەوحیدی ربوبیە چیە وە تەوحیدی الالوهیە چیە ، تەبعەن ئەم تەقسیمە ئاگاداربە هەندێك هەن ئیعراف پێ ناکەن شوبوهاتیان هەیە ئەلێن لەکوێی ئەمە هاتوە ئەمە تەقسیمێکی إصطلاحیەئاگاداربن یانی عولەمایانی عقیدەی ئیسلامی هاتوون کەسەیری قورئانیان کردوە تەماشایان کردوە خوای گەورە لەقورئاندا باسی چیمان بۆ ئەکا، باسی ئەوەمان بۆ ئەکا کە کافرەکان ئیعتراف بەوە ئەکەن کە خوا ئەوانی دروست کردوە چەندەها ئایەتمان هەیە لەسەر ئەوە ئەگەر تۆ لێیان بپرسی کێ ئەرز و ئاسمانی دروستکردوە ئەلێن خوا ! ئەی باشە بۆ بەقسەی ناکەن یەکسەر لێرە تەوحید بوو بەچەند بەشەوە کەواتە !؟ تەوحیدی ربوبیە و الالوهیە ئەی تەوحیدی ئە سماء صیفات کە بەشی سێیەمە ئەوەش لەباسی لەهەموو سیفەتەکانی خوا کە لەقورئان باسکراوە نابێ کەسی تێدا بەشدار بکەی ئەمە تەوحیدی ئەسماء صیفات وە عولەما هەیە تەوحید ئەکا بە دووبەشەوە تەماشاکەن لەلایەنی إصطلاحەوە موشکیلەمان نیە ئەیکا بەدوو بەشەوە ئەلێ تەوحیدی خەبەریی تەوحیدی طلەبی :

یەکەم :تەوحیدی خەبەریی :ربوبیە و ئەسماء صیفات پیکەوە گرێی ئەدا خوای تعالی خەبەر ئەدا لەخۆیی بۆ ئێمە کە من خوای ئێوەم ئەوەش ئەسماء وصیفەتەکانم ئەوە خەبەریی .

دووەم : تەوحیدی طلەبی : طلەبی ئەوەیە کە تۆ عیبادەت بۆ ئەو بکەی .

بەم شێوە تەوحیدەکە کرا بەدوو بەشەوە ربوبیە و ئەسماء صیفات لەژێر خەبەریدا جێ ئەبێتەوە وە الالوهیە طلەبیە .

[1] :سورة ابراهيم اية :٣٢

هەیە ئەڵێت سێ وەکو ئەوی ئێستا باسمان کرد ربوبیە و الالوهیە و ئەسماء صیفات .هەیە ئەڵێت چوار تەوحیدی إتباعیش واریدە لەلای عولەمایان ئەڵێن بەڵێ تەوحیدی الالوهیە ئەوەیە ئەبێ بۆخوا ئیشەکە بکەیت و موتابەعەی پێغەمبەربکەیت ﷺ بەڵام دێن ئەیکەن بە قسمی چوارەم بۆ ئەوەی إهتمامی پێ بدرێت کە ئەبێ تجریدی موتابەعە بۆکێ بێت ؟ بۆ رسول الله بێت ﷺ چۆن تجریدی ئیخلاص بۆخوا ئەکەی بەتاقی تەنها ئیخلاص پوختەئەکەیەوە بۆ خوای تعالی ئەبێ شوێن کەوتنیش پوختە بکەیتەوە بۆ پێغەمبەر ﷺبۆچی؟ تاگرینگی بە دوورکەوتنەوەی لەبیدعەکان بدرێت ئەڵێن تەوحیدی إتباع ،واتا تەوحیدی (الالوهیەت وربوبیەت و ئەسماء صیفات و إتبارع) هەندێك دێن باسی تەوحیدی حاکمیەت ئەکەن تەوحیدی حاکمیەت سەیرکەن ئەگەر بێتوو کەلیمەی حاکمیەت بێنین لەسەر ئەو ئایەتانەی کە حوکم تەنها هی خوایە وەکو مانا هیچ کێشەمان نیە ،ئایا لەکۆنا عولەما ئەم تەوحیدی حاکمەیەیان بەشێوەیەك لە شێوەکان جیاکردۆتەوە لە تەوحیدەکانیتر سەیرئەکەین هەیە خستۆتیە ژێر ربوبیەتەوە هەیە خستۆتیە ژێرالالوهیەتەوە بەڵام هەردووکیان دروستە، ئەگەر بەربوبیەت بلێن لەولایەنەی کە تەوحیدی حوکم حوکمرانیەت تەنها بۆ خوایە لەربوبیەتدا (أَلَا لَهُ ٱلۡخَلۡقُ وَٱلۡأَمۡرُ)[1] واتە: ئیشی خوای پەروەردگارە کەوا شەریعەت دابنێی ئەوە ئیشی ئەوە ئەفعالی خوا نابێ کەسیتر ئەو ئیشە بکا ، لەلایەنی الالوهیەتەوە تەحاکم بۆ کێ بکەین ئێمە ؟ بۆخوا ئەکەین ئەوە عیبادەت نیە ئێمە ئەیکەین ئەو عیبادەتە بۆ غەیری خوا بێ شیرکە یان نا لەولایەشەوە لەکێ جێگای بوویەوە لەتەوحیدی الالوهیەت جێگەی بوویەوە ،ئەگەر تۆبیهێنی بەتەنها بلێ تەوحیدی حاکمیەت مەبەستەکەت ئەوە بێ تەنها خوا بپەرستین تەشریعی ئەو بەرێوە بەرین جێ بەجێ بکەین سەبارەت بەئایەتەکانی قورئان چ موشکیلەیەکت هەیە نەخێر بەعکسەوە ئەبێت وابێت ئەگەر وانەبێت تۆ موشریکی ! (وَلَا يُشۡرِكُ فِي حُكۡمِهِۦٓ أَحَدٗا)[2] چەندەها ئایەتمان هەیە دەربارەی حوکم کەنابێت تۆ شەریك بکەی بەرامبەر بەشەریك تەوحیدە (وَلَا يُشۡرِكُ فِي حُكۡمِهِۦٓ أَحَدٗا)خوای گەورە شەریك پەیاناکا لە حوکمیدا خوا کەس ناکا بەبەشدار لەحوکمی خۆیدا

[1] :سورة الأعراف اية :٥٤
[2] :سورة الكهف اية :٢٦

كەواتە نابێ تۆش بەشداری بكەی بەشداری كەس بكەی لەو حوكمرانيەتيە ئەبێ تەنها خوای تعالى حوكمرانمان بێ نابێ ئيعتراف بەكەسيتر بكەی حوكمرانيمان بكا ،بەڵام لێرە كێشەيەكی گەورەيان دروست كردوە لەسەر ئەوە كە نەخێر ئەمە بيدعەيە وە ئەم تقسيمە لە سەلەفەوە نەهاتوە كەكاتێك ئێمە سەيری دينەكەمان ئەكەين هەمووی تەوحيدە يەكخواپەرستيە چ لەروانگەی (الربوبيه والالوهيەت و ئەسماء صيفات و إتباع و حاكميەت و حوكمرانی)بێ هەمووی ئەبێ تۆ يەك خوا بپەرستی جا هەندێك ئەلێن لە هيئە كباری عولەما لە لجنەی دائيمدا شێخ (بن عثيمين) رەدی داوەتەوە لەتەوحيدی حاكميەت ئەوی كەوا بلێ (ضال والمضيل) ئێمە ئەگەر سەيری فتواكان بكەين نەقد لەتەوحيدی حاكميەت وەك نقد لەگەرانەوەی شەريعەت و حاكميەت بۆ خوای گەورە نييە لەولايەنەوە ! ئاگاداربن چونكە إقراری حاكميەتەكە كراوە لەهەردوو فتواكەدا سەيربكەين بەس ئايا كراوە بەبەشێك لەبەشەكان جيابكرێتەوە ياخود مەبەستێكی كەيی پێی هەبێ كابرا بلێ ئەبێ يەك حاكم هەبێ لەسەر زەميندا ئێمەش ئەزانين ئەگەر يەك حاكم نەبوو لەسەر زەميندا بەدينی خوا ئێشكا لەچەندها ولات و ولاتی موسلمانان عولەما فتوای ئەوەياندا وە كە هەر جێگەيەك لەوشوێنانە ئەگەر حاكمی جياواز جياواز هەبوو هەمووی بەشەريعەتی خوای گەورە حوكمی ئەكرد پێويستە ئەو خەلكە سەمع و تاعەيان بۆ بكەن چونكە كاتی وا هەبووە لەسەر زەويدا بەتأكيديش يەك حاكم نەبووە چەندها حاكم هەبوە ئايا ئەبێ مەسلەحەتی حوكمرانيەتی ئيسلامی پێشێل بكرێی بگەرێنەوە بۆكەلامی عولەمدا لەكاتێكدا كە ئەگەر بێتوو حاكمێكی موسلمان هەموو موسلمانی بەرێوە نەبرد ولاتەكان بەش بەش بوون لەهەموو ئەو ولاتانەدا ئەبێ حاكمێك هەبێ بەدينی خوا ئيش بكا وە ئەبێ ئەوخەڵكە سەمع وتاعەی بۆ ئەو حاكمە هەبێ مادەم بەكيتابی خوا بيانبات بەرێوە .پاشان ئەلێ (نأتي إلى حالة المشركين الذين بعث إليهم رسول الله ﷺ فإنهم كانوا مقرين بالنوع الأول الذي هو توحيد الربوبية ولم يدخلهم في الإسلام) ئەوان يعترافيان بەتەوحيدی ربوبيەت كرد بەڵام خستيەناو ئيسلامەوە ؟ نەخێر (بل اعتبرهم الرسول ﷺ كفارا مشركين)پێغەمبەری خوا ﷺ بەكافر و بەموشريكی دانان (وقاتلهم وهم يقرون بتوحيد الربوبية) شەريشی لەگەلدا كردن لەكاتێكدا ئيمانيشيان بەخوا هەبوو كە دروستكارە (فهم أقروا بتوحيد الربوبية وجحدوا توحيد الألوهية لما طلب منهم أن يفردوا الله

بالعبادة ويتركوا عبادة الأصنام قالوا) کاتێك کەوا ئەوان بڕوایان بەوە هەبوو کەوا خوا بەتاك وتەنها ئەوانی دروست کردوە بەڵام عیبادەتیان بەتەنها بۆ خوا نەئەگەڕاندەوە بۆ خوا بۆ غەیری خوایان ئەگەڕاندەوە پێغەمبەرﷺ داوای لێکردن بەتەنها عیبادەت بۆ خوا بگەڕێنەوە ملکەچی و زەلیلی تەنها بۆ خوا بیّ واز لەعیبادەتی ئەصنام بێنن ئەصنامیش بریتی بوو لەو رەمزانەی کە ئەوان ئەیان وت پیاو چاکن و باشن لەلای خوا شەفیعن نەك بۆ خودی بەردەکەی بکەن هەبوو بۆخودی بەردەکەشی ئەکرد بەس زۆربەیان بۆ ئەرواحەکانیان ئەکرد ئێستا هەموومان ئەزانین(ود وبغوس و سواع ونصر) کەخوا لەقورئاندا باسی کردوون ئەمانە لەئەصلدا حجەر نەبوون پیاو چاك بوون دواتر تمیسالیان بۆ دروست کراوە کەواتە ئەوان داوا لەرۆحەکان ئەکەن (أَجَعَلَ ٱلۡأٓلِهَةَ إِلَٰهٗا وَٰحِدًاۖ إِنَّ هَٰذَا لَشَيۡءٌ عُجَابٞ)[1] ئەیانوت عجيب ئەیان وت چۆن ئەبیّ ئێمە بەس بلێن بۆخوا ئاخر ئەی پیاو چاکان ئەوانیش رێزیان هەیە لەلای خوا نزیکمان ئەکەنەوە لەلای خوا ئاخر یەکەم ئەوانە صالحن دووەم نزیکمان ئەکەنەوە لەخوا (لأنه قال لهم قولوا لا إله إلا الله) پێغەمبەرﷺ پێی وتن بلیّ (لا اله)واتە : ئێمە بەهیچ شێوازێك ئیعتراف ناکەین بەهیچ پەرستراوێك بەهیچ پەیرەویی لێکراوێك بەهیچ بەقسەکراوێك بەهیچ کەسێك زەلیلی خۆمانی بۆ دەربرین (إلا الله) نەبیّ کە ئەوان تیّ گەیشتن لەمانای ئەو کەلیمەیە (فهم فهموا معنى لا إله إلا الله وهو أنه لا يعبد إلا الله وحده لا شريك له) یانی ئەوان تیّ ئەگەیشتن پێغەمبەر ﷺ چی لەوانی داوا ئەکرد (فهم فهموا معنى لا إله إلا الله) ئەیانزانی ئەوە یانی چی ئەیانزانی کە نابیّ تۆ لە (الله) زیاتر داوا لەکەسیتر بکەی (وهم لهم أصنام ولهم معبودات كثيرة لا يريدون تركها والاقتصار على عبادة الله) بەلام ئەوان نەیان دەویست (لات و مەنات عوزا و هوبەل و نصر) تەرك بکەن ئەیان وت لەگەل خواشدا ئەمانەش داوا ئەکرێت (وهذا لا يرضيهم ولذلك أنكروا وقالوا) لەبەر ئەوە ئینکاری دەعوەی پێغەمبەریان کرد ﷺ وتیان (أَجَعَلَ ٱلۡأٓلِهَةَ إِلَٰهٗا وَٰحِدًاۖ)[2] ئایە هەموو ئالیهەکان ببێت بەیەك ! چۆن ئەبیّ ! (طلب منا أن نعبد الله وحده) داوا مان لیّ ئەکا کەئێمە تەنها (الله) بپەرستین بەتەنها ئەیپەرستین بەس لەگەل ئەودا ئەوانەش داوا ئەکەین بۆ ئەوەی نزیکمان بکەنەوە لەخوای تعالى ئائەمە بەهیچ

[1] سورة ص اية :٥
[2] سورة ص اية :٥

شێوەیەك قبول نەکراوە لەلای پێغەمبەر ﷺ خوای گەورە فەرمووی ئەمە شیرکە هەروەها ئەیان وت: (ونترك عبادة اللات والعزى ومناة وهبل وغيرها من الأصنام هذا شيء لا يعقل عندهم) ئەیان وت نا ئێمە عقلمان نایبرێی هاوار ئەکەین بۆ ئەمانە بۆ ئەوەی نزیکمان بکەنەوە لەخوای تعالى (مَا سَمِعْنَا بِهَٰذَا فِي الْمِلَّةِ الْآخِرَةِ)[1] ئێمە لەباو باپیرانمان شتی وامان گوێی لێ نەبوە (ملة آبائهم فهذا احتجاج بما عليه آباؤهم)ئەوان باوباپیرانی خۆیان کرد بە بەلگەیان ئەمرۆش با تەماشاکەین بەهەمان شێوە رێبازی باو باپیران کراوە بەرێباز یان نا ؟ ئێمە تەماشای هەرکەسێك بکەین لەوانەی ئێستا رێبازی پێشوانیان کردوە بەرێبازی خۆیان ئەوە (لینینە و مارسك و سارکەر) فلان وفلان ،،،لەهەموو بەشەکانیتردا هەریەکەی قدوەیەکیان هەیە هەریەکەی رێبەرێکیان هەیە هەریەکەی خوان رێبازێکیان هەیە چۆن ئەبێ ئێمە باوباپیرانمان تەرك کەین یانی کاتێك کە تۆباسی ئیسلامی راستەقینەیان بۆ ئەکەیت ئەوان دێن ئەلێن باوباپیرانمان وایان نەکردوە ئێستاش لەوان خەلکیدا کاکە ئەوەی تۆ ئەیلێت گوێمان لێ نەبوە باپیرانمان کوا شتی وایان وتوە یانی بەهەموو جۆرەکانیەوە چ جۆری عیبادەت و داواکردن چ جۆری تەشریع و یاسادانان بێ (الحجة الملعونة التي احتجت بها الأمم من قبل إذا دعوا إلى عبادة الله)ئەو بەلگە نەعلەت لێکراوەی کەوا هەرکەسێك تۆ داوای کەی بلێ بەتەنها خوا بپەرستە ئەلێ نا باوباپیران نا رێبازەکەمان نا فلان وفلان (حتى فرعون يقول)هەتا فیرعەونیش وتی (فَمَا بَالُ الْقُرُونِ الْأُولَىٰ)[2] ئەوان لەپێش ئێمەدا ئەورێگەیان گرتۆتە بەر کوا شتی وامان گوێی لێ نەبوە کەتۆ داوای ئەکەی عیبادەت تەنها بۆ (الله)بکرێی (فهم لما فهموا معنى لا إله إلا الله استغربوا هذا واستنكروه وتواصوا برفضه وفي الآية الأخرى يقول سبحانه فيهم : إِنَّهُمْ كَانُوٓاْ إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا ٱللَّهُ يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٣٥﴾ وَيَقُولُونَ أَئِنَّا لَتَارِكُوٓاْ ءَالِهَتِنَا لِشَاعِرٍ مَّجْنُونٍ)[3] کاتێك لەمانای (لا اله الا الله) تێ گەیشتن زۆریان پێی غەریب بوو ئینکاریان کرد وە ئەوان یەکتریان ئامۆژگاری ئەکرد کەوا رەفزی بکەن ئەها کوتلە دروست ئەکەن حیزب دروست ئەکەن جماعات دروست ئەکەن کۆمەلگا دروست ئەکەن وەرن با بەهەموومان دژایەتی ئەوە بکەین وەك ئەمرۆش ئەیبینین ئەمرۆ چەندەها کۆمەلگا و حیزب وفیرەق هەیە

[1] :سورة ص اية :٧
[2] :سورة طه اية :٥١
[3] :سورة الصافات اية :٣٥-٣٦

كە هەموویان لەسەر یەكشت كۆبونەتەوە موتەفیق هەموویان لەسەر یەكشت كۆبونەتەوە كە دژایەتی (لا اله الا الله)بكەن نابێ تەنها خوا بپەرسترێی ئەبێ بەشەرەكان بپەرسترێی بەقسەی بەشەرەكان بكرێی ئێمە رێباز بۆخۆمان دابنێن (یقول سبحانه فیهم : إِنَّهُمْ كَانُوٓاْ إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا ٱللَّهُ يَسْتَكْبِرُونَ)ئەگەر هەركاتێك پێیان بوترێی بلێن (لا اله الا الله) نابێ لە (الله) زیاتر بپەرسترێی ئەوان چی ئەكەن إستكبار ئەكەن إستكبار یانی چی ؟ لەو (لا اله الا الله)یە خۆ بەزل ئەزانن وەهەروەها لەو كەسەشی كە ئەو (لا اله الا الله)یەی هێناوە تەكەبووری لەسەر لێ دەدەن (وَيَقُولُونَ أَئِنَّا لَتَارِكُوٓاْ ءَالِهَتِنَا لِشَاعِرٍ مَّجْنُونٍ)[1] ئێمە چۆن ئەوپەرستراوانەی خۆمان بەجێ بهێلین بۆ شاعیرێكی شێت بە پێغەمبەریان ئەوت ﷺ ئەمرۆش هەركەسێك ئەو دەعوەیە بكات وای پێ ئەلێن ئەگەر تۆ بەراستەقینە دەعوەی ئیسلام بكەی لەواقیعی ئەمرۆماندا چیت پێ ئەلێن ؟ جێگات ئەبێتەوە لەكۆمەلگای ئەمرۆدا ؟! ئیسلامی راستەقینە بێنی كەنابێ لەغەیری (الله)زیاتر بپەرسترێی وە نابێ بەقسە بكرێی پەیرەویی لێبكرێی پێت ئەلێن كاكە تۆ لەسەر زەوی جیگات نابێتەوە تۆ شێتی ! برۆ بۆ ئەو كێوی دەشتە ! (وهذا یبین معنی لا إله إلا الله تماما ویوضحه ویقطع الجدال) كەواتە ئەمە مانای (لا اله الا الله) بەجوانی ئاشكرا كرد ئەو ئایەتە وەهەروەها هەموو جیدالێكی بریی هەموو موناقەشەیەكی كۆتایی پێ هێنا (فإن فیه ردا علی من غلط في معنی لا إله إلا الله) كەواتە مانای (لا اله الا الله) ئەو كەسەی بەهەلە لێ تێ گەیشتوە ئەمە مانا كەی بۆ روون كردینەوە بەرامبەر بەوكەسانەی كەوا هەلە تێ گەیشتوون (فعلماء الكلام في مقررا تهم وعقائدهم یقولون لا إله إلا الله معناها لا خالق ولا رازق ولا قادر علی الاختراع إلا الله هذا معنی الإله عندهم.)موتەكەلیمون عولەما ئەوانەی كەوا (نحو وصەرف و بەلاغە وعلومی مصطلاح علومی اصول فقهە ،،) لەم عیلمانە عیلمی كەلام لەدینی ئیسلامدا ئەمە عیلمی عقیدەمان هەیە عیلمی تەوحیدمان هەیە عیلمی سونەمان هەیە عیلمی شەریعەمان هەیە نەك كەلام ئەوان كەعالمن لە فەلسەفات ولەحیسابی خۆیان حیكمەتی خۆیان هێناویانە مانای (لا اله الا الله)بەچی بۆ إعراب ئەكەن ! (لاخالق) بەچی بۆت مانا ئەكەن (لا خالق) (لاخالق موجد الا الله) ئەوە هەلەیە (لا اله الا الله) واتا (لا معبود بالحق الا الله) پەرستراو نیە پەرستراو هەیە و

[1] :سورة الصافات ایة :٣٥-٣٦

زۆر زۆریش هەیە بەلام حەق نیە لا اله بحق واتا پەرستراوەكان هیچیان حەق نیە تەنها (الله) نەبێ ئەوە مانای (لا اله الا الله)یە ئەوان ئەلێن (لا خالق) واتا دروستكراو نیە ، (ولا رازق)رزق دەرنیە (ولا قادر)بەتوانا نیە (علی الاختراع) لەسەر داهێنان (الا الله) (هذا معنی الإله عندهم) ئەوە مانای (اله) لای ئەوان ئەو مانایە هەلەیە (لااله الا الله)مانا كەی ئەوەیە بلێ پەرستراو بەقسەكراو پەیرەویی لێكراو نیە بەحەق هەیە بەس بەحەق نیە (الا الله) نەبێ .

((یقول شیخ الإسلام ابن تیمیة رحمه الله تعالی " : والحاذق منهم من یقولیاني)یانی كابرا زۆر زۆر شارەزا بێ ئەلێ چی :(الإله هو القادر علی الاختراع)تەعریفی ئیلاهت بەچی بۆ ئەكا ئەوەی كەبەتوانایە لەسەر داهێنان(وهذا غلط وجهل كبیر باللغة وبالشرع المطهر إذ معنی الإله المعبود)شێخ الاسلام ئەفەرمووێی ئەمەش هەلەیە ئەمە نەزانینێكی زۆر زۆر گەورەیە لە زمانی عەرەبی تۆ كەلیمەی (اله)بەمانای چی مانا بكەی بەمانای خالق ومختریع نەخێر بەمانای معبودە واتا پەرستراو بەقسەكراو پەیرەویی لێكراو (الذي تألهه القلوب وتخضع له وتتقرب إلیه)كە ئینسان ئەیپەرستێی وەخۆیی بۆ زەلیل ئەكا وەخۆیی لێ نزیك ئەكاتەوە)[1]

(فهم لم یفهموا معنی الإله ولذلك یقولون لا إله إلا الله ویكثرون ، ولهم أوراد في اللیل والنهار یرددونها) ئەوانەی ئەمرۆ مانای (لا اله الا الله) نازانن كەواتە موشریكینی زەمانی پێغەمبەر ﷺ ماناكەیان ئەزانی وبەلاّم قبولیان نەئەكرد ئەوەی ئەمرۆمان ماناكەی نازانێ ئەیلێ بەزمان بەس ماناكەی نازانێ ئەكەوێتە شیركەوە (ویكثرون)یانی زۆرن ئەلێن (لا اله الا لله) بەس ئاگاداربە ئەم وتنە سوودی نیە مادەم ماناكەی نازانێ مادەم جێ بەجێ ماناكەی نازانێ (ولهم أوراد في اللیل والنهار یرددونها) زیركی بەیانیان و ئێوان چەندەها زیكر ئەخوێنن (ومع هذا یعبدون القبور والأضرحة ویستغیثون بغیر الله عز وجل) یانی ئێوە سەیری ئەو چوار كەلیمەیە بكەن كە (حب الكلام الی الله)[2]یە هەر هەمووی پەیوەستە بە (الله)ەوە سەیریكە (سبحان الله) خوا پاكە لەشریك خوا پاكە لەعەیب (الحمدلله)سوپاس بۆ ئەو خوایەی كە تەنهایە سوپاس بۆ خوا لەسەر هەموو نیعمەتەكان (لا اله الا لله) هیچ خوایەك شایستەی پەرستن نیە بەحەق (الاالله) نەبێ (الله أكبر)(الله) لەهەموو گەورەیەك گەورەترە كەسی

[1] :) انظر معنی كلامه في التدمریة ص ١٨٦ ، ١٨٥ ، تحقیق محمد بن عودة السعوي وفي مجموع الفتاوی ١٣\٢٠٣

[2] : (سبحان الله والحمدلله ولا اله الا الله والله اكبر)

هێشتەوە !؟ نەخێر کەچی ئەوەش ئەلێن لەگەل ئەوەشدا داوا لەقەبرەکان و پیاوچاکان وئەوانە ئەکەن ئەوەش ئەلێن کەچی لەگەل ئەوەشدا شوێن یاسا و ڕێسایی بەشەرەکان ئەکەون (فلم يفهموا معنى لا إله إلا الله وأنها تطلب منهم ترك عبادة القبور والأضرحة وعبادة ما سوى الله من الأصنام والأشجار والأحجار) ئەوە مانای ئەوەیە کە داوای ئەوەیان لیٚ ئەکا کە عیبادەتی هەموو ئەوشتانە بەجیٚ بهێلن مردوان زیندووان دار بەرد خۆر مانگ ئەستێرە زەویی هەموو شتێك مەلائیکە پێغەمبەران پیاو چاکان ناپەرستڕێی عیبادەت بۆ وان ناکرێی إلا بۆ (الله)نەبیٚ (فإذا قالوها لزمهم ترك عبادة الأوثان) ئەگەر ئەمەیان وت ئەبیٚ ئەوشتانە تەرك بکەن ئەگینا هەلیان وەشاندەوە ئەوەیە پێی ئەوترێی (نواقض لا اله الا الله) هەروەها ئەلێن ئەوکەسانەی کەوا ئەلێن (لا اله الا الله) ئەبیٚ دەستور و یاسا و شەریعەتی خوا جیٚ بەجیٚ کەن ئەگەر نا دەستور و یاسا و شەریعەتی بەشەریان جیٚ بەجیٚ کرد ئەوە (لا اله الا لله)کەیان هەلوەشاندەوە (والمشركون الاولون توقف والم يقولها)شێخ(صالح)ئەلیٚ ئەوانەی پێشوو نەیان دەوت بۆچی نەیان دەوت چونکە ماناکەیان ئەزانی کەتویان (لا اله الا الله) یانی تەواو شوێن (الله)نەبیٚ شوێن کەسیتر ناکەوین لە عیبادەت و لەسەمع و تاعە (الانهم قالوها لزمهم ترك عبادة الأوثان)ئەگەر بیان وتبایە ئەبوایە بتەکانیان وازلیٚ هێنابایە پیاو چاکانیان واز لیٚ هێنابایە مردووان و زیندووانیان واز لی ٚهێنابایە (أما هؤلاء فقالوها وعبدوا غير الله) ئەما موشریکینی ئەمرۆیی ئێمە ئەیلێن کەچی لەگەل ئەوەشدا چی ئەکەن شەیرکەکە هەر ئەکەن (فالأولون أحذق منهم)یانی چی واتا ئەوانەی پێشوو زیرەکتر و شارەزاتر بوون بەمانای (لا اله الا الله) (ولهذا يقول الشيخ : لا خير في رجل جهال المشركين أعلم منه بمعنى لا إله إلا الله.) ئەلیٚ خێر نیە لەکەسێکدا موشریکە جاهیلەکان زاناتر بیٚ پێی بەمانای (لا اله الا الله) وەرە باورد بینەوە لەم کەلیمەیە خێر نیە لەکەسێکدا کەوا نەزانە موشرکەکان هی زەمانی پێغەمبەر ﷺ شارەزاتربێتن بەمانای (لا اله الا الله) لەمان ،

پرسیار ئەمەیە : ئەلی جهال ،موشریکینی ئەم زەمانەی بە نەفالم لەقەلم دا کەچیش ئەلیٚ (أعلم) ئەمەش چیە زانا ! جاهیلیشە و زاناشە ! چۆن ئەبیٚ ؟!

ئەلێن زانابووە بەماناکەی بەس جاهیل بوە بە عەمەل پێکردنی روونە ماناکەی ئەوان ئەیان زانی ماناکەی چیە ئیشیان پێی نەئەکرد کەواتە جاهیلن ئەگەر زانایەك ئیش بە عیلمەکەی

نەکا ئەوپەڕیی نەفامییە تۆ عیلمت هەبێ ئیشی پێ نەکەی بۆچی باشە پێغەمبەرچی ئەفەرمووێی ﷺ (اعوذبك من علم لا ینفع)[1] کە عیلمەکە نەفعی نەبوو پەنات پێ ئەگرم خوایە لەتۆ لەو عیلمەی کە نەفعی نەبێ ، بۆیە پێیان ئەڵێ جهالی موشرکین (أعلم)عالمە بەلام جاهیلیشە لەبەر ئەوەی ئیشی پێی ناکا کەواتە ئەصل بریتیە لە عەمەل ئاگاداربن ئەوەی ئەمڕۆ ماناکەی نازانێت لەبەر ئەوە شیرك و تەوحید تێکەلاو ئەکەن .

(قتال رسول االله ﷺ لهم لیکون الدعاء کله والنذر الله)

شیخ محمدی کوری عبدالوهاب دەڵی: (وتحققت أن رسول الله ﷺ إنما قاتلهم لیکون الدعاء کله الله ، والنذر کله الله ، والذبح کله الله ، والاستغاثة کلها بالله ، وجمیع أنواع العبادة کلها الله)شێخ ئەفەرمووێ :بۆت ساغ بویەوە و بۆت دەرکەوت کەوا پێغەمبەری خوا ﷺ لەگەل موشریکەکان دا جەنگی بۆئەوەی کەوا دوعا هەمووی بۆلای خوا ئاراستە بکرێیتەوە داوا لەکەس نەکرێت لەسەر ئەمە لەحەقی ئەوانە جەنگی کەوا ئەوان داوایان لەخوا و غەیری خوا ئەکرد ئەیفەرمووی ئەبێ دوعا هەمووی بۆ خوا بێ نابێ لەکەسیتر داوا بکەی وە نەزر هەمووی بۆ خوا بێ نابێ بۆ کەسیتر بکرێی هەروەها سەربرینی حەیوان ئەبی تقرب بۆ خوا بکرێی پی نەك بۆ کەسیتر هەروەها هانا بردن لەنارەحەتیەکانا بۆ خوا بێت تەنها هەموو جۆرەکانی عیبادات هەمووی بۆ خوا بێت شێخ صالح ئەفەرمووێ(أي لا یکون بعض ذلك الله وبعضه للبدوي ، وبعضه الله وبعضه للحسین ، لابد أن یکون الدعاء کله الله ، والذبح کله الله ، والنذر کله الله ، وسائر العبادات کلها الله ، وهذا هو الدین الصحیح) ئەفەرمووێی : نابێ تۆ هەندێکی بۆخوا بکەی وهەندێکی بۆ (البدی)وی کی بو؟

البدوی: ناوی (ئەحمەد البدوی)یەکابرایەکی شیعی باطنیە لەفاس لەدایك بووە لەمەغریب وەلە تەنتاء مردووە لەمیصر ئەمە لەمیصر مەولودی بۆ ئەکرێی سالأنە هەموو سالێك ئەمە لەژیانی شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) باسمان کرد کەچی بۆکراوە لەکاتی خۆیی کە کاتی مەولودەکانی کەدێی بەقەدەر کێوی عەرەفە خەلك کۆئەبێتەوە لەمەولودەکەیدا هەتا ئەڵێ لەسالی (٩٩٦)باس ئەکا لەکیتابی (جمع علی توحید)لەلاپەرە (٤٨)باس ئەکا ئەڵێ ئەوانەی

[1]

ئامادەبووانی مەولودی نەبەویی بوون (٣) ملیۆن کەس بوون بەشەرتێك کابرایەکی شیعی باطنییە ! کافری غەداری موشریك بدووی !بۆ زانیاریتان ئەمانە ئەوانەبوون ئەحفادی ئەوانە بوون کەکاتی خۆی صەلاح الدین ئەیوبی دەری کردن لەمیصر دەولەتەکەی رووخاندن دەولەتی باطنی شیعی کە رووکەشیان رەفز بوو رووکەشیان کوفری محظ بوو واتا لەرووکەشدا خۆیان بە شیعەی عەلەوی ئەناساند دەولەتی فاطیمي درۆئەکەن تەبعەن لەناخیشیانا کافری تەواو بوون.

جاکاتیَ خۆی کە صەلاح الدین ئەیوبی (رەحمەتی خوای لیَ بیَ)وە بوو میصری لەژێر دەست دەرهێنان و تەفرووتونای کرد هەلتان رۆیشتن بۆ مەغەریب دواتر ئەحفادەکانیان بەرێگایی تەصەوف گەرانەوە ئەوە بوو یەك لەوانە (ئەحمەد البدوی) کەروویکردە (طنطاء) شارێکە لەمیصر ئێستاش لەگەلیدا بێت لەمیصر ئەوایە جا بزانە (٣)ملیۆن لەمەولودی ئەم کابرایە بلێت (یابدوی)یانی (٣)ملیۆن موشریك باسیش مان کرد کەوا ئەوانە چۆن هەتا لەکاتی لەمیصر ئەحفادەکانی شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) کەلەمیصر مەولودەکانیان بینیوە بەچاوی خۆیان ، دەلێن خەلکانێکی زۆر وەکو حاجیان تەشبیە نەبێت چۆن لەکێوی عەرەفە کۆئەبوونەوە ئەوەها کۆئەبوونەوە ئەمە چیە وەلا مەولوودی نەبەوویە ! ئەی ئەو هەموو ئافرەتە چیە ؟ وەلا ئەوانە خۆیان نەزر کردوە بۆ رابواردن بۆ (بدوی)صدەقەی (بدوی) بێت ئینجا ئەمە زۆر لەهەموو شاروشارۆچکەیەك موسلمانانە زۆرە ئەمەی کە بەخۆمان ئەلێن موسلمان ملیارێك و ئەوەندەیە ئەبیَ چەندی ئائەلەو بابەتانە بیَ جارێی (٣) ملیۆنی لێرەدا رۆیی هەر لەیەك مولوددا ئینجا حیسابی تر بکە لەهەموو شارو شارۆچکە و ولاتێکانی ترا بزانە چەندی ئەمێنێتەوە خوای گەورە پەنامان بدات هەروەها بەعزێکی بۆخوا بۆ (حوسێن)بەخۆتان ئەزانن لە(نەجف و کەربالا)چی ئەکرێت ئێرانێکی گەورە و گران (الا مارحم ربك)بی زۆر بەی زۆری ئەوها موشریك وهاوار ئەکاتە (یاحسێن) (، لابد أن یکون الدعاء کله الله) ئەبی هەمووی بۆ خوا بیَ نابیَ بۆکەسیتر بیَ ئەو عیبادەتانە هەمووی بۆخوا بیَ ئەوە دینی صەحیحە هەرشتێك لەو دینە بۆخوا و بۆغەیری خوا ئەگەر زەرەیەکیش بیَ بۆ غەیری خوا قبولی ناکا (، أما أن تکون العباة مشترکة بین االله وبین القبور والأضرحة والأولیاء والصالحین فهذا لیس هو التوحید) ئەما ئەگەر عیبادەت ئاوها بەشداری تیا بکەی بۆخوا و بۆ غەیری

خوا بۆ قەبر وبۆ (بدوی) بۆ فلان وبۆفلان ئەمە توحید نیە ئەمە یەكخوا پەرستی نیە توحید ناوەكەی لەخۆیەتی یانی ئەبی خوا بەیەك بزانی نابی چەند خوایەك بناسی وعیبادەتیان بۆ بكەی (بل هذا هو دین المشركین) شێخ یەكسەر تەسریحی ئەدا ئەڵێ ئەمە دینی موشركینە جا ئێستا بەداخەوە زۆر كەس كەلەبارەی مەسەلەی بەموشریك كردن و بەكافر كردن قسەئەكا ئەلی بە مطلقی ئەلی ئەوەی ئەوە بكات موشریكە بەس بە تعین نالێن نازانم چی ڕێگەیان لێ ئەگرێی بۆئەوەی بەتعین پێیان بلێ ئەوە موشریكە ! ئەی خوا نەیوتوە جل وعلی پێغەمبەر نەیووتوە ﷺ علمای ئیسلام نەیان فەرمووە ! ئەوەتا فتواكانی شێخ (محمدی كوری عبدالوهاب) فتواكانی ئەحفادی فتوای بن باز صەریحە لەوەی كە نەزانینیش ناخوا بەوە مەسئەلەیە ئەوكەسەی كەتۆتە ناوشیرك موشریكە ئنجا چەند جارتیكراری ئەكەینەوە ئەم بابەتە ئایەتە كەیان لێ تیك ئەچی كە خوای تعالی ئەفەرمووێ (وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ نَبْعَثَ رَسُولًا)[1] ئێمە ئەلێن ئەو موشریكانەی كەنەیانزانیوە خوا تعزیبیان نادا هەتا إقامە حوجەیان لەسەر نەكرێت كەواتە موشریكە إقامە حوجەی لەسەرە بۆ ئەوەی توشی ئەگەر إقامە حوجەی لەسەركرا بۆئەوەیە تووشی عەزاب بێت جا ئەگەر لەدونیایا نەبوو لەئاخیرەت خوای تعالی تاقی ئەكاتەوە كەواتە فەرقە لەنێوان بەموشریك كردنیان فەرقە لەنێوان عەزابدانیان شەرط نیە هەموو كافرێك تعزیب بدرێی شەرت نیە هەموو كافرێكیش إقامە حوجەی لەسەر كرابێ ئەم خالە زۆر گرینگە شەرط نیە هەموو كافرێك تەعزیب بدرێی وە شەرط نیە هەموو كافرێكیش إقامە حوجەی لەسەر كرابێ كافر هەیە إقامە حوجەی لەسەر نەكراوە كافریشە ! چی ئەلێ بەو ئەفریقایانەی كە ئێستا دار و بەرد ئەپەرستن ! موسلمانن؟! كافرە ، بەلام إقامە حوجەی لەسەر نەكراوە یانی شایستەی عەزاب نیە خوا جل وعلی بەحیكمەتی خۆی بەعدلی خۆی عەزابیان نادات هەتا پێیاننەگا جا ئەگەر لەدونیادا پێیان گەیشت ئەوە مالە لەسەریان پێیان نەگەیشت ئەوە ئەگەڕێتەوە بۆ ڕۆژی قیامەت خوای گەورە تاقیان ئەكاتەوە ئەو یەهود و نصارایانەی كەئێستا لەسەر یەهودیەت و نصرانیەت ئەڕۆن ئێستا هەندێك ئەلێن هیچ نازانن ئایە ئەوانە حوكمیان چیە ؟! ئەوانە كافرن خۆ موسلمان نینە بەلام كەنازانن ئەو نەزانینە مانع نیە لەكافر كردنیان بەس

[1] :سورة الإسراء اية :١٥

مانعه له تعزيبدانيان ئەم خاڵە زۆر گرینگە تێ بگەیت بۆیە ئەوانە موشریكن خوا پەنامان با ئینجا لەولاتی ئیسلامیشا علماء حوزر ناهێڵێتەوە لەولاتی ئیسلاما عوزریش نیە ئەبێ بگەرێی بەدوایدا ئەبێ بگەرێت بەدوای حەقیقەتەكەدا بۆیە بەشێخ بن باز ئەڵێن كەس هەیە إقامە حوجەی لەسەر بێ ئەلی مەگەر ئەوانەی لە ئەفریقا و لەوشوێنانەی كەهیچ ئاگایان لەدین نیە لەقورئان نیە لەزمانی عەرەبی نیە مەگەر ئەوانە ئەگەرنا عالەمی ئیسلامی هەمووی شەو رۆژ قورئان ئەدرێی بەگوێیانا شەو رۆژباسی پێغەمبەریان بۆ ئەكرێی ﷺ شەو و رۆژباسی (لا اله الا الله) یان بۆئەكرێی (بل هذا هو دين المشركين وإن كان صاحبه يعترف بتوحيد الربوبية ويصوم ويصلي ويحج ويعتمر إلى غير ذلك.)ئەوە دینی موشریكە با خاوەنەكەشی بلێ وەلا خوا منی دروست كردوە خوا ئاسمانی دروست كردوە خوا هەمووشتێكی دروست كردوە هەتا با رۆژو بگرێت با نوێژ بكات باحەج بكات با عمره بكا ئەوانە هەموو بەتاڵە لەبەر ئەوەی خوای گەورە فەرموویەتی (لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ)[1].

(قرارهم بتوحيد الربوبية لم يدخلهم في الإسلام)

شێخ محمدی كوری عبدالوهاب دەلی:(وعرفت أن إقرارهم بتوحيد الربوبية لم يدخلهم في الإسلام)زانیت كەوا إقرار كردنی ئەوان بەوەی كەوا خوا دونیای دروست كردوە ئەوانی دورست كردوە ئەوان بەوە نەچوونە ناو ئیسلام ئەوە نەیخستنە ناو ئیسلامەوە ، شێخ ئەلێ (أي لما كان إقرارهم بتوحيد الربوبية الذي ذكره االله عنهم وسجله عليهم لم يدخلهم في الإسلام ،) خوای گەورە خۆیی باس ئەكات لەقورئان لێیان بپرسن كێ ئەرز وئاسمانی دروست كرد ؟ ئەلێن : الله، ئایە خوا بەوە ناوی نان موسلیم و موحید نەخێر بۆ ؟ چونكە أعتراف ناكەن بە الالوهیەت ! یانی ئیشەكانیان خالیص بۆ خوا ناگەرێنەوە (دل على أن التوحيد المطلوب ليس هو توحيد الربوبية) جا ئەتوانین لێرە بلێن (فحسب) یانی دەلالەت لەوە ئەكا لەسەرئەوەی كەوا توحیدی مطلوب ئەو یەكخوا پەرستیەی كە خوا لەئێمەی داوا كردووە

[1] :سورة الزمر اية :٦٥

تەنها و بەس بریتیە نیە لە توحیدی ربوبیەت بەلی توحیدی ربوبیەتیش ئەبێ تۆ شیرکی تیا نەکەی بەس هەرئەوەندە نیە (وإنما هو توحيد الألوهية ، وهو الفارق بين المسلم والكافر) کەواتە توحیدی مطلوب هەموو ئەو توحیدانەیە کەعلما باسیان لێوە کردوە چ توحیدی ربوبیەت بێت چ توحیدی الالوهیەت بێ چ توحیدی السماء صفات بێ لەیەك لەوانە موشریك بی تەواو ! کەواتە فاریق لەنێوان موسلمان و کافر چیە ؟ ئەبێ تۆ لەهەموو توحیدەکانا موحید بی ! لەیەك لەوانە موحید نەبێ ئەوە لەنێوان موسلمان و کافر جیایی کردیەوە ! (أما توحيد الربوبية فكل مقر به المسلم والكافر وهو لا ينفع وحده.) توحیدی ربوبیە موسلمان و کافر هەردووکیان إقراریان پێ ئەکەن بەس ئەمە تەنها بۆخۆیی ئەمە کاف نیە .

(قصدهم الملائكة والأولياء أحل دماءهم وأموالهم)

شێخ محمدی کوری عبدالوهاب دەلی: (وأن قصدهم الملائكة والأولياء يريدون شفاعتهم والتقرب إلى الله بذلك هو الذي أحل دماءهم وأموالهم)ئەمە خالێکی زۆر گرینگە ئەمە ! ئەوان کەوا مەبەستیان لەدوعاکانیان کاتێك کەوا داوای مەلائیکەیان کرد داوای ئەنبیایان کرد داوای أولیایان کرد وە شەفاعەتی ئەوانیان مەبەست بوو داوا کردن لەخۆیان ! بەداوا کردن لەخودی خۆیان وە نزیك بوونەوە لەخوا بەو داواکردنە ، ئەیان وت ئێمە ئەگەر داوا لەمەلائیکە بکەین لەخوا مان نزیك ئەکاتەوە هەروەها ئەنبیا هەروەها أولیا لەخودی ئەنبیا و ملائیکە و أولیاء داوایان ئەکرد ئەیان وت ئەمە نزیکمان ئەکاتەوە لەخوا ئائەمە بوو کەوا (الذي أحل دماءهم وأموالهم)ئەمە بوو کەوا مال و خوێنی ئەوانی حەلال کرد بەدەستی کێ ؟ بەدەستی ئەو پێغەمبەرەی ﷺ (ارسل الله رحمة للعالمين) بزانە رەحمة للعالمين ئەوانە لەناو ئەبات ! بۆ؟ لەبەر ئەوەی موشریکن ،! وە خوای تعالی ئەمری کرد بە پێغەمبەری خوا ﷺ کەلەناویان بەرێت ئەو خوایەی کە أرحمو راحمینە ئەمر ئەکا بەپێغەمبەرەکەی کە رحمة للعالمینە کە ئەوانە لەناوبەرێت جا بزانە شیرك چەند گەورەیە .! چەند گوناهێکی گەورەیە(إِنَّ ٱلشِّرۡكَ لَظُلۡمٌ عَظِيمٞ)[1] خەلك بەزۆر بەئاسانی سەیری ئەکا بەداخەوە بەشەرطیکیش خۆیان ئەیخوێنەوە خوای تعالی فەرموویەتی(إِنَّ ٱلشِّرۡكَ لَظُلۡمٌ عَظِيمٞ) بەمەرجێکیش ئەزانن

[1] :سورة القمان اية :١٣

خوای گەورە بە پێغەمبەری وتوە ﷺ (لَئِنۡ أَشۡرَكۡتَ لَيَحۡبَطَنَّ عَمَلُكَ)[1] بەهەموو پێغەمبەرانی وتوە (وَلَوۡ أَشۡرَكُواْ لَحَبِطَ عَنۡهُم مَّا كَانُواْ يَعۡمَلُونَ)[2] فەرموویەتی (إِنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ مِنۡ أَهۡلِ ٱلۡكِتَٰبِ وَٱلۡمُشۡرِكِينَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَٰلِدِينَ فِيهَآۚ أُوْلَٰٓئِكَ هُمۡ شَرُّ ٱلۡبَرِيَّةِ)[3] خۆ خوا أرحم راحمینە ! پێغەمبەریش ﷺ رحمة للعالمینە ئەوەش نەصی قورئانەكەیە ! قورئانەكەش بریتی نیە لەكەلامی خوا ؟! كەواتە تۆ لەخوا بەرەحم تری ؟ كەپێیان نالێت موشریك ! تۆلەخوا جل وعلی بەرە حمترێكی كاتێك كەوا بەحساب ئەلیٚ كەوا ئەوانە نازانن ئەوانە وا و وا ! خوای گەورە خۆیی فەرموویەتی كەسمان لەخوا بەرەحمتر نین كەسیشمان لەپێغەمبەر بەرەحمترنیە ﷺ كەبۆیان چوە جەنگەوە جا ئەم خالە زۆر گرینگە (أحل دماءهم وأموالهم) (أمرت أن أقاتل الناس حتى يشهدوا أن لا إله إلا الله ، وأن محمدا رسول الله ، ويقيموا الصلاة ، ويؤتوا الزكاة ، فإذا فعلوا ذلك ، عصموا مني دماءهم وأموالهم ، إلا بحق الإسلام ، وحسابهم على الله تعالى)[4] كەواتا ئەبیٚ ئاگاداربین هەندێك كەس تەقوای سارد وسر بەكار ئەهێنی ئەوە تەقوای سارد و سرە تكفیری معین ! ئیشی خەواریجە ! ئەبیٚ لێكی جیابكەینەوە عثیمین قسەیەكی جوان ئەكا :ئەلیٚ گەورەترین شیعاری خواریج ئەوەیە موسلمان كافر ئەكا ئەوەی كەوا بەگوناهی كبیرە نەك بەشیرك نەك بەكوفر ! بەكوفر ئەبیٚ تۆ كافری بكەیی بەشیرك ئەبیٚ تۆ موشریكی بكەیی ! خوا كردویەتی تۆ چیت ! تۆ نالێت تكفیر حوكمێكی خوا و پێغەمبەری خوایە ﷺ بۆ ئەوكەسانەی ئەكەونە ناویەوە شتێكەوە كەكوفربیٚ خوا كافری كردوون تۆچیت ! تۆ وەزنت چیە تا كافری نەكەی ! خوای تعالى ئەفەرمویٚ (قُلۡ مَا يَعۡبَؤُاْ بِكُمۡ رَبِّي لَوۡلَا دُعَآؤُكُمۡۖ)[5] هیچ قیمەتان نیەلەلای خوا عیبادەت نەكەن لای خوا ، كەكابرا قیمەتی نەبوو سەد جار ئەبیٚ كافری بكەی ئەبیٚ خوێن و مالی حەلال بكەی ! بەس كەی ئاگادار بە ئەها پێغەمبەر كردی ﷺ لەمەرحەلەی مەدەنی وە هەركەسێكیش توانا و دەسەلاتی هەبیٚ زیمامی ئەمری بەدەست بیٚ حوكمەتی راشیدی ئیسلام بیٚ یاخود پێغەمبەری خوا ﷺ لەكاتێكا ئەبینین هەتا لەهەندێك كاتا هەندێك واقیعەیا بەچاوی خۆمان

[1] :سورة الزمر اية :٦٥
[2] :سورة الأنعام اية :٨٨
[3] :سورة البينة اية :٦
[4] : رواه مسلم
[5] :سورة الفرقان اية :٧٧

بینیمان لەدوای سولحی عودیبیە (ئەبو جندل و ئەبو بصیر) (٧٠) کەسیش لەگەلیا نا چۆن دەستیان خستە خوێنی کافرانەوە وە پێغەمبەری خوا ﷺ أقراری کردن جا هەر کەسێك هەلدەستێ خەواریج ! ئەبێ بزانی خەواریج کێ یە !

خواریج : ئەوەیە ئەلێ موسلمانێك ئەگەر درۆی کرد کافرە ! موسلمانێك ئەگەر زینای کرد کافرە ، موسلمانێك ئەگەر دزی کرد کافرە ،ئەوە خەواریجە.

ئەما بلێ کافر کافرە بلێ ئەوە خواریجە ئەسلن تۆ مرجیئەی ! تۆ جەهمییەی ! ئەسلەن تۆ لەدین تێ نەگەیشتوویی ! پاشان ئەفەرمووێی (أي أهنم لم يقولوا إن الملائكة والأنبياء والأولياء الذين يعبدوهنم يخلقون ويرزقون ويحيون ويميتون ما قالوا هذا) ئەوان خۆ نەیان وت مەلائیکە دونیایان دروست کردوە یان ئەنبیا و أولیاء نەیان وتوە ئەوانە خەلقیان کردوە رزقیان داوە و ژیانیان بەخشیوە بەو خەلکە خەلکە ئەمرێنن ! ئەوانەیان نەوتوە قەتیش وایان نەوتوە ! (وإنما اتخذوهم شفعاء ووسائط بينهم وبين الله) ئەوانە بەس ئەمانەیان کرد بەواستە لەنێوان خۆیان و خوایە ، یانی خودی داواکانیان ئالەم مەلائیکە ئەنبیا و أولیاء ی ئەکرد کە ئەمان برۆن لای خوا داوایان بۆ بکەن واتا داواکە رأسەن لەخوای گەورە نەکراوە ئەوە شیرکەکەیە ! کەواتە با فەرق بکەین لەنێوان شیرك لەنێوان وەسیلەیەکی بیدعی کاتێك کەتۆ بلێ (یا الله) بۆ خاتری پێغەمبەران و پیاوچاکان ئەمە شیرك نیە ئەمە بریتیە لە وەسیلەیەکی بیدعی ! ئەلێن وامەلی بلێ (یاالله) بۆ خاتری ناوەجوانەکانی خۆت . بەلام کاتێك بلێ (یا رسول الله ، یا عبدالقادر ، یافلان ،،) ئەلێن ئەوە شیرکەکەیە ﷺ پاشان ئەلێ (كما قال تعالى :وَيَعْبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَٰٓؤُلَآءِ شُفَعَٰٓؤُنَا عِندَ ٱللَّهِ)[1] ئەوان ئەیان وت ئێمە خوای گەورە ئەیفەرموو(وَيَعْبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ) لەغەیری خوا عیبادەتیان ئەکرد بۆ غەیری خوا عیبادەتیان ئەکرد عیبادەتیان بۆ کەسانێك ئەکرد ئەگەر نەیان کردبایە زەرەریان پێ نەگەیاندن ئەگەر بیشی کەن هیچ سودێکیان پێ ناگەینن ئەیان وت ئەمانە شەفیعی ئێمەن ئەمانە تکاکارن بۆمان لای خوای تعالی ! (ما أرادوا منهم إلا الشفاعة ، وزعموا أن هذا تعظيم الله)ئەوان الا شەفاعەتیان ویستوە لێیان وەئەشیان وت ئەمە خۆی لەخۆیا بەگەورەکردنی خوایە ئەم ئیشەیی ئێمە بابزانین چۆن ئەیان وت بەگەورە

[1] :سورة يونس اية :١٨

كردنی خوایە !؟ (یقولون : الله عظیم) ئەیان وت (اللّه) زۆر زۆر گەورەیە لەوەی گونهبارێكی ئێمە داوای لیٚ بكەین ناتوانین ئێمە داوای لیٚ بكەین ئەها خوا چەند گەورەیە ! كەواتە پێویستمان بەوەیە كەوا كەسێك بكەین بەواستە برۆ لەلای خوا قسەمان بۆكات چونكە ئێمە زۆر ناوێرین تاوانبارین ئێمە ڕوورەشین چۆن ئەبیٚ یەكسەر لەخوا خوایەكی گەورەی ئاوەها چۆن ئێمە داوای لیٚ بكەین ئەمە لەلای خۆیان وایان ئەزانی ئیشێكی چاك ئەكەن(يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ صُنْعًا)[1](ما يمكن أن نصل إليه بدعائنا) ئێمە ناتوانین بگەین بەخوا بەدوعاكانمان (لكن نتخذ من يوصل إليه حاجاتنا من عباده الصالحين) یانی ئێمە كەسانێك ئەكەین بەواستە كە ئیشەكانی ئێمە بگەینیٚ بەخوا داواكارییەكانمان بگەینیٚ بەخوا تعالى لەكیٚ (من الملائكة والرسل والصالحين فقاسوا االله على ملوك الدنيا الذين يتوسط عندهم أصحاب الحاجات بالمقربين عندهم) هاتن قیسای كیٚ یان كرد لەسەر كیٚ خوای گەورە لەسەرمەلیكەكانی دونیا ! بەس كام مەلیك مەلیكی زالم ! بزانە لێرەوە چۆن تیٚ كەوتوون ئەلێن باشە ئێمە چۆن بۆ نمونە مەلیكێك تۆ ناتوانی بچی بۆلای ئەبیٚ الا واستەیەك بكەیی ! ئەی خوای گەورە چەند گەورەیە ! ئەی نابیٚ واستەی بۆ بكەیی ! ئێمەش ئەلێن ئەو مەلیكەی تۆ باسی ئەكەی جاریٚ با شوبهەكانت بڕەوێنینەوە ئەگەر هاتوو (ولله مثل على) ئەگەر هاتوو مەلیكێك هەبوو زۆر بەرەحم بیٚ بۆ گەلەكەی ئەگەر وتی هەركەسێك واستە بكا ملی ئەپرێنم ! الا خۆتان ئەبیٚ بێن بۆ لام هەرچییەكیش بێن بۆلام من وەلامی ئەدەمەوە ! ئەوكاتە پێویست ئەكا واستە دابنین ! نەخێر ، ئەی ئەگەر ملیكێك وتی ئەوەی بێت بۆ لام ملی ئەپەرێنم الا ئەبیٚ لەڕێگەی دەرگەوانەكانمانەوە بیٚ ئەلێن ئەوە زالمە چۆن تۆ قیاسی خوا لەسەر زالمێك ئەكەی ! خوا وای نەوتوە خوا كەی لەقورئانەكەی وای وتوە فەرموویەتی(ٱدْعُونِيٓ أَسْتَجِبْ لَكُمْ)[2] كوا ئایەتێكمان پیٚ بلێن خوا بەئێوەی وتبیٚ وەرە بەشەفیع دابنێن ئەو وەسیلەشی كەباسی ئەكەن ئێوە ! بەهەلە لی تیٚ گەیشتون ناوتان ناوە وەسیلە وەسیلە لە قورئانا كە خوا باسی كردوە ئەفەرمووی : ئەو پیاو چاكانەی كە ئێوە ئەیان پەرستن یان ئەو پێغەمبەرانە یان ئەو كەسانە ئەوان خۆیان لەخۆیان عیبادەتیان بۆ خوا كردوە عیبادەتیان

---

[1] :سورة الكهف اية :١٠٤

[2] :سورة غافر اية :٦٠

كردوه بەوەسیله بۆئەوەی لەخوا نزیك ببنەوە ئێوە ئەو عیبادەتەش بكەن بەوەسیله ! بیكەن بەنزیك بوونەوە لەخوای تعالی كەواتە وەسیله لێرەدا عیباداتە نەك داواكردن لەشەخص پاشان ئەلێ (فهم لم يعتقدوا فيهم أهنم يخلقون ويرزقون كما يقول الجهال : إن الشرك هو اعتقاد أن أحدا يخلق مع االله أو يرزق مع الله) یانی ئەوان إعتقادیان وانەبووە كەوا ئەوانە دروستكار بن یا رزق دەربن هەروەكو جاهیلەكان ئەلێن كەئەلێن (إن شرك إعتقاد وان احدا يخلق مع الله او يرزق مع الله) جاهیلەكان ئەلێن شیرك چیە تعریفەكەی ئەوەیە تۆبلێ لەگەل خوایا خوایەكی تر هەیە ئەو ئەرز و ئاسمانەی دروست كردوە قەناعەتان بێ موشركینی قوریش ئەوشتەیان نەوتوە ! ئەوە كە جاهیلی ئێمە ئەیلێ ! (هذا ما قاله أحد من عقلاء بني آدم ، وإنما قصدهم الشفاعة ، وفي الآية الأخرى : مَا نَعۡبُدُهُمۡ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَآ إِلَى ٱللَّهِ زُلۡفَىٰٓ)[1] ئەمە هیچ كەسێك لە ئاقلی بەنی ئادەم ئەم قسەیەناكات بەلكو ئەوان تەنها قصدەكەیان شفاعە بوو وەكو لەئایەتەكەیا ئەفەرمووی (مَا نَعۡبُدُهُمۡ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَآ إِلَى ٱللَّهِ زُلۡفَىٰٓ) ئێمە نایانپەرستین بەس ئەمانەوێی لەخوامان نزیك بكەنەوە ! (يقولون نحن عباد ضعفاء)ئێمە كەسانێكی بێهیز و لاوازین تاوانبارین و رووڕەشین (واالله جل وعلا شأنه عظيم) خوا زۆر گەورەیە (ولا نتوصل إليه)ناتوانین بگەینە خوا (فهؤلاء يقربونا إلى االله زلفى) ئەوان ئێمە لەخوا نزیك ئەكەنەوە ، ئەمە عقیدەكەیان بوو ! (شبهوا االله بملوك الدنيا)خوایان شوبهاند بەمەلیكەكانی دونیا ! (هذا هو أصل الكفر) ئەوەش ئەصلی كوفرەكەیە (فدل على أهنم لم يعتقدوا فيهم الشرك في الربوبية) كەواتە ئەوان إعتقادیان وانەبوو لە ربوبیەتا واتا لەوەی كەخوا ئەرز و ئاسمانی دروست كردوە بلێن وەلا ئەوانەش لەگەلی ئەرز وئاسمانی دروست كردوە (وإنما اعتقدوا فيهم الشرك في الألوهية ، فإذا سألت أي واحد الآن يذبح للقبور أو ينذر لها : ما الذي حملك على هذا ؟) یانی إعتقادیان وابووە لەالالوهەیەتا موشریكەكانی زوو كەهاواریان بۆ كردوون ئەوە الالوهیەتە تەبعەن ئەوە لەحەقی الالوهەتایە ئەوە حقوقی الالوهیەتە ئەوە ئەبێ تەنها بۆ خوا بێ نابێ بۆ غەیری خوا بێ ئێستا ئەگەر لەهەركەسێك بپرسی ئەوانە ئەوانەی كەوا بۆ قەبرەكان سەرئەبرن یان نەزریان بۆ ئەكەن بۆ وا ئەكەی تۆ ؟ (فإهنم يقولون كلهم بلسان واحد) بەیەك زمان هەموویان ئەلێن (والله ما اعتقدنا أهنم يخلقون

[1] :سورة الزمر اية :٣

ويرزقون وأهنم يملكون شيئا من السماوات والأرض إنما اعتقدنا أهنم وسائط لأهنم صالحون يوصلون إلى االله حاجاتنا ويبلغونه حاجاتنا هذا قصدنا) ئەوان ئەلێن خۆ ئێمە ناپەرستین ئێمە ئەمانەوەی لەخوامان نزیك بكەنەوە ، هەروا نالێن ! (ومع هذا سماهم االله مشركين) لەگەل ئەوەیا خوا ناوی نەنان بەموشریك !؟ بەلی لەبەر ئەوەی یەكێك لەعیبادەتەكەیان بۆ غەیری خوا تەرخان كردوە (وأمر نبيه بجهادهم) بەپێغەمبەرەكەی وت ﷺ ئەمری پێكرد كەتۆ برۆ بیان كوژە لەناویان بەرە (كما قال تعالي:فَإِذَا ٱنسَلَخَ ٱلۡأَشۡهُرُ ٱلۡحُرُمُ فَٱقۡتُلُواْ ٱلۡمُشۡرِكِينَ حَيۡثُ وَجَدتُّمُوهُمۡ وَخُذُوهُمۡ وَٱحۡصُرُوهُمۡ وَٱقۡعُدُواْ لَهُمۡ كُلَّ مَرۡصَدٖۚ فَإِن تَابُواْ وَأَقَامُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتَوُاْ ٱلزَّكَوٰةَ فَخَلُّواْ سَبِيلَهُمۡۚ إِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٞ رَّحِيمٞ)[1] ئایەتەكە چی ئەفەرمووێی :تەبعەن لەبیدایەتی سورەتەكەدا خوای تعالی ئەفەرمووی خوا و پێغەمبەرەكەی بەرییە لەموشریك ،ئەوەی موشریك بێ خوا و پێغەمبەری خوا ﷺ لێیان بەرییە! ئەبێ هەموو كەسێك بزانی كەداوای لەغەیری خوا كرد عیبادەتی بۆ غەیری خوا كرد حوكمرانی غەیری خوای پێ پەسند بوو ئەوە ئەو كەسە موشریكە ! خوا لێ بەرییە ، ئینجا خوای تبارك وتعالی ئەمری بەپێغەمبەر كرد ﷺ لەحەجی مالئاوایی رۆژی چەژن حەجی أكبر بۆ پێی ئەوترێی حەجی أكبر ؟ لەبەرئەوەی علماء ئەفەرموون : عمرە حەجی بچوكە حەجیش حەجی أكبرە ، ئالەو كاتەدا سالی حەجی مالئاوای خوای گەورە ئەوئایەتانەی بۆ پێغەمبەری خوا ناردە خوارەوە ﷺ كەپێی وت وتی بلی بەخوای تعالی بەرییە لەو موشریكانە پاشان خوای تعالی فەرمووی (فَإِذَا ٱنسَلَخَ ٱلۡأَشۡهُرُ ٱلۡحُرُمُ) تەبعەن چەند مانگی بۆ دانان !؟چوار مانگی بۆ دانان ئەم چوار مانگە چیە ؟ علماء إختلافیان هەیە لەچوار مانگەكە كە كامیانە لەكوێی وە دەست پێ كات چۆنە و چۆن نیە هەندێك ئەلێن (ٱلۡأَشۡهُرُ ٱلۡحُرُمُ) ئەو چوار مانگە حەرامەكەیە ! كەبریتیەلە (رجب ، ذولقعد ،ذولحجە محرم) هەندێكیش ئەلێن ئالەو كاتەوە كە ئەمرەكە هاتەخوارەوە ئێ ئەو كاتە كەی بوو (١٠ ذولحجە) بوە گەر ئەمە حیسابكەی كەی تەواو ئەبێ چوار مانگ !؟ (١٠محرم ،١٠ سەفر، ١٠ربیع الاول)ئاوا تەواو ئەبێ چوار مانگی بۆ دانان ئەبێ لەخیلالی ئەو چوار مانگە كەیفی خۆتانە لەئەمینن لەوچوارمانگانە لەدوای ئەو چوار مانگە ئەی پێغەمبەرەكە ﷺ هەر موشریكێكت بینی بیكوژە لەناوی بەرە لەهەرشوێنكێك بێ (فَإِذَا ٱنسَلَخَ

[1] :سورة التوبة اية :٥

ﭐلۡأَشۡهُرُ ٱلۡحُرُمُ)(فَإِذَا ٱنسَلَخَ)یانی (إنقض) یانی تەواو بوو ئەوچوار مانگە کە وەعدەی داونەتی ئەو چوار مانگە بەئەمینی بین و برۆن خۆیان ئەکلای بکەنەوە لەدوای چوار مانگەکە بەپێغەمبەری وت ﷺ چی یان لێ بکە (فَٱقۡتُلُواْ ٱلۡمُشۡرِكِينَ)بیان کوژن خوای أرحم راحمن ئەلێ چی هەرکەسێك وتی (یالاد یامناد یاعوزا یاهوبەل یاوەد یاسواع یایوغوس) لەناویان بەرن چ فەرقێکی هەیە ئەوانە صالیح بوون (یا عبدالقادر ،یافلان)هیچ فەرقی نیە (یارسول الله ،یاعیسا ،)هیچ فەرقی نیە (یامەلائیکە)هیچ فەرقی نیە هەمووی یەك بابەتە فەرمووی هەرکەسێکت بینی ئا لەو جۆرە کەسانە لەناویان بەرە ملیان بپەڕێنە (حَيۡثُ وَجَدتُّمُوهُمۡ) یانی چی ؟ لەهەرشوێنکێك بینیتان لەناو مەککەشا لەناو کەعبەشا بینیتان لەحیل و لەحەرەم لەهەرجێگەیەك بینیتان لەناویان بەرە ئەمانیان مەدەنی لەدوای چوار مانگەکە (وَخُذُوهُمۡ) بیانگرن ئەسیریان کەن (وَٱحۡصُرُوهُمۡ)خۆشیان لەشوێنێك شاردەوە دەوەرەیان لێ بگرن هەتا کو دەستگیریان ئەکەن سەیری ئەم هەموو فەرمانانە بکە (وَٱقۡعُدُواْ لَهُمۡ كُلَّ مَرۡصَدٖۚ)لەهەمولایەك کەمینیان بۆ دانین نەهێلن بەهیچ لایەکا بچن بەهیچلایەکا نەهێلن برۆن نابێ موشریك بمێنیتەوە تەواو نابی غەیری یا الله بمێنی لەسەر ئەرزا (یا الله) و تەواو خوا قبولی نیە !(فَإِن تَابُواْ وَأَقَامُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتَوُاْ ٱلزَّكَوٰةَ فَخَلُّواْ سَبِيلَهُمۡۚ) بەس ئەگەر تەوبەیان کرد لەشیرك نوێژیان کرد جا ئاگەداربن ها زۆرکەس وائەزانی تەرك کردنی نوێژ گوناهێکە لەگوناهەکان شیرك نیە ! ئێ پێغەمبەرﷺ خۆی فەرموویی(بین الرجل وبین کوفر وشیرك ترك الصلاه)[1] ناوی ناوە شیرك هەروەها خوای تعالی ئەفەرمووی (وَأَقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَلَا تَكُونُواْ مِنَ ٱلۡمُشۡرِكِينَ)[2] واتا لەم ئایەتەیا خوای تعالی ئەفەرمووی ئەگەر تەوبەیان کرد و نوێژیان کرد وزەکاتیان دا ئەو کاتە چی بکەن لێیان گەڕێن ئەی ئەگەر ئەم ئیشانەیان نەکرد ! لێیان مەگەڕێن و بیان کوژن لەهەرشوێنك بینیتان نەبوە و نەکراوە لەزەمانی پێغەمبەری خوا ﷺ کەسێك نوێژی نەکردبێت یان زەکاتی نەدابێت نەبوە چ جای هاواری غەیری خوای کردبێت الا پێغەمبەرﷺ لەناوی بردوە فەرمووتی (أمرت أن أقاتل الناس)[3]خوا ئەمری پێکردوە ! (مع

[1] :رواه مسلم
[2] :سورة الروم اية :٣١
[3] :رواه مسلم

أهنم يقولون لا نعتقد أهنم يخلقون ويرزقون ويدبرون مع االله)ئەمە لەكاتێكا ئەيان وت خۆ ئێمە إعتقادمان وانيە كە ئەمانە لەگەل خوادا شتيان دروست كردوە يان رزق ئەدەن يان تدبيری كەون وكائينات ئەكەن كەچی ئێستا ئەوەش هەيە ! ئەلێ (بدوی)هەركەسێك لەميصر برواتە دەرێی يان برواتە ناوی الا ئەو ئاگای لێ يە ! ئەبێ بەئيزنی ئەو بێ ! تەصرف لەكەونا ئەكا ئی خۆ موشريكينی كەعبە ئاواشيان نەئەوت هی ئێستا وەكو شێخ (محمدی كوری عبدالوهاب)ئەلێ : موشركينی زەمانی ئێمە زۆر خراترە لەموشريكانی زەمانی پێغەمبەرﷺ (وإنما قصدنا اتخاذهم وسائط فنحن نذبح لهم وننذر لهم ونتوسل بهم)ئەيان وت ئێمە بەس كردوومانن بەواستە ! لەنێوان خۆمان و خوايە هەرئەوەندە ئەزانين كە ئەوان خوانين ! بەس ئيچمە چی ئەكەين لەوان داوا ئەكەين بۆ ئەوەی بمان گەيەنن بەخوا (لأن االله لا يصل إليه شيء من أمورنا إلا بواسطتهم)ئيشی ئێمە بە ئەوان نەبێ ناگا بەخوا تۆسەيری ئەم (ضن سوء)بكە بەخوا جل وعلی باشە تۆ نازانی خوا ئەبيستێ نازانی خوا ئەبينی ! نازانی خوا لەهەموو كەسێك بەرەحمترە ! يانی ئەو كەسەی تۆ داوات لێ كرد كەواتە قەرارت دا كە ئەو لەخوا بەرەحم ترە ! (والعياض بالله)(فهم يوصلونه إلى االله ويكونون وسائط)ئەوان ئەمانە ئەگەينن بەخوا ئەبنە هۆكار بۆ گەياندنيان بەخوا (قربوننا إلى االله زلفى وشفعاء عند الله)لەخوامان نزيك ئەكەنەوە تكاكارن (هذه شبهتهم قديما وهذه شبهة عباد القبور اليوم)شێخ ئەلێ ئەمە شوبهە (عباد القبور)ە كێن ئەوانە ؟ ئەوانە كەوا ئەلێن (يا عبدالقادر ،يافلان و يافلان)ماچی دار و بەرد وزەوی و زار وپەرۆيی سەوز و ئەوشتانە ئەخەنە سەر قەبرەكان ئەيەن بەخۆيان و إعتقاديان وايە كە چاكيان ئەكاتەوە ئەمانە (عباد القبور)ن .شێخ كافری كردن ،ئايەتێكی هێناوەتەوە ئەفەرمووی(تَشَٰبَهَتۡ قُلُوبُهُمۡۗ)[1] يانی دڵی رابردوان و ئەوانەی ئێستا وەك يەك وان بۆيە لەقسە و كردەوەشا وەك يەك وان !، ئەگەر دڵ لێك چوو قسە و كردەوەش لێك ئەچێ ! (فتشاهبت أقوالهم وأفعالهم) .

[1] :سورة البقرة اية :١١٨

(المشركون بين توحيد الربوبية وتوحيد الألوهية)

شێخ محمدی كوری عبدالوهاب دەلی: (عرفت حينئذ التوحيد الذي دعت إليه الرسل وأبى عن الإقرار به المشركون)ئەوە زانيت تحقيقت لەوە كرد ئەوە زانيت كەوا ئەوتوحيد و يەكخوا پەرستيەی كە پێغەمبەران تەواو بانگەوازيان بۆكردوە وە موشريكەكان إقراريان پیٚ نەكردوە شێخ ئەلیٚ (أي إذا فهمت ما سبق من الآيات البينات)لەم ئايەتە روون و ئاشكرانە تی گەيشتيت (التي تدل على أن المشركين الأولين لم يشركوا في الربوبية)موشريكانی پێشوو لە ربوبيەتا شيركيان نەكردوە (وإنما أشركوا في الألوهية)يانی نەيان وتوە كەوا خوای تعالی ئەرز و ئاسمانی دروست نەكردوە نەء وتويانە دروستی كردوە وتويانە خوا دروستی كردوە إقراريان بەوە كردوە خوايان لەولايەنەوە ناسيوە! وەبەيەكيشيان زانيوە(وإنما أشركوا في الألوهية)لە الالوهيەتا شەريكيان پەيا كردوە بۆ خوا يانی لەگەرانەوە عيبادەتەكانيان بۆ خوا كە بۆ خوا و غەيری خوايان گەرندۆتەوە بۆ خوا و بۆ غەيری خوا ! (فاتخذوا الآلهة من دون االله لتقربهم إلى الله عز وجل وتشفع لهم عنده) ئەوانە هاتوون ئەوانەيان كردوە بەتكاكار و بەواستە و بەئاليە خوای تعالی لەقورئانا باسی كردوە كەئەوانيش بۆخۆيان وتويانە (أَجَعَلَ ٱلْءَالِهَةَ إِلَٰهًا وَٰحِدًا)[1] ئەلیٚ بۆئەوەی نزيكيان بكاتەوە لەخوای تعالی! بۆئەوەی شفاعەتيان بۆ بكات (إذا تبين لك هذا)ئەمەت بۆ روون بووەوە !؟ (عرفت أن التوحيد الذي دعت إليه الرسل وجحده المشركون هو توحيد الألوهية لا توحيد الربوبية)ئەوە زانيت كەوا ئەو توحيدەی ئەوان ئينكاريان لیٚ ئەكرد توحيدی الالوهيەت بوو نەك ربوبيەت (وأن الإقرار بتوحيد الربوبية وحده لا يكفي ولا يدخل من أقر به في الإسلام.) إقرار كردن بەوەی خوا ئەرز وئاسمانی دروست كردوە ئيمانم بەخوا هەيە ئيمانم بەوە هەيە كە خوا ئەرز وئاسمانی دروست كردوە منی دروست كردوە باران ئەبارێنی چی ئەكا و چی ئەكا ئەمە تۆ تەنها بەمە بەموسلمان لەقەلەم نادرێی پێی بەلكو ئەبیٚ تۆ ئيمانيشت وابیٚ و عقيدەشت وابیٚ عەمەلەكانيشت بەتاقی تەنها بۆ خوا بگەرێنيتەوە ! بۆ ئەو خوايەی كەتۆی دروست كردوە ، جا لێرەدا سەرەنجيتان بۆ ئەوە رائەكێشم مەسەلن ! كەباسی علمانبەت ئەكرێی ئەلیٚ علمانيەت لەسەر دوو بەشە :

[1] :سورة ص اية :٥

*علمانیەتێك ئینکاری وجودی وا ئەکا !.

*علمانیەتێك ئینکاری وجودی خوا ناکا!.

ئەلێن علمانیەکان دوو جۆرن هەیە ئەلێ خوا نیە ! ئەوە دیارە بۆخۆتان ئەزانن ئەلێن (لا اله والحیاة مادة)هەشە ئەلێ نا بروامان بەخوا هەیە نویژو ڕۆژووش ئەگرن بەلام چی ئەکەن ! ئەلێن خوا عیلاقەی بەسەر ئێمەوە نیە کاروباری خۆمان چۆن بەرین بەرێوە بەکەیفی خۆمان ئەیبین بەرێوە یانی خوای تعالی لەقورئانی پیرۆزا ئەفەرموویەتی (أَيَحۡسَبُ ٱلۡإِنسَٰنُ أَن يُتۡرَكَ سُدًى)[1] وا ئەزانن ئێمە ئێوەمان بەهەوەنتە بەجێ هێشتووە خوای تبارك وتعالی کارو باری لەسەرتان دانانی چی بکەن و چی نەکەن! ئەوان ئەلێن نا! ئینکاری ئەو لایەنە ئەکەن ! بەوە کافر بوون یان نا؟ بەوە کافر بوون ! یان ئەلێن خوا عیلاقەی بەسەر ئێمەوە نیە خۆمان ئیش و کاری خۆمان ئەکەین ! جا دێن ئەلێن چی ؟ ئەوانەی کەدیفاعیان لێ ئەکەن ! ئەلێن کاکە ئەوانە ئیمانیان بەخوا هەیە!؟ نوێژئەکەن ڕۆژوو ئەگرن تۆ چۆن کافری ئەکەی! ئێمەش ئەلێن خۆ (ئەبوجهل) جەماعەتەکەی ئەوانیش ئیمانیان بەخوا هەبوو ! حەجیشیان ئەکرد ڕۆژووشیان ئەگرت مالی خواشیان ئاوەدان کردەوە کە ئێشتا زۆر لەو علمانیانە هەر گالتە بەماڵی خوا ئەکات ئەصلەن هەر بێزی نایە بچێ بۆماڵی خوا ! علمانیمان هەیە لە کوردستان ئەلێ بروام بەخوایە بەس بێزی نایە بچێ بەلای کعبەشا ! ئی ئەوانە کەعبەشیان ئاوەدان ئەکردەوە ئینجا خوای پێشی وتن موشریك ! کەواتە قەزییەکە هەر ئەوەندە نیە بروای بەخوا هەیە ! ئەبێ بروای بەخوا هەبێ لەهەموو لایەنەکانەوە ! لەوەی کەوا خوای تعالی چۆن کەون و کائینات بەرێوە ئەبات هەرئاوهاش کاروباری ئێمە بەرێوە ئەبات ئەبێ ئێمە ئیمانمان بەوە هەبێ ئەگەر ئیمانت بەوە نەبێ کافری! (ومعرفة ذلك أمر مهم جدا إذ به يعرف التوحيد والشرك) جا ئەم زانینە زۆر گرینگە ئابەمە شیرك و توحید جیا ئەکرێتەوە (والإسلام والكفر ، والجهل بذلك ضرره عظيم وخطره كبير) ئیسلام و کوفر بەوە جیا ئەکرێتەوە وە نەزانین واتا بێ ئاگای لەم بابەتە ! زەرەرەکەی زۆر گەوەرەیە (لأن الإنسان قد يخرج من الإسلام وهو لا يدري)ئەم خالەش زۆر گرینگە ! ئینسان هەیە لەئیسلام ئەچێتە دەرەوە بەخۆشی نازانێ ! لەوانەیە ئەم قسەیە زۆر سەیر بێ بەلای هەندێکەوە !

[1] : سورة القيامة اية : ٣٦

ولا ئێمە ئایەتێك لەوقورئانا ئەهێنین کە زۆر روونە ! لە سورەتی الحجرات خوای گەورە ئەفەرمووی (أَن تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ وَأَنتُمْ لَا تَشْعُرُونَ)[1] بەکێ ئەلێ بە (ئەبوبکر و عمر)ئەلێ ئەلێ دەنگ بەرزمەکەنەوە بەسەر پێغەمبەرا ! ﷺ هەموو کارو کردەوەکانتان لەوان ئەبەم پوچەلی ئەکەمەوە بێ ئیستفادە ئەبن لەوعەمەلانەی کەکردوتانە هەر هەمووی بەبێ ئەوەی بەخۆشتان بزانن ! بۆیە ئەلێ لەئیسلام دەرئەچێ بەبێ ئەوەی بەخۆیی بزانێ.

(توحيد العبادة هو معنى لا إله إلا الله)

شێخ محمدی کوری عبدالوهاب دەلی: (وهذا التوحيد هو معنى قوله : لا إله إلا االله) ئائەو توحیدە ئائەوەیە معنای (لا اله الا الله)نەخێر بۆ هەموو پەرستراوێك نەخێر بۆ هەمووکەسێك پەیرەویی لێبرکرێی بەقسەی بکرێی تەنها الله نەبێ ! نەخێر بۆ هەموو کەسێکی زیندوو ومردوو بۆ دارو بەرد بۆ کەون و کائینات نەخێر بۆ پەرستنی مەلائیکە پێغەمبەران و پیاوچاکان چ جای ئەم علمانیەتە فاسقانە ! ئەم علمانیە ضالمانە ئەم علمانیە کافرانە ! ئێ تۆ ئەلێ (لا اله الا الله) ! نەخێر بۆ هەمووشتێك ئەبێ پێغەمبەربپەرستین ﷺ ؟ ئەبێ مەلائیکە بپەرستین ! کەواتە نەخێر بۆ هەمووان تەنها بۆ خوا ! نەخێر بۆ هەموو شتێك تەنها بۆ خوا ! (أي معنى لا إله إلا االله هو توحيد الألوهية لا توحيد الربوبية) تەبعەن لێرە یا کە شێخ تەرکیز ئەکاتەوە کەئەلێ معنای توحید (لا اله الا الله) مەبەستەکەیە ئەبێ بلێن بەتەنها ئەوەندە نیە ئاگەداربن یانی تۆ ئەگەر شیرك بکەی لەتوحیدی الالوهیەت یان ربوبیەت یان أسماء وصیفات موشریکی ئێستا تۆ الالوهیەت ببەی بەرێوە الالوهیەت ئیمانت پێ نەبێ هەر موشریکی ئەبێ لەهەرسێ توحیدەکەیا موحید بی هەرسێ توحیدەکە سێ شیرکمان هەیە ئەبێ لەهەر سێ کی بەریء بی ! بەس لێرەدا ئەیەوێت ئەوە بلێت بلی ئەو (لا اله الا الله) یە نابێ تەفسیر بکرێت بەتەنها بەوەی بلێ (لارب)بەمعنای خالیق ،رازق ، محی ، ممیت. نا ئەبێ بلێ (لامعبودە) پەرستراو بەقسە کراو پەیرەویی لێکراو نیە بەقسەی هیچ کەسێك ناکەم تەنها (ألله) نەبێ ! (لأنه لو كان معناها توحيد الربوبية لما قال الرسولﷺ للمشركين قولوا : لا إله إلا الله)ئەگەر مەبەستەکە ئەوە بێ ئەی پێغەمبەر ﷺ بۆ خۆیی

[1] : سورة الحجرات اية :٢

ماندووئەكرد لەگەڵیان ئەوەتا خۆ ئەوان ئەڵێن ئەرز و ئاسمان خوا دروستی كردوه كەواتە موحیدن بەو حیسابە بێ بەس نە ئەوانە إقراریان بە (لا الە)كە (لامعبودە)كە نەدەكرد (لامتبوع) (لاموتاع ، الا الله) ئەیان وت چۆن شتی وا ئەبێ ئەیان وت نەخێر (متبوعیش هەیە موتاعیش هەیە معبودیش هەیە) لەغەیری خوا ! (لأهنم يقولون : إن االله هو الخالق الرازق المحي المميت وإنه حينئذ يطلب منهم ما هو تحصيل حاصل) چونكە ئەوان وایان ئەوت كەواتە پێغەمبەر ﷺ داوای شتێكیان لێ ئەكات خۆیان هەیانە ئیتر بۆ داوایان لێ ئەكات ! ئەگەر قەزیەكە بەس ئەوە بێ وەرن إقرار بكەن كە خوا هەیە إقرار كەن كە خواش دنیای دروست كردوە ! (ويقاتلهم على شيء يعترفون به ويقرون به ، وهذا القول باطل)ئەی چۆن ئەچێ جەنگ لەگەڵیانا بەرپا ئەكا لەسەر ئەوەی كەوا إعتراف بەشتێك ئەكەن إقراریان كردوە كە خوا ئەوانی دروست كردوە ئەگەر تەنیا قەزییەكە ئەوەندە بێ ! نە ئەوە قولێكی باطلە كەواتە داواكارییەكە لەسەر ئەساسی چی بووە ؟ ئەبێ تۆ چۆن إقرار ئەكەی خوا تۆی دروست كردوە ئاواش إقرار كەی ئەبێ تەنها عیبادەتەكەش بۆ خوا بگەڕێنیتەوە سمع و تاعەت تەنها بۆ خوا بێ .

(الإله عند المشركين هو الذي يقصد لأجل ربوبيته)

شێخ محمدی كوری عبدالوهاب دەڵی: (فإن الإله عندهم هو الذي يقصد لأجل هذه الأمور)(الإله)لەزمانی عەرەبیدا وەكو وتمان یانی پەرستراو بەقسەكراو پەیرەویی لێكراو ئەو كەسەی خۆتی بۆ زەلیل ئەكەی لە ئەمر و نەهییەكانیا لەلای ئەوان (هو الذي يقصد لأجل هذه الأمور سواء كان ملكا أو نبيا أو وليا أو شجرة أو قبرا أو جنيا) كەواتە (الإله) ئەیانزانی كە (الإله) چیە ! ئەوەیە كەتۆ مەبەستت لەعیبادەتەكا بۆی بكا بۆی ئەگەڕێنیتەوە ! جا ئەگەر بێتوو مەلائیكەیەك بێ پێغەمبەرێك بێ وەلیەك بێ حەجرەیەك بێ قەبرێك بێ هەرشتێك بێ بپەرسترێی ئەوە (الإله)! (هذا تعليل لما سبق في تقرير معنى لا إله إلا االله وأنه توحيد الألوهية ؛ لأن الإله عند مشركي العرب هو الذي يقصد لقضاء الحاجات) (الإله) لەلای موشریكەكان ئەوەیە كە تۆ هاواری بۆ بكەی عیباداتی بۆ بكەی بەقسەی بكەی ئەوە

(الإله)بۆیه ئەیان وت (أَجَعَلَ ٱلْءَالِهَةَ إِلَٰهًا وَٰحِدًا)[1] له (الإله) تیٚ گەیشتبوون ئەیان وت بابیٚ شتی وا ئەبیٚ بۆ مجموعەیەکی زۆری بکەی نابیٚ تەنها بۆ خوای بگەرێنینەوه ! (لقضاء الحاجات وتفريج الكربات وإغاثة اللهفان)یانی بۆ جیٚ بەجیٚ کردنی کار و داواکارییەکانیان بۆ لابردنی غەم خەفەتەکانیان (وإغاثة اللهفان)یانی (وإغاثة)ئەو کەسەی که خەفەت ئەخوا که نارەحەت ئەبیٚ هاوار ئەکات ! ئەویش خواتعالی بەهانەیەوه بیٚ یان ئەو کەسەی کەتۆ داوای لیٚ ئەکەیت بەهاناتەوه بیٚ ئەوه هی موشریکەکان بوو تەبعەن !(وليس الإله عندهم هو الذي يخلق ويرزق ويدبر ، ليس هذا هو الإله عندهم ، فالشرك عندهم لم يقع في توحيد الربوبية وإنما وقع في توحيد الإلهية) وازحه یانی بابەتەکان شێخ تەماشا ئەکەی له شەرحەکەیا زۆر تەرکیزی لەسەر ئەکاتەوه هەمووی دووبارەیه وایه.

(قصد المشركين بمعنى الآله)

شێخ محمدی کوری عبدالوهاب دەلێ: (لم يريدوا أن الإله هو الخالق الرازق المدبر ، فإهنم يعلمون أن ذلك الله وحده)مەبەستیان ئەوه نەبوو خالیق و رازیق و مدبیره !ئەوان ئەیان زانی که (الله) بەتاقی تەنها بۆخۆیی ئەوانی دورست کردوه ! (كما قدمت لك)وەکو بۆم باسکردن ! (وإنما يعنون بالإله ما يعني المشركون في زماننا بلفظ " السيد")سەیری که ئەو(الإله) ئەوان مەبەستیان بووکامە بوو ئەوەیه که ئەمرۆ لەلای ئێمه لەهەموو عالەما تەماشاکه پێی ئەلێن چی ؟!(سيد) سيد فلان و سيد فلان!

سيد(عبدالقادر)سيد(بدوی)ئەو سەیدەی که ئەوان ئەیلێن ئەوەیه کەتۆ هاواری بۆ بکەیی ! ئەوەیه کەتۆ ئەیکەی بەواسته لەنێوان خۆت و خوادا ! ئەوەیه که تۆ غەم و پەژارەکانت بۆ ئەو باس ئەکەی و بۆی دەبەی (أي ليس الإله عند المشركين الأولين هو الخالق الرازق المدبر لأن هذا معنى الرب ، وفرق بين معنى الرب ومعنى الإله وفرق بين توحيد الربوبية وتوحيد الألوهية) ئەوەش هەر تیکراری قسەکانی پێشووه ! (وإنما يعنون بالإله ما يعني المشركون في زماننا أي زمان المؤلف) جا ئەلیٚ لەزەمانی موئلیف زەمانی شێخ (محمدی کوری

[1] سورة ص اية :٥:

عبدالوهاب)كەباسی ئەوەی كردوە وتویەتی (بلفظ السيد) كەلیمەی سەیدیان بەكارهێناوە ! ئێستاش هەردەبیبیستین بۆخۆتان ئەو كەلیمەیە ! (وإلى الآن يسمون هؤلاء الذي يدعون صلاحهم ويتقربون إليهم يسموهنم السادة)تێیان دا هەیە كە ئینسانی (ضال والمضل)ە نالێن هەرهەموویان ئێستا مەسەلەن (عبدالقادری گەیلانی)هەندێك لەپیاو چاكان كەهەبوون داوایان لیٚ ئەكردن ئەوە پیاو چاك بوو بۆخۆیی عیبادەتی خۆیی ئەكرد و رۆیشت داوا لەو مەكە داوا لەخوا بكە ! بەس هەیە لەو كەسانەی كە ئەوان داوای لیٚ ئەكەن وەكو ئەو (بدوی)یەی كە باسمان كرد ئینسانێكی شیعی باطنی پیسی چەپەلی موشریك بووە هەتا ئێستاش ئەوەیە كە ئەیبینن لەمیصرا كە لە تەنطاء چی بۆ ئەكرێت!

(والسيد الرفاعي والسيد التيجاني إلى غير ذلك) ئائەم سەیدانە كەوا دروستیان كردوە هاواری بۆ ئەكەن كە ئەمانە شئونی دونیا ئەبەن بەرێوە هەتا كافرەكان كەواشیان نەئەوت ! ئەبیٚ داوایان لیٚ بكرێت (يعتقدون أن هؤلاء السادة لهم مترلة عند االله تؤهلهم أن يتوسطوا لهم عند الله) ئەوانە منزیلەیەكێكیان هەیە پلە وپایەكیكیان هەیە كەبۆی ئاسان كردوون چی بكەن لەنێوان خۆیان و خوایە ببەن بە واستە ! (وتؤهلهم أن يدعوا من دون الله)وای لێكردون كە موهیل بن داوایان لیٚ بكریٚ لەغەیری خوای تعالی (ويذبح وينذر لهم ويطاف بقبورهم ويتبرك بها) حەیوانیان بۆ سەرببرە و نەزریان بۆ بكە بەقەبرەكانیانا بسورێرەوە و داوای منال بكە و داوای رزق بكە وداوای هەمووشتێك بكە لێیان ! (فالمشركون الأولون يسمون هذه الأشياء آلهة) موشریكەكانی پێشو ئەیان وت (الإله)ئەیان وت (أَجَعَلَ ٱلۡأٓلِهَةَ إِلَٰهٗا وَٰحِدًاۖ)[1] ئەمان ناویان ناوە چی ؟ (والمشركون المتأخرون يسمون هذه الأشياء وسائط ووسائل وشفعاء والأسماء لا تغير الحقائق فهي آلهة)ئەمان ناویان ناون بە ئەوانە واستەی ئێمەن وەسیلەی ئێمەن ئەمانە شەفیعی ئێمەن ئەمانە سیدن ئەمانە فلانن ،،! ناویش هیچ لەهیچ ناگۆرێی ناوی بنێی (الإله) ناوی بنیٚ خوا ! یان ناوی بنێی واستە ! یان شەفیع یان ئەوجۆرە ناوانە !.

[1] :سورة ص اية :٥

(دعوة الرسول صلى الله عليه وسلم المشركين إلى كلمة التوحيد)

(فأتاهم النبي ﷺ يدعوهم إلى كلمة التوحيد وهي : لا إله إلا الله ، والمراد من هذه الكلمة معناها لا مجرد لفظها.)شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەڵێ پێغەمبەرهات ﷺ کە خوا ناردی دوای لەوان کرد وتی بڵێ (لا اله الا الله)ئەبێ ئەو عیبادەتانە هەمووی بۆخوا بێ نابێ غەیری خوا بێ ئەبێ پەرستن بەقسە کردن سەمع و تاعە پەیرەویی لێکردن چۆن إقرار ئەکەن کە خوا ئەرز وئاسمانی دروست کردوە ئاواش عیبادەتەکان تەنها بۆ زاتی خوا بگەڕێنەوە کەواتە مەبەست لەم کەلیمەیە تەنها لفظە کە نیە مەعنای لفظە کەیە بۆیە خوای گەورە ئەفەرمووی (فَٱعۡلَمۡ أَنَّهُۥ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا ٱللَّهُ)[1] ئەبێ بزانین ماناکەی چیە ئەو کەسەی نەزانیٚ مانای (لا اله الا الله) ئەصەڵن نەهاتۆتە ناودینی ئیسلام کەتۆ نەزانی مانای (لااله الا الله) کەچیە چۆن هاتویتەتە ناو ئیسلام ! کەواتە پێویستە لەسەر هەموو موسلمانێك پێش ئەوەی هەر عیبادەتێك بکا بۆ خوای تعالى ئەبێ بزانی کە بوە بەموسلمان کەوتی (لا اله الا الله)ئەبێ بزانی یانی چی (لا اله الا الله) کەبڵێ هیچ خوایەك شایستەی پەرستن نیە بەحەق تەنها (ألله) نەبێ هیچ پەیرەویی لێکراوێك هیچ بەقسەکراوێك شایستەی ئەو شتانە نیە ! تەنها (ألله) نەبێ بەڵام بەداخەوە ئێستاکانە بەس بۆ خوای گەورەی ناگەڕێنەوە ! زۆر بەی زۆری شتەکان بۆغەیری خوای گەورەی ئەگەڕێنەوە ! لە شەرحا شێخ ئەڵێ (أي أن النبى ﷺ دعا المشركين إلى تحقيق معنى : لا إله إلا الله)داوای لێکردن کە مانای (لااله الا الله) ساغ بکەنەوە (التي هي كلمة التوحيد) داوی لێ کردن کەلەسەر ئەوە برۆن کە ئەوە لەخۆیانا بێنەکایەوە (ومعناها : لا معبود بحق إلا الله)هیچ پەرستراوێك بەحەق نیە ! ئەی بەغەیری حەق هەیە؟! بەڵی زۆریشە ! (الإله) بەس بەحەق یەکە ! ئەویش تەنها (ألله)یە کەواتە هیچ کەسێك حەق نیە بپەرسترێی هیچ کەسێك حەق نیە پەیرەویی لێبکرێی بەقسە بکرێی سمع وتاعەی بۆ بکرێی تەنها (ألله) نەبێ (وهو الذي بعث الله به رسوله إلى المشركين)خوای گەورە پێغەمبەری بۆ ئەمە نارد ﷺ بۆلای موشریکان ناوی نان بەموشریك ! (ولم يبعثه إليهم يدعوهم إلى توحيد الربوبية لأهنم مقرون به وهو لا يكفي ؛ لأنه قاتلهم وهم يقرون به) إقراریان ئەکرد کە خوا ئەوانی دروست کردوە ئینجا شەریشی لەگەڵا کردن ئینجا خوێنی حەلال کردن ! (ومن

[1] :سورة محمد اية ١٩

قال إنه يكفي فإنه يلزم عليه تغليط الرسول ﷺ)هەركەسێ بلێ بەسە مادەم بزانی خوا ئەوی دروست كردوە ئەوە موسلمانە ! ئەوە ئەو كەسە وادانێ كە پێغەمبەرهەلەی كردوە ﷺ ! لەهەموو ژیانیدا ! (وأنه قاتل أناسا مسلمين)ئەبێ بلێ وەلا لەگەل موسلمانا جەنگی وە ! هەرچۆن بە (محمدی كوری عبدالوهاب)یان وت ئەوە لەكەسانێكی دا كەوا نوێژیان ئەكرد رۆژویان ئەگرت لەئەهلی حەرەمینی دا كاكە دنیا ئیبادە كرد ! لەو موسلمانەی كرد ! ئەو خواریجە تكفیرییە ! ئاوا بەشێخ (محمدی كوری عبدالوهاب)یان وت ! ئێستا وای پێ نالێن ! یانی ئەوە دوای چەند سال لەدەعوەكەی كە (٢٠٠)لەدوای وەفاتی هەر وای پێ دەلێن ! (وأنه قاتل أناسا مسلمين يعترفون بلا إله إلا االله إذا فسرناها بتوحيد الربوبية وهو الإقرار بالخالق الرازق القادر على الاختراع)تەبعەن ئەگەر ئەوە (لا اله الا لله)ت بەوە مانا بكرێت كەهیچ خوایەك ئەرز و ئاسمانی دروست نەكردوە ! تەنها (ألله) ئەو كاتە قسەكەیان دەرئەچێت لەگەل هەندێكیشیان نەك هەموویان چونكە كەسانێك هەن ئەلێن نەخێر خوا هەر نیە ! لەگەل ئەوەشا كەسانێكمان هەیە ئەلێ ناتوانین ئەوانەش كافر كەم ئەلێ ناتوانم (شیوعی) كافر كەم ! دیارە تۆ زۆر (ضال ومضلي)بۆیە زۆر زۆر هەتا بلێ نەزان و جاهیل و گەمژەی لەدین هەر تێ نەگەیشتووی ! كەسێك بلێ خوا نیە چۆن كافر نیە ! ئاخر چۆن كافر نیە ! (ومع الأسف هذا التفسير الخاطئ للا إله إلا االله موجود في كتب العقائد التي ألفها علماء الكلام وعلماء المنطق من المعتزلة والأشاعرة والتي تدرس في كثير من المعاهد الإسلامية الآن ، وعقائدهم مبنية على هذا الرأي ، وأن الإله معناه القادر على الاختراع) بەداخەوە ئێستا ئەم مانایە زۆربەی زۆری كولیە و جامعە و معاهیدا ئەخوێنرێی كەوا عقیدە ئەشعەرییە _(لا اله الا الله) بەچ مانایەك ! یانی (لارب الا الله) یانی (لا خاليق ولارازق الا الله)تەنها ئەوەندە نەك بەمانای (مبعود و موتاع ومتبوع) ئەوانە !(فمن اعترف أن االله هو الخالق الرازق يعتبر موحدا ،) لەلای ئەوان هەركەسێك ئەم إعترافە بكا بلێ خوا ئێمەی دروست كردوە هەتا تەنانەت من گوێم لەماموٚستایەكی ئاینی بوو بەداخەوە كە زۆر بەناوبانگیشە بەحیساب لەكوردستان ئەیوت چی :ئەلی قوەیەك هەیە ئەم دونیایەی دروست كردوە كەواتە بروایەكی بەخوا هەبوە ! قوەیەك دونیای دروست كردوە ! ئەوەندە كافیە ! لەكاتێكا ئەو إعتراف

ناکا بلیٚ (الله) یە کە (ئەبو جهل) و ئەوانە ئەیانوت (الله) وە هەر ناوی (الله)یان ئەبرد ! (وأما من اعتقد أن أحدا يخلق أو يرزق

مع االله فهذا هو المشرك عندهم ، مع أن الشرك إنما وقع في توحيد الألوهية ولم يقع في هذا ، وليس هذا هو معنى لا إله إلا الله) جا کەسێك إعتقادی وابێ کەوا بلی وەلا لەگەل خوایە خەلق ئەکا یان رزق ئەدا ئەلێن ئەوە موشریکە لەلای ئەوان ! (وإنما معناها : لا معبود بحق إلا الله) وەکو وتمان ماناکەی ئەوەیە کە هیچ پەرستراوی حەق و راستەقینە نیە بەحەق تەنها (ألله) نەبێ (فمن قال : لا إله إلا االله وجب عليه أن يفرد االله بالعبادة ، وأن يترك عبادة ما سواه ، فإن المقصود من هذه الكلمة معناها والعمل بمقتضاها لا مجرد النطق هبا دون عمل بمعناها ومقتضاها ،) شێخ لێرەدا تأكيد و تەرکیز لەسەر مەسەلەی عەمەل ئەکاتەوە ! بە (لا اله الا الله) کە دەبێ تۆ ئیشی پێ بکەی ! تەنها کەلیمەکەش نیە بوترێی تەنها هەر ئەوەندەش نیە بلێ وەلام من ئیمانم هەیە کەپەرستراو تەنها خوایە ! دەی بیپەرستە کەواتە ! هەتا عولماء ئەلێن ماناکەی بزانی بیشی پەرستی بەرائەت لەشیرك و موشرکین نەکەی هەر موحيد نیت ! تەماشاکەن زۆر گرینگە ! ئەبێ ئیمانت هەبێ هیچ خوایەك بەحەق نیە تەنها (الله) نەبی وە ئەبێ بیشی پەرستی وە ئەبێ دژی ئەو کەسانە بی کە دژی ئەو (لا اله الا الله)یەن دووژمنیان بی بریێ بی لێیان بلێ من بەریم لێتان ئەگینا بەرائەتی خۆت دەر نەبریی تۆ ئەو (لا اله الا الله)شت لێ قبول ناکرێت ! جا چی بلێ وەلا(لا اله الا الله) بەمانای (لا خالق یان لارازق الا الله) ! کەواتە پێویستە ئیشی پێبکرێت (فمن قالها وهو يعبد غير االله لم يكن عاملا بمقتضاها)کەسێك ئەوە بلێ بەلام غەیری خوا بپەرستێ ئیشی نەکردوە بە بەمانای ئەو (لا اله الا الله)یە (وهو ترك الشرك)ئەبێ شیرك تەرك بکا جا شیرکیش دووبەشە ئاگەداربەن شێخ شتێك باس ئەکا لەوانەیە ببێ بەشوبهەیەك بۆ زۆر کەس ! لەموجیئەکانی ئەم زەمانی خۆمان ! لەبەناو سەلەفیەکانی زەمانی خۆمان ئەیگرن بەدەستیانەوە بەبێ ئەوەی لێ بکۆلنەوە ! ئێستا دێنە سەر ئەو کەلامەی شێخ کە لێرەیا ئەلێ (وهو ترك الشرك)(ترك الشرك) یانی چ؟ یانی کاتێك تۆ موحیدی تەنها موحید ئەوە نیە خوا بپەرستی و ئیش بە(لا اله الاالله)کە بکا ئەبێ شیرك و موشرکین رەت بکاتەوە خۆی بەریێ بکا لێیان وەکو پێغەمبەر (إبراهيم) (عليهم سلام) خوا کردی بەقدوە بۆ پێغەمبەر (محمد) ﷺ وە بۆ

هەموو برواداران تا ڕۆژی قیامەت !(قَدۡ كَانَتۡ لَكُمۡ أُسۡوَةٌ حَسَنَةٌ فِيٓ إِبۡرَٰهِيمَ وَٱلَّذِينَ مَعَهُۥٓ إِذۡ قَالُواْ لِقَوۡمِهِمۡ)[1]ئەبێ ئێمە ئاوا بەقەومەکەی خۆمان بلێن(إِنَّا بُرَءَٰٓؤُاْ مِنكُمۡ وَمِمَّا تَعۡبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ كَفَرۡنَا بِكُمۡ وَبَدَا بَيۡنَنَا وَبَيۡنَكُمُ ٱلۡعَدَٰوَةُ وَٱلۡبَغۡضَآءُ أَبَدًا حَتَّىٰ تُؤۡمِنُواْ بِٱللَّهِ وَحۡدَهُۥٓ)[2] تەنها عیبادەت کردن بۆ خوا بەس نیە ئەبێ بەرائەتیش بکەیی ! خۆ (لا اله الا الله)کە ئەوەیە (لا اله) بەریم لەهەموو شتێك ئینجا (الا الله) لەپێش هەموو شتێکەوە ئەبێ بەرائەت بکەین ! ئنیجا ئەبێ عیبادەت بۆ خوای تعالی بکەین(فَمَن يَكۡفُرۡ بِٱلطَّٰغُوتِ وَيُؤۡمِنۢ بِٱللَّهِ فَقَدِ ٱسۡتَمۡسَكَ بِٱلۡعُرۡوَةِ ٱلۡوُثۡقَىٰ)[3] کەواتە ئەبێ بەرائەت وکوفر بەتاغوت بکەی !

تاغوت : هەرکەسێك لەحەدی عبودیەتی خۆی تجاوزیی کردبێت بپەرستریی لەغەیری خوا بەقسە بکرێی لەغەیری خوا شوێنی بکەوی لەغەیری خوا ! ئەوە تاغوتە.

شێخ ئەلێ (وهو ترك الشرك) تەبعەن شیرك لە عیبادەت هەمانە لە تەشریعیش هەمانە ئاگاداربن چۆن لەعیبادەت نابێ بلێت (یا رسول الله)! لەتشریعیش نابێ تشریعاتی غەیری خوا قبول بکەی! نابی غەیری قورئان وسوننە قبول بکەی ! نابێ تشریعی علمانی و دەستوری شەعب وکۆمەلێك گەندەل لەسەر ئەم زەمینە خۆیان بەخوا بزانن بلێن وەلا ئێمە ئەوشتانە دادەنێن بیکەین بە یاسا و ڕێسا بۆخەلکەکە و خوامان پێویست نیە ! ئەبێ تۆ بەرائەتی خۆت لەوە بکەی ! ئەگینا تۆ شیرکت کرد لەوەیا کەواتە عیبادە وەتشریع هەردووکیان خوای تعالی لەقورئانا باسی کردوە سەیری عیبادە بکە !(فَمَن كَانَ يَرۡجُواْ لِقَآءَ رَبِّهِۦ فَلۡيَعۡمَلۡ عَمَلٗا صَٰلِحٗا وَلَا يُشۡرِكۡ بِعِبَادَةِ رَبِّهِۦٓ أَحَدَۢا)[4] ئەوە شیرك لە عیبادە .

ئەی شیرك لە تەشریع(وَلَا يُشۡرِكُ فِي حُكۡمِهِۦٓ أَحَدٗا)[5] خوای تعالی شەریك ناخاتە پاڵ خۆیی لەو حوکمەدا ! (لا معقب لی حکمه) کەس نابێ چاو بگێرێتەوە بەحوکمی خوایە بلێ وەلا بەکەلك نایێ ئەوە ئەمرۆ نابێ ئەوەی بلێ ئەوە بۆ ئەمرۆ نابێ ئەوە موشریکە ئەوە کافرە ئەوە مرتدە ! هەزار نوێژ و ڕۆژوش بکا ! چ جای پێی بوترێی (وەلی أمر)! کەلەکاتێکا خۆشیان ئەو کەلیمەیان ناوێی بەداخەوە (ولا ینفعه مجرد النطق هبا لأنه قد ناقض فعله

[1] :سورة الممتحنة اية :٤
[2] :سورة الممتحنة اية :٤
[3] :سورة البفرة اية :٢٥٦
[4] :سورة الكهف اية :١١٠
[5] :سورة الكهف اية :٢٦

قوله)كەلامەكە بەتەنها ئيستفادەی نيە بە (لا اله الا الله) وەلا من خوا ئەناسم و خوا ئەپەرستم هەر بەزمان نەخێر تۆ ئەبێ ئا ئەم نوقتانەش بهێنیتە جێ تۆ نابێ بەفعلەكەت قولەكەت هەلبوەشێنیتەوە ! ئەوانە بەفعليان قەوليان هەلوەشاندیتەوە ! (والمشركون الأولون لما سمعوا هذه الكلمة عرفوا معناها)موشريكەكانی زوو هەر زوو لەماناكەی تێ گەيشتبوون چونكە كەليمەكە عەرەبيە بەخۆشيان چاك ئەزانن (الاله) يانی چی! (وأنه ليس المقصود التلفظ بها فقط) بەخۆيان ئەيان زانی كە بيلێن بەوەندە پێغەمبەر لێيان ناگەرێی ﷺ كەوتيان و إقراريان پێ كرد ! ئێستا بۆ نمونە : يەكێك بێ بەتۆ بلێ بلێ وەرە إقرارم بۆ بكە بلێ من دەفەترێی دۆلاری تۆ قەرزارم ! بۆم بنوسە ئەی نوسی ! بلی قەيچيەكە كەليمەيەكە ئەينوسم و تەواو ! نا نانوسيت ، شتەكە دێتە سەرت چۆن ئەوە بنوسی لەداهاتوودا ئەبێ دەفەتەرێك دۆلار بدەيت بەكابرا.، كاتێك كەتۆ ئەلێ (لا اله الا الله)تۆ إعترافت كرد بەخوای تعالی لەو زياتر بەقسەی كەسيتر ناكەی ! ئی دوايە ئەگەر بەقسەی كەسێكيترت كرد درۆت كرد ! هەلت وەشاندەوە !كەليمەكە چۆن خوا لێت قبول ئەكات تۆ لەنوێژدا ئەلێی (إِيَّاكَ نَعۡبُدُ وَإِيَّاكَ نَسۡتَعِينُ)[1]بەلێن ئەدەی بەخوا كە تەنها هەر تۆ بەتەنها ئەپەرستم هەتا كەليمەكەی تۆ بەپێش كەوتوە! تۆ بەتەنها ئەپەرستم لەتۆ داوای يارمەتی ئەكەم دوايش وانەبێ درۆت كرد كەواتە ! تۆ(كذاب)ی ئەو كاتە ئەوە هەلت وەشاندەوە كەواتە كەليمەكە بەتەنها كەليمە رزگارت ناكا ! ئەبی عەمەل بە مقتضا ئەو كەليمەيە بكەی ! تۆوت (لا اله الا الله) وتت (يارسول الله)هەلت وەشاندەوە بووی بەموشريك ! وتت (ياعبدالقادر)بووی بەموشريك ! وتت (لااله الا الله) وتت وەلا حوكمرانيەتی علمانيم پێ باشە و وەلا فەرنسا و ئەوروپا با ئێستا حوكمان بكەن و باكەسانێك لەغەيری خوا حوكمان بكەن هەلت وەشاندەوە دۆرت كرد ! يانی بەشەريعەتی خوا رازی نەبووی ! ئەوەيە(وَمَن لَّمۡ يَحۡكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡكَٰفِرُونَ)[2](والمشركون الأولون لما سمعوا هذه الكلمة عرفوا معناها وأنه ليس المقصود التلفظ هبا فقط ولذلك قالوا :أَجَعَلَ ٱلۡأٓلِهَةَ إِلَٰهٗا وَٰحِدًاۖ إِنَّ هَٰذَا لَشَيۡءٌ عُجَابٞ)[3]چاك تێ گەيشتبوون لەماناكەی بۆيە وتيان ئەم پێغەمبەرە هاتوە ئەلێ ئەبێ تەنها بۆ

[1] : سورة الفاتحة اية :٥
[2] :سورة المائدة اية :٤٤
[3] : سورة ص اية :٥

(الله)عیبادەت بکەین ! تەنها ئەبێ بۆ (ألله)سجود و رکوع ببەین تەنها ئەبێ لە (الله)ش حوکمرانی وەربگرین ! هیچتر قبول نیە ! لەغەیری فەرمان رەوایی ئەو قبول نیە ! بۆیە نایکەین ئێمە ئەوە ! ئەمە شتێکی عجیبە ئەمە چۆن ئەبێ شتی وا! وەکو ئەمرۆ ئەلێ ئازادی ! چۆن تۆئێمە بەئیسلامەوە بەتەنها ئەبەستی کاکە خۆ هەر ئیسلام دین نیە ! ئاوەهات پێ دەلی ئەلێ (وحدة أديان)خۆیان مرتد ئەکەنەوە بەوکەلیمەیە ! (وفي وقتنا هذا وجد من يفسر لا إله إلا االله بأن معناها هو إفراد االله بالحاكمية)ئەلێرەدا وریابن شێخ بزانین مەبەستی چیە ! زۆر بەوریایەوە بچینە ناو شەرحەکەیەوە! ئەلێ :لەوەکاتی ئەمرۆیی ئێمەیە کەسانێك هەن (لا اله الا الله) بەچی مانا ئەکەن ! ئەلێن (إفراد االله بالحاكمية)یانی ئەبێ خوای تعالی بەتەنها بناسین بەوەی حوکمرانی تەنها هی ئەو قبول کەین غەیری ئەو قبول نەکەین ! ئەلێ (وهذا غلط) بزانین شێخ لەچ رووانگەیەکەوە ئەمە بەهەلە دا ئەنێی ئایە بۆخۆی وانیە ئەبێ تۆ تەنها حوکمرانی خوا قبول بکەی !؟ وایە ، ئەی بۆ ئەلێ (وهذا غلط)؟ ئەلێ (لأن الحاكمية جزء من معنى لا إله إلا الله) سەیری کەن نەفی حاکمیەتە کە ناکا شێخ ئەلێ جزئێکە لە (لا اله الا الله) ئەلێ جزئێکە لە (لا معبوده)(وليست هي الأصل لمعنى هذه الكلمة العظيمة ، بل معناها لا معبود بحق إلا الله) ئەلی ئەصلی ماناکە ئەوەیە بلی (لا معبود بحق إلا الله)باشە (معبود)یانی چی ؟:یانی پەرستراو .(لا معبود بحق إلا االله بجميع أنواع العبادات ويدخل فيها الحاكمية) کەواتە إقراری کرد بەحاکمیەتەکە یان نا ؟بەلی ،وەلەو هەندێك لە عولماء ئەلێن کەلیمەی موستەلیحەی حاکمیە !موستەلەحێکی شەرعی نیە چونکە خوای تعالی خۆی ناوی حکەمە ! بەحاکم نەهاتوە الا لەئایەتی(أَلَيۡسَ ٱللَّهُ بِأَحۡكَمِ ٱلۡحَٰكِمِينَ)[1] ئەو (بِأَحۡكَمِ ٱلۡحَٰكِمِينَ)هاتوە ئەگینا بەکەلیمە حاکم نەهاتوە حەکەم هاتوە حوکم هاتوە لەبەر ئەوە موستەلەحەکەیان بەلاوە هەندێکیان بەلاوە نامۆیە وەکو موستەلەح نەك وەکو ئەصلی ئەوەی ئێمە عیبادەت بۆ خوا بکەین لەروانگەی ئەوەی کەتشریعات هەووی بۆخوای تعالی بگەرێنینەوە نەء ئەوەتا شێخ ئەلێ (ويدخل فيها الحاكمية) هەتا إقراری کەلیمەکەش ئەکا جالێرەدا فتاوای لجنەی دائیمە هەیە فتوای (بن عثيمين)هەیە لەسەر مەسەلەی حاکمیەت ئەلێن هەندێك هاتوون وتویانە نوعێکی موستەقیلە لەتوحیدی رئیە

[1] :سورة التين اية :٨

وەچیە تەبعەن ئەوان کاتێك کە ڕەد ئەدەنەوە خەلك بەنەزانانە ڕەدەکەیان ئەخوێنەوە ! ئەوان نایەن حاکمیەتەکە لابەن إلاغالی کەنەوە بلێن نەخێر شتی وانیە نا ئەوان ئەلێن بۆ نمونە کاتێك کەباسی لجنەی دائمین هی (بن عثیمین)فتاواکانیان ئێمە کە تاماشایان بکەین بۆنمونە ئەلێ توحیدی ربوبیە حاکمەتیشی کەوێتە بن هەندێك ئەلێن توحید الالوهیە حاکمیەتیشی ئەکەوێتە بەر ! یانی ئەو ئەیگەڕێنێتەوە بۆکوێی ؟ بۆ ربوبیەت هەشە ئەیگەڕێنێتەوە بۆ الالوهیە ئایە بۆ کامیان ئەگەڕێتەوە ! ئەوە پرسیارێکە وە زۆر جار هەیە پرسیار ئەکەن ئەلێن : ئایە پەیوەست بوونمان بەحکومرانی خواوە ئایە لە تقسیماتی ربوبیەتە یان لەتقسیماتی الالوهیەتە ؟

ئەگەر ئێمە تەماشابکەین مەوزوعی (إفراد االله تعالی بالحکم) ئالێرەوە تەماشاکەین (إفراد االله تعالی بالحکم) ئەمە لەخاصائصی چیە ؟ لەخصائیصی ربوبیەتە ! چۆن ئەلێ (إفراد الله بالخلق وتدبری والمك بالحکم)حوکمیش بەشێکە لە ربوبیەتی خوای تعالی (ألا له الخلق والامر)ئەمە لەربوبیەت ئەی تحاکم کردن بۆ لای شەریعەت ئەوە لە چیە ؟ لەحقوقی الالوهیەتە یانی تۆ ئەبێ تحاکم بکەی بۆ لای شەریعەتی خوا بۆلای قورئان و سوننە ! ئەبی بەغەیری قورئان و سوننە حوکمرانی بکەی !؟ نابێ بۆیە صالح فوزان خۆی ئەلێت لەکیتابی توحید ئەلێ : ئەگەر شەخصێك حوکمرانی کرد دینی خستە ئەولاوە هاتە بەدەستوری علمانیەت و بەدەستورەکانی تر کاری کرد ئەلێ ئەوە مرتد و کافرە ! ئەی لەچ کاتێکا ئەبێ بەشیرکی أصغر !؟ وەکوفری أصغر ؟ لەوکاتەدا کە کابرا بەدینی خوا حوکم ئەکا دەست ئەبڕێی دەستی دز ئەبڕێی زانی محسن ڕەجم ئەکا ! نالێ وەحشی گەڕێتییە خۆی مرتد ناکاتەوە ! عەرەق خۆر دادکاری ئەکا ! ئەوە (قذف)کا (٨٠)داری لێ ئەدا ئەو دینە لەهەموو لایەنەکانی سیاسی و إقتصادی و إجتماعی و أعیلامی هەمووی جێ بەجێ ئەکا بەس جاروبار غەلەتێك ئەکا ! جاروبار لەبەر ڕەشوەیەك لەبەر ناسیاویك حوکمێك جی بەجێ ناکات ئەوەیش نەك لەبەر ئەوەی ئیمانی پێی نیە خۆشی زۆر بەگوناهبار دائەنێ هەتا ئەلێ من لە فاجر و فاسق و قاتیل خراترم کە ئەو حوکمەم جێ بەجێم نەکرد من تحدا ئەکەم یەك علمانی بێ ئەم قسەیە بکا! ئەوەشی تیا بێتە جێگا ! تحدا ئەکەم ! ئینجا ئەلێن ئەوە کوفری أصغرە ! ئەما تۆ دین هەمووی فرێدەیتە ئەولا ! بێ بە شەریعەتی بەشەر ئیشم بۆ

بکەیی ئەمە کەی ئەوەیە کە علماء پێ ئەڵێن کوفری أصغر ! کەی ئەوەیە علماء پێ ئەڵێن (کفر دون کفر) (إبن عباس)لەزەمانی ئێمەیا بوایە ئێستا ببیینیایە دەستوری فەرەنسا و ئەوروپا و ئەمریکا جێ بەجێ ئەکرێی ئەهات ئەیانوت ناوالله ئێوە (ولی امری) ئێمەن بەسەر چاو وبەسەر سەر! ئەم زولمە گەورە و زۆرە بۆ ئەدەنە (إبن عباس)(رەزاو رەحمەتی خوای لێ بێ)لەکاتێکا ئەو لەخەلافەتەکانی ئیسلاما ئەو قسەی کردوە ! کە دینی خوایان جێ بەجێ کردوە !کەلە تشریعی ئێمە نەهاتون کە لەکیتابا بنوسن کەیفی خۆیەتی عەرق ئەخوا کەیفی خۆیەتی زینا ئەکا هەمووشتێك حەلال کەن بۆ ئینسان کەیفی خۆیەتی ! ئاوهانەبووە کەواتە (إفراد الله تعالى بالحكم) لەخصائصی ربوبیەتە .وەتحاکم بۆ شەرعەکەی حقوقی الالوهیەتە وەشیرکیش لە الالوهیەتە وەکو شیرك وایە لەدوعاء هەردووکی مان باس کرد شیرك لەدوعاء و شیرك لە حوکم هەردووکی هەر شیرکە! شیرکی (إبليس) لەچیدا بوو ؟ تۆ تەماشای ئەم ئایەتە بکەن(إِنِ ٱلْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ أَمَرَ أَلَّا تَعْبُدُوٓا۟ إِلَّآ إِيَّاهُ ۚ ذَٰلِكَ ٱلدِّينُ ٱلْقَيِّمُ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ ٱلنَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ)[1] ئەو (إِنِ ٱلْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ) پێش ئەوەی خواریج بیلێ کەبەغەلەت بەکاری ئەهێنا کێ ئەیوت ؟! پێغەمبەر(یوسف)وتی قورئانە نقلی ئەکا بۆمان ! لەسورەتی (یوسف)(إِنِ ٱلْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ) حوکم تەنها بۆ خوایە ! نابی حوکمی غەیری خوا جێ بەجێ بکرێی ئەمری کردوە خوای گەورە تەنها ئەبێ ئەو بپەرسترێی کەواتە هەردوو شتەکەی تێدایە ! چ لەحوکمرانیەتا چ لەعیبادەتا هەتا شیرکی (إبليس)چ جۆرە شیرکێك بوو ؟ داوای لەغەیری خوا ئەکرد (إبليس)؟یەکەم شیرك کە کرا لەبوونەوەرا چ شیرك کێك بوو ؟ شیرکی تاعە نەبوو ؟! هەوای خۆی نەپەرست ؟! تەعزیمی خۆی نەکرد ! شیرکی قەومی (نوح)دوای ئەوەدێت کەشیرکی دوعایەیە هەردووکیشیان کە شیرکە ئەبێ ئاگەداربین کەواتە شیرکەکان :

یەکەم :شیرکی تاعە بوو.!

دووەم :شیرکی عیبادە دوعاء بوو.!

جا کەشێخ لێرەدا ئەڵێ کەبلێ (لا اله الا الله) بلێ (إفراد الله تعالى بالحكم)غەلەتەکە کەوێدایە !؟ ئەڵێ بلێ (لا معبود بحق إلا الله)ئەڵێ حاکمیەتیش بۆخۆیی ئەچێتە بنی (لا اله)کەوە ! مانای ئەوە نیە نەفی مەسەلەکە بکا نەخێر (جزء من معنى لا إله إلا الله وليست هي الأصل

[1] : سورة يوسف اية :٤٠

لمعنى هذه الكلمة العظيمة ، بل معناها لا معبود بحق إلا االله بجميع أنواع العبادات ويدخل فيها الحاكمية) حوكمرانیش ئەبێ هەر بۆ خوا بێ ئەمەش ئەچێتە بن توحیدی الالوهیەتەوە ! (ولو اقتصر الناس على الحاكمية فقاموا هبا دون بقية أنواع العبادة لم يكونوا مسلمين) ئەگەر كابرا تەنها بلێ ئێمە حوكمرانیمان هەربۆ خوا بێ بەس دوعامان لەغەیری خوا داوائەكەین ! ئەبێ ؟ نابێ ئێستا تۆ لە توحیدی الالوهیەت هەندێك عیبادەت بۆ خوا بكە و هەندێكی بۆ غەیری خوا بكە لێت وەرناگێریی ئەبێ هەمووی بۆ خوا بێ كەواتە حاكمیەت و عیبادات و هەمووی ئەبێ بۆ خوا بێ نابێ هیچی بۆ خوا نەبێ (ولهذا تجد أصحاب هذه الفكرة لا ينهون عن الشرك ولا يهتمون به ويسمونه الشرك الساذج)بەداخەوە ئەگەر كەسانێك هەبن لەم جۆرەكەسانە ئەوە تەبعەن هەلەیەكی زۆر گەورەیە بەس من بەراستیەكەی تەماشائەكەین كاتێك رازی نەبن حوكمرانی تەنها بەدینی خوا بكرێی ئایە ئەو جۆرە كەسانە رازین لەغەیری خوا داوابكرێی یانی كەسێكت بیستوە بلێ با دینی خوا حوكم كەین وەكو خۆیی بەس قەینا داوای لەغەیری خوا بكەین ! ئەگەر هەبێ وەك شێخ ئەلێ بەراستی ئەوە هەلەیە هەلەیەكی زۆر زۆر گەورەیە كەوتۆتە هەلەیەكی زۆر گەورەوە (وإنما الشرك عندهم الشرك في الحاكمية فقط) وەكو چۆن باسی ئەكا (وهو ما يسمونه الشرك السياسي) پێی ئەلێ شیركی سیاسی تەبعەن ئاگادار بە ئەمە لێرەیا هێنانە خوارەوەی مەنزلەی سیاسەتی ئیسلامی نیە ئاگاداربن ئیسلام بۆخۆی بۆچی هاتوە ؟ بۆ ئەوە هاتوە كە خەلكی هەمووی عیبادەتی خوا بكا ! چۆن عیبادەتی خوا بكەین ؟! عیباداتمان بۆ خوا بێ حوكمرانیمان بۆ لای خوای تعالى بێ ئەبێ ئەو خەلكە بەدینی خوا بێت و بڕوا ئەبێ كۆمەلگای موسلمانان هەمووی بە دینی خوا هەلسو كەوت كا (، فلذلك يركزون عليه دون غيره ، ويفسرون الشرك بأنه طاعة الحكام الظلمة) ئەلێ ئەوان تەركیز ئەكەنە سەر ئەو خالە كە تەفسیری شیرك بەوە ئەكەن كە (طاعة الحكام الظلمة) تەبعەن (الحكام الظلمة)بێ یان كافر ! طاعەتی هیچ كەسێك قبول نیە لەشیرك ومعاسیدا ، هەتا ئەگەر صحابەش بێ ! ئەبێ تۆ بەقسەی نەكەی كاتێك كەوا مەعسیەتت پێدەكا نابێ بەقسەی بكەیی جالێرەدا ئەو تنبیئەم هێنا بۆكەلامی شێخ مەبەستم ئەوەیە شێخ نایەت بلێ وەلا بەس با نەلێن (یارسول الله)بەس قەیناكا علمانیەت حوكم بكا ئەو واناڵێت شێخ ناڵێ وەلا ئەوە شیرك نیە ئەوەتا لەكیتابی توحید بەجوانی

تەماشاکە هەتا شێخ صالح لەشەرحی کیتابی توحید ئەلێ : ئەوە شیرکی أکبرە تحاکم بکەی بۆ غەیری خوای تعالی !. ئەلێ چۆن ئەرز و ئاسمان بەدەستی خوای تعالی وەیە خۆی تەسەروف تیا ئەکا کاروباری موسلمانان و خەلکیش لەسەر ئەم زەوییە هەمووی بەدەستی کەسانێکەوەبن کە بەدینی خوا حوکمرانیان بکەن ئەگینا ئەوە شیرکی أکبرە ئەگەر بێت وبەودینە حوکم نەکەی .

(علم الكفار الجهال بمراد قول لا إله إلا الله)

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەفەرمووی : (والكفار الجهال يعلمون أن مراد النبي ﷺ بهذه الكلمة هو إفراد الله تعالى بالتعلق به ،والكفر بما يعبد من دون الله ، والبراءة منه ، فإنه لما قال لهم : قولوا : لا إله إلا الله قالوا: أَجَعَلَ ٱلْءَالِهَةَ إِلَٰهًا وَٰحِدًا ۖ إِنَّ هَٰذَا لَشَىْءٌ عُجَابٌ)[1] ئەوکافرانە ئەوجاهیلانە لێرەدا کە ئەلێت ئەو کافرانە ئەو جاهیلانە (يعلمون) باشە ئەگەر يعلمون وتمان چۆن جاهیلن عولەما ئەفەرموون ئەیانزانی بەس شوێنی نەئەکەوتن کەواتە شوێن نەکەوتن جەهلە یانی کەسێك شتێك بزانی و شوێنی نەکەوێت ئەوەش جۆرێکە لەجۆرەکانی جەهل جاهیل هەر ئەوەندە نیە کە کابرا شتەکە نەزانێت بەڵکو ئەیزانێت و ئیشی پێ ناکات ئێستا یەهود حەقیان ئەزانی و بەس شوێنی نەئەکەوتن ئەوە جۆرێکە لەجەهالەت بۆیە ئەلێ (والكفار الجهال يعلمون أن مراد النبي ﷺ بهذه الكلمة هو إفراد الله تعالى بالتعلق به) کافرە جاهیلەکان ئەیانزانی کەوا مەبەستی پێغەمبەرﷺ لە (لا اله الا الله) بریتیە لەوە کە تەنها عیبادەت بۆ خوا بکرێت تەنها پەیوەست بیتەوە بەخوای تعالی (والكفر بما يعبد من دون الله) وە ئەبێ کافربێت بەهەرشتێك لەغەیری خوا ئەپەرسترێت واتا بروات پێی نەبێت واتا سەمع و تاعەی بۆ نەکەی (والبراءة منه)ئەبێ بەریش بیت لێی کەواتە (لا اله الا الله)ئەم کەلیمەیە گەورەیە ماناکەی بەداخەوە بۆ موسلمانانی ئەمرۆ کە باس ئەکەین شێخ (صالح)شەرحی ئەکا ئەلێ زۆر بەداخەوە ئەوان کەلیمەکەیان نە ئەوت چونکە ئەیانزانی ماناکەی چیە بەس ئەوانەی ئەمرۆ ئەیلێن بەبێ ئەوەی بزانن ماناکەی چیە! تەناقوض ئەکەن عەمەلەکانیان پێچەوانەی ئەوکەلیمەیە ئەجوولێنەوە کە ئەیلێن بۆیە ئەوان ئەیزان زانی کە (لا اله الا الله)

[1] :سورة ص اية :٥

ئەوەیە تەنها خوا بپەرستی وە ئەبێ كافریش بی بەغەیری خوا وە ئەبێ خۆشتی لێ بەرێ بكەی جا ئەمرۆ بەراستیەكەی خەڵك زۆربەی زۆری خەڵك خۆیی بەرێ ناكا لەكوفر ئەڵێ من عەلاقەم نیە كاكە والله من دڵی كەس ناشكێنم ! چۆن ئەبێ دڵی كەس نەشكێنی لەروانگەی چیەوە بەرائەت بوون لەشیرك و موشركین تۆ بلێ والله من خوا ئەپەرستم بەس عیلاقەی شەیتانم نیە شەیتان ناكەم بەدووژمنی خۆم چۆن ئەبێ وابیت ئەبێ شەیتان و هاوشێوەكانی شەیتان پەیرەوی كەران لەشەیتان تۆ رقت لێ بێ و تۆ بەرائەتیان لێ بكەی ئەبێ غەیری مەنهەجی خوا تۆ بەرائەتیان لێ بكەی غەیری ئیسلامت لێ قبول ناكرێی هەتا هەتایە تۆ نوێژبكەی بلێ من بەری نیم لەشیرك و موشریكان تۆ ئەوعیبادەتەشت لێ قبول ناكرێی (فإنه لما قال لهم : قولوا : لا إله إلا الله قالوا) كەپێغەمبەر ﷺ پێی وتن بلێ (لا اله الا الله) كە ئەم كەلیمەیە مانای زۆرهەلدەگرێت مانای ئەوەیە تەنها ئێمە سەر بۆ خوا دائەنەوێنین بەقسەی ئەكەین و عیبادەتی بۆ ئەكەین سەمع و تاعەی بۆ ئەكەین وە لەگەل هیچ كەسێكی تر لەخوای تعالی عیبادەتی بۆ ناكەین وە خۆمانی لێ بەری دەكەین وە هەركەسێكیش شوێنی غەیری خوا بكەوێی خۆمانی لێ بەری ئەكەین (قالوا) ئەوكاتە كافرەكان وتیان چی : (أَجَعَلَ ٱلْءَالِهَةَ إِلَٰهًا وَٰحِدًا ۖ إِنَّ هَٰذَا لَشَىْءٌ عُجَابٌ)[1] چۆن ئەبێ ئەو خوایانە هەمووی بكرێی بەیەك خوا ! چۆن ئەبێ پەرستراوان هەمووی ئەبێ بكرێی بەیەك پەرستراو ! چۆن ئەبێ تەنها بۆ یەك كەس پەرستن بكەین(إِنَّ هَٰذَا لَشَىْءٌ عُجَابٌ)[2] یانی ئەمە شتێكی زۆر عەجیبە ئەمەی ئەم پێغەمبەر ئەیلێت لەبەر ئەوە رازی نەبوون لە بیدائەتەوە بیلێن .

شێخ (فوزان) ئەلێت :

(أي الكفار يعرفون معنى لا إله إلا الله)یانی كافرەكان ئەیانزانی كە مانای (لا اله الا الله) چیە (ولهذا لما قال لهم ﷺ : قولوا : لا إله إلاالله[3] قالوا : أَجَعَلَ ٱلْءَالِهَةَ إِلَٰهًا وَٰحِدًا)[4] ئەوەبوو كە پێی وتن بلێ (لا اله الا الله)وتیان چۆن ئەبێ پەرستراوەكان بكرێت بەیەك (ولما قال لهم: قولوا : لا إله إلاالله[5] قالوا : أَئِنَّا لَتَارِكُوٓا۟ ءَالِهَتِنَا لِشَاعِرٍ مَّجْنُونٍۭ ﴿٣٦﴾ بَلْ جَآءَ بِٱلْحَقِّ وَصَدَّقَ ٱلْمُرْسَلِينَ)[1] كاتێك كە

---

[1] :سورة ص اية :٥
[2] :سورة ص اية :٥
[3] :احمد :٤٩٢\٣
[4] : سورة ص اية :٥
[5] :احمد :٤٩٢\٣

پێغەمبەر پێ وتن ﷺ بلێن (لا اله الا الله) ئەوان وتیان (أَئِنَّا لَتَارِكُوٓاْ ءَالِهَتِنَا لِشَاعِرٍ مَّجْنُونٍ)[٢] ئێمە خواکانی خۆمان بەجێ بێلین بۆ شاعیرێکی شێت ! کە بەپێغەمبەریان ئەوت ﷺ والعیاذ بالله ناویان نابوو شاعیرێکی شێت ! خوای تعالی ئەفەرمووێی (بَلْ جَآءَ بِٱلْحَقِّ)[٣] نەخێر وانیە بەلکو ئەو بەقورئان هات بەتەوحید هات بەیەکخوا پەرستی هات ئەوەی کە ئەو هاتوە پێی ئەو پەیامەی ئەو خوا پێی ناردوە بریتیە لە تەوحید ویەکخوا پەرستی ئەوە حەقەکەیە (وَصَدَّقَ ٱلْمُرْسَلِينَ)[٤] ئەو پێغەمبەرە و پێغەمبەرانی پێش خۆیی عەمەلی ئەوان ودینی ئەوان سەلماندووە کە ئەوان دینیان راستەقینەیە وە ئەو تەوحید ویەکخواپەرستیەی کە پێغەمبەرانیش هێناویانە ئەم ئەیسەلمێنی ئەلێ کەوا رێگەی راستە دینی پێغەمبەران هەموو یەك دینە لەبەر هەموویان لەسەر (لا اله الا الله)ن ، (فهم فهموا معنى لا إله إلا الله) کەواتە کافرەکان تێی گەیشتبوون کە مانای (لا اله الا الله)چیە (وأبوا أن يعترفوا به)بەلآم ئیعترافیان نەئەکرد پێیان رازی نەبوون بیلێن (لأنه يلزمهم بترك عبادة الأصنام) لەپێش هەموو شتێك کە وتت (لا اله)یانی ئیلزام ئەکرێن واز لەهەرچی پەستراوی تر هەیە بهێنن ئیتر صەنەم بێ حەجەر بێ بەردبێت هەشتێك بێ زیندووان بێ مردووان بێ داربێ بەرد بێ ئاسمان بێ زەوبێ خۆربێ ئەبێ وازی لێ بهێنی (وهم لا يريدون هذا)ئەوانیش ئەوانەیان نەدەویست (وإنما يريدون البقاء على عبادة الأصنام)ئەیانویست لەسەر ئەوە بمێنەوە بۆیە هەر لەبیدایەتەوە نەیان دەوت (لا)(لا اله الا الله) نەیان دەوت (ولم يجرؤوا أن يقولوا لا إله إلا الله ويبقوا على عبادة الأصنام) جورئەتی ئەوەیان نەکرد کە ئەم قسەیە بکەن چونکە لەسەر عیبادەتی ئەصنام بمانایەتەوە ئەوەشیان بوتبایە ئەوە تناقوض بوو (لأن في هذا تناقضا وهم يأنفون من التناقض ، في حين أن كثيرا من المنتمين إلى الإسلام اليوم لا يأنفون من هذا التناقض) ئەوان جورئەتیان نەئەکرد ئەوە بلێن چونکە ئەیانزانی ئەمە بلێن یەکسەر بەدرۆ ئەکەونەوە یەکەسەر ئیشەکەیان درۆیە چونکە چۆن ئەبێ تۆ بلێ(لا اله الا الله) دوایش غەیری خوا بپەرستی ئەیانزانی ئەمە پێچەوانەیە ئەوانیش حەزیان نەئەکرد قسەکانیان پێچەوانەبێ بەلآم

---

[١] :سورة الصافات اية :٣٦-٣٧
[٢] :سورة الصافات اية :٣٦
[٣] :سورة الصافات اية :٣٧
[٤] :سورة الصافات اية :٣٦-٣٧

زۆربەی زۆری خەڵكی كە ئەمڕۆ خۆیی داوەتە پاڵ ئیسلام وبەناو ئەڵێ من موسلمانم ئەوان ئالەو تناقضە لەوپێچەوانەیە خۆیان بەبەرز ڕاناگرن بەداخەوە تنازول ناكەن لەوە (فهم يقولون لا إله إلا الله بحروفها)ئەوان بە حەرفەكانی ئەلێن (لا اله الا الله) یانی بەس حەرفەكانە (ولكنهم يخالفونها ويعبدون غير الله من القبور والأضرحة والصالحين بل والأشجار والأحجار وغير ذلك ، فهم لا يفهمون معنى لا إله إلا الله.)ئەمان ئەیلێن بەزمان بەكەلیمە ئەیلێن بەلاّم موخالەفەی ئەكەن ئەچن غەیری خوا ئەپەرستن ئینجا غەیری خوا قەبرە ئایە صالحینە ئایە دارو بەردە ئایە هەرچی شتێك هەیە ئەمڕۆ ئەو هەموو ڕێنمایی و یاسایی بەشەریی كە دانراوە كەدژی یاسایی خوای تعالی یە ئەپەرسترێی كابرا ئەڵێ (لا اله الا الله) ئەچێ یاسایی بەشەریی ئەپەرستێت ئەچێ بەقسەی كافران ئەكا بەقسەی یەهود و نەصارا و بەقسەی ئەورووپی و ئەمریكی بەقسەی غەیری دینی راستەقینەی خوای تعالی ئەكا ئەشلێ (لا اله الا الله) لەبەر ئەوەی مانای (لا اله الا الله)تێ نەگەیشتوە بەراستی چونكە ئەگەر ماناكەی تێ بگەیشتایە نەئەچوو وابكات خۆ ئەگەر تێ گەیشتبێ ئەوە بكا ئەوە تەواو عینادی ئەكا لەگەل بابەتەكە .

(فلا يكفي التلفظ بلا إله إلا الله) كەواتە بەس نیە بەزمان بلێن (لا اله الا الله) (دون علم بمعناها وعمل بمقتضاها) عیلمت نەبێ بەماناكەی ئیش نەكەی بەوەی كە (لا اله الا الله) پێت رائەسپێرێی لەو كارو كردەوانەی كە ئەبێت بە ئەكرك و ئەچێتە سەر شانت ئەبێ جێ بەجێ بكەیت (بل لابد من العلم بمعناها أولا) كەواتە ئەبێ یەكەمجار بزانی ماناكەی چیە (ثم العمل بمقتضاها) پاشان ئەبێت كاری پێ بكەیت (لأنه لا يمكن أن يعمل بمقتضاها وهو يجهل معناها)ناكرێی شتی وا كابرا ناكرێی ئیش بكرێی بەمقتضای (لا اله الا الله) بەلاّم ماناكەی نەزانیت (لا يمكن أن يعمل بمقتضاها وهو يجهل معناها)یانی ئەگەر كابرا ماناكەی نەزانێت ئیشی چی پێ ئەكات! ناتوانێت ئیشی پێ بكات (ولهذا يقول جل وعلا : ﴿فَٱعۡلَمۡ أَنَّهُۥ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا ٱللَّهُ وَٱسۡتَغۡفِرۡ لِذَنۢبِكَ وَلِلۡمُؤۡمِنِينَ وَٱلۡمُؤۡمِنَٰتِۗ﴾[1] خوای تعالی بەپێغەمبەر ئەفەرمووێی ﷺ ئەی محمد ئەی پێغەمبەرەكەی خوا تۆ بزانە پێش هەموو شتێك(فَٱعۡلَمۡ) وەك وتمان كەلیمەیەكە

[1] :سورة محمد اية ١٩

لەپێش داخوازیەكانە لەپێش داواكارییەكانە لێت داوا ئەكرێی بۆئەوەی ئاگاداری خۆت بێت و وشیار بی كەوا چیت لیٚ داواكراوە و بزانە مانای (لا اله الا الله)چیە لەپێشدا بزانە (أَنَّهُۥ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا ٱللَّهُ) هیچ خوایە شایستەی پەرستن نیە بەحەق تەنا (الله) نەبیٚ دوای ئەوە (وَٱسۡتَغۡفِرۡ لِذَنۢبِكَ وَلِلۡمُؤۡمِنِينَ وَٱلۡمُؤۡمِنَٰتِۗ)[1] داوای لێبوردن بكە لەخوای تعالی لەتاوانەكانت وە دوای لێبوردن بكە بۆ باوەڕدارانی پیاوان و ژنان ،تەبعەن مەسئەلەی (ذنب) لێرە بەكورتی ئەوەندە باس ئەكەین پێغەمبەری خوا ﷺ پێغەمبەران هەموویان واتا ئایا ئەكەونە تاوانەوە ؟!

بەتەئكید تاوانی گەورە بەهیچ شێوەیەك ناكەونە ناویی كبائیریان نیە ئەی صاغیر و بچوك ؟ قەولی صحیح ئەوەیە ئەكەونە صغائیر و بچوك بەلاٚم بەردەوام نابن لەسەر صغائیر كە خوای تعالی ئاگاداری كردنەوە ئیتر بەردەوامی لەسەر صغائیر ناكەن ئەوە ئەو (ذنب)ەیە كە خوای تعالی ئەلێت داوای لیٚ خۆشبوون بكە لەخوای تعالی (فبدأ بالعلم قبل القول والعمل) ئایا ئایەتەكە پێش قەول و عەمەل پێش ئەوەی بلیٚ بكە ومەكە چی وت ؟! زانیاری هەبیٚ بە (لا اله الا الله) كەواتە ئێمە بەموسلمانان ئەلێن ئەی موسلمانان یەكەم شتێك تۆ پێی بویت بەموسلمان و چویتە ناو دینی ئیسلام (لا اله الا الله محمد رسول الله) یە وەرە جاری مانای ئەم دووفەقەرەیە بزانە ئینجا بزانە چیت لیٚ داوا ئەكرێت ئەگەر ماناكەی نەزانیت بەتەئەكید ناشتوانی پارێزگاری بكەی لەسەر ئەوشتانەی كە پێچەوانەی (لا اله الا الله محمد رسول الله)یە تۆلەكاتێكدا ئەلیٚ من ناپەرستم تەنها خوا نەبیٚ بەلێن بیٚ لەخوا زیاتر كەس نەپەرستم بەقسەی كەس نەكەم سەمع و تاعە بۆ كەس نەكەم تەنها بۆ بەرنامەكەی خوا نەبیٚ پێغەمبەر محمدیش ﷺ تەنها لەرێگەی ئەوەوە من عیبادەتیش ئەكەم عیبادەت ناكەم بۆ خوا تەنها لەرێگەی پێغەمبەرەوە نەبیٚ ﷺ كەواتە لێرەدا شیرك و بیدعەت لەخۆت دوور خستەوە كەچی تەماشا ئەكەی عالەمێكی زۆر لەشیرك و بیدعەیە لەبەر ئەوە مانای (لا اله الا محمد رسول الله)یان نەزانیوە تۆ ئەگەر رازی بێت (الله) پەرستراوی تۆ بیٚ چۆن ئەچی غەیری (الله) ئەپەرستی ! ئەگەر رازی بیٚ محمد ﷺ پێغەمبەری تۆ بیٚ تۆ چۆن ئەچی شەریعەت لە غەیری ئەو وەرئەگریی بیدعە و ضلالات چۆن ئەكەی (فالذي يجهل معنى لا إله إلا الله لا يمكن

[1] :سورة محمد اية ١٩

أن يعمل بمقتضاها على الوجه الصحيح) ئەوەی کە مانای (لا اله الا الله)نەزانێ بەتەئەکید ناتوانی کاریش بکا بەوەی کە (لا اله الا الله) داوای لێ کردوە ناتوانی چونکە تێ نەگەیشتوە

(جهل من يدعي الإسلام مراد قول لا إله إلا الله)

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەلێ: (فإذا عرفت أن جهال الكفار يعرفون ذلك) سەیری کەن کافرە جاهیلەکان کە ئەمە ئەزانن (فالعجب ممن يدعي الإسلام وهو لا يعرف من تفسير هذه الكلمة ما عرفه جهال الكفرة ،) بەراستی عەجائیبە ئەوە إدعای ئیسلام ئەکا ئەوەندە نازانێت کە کافرەکان ئەیانزانی ئەوان ئەیانزانی کە (لا اله الا الله)یانی چی کەچی هی ئێمە نازانێ (بل يظن أن ذلك هو التلفظ بحروفها من غير اعتقاد القلب لشيء من المعاني.) وا ئەزانی تەنها هەرئەوەندەیە بەزمان بلێ (لا اله الا الله) تەبعەن ئەمە کێشەیەکی زۆر زۆر گەورەیە خوای تعالی تەنها وتەمان لێ وەرناگرێی بەلکو وتە و عەمەلمان لێ وەرئەگرێی قەول و عەمەل ئەبێ تۆ ئەو قەولەی کە ئەیلێت بەعەمەلیش بیسەلمێنیت .

شێخ (صالح) ئەلێ:

(هذا من أعجب العجب أن جهال الكفار والمشركين في عهد النبي ﷺ يعرفون أن معنى هذه الكلمة هو إخلاص العبادة لله وترك عبادة غيره) یانی جاهیلەکان لەموشریکەکانی زەمانی پێغەمبەر ﷺ مانایەکەیان ئەزانی کە بریتیە لەئیخلاصی عیبادە بۆ خوای تبارك وتعالى ،واتە ئەبێت عیبادەت پوختەکەیتەوە تەنها بۆ خوا هەموو جۆرەکانی عیبادەت نابێ بۆ غەیری خوای تعالی بکەیت (وترك عبادة غيره) ئەبێ عیبادەی غەیری ئەوی تەرك بکەیت (فلذلك امتنعوا عن النطق بها تحاشيا لترك عبادة آلهتهم وتعصبا لباطلهم) بۆیە ئەوان نەیان دەوت بۆئەوەی خۆیان بپارێزن لەوەی کەوا خۆیان بەدروو بگرن لەوەی کە عیبادەتی ئالیهەکانیان تەرك بکەن ! ئەگەر وایان بوتایە ئەبوایە عیبادەتی ئالیهەکانیان تەرك بکردایە ئەوانیش تعصوبیان هەبوو بۆ باطلەکەی خۆیان ئەوەیان نەدەوت ئەیانوت نەخێر ئێمە هەر لەسەر ئەوە دەبین هەتا (ئەبو تالیب) سەیرکە سەرەرای ئەو هەموو ئامۆژگارییەی پێغەمبەر بۆی ﷺ لەکۆتاییەکەیدا وتی : من لەسەر دینی عبدالمطلیبم ،(ومن يدعي الإسلام اليوم لا يفهم أن معنى هذه الكلمة هو ترك عبادة القبور والأضرحة وإخلاص العبادة لله) ئەوانەی ئەمرۆ

إدعای ئیسلام ئەكەن سەیركە بزانە شێخ چی ئەڵێت ئەڵێ ئەوانەی إدعای ئیسلام ئەكەن یانی ئەوانە لەسەر ئیسلام نین هەر بەإدعاكردن نابێت كەتۆ وتت من موسلمانم ئەبێ جێ بەجێ بكەیت ئەوانەی ئەمڕۆ إدعای ئیسلام ئەكەن مانای (لا اله الا الله) نازانن كەبریتیە لە ئەبێ عیبادەی قەبرەكان تەرك بكەی ئەبێ عیبادەت خاوێن بكەیتەوە بۆ خوا تەبعەن لێرە كە ئەڵێ عیبادەی قەبرەكان ئەبێ ئەوەش بزانین وەكو عولەمایان ئەفەرموون شنقطی ئەفەرمووی:چۆن نابێ لەعیبادەتی خوادا شەریك پەیدا بكەی بەهەمان شێوەش نابێ لەحوكمرانیەتی خوادا نابێ شەیرك پەیدا بكەی ،[1] ئەوەی ئەمڕۆ زۆر زۆر بەسەر بەناو موسلماناندا چەسپێنراوە پەنائەگرین بەخوا لەلایەنی ئەهلی باطلەوە ئەوەیە كە حوكمرانیمان بۆ غەیری خوا بەسەردا فەرزكراوە ! وە هەركەسێك ئەو حوكمرانیە بەراست بزانی وە لەژێر ئەو حوكمرانیە بڕوات و پێی راست بێت ورەزامەندی خۆیی لەسەر دەرببڕێت هەول نەدا بۆ گۆرینی پەنا ئەگرین بەخوا شەریكی پەیدا كردوە لەحوكمرانیدا وەكو خوای گەورە ئەفەرمووێی: (وَلَا يُشۡرِكُ فِي حُكۡمِهِۦٓ أَحَدٗا)[2] خوای گەورە كەس شەیرك ناكا لەحوكمەكەی خۆیدا خوای گەورە بەهیچ شێوەیەك رازی نیە كە ئەو حوكمی داناوە لەناو ئێمەدا غەیری ئەو حوكمە بەكاربێت ئەو حوكمی خوایە بەلاوە بنرێت تنحی شەریعەتی ئیسلام بكرێت جا هەردوو لایەنەكە چ لایەنی گەرانەوەی عیبادەت بۆ غەیری خوا یاخود سەمع و تاعە كردن بۆ هەر رێنمایەك و یاسا و رێسایەك كە غەیری خوای تعالی بێت ئەوە هەموو شیركە پەنا ئەگرین بەخوای تبارك وتعالی (فلذلك صار يقولها وهو مقيم على شركه لا يأنف التناقض والجمع بين الضدين)لەبەر ئەوە كابرا ئەمە ئەڵێت هەردوو لایەنەكە سەیركە كابرا خۆیی زۆر بەموسەقەف ئەزانێ دیموكراتیەتم بۆ جێ بەجێ ئەكا ! یاسای بەشەرەكانم بۆ جێ بەجێ ئەكات دژایەتی خوا و پێغەمبەری خوا ئەكات ﷺ وە خۆیی بەموسلمانیش ئەزانێ ! واللە ی كاكە ئەوە هیچ موسلمانیەتی نیە موسلمان ئەوەیە تۆ تەسلیم بیت بەشەریعەتی خوا كە تۆ شەریعەتی خوات فرێدا و شەریعەتی شەیتانت هێنا ئەوە كەی تەسلیم بوونە با هەتا ئێواری بلێت (لا اله الا الله) هیچ ئیستفادەی نیە بەهەمان شێوەش

---

[1] : أوضاء البيان

[2] : سورة الكهف اية :٢٦

کاتێك کەتۆ ئەلێ خوا خوای منە (الله) خوای منە تۆ چۆن داوا لەمردووان و زیندووان بکەی ! تۆ چۆن ئەبێ عیبادەت بۆ غەیری خوای تعالی بکەی هەر جۆرێك لەجۆرەکانی عیبادەت (فصار جهال الكفار أعلم منه بمعنى لا إله إلا الله) کەواتە بەراستی کافرەکان بەو جەهالەتەی خۆشیانەوە زۆر زۆر شارەزاتر بوون لەمان بەمانای (لا اله الا الله) (ولا حول ولا قوة إلا بالله العظيم ، وصار هذا المدعي للإسلام يظن أن المراد بهذه الكلمة هو النطق بحروفها من غير اعتقاد لمعناها) ئەم کابرایەی کە شوێن ئیسلام کەوتوە بەحیسابی خۆیی إدعای ئیسلام ئەکا وا ئەزانێ موسلمان بوون تەنها ئەوەیە بلێت (لا اله الا الله) بەبێ ئەوەی بزانێ ماناکەی چیە بەبێ ئەوەی بزانێ کارکردن بەو (لا اله الا الله)یە ئەمە فەرزە لەسەرت (فصار يردد معها دعاء الموتى والمقبورين ليلا ونهارا) ئەلێ (لا اله الا الله) کەچی لەهەمان کاتیشدا ئەلی یا فلان و یا فلان هاوار ئەکاتە غەیری خوای تعالی .

(خلط من يدعي الإسلام بين معنى الرب والإله)

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەلێ : (والحاذق منهم يظن أن معناها لا يخلق ولا يرزق ولا يدبر الأمر إلا الله) (الحاذق) یانی شارەزا یانی کابرای زیرەك و لێزان لەمانە وائەزانێ مانای (لا اله الا الله) چیە ، یانی چی (والحاذق منهم) مەبەستی لە عولەماکانە کە لەناو موسلماناندا بە عالمێکی گەورە دانراون لە ئەشعەرییەکان و ماتوریدییەکان ولەصۆفیەکان و لەرافزییەکان لەوانەی کە عولومێکی زۆری لەعیلمی ئالە وعیلمی کەلام کە لەوانە زۆر زۆر شارەزان ئەمە وائەزانێ مانای (لا اله الا الله) (لا يخلق ولا يرزق ولا يدبر الأمر إلا الله) واتا (لا اله الا الله) کەلیمەی (اله)ی بەچی ماناکرد بەخالق بەرازیق ئەوە زیرەکەکەیانە (لا يخلق ولا يرزق الا لله ، ولا يدبر الأمر إلا الله) بەس ئایا مانای (لا اله الا الله) ئەمەیە ؟! (إله) بەمانی معبودە پەرستراو نەك بەمانای خالق (رب)بەمانی خالقە باسی هەردووکیمان کرد لە بابەتەکانی پێشوودا جا ئەوەی کە سەری لێیان شێواندوە ئەوەیە وەرەن مانای راستەقینەی (إله)مان بۆ بکەن بزانین (إله)مانی چی یانی (المعبودە بحق) پەرستراو کە شایستەی پەرستنە بو راستەقینە تەنها (الله)یە بەس ئەمان ئەوانە ئەلێن (لايخلق ولا يرازق) ئەم قسەکەیان ئەوەیە ئەگەیەنێت موحید لای ئەوان ئەوەیە کەبلێت لەگەل خوا نابێ خالقێکی تر دابنێ ئەگەر دات

نا ئەوە شەریکت پەیدا کردوە مانای (إله) ناهێنە پێشەوە کەبلێن ئەگەر لەگەل خوادا کەسێکیترت پەرست کەسێکی ترت داوا کرد یان شەریعەتێکی ترت داهێنا غەیری شەریعەتی خوا ئەوە ئەو کاتە تۆ ئەبیت بە موشریك ئەوان وانالێن ئەوان ئەلێن : (لا خالق ولارازق الا الله) .

شێخ (صالح) ئەلیٚ:

(كما ذكر ذلك شيخ الإسلام ابن تيمية في الرسالة التدمرية[1]) باسی شێخ الاسلام (ابن تيميه)مان بۆ ئەکات رەحمەتی خوای لی بێت لەریسالەکە کە بە (التدمريه)بەناوبانگە کەباسی ئەوە ئەکات ئەو ریسالەیە باسی لایەنی ئەسماء صیفاتمان بۆ ئەکا توحیدی ئەسماء صیفاتمان بۆ ئەکات ئەم ریسالەیە ئەم بابەتەی بە تفاصیلی باس کردوە شێخ الاسلام (ابن تيميه) لەوێدا باسمان بۆ ئەکات وە لەغەیری ئەویشدا (عن علماء الكلام) کەناسراون بە عولەما عیلمی کەلام ،

عیلمی کەلام :ئێمە لەلای خۆمان نالێن عیلمی کەلام لەعقیدەدا ئەلێن عیلمی تەوحید عیلمی سوننە عیلمی ئیمان ئەم ناوەکانیانە بەلاَم عولەمای ئەشعەرییە و عولەمای ماتوریدیە ئەو عولەمایانەی تر تەماشائەکەن ئەم جۆرە ئیعتقاد وئیمان و ئەم جۆرە بڕوابوون بەخوا لەچیدا کۆئەکەنەوە لەعیلمی کەلامدا ئینجا کەلام لەچیەوە هاتوە یان وەکو عولەمایانیان ئەلێن کە جیاوازیان تێدا دروست بوە کە کەلامی خوا مخلوقە یان نا یاخود قسە کردن لەسەر بابەتی ئیعتقادی بەبیٚ گەرانەوە بۆ نصوصی کیتاب و سوننە یان قسە کردن لە ئەسماء صیفات بەبیٚ گەرانەوە بۆلای سەلەڤ ئومەت بەلکو بەفەلسەفە و بەوشتانەی کەوا کەوتونەتە ناویەوە ئەلێن ئەمجۆرە عولەمایانە ئەلێن ، واتا شێخ(الاسلام) وادەلیٚ (أن الإله عندهم) لەلای عولەمای کەلام (اله) (عندهم هو القادر على الاختراع) یانی (اله) ئەوەیە کەوا توانای هەبیٚ بەسەرداهانێندا یانی شت دروست بکا (يعني هو الذي يقدر على الخلق والرزق والإحياء والإماتة)ئەوەی کە بتوانی شت دروست بکا رزق بدا وە خەلك دروست بکا وەبیمرێنی ئەمە لای ئەوان مانای (اله)ئەمەیە کەواتە کە مانای (اله) ئەمە بوو ئەگەر یەکێك بلێت والله من ئیمان وایە کەوا لە (الله) زیاتر کەسیتر لەگەل خوادا نییە کە خەلق بکات رزقبدا ئەلێن تۆ

[1] : انظر التدمرية ص ١٨٥ تحقيق الدكتور محمد بن عودة السعوي ، ومجموع الفتاوى:١٣\٢٠٣

موحیدی ! تۆ یەکخوا پەرستی با عیبادەتیش بۆ غەیری خوا بکات ئەوە لێرە کێشە کە ئەوەیە بەراستی (ويبنون عقائدهم على هذا ، ويفسرون لا إله إلا الله بهذا المعنى ، ويجعلون التوحيد هو الإقرار بتوحيد الربوبية وهذا غلط عظيم.) ئەوان مانای (لا له الا الله÷)یەکە لەسەر ئەمە تەفسیر ئەکەن وەتوحید و یەکخوا پەرستی لەسەر ئەم ئەساسە باس ئەکەن کە گوایە تەوحیدی ربوبیەتە نەك تەوحیدی الالوهیەت ئەمەش هەلەیەکی زۆر گەورەیە چونکە ئەنبیاء ورسول کێشەیان لەگەل (عليهم الصلاة والسلام) لەگەل ئومەتەکەیان نەبوە لەسەر ئەوەی وەرەن بڕوا بەخوا بهێنن خوا هەیە هەموویان زانیویانە و بڕوایان بەخوا هەبوە کێشەکەیان لەسەر وەرن عیبادەتەکانیتان تەنها بۆ خوای گەورە بگەڕێنەوە .
(فإذا كان هذا حال العالم منهم فكيف بالجاهل ؟) دەباشە لە ئومەتی ئیسلام ئەگەر ئەمە عالەمەکان ئاوابن ئەبێ جاهیلەکان حالیان چۆن بێ ئەگەر عالەمەکان حالیان وابوو مانای (إله)نەزانن ئێ بێ جاهیلەکان حالیان چۆن بێ (وما هذا إلا من قلة الاهتمام بدعوة التوحيد) ئەمەش هەموو بەراستی لەگرینگی نەدان بەعیلمی یەکخوا پەرستی تەوحیدەوە هاتووە ،(وتقليد الآباء والأجداد) لاسایی کردنەوەی باو باپیران (والاكتفاء من الإسلام بمجرد الانتساب لأغراض وأهداف دنيوية الله أعلم بها، من غير تعرف على الدين الحقيقي الذي أساسه التوحيد الخالص.) ئەمە هەمووی ئەوەیە کەوا ئەمانە بەوە رازی بوون تەنها ناوی ئیسلامیان پێوە بنرێی نەچنە ناو حەقیقەتی ئیسلام یان ئیتر هەر دەفێکیتریان هەبوە لەهەدەفە دونیاییەکان کەخۆیی ئەزانی وە بەبێ ئەوەی بزانێ کە دینی راستەقینە کامەیە کە ئەساسەکەی تەوحیدی خالصە .

(عدم خيرية من يكون جهال الكفار أعلم منه بمعنى لا إله إلا الله)

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەلێ : (فلا خير في رجل جهال الكفار أعلم منه بمعنى لا إله إلا الله) هیچ خێرێك نیە لەکەسێکدا کە کافرە جاهیلەکان زاناترین بەمانای (لا اله الا الله) لەم!

شێخ (صالح) ئەلێ :

(لا خير في رجل يدعي الإسلام بل يدعي أنه من أهل العلم) کابرا إدعای ئیسلام ئەکا بەڵکو إدعای ئەوە ئەکا کە لەعولەمایی ئیسلامە لەعولەمایی موسلمانانە (ولا يفهم معنى لا إله إلا الله)مانای (لا اله الا الله) تێ نەگەیشتووە (وقد فهمها كفار قريش وعرفوا معناها.) کافرەکانی قوریش تێی گەیشتبوون ماناکەشیان ئەزانی .

(إن الأمر خطير ، والعار شنيع ، والواجب على المسلمين أن ينتبهوا لدينهم)بەراستی ئەم بابەتە بابەتی تەوحیدی بابەتێکی زۆر زۆرگرینگە و قەدرێکی گەورەی هەیە وئەبێت لەلامان زۆر بەگەورەیی و بەقەدرەوەی سەیری بکەین ئەبێ گرینگی زۆری پێبدرێت وە ئینسان بکەوێتە ناو شیرك وضلالەتەوە بەراستی شتێکی زۆر حەقیر و ناشرینە و ئەبێ ئاگاداربین وە واجب لەسەر موسلمانان ئەوەیە ئەبێ وریابن بۆ دینەکەیان دینەکەیان دیراسەبکەن ئەبێ بزانن (لا اله الا الله) یانی چی (ويتأملو ادعوة نبيهم)ورد ببنەوە لەبانگەوازی پێغەمبەرەکەیان ﷺ (ويفقهوا دينهم فقها صحيحا) وەبەجوانی لەدینەکەی خوا تێ بگەن (ويقيموه على أساس سليم من عقيدة التوحيد والبراءة من الشرك وأهله) ئەبێ لەسەر ئەو ئەساسە بینایی دینەکەیان بکەن بلێن لەخوا زیاتر کەس ناپەرستین ئەوە عقیدەی تەوحیدە (والبراءة من الشرك وأهله) وە ئێمە بەرین لە شیرك و لە ئەهلی شیرك ، ئەبێ عەداو بەغضاء مان هەبێ لەگەل شیرك و موشریکیندا ئەبێ خۆمانیان لێ دوورە پەرێزبگرین ئەبێ تێکەلاویان نەبین ئەبێ خۆمانیان نەدەینە پالیان نەك هەر خۆمانیان نەدەینە پالیان ئەبێ لێشیان بەریء بین ئەبێ رقیشمان لێیان بێ بەس ئایە ئەمرۆ وایە ! ئەمرۆ موسلمانان ئابەم چەشنەن ! (ولا يكتفوا بمجرد التسمي والانتساب إليه مع البقاء على الرسوم والعادات المخالفة له) نابێ تەنها بەوەندە کۆتایی پێی بهێنن کە ئێمە موسلمانین تەواو وەرەموسلمانی تەحقیقی دینەکەت بکە بزانە موسلمانیت لەکاتێکدا تۆ وا ئەلێت کەچی لەسەر پاشماوەی رابردوان ماویەتەوە لەسەر عادەت وتەقالیدی پێچەوانەی دینەکەی خۆت ئەرۆیی (وترديد عبارات جوفاء لا تسمن ولا تغني من جوع.)چەندەها وشەی بێ ناوەرۆك ئەلێتەوە بەبێ ئەوەی کە هیچ ئیستفادەیەکت پێ بگەیەنێت نابێ وابیت ئەبێ بزانی حەقیقەتی دینەکەت چیە ئەبێ بچیتە

بنج و بناوانی ئەبێ ببیت بە موسلمان ئەبێ بەرگری لەو دینە بکەی ئەبێ دژایەتی دووژمنانی ئەو دینە بکەیت دۆستایەتی دۆستەکانی بکەیت دووژمنایەتی دووژمنەکانی بکەیت .

(نعمة الله على المؤمن بالتوحيد

توجب الفرح به والخوف من سلبه)

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەلێ: (إذا عرفت ما قلت لك معرفة قلب) ئەگەر ئەمەت زانی بەلأم بەدڵ دلت دایە نەك هەر تەنها شتێك بێت بەگوێتا بڕوا یاخود شتێکی سەر زارەکی بێت .

شێخ(صالح) ئەلێ :

(أي إذا عرفت ما ذكرت لك من الفرق بين توحيد الربوبية وتوحيد الألوهية) بۆمان باسکردی کە تەوحیدی ربوبیە و تەوحیدی الالوهیەت چیە ! تەوحیدی ربوبیە ئەوەیە کە تۆ بلێ تەنها خوا دونیایی دروست کردوە تەنها خۆیی بەڕێوەمان ئەبات تەنها خۆیی خاوەن مانە ،تەوحیدی الالوهیە ئەوەیە بلێت هەموو ئیشەکانمان بۆ خوا ئەگەڕێنینەوە بۆ کەسیتری ناگەڕێنینەوە لەنوێژ و ڕۆژوو زەکات و حەج و هەرچی عیبادات هەیە وە هەرچی سەمع و تاعە هەیە هەرچی ملکەچی وخۆ زەلیل کردن هەیە ئەبێ تەنها بۆ خوا بێ لەسەر شەریعەتی ئەو نەبێ نارۆین (وعرفت أن المشركين أقروا بالأول وجحدوا الثاني) وە زانیشت کەوا موشریکەکان ئیعترافیان کردوە بەیەکەم بەلأم ئینکاری دووەمیان کردوە ئینکاری دووەمیش لەبەر ئەوەنا کا ماناکەی نازانن بەڵکو لەبەر ئەوەی عینادیان کردوە یانی ئیمانیان هەبوە بە (الله) کە خوایان بوە کە (الله) ئەوانی دروست کردوە بەلأم نەهاتوون ئیشەکانیان هەمووی بۆ خوا بگەڕێننەوە شەریکی بۆ قەرار نەدەن لەگەڕاندنەوەی عیبادەتەکانیان لەسەمع و تاعەکانیدا (فلم يدخلهم في الإسلام) بۆیە ئەوان ئەو ئیعترافە ئەوانی نەخستە ئیسلامەوە ئەوانی نەکرد بەموسلمان (وقتلوا) بەڵکو کوژران لێدران ملیان پەڕێندرا (واستحلت دماؤهم وأموالهم) پێغەمبەری خۆشەویست ﷺ ماڵ و خوێنی حەلال کردن (إذا عرفت هذه الأمور معرفة قلب) شێخ ئەلێ ئەگەر ئەمەت زانی بەدل (لا معرفة لسان فقط) بەس بەزمان بلێت (لا اله الا الله) نا (كأن يحفظ الإنسان هذا المعنى ويؤديه في الامتحان وينجح فيه ولم يتفقه فيه في

قلبه ويفهمه تماما فهذا لا يكفي) باسی قوتابیٚ ئەکا ئەلیٚ دەرسەکەی لەبەر ئەکات و تیٚ ناگات ئەچیٚ ئیمتحانەکەش ئەکات و دەرئەچیٚ و تەواو ئایا ئەمە تەواو ؟! یانی تەنها ئەوەیە تۆ شتەکە لەبەر کەیت و بیلیٚتەوە نەیزانی ماناکەی چیە ئەمە تەواوە ؟! ئەوهابیٚت خوا ئەمە قبول ناکا لەلای خوا ئەمە دەرناچیٚت ،ئەگەر چی لەدونیادا لە کورسی مەکتەبدا دەر ئەچیٚت بەس لەلای خوا دەرناچیٚت (فهذا لا يكفي ، فالعلم هو علم القلب وعلم البصيرة لا علم اللسان فقط.) شتەکە پەیوەستە بەدڵەوە پەیوەستە بەبینابییەوە بەبینایی دڵەوە نەك پەیوەست بیٚت بەس بەزمان و تەواو (لا اله الا الله) و تەواو ! نەخیٚر ئەبیٚ بزانیت ماناکەی چیە بۆیە خوای تعالی داوای لەپیٚغەمبەرمان کرد فەرموویی ﷺ (فَٱعۡلَمۡ أَنَّهُۥ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا ٱللَّهُ)[1] .

(الشرك المراد في قوله تعالى

إن الله لا يغفر أن يشرك به ويغفر ما دون ذلك لمن يشا)

شیٚخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەلیٚ : (وعرفت الشرك بالله الذي قال الله فيه) کە ئەمەت زانی شیرك ئەوەیە کە خوا فەرموویەتی : (إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَغۡفِرُ أَن يُشۡرَكَ بِهِۦ وَيَغۡفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَن يَشَآءُ)[2] خوای تعالی قەد لەو کەسە خۆشنابیٚ شەریکی بۆ پەیدا بکا وە لەغەیری ئەوە خۆش ئەبیٚ ئەم شیرکە تەبعەن کە لەشیرك خۆش نابیٚ ئایا چ شیرکیٚکە !؟ بەتەئەکید شیرکی أكبرە ئەمە هیچ ، بەس ئایە شیرکی أصغریش ئەکەویتە ئەم شیرکەوە !؟ عولەما دوورەئیان هەیە :

ڕەئیی یەکەم : ئەفەرموون بەلیٚ .

ڕەئیی دووەم :نەخیٚر وەکو کبائیر هەژمار ئەکریٚت خوا لیٚی خۆش ئەبیٚت .

بەڵام صەحیح ئەویە نەخیٚر شیرکی أصغریش خوای گەورە لیٚ خۆش نابیٚت إلا ئەبیٚ کابرا تەوبەی لیٚ بکات یان خوای تعالی بەوێنەی ئەوە ئەیسوتیٚنیٚت یان حەسەناتی راجیحەی زاڵە بەسەر ئەو شیرکەدا کە پیٚی کافر نابیٚ شیرکی أصغرمان مەبەستە ئەو کاتە خوای تعالی حەق و حیسابی لەگەل دەکا(وَيَغۡفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَن يَشَآءُ)[3] لەغەیری شیرك خوای گەورە

---

[1] :سورة محمد اية ١٩

[2] :سورة النساء اية :٤٨

[3] :سورة النساء اية :٤٨

لەبەندەکانی خۆش ئەبێت ئەگەر بیەوێت هەیە لێ خۆش نابێ ، با تەفسیری (لِمَن يَشَآءُ)بکەین کابرا (١٠٠)کەسی کوشت خوای گەورە لێی خۆشبوو کە تۆبەی کرد ، ئافرەتێك پشیلەیەکی ئەزیەتدا خوای گەورە لێی خۆش نەبوو ،یان شەخصێك لەبەر خۆپاك نەکردنەوە لەمیز یاخود خۆ دەرخستنی عەورەت خوای تعالی عەزابیدا لەسەر نەمیمەیەك عەزابیدا لەقەبردا سەیریش ئەکەی لەگوناهی گەورە گەورەی تر هەیە خوای گەورە خۆش ئەبێ وە عیقابی نادات ئەموپێویستە بەلێخۆشبونی خواوە (فَيَغۡفِرُ لِمَن يَشَآءُ وَيُعَذِّبُ مَن يَشَآءُ)[1]بەلاّم بەنیسبەت شیرکەوە لێخۆشبوون نیە ئەبێ ئاگاداربێ .

شێخ(صالح)ئەلێ :

(أي الشرك في العبادة لا الشرك الذي هو اعتقاد أن أحدا يخلق ويرزق ويدبر مع الله)دەلێ کەباسی شیرکی کردوە مەبەستی شیرك لەعیبادەتە نەك شیرك لەربوبیەت خۆیی شیرك لەربوبیەتیشدا هەر شیرکە ئاگاداربن یانی کاتێك ئێمە ئەوشتانە لێرەدا باس ئەکەین مانای ئەوە نیە کەوا شێخ شیرك لەربوبیەتدا بەشیرك دانانێت ! هەر شیرکە بەس ئەلێ ماناکەی بەوە لێك نادرێتەوە بەتەنها یانی کاتێك کەتۆ ئەلێ شیرك ئەبێ بلێت شیرك لە (ربوبیەت ، الالوهیەت ، ئەسماء صیفات) هەرجۆرە شیرکێکت هەبێ لەمجۆرە شیرکانە ئەوە تۆ موشریکی ! بەلاّم زۆربەی زۆری خەڵك لەزەمانی پێغەمبەر تەماشابکەی ﷺ لەپێش پێغەمبەریشدا ئایا شیرکیان لەربوبیەت هەبوە !؟ ئەبینین لەورانگەی ئەوەی کەوا وتویانە (الله) دروستکاری ئێمەیە بەرێوەمان ئەبات خالقمانە لەوەدا موحید بوون ! ئالەو خالەدا بەس لەوجێگایەدا کەوا تەنها ئەبێ عیبادەتەکان بۆ خوای گەورە بگەرێتەوە لەوە دا موشریك بوون بۆ غەیری ئەویشیان گەراندوەتەوە بەس وەرە بۆزەمانی خۆمان ئایا تەنانەت لە ربوبیەتیش شیرك ئەکەن یان نا !؟ بەلێ لەربوبیەتیش شیرك ئەکەن ، یانی (ئەبو جەهل)رەئی وابوو تەصەروف تەنها خوا ئەیکا لەکەوندا کەچی ئەوانەی ئەمرۆ ئەلێ نا (عبدالقادر و بەدەی و فلانیش) ئەیکا ! ئەها شیرکەکە لەربوبیەتیشدا هەیە ! بەس لێرەدا کەباسی شیرك ئەکا ئەبێ ئێمە شیرکەکە تعمیم بکەین بەسەر هەر سێ جۆرە شیرکەکەدا لەربوبیەت لە الالوهیەت لە ئەسماء صیفات نابێ شیرکت هەبێ وە نابێ شیرکی أکبر و

[1] :سورة البقرة اية :٢٨٤

أصغریشت هەبێ بەڵام شیركی أكبرت هەبێ موشریكی شیركی أصغرت هەبێ پێت ناوترێی و ناچیتە ناو موشریكانەوە بەلكو لە أكبركبائیر واتا لەسەرووی كەبیرەوەیە شیركی أصغر لەسەرویی كبائیرەوەیە بەس لەخوار شیركی أكبرەوەیە شیركی أكبر پێی كافر ئەبی پێی موشریك ئەبی ! بەس شیركی أصغر پێی كافر نابی پێی موشریك نابی بەڵام تاوانەكە لە كبائیر گەورە ترە لەزینا و قتل گەورەترە بۆیە پێی ئەوترێی (أكبر الكبائر) (أي الشرك في العبادة لا الشرك الذي هو اعتقاد أن أحدا يخلق ويرزق ويدبر مع الله) ئەوشیركەی كەباس دەكا شێخ مەبەستی شیرك لەعیبادەتدایە نەك لەربوبیەتدا (بل الشرك الذي حذر الله منه هو اعتقاد أن أحدا يستحق العبادة أو شيئا من العبادة مع الله.)ئەو شیركەی كە خوا تحزیری لەئێمە كردوە ئەڵێ ئەو شیركەیە كە تۆ نابێ عیبادەت بۆ غەیری خوا بكەی تەنها عیبادەت شایستەیە بەخوا .

(فالشرك هو دعوة غير الله معه) كەواتە پەرستنی غەیری خوا داوا كردن لەغەیری خوا (أو صرف شيء من أنواع العبادة لغير الله) هەرجۆرێی لەعیبادەتەكان بۆ غەیری خوایی بگەڕێنیتەوە (هذا هو الشرك الذي حرمه الله وحرم على صاحبه الجنة) ئەو شیركەیە كەخوا حەرامی كردوە بەهەشتیشی لەسەر خاوەنەكەی حەرام كردوە (وأخبر أن مأواه النار ، وهو الشرك الذي يحبط جميع الأعمال) وەخاوەنەكەی بۆ ئاگر ئەروات هەتا هەتایی وە هەموو ئیشەكانی لەوچاكانەی كە كردوویەتی خوای گەورە هەمووی لەناو ئەبات نایهێڵێت هەموو حبوط پێی ئەكات واتا ئەجریی هیچی ناداتەوە .(وهو الشرك في الألوهية) ئەوە شیركە لە الالوهیەتدا (وليس الشرك في الربوبية) مەبەستی ئەوە نیە ها تێ نەگەن شێخ بلێ شیرك لەربوبیەتدا بكرێی شیرك نیە نا مەبەستی ئەوە نیە ئەمە ماناكە مەبەستی پێی شیركی الالوهیەتە چونكە ئەوان شیركی ربوبیەتیان نەبوە (وهذا تنبيه من الشيخ – رحمه الله – إلى أنه كما تجب معرفة التوحيد تجب معرفة الشرك.) ئەم نوقتەیە زۆر گرینگە ئەڵێ ئاگاداری لە شێخ(محمدی كوری عبدالوهاب)بەم ریسالەیە بەخەڵكی ئەڵێت ئاگاداربە پێویستە لەسەر خەڵكی تەوحید بناسن وە شیركیش بناسن ! تەوحید بناسن بۆئەوەی جێ بەجێ بكەن شیرك بناسن بۆ ئەوەی خۆتانی لێ دووربخەنەوە ، یانی نابێ تۆ بلێ تەنها ئەمەوێت چاكە بزانم خراپە نابێ بزانم ئەگەر چاكەت زانی ئەبێ بیكەی ئەبێ خراپەش بزانی بۆ ئەوەی

نەيكەی ،ئەلێ خراپەم زانی نەبۆ ئەوەی بيكەم بەڵكو بۆئەوەی خۆمی لێ بەدوور رابگرم هەتا حوذيفه (رەزای خوای لێ بێت) ئەيفەرموو پێغەمبەری خوا ﷺ خەلمك پرسياری لێ ئەكرد دەربارەی خێر ،منيش پرسيارم لێ ئەكرد دەربارەی شەڕ بۆئەوەی نەكەومە ناويی لەترسی ئەوەی نەكەومە ناويی .جا ئەبێ ئينسان شەڕ بزانی ئەوەی نەكەوێتە ناويی نەك شەڕ بزانێ بۆئەوەی بكەوێتە ناويی خۆئەگەر شەڕ نەزانی ئەوكاتە تۆ چۆن خۆت بەرێ دەكەی لەشەر .

(دين الله الذي أرسل به الرسل من أولهم إلى آخرهم)

شێخ (محمدی كوری عبدالوهاب) ئەلێ : (وعرفت دين الله الذي أرسل به الرسل من أولهم إلى آخرهم ، الذي لا يقبل الله من أحد دينا سواه.) ئەمەت زانی كه دينی خوای تعالى ئەوەيه كه پێغەمبەرانی هەمووی پێ ناردوه له ئەوەليان تا ئاخيريان كەوا خوای تعالى لەهيچ كەسێك قبول ناكا غەيری ئەودينی كه ناردوويەتی لەئيسلام زياتر تەبعەن ئاگاداربن دينی هەموو پێغەمبەران ئيسلام بووه هەموويان يەك دينيان هەبووه دينی يەكخوا پەرستيان هەبووه راسته شەريعەتەكانيان جياواز بووه بەس ئيمان و عقيدەيان يەك بووه كه بريتی بوو لەيەكخوا پەرستی .

شێخ (صالح) ئەلێ :

(دين الرسل هو الإسلام) پێغەمبەران هەموويان دينيان (الاسلامه) تەعريفی ئيسلام چيه ؟ ئيسلام : (وهو الاستسلام لله بالتوحيد) دەبێ تۆ تەسليم ببيت بەخوا بۆ ئەوەی تەنها عيبادەت بۆ خوا بكەی تەنها بلێ (الله جل وعلى) پەرستراوی راستەقينەی منه (والانقياد له بالطاعة) وه ئەبێ خۆت بدەيتە دەستی بەزەليلبوون تاعەی بكەی بەقسەی بكەی ئەبێ پەيرەويی لەفەرمانەكانی بكەی ئەبێ زەليلی فەرمانەكانی بی نابێ لوت بەرزبی نابێ موتەكەبير بيت ئيعتراف پێی بكەيت و بەقسەی نەكەيت نابێت ئەمە ئيسلام نيه سێ نوقتەمان بۆ باس ئەكا (الاستسلام لله بالتوحيد والانقياد له بالطاعة والخلوص من الشرك وأهله) ئەبێ تۆ خۆت بەرێ بكەی تەركی شيرك بكەی خۆت پاك رابگريی له شيرك و لەئەهلی شيرك خۆت دوور خەيتەوە لەشيرك و لەئەهلی شيرك هەريەك لەم سێ خاڵەی تێدا

نەبێت تۆ موسلمان نیت !! وە ئەو دینەی تۆشی لەسەر ئەرۆیت ئەوە ئیسلام نیە ئیسلام ئەبێ ئەم نوقتانەی تێدابێت تەسلیم بیت بەخوا بەتەوحید بەیەکخوا پەرستی لەغەیری (الله) زیاتر کەسیتر ناپەرستی وە ئەبێ فەرمانەکانی جێ بەجێ بکەی وە ئەبێ خۆشت بەرێ بکەی لەشیرك و ئەهلی شیرك .

(هذا هو دين الرسل وهذا هو الإسلام) ئەمە دینی پێغەمبەرانە ئەمە دینی ئیسلامە ، کەواتە ئێمە با ئەو مانایانە بکەین بەکوردی بۆئەوەی قەومی کوردمان تێ بگەن بزانن ئایا لەسەر ئیسلام ئەرۆن ؟! یاخود لەسەر ئیسلام نارۆن ! هەر کەس پرسیار لەخۆیی بکا ئایا تەنها تەسلیم بووی بەخوا بەوەی بلێ و بیکەی کە تەنها خوا پەرستراوی راستەقینەی منە ! وە ئایا فەرمانەکانیت جێ بەجێ کرد ! ئەمە بکە ئەمە مەکە ! ئەمە بلێ ئەمە مەلێ ! وە ئایا خۆت بەرێ کرد لەهەرچی لەغەیری خوا ئەپەرسترێی خۆت لێ بەرێ کرد ! لەهەرچی رێو رەسمێك کەوا ئەپەرسترێی لەهەرچی رێبازێك لەهەرچی عیبادەتێك بۆ غەیری خوا خۆت لەوە دوورخست رقت لێ بوو ! خۆتت لێ دوورخستەوە دووژمنایەتی خۆت لەگەل دەرخست بۆنمونە بلێ من دووژمنی هەموو رێبازێکم تەنها ئیسلام نەبێت ! والله وانەلێت ئیسلامت لێ قبول ناکرێی چۆن ئەبێ تۆ لەیەك بلێت من موسلمانم لەلایەك بلێت من دیموکراتیم ! لەلایەك بلێت من موسلمانم لەلایەك بلێت من قەومیم ! لەلایەك بلێ من موسلمانم لەلایەك بلێ من لەگەل عامی خەلکدام ! خەلك چی بلێت من ئەوە ئەلێم چۆن ئەبێ وابێت ! ئەوە ئیسلامەتی نیە ئەوە بزانە تۆ لەسەر ئەساسێکی شیرك و باطلدای !! (وأما الانتساب إلى الإسلام في الظاهر دون الباطن) خۆدانە پالْ ئیسلام لەڕوالەتدا بەبێ ئەوەی لەناوەرۆکی ئیسلام بەریت بەرێوە (أو الانتساب إليه بالتسمي فقط دون التزام لأحكامه) والله بەس ناوەکەمان موسلمان بێ بەس ئەحکامەکانی جێ بەجێ نەکەین (أو الانتساب إليه مع ارتكاب ما يناقضه من الشرك والوثنيات) خۆمان بدەینە پالْ ئیسلام بەلأم لەهەمان کاتدا شتێك بکەین کەوا هەلی دەوەشێنێتەوە ئیسلامەکەمان هەلدەوەشێنیتەوە لەشیرك و لەبت پەرستی و لەوەتەنیات و لەپیاو پەرستی و لەرێباز پەرستی (أو الانتساب إليه مع الجهل بحقيقته)خۆمان ئەدەینە پالْ ئیسلام بەس جاهیلیش بین بەحەقیقەتی ئیسلام ! لێ بپرسە ئیسلام چیە نازانێ لێ بپرسە قورئان باسی چی ئەکات نازانێ قورئان چەند سورەتی تێدایە نازانێ لەحەدیسەکانی

پێغەمبەری لەکوێدایە نازانیٚ ﷺ یان باسی شەریعەتی ئیسلامی بۆ ئەکەیت بەتوند ڕەویی دائەنێت باسی ئیسلامی بۆ ئەکەیت ئەلیٚ ئەوە توند ڕەوییە نازانیٚ ئیسلامەکە چیە (أو الانتساب إليه دون موالاة لأوليائه) یاخود خۆت بدەیتە پاڵ ئیسلام بەڵاَم نەچیت دۆستایەتی دۆستەکانی بکەیت ئەمرۆ زۆربەی زۆری خەڵك دووژمنایەتی دۆستەکانی ئیسلام ئەکات زۆربەی زۆری خەڵك لەگەل دۆستانی ئیسلامدا نییە دژایەتی دۆستانی ئیسلام ئەکات (ومعاداة لأعدائه) ئەچن لەجیاتی بێن دووژمنانی ئەو دین ببوغزێنن وە دژایەتیان بکەن دژایەتی دووژمنانی ئیسلام بکەن بەپێچەوانەوە ئەچن مەوالاتی دووژمنانی ئیسلام ئەکەن ! ئەمە ئیسلامەتی نیە ! تۆ دووژمنی ئیسلامت خۆشبووێی بەڵاَم دۆستی ئیسلامت ڕق لیٚ بێت (فليس هذا هو الإسلام الذي جاءت به رسل الله) پێغەمبەرانی خوا ئەو ئیسلامەی کە هێناویانە ئەوها نەبووە ! کەخەڵك ئەمرۆ لەسەرێی ئەڕوات (وإنما هو إسلام اصطلاحي مصطنع) ئیسلامێکی دروستکراوە ئەمە زاراوەیەکی دروستکراوە لەلای خەڵك ئەمە ئەوە نیە کەخوا ناردوویەتی (لا يغني ولا ينفع عند الله سبحانه وتعالى ، وليس هو دين الرسل.) ئەمە هیچ سودێکت پێی ناگەیەنێت وانەزانێت تۆ بەمە ئەچیتە بەهەشت و بەهەشت ئەبینی نەوالله بەهەشت نابینی ئائەوها بڕۆیت بەم شێوەیە ئەبیٚ تەوبە بکەیت ئەبیٚ بگەڕێتەوە بلێت یەکخوا ئەپەرستم تەنها (الله)یە وە غەیری (الله) ناپەرستم وە دووژمنی من ئەوکەسانەن کەوا ڕێگەی خوایان نەگرتوە وەخۆمایان لیٚ بەریئ ئەکەم وەمن لەگەل ئەوان نیم بەهیچ شێوەیەك ئەها خوای تعالى لەقورئاندا ئەفەرمووێت : (إِنَّ ٱلشَّيۡطَٰنَ لَكُمۡ عَدُوّٞ فَٱتَّخِذُوهُ عَدُوًّاۚ إِنَّمَا يَدۡعُواْ حِزۡبَهُۥ لِيَكُونُواْ مِنۡ أَصۡحَٰبِ ٱلسَّعِيرِ)[1] چی ئەوێت شەیتان ئەیەوێت عەبدەکانی خوای تعالى بۆلای خۆیی بەرێت بۆلای حیزبەکەی خۆی بەرێت بۆلای ئاگری جەهەنەم بۆلای سەعیر بەرێت ، کەواتە تۆ ئەبیٚ نەلێت من عیلاقەی شەیتانم نیە بلیٚ من عیلاقەم لەپەیرەویی لیکراوانی شەیتان نیە من کەس ناکەم بەدووژمنی خۆم کاکە من عیلاقەی ئەو شتەم نیە ناخێر ئاوها بلێت تۆ موسلمان نیت ! ئەبیٚ بەپیاوانە و بەسەربەرزیی بێیتە پێشەوە بەئازایانە بلێت من خوا پەرستم من دژی شەیتان و شەیتانیەکانم من دژی غەیری ڕێبازی

[1] :سورة فاطر اية :٦

خوای تعالی م دژی ئەو ڕێبازانەم کە ڕێبازی خوانین ئەبێ بەرائەتی خۆت دەرکەی و دەربخەیی ! .

(جهل غالب الناس بالتوحيد والشرك)

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەلێ : (وعرفت ما أصبح غالب الناس فيه من الجهل بهذا .) کەزانیت زۆربەی زۆری خەڵك بێ ئاگان لەمە ! مەبەستی چیە لەمە ! مەبەستی تەوحیدی راستەقینەیە زۆربەی زۆری خەڵك بێ ئاگایە لەتەوحیدی راستەقینە یەکخواپەرستی کە خوای گەورە ناردوویەتی .

شێخ(صالح) ئەلێ :

(وهو الجهل بالتوحيد) یانی (الجهل بهذا) مەبەستی (الجهل بالتوحيد) کابرا بێ ئاگایە لەیەکخوا پەرستی ! (والجهل بالشرك) هەروەها بێ ئاگایە لەشیرك ئەکەوێتە ناویی بەبێ ئەوەی بزانێ کەوتۆتە ناویی (هذا هو الذي أوقع كثيرا من الناس في الضلال) ئائەم نەزانینەیە نەزانین بەتەوحید نەزانین بەشیرك وایی کردوە کە زۆربەی خەڵك بکەوێتە ناو شیرك وضلالەوە (وهو أنهم يجهلون التوحيد الصحيح ويجهلون الشرك) نەئەزانن تەوحیدی راستەقینە چیە یەکخوا پەرستی چیە وە نەئەشزانن شیرك چیە ! سەیرکە دوو کەلیمە ئەلێن خەڵك بەعام ئەلێن کاکە ،ئیسلام ئەوەیە باش بلێ وە خراپ مەلێ باش بکە خراپ مەکە ئەلی ێبەقەدەر مەلایەکی لێ ئەزانم منیش ئەیزانم ئێمە ئەلێنە راستە ئەم مولەخەصە زۆر جوانە بەس وەرە پێم بلێ باش کامەیە لای تۆ! باش دیموکراتیە لای تۆ ئەوە لای خوا خراپە باش ئەوەیە بلێ (یارسول الله) ئەوە لەلای خوا شیرکە! باش ئەوەیە کەتۆ نەزر بۆ غەیری خوا بکەی بەس لای خوا ئەوە شیرکە باش ئەوەیە تۆ بەقسەی بەشەرەکان بکەی ڕێبازەکانیان بەخیتە سەرسەرت وڕێبازی خوا فرێدەی بەس ئەوە خراپە لەلای خوای گەورە ! باش ئەوەیە کە تۆ بەخۆت ئەلێ من چۆن شازبم لەناو خەلکیدا ئەگەر بەقسەی قورئان وحەدیس بکەم کەسێکی شاز دەرئەچم ئەوە باش نیە ئەبێ من لەگەل عام بم ئەمە خراپە ئەمەی کە تۆناوت ناوە باش ئەمە خراپە ! کەواتە ئەبێ بزانین پێناسەی باش و خراپ چیە ! ئاخر کێشەکە لێرەدایە لەلای خوای گەورە باش باسکراوە وە خراپیش باسکراوە لای ئێمەی بەشەر بەعەکسەوە لەلای زۆربەی زۆری خەلکەکان باش خراپە و خراپ باشە یانی

بەخراپەکان ئەڵێن باش ئەڵێن ئەبێ شوێنی بکەویی بەباشەکانیش ئەڵێن خراپ ئەبێ چی بکەیت لێ دوورکەوتیتەوە ئەورۆ دینداری خراپە لەلای خەلك دینداری تۆقاندن و ترساندن و تیرۆرستی و ئەوبابەتانەیە هەرچی شوێن دینداری بکەوێت ریش بێلەرەوە لەلای خەلك ناشرین و پیسیە ! ئەلێ نەخێر ، ئەلێ لەلای پێغەمبەری خوا ﷺ ئەلێ خوا ئەمری پێکردووم بەوە ئەفەرمووێی :ئەبێ خۆتان بە مەجوسی نەشوبهێنن وەرە ریش بەردەنەوە سمێل کورت کەنەوە دەی لەلای زۆربەی زۆری خەڵك ئەمە باشە یان خراپە ! ئەمە خراپە ! ئەوە تیرۆرستیە ئەوە ناشرینیە ئەوە پیسو پۆخلیە بەحیسابی خۆیان ئەوە لەمیزان و لەلای خەڵکی ئاوایە کەواتە میزانەکە تێکچووە پێوەرەکە تێك چووە پێوەر ئەبێ پێوەری خوا بێ ئاگاداربین پێوەری خوا میزانی خوا میزانێکە غەیری میزانی بەشەر میزانی بەشەر میزانێکە زۆربەی زۆری بەضلال و گومرایدا رۆیشتووە چاکەکان خراپن لای بەشەرەکان خراپەکان چاکن بۆیە کورتەی باسەکە کە ئەلێت با چاك بکەین و خراپ نەکەین هەموو موتەفیقین لەسەر ئەمە بەڵام وەرە پێم بلێ کامەی چاکەکانە و کامەی خراپەکانە ! بۆیە ئەلێ (وهو أنهم يجهلون التوحيد الصحيح ويجهلون الشرك ويفسرون كلا منهما بغير تفسيره الصحيح) واتا هەردووکیان بەغەیری تەفسیری راستەقینەی خۆی دەکەن تەفسیری خۆی نادەنێ بۆیە پێویستە شارەزابین بزانین تەوحید و یەکخوا پەرستی کامەیە شیرك و ضلالەت کامەیە تا ئەو دوانەمان ناسی شوێن تەوحید کەوین و پشت کەینە شیرك و بەری بین لەخۆیی و لەئەهلەکەی (هذا هو الذي أوقع كثيرا من الناس في الغلط والكفر والشرك والبدع والمحدثات إلى غير ذلك) ئائەم نەزانینەیە کە خەڵکی خستۆتە ناو هەلە و کوفر و شیرك وبیدعە و موحدەثاتەوە (وذلك بسبب عدم معرفة ما أمر الله به من توحيده وطاعته) بەهۆی ئەوەی کەوا ئەوان نازان

ن کە خوا ئەمری بەچی کردوە خوا چی بەچاك زانیوە (وما نهى عنه من الإشراك به ومعصيته) خوای تعالی نەهی لەچی کردوە لەشیرك وە لەمعصیەتی خۆیی نابێ معصیەتی بکرێت (فالعوام لا يتعلمون) عەوام ناچن خۆیان فێرکەن ئەمرۆ زۆربەی زۆری خەڵك ئامادەنیە بێت دینەکەی فێربێت ! هەتا کە مەکتەب دانراوە بەحیسابی خۆیان ئەو مەکتەبانە ئەو قوتابخانانە کە زۆربەی زۆری ئەو قوتابخانانە ئەبینین باسی دین و ئیمان و تەوحیدی تێدا

ناكرێت چونكە كەسانێك دايان نەناوە كە بەرەو دينداريمان بەرن ئەوان بەسەراحەت ئەلێن بێ دينى ئەوان بەسەراحەت ئەلێن دوور لەدين هەمووشتێك دوور لەدين ئەو عەلمیانیەتیە كەوا هەشتا ساڵە عالەمى ئيسلامى گرتۆتەوە ئێستا ئەو قوتابخانە و مەكتەبانەى لەسەر ئەساسى هەمووشتێك دوور لەدينداری ئەبێ بەكەيفی خۆمان بيكەين ئينجا چۆن لەوێی فێرئەبن ! باشە ئەلێ مندالەكەت بنێرە مەكتەب بۆئەوەی فێر بێت زانيمان لەوێی دين فێرنابێت ئەلف و بێ يەك فێر ئەبێت بەس ئايە ئەلف وبێ يەكە بۆ قورئان فێر ئەبێت بۆ حەديس فێر ئەبێت بۆئەوە فێر ئەبێت كەوا قورئانى پێى بخوێنرێتەوە يان هەتا تەخەروجيش ئەكا خەتمێكی قورئانيش ناكات ! يان بەس بۆ پارەيە ! ئەساسەكە پارەيە .
كاكە بخوێنە با موستەقبەلێكت هەبێ با معاشێكت هەبێ ! هەر ئەوەندەيە هيچی ترنيە خوێندن بۆ خوێندن نيە جارێی يەكەم خوێندن نيە ئەوە خوێندن نيە عيلم ئەوەيە كەخوا ناردوويەتی ئەوە ئەوشی تێدا ناخوێندرێی كەخوای گەورە ناردوويەتی ، ئەمە يەك .
دووەميش بۆچی ؟ بۆ پارەيە بۆ مەعاشە بۆئەوەيە كابرا خۆيی پێی بژيەنێت ! لەبەر ئەوەيە بەلايەوە زۆر ئاساييە غەش ئەكات هەتا كەوا ئەو كەمە عيلمەش هەيە عيلمی دونيايدا ئەويش بەرێك و پێكی نابات بەرێوە بەغەش و بەساختە ئەيبات بەرێوە بەواستە و واستەكاری بۆيە ئەوەی ئەمرۆ ئەيبنين ئاوهايە لەناو واعيقی موسلمانان ، پاشان ئەلێ ئەمە عەوامەكە ئەی عولەماكان (وغالب العلماء مكبون على علم الكلام والمنطق) زۆربەی زۆری عولەماكانيش بەناوی ئيسلامەوە يانی لەسەر عيلمی كەلام و مەنطيق ئەرۆن (الذي بنوا عليه عقيد تهم وهو لا يحق حقا ولا يبطل باطلا) ئەم عيلمەيان بەحەق بەحەق دائەنێ نەباطيل بە باطل دا ئەنێت ! واتا نەتەوحيد بەتەوحيدی راستەقينە ئەناسێنێت وە نەشيركيش بەخەڵكە كە ئەناسێنێت ! (بل هو كما قال بعض العلماء " : لا ينفع العلم به ولا يضر الجهل به")[1] ئائەمە هيچ ئيستفادەيەكت پێی ناگەيەنێت ئەگەر بيزانيت وە ئەگەر نەشيزانی زەرەرت لێ ناكەوێت ! ئەو عيلمەی كە ئەوان پێی ئەلێن عيلمی كەلام .

[1] : انظر كتاب الرد على المنطقيين لشيخ الإسلام ابن تيمية ص ٣ (بنحوه)

(الفائدة الأولى الفرح بفضل الله)

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەلی : (أفادك فائدتين) ئەمانەی کەوتم کە زانیت تێی گەیشتیت دوو ئیستفادە دوو سود بەتۆ ئەگەیەنێت :

یەکەمیان : (الأولى : الفرح بفضل الله ورحمته كما قال تعالى) واتا خۆش حالبوون بەختەوەری بەفضلی خوای تعاب بەرەحمەتی خوای تعالی کە بریتیە لەوەی کە خوای تعالی فەرموویەتی : (كما قال تعالى : ﴿قُلْ بِفَضْلِ ٱللَّهِ وَبِرَحْمَتِهِۦ فَبِذَٰلِكَ فَلْيَفْرَحُواْ هُوَ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ﴾)[1]

واتە : ئەی پێغەمبەری خوا ﷺ بەوان باێ با بەچی دلێ خۆشبن بەفضلی خوا و رەحمەت ، فە ضلی خوا ئیسلامە و رەحمەتەکەشی قورئانە با بە ئیسلام و قورئان بەتەوحید و یەکخوا پەرستی دلخۆشبن کە کەسێك دلخۆشبێ بەدنیا دلخۆشبوون دلخۆشی نیە چونکە دونیا ئەبرێتەوە وئەرەوێتەوە نامێنی کەواتە بەچی دلخۆش بێ ؟ بەتەوحید و بەو یەکخوا پەرستیە بەو ئیسلامە چونکە ئەمە ئەیگەیەنێ بەژیانێکی هەتا هەتایی لەقیامەتدا کە بەهەشتێکی نەبراوەی هەیە نەمردنی تێدایە نەپیری تێدایە نە لەناوچوونی تێدایە نەهیچ شتێکی تێدا نیە کەواتە ئیسنان گەر دلخۆش بێ حەقە بەمە دلخۆش بێ (﴿فَبِذَٰلِكَ فَلْيَفْرَحُواْ هُوَ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ﴾)[2] ئەمە باشترێکە لەودونیایەی کەکۆی ئەکەنەوە دلیان پێ خۆشە .

(وأفادك أيضا الخوف العظيم) هەروها ئیستفادەی دووەم چیە ؟ ئەوەیە کەوا تۆ ئەبێ زۆر زۆر بترسی لەوەی نەکەویتە ناو شیرك ، چونکە هەر کاتێ بەکویتە ناو شیرك ئەمەت لەدەست دەر ئەچێ ئەم لێخۆشبوونی خوا بەفضلی خۆیی کە تەوحیدی پێ بەخشیوی لێت خۆشببێ ئەگەر ئەمەت لەدەست دەرچێت و بکەویتە شیرکەوە لەدەستت دەرئەچێت وە خوا لێت خۆش نابێت ئەبێ زۆر زۆریش لەوە بترسی کەواتە خۆشحالبی بەتەوحید زۆر وریابی لەشیرك زۆر بترسی لەوەی کەبکەویتە ناو شیرکەوە .

شێخ (صالح) ئەلێ :

(أي العلم بهذه الحقائق يفيدك فائدتين:)ئەوەی کە باسمان کرد تا ئێستا دوو سود بەتۆ ئەبەخشێت :

[1] :سورة يونس اية ٥٨
[2] :سورة يونس اية ٥٨

یەکەمیان (الفائدة الأولى):

(أنك تفرح بفضل الله حيث من عليك بمعرفة الحق من الباطل) خۆشەویستانم با پێتان بلێم هەموو نارەحەتیەکانی دونیا بخەرە لایەکەوە بەس خۆشحالبوون بەتەوحید پێویستە والەتۆ بکات دائیمەن بکرێتەوە هەردەم لەو پەری خۆشیدا بیت دنیا هیچ نیە فەقیربی نەخۆشبی هەتا بەهەر شێوەیەك ژیان بەریتە سەر هەر تەواو ئەبێ کۆتایی پێدیت ، دەولەمەند بیت لەش ساغ بیت بووبی نەبووبی بەڵام ئەگەر بێت و تەوحیدت هەبوو ئەوە حەقی ئەوەیە کە تۆ دڵتی پێ خۆش کەی ئائەوە لەهەموو شتێك گەورەترێکە کەواتە هەرکاتێك ئەگەر غەم خەفەتێکت هەبوو تەماشای تەوحید و ((لا اله الا الله) بکەی یەکسەر دلت ئەکرێتەوە ! کە الحمدلله من موشريك نيم الحمدلله من هاوبەشی پەیداکەرنیم بۆ خوای تعالی چ لەعیبادەتدا چ لەحوکمرانیەتدا یەکخوا پەرستم ، تەنها سەر بۆ ئەو دائەنوێنم ان شاء الله هەر نارەحەتێکیشم بەسەر هات رۆژێك لەرۆژان کۆتایی پێ دێت جا ئەگەر ژیانم کۆتایی پێ بێت و بمرم یاخود لەو نارەحەتیانە بکەومە ناو خۆشیەوە وەکو ئەلێ (إما النصر وإما الشهادة) کەواتە ئینسانی موسلمان نابێ دل داخراو بێت ئەبێ زۆر خۆشحالبین بەتەوحید هەر کاتێك هەر موصیبەتێکت بەسەرهات سەیری تەوحید و (لا اله الا الله) بکە بلێ سوپاس بۆ خوا بەس نیە یەهودی نیم نەصرانی نیم بوذی نیم الحمدلله کە لەسەر ئەو تەوحیدە خوا منی خلق کرد گەورەترین نیعمەتە کە تۆ دڵی پێ خۆش کەی، وانەزانی شتی نەداوە بەتۆ (خيرا مما يجمع) ئەگەر هەمو دونیات هەبێ هیچ نیە بەرامبەر بەو تەوحیدە جا ئەلێ (أنك تفرح بفضل الله حيث من عليك بمعرفة الحق من الباطل) خوا منەتی کردوە بەسەرتدا ئەبێ بەوە خۆشحالبی کەوا زانیاری ئەوەی پێ داویت کەوا ئەمە تەوحیدە وە باطلی بۆ ناساندویت کەتۆ خۆتت لێ دوور خستۆتەوە (فإنها نعمة عظيمة ، حرم منها الكثير من الخلق) زۆرەبی زۆری خەڵك لەم نیعمەتە بێ بەشن با بزانن خوا فەرموویەتی لەقورئانی پیرۆزدا (وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُم بِاللَّهِ إِلَّا وَهُم مُّشْرِكُونَ)[1] کەواتە سوپاسی خوا بکە کە تۆ موحیدی (قال تعالى : قُلْ بِفَضْلِ اللَّهِ وَبِرَحْمَتِهِ فَبِذَٰلِكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ)[2] شێخ ئەلێ : (وفضل الله هو الإسلام) فضلی

[1] :سورة يوسف اية:١٠٦

[2] :سورة يونس اية :٥٨

خوا ئیسلامه (ورحمته هي القرآن) رەحمەتەکەشی قورئانە کەواتە تۆ بلێ بەئیسلام و بەقورئان ئێوە خۆشحالبن ئەمە باشترێکە لەوەی کەوا ئێوە سەیری دونیا و مال وسەروەت و سامانی دونیا بکەن ئەمرۆ خەڵك وایە ؟ نەخێر هەرچی ئەیبینی دینی و ئیمانی خستۆتە ئەولاوە هەموو غەم وپەژایەیەکی بۆ دونیاکەیەتی خۆشالح ئەبێ هەیبێ نارەحەتیش ئەبێ کەنەیبێ ئەوە کاکە بۆ نارەحەتی ؟ والله چی کەم بەخوا وەزح وگوزەرانم باش نیە ! ئەی لایەنی تەوحید و ئیمان ئەوە هەر باسی ناکات (فليفرحوا فرح شكر واعتراف بالنعمة) خۆشحالبوون یانی خۆشحالی شوکر واتا ئەدای واجباتەکانیان بکەن کە خوا پێ داون وە ئیعتراف بکەن بەنیعمەتەکەی خوا خوایە ئێمە ئیعتراف ئەکەین بەو ئیسلامەیە ئێمە زۆر زۆر سوپاست ئەکەین باقی بێت هەتا ئەگەینەوە بەتۆ (اللهم يا ولي الإسلام و أهله مسكني الإسلام حتى ألقاك عليه)[1] خوایە بەو ئیسلامەوە پەیوەستمان کەیتەوە هەتا ئەگەینەوە بەتۆ ، (والفرح بفضل الله مشروع) خۆشحالبوون فرح خۆشحالبونە مەشروعە یان نا ؟ بەلی بەفضلی خوا مەشروعە (لأنه شكر لله سبحانه وتعالى على نعمة التوحيد ومعرفة الشرك) لەسەر نیعمەتی تەوحید کە پیادەی ئەکەین وە شیرکمان زانی وە خۆمانی لێ دوورئەخەینەوە (وهذه نعمة إذا وفقت لها فإنه قد جمع لك الخير كله) ئەگەر تۆ مەوفەقبی بەراستی بەمە ئەوە هەموو خێرێکی بۆ کۆکردویتەوە بەهۆی ئەمە ! (الفرح بالنعمة مشروع) کەواتە خۆشحالبوون بەنیعمەتەکانی خوا کە لەسەروویی هەموویانەوە ئیمانە تەوحیدە ئەمە مەشروعە بەڵکو ئەمرمان پێکراوە کە خۆشحالبین (أما الفرح المنهي عنه فهو الفرح بالدنيا) بەس ئەو فەرەحەی کەوا ئێمە نەهی مان لێکراوە خۆشحالبوونە بەدونیا چونکە دونیا ئەڕوات (كما قال تعالى: وَفَرِحُوا۟ بِٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا وَمَا ٱلْحَيَوٰةُ ٱلدُّنْيَا فِى ٱلْـَٔاخِرَةِ إِلَّا مَتَٰعٌ)[2] خۆشحالبن بەحەیاتی دونیا بەس بشزانن حەیاتی دونیا بەرامبەر بەئاخیرەت چیە یانی رابواردنێکی کەمە و ئەڕوات و لەناو ئەچێت ! (فالفرح بالدنيا وحطامها مذموم) خۆشالحبوون بەسەروەت و مالی دونیا مذمومە زەمکراوە نابێ ئێمە خۆشحالبین (أما الفرح بالدين والفرح بالعلم النافع فهذا مشروع لأن الله أمر به.) بەلاّم فەرح خۆشحالبوون بەوعیلمە

[1] : قال الألباني في " السلسلة الصحيحة " ٣ / ٤٦٢
[2] :سورة الرعد اية :٢٦

بەوقورئانە بەو سونەتە بەوتەوحیدە بەو یەكخوا پەرستیە ئەمە خوای تعالی ئەمری پێكردوون جالێرەدا خالێك باس ئەكەین ئەویش ئەوەیەی بەداخەوە ئەوەی ئەمرۆ دەست بداتە ئەم عیلمە خەڵكێكی زۆر ئەتوقێت و دوورئەكەوێتەوە ئەلێ كاكە بەخوا تۆ سەرم ئەكەیت بەقوردا بۆچی چونكە تۆ رازی نابیت بەهیچ كەسێك كەرازی نەبووی بەهیچ كەسێك دووژمنەت زۆر ئەبێ والله منیش تاقەتی دووژمنایەتیم نیە لەجیاتی خۆشحالبێ پێ لێ ئەترسێ و لێ ئەتوقێت بۆیە ناویان ناوە والله ئەمانە تیرۆرستانەن و ئەمانە فلانن ئەمانە فلانن تۆ ئەبێ خۆشحالبی بەمە نەك لێ بترسی و لێ بتۆقی یان خەڵكی لێ دووربخەیتەوە ئەلێ كاكە والله گەر لەسەر ئەمە برۆیت والله ئەتگرن وا وات لێ ئەكەن وەكو ئەوە وایە كەوا پێغەمبەران هاتوون خەلكەكە هەمووی رێحانە و گولیان بۆ داناوە بەعكسەوە پێغەمبەران كە هاتوون یەكسەر خوا پێی وتوون ئێمە دووژمنامان بۆ دروستكردوون ئاگاداری خۆتان بن بۆ هەموو پێغەمبەرێك دووژمنام دروستكردوە نەك هەر لەئیسنان لە شەیتانەكانیش شەیتانی ئینس و جن وە رێكیش كەوتن لەنێوانی خۆیاندا قسە ئەهێنن و ئەبەن بۆئەوەی كە پێغەمبەران و شوێنكەوتانی پێغەمبەران تووشی ئەزەیت و ئازار و دەر دەسەری و نارەحەتی دونیا بكەن ئەمەی پێی وتووین خوای گەورە ئێمە ئەزانین رێگەكەمان زۆر زۆر قورسە بەس زۆر عەجائیبم لەوانە دێت خۆیان بەیەكخوا پەرست و موحید ئەزانن نایەن خۆیان بەرێ بكەن لەتاغوتان و لەموشریكان پێت ئەلێ نا بترسە لەتاغوت كاكە والله بگیرێت وات لێ دەكات ! بەداخەوە یانی زۆر بەداخەوە .

(الفائدة الثانية)

(الخوف من الوقوع في مخالفة التوحيد)

دووەمیان (والفائدة الثانية): (أنك إذا عرفت التوحيد الصحيح وعرفت الشرك القبيح) ئەگەر تۆ تەوحیدی راستەقینەت زانی وە شیركی قەبیح و هەتا بلێ خراپ كە خوای تعالی بەو پەری قەباحەتەوە باسی شیركی كردوە كەوتویەتی گەورەترین زولمە ئەوەت زانی (فإن ذلك يفيدك الخوف أن تقع فيما وقع فيه كثير من الناس بالمخالفة لهذا الأصل) ئەمە سود و ئیستفادەی ئەوە بەتۆ ئەگەیەنێت كەبترسی و نەكەویتە ناویەوە خۆتی لێ دوورخەیتەوە زۆربەی خەڵك

كەوتونەتە ناویی ! بەهۆی موخالەفەی ئەمەیان كردوە موخالەفەی تەوحیدیان كردوە (والوقوع في الشرك وأنت لا تدري) ئەكەویتە ناوشیركەوە بەبیٚ ئەوەی بەخۆت بزانی (فلا تأمن على نفسك من الفتنة فلا تغتر بعملك أو بفهمك) بەوە مەخلەتیٚ بلیٚ من وائەكەم و وائەكەم ! یان واتیٚ گەیشتووم واتیٚ گەیشتووم ! لەهەر لەحەزیەكدا بیت تیٚ ئەكەویت هەتا جاری واهەیە تیٚ ئەكەویت بەخۆشت نازانیت ، كابرا خۆی ئەكەوێتە ناو شیرك بەخۆشی نازانێت ! ئەبیٚ بەموشریك بەخۆیی نازانیٚ (ولكن قل لا حول ولا قوة إلا بالله) (لا حول ولا قوة إلا بالله) واتا ناوتوانین خۆمان لەهیچ شیرك و بیدعە و معصیەتێك بپارێزین إلا ئەبێت خوا یارمەتیمان بدا قوەتیشمان نیە بۆ هیچ تەوحید و سوننە و تاعەتێك إلا بەخوا نەبیٚ ! (واسأل الله الثبات) داوا لەخوا بكە ثەباتت پیٚ ببەخشێت جێگیرت بكات لەسەر ئەوتەوحیدە (فإن إبراهيم الخليل الذي أعطاه الله من العلم واليقين ما لم يعط غيره إلا نبيا يقول) ئەو (إبراهیمە)خەلیلەی كە خوای تبارك وتعالى ئەو هەموو عیلم و یەقینەی پیٚ بەخشیبوو كە بەكەسێكی نەدابوو تەنها بەپێغەمبەرێك نەبیٚ ئەلێت (وَٱجۡنُبۡنِي وَبَنِيَّ أَن نَّعۡبُدَ ٱلۡأَصۡنَامَ ۝٣٥ رَبِّ إِنَّهُنَّ أَضۡلَلۡنَ كَثِيرٗا مِّنَ ٱلنَّاسِ)[1] داوا لەخوا ئەكات ئەلیٚ خوایە خۆم ئەولادەكانم دوورخەیتەوە لەعیبادەتی صەنەمەكان (رَبِّ إِنَّهُنَّ أَضۡلَلۡنَ كَثِيرٗا مِّنَ ٱلنَّاسِ)[2] خوایە خەڵكانێكی زۆریان بەرەو گومرایی بردوە ، هەر بەوە بزانە بەس (إبراهیم)پێغەمبەرﷺ لەگەل خێزانەكانی لەگەل لوط لەزەمانی ئەوەدا موحید و یەكخوا پەرست بوون هەمووی موشریك بوو سەرئەرز هەمووی موشریك بوو كەواتە (أَضۡلَلۡنَ كَثِيرٗا مِّنَ ٱلنَّاسِ) ئەمرۆش وایە خۆشەویستانم دەعوەی شیرك زۆربەی زۆری خەڵك كەوتۆتە ناویی پەنا ئەگرین بەخوای تعالى (فإبراهيم لم يأمن على نفسه الفتنة مع علمه ويقينه) (إبراهیم) بەو پێغەمبەرایەتی خۆیی ئەپارایەوە ئەیوت خوایە وەچەندیش خۆیی دوورە پەرێزیش گرتبوو ! چەند خۆیی لەشیرك و موشریكین دوورە پەرێز گرتبوو چەندێك تەحداشی ئەكردن لەگەلیاندا قسەی ئەكرد بەرامبەریان رادەوەستایەوە كە ئێستا زۆربەی زۆری ماموٚستایانی ئاینی بەروبعی روبعی روبعی ئەو غیرەتیان نیە بەرامبەر بەتاغوتان رابوەستنەوە بلێن لەخوا بترسن و

[1] :سورة ابراهيم اية : ٣٥-٣٦
[2] :سورة ابراهيم اية : ٣٥-٣٦

بەقسەی خوا بكەن بەڵكو ئەچن پاساوییان بۆ ئەهێنەوە بەداخەوە ئەو (إبراهیم)ە لەبەر دەمی ئەو نەمرووده تاغیە راوەستا پێی ئەوت من بەریم لەتۆ ! من دووژمنی تۆم ! من رقم لەتۆیە ! هەتا ئیمان نەهێنی بەخوای تعالی ! (وهو الذي كسر الأصنام بیده) لەكاتێكیشدا بەدەستی خۆیی صەنەمەكانی شكاند لاتان معلومە (وألقي في النار بسبب ذلك) خرایە ناو ئاگریشەوە ! عقوبەش درا باشە ئاگر گەورەترین عقوبە نیە ! لەدونیاش و لەئاخیرەتدا ! خوای گەورە بۆ لەئاخیرەتدا ئاگری داناوە ! ئاگر گەورەترین عقوبەیە كە خوا دیناوە خراپە ناو گەورەترین عقوبەشەوە ! كەچی بەهیچ شێوەیەك پاشگەزنەبوویەوە نەیوت مەمخەنە ناو ئاگرەكەوە قەینا من پەشیمان ئەبمەوە ! عەزیمەتی وەرگرت ئەوە رێگەی ئێمەیە رێگەی ئێمە بەرەو ئاگری دونیایە ئاگادار بن یانی موسلمانی راستەقینەی موحید نابێ چاوەری ئەوە بكات بەگول و رێحانە خەڵك بەخێرهاتنی بكات ! ئەبێ چاوەری ئەوە بكات حەقیقەت بلێ و خەڵكیش بلێت ئەوە مان ناوێت ! چونكە خەڵك زۆربەی زۆری وایە ئەگەر باشبوونایە ئەوە وامان لێ نەدەهات كە ئێستا زەلیل و بێ دەسەلاتین لەبەر دەستی دووژمنانی ئەم ئیمانە ، (فإبراهیم لم یأمن على نفسه الفتنة مع علمه ویقینه وهو الذي كسر الأصنام بیده وألقي في النار بسبب ذلك ومع هذا یخاف على نفسه من الفتنة) ئینجا لەگەل ئەوەشدا ئەترسێ ئەی ئێمە نابێ بترسین ! ئەبێ شەو ورۆژ بپارێنەوە بلێن خوایە گیان لەسەر ئەو دینەی خۆت ثەباتمان پێ ببەخشە هەتا ئەگەینەوە بەتۆ (فلا تغتر بعلمك وتأمن على نفسك من الفتنة) هیچ كاتێك بەعیلمی خۆت مەنازە وە ئەمین مەبە كە ناكەویتەوە ناو فیتنەوە ! فیتنە لێرەدا ئەوە نیە كە بگیرێت لەسەر حەق و عەزاب بدرێت فیتنە ئەوەیە كەتۆ بكەوێتە ناو شیرك وضلالەتەوە مل بدەیت بۆ شیرك وضلالەت (ولكن كن دائما على حذر من الفتنة بأن لا تزل بك القدم) پێتان نەخلیسكێ تووشی شیرك وضلالەت ببیت (وتغتر بشيء یكون سببا لهلاكك وضلالك) ئەمرۆ هەلاك و ضلال ئەوەندە زۆرە رێگاكانیان ، وەرە پالێ من فلان شتت بۆ ئەكەم وەرە پالێ من راتبت ئەدەمێ ، وەرە دەنگ بۆمن بدە ئەوەت بۆ ئەكەم ! ئەمە ئەهەمووی ئەو پێ هەلخلیسكانانەیە كەتۆ تیای ئەكەویتە شیرك و ضلالەت و بەخۆشت نازانی وەزۆربەی ئەلێ بۆدونیایە ، یاخود قسە لەگەل زاناكانیان بكەی یاخود خۆیان بەداعی و یەكخوا پەرست ئەزانن ئەلێ كاكە خۆمن بەدلێ نەمكردوە ئەوشتە ! ئایا خوای تعالی

لەئێمە رازی ئەبێ بلێ والله بەدڵ نەمكردوە ئەو ئیشە ! ئەبێ بەریی بیت و لەدلەوە رقت لێیان بێت وە بەظاهیریش عەداوە بەغضایان بكەی چۆن ئەبێت بچیتە پالیان ئێمە ئەوەندە بۆ ئەوكەسانە باس ئەكەین ئەلێن ئەگەر (ئەبو جهل و ئەبو لهب) لەزەمانی ئەواندابوویتایە ئەچوویتە پالّیان پارەی لێ وەربگریی دژی پێغەمبەر ﷺ بلێ والله بەدڵ لەگەیاندا نیم قبولە ؟! قبول نیە ، كەواتە ئەبێ بەرائەتی دوور و نزیكیان لێ بكەیت لەناوەرۆكەو لە ظاهیرەوە ئەبێ هەموو موسلمانێك خۆیی لە ضلال و ئەهلی ضلال دووربخاتەوە تەنها رێگە راستەكەی خوا نەبێ كە ئیسلامە . (فإن بعض المغرورين اليوم يقول إن الناس تجاوزوا مرحلة الجهل) هەندێك لەو كەسانەی كە هەلخەلەتاون ئەلێن ئەلێن خەڵكی ئەمرۆ مەرحلە و قۆناغی نەزانینی تێپەركردووە ! (والبدائية وصاروا مثقفين واعين) والله كاكە بۆتە شارەزا و موسەقەفە ولێزانە (لا يتصور أن يعودوا للوثنية) جارێكیتر ئێمە ناگەرێنەوە بۆ ئەوە (للوثنية) چیە ؟ئەوەیە كە بۆ (لات ومەنات) سەر دابنوێنین بۆ بتەكان سەر دابنەوێنین ! ئەی بۆ زیندووەكان كە ئەمرۆ سەردائەنوێنیت و خۆتی بۆ كرونش ئەكەیتەوە بەقسەی ئەكەیت و قسەی خوا لەولا فرێی ئەدەیت و قسەی ئەو ئەخیتە سەرسەرت ! (أو نحوا من هذا الكلام الفارغ ، ولم يفطن لعبادة الأضرحة التي تنتشر في كثير من البلاد الإسلامية ، ولم ينظر فيما وصل إليه كثير من الناس من الجهل بالتوحيد.) ئایا لەناو ئەمرۆیی ئێمەدا لەهەموو ولات و شارۆچكەكان سەیربكە لەهەردوو روانگەكەوە چ لەروانگەی عیبادەت كردن بۆ قەبر و بۆئەوانەی كەمردوون ! وە چ لەروانگەی سەمع و تاعە بۆ ئەو زیندووانەی كەوا منهەجی خوایان پێ خوار كردووینەتەوە بەسەر مەنهەجە ضالەكەی ئەواندا ئەرۆیی هەردووكی مەوجودە یان نا !؟ زۆربەی خەڵكیش لەسەری ئەڕوات یاخود نا !؟ كەواتە بزانن رێگەی راست تەنها ئەوەیە بلێت (لا اله الا الله ، لا معبود بالحق الا الله) شوێن هیچ كەسێك ناكەوێن وە بەرییبیت لەشیرك و موشركین بەهەر ناوێكەوە هەبێت بەناوی (لات و مەنات و عوزا)بێ بەناوی پەرستنی (ود وسواع و نصر) بێ بەناوی ئەنضیمە و یاسا و رێساكانی ئەمرۆ بێ بەناوی هەرشتێكەوە بێ ئەمڕۆ خەڵكی رێگەی لێ لێل كراوە تەنها لەخوا دوورخراوەتەوە شوێن هەموو شتەكانیتر خراوە .

(فإنك إذا عرفت أن الإنسان يكفر بكلمة يخرجها من لسانه وقد يقولها وهو جاهل فلا يعذر بالجهل.)

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەلێت **(فإنك إذا عرفت أن الإنسان يكفر بكلمة يخرجها من لسانه وقد يقولها وهو جاهل فلا يعذر بالجهل)** ئەم مقطعه لە عیبارەتی شێخ هەتا بلێ مقطعیکی گەورەیە تێ گەیشتنی وە تێگەیشتی لەسەر زۆر کەس هەتا بلێ صعب و نارەحەت و گرانە بۆیە پێویستە ئاگەداربین لەشەرح کردنی کەلامی شێخدا بگەرێنەوە بۆ للای شێخ خۆی لەکتێب و رسلئیلەکانیدا وە چی لەو بارەیەوە وتوە وەپاشان شەرح کردنی ئەم عیبارەتە لەلای ئەولاد و ئەعفادی شێخەوە وە لەلای علمایان دەعوەی نجدیەوە چونکە بەراستی ئەم مەسئەلەیە مەسەئەلەیەکی زۆر قورسە !

ئایا ئینسان ئەگەر نەزانبێ بە ئوموری شیرك و توحید ئایە هیچ عوزرێکی هەیە یان نیەتی ؟

ئایا ئەو کەسەی بکەوێتە ناوشیرکەوە ئەبێ بەموشریك یان نابێ بەموشریك ؟

ئەمە لەئەمرۆی ئێمەدا بەراستی مەسئەلەیەکی زۆر گەورەیە خەلك تیابۆتە چەند فیرقەیەکەوە هەریەك بەشێوەیەك لەم مەسئلەیە قسەئەکا بەلام پێویستە ئینسان بەعیلم نەبێ قسەی لێ نەکا بگەرێتەوە بۆلای علماء بۆشەرح کردنی ئەم جۆرە بابەتانە بەتایبەتی ئەم عیبارەتانە کەدێاە پێشەوە جاری وا هەیە تەماشا ئەکەی شاریحی (کشف شبهات) ئەوکەسانەی کەشەرحی ئەکەن بەگوێی ئەو بۆچوونەی کە هەیەتی بابەتەکەی شێخ شەرح دەکاو ئەیگەرێنێتەوە لەبەر ئەوە پێویستە لەسەرمان وەکو وتمان بگەرێنەوە بۆلای کەمی شێخ لەکتوب و ریسائیلەکانیدا کە إن شاء الله کە بەدرێژی باسی ئەکەین لەسەر ئەم بابەتە إن شاء الله بەتێر وتەسەلی باسی ئەکەین چونکە ئەم مەسئەلەیە تێگەیشتنی ئەوێی چونکە مسئەلەیەکە زۆرکەم کەس پێی هەزم ئەکرێی ئایا ئەگەر کەسێك جاهیل بێ بە(لا اله الا الله) بەشیرك و توحید بەئوموری ئیمان ئایە ئەو کەسە کەبەرجەهالەتە ئەکەوێی ئەکەوێتە ناوشیرکەوە ئایە موشریك ئەبێ ئەبێ پێ

بوترێت موشریك یاخود بێ ناوترێی موشریك موشریکیش لەسەر چەند بەشە واتا ئایە موشریکێك لەهەمان کاتدا خوا تعزیبی ئەدا بەسەر موشریکەکە کەوتۆتە ناویەوە کەنایزانی یان تعزیبی نادا هەتاوەکو پێی نەوترێی یانی لێرە ئەتوانین قەزیەکە بەم شێوەیە زۆر

بەئاسانی شەرح بكەين بلێن بۆچوونی شێخ وایە كە لەدینی ئیسلام تێ گەیشتوە لەئایەتەكان لەحەدیسەكان لەكەلامی علماء شەرحی توحید وئیمانمانن ئەوها بۆ ئەكا ئەگەر كەسێك بكەوێتە ئوموری شیركەوە بۆ نمونە بلێ(یا رسول الله) والعیاذ بالله ﷺ یاخود نەزرێك بۆ جگە لەخوای تعالی بكەی یاخود هەر جۆرە عیبادەتێك لەعیبادەتەكان بكا بۆ غەیری خوای تعالی شەریك قەرار بدا ئایە موجرەدی ئەوئیشەی ئەوكابرایە ئەبێت بەموشریك یان نابێت بەموشریك ئەمە نوقتەیەك وە كە بوو بەموشریكیش ئایا ئەو كەسە لەسەر ئەوشیركە لەلای خوا تعزیب ئەدرێی ئەگەرچی پێشی نەوترابێ یا تەعزیب نادرێی كەواتە بابیكەین بەدووبەشەوە :

*یەكەمیان : بەلی ئەو كەسە ئەبێ بەموشریك چونكە ئینسان لەدوو كەس زیاتر نییە یان موحیدە یاخود موشریكە كەسێك ئەگەر بێتوو موحید نەبوو موشریكە ئەگەر موشریك نەبوو موحیدە ئەگەر كەسێك وتی (یارسوالله) ئەتوانی پێی بلێن ئەو كەسە موحیدە ؟ ئەگەر كەسێك نەرزی كرد بۆ غەیری خوا ئەتوانی پێ بلێن موحیدە ؟ ئیشەكەی كیتاب و سوونە دەلالەت ئەدا كە ئەوئیشە بكا ؟نەخێر .ناتوانی كەواتە لەرێزی موحیدین نییە لەریزی موسلیمین نییە هاتە ریزی موشریكین(أشرك بربهم) ئایە ئەم حالەتەدا ئەم شەخصە خوای تبارك وتعالی هیچ عوزرێكی بۆ دائەنێ كەوا عەزابی نەدا لەسەر ئەم شیركەدا كە ئەی كەی بەلێ ئایەتمان هەیە خوای تعالی ئەفەرمووی(وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ نَبْعَثَ رَسُولًا)[1] ئایەتەكە ئەلێ من تەعزیبی هیچ كەسێك نادەم هەتاوەكو پێغەمبەری بۆ نەنێرین و تێ بگەیەنێت كە تێ گەیشت و عینادی كرد ئەوكاتە تەعزیب ئەدرێی بەلام ئایە ناوی موشریكی لێ ئەكرێتەوە نەخێر ناوی موشریكی لێ نابێتەوە ئەو كەسە موشریكە بەلام تەعزیب نادرێ هەتاوەكو دەعوەی حەقی پێ نەگا ئەی ئەگەر مرد ودەعوەی حەقی پێ نەگەیشت ؟ ئەلێن لەرۆژی قیامەتدا خوا ئیمتحانی ئەكا لە ضمنی ئەهلی فترە حیسابی ئەكا كە ئوانە حەپیان پێ نەگەیشتوە كەواتە قەزیەكە ئێستا یەلابویەوە كە بەم شێوەیە كەباسمان كرد ئەو كابرایەی بكەوێتە ناوشریكەوە ئەبێ بەموشریك ئەگەر پێی وترا ئەمە شیركە و هەرلەسەری بەردەوام بوو ئەوە إقامە حوجەشی لەسەر كراوە ئەو كابرایە معزەبیش ئەبێ لەدوینا و لەوقیامەت

---

[1] :سورة الإسراء ایة ١٥:

لەسەری بەلام ئەگەر پێ نەوتر نەیزانی لەجێگەیەك بوو كە نەیزانی بۆ نمونە ئێستا ئەو ئەفریقایانەی كە لە ئەفریقادا ئەژین لەجنوبی ئەفریقا ئەین ئەوانە نەئاگایان لەقورئان نە لەئیسلام نەلەحەدیس هەتا عەرەبی نازانن ئەوانە دار ئەپەستن بەرد ئەپەرستن بەروت و قوتی ئەیان بینی دارێك ئەپەرستی ئایە ئەم شەخصە موسلیمە یاخود موشریكە ؟ ئەمە موشریكە گومانی تێدا نیە موشریكە بەس ئایا عەزاب ئەدرێی ئەم شەخصە هەتا پێ نەوترێ خوای تعالی لەقورئاندا فەرموویەتی (وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّى نَبْعَثَ رَسُولًا)[1] كەواتە ئایەتەكە باجوان تێ بگەین لێرە خەلەلێكی زۆر هەیە لەتێگەیشتن لەو ئایەتە ئایەتەكە نالێ ئێمە خەلك بەكافر دانانێن هەتا پێفەمبەرتان بۆ نەنێرین ئەلێ تەعزیبیان نایەن هەتا پێغەمبەر نەنێرین كەواتە ئەو كەسەی كەشیرك ئەكا ئەوە موشریكە ئینجا ئەگەر پێی گەیشت بەقسەی نەكرد ئەوە تەعزیب ئەدرێی لەسەری ئەوە إقامە حوجە كراوە لەسەری ئەمە بەنیسبەت ئەسلی مەسەلەكەوە .

شێخ(صالح) ئەلێ:

(**فإنك إذا عرفت أن الإنسان يكفر بكلمة يخرجها من لسانه**)ئەگەر تۆ ئەوەت زانی ئینسان بەیەك كەلیمە كە لەزمانی دێتە دەرەوە پێی كافر ئەبێ (**وقد يقولها وهو جاهل فلا يعذر بالجهل**) جاری وا ئەم قسەیە ئەكا جاهیلە بەمانای قسەكەی خۆی نازانێ كەچی لەهەمانكاتیشدا هیچ عوزرێكی نییە جەهل نابێ بەعوزر بۆ ئەوەی پێ بلێ واللە كاكە ئەمە جاهیلە كە ئەو قسەی كردووە نەیزانیوە حوكمەكەی بەسەردا تطبيق ئەبێ یانی (ومن وقع في الشرك وقع عليه)شێخ فەوزان ئەلێ (**قد يقول الإنسان كلمة من الكفر تحبط عمله كله**)جاری وایە ئینسان كەلیمەیەك ئەلێ لە كوفر هەموو عەمەلەكەی خوای گەورە لەناوی ئەبات و هیچ ئەجر و پاداشتی ناداتی و وە ئەو كەسە ئەبێ بەكافر (**كالرجل الذي قال : واالله لا يغفر االله لفلان**)[2] ئەو حەدیسەیە كە كابرایەكی متەقی لەگەل كابرایەكی تاوانبار تاوانبارەكە هەر تاوانی ئەكرد كابرا موتەقیەكە موسلمانەكە كە لەپێش دیارە پێغەمبەرەوە پێش ئومەتی ئێمەوە بووە ﷺ ئەلێ بەكابرای هەرئەوت مەكە مەكە هەتا ڕۆژێك لێ تورە بووتی واللە خوا

[1] :سورة الإسراء اية :١٥
[2] : مسلم البر والصلة والآداب (٢٦٢١)

لێت خۆش نابێ (**فقال الله جل وعلا : من ذا الذي يتألى علي أن لا أغفر لفلان ، إني قد غفرت له وأحبطت عملك**)[1] ئەوە کێ یە سوێند دەخوا کەمن لەفلان کەس خۆش نابم والله من لەو خۆشبووم بەس عەمەلی تۆم هەموو پوچەل کردەوە یالا بۆ ئاگری جەهەنم . ئەم کابرایە کە ئەم قسەی کرد لەکاتێکدا قسەی کرد یانی ناپرسێ لەقسەکەی خۆی قسەکە زۆر گەورەیە بەهۆی قسەیەکەوە کە گوێی پێ نەدا چی بەسەرهات تووشی ئەو حبوتی عەمەلە بوو ئەمە نمونەیەك .شێخ ئەلێ (**كلمة واحدة تجرأ فيها على الله وأراد أن يمنع الله أن يغفر لهذا المذنب**) کەلیمەیەك بوو جورئەتی کرد کە بیلێ کە خوا لەفلان کەس خۆش نابێ ئەوەبوو خوای تعالی چی لێکرد (**فالله جل وعلا أحبط عمله وغضب عليه**) خوای گەورە حبوتی عەمەلی کرد و وەلێ تورەبوو.

(**والإنسان قد يتكلم بمثل هذه الكلمة ونحوها**) یانی ئێستا تەماشا کە ئەمە باسی نمونەیەك بوو نمونەیەکی ترمان بۆ ئەهێنی ئەلێ ئینسان جاری وایە (**قد يتكلم بمثل هذه الكلمة ونحوها فيخرج من دين الإسلام**) جاری وایە کەلیمەیەك ئەلێ یان بەهەمان شێوە ئەهێنی ئەو کەلیمانە تەماشا ئەکەی بەهۆیەوە لەدینی ئیسلام ئەچێتە دەرەوە بەکەلیمەیەك ، نمونە ئەهێنێتەوە ،شێخ (صالح) ئەلێ(**فالذين مع النبي ﷺ لما قالوا : ما رأينا مثل قرائنا هؤلاء أرغب بطونا وأكذب ألسنا وأجبن عند اللقاء ! يزعمون أهنم قالوها من باب المزح ويقطعون هبا الطريق بزعمهم قال الله فيهم** : ﴿قُلۡ أَبِٱللَّهِ وَءَايَٰتِهِۦ وَرَسُولِهِۦ كُنتُمۡ تَسۡتَهۡزِءُونَ ٦٥ لَا تَعۡتَذِرُواْ قَدۡ كَفَرۡتُم بَعۡدَ إِيمَٰنِكُمۡ﴾)[2] باسی هاتنەوەی صەحابەمان لەگەل پێغەمبەرا بۆ دەکا ﷺ کاتێك کە لەجیهاد گەرانەوە ئەوە بوو مەجموعەیەك لەوان لەرێگایە کەوتبونە سوبعەت کردن و وتیان وێنەی پێغەمبەر و صەحابەکانمان وا دێتە پێش چاو کە کەسانێکن هەر سکی خۆیان زل دەکەن هەر درۆئەکەن و وە زۆر زۆر درۆزن و کەسانێکی لەکاتی شەرا لەبەرامبەرەکانیاندا ترسنۆکن ئەمجۆرە قسانەیان کرد ! ئەشیان وت ئەمە لەحالەتی سوبعەت و پێکەنینا ئەم قسانەمان کردوە خۆ بەراستیمان نەبووە مەخسەدمان نەبوە لەدلەوە نەهاتۆتەدەر بەس کەلیمەیەك بووە یانی ئەم قسانەیان ئاراستەی پێغەمبەر و صەحابە کرد ﷺ خوای تعالی

[1] : مسلم البر والصلة والآداب (٢٦٢١)
[2] :سورة التوبة اية :٦٥-٦٦

ئايەتى ناردە خوارەوە فەرمووى (قُلْ أَبِٱللَّهِ وَءَايَٰتِهِۦ وَرَسُولِهِۦ كُنتُمْ تَسْتَهْزِءُونَ)[1] تۆ بلىٚ بەخوا و بەئايەتەكانى و بەپێغەمبەرەى خوا ئێوە گالتە و گەمە ئەكەن ئێوە قەشمەرى ئەكەن و سوبعەت ئەكەن ؟(لَا تَعْتَذِرُوا۟ قَدْ كَفَرْتُم بَعْدَ إِيمَٰنِكُمْ)[2] ئێوە هيچ عوزر مەهێننەوە تازە كافربوون لەدواى ئيمانەكەتان شێخ ئەلێ (**دل على أهنم مؤمنون في الأول**)ئەمە دەلالەتە لەئايەتەكەدا كە ئەلێ (لَا تَعْتَذِرُوا۟ قَدْ كَفَرْتُم بَعْدَ إِيمَٰنِكُمْ) كە موئمين بوە لەدوايدا بەهۆى ئەمەوە كافربوون (**فلما قالوا هذه الكلمة كفروا – والعياذ بالله**)كە كەليمەكەيان وت پێى كافربوون وەكو ئەمرۆ ئەبينى زۆر كەس پەنا ئەگرين بەخوا كوفر ئەكا هەتا بەكەيفى خۆى پىٚ ئەكەنى گوێى ناداتىٚ قەشمەرى ئەكا بەدين قەشمەرى ئەكا بەنوێژ و بەرۆژوو بەبەشەكانى دين و بەگەورە و بچوكى دين كەيەكێك لەنواقضەكان ئەوەيە هەركەسێك شتێكى پىٚ ناخۆش بىٚ كە پێغەمبەر هێنابێتى ﷺ يان إستفزاى پىٚ بكا يان يان ئەوكەسە پێى كافر ئەبىٚ ئەگەر خۆشى ئەنجامى بدا و بيكا ، جالێرەدا ئەلێ ئەوانە كەليمەيەكيان وت كەليمەكە بەهۆيەوە پێى كافربوون (**مع أهنم يقولوهنا من باب المزح واللعب.**) نەيان وت ئێمە بەئەنقەست كردوومانە نەيان وت ئێمە لەدلەوە وتومانە و كردوومانە بەڵكو لەپێكەنين و سوبعەت وريٚگەمان بريوە بەهۆى ئەمە قسانەوە حەزمان كردوە قسە و قەشمەريات بكەين لەرێگا بەلاٚم خواى تعالى ئەمەى لێ قبول نەكردن و كافرى كردن بۆيە ئە نمونانەى هێنايەوە شێخ لەسەر ئەوە ئێمە ئەگەر نمونە بێنينەوە لەسەر مەسئەلەكە لەپێشدا باسمان كرد بەتايبەتى ئوموری ئيمانى ئەوشتانەى كە ظاهرن هەركەسێك ئەگەر بێتو قسە بەنوێژ و رۆژوو و زەكات و حەج ئەمانە شتێكى ديارن هيچ كەسێك نييە لەموسلمان ئەمانەى لا شاراوە بێت كەئەمانە دێنن هەركەسێك قسە بەمانە بلێ بەمجرد قسە پێ وتنى پێى كافر ئەبێ چ جا قسە بەخوا و بەپێغەمبەرەكەى و بەدينەكەى وەكو ئێستا ئەيبيستين زۆربەى زۆرى ئەوانەى بەناوى سەلەفيەتەوە قسەئەكەن ئەلێن كابرا جاهيلە جوێنى بەخوا دا ئەلێن نا جاهيلە جوێنى بەپێغەمبەردا جاهيلە ئايا لەلاى خوا ئەمە ئەخوات باشە تۆ ئەلێ ئێمە كەسێك كافر ناكەين مەگەر خوا و پێغەمبەرى خوا كافرى كردبن خۆ خوا و پێغەمبەرى خوا ئەوانەى كافر كردووە خواى تعالى لەقورئان

---

[1] : سورة التوبة اية :٦٥

[2] : سورة التوبة اية :٦٦

فەرمووی (لَا تَعۡتَذِرُواْ قَدۡ كَفَرۡتُم بَعۡدَ إِيمَٰنِكُمۡ)[1] بەلاَم تۆ چیت هەتا بلیَ ئەوان کافر نابن بەعکسەوە علماء ئەفەرموون ئەگەر تۆ کافری نەکەی ئەو کەسەی جویَن بەپیَغەمبەر ئەدا ﷺ تۆ کافری نەکەی خۆت کافری خۆت یانی ئەگەر تۆ کەسیَك کافر نەکەی کە جویَنی بەخوا و بەپیَغەمبەری خوا داوە تۆ خۆت کافر ئەبیَ (الناقض الثالث من نواقض الإسلام : من لم يكفر المشركين أوشك في كفرهم أو صحح مذهبخم فقد كفر)ئیجماعی ئەهلی عیلم لەسەر ئەوەیە کە هەرکەسیَك موشریك وکافر کافر نەکا بۆخی کافر ئەبیَ جا ئەبیَ ئاگا داربین ترساندنمان بەتکفیر بەکافرکردن نابیَ لەو بابەدا بیَ کە کوفری کافرە ئەبیَ لەبابی کوفری موسلماناندا بیَ موسلمان کافرکردن کابرایەك موسلمانە کە ئەکەویَتە ناو فاحیشەیەکەوە گوناهیکەوە دزیەك زینایەکەوە درۆیەکەوە تۆبلیَ کافربووی لەوە بترسە ئەو کافر نابیَ ئەوە معصیەتی کرد بەس کاتیَك کوفریَك ئەکا شیرك ئەکا لەقورئان ئەدا یان لەحەدیس ئەدا لەدین ئەدا نەقد لەخوا ئەگری والعياذ بالله ئەمە لەقورئانیشدا دەلیلمان هەیە لەحەدیسیشا دەلیلمان هەیە ئیجماعی قەولی ئەهلی علمیشملن هەیە بەکافربوونی ئەو کەسانە بەلکو ئەگەر ئەوەی ئەگەر کافریشی نەکا کافر ئەبیَ ،سەیرکەن

(وقد يقولها وهو يظن أنها تقربه إلى الله تعالى كما كان يظن المشركون)

جاری وایە قسەیەك ئەکا وائەزانیَ لەخوای نزیك ئەکاتەوە کەچی پیَی کافر ئەبیَ هەروەکو موشریکەکان لەکاتی خۆیدا ئەیان وت (مَا نَعۡبُدُهُمۡ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَآ إِلَى ٱللَّهِ زُلۡفَىٰٓ)[2] لیَرەدا مەبەستیان چی بوو ؟ ئایەتەکە ئەلیَ (وَهُمۡ يَحۡسَبُونَ أَنَّهُمۡ يُحۡسِنُونَ صُنۡعًا)[3] خۆ ئەوان قصدی کوفریان نەبوە ! کەچی پیَشی کافر بوون ئاگاداری ئەم خالَە بن زۆر گرینگە یانی کابرا ئەیەویَی داوا لە (لات و منات و عوزا)بکا ، لە (يعوق و نصر وصواع) بکا لەمەلائیکە بکات لە عیسا بکا لەبەر ئەمەوەی بە بەحیسابی خۆی ئەمانە صالحن لەبەر ئەوەی بەحیسابی ئەو ئەوانە شەفاعەتیان لەلای خوادا ئەروات بۆیە ئەیەویَت دوعا بکا ئەمە هەستەکەیەتی کەچی پیَی کافر ئەبیَ خوای گەورە کافری کردن وە بەهەمان شیَوە لەئومەتی ئیَمەدا کەهاواری

[1] :سورة التوبة اية :٦٦
[2] : سورة الزمر اية :٣
[3] : سورة الكهف اية :١٠٤

صالحینی ئومەتی ئێمە بكەی چ فەرقی هەیە بلێ (یا یعوغ و نصر صواع)لەگەل ئەوەی بلێ (یا عبدالقادر، یاعمر)چ فەرقی هەیە ؟ چ فەرقی هەیە بلێ (یا عیسا) پێی كافربی بلێ (یا محمد)پێی كافر نابی ؟ نەخێر بەهەمووی كافر ئەبێ جالێرەدا كابرا واهەست ئەكا پێی نزیك ئەبێتەوە لەخوا ئەلێ (كما كان یظن المشركون).

شێخ(فوزان) ئەلێ :

(أي يقول كلمة الكفر وهو يظن أنها تقربه إلى مثل ما يقول المشركون) كەلیمەیەك ئەلێ لەكەلیمەی كوفر وائەزانێ نزیكی ئەكاتەوە هەروەكو موشریكەكان ئەیانوت (مَا نَعۡبُدُهُمۡ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَآ إِلَى ٱللَّهِ زُلۡفَىٰٓ)[1] ئێمە نایانپەرستین بەڵكو لەخوامان نزیك ئەكەنەوە ئێمە ئەیان كەین بەوەسیلەی خۆمان (هَٰٓؤُلَآءِ شُفَعَٰٓؤُنَا عِندَ ٱللَّهِ)[2] ئەمانە تكاكارمانن لەلای خوای تعالی .

(خصوصا إن ألهمك الله ما قص عن قوم موسى مع صلاحهم وعلمهم ، أنهم أتوه قائلين : (ٱجۡعَل لَّنَآ إِلَٰهٗا كَمَا لَهُمۡ ءَالِهَةٞ)[3] فحينئذ يعظم حرصك وخوفك على ما يخلصك من هذا وأمثاله.)

شێخ (محمدی كوری عبدالوهاب) فەرمووی : بەتایبەتی ئەلێ كاتێك كە خوا ئەمەت فێر ئەكا ئیلهامی ئەم عیلمەت ئەكا كە خوا بۆ سەر قەومی موسا ئەمەی بۆئێمە گێرایەوە لەكاتێكدا كە چەندێك صالح و بەعیلم بوون هاتن بەپێغەمبەرەكەی خوایان وت چی وە ئەمە لەكەیدا بوو ؟ كاتێك كە لەدەستی فیرعەون رزگاریان بوو لەبەحر چوونە ئەوبەرەوە قەومێكیان بینی بتیان ئەپەرست ئەصنامیان دانابوو ئەیان پەرست ئەوانیش ئەمەیان پێی جوان بوو پێی باشبوو ئاگاداربە كە ئەوان داوایان كرد وتیان (ٱجۡعَل لَّنَآ إِلَٰهٗا) مەبەستیان ئەوە نەبوو كەئائەوە وەكو بۆمان دروست كە ئەوە خوای ئێمەیە ئێمە تەنها ئەوە ئەپەرستین ئەمە نا ئەمە ئەیان كرد بەچی ؟ ئەیان وت راستە خوا ئێمەی دروست كردوە ئەبێ عیبادەتیش بۆ ئەو بكەین بەس لەسەر رێو رێچەی ئەوانە شتێكمان بۆ دروست كە بۆئەوەی ئێمەش وەكو ئەوان عیبادەت بكەین ! نەك ئەوەیان بەلاوە بتەكانیان بەلاوە خالق و رازق و متدبیر بێ نا

[1] : سورة الزمر اية :٣
[2] : سورة يونس اية : ١٨
[3] :سورة الأعراف اية : ١٣٨

یان بتەکانیان بەلاوە إلاله حەق بێ ئەیان وت نزیکمان ئەکاتەوە لەخوا ! بەموجەرەدی ئەوە ئایەتەکە ئەلێ (ٱجۡعَل لَّنَآ إِلَٰهٗا)[1] .

یەکەم : ناوی برد بە إلاله .

دووەم : پێغەمبەر موسا چی وت لەکاتێکدا ئەوان ئەوەیان کرد پێغەمبەر موسا ڕەدی دانەوە لەوەی کەوا ئەوەی ئێوە ئەیلێن لەگەل گەورەی خوادا ناگونجی بەراستی ئێوە قەومێکن جەهالەتان هەیە بەرامبەر بە گەورەی خوای گەورە خوای تعالی لە پەرستنیدا نابێت هیچ شتێك بکەی بەواسطە لەهاتنی شەریعەت پێغەمبەر واسطە لەهاتنی شەریعەت پێغەمبەرەکە واسطە پێغەمبەرەکە نوێنەرە لەنێوان ئێمە خوادا پێغەمبەرە پەیام هێنەرە ئەو ئەمان داتێ بەس لەگەرانەوەی عەمەلی ئێمە بۆلای خوای تعالی نابێ هیچ شتێك لەنێوانمان دا هەبێ نە صەنم نە بت نە ئاراء و بۆچوونی ریجال نە ئەحکامی بەشەریی و دروستکراو نابێ هیچ شتێك هەبێ ئەبێ تەنها بەشەریعەتەکەی خوای گەورە وە بەتەنهاش بۆ خوای گەورەیی بگەرێنینەوە .

(فحينئذ يعظم حرصك وخوفك على ما يخلصك من هذا وأمثاله) ئەگەر تۆ ئەمە تێ گەیشتی ئەو کاتە بەراستی رزگار ئەبی وەترسێکی زۆرت لێ ئەنیشێت لەوەی کەوا رزگارت ئەکا بەهۆی ئەوترسەوە رزگار ئەبی لەوێنەی ئەو جۆرە شیرك لەوێنەی ئەو جۆرە بت پەرستی و ئەو جۆرە واسطە دانانە بۆخوای تعالی

شێخ (فوزان) ئەلی :

(قوم موسى هم بنو إسرائيل) هەمووتان ئەزانن کەوا قەومی موسا (بەنی ئیسرائل÷)بوو واتا ئەولادەکانی (يعقوب)بوون (الذين آمنوا بموسى)کە ئیمانیان بەموسا هێنا (خرجوا معه من مصر حيث أمره الله أن يخرج بهم فرارا من فرعون) ئەمری کرد لەدەستی فیرعون دەرچن میسر بەجێبێلن (فخفي عليهم هذا الأمر مع أنهم علماء) ئەم شتەیان لێ شارایەوە مەسئەلەی (ٱجۡعَل لَّنَآ إِلَٰهٗا كَمَا لَهُمۡ ءَالِهَةٞۚ)[2] بەشێوەیەك لەشێوەکان تەماشایان ئەکرد کە شتێکی غەریب و قورس نەبوو بەلایانەوە هەروا بە سەلیقەیەك وتیان تۆ شتێکی ئاوامان بۆ دروست

[1] :سورة الأعراف اية : ١٣٨
[2] : سورة الأعراف اية : ١٣٨

کە باخوا بەم شێوەیە بپەرستین یانی ئاوا لەخوا نزیك ببیەنەوە ! لەکاتێکدا عولەماشیان تێدابووە (وفيهم صلاح وتقوى ، وخرجوا مع موسى مقاطعين لفرعون وقومه) ئەوە فیرعەونیان بەجێ هێشت ئەوان ئەو تاغوتەیان بەجێهێشت ئەلێن ئێمە بەس ئیمانمان بە إلاله ی موسا هەیە کەچی لەولاشەوە ئەبینی ئەکەونە ناوشتێکی ئەوهاوە ! (فلما أتوا على قوم يعكفون على أصنام لهم) کەهاتن بۆ ئەوبەری و ئەوقەومەیان بینی کەوا چەند صەنەمێکیان داتاشی بوو و ئەیان پەرست بەهۆی ئەوانەی عیبادەتیان بۆ خوا ئەکرد یانی ئەوانیان کردبوو بە واسطە لەنێوان خۆیان و خوادا ئەلێ (أرادوا تقليدهم في ذلك) ویستیان لاسای ئەمان بکەنەوە (وطلبوا من موسى) تەلەبیان لەموسا کرد کەچی بێ کەچیان بۆ بکا ؟ تەلەبیان لەموسا کرد (فقالوا : ٱجْعَل لَّنَآ إِلَٰهًا كَمَا لَهُمْ ءَالِهَةٌ)[1] سەیرکە کەلیمەی (الاله)ئەو الاله ئەبێ وریابین یانی (الاله معبود)یانی پەرستراو یانی ئەوەی تۆ عیبادەتی بۆ ئەکەی خوای تعالی کە ئەوەی ناوناوە بە (الاله) لەوێی ئەوان داوای ئەو (الاله)یان کردوە بلفعل تۆ هەرشتێك بکەی بە واسطە لەنێوان خۆت و خوا ناوی (الاله)بەسەردا جێ بەجێ ئەبێ ئینجا تۆ مەبەستت بێ یان مەبەستت نەبێ (فأنكر عليهم موسى هذه المقالة ، وأخبرهم أن عمل هؤلاء القوم شرك عز وجل) پێغەمبەر موسا ئینکاری لێ کردن وتی ئەمە شیرکە ئەمە نابێ (فانظر كيف خفي عليهم هذا الأمر مما يدل على خطورة الجهل بالتوحيد) ئائەمە لەگەل موسادا بوون لەگەل پێغەمبەرەکەیدا بوون ئەوشتەیان لێ شارایەوە بێ ئاگابوون لێ ئەمە دەلالەت ئەکا لەسەر ئەوەی ئینسان کە جاهیل بێ بەحەقیقەتی تەوحید زۆر خەتەرە بەراستی ! (وعدم معرفة حقيقة الشرك مما يسبب أن الإنسان قد يقول الكلمة التي تقتضي الكفر والخروج من الدين وهو لا يدري.)کەواتە ئەوە ئەگەیەنێت تۆ شتێك ئەلێت کەشیرکە بەخۆشت نازانی کەوتیتە ناوشیرکەکەوە !.

(ولا يخلصك من هذا وأمثاله إلا العلم النافع)ئا ئەم شتە تۆ رزگار ناکا إلا ئەبێ عیلمی نافعبێ[2] (الذي به تعرف التوحيد من الشرك ، وتحذر به من القول أو الفعل اللذين يوقعانك في الشرك من

[1] : سورة الأعراف اية : ١٣٨

[2] :بریتیە لە کیتاب و سوننە

حيث لا تدري) تەوحيد لەشيرك بەهۆی عيلمەوە جيا ئبێتەوە وە خۆت بپارێزی لەو قەول و فعلەی كە ئەبێتە هۆی تۆ بخەنە ناوشيرك بەبێ ئەوەی بەخۆت بزانێ ! هەر قەول و فعلێك :

قەول : وەكو (يارسول الله ، ياعبدالقادر ،،،،،)

فعليش : وەكو (نزركردن و سەبرين بۆ غەيری خوای تباك وتعالی)

(وهذا يدل على بطلان قول من يقول)ئەمە دەلالەت لەسەر ئەوە ئەكا ئەو قسەيە بەتاڵە ئەوەی كە ئەلێت ئەم قسەيە زۆر ئەكرێتەوە ئاگاداربن هەتا موحيدەكان و بەناو سەلەفيەكانيش ئەم قسەيە ئەكەن ئاگاداربە (إن من قال كلمة الكفر أو عمل الكفر لا يكفر حتى يعتقد بقلبه ما يقول ويفعل)ئەوەی كوفرێك بلێ يا كوفرێك بكا كافر نابێ هەتا بەدڵ ئيعتقادی ئەو كوفرەی نەبێ ئەبێ ئعتقادی ئەو قەولەی هەبێ ئينجا كافر ئەبێ !! واتا قەزيەكە گەڕايەوە بۆ دل ! ئەمە وانيە چونكە كوفر چۆن ئيمان بريتيە لە ئيعتقادی قەول وعەمەل كوفريش بريتيە لە ئعتقادی قەول و عەمەل يانی بە ئيعتقاد كافر ئەبی ئەگەر موخالف بێ بۆ ئيعتقادی صەحيح هەروەها بەقول هەروەها بە فعليش ! هەريەك لەمانە كوفری سەربەخۆن جا شێخ ئيشرات بۆ ئەم خاڵە ئەدا ئەلێ ئەو قسەيە بەتاڵە ئەوانەی ئەم قسەيە ئەكەن ! جا زۆر وريابن زۆر بەناوی دين صەحيحەوە بەناوی سەلەفيەتەوە بەناوی موحيدينەوە بەناوی تەوحيدەوە ئەم قسانەمان بۆ ئەكەن ! بەحسابی خۆيان رائەكەن لەوەی كەوا والله ئێمە ئەترسين خەڵك كافر كەين خۆ ئەم كافركردنە تۆ نەت كردوە ئەوە خوا كردويەتی بە قەولێك كە ئەو كۆمەلەی كە لەگەل پێغەمبەربوون كافری كردن ﷺ لەكاتيكدا ئەيان وت والله لەدلماندا نەهاتۆتە دەرەوە ! عوزرەكەيان قبول نەكرا هەتا ئايەتەكە روونە زۆر ئەلێ (لَا تَعۡتَذِرُواْ)[1] بۆچی (لَا تَعۡتَذِرُواْ) چونكە ئيعتزاريان ئەكرد ئەيان وت بەدڵ نەمان وتوە ! كەواتە بەموجەرەدی وتنەكە تۆ كەوتيتە ناو كوفرەكە بەموجەرەدی وتنەكە ! ئەبێ وريا بی ،ياخود شتێكی ترمان بۆ باس ئەكا كە ئەمە خالێكی زۆر گرينگە كە شێخ بۆمان باس ئەكا كە بريتيە لەوەی كە ئێمە تقديسی شيوخ نەكەين عولەمايانمان رێز لێ ئەگرين بەلأم خوا نين بيان پەرستين بلێن قەولەكەيان هەمووی صوابە معصوم لەهەلە ئەمرۆ زۆر لەخەلكەكان كەونە ئەو شتەوە لەگەل ئەلێ فلان عالم بۆ نمونە لەگەل رێز و حورمەتم بۆيی

[1] :سورة التوبة اية :٦٦

ئەو هەلەی كردوە قولەكەی راست نیە ! قەولەكەی موخالیفی صەوابە رأسەن هێرش ئەكاتە سەرت تۆ تكفیریت تۆ فلان نیت ،، بزانین شێخ ئەلێ چی (ومن يقول)ئەوەی خوێندمان باتل بوونی قسەكانی ئەوانمان بۆ دەرئەخات (إن الجاهل يعذر مطلقا) جاهیل بە مطلەقی عوزری ئەدرێتێ ئەمە كافر ناكرێی بە مطلەقی (ولو كان بإمكانه أن يسأل ويتعلم) ئەگەر چی بشتوانی پرسیار بكا و خۆیی فێربكا ئەلێن نا ! هەربتوانی و پرسیاریش بكا مادەم جاهیل بوو عوزری هەیە ، نەخێر ئەمە لای عولەمای ئەهلی سوننە مادەم نەزانی معوزر نیە مادەم پرسیار نەكا و إعراض دەكا لەعیلم ئەوە مەعزور نیە لەلای خوای تعالی كەسێك مەعزورە كە هیچی نەبیستبێ هەولی داوە گەراوە بەلآم شتی دەست نەكەوتوە بەس كابرا لەبەر دەمیدا بێت و هەولی بۆ نەداوە بۆ دینار و مادەكەی ئەچێ هەموو شتێك ئەگەرێت بەلام بۆ دینەكەی هەر گوێی پێی نادا لەكاتێكدا عیلم لەبەر دەمیدایە ئەم كەسە مەعزور نیە ! ئەبێ ئاگادار بین جا ئەلێ (وهي مقالة ظهرت ممن ينتسبون إلى العلم والحديث في هذا الزمان.)ئەوە مەقالەی ئەو كەسانەیە قەولی ئەو كەسانەیە كەوا دراونەتە پاڵ عیلم و خۆیان ئەدەنە پاڵ عیلم و حەدیس یانی عولەمای عیلم و عولەمای حەدیس و ئەوانەن لەم زەمانەدا هەیە لەو جۆرە كەسانە شارەزایە بەعیلمی حەدیس شارەزاییە بەعیلم كەچی لەهەمان كاتدا لەمەسەلە ئعتقادییەكاندا بە عەوزر لەجهلدا لەكوفر و لەئیمان لەمەسەلەی تاریك صلاتدا لەمەسەلەی حوكم بەغەیری خوا كەوتۆتە هەلەوە ئەم هەلانە نابێ ئینسانی موسلمان لەسەریاندا بڕوات و تقلیدیان بكاتەوە ئەگەرچی عالمێكیش لەو عولەمایانە وتبێتێ ، ئێمە لێرەدا با سەیری هەزار و سێ سەت ساڵ پێش ئێستا بكەین لەوكاتەوە تائێستا(١٣٠٠) یانی لەدروست بوونی ئەشعەریەتەوە هەتاوەكو ئێستا ! چەند لە عولەمای فقە وحەدیس وەكو علما ئەلێن (إن خدع بهم) كەوتونەتە ژێر ركێفی ئەشعەریەت و ماتروودیەتەوە ! عولەمای گەورە گەورە بە عولەمای فقە وحەدیس كەتونەتە ناو ئەشعەریەت و ماتروودیەتەوە ! ئەبێ ئێمە لەسەر رێچكە و رێبازیان بڕۆین لەبەر ئەوەی وەالله ئەوە عالمی فقە و ئەوە عالمی حەدیسە ! نەخێر ، جا لێرەدا ئەبێ تۆ صەواب و هەلە لێك جیابكەیتەوە ! نەك لەبەر ئەوەی فلان كەس وەالله عالمێكی حەدیسی گەورەیە ، عالمێكی حەدیسی گەورەیە خۆ (شبابەی كوری صواری مەداین) عالمێكی حەدیسی گەورە بوو شێخی (ئیمام ئەحمەد)بوو كەوتە ناویەوە

جا (ئیمامی ئەحمەد) تەرکی کرد هەر ریوایەتیشی لیّ وەرنەگرت ! ئەوە ئەبو حەنیفە سەیری بکەن ئەوە بوخارییە پێی ئەلیّ (مرجيئه سكت عنه) ئەوە ئیمامی مالکە پیّ ئەلیّ (الادال عوضال) ئەوە ئیمامی ئەحمەدە پێی ئەلیّ (رأى ضعيف وحديث ضعيف) سەیرکە ئەهلی عیلم ئەوها ئەلێن بەرامبەر بە کەسێك کە ڕێگەکەی خوار کردبێتەوە ! باناوەکەشی چەندێك گەورە بیّ با ناوەکەشی لەناو خەلیکدا چەندێك گەورە بیّ مادەم هەلەی کرد هەلەی کرد شوێنی هەلەی هیچ کەسێك ناکەوین ئیمامی مالك قاعیدەیەکی جوانی بۆ موسلمانان دارشتوە ئەفەرمووێی : هەموو کەسێك لەقسەی وەرئەگیری و رەد ئەکرێتەوە إلا خاوەنی ئەو قەبرە نەبیّ ﷺ بەس ئایا ئەمانە جیّ بەجیّ ئەکەن بەسەر خەڵکەکاندا ! نەء بەداخەوە قەولەکە وەرئەگرین بەس لەهەمانکاتدا کە وتمان فلان کەس هەلەی کرد ئەوە پێچەوانەی ئەو ئایەتەیە ئەوە پێچەوانەی ئەو حەدیسەیە پێچەوانەی إجماعی ئەهلی عیلم ئەلێن بابە تۆ چۆن قسە بەو عالمە ئەلیّ ! ئایا دەست نیشان کردنی هەلەی عالم و بلێن ئەوە هەلەکەیەتی ئەمە قسە پیّ وتنیەتی ؟ نەخێر قسە پێی وتن نیە ، بەڵکو لەشوێنی خۆ سەیرکردنیەتی کە تۆ غلوت تیا نەکردوە والله هەرچیەکی وت ئەوە صەوابە هەرچیەکی وت ئەوە تەواوە جا شێخ بزانە چۆن ئیشارەت ئەدا ئەلیّ (ومن يقول : إن الجاهل يعذر مطلقا ولو كان بإمكانه أن يسأل ويتعلم ، وهي مقالة ظهرت ممن ينتسبون إلى العلم والحديث في هذا الزمان.) ئەزانن مەبەستەکە کیّ یە مەبەستەکە روونە و ئاشکرایە ئەوەی کەوا قوتابی عیلم بیّ ئەزانی مەبەستەکە کیّ یە ! جالەبەر ئەوە ئەبێت وریا بین مەسئەلەی عوذربالجهل ئایا کابرا لە قەزایە ظاهیرەکاندا لەمەسەلە دیاردەکاندا وەکو ئیمان و کوفر ئایا موعزورە !؟ ئایا لەهەندێك مەسائیلدا هەتا قەزایەیی ئیعتقادیش نەبیّ قەزایەی فەرعی بیّ وەکو قتل بۆ نمونە ئایا قتل شتێکە تۆ بلیّ کابرا مەعزورە !؟کە قتل بکا بلیّ هیشتان إقامە حوجەی لەسەر نەکراوە ئەها زینا لیواط ها إقامە حوجەی دەوێی بەخەلك بلیّ زینا و قتل و لیواط مەکەن چۆن گوناهبار ئەبن ئەگەر ئەوە بکەن فتر ئەزانیّ ئەوە گوناهە فیترە هەموو فیترەیەك ئەزانی ئەوە گوناهە لەبەر ئەوەی ئەو مەسائیلانە ئەوەی دەلیلی شەرع و فیترە لەسەری هاتبێی کە جەهل تێدا قبول نیە عوزربالجهل تیدا قبول نیە نابیّ قبول بکرێی بەلأم شت هەیە بە پێچەوانەوە تێدا قبول ئەکرێی تفاصیلی شەریعە نازانی چۆن تەیەمووم بکا نازانی دەست

نوێژ بگرێی نازانی ئەدای نوێژەکەی چۆن بکا هەتا کۆتایی ...ئەم بابەتانە فێر ئەکرێی دوای فێرکردن ئەو کاتە مەسئول ئەبێ بەس پێش فێرکردن ئەو جاهیلیەتیە ئەبێ بە عوزر بۆیی مادەم کابرایەك نەبێ موقصیربێ لەحەقی خوادا ! دائیمەن ئینسانی موقصیر معزور نیە کابرایەك بەهیچ شێوەیەك نەگەرێی بەدوای عیلمدا نەگەرێی بەدوایی زانستدا !ئاخر ئەمە کەی معزورە ئەمە إعراضی کردوە کابرایەك ئەگەرێی و لەوەزیاتر نازانێ ئەویش لەمەسائیلەکاندا کە عوزر تێدا مقبولە نەك بە مطلەقی ئەما (یارسول الله ﷺ)نەزرکردن بۆ غەیری خوا و تحکیم کردنی شەریعەتی غەیری خوا و پشتکردنە دینی خوا وەکو ئەوانەی ئەم زەمانە والله ئەوانەی خوا و پێغەمبەر وتویتانە بۆ رۆژگارێك بوە بۆ ئەم زەمانە نیە ! ئەوە قەت قبول نیە لەهیچ کەسێك کەی ئەوە قبولە ﴿وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِۦٓ أَحَدًا﴾[1]

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) وتی (فإنك إذا عرفت أن الإنسان يكفر بكلمة يخرجها من لسانه وقد يقولها وهو جاهل فلا يعذر بالجهل.) باسمان کرد وتمان ئەیّ کە ئینسان کەلیمەیەك لەدەمی دێتە دەرەوە بەنەزانین وە پێ ئەبێ بە موشریك وە کافر ئەبێ پێی ئەو شەخصە ئەو جهلەی ئەو نەزانینەی نابێ بەعوزر بۆی وتمان لێرەدا کەسانێك کە هاتون شەرحی ئەم کەلیمەی شێخیان کردوە بەداخەوە زۆر بەیان لێیان تێك چووە ئایا شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) مەسئەلەی عوزر بلجهل چۆن سەیر ئەکا ئاوەهایان بردوە کە گوایە بەلێ ئەگەر جاهیل بێت و نەزان بێ ئەم کەسە موشریك نابێ کەلامی شێخیش بەتەئکید وانیە بەڵکو لە کتبوب و رسائیلەکانی کەشتدا وانیە هەندێ شت هەیە ئەوان کە ئەمانەیان پێ شەرح کردوە کە بەئاقارێکی غەلەتیان دا بردوە لێیان تێك چوە توشی شوبهە بوون بۆیە ئەم مەوزوعە روون دەکەینەوە (جهل بلعذر)لەمەسئەلەی توحید و لەومەسئەلانەی کە پێیان دەوترێی (السائل ضاهرة ياما علمه بدين بضرورة)ئەوەی کەوا پێویشتە هەموو کەسێك بیزانێت وە عامی و عالم نابێ فەرقی بکەین لە بەینیاندا لە نەزانینیاندا وەك ئوموری توحید وەك ئوموری شیرك ئەوشتانەی کەوا لەناو خەڵکی زانراوە لە واجبێتی نوێژو رۆژو و زەکات و حەج و حەرامیەتی زینا و قتل و الواطە و ئەو بابەتانە چونکە ئەم بابەتانە خوای تعالی ئەگەر شەریعەتیشی پێ نەناردبێت شەریعەیش نەنێردرێت پێی ئەمانە لەناو فیترەتی

[1] : سورة الكهف اية :٢٦

ئینساندا شتێکی مذمن شتێکی ممدوح نین یانی هیچ کەسێك نیە ئەگەر شەریعەتیشی پێی نەگا نەزانی کە زینا شتێکی خراپە نەزانی کەوا الواط یاخود قتل یاخود هەریەکی لەو زولم و زۆلەی کە لەعالەم ئەکرێی ئەمانە شتێکی خراپن و شتێکی ناجائیزن بۆیە لە فیترەدا خوای تعالی هەر إقامە جوجە لەسەر ئینان ئەکا و داناوە لەسەرەوی هەموویانەوە مەسئەلەی توحید یەکخوا پەرستی جا ئەو مەوزوعە لێرەدا ئێستا دێن لە پێشدا بە موقەدیمەیەك باسی ئەکەین ئەلێن ئەو کەسانەی کەوا پێیان ئەوترێی ئەهلی فیترە کێن وە علماء چیان وتوە دەر حەقیاندا ؟

ئەهلی فیترە : ئەوکەسانەن کەوا علماء ئەیان کا بەدوو بەشەوە ئەوانەی کەوا دەعوەی پێغەمبەریان پیێ نەگەیشتوە (علیهم الصلاة والسلام)با لەدوای هاتنی پێغەمبەریش بن (علیهم الصلاة والسلام)بۆ نمونە بلێن بەپێغەمبەری محمدﷺ لەپێش پێغەمبەر محمد دا ﷺ ئەو کەسانەی کەوا مردوون ئەو کەسانەی کەوا پێش هاتنی پێغەمبەر(علیهم الصلاة والسلام) نەماون حالیان چۆن بووە ئەوانەیان موحیدبوون حنفاء بوون لەسەردینی باوکە (إبراهیم) رۆیشتوون شیرکیان قەرار نەداوە بە موسلمانیەتی رۆیشتوون ئەوانە موسلمان بوون ئەوانەشی کەوا کەوتونەتە ناو شیرکەوە ئەو جۆرە کەسانەیان پێیان وتراوە ئەوە شیرکە و کردویانە یان ئاگایان لیێ نەبوە بەجاهیلی تیێ کەوتوون هەردووکیان موشریکن هەردوو ئەم گۆریە موشریکن ئەم دووانە بەلام ئەوەی پێی وترابیێ بەلام پاشان گوێی پیێ نەدا بیێ ئەوە موعەزەبیش ئەبیێ واتا خوای تبارك وتعالی تعزیبی ئەدات لەرۆژی قیامەتدا وە ئیمتحان و إختباری ناکا ، لەدونیاش ناوی کافر و موشریکی موعەزەب ئەبیێ ئەوەشی کەوا پێی نەگەیشتوە دەعوەی پێی نەگەیشتوە پێش پێغەمبەرەکە (علیهم الصلاة والسلام)ئەویش هەر موشریکە و کافرە بەس ئەو پێی ئەوترێی موشریکێك و کافرێکی غیر موعەزب واتا تەعزیب نادرێی هەتاکو إقامە حوجەی لەسەر نەکرێی کەلەسەریشی نەکراوە خوای تعالی جیێ ئەهێلی بۆ رۆژی قیامەت ئەم خاڵە زۆر گرینگە ئێمە لیێ تیێ بگەین واتا فەرق لەنێوان دوو جۆرە کافر دوو جۆرە موشریکدا کافرێك کە موعەزەبە لەسەر کوفرەکەی وە کافرێك کە موعەزەب نییە لەسەر کوفرەکەی ئەوەی کە موعەزەبە ئەوەیە کە حەقیقەتەکەی پێی گەیشتوە پاشان لەسەری نەرۆیشتوە ئەوەی کەوا موعەزەب نیە ئەوەیە کەپێی نەگەیشتوە

ئەمە لەپێش ئیسلامدا ، لەدوای ئیسلامیش بەهەمان شێوە هەرکەسێك بکەوێتە ئوموری شیرکیەوە خەلکەکان عەینن ئەبن بە چەن بەشەوە ؟ ئەبن بەسێ بەشەوە :

یەکەمیان : ئەوانەن کەوا إستجابەیان بۆ پێغەمبەرکرد ﷺ وەتعریفی ئیسلامیان لەخۆیان تطبیق کرد کە بریتیە لە (هو الاستسلام لله بالتوحيد والانقياد له بالطاعة والبرأة من الشرك وأهله)[١] دێنە ناو دائیرەی ئیسلام بەبێ ئەمە نائێنە ناو دائیرەی ئیسلام واتا ئەو کەسانەی کەوا إستجابە ئەکەن بۆ پێغەمبەری خوا (عليهم الصلاة والسلام) وەکو پێغەمبەری خۆشەویستمان فەرمووی ﷺ (أمرت أن أقاتل الناس حتى يشهدوا أن لا إله إلا الله ، وأن محمدا رسول الله ، ويقيموا الصلاة ، ويؤتوا الزكاة ، فإذا فعلوا ذلك ، عصموا مني دماءهم وأموالهم ، إلا بحق الإسلام ، وحسابهم على الله تعالى)[٢] . کەواتە پێغەمبەری خوا ﷺ کەهاتوە بەرە و رووی هەموو خەلك ئەبێتەوە بەقیتال بەوەی کەوا ئەوانە هەمووی کافر و موشریکن ئەم کافر و موشریکانە إلا ئەوانە رزگاریان ئەبێ لەدەستی پێغەمبەر ﷺ کە إستجابە ئەکا بەو شێوەیەی کە باسمان کرد (لا اله الا الله محمد رسول الله ،ﷺ) نوێژ ئەکەن زەکات ئەدەن ئەمانە نەکەن رزگاریان نابێ کەواتە ئەمە إستجابەیان کرد ئەوەی بەمەوە وەسف نەکرابێ موسلیم و موحید نیە ئەما ئەوەی کەوا نەبێ ئەوە ئەبێ بەدوو بەشەوە:

یەکەم :ئەوەی کەوا دەعوەکەی پێ گەیشتوە .

دووەم : ئەو بەشەی کەوا دەعوەکەی پێ نەگەیشتوە .

یەکەم : ئەوەی کە دەعوکەی پێ گەیشتبێت ئەوە چیە : کافرێك و موشریکێکی موعەزەبە پێغەمبەرﷺ قیتالی کردوە لەدونیادا ئەگەر بەر پێغەمبەری خواش نەگەیشتبێت ﷺ بەدەستی ئەوەیش نەکەوی قیتالی بکا بمری لەسەر ئەوشیرکە لە رۆژی قیامەتدا رأسەن بۆ جهەنەم خوای تعالی ئەیخاتە ناو عەزابەوە چونکە ئەفەرموویێ(وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ نَبْعَثَ رَسُولًا)[٣] ئەوە رسولە کەی ناردوە پێی راگەیاندی ﷺ تۆإستجابەت بۆی نەکرد جا ئایە بەدەستی روسلەکە یان شوێن کەوتوانی رسولەکە قیتال ئەکرێی و ئەکوژرێی (إلى جهنم وبئس المصير) یان ئەوەتا بەر دەست ئەو ناکەوی بتکوژێ بەڵکو ئەمری لەسەر کوفر و

---

[١] : ئەمە ئەوتعریف و پێناسەی ئیسلامەکە ئیجماعی ئەهلی عیلم و ئەهلی سوننە وجماعەی لەسەرە .

[٢] :رواه البخاري و المسلم

[٣] :سورة الإسراء اية :١٥

شيرك كەواتە تۆ إقامە حوجەشت لەسەر كراوە لەرۆژی قيامەت رأسەن بۆ جەهەنم بەبیٚ ئيختبار و ئيمتحانات رأسەن بۆ جەهەنم.

دووەم : ئەوانەی كەوا پیٚيان نەگەيشتيبیٚ دەعوەيان پیٚ نەگەيشتوە ئەم نوقتەيە زۆر موهيمە ئەبیٚ زۆر ئاگاداری بين ئەوەی كە دەعوايان پیٚی نەگەيشتوە پیٚ نالیٚن موسلمان پیٚی ئەلیٚن موشرك وكافر بەس (غير معذب عليه)لەسەر ئەو كوفر وشيركە تەعزيب مادریٚن چونكە پیٚی نەگەيشتوە ئەمە وەكو هەر يەوديەك هەر نەصرانيەك هەر بوذييەك هەر ئەفريقيەك هەر ئوستراليەك هەر كەسیٚك كە لەملای دونيا بیٚت دينی ئيسلامی پیٚ نەگەيشتوە هيچ لەدينەكە نازانیٚ ئەمە پیٚناوتریٚی موسلمان ئەمە كافرە بەس تەعزيب نادریٚی لەسەری هەتا إقامە حوجە نەكریٚی ، لەسەر مەوزوعی إقامە حوجە بۆ ئەوە نيە پیٚ بوتریٚ كافر بۆ ئەوەيە تعزيب بدریٚی لەسەری ئاگاداربە جا ئەوە لە مەسائيلە ظاهيريەكانە بۆ ئەوە نيە كە پیٚ بوتریٚی ولا إقامە حوجەم لەسەر كرد ئينجا موشريكە بۆ نمونە ئیٚستا يەهودييەك حوكمی چيە ؟ موشريكە . نەصرانيەك حوكمی چييە ؟ كافرە با ئەم شەخصە هيچ دينی ئيسلامی پیٚ نەگەيشتبیٚ پیٚنالیٚن موحيدە پیٚ نالیٚن موسليم ئەمە موشريكە ئەمە كافرە بەس مادەم دينی پیٚی نەگەيشتوە ئەم كەسە حوكمەكەی چيە ؟ حوكمەكەی ئەوەيە معذورە لە عەزاب نەك معذورە لەوەی پیٚ بوتریٚ چی ؟ موشريك يا كافر ئەمە زۆر موهيمە تیٚ بگەين ئەگەر هات هەركەسیٚك لەوان دينی ئيسلامی بەر گویٚی كەوت پیٚغەمبەر ئەفەرمووی ﷺ (هەر يەهودی و نەصرانيەك منی بەر گویٚی بكەویٚی ئيمانم پیٚ نەهیٚنی بۆ ئاگر . يانی ئەو كاتە هيچ عوزری لەسەر تەعزيب نامیٚنيتەوە نەك هەر يەهوديەك و نەصرانيەك منی پیٚ نەگا من نەبيستی و دەعوەی منی پیٚ نەگا پیٚ ناوتریٚ موشريك و كافر ! موشريك و كافرە چۆن موشريك و كافر نييە هەر كەسیٚك ئينقياد نەكا بەدينی خوا هەركەسیٚك تسليم نەبیٚ بە توحيد هەر كەسیٚك براءة لە كوفر و شيرك نەكا كافرە موشريكە ئينجا ئەمەمەش جۆری دووەم كەواتە لەپیٚش ئيسلام و دوای ئيسلام خەلك بوون بەچەند بەشەوە خەلك بوون بەدوو بەشەوە:

يەكەم :يان موسلمانن و تەسليم بوون بە توحيد .

دووەم : يان كافرن و موشريكن ئەم كافر و موشريكەيش دوو جۆرەن :

جۆری یەكەم : ئان ئەوەتا عوزری هەیە بەوەی كەوا دەعوەی حەقی پیٚ نەگەیشتوە بەلام عەزر نەك لەبەر ئەوەی موشریك و كافر نیە تەعزیب نادریٚی.

جۆری دووەم : ئەوەیە كەوا ئەو عوزرەشی نیە واتا موشریكە كافرە وە (معذب علیە)ئەوە شێخ الأسلام لە مجموع الفتاوی دا ئەم بابەتانەی زۆر بەجوانی روون كردۆتەوە وەداوا دەكەم لەهەمو كەسێك لەم بوارەدا شت باس ئەكا بگەرێتەوە بۆ ئەو كەلامەی شێخ الأسلام (إبن تیمیە و إبن القیم) هەروەها كەلامی شێخ(محمدی كوری عبدالوهاب)ئەولاد و ئەحافادەكانی هەتا ئەگاتە شێخ (بن باز)[1] رەحمەتی خوایان لیٚ بیٚ سەبارەت بەم مەوزوعە زۆر بەتفسیلی و جوانی باس كراوە چونكە ئەم مەوزوعە شێوێنراوە لەلای خەلك ئەم مەوزوعە بەمجرد بەوەی كە ئەلیٚ وەلا كاكە إقامە حوجەی لەسەر نەكراوە نابیٚ پێبوترێی موشریك و كافر یاكافر نیە موشریك نیە ! ئەمە غەلەتە ئەم قسەیە جت ئەم جۆرە كەسانە لەهەردوو حالتەكەدا لەپێش ئیسلام و لەدوای ئیسلام ئەبن بە سیٚ بەشەوە !

جا ئەوە سەبارەت بەوە موشریكانەش كەباسمان كرد دێن ئێستا تفسیلێك ئەدەین بەو كەسانەی كەوا لەزەماندا ئەژین چونكە مەسئەلەی زەمان كەئەلێن فەرقی هەیە لەزەمانێك بۆ زەمانێكی تر بزانین لەچ لایەنێكەوە فەرقی هەیە :

لەولایەنەوە فەرقی هەیە زەمانێك عیلم تێدا بێت و زەمانێك عیلمی تێدا نەبێت ئەو زەمانەی كە عیلمی تێدا بێت ئایا ئەو كەسەی كە ئەلێن معذور ئایا لەوزەمانەی كە عیلمی تێدایە معذور؟ ئەمە خالێكی زۆر گرینگە ئاگاداری ئەم خالە بن یانی جاری واهەیە زەمەنێك پرە لەعیلم و زانیاری بلاوكردنەوەو عیلم و توحید ئالیات پەیوەندی ئالەم بیئەیەدا خەلك معذور نیە هەتا بەجهلەكەی بلێم وەلا دەعوەی پیٚ نەگەیشتوە چونكە دەعوە منتشیرە ئەو بۆخۆی إعراضی لەدەعوە كردوە ئاگاداری ئەو نوقتەیەش بن یانی بۆ نمونە : ئێستا موشریك كاتێك كە موشریكە وتمان ئەوەی كەوا یادەعوەی پیٚ نەگەیشتوە یان ئەوەی دەعوەی پیٚ گەیشتوە ئەوەی دەعوەی پیٚ نەگەیشتبیٚ ئەوە ئەبیٚ چۆن باسبكریٚ ئەوە ئەوە بۆ نمونە ئەلێن ئەوكەسانەی كەوا دوور لەموسلمانان ئەژین بۆ نمونە دوور لەموسلمانان ئەژین یاخود لەناو ولاتی كوفرا ئەژین إقامە حوجەیان لەسەر نەكراوە ئائەم جۆرە كەسانە لەمەسەلەی

[1] :تێتبینی زۆرمان لەسەر هەیە بەلام قسەكانی ماموٚستاوەك خی نقل ئەكەین !.

تەعزیبەکەدا معذور نەك مەسئەلەی چیدا ؟ مەسئەلەی کافربوونەکەدا خۆ ئەگەر لەوە بیئەیەکدا بێ کە تێدابێ نەء نەلەوێش و نەلەناولێنانەکەش لەهیچیان معذورنابێ یانی موعەزەبیشن و کافریشن بۆ ؟ چونکە خۆیان هەلنەساون بەدوای قەزیەکەدا معریزن لەوە وە جگەلەوە بەموشریکی بمرێ متمکن لەعیلم یان متمکن نییە لەعیلم یانی توانیویەتی عیلم بەدەست بهێنی یان نەیتوانیوە عیلم بەدەست بهێنی ئەوەی توانیویەتی عیلم بەدەست بهێنی إعراضی کردوە تەقصیری هەیە و إفراطی هەیە ئەم جۆرەکەسانە موعەزەبن و معذوریش نین ئەمەانە بشمرن لەسەر ئەم حالەتە ئەوە نییە بلێن وەلا کاکە مردون دەعوەیان پێ نەگەیشتوە دەعوە بەرگوێیان کەوتوە بۆ خۆیان نەهاتون گوێی لێ بگرن بەلاّم هەیە متمکن نییە لەعیلم ئەمەش ئەبێتە بەدوو بەشەوە :

إبن القیم :ئەلێ کەسانێك هەن لەوانەی کە علمیان چەنگ نەکەوتوە ئەوانیش ئەبن بەدوو بەشەوە ئەلێ هەتا ئەمانیش بەدووشەوە بەشێکیان هەر بۆخۆی عادەتی وایە إعراضی تیایە یانی ئەگەر علمیشی دەست کەوتابایە وەری نەدەگرت ئەم جۆرەکەسە ئەلێ ئەمانەش هەر موعەزەبن ئەوانەی کەوا مقبیلن لەسەر عیلم بەلاّم دەستیان نەکەوتوە ئەوانەن کە ڕۆژی قیامەت چی ئەکرێ ئیختبار ئەکرێن لەڕۆژی قیامەت [1] ئەمە کورتەی باسەکە بوو ئەم باسە ئەم کورتەیە زۆر زۆر گرینگە بۆئەوەی لێ تێ بگەین جا لەسەر ڕۆشنایی ئەم باسە ئێستا دێنە سەر کەلامی شێخ الآسلام(ابن القیم و محمدی کوری عبدالوهاب)و هەریەك لەو عولەمایانەی کەوا باسی (عذر بلجهل)یان کردوە مەسەلەن ئەلێ چی : کاتێك ئەلێ من بەعموم خەلك کافر ناکەم ئەمە لەکەلامی شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەبینرێی لەکتێبەکانیدا و لەرسائیلەکیدا وە خەلکانێکیش ئەمە ئەکەن بەدەلیل لەسەر ئەوەی کاکە مەوزوعی بەکافرکردن خۆ هەروا ئاسان نیە خەلك کەوتە شیرکەوە تۆ کافری بکەی ئەوەتا شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەلێ من بەعموم خەلك کافر ناکەم مانای وایە لەتعین کردنی خەلك ئەبێ إقامە حوجە هەبێ ئەبێ ئەوەبێ ئەوە بێ! !

ئەوەی شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەبێ بەم شێوە بێ لێ تێ بگەین لە کتێبەکانیدا تەماشاکەین کاتێك دەعوەی کرد لەناو نجد پاشان بلاوی کردەوە لەحیجاز و لەئەرضی

[1] :لە کیتابی طریق الهجرتین طبقی ١٧

جزیره و هەموو ئەرضی جزیرەی فەتح کرد و هەموو موشریکینی لەناو برد و داویی إقامه حوجەی دولەتی ئیسلامی کرد فەرمووی ئەوەی کە ئێوە بانگی ئەکەن لەغەیری خوا شیرکە بزانیٚ یان نەزانی ئەمە شیرکە ئەمە کوفرە بەلام نایەم قیتالت لەگەل بکەم ئەگەر نەتبیستبیٚ نایەم من حوکمی کافرینی کەوا (معذب علی هذا الکفر)ئەوەت لەگەلدا بکەم نا هەتا پێت نەکا من ئەو مامەلەت لەگەل ناکەم جا ئەم کەلامەی شێخ لەخەلك تێکچوە ئەیلێنەوە شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) رەحمەتی خوای لیٚ بیٚ لەکاتی دەعوەی خۆیا کە کردوویەتی بەخەلی بلاوی کردۆتەوە دەعوەکەی ئەو کەسانەی کە کتوب ورسائیلی بۆ ناردوون و تویەتی بێنە سەر ئەم دەعوە موبارەکە دەعوی توحید (لا الله الا الله) دوورکەونەوە لەشیرك و لەهاوار کردنی غەیری خوا و ئەوبابەتانەی نەزرکردن بۆ غەیری خوا یلن توکل بەستن لەسەر غەیری خوا فەروویەتی ئەمانە هەمووی کوفرە وشیرکە بەس من کەسێك کافر ناکەم مەبەستی ئەوەیە ئەو کافرەی کە تەعزیب ئەدرێی نەك کافر ناکەم کە موشریك نیە ئاگادار بن جا هەندێك هەن لە علماء فەرق ئەکەن لەنێوان کوفر و شیرکدا ئەلێن کوفر و شیرك دووشتی جیاوازە هەندێکیش ئەلێن نەخێر هیچ جیاواز نیە بلفعل بۆخۆی ئەگەر ئینسان واقیعە تەماشای بکا کوفر وشیرکە وشیرك کوفرە هەردووکی چیە ؟ هەردووکی هەر خروجە لە میلەتی ئیسلام بەلام هەندێك ئاوای لیٌ بەکارهێناوە یانی ئەو کەلیماتانەی وا بەکار هێناوە کەسەکە موشریکە بەس کافر نیە بەچی ئیعبارێك بەو ئیعتبارەی کە قیتالی ناکەین جا ئێمە بەشێوەی کەبلێن باشترە ئەلێن ئەو کەسەی کەوا غەیری خوای گەورە بپەرسای موشریکەیشە وکافریشە بەس تەعزیبی لەسەر نادری هەتا إقامە حوجەی لەسەر نەکرێی واضحە !! یانی هەتا إقامە حوجەی پیٚ نەوتریٚ کیتاب و رسائیلی بۆ ئەنێردرێی ئاگاداری ئەکرێتەوە و پیٚ رائەگەێنریٚ ئەگەر لەسەر ئەوە هەر موسیر بوو ئەوکاتەی دوای زانین حوکم بەچیش ئەدرێی ؟ حوکم بە کوشتنیشی ئەدرێی بەقیتالیشی ئەدرێی کەواتە لەپێشدا موشریکە کافرە لەدوایشدا قیتالی لەگەل ئەکرێی ئەگەر موسیربوو لەسەر ئەوە کەواتە جهلی شەخصەکە بەشیرك و بەکوفرەکە نەبوو بەعوزرێك پیٚ بلێن جاهیل پیٚ بلێن موشریك و کافر موشریکیشە و کافریشە بەلام قیتالی لەگەل ناکرێی ئەمانەیە کەلامی شێخ (محمدی کوری عبدالوها) ئێستا بۆ نمونە کەلامێکی ئەخوێنینەوە ئەلیٚ (سؤل شیخ محمد بن عبدالوهاب في

من مان قبل هذه دعوة ولم لم يدكه الإسلام؟) ئەلێ پرسیار لە شێخ(محمدی کوری عبدالوهاب) کراوە لە بارەی ئەو کەسانەی کە پێش دەعوەی شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) دەعوەی توحید و یەکخوا پەرستی پێش ئەوەی پێی بگا چونکە باسی زەمانی خۆی ئەکا لەزەمانی ئەودا پێش ئەوەی ئەو دەعوە بلاو بێتەوە خەلکی بەزۆربەی لەسەر شیرك و ضلالەت رۆیشاوون ئەلێ ئایا ئەوەی کە لەپێش ئەم دەعوەیە مردوە دەعوەی شێخ حوکمی ئەمانەی ئەپرسێی جوابەکەی ئەداتەوە (محمدی کوری عبدالوهاب) کە توحیدە مردوە باسی ئەکا و ئەلێ (من مات من أهله شركِ)سەیرکە ناوی لێ ئەنێ ئەهلی شیرك ناوەکەی لێ نفی ناکا لەسەر ئەوەی مردوون (قبل بلوغه هذه دعوة فلذی يحكم عليه انه إذا كان معروفه بفعل شركِ)چۆن حوکم ئەدا بەسەریاندا ئەگەر ناسروبێ بەوەی کە هاواری کردۆتەو غەیری خوا نەزری بۆ غەیری خوا کردوە تا کۆتای لەوشتانەی تر کەوا شیرك و ضلالەتە (ويدين به ومات على ذلك)ئەوەی کردوە بەدین و وەلەسەری مردوە (فهذا ظاهرة انه مات على الكفر)ئەوەی لەسەرچی مردووە ؟ لەسەر کوفر مردوە (ولا يدعا له ولايضحا له ولا يتصدقَ له) نە أضحیەی بۆ ئەکرێی نەصەدەقەی بۆ ئەکرێی نە دوعای بۆ ئەکرێی ئەوە لەسەر شیرك رۆیشتوە)[1]ئەوە ئەو کەسانەی کەوا ناسروان بە فعلی شرك . ئەوانە ناسرون بەفعلی شیرك یەکسەر مطقا چی لێ کردن ؟ هەمووی إالحاء کردن بەناوی موشریکین ئەوەی ناسراوبێ بەوەی هاواری کردۆتە غەیری خوای تبارك وتعالى نەزری بۆ غەیری خوای تعالى کردوە لەپێش ئەوەی دەعوەی (محمدی کوری عبدالوهاب)ی پێ بگا ئەوانە لەناو أصناف موشریکینانە وە ئەمە دوعایان بۆ ناکرێی وەناپارێتەوە لەخوا رەحمەیان پێ بکا ئینجا ئەمجۆرە کەسانە ئەگەر سەرنجی ئەم جوابەی شێخ بدەن بۆیان دەر ئەکەوێی کەشێخ هەموو کەسێك بە موشریك دائەنێ کەوا چی بێ ؟ کەوا داوای غەیری خوای گەورەی کردبێت ئیتر ئەم شەخصە زانیبێتی یان نەیزانیبێ . ئاگاداربن زانیبێتی یان نەیزانی بێ ! چونکە دووحالەتە یان ئەوەتە زانیویەتی یان نەیزانیوە ئەگەر زانیبێتی ئەوە تەواو ئەوە موعەزەبیشە لەقیامەتیشدا خوا ئیختباری ناکا ئەگەر نەیزانیبێ هەر کافرە هەر موشریکە ئێمە ناتوانین دوعای بۆ بکەین رۆژی پیامەت خوا جل وعلاء چی بۆئەکا ئیمتحانی ئەکا

[1] :لە کیتابي :عاۆيض الجهل لاپەرە ٥٩١

كەواتە لەهەردوو حالەتەكە ئێمە دوعایان بۆ ناكەین ئەگەر موعەزب بێ یان موعەزەب نەبێ چونكە لەسەر ئەسلی ئیسلام نەمردوە.

هەروەها فتاوی شێخ(حوسێن وە عبدالله)[1] باس ئەكا ئەلێ (من مات قبل دعوته تقم حوجه) ئەو كەسەی مردبێت پێش ئەم دەعوەیە دەعوەی توحید ویەكخوا پەرستی وەكەسێك نەبووبی كە حەقیقەتی ئەم دەعوەیەی پێ وتبێتو إقامە حوجەی لەسەر كردبێ ئەلێ (فی من مات قبل هذه دعوة ولم یدكه الإسلام وهذه أفعال التي یفعله الناس یوم ولم تقوم علیه حوجة مل حوكم فیه؟ وهل یلعن أویسب أو یكف عنه وهل یجوز الإبنه دعاء له مل فرق بین مالم یدرك هذه دعوة بین من لم أدركها ومات موعدیا لة هذا دینه؟) ئەمە پرسیارەكەیە ئەو كەسەی كەوا پێش ئەم دەعوەیە مردبێت وەئیسلامی راستەقینەی نەبیستبێت وە ئەم أفعالانەی كە ئەمرۆ خەلك ئەیكەن سەیركە ئەلێ كە ئەوەی ئەمرۆ! لەزەمانی شێخ (حوسێن وعبدالله ی كوری محمدی كوری عبدالوهاب) ئەلی وە إقامە حوجەی لەسەر نەكرابێ یانی پێ نەوترابێ ئەمە هەلەیە وەدینی خوای گەورە پێچەوانەی ئەوەیە حوكمی ئەو كەسە چیە وە ئایا لعنەتی لێ ئەكرێ ئایا جوێنی پێ ئەدرێ یان بێ دەنگ ئەبین لەئاستی وە ئایا كورەكەی بۆی ئەتوانی دوعا بكا وە فەرق چیە لە نێوان ئەوەی ئەم دەعوەیەی بینی بی و بەرگوێی كەوتبێ و زانیبێتی یان ئەوەی نەیزانیبی ئەو كەسەی موعاددی بوو واتا دژایەتی ئەو دەعوەی كردبێت ؟ لەجوابەكەیدا ئەلێ (من مات من أهل شرك قبل بلغه هذه دعوة فلذی یحكم علیه أنه إذا كان معروفه بفعل شرك)هەمان وەلامی باوكیان !ئەلێ ئەوەی كەوا لە ئەهلی شیرك مردبێت وە ئەم دەعوەی پێ نەگەیشتبێ وە حوكم ئەدرێ بەسەریدا ئەوەیە كەوا ئەگەر ناسرابێ بەوەی فعلی شیركی كردبێ واتا هاواری غەیری خوای گەورەی كردبێت نەزری بۆ غەیری خوا كردبێ توكلی لەسەر غەیری خوا بەستبێ ئەمەی بەدینی خۆی زانیبی وە لەسەر ئەمە مردبێت(فهذا ظاهرة أنه مات علی الكفر)بۆ ئەلێ(ظاهرة)؟ لەبەر ئەوەی ئێمە نازانین پێ گەیشتوە كاتی خۆی یان پێ نەگەیشتوە بەلام لەهەردوو حالەتەكەدا چییە ؟ كافرە موشریكە . ئەلێ ئەمە دوعای بۆ ناكرێ (أضحها له)أضحیەی بۆ ناكرێ (ولا یصدق عنه) صەدەقەی بۆ ناكرێ (وأما حقیقة أمري فی لله تعالی) كە ئەلێ (فی لله) مەبەستی چیە ؟

[1] :كوڕەكانی شێخ :محمدی كوری عبدالوهابن .

یانی خوا لەڕۆژی قیامەتدا ئەم شەخصە چییە؟ ئەگەر ئیمتحان بكرێی ڕزگاری ئەبێ یان نا یاخود لەكاتی خۆیدا إقامە حوجەی لەسەر كراوە پێ وتراوە وە ئەسلەن هەر ئیختبار ناكرێ ڕأسەن بۆ جەهەنم ئەڕوا، (فإن كات قد قامت عليه الحوجة قي هذا لحياته معانده)ئەگەر هاتوو إقامە حوجەی لەسەر كرابێ(فهذا كافرا فی الظاهرة والباطن)یانی چی (فی الظاهرة والباطن؟) یانی ئەم كەسە ئەمە لەدەرەوە و لەناوەوە لەهەردوو حالەتەكەدا ئەم شەخصە پێ ئەوترێی موشریك وەعەزابیش ئەدرێی لەسەری (إن كان لم تكن حوجة فأمر الي الله تعالي)ئەگەر إقامە حوجەی لەسەر نەكرابێ نازینین بەڵام لەهەمان كاتدا پێ نالێن موسلیم چونكە ئەمە موسلیم نیە كەواتە لێرەدا ئەگەر سەیری كەین كەسانێك هەن بلفعل موحیدن كەسانێك هەن موشریكن بەڵام چیە إقامە حوجەیان لەسەر نەكراوە كەسانێك هەن موشریكن إقامە حوجەیان لەسەر كراوە كەواتە لەهەردوو حالەتی موشریكەكەدا پێ ناوترێی موسلمان (وأما سبه ولعنه فلا يوجز)بەڵام سب و لعن جائیز نیە (بل لايجوز سب الأماوة مطلقا)ئەڵێ نابێ مطلقی هەروا بەرەها بەو شێوەیە تۆ جوێن بە مردوان بەدی بەعام یانی (عن عائشة رضي الله عنها قالت قال النبي ﷺ لا تسبوا الأموات)[1] جوێن بەمردوان مەدەن (فإنهم قد أفضوا إلى ماقدموا)ئەوەی كەوا كردوویانە ڕۆیشتن ئیشی خۆیان و كاری خۆیان (إلا إن كان أحدا من أُمتِ الكفر) مەگەر لەئیمەی كوفر بێ لەسەركردەكانی كوفر بێ مەسەلەن ئەوە (ئەبو لەهەب)تۆ هەموو جار لەقورئنەكدا فێری كردووین كە بلێن (تَبَّتۡ يَدَآ أَبِي لَهَبٖ وَتَبَّ ۝١)[2] ئەها قسەی یَ ئەلبێن (وقد يغتر الناس به فلابأس في سبه إذا كان فی مصلحة دينه)ئەم جۆرە كەسانە كە ئەئیمەی كوفرن قەیناكا جوێنیان پێ بوترێی لەیەر ئەوەی مەصلەحەی دینی تێدایە كەواتە ئێستا لەم دووفتوایە چی تێدایە و چیمان بەردەست كەوت زۆر بەئاسانی ئەوەمان دەست كەوت لە مەسئلە ظاهیریەكاندا لەمەسئەلەكانی كە واضحە بەتایبەتی مەسئەلەی ئوموری توحید و شیرك عوزر نیە بۆ هیچ كەسێك كە پێ بوترێ جاهیل چونكە ئەم مەوزوعە پێش ریسالەش بێ پێش ئەوەی پێغەمبەریش بنێرێ ﷺ یانی خوای تعالی پێش ئەوەی پێغەمبەرانیش بنێری ئەو قەومە بەچی لەقەلەم دراون بەموشریك ئێستا

---

[1] :صحیح البخاري .
[2] :سورة المسد اية :١

تۆ تەماشای بلقیسە کە بلقیس پێش ئەوەی سولێمان کاغەزی بۆ بنوسێ کەشەمسیان ئەپەرست ئەمانە موحید بوون یان موشریکبوون؟ موشریك بوون هەتا نصی ئایەتەکە ئەلێ لەقومی کافرین بوون بەس کاتێك کەریسالەیان بۆ ئەروا ئەم ریسالەیە بۆ چیە ؟ إقامە حوجە .

إقامە حوجە بۆچیە ؟ بۆ عەزابە ئەوە بوو وتی ئەگەر ئێوە إستحابە نەکەن جەیشێك ئئەنێرم هەر نەتوانن دەسەلاتان هەبێ بەرامبەری سولێمان نایەت بلێ وەلا موشریك نین جاری ناتوانم پێیان بلێم تعینیشی کردن وابوو یان نا ؟ کەواتە ئەمانە موشریکن کافرن قەومی پێغەمبەر ﷺ کە پێغەمبەربۆیان هات موشریك بوون یان موشریك نەبوون ئەوەبوو باشمان کرد زۆر زۆری تیابوو خاسەتەن موحیدی تیابوو بەلاّم موشریك بەهەردوو بەشەکەیشی تیابوو ئەوەی کە إقامە حوجە لەسەر نەکراوە ئەوەشی کەإقامە حوجەی لەسەر کراوە کەواتە ئەم مەوزوعە زۆر گرینگە ئەبێ تەماشای فتاوی علماء بەم شێوازە بکەین کاتێك کە ئەلێ من کافری ناکەم کافری ناکەم لەزۆری کەلامەکانی شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) مەبەستی پێ تەعزیب دانیەتی ها . کافری تەعزیب دراو نەك ئەو کافرەی کە کافرە و پێ نالێ کافرە پێ دەلێ کافر وە هەروەها کەلامی تر لەم بارەیەوە ئە ئەئیمەی دەعوەوە زۆرە کەوا سەبارەت بەو کەسانەی کەوا لەدەعوەی توحید تێ نەگەیشتون بەجاهیلی مردوون ئەمانە موشریکن لەوانە فتاوی شێخ(محمد بن ناصر بن معمر)[1] باسمان بۆ ئەکا لەم کتێبەدا ئەلێ پرسیاری لێ کرایە (عن قول فقها من أن المرتدة لایرث ولا یرث لە فکفراَ أهل زمانە هلم مرتدن أم حکمهم حکم عبدة أوثانە وأنهم مشریکون) پرسیار لێکراو لەقەولی فقها کاتێك ئەلێ مرتد نەمیرات وەرئەکرێ نەمیراتیشی لێ وەر ئەگیری کابرایەك کە کافربێ بمری موسلمانەکانی نەوەی میراتی لێ نابەن یاخود ئەگەر کەسێك موسلمان بێ نەوەکەی کافر بێ کافرەکە میرات لەباوکە موسلمانەکەی نابا ئەلێ ئایە ئێمە تەماشای کوفاری زەمانی خۆمان کەین (فکفراَ أهل زمانە هلم مرتدن) ئایا ئەوان مرتدن؟ مەبەستی لەکوفاری ئەهلی زەمان [2] (أم حکمهم حکم عبدة أوثانە وأنهم مشریکون) تەماشاکە ئایا حوکمی موشریکیان ئەدەنێ موشریکی

[1]: یەکێك لە زاناکانی ئەهلی نجد .

[2]: مەبەستی ئەوانەیە هاوار ئەکەن غەیری خوای تبارك وتعالی یاخود نەزر ئەکەن بۆ غەیری خوای تعالی .

ئەصلی یان مرتدیان ئەدەنێ ئەویش لەجوابەكەدا ئەلێ (أما من دخل فی دینه الإسلام ثم ردتَه) ئەلێ هەر كەسێك بێتە ناو دینی ئیسلام دوای هەر گەرێتەوە ئەوە پێ ئەوترێ مرتد (فهؤلاء مرتدون وأمرهم عندك واضح) ئەلێ دیارە حوكمی ئەم شەخصە دیارە و چیە حوكمەكەی دیارە ئەو كەسە ئەبێ چی لێ بكرێ . إستتابە ئەكرێ یاخود هەندێ لە ئەهلی عیلم إستجابەشی لێ قبول ناكا ئەلێ ئەكوژرێی ئەمانە إستتابە ئەكرێن وەرە تەوبە بكە لەو ریدەیە ئەگینا ئەت كوژین ئەم توبەكردنە بۆ ئەوە نییە تاپێ بوترێ كافر بۆ ئەوەیە كە لەسەر كوفرەكەی تەعزیب بدرێی مرتد بوە كافر بووە ئەهێنرێ بۆ محكەمە لێرە چی لێ ئەكرێ إستتابە ئەكرێ كەواتە كەسەكە معینە وەكافریش كراوە وەهێنرایە بەردەم محكەمە ئەمە مرتد ئەلێ ئەمە خۆت ئەزانی واضحە ئەمرەكەی (وأما لم یدخل فی دین الإسلام) ئەما هەر لەبیدایەتەوە نەچۆتە ناودینی ئیسلام یانی لەسەرەتاوە لەم قسەیە وردبینەوە (بل أدركة دعوة الإسلامیة وعلی كفرة) ئەم دەعوە ئیسلامیە توحیدییە جوانەی پێ گەیشت بەلاَم ئەو لەسەر شیرك وضلالەتی خۆی بوو یانی یەكێك دایك و باوكی ئەیوت (یارسول الله)والعیاذبالله یان (یاعبدالقادر) نەزریان ئەكرد بۆ غەیری خوا بانوێژ و رۆژو عیبادەتیش بكەن چونكە ئەمانە وتمان موشریكین قوریش حەجیان ئەكرد و رۆژوویان ئەگرت صەدەقەشیان ئەدا عیباداتیان هەبوویان نا ؟ هەیان بوو وەشیركیان تێكەلاو بەئیشەكەیان كردبوو ئەمانە پێیان ئەوترێ كوفاری ئەصلی[1] جا ئەلێ گەر كەسانێك ئاوابن و دایك و باوكیان موشریك بێ ئەولادەكانیشیان إلحاق ئەكرێن بەخوێیانەوە هەر موشریكن (وأما لم یدخل فی الآسلام)ئەلی ئەوەی كە نەهاتبێتە ناو دینی ئیسلام لە ئەساسەدا مەبەستی بەوەیە با نوێژ و رۆژوو عیبادەتیش بكەن بەلاَم شیركیان كردوە (بل أدركة دعوة الإسلامیة وعلی كفره) دەعوەی ئیسلامی پێ گەیشت یانی دەعوەی (لا اله الا الله محمد رسول الله) ﷺ لەسەرئەوەی كەوا نابێ ئێمە شەریك بكەین نابێ ئیچمە هاوبەش بۆ خوای تعالی پەیدا بكەین لەعیبادەتدا ئەم لەسەر ئەو شیركە بوو (كعبدة الأوثان)وەك عەبەدی ئەوثانی زەمانی پێغەمبەرﷺ (فحكمه حكم الكفار الأصل)ئەلێ حوكمی ئەمە حوكمی كافری ئەصلیە .

---

[1] : ئەوەیە كەوا هەر لەبنەرەتەوە لەسەر كوفر و شیرك هاتبێ .

ئینجا مورتەد لەگەل کافری ئەصلی حوکمەکەی هەندێك جیاوازیان هەیە (لي أنا لا نقولوا الأصل إصلامهم) ئێمە نالێن ئەصلەکەی ئیسلامە لەناو ئەمانەدا یانی ئەگەر بنەمالەیەکت بینی ئێسنا بنەمالەی شێخ و مشایخ و دەورێشەکان هەر بەشیرك وضلالەت هاتوون ئێمە نالێن ئەصلەکەیان ئیسلامە ئەلێن لەسەر شیرك هاتوون (والکفر تاو عنه)نالێن شیرك تاو لەسەریان ئەمانە بوون بەکافر ئەمانە هەر لەسەر کوفر وشیرك هاتوون (بل نقول الذبن نشؤ بين الكفار وأدرك أبائهم على شرك بالله) ئەلێن ئەوانەی لەسەر شیرك و کوفر پەروەردەبوون باوباپیریان لەسەر کوفر وشیرك ئەوانیان راهێناوە (هك كئابائهم) وەکو کێ وان وەکو ئابائو ئەژدادیان وان (كما دل على حديث صحيح فى قوله :فأبواه يهودانه أوينصرانه أويمجسانه)[1] ئەچنە ضمنی ئەوانەی کە کاتێك مولود لەدایك ئەبێ حوکمی حوکمی دایك و باوکە (فإن كان دين أبائهم الشرك بالله) ئەگەر دینی دایك و باوکیان شیرك پەیدا کردن بوو بۆ خوای تعالی یانی داتیك و باوکێك هاواریان ئەکرد (یارسول الله یا عبدالقادر) جا هەموو یا ئەکانیتر ، بۆ مردوان ئەمانە موشریکن ئەولادەکانیسشیان چین ؟

ئەولادەکانیشیان حوکمی دایك و باوکیان هەیە و موشریکن کوفاری ئەصلی.

(فشأ هائولائى وستمر عليه فلا نقول الأسلا الإسلام والكفر تارء)نالێن ئەصلەکەیان ئیسلامە کوفر بەسەریان داهوتوە وەکو کێ ؟

وەکو مورتەدەکەی کە موسلمانە دوای مورتەد ئەبێتەوە نەء ئەمە ئەوە نیە.

(بل نقول هم الكفار الأصلى)ئەمانە کافری ئەصلین (لايلزمون على هذا تكفير من مات في الجاهيلة قبل ظهور دين)ئەلێ ئەمە ئەوە ناگەینی کە ئێمە ئەوکەسانە سەیرکە ئەم عیبارەتە زۆر دەقیقە ئەبێ وریا بین ئەلێت (لايلزمون على هذا تكفير من مات في الجاهيلة قبل ظهور دين فإن لانكفر الناس بعموم كما أنا لانكفر اليوم بالعموم بل نقول من كان أهي جاهيلة عاملا بلإسلام تارك الشرك فهو مسلم)ئەلێ ئەمە ئەوە ناگەینی بەوە کەپێش ئەم دەعوەیە بەخەلکی بێن والله هەمووی خەلك کافرە نا هەبووە لەسەر تەوحیدی رۆیشتوە ئەوە چیە ئەوە موسلمانە ، هەشبووە لەسەر شیرك بوە لەسەر (یارسول الله) بوە پێی نەوتراوە ئەمە چیە ! موشریك وکافرە بەس موعەزەب علیە نیە هەشبوە پێ وتراوە پێ راگەنراوە ئەمە ئەو

[1] : رواه البخاري والمسلم ، ئەبو هرەیرە گێراویەتەوە .

کافر وموشریکەیە کە تەعزیب ئەدرێی لەسەری تەعزیب ئەدرێی لەسەر ئەو کوفر وشیرکەی کە کردوویەتی جالێرەدا کە ئەلێ ئێمە بەعموم تکفیر ناکەین مەبەستی چیە ؟

مەبەستی لەو تکفیرییە ئەوەیە کە تەعزیب نادرێی نالێ تەعزیب ئەدرێی نالێ إلا ئەو شەخصە کافرە و تەعزیب ئەدرێی نەء کافرێکە تەعزیب نادرێی یان کافرێکە تەعزیب ئەدرێی یان موسلمانێکە لەسەر ئیسلامەکەی ڕۆیشتووە ئەو سێ بەشە دائیمەن بهێنە بەرچاوی خۆتان .!

(وأما كان يعبدوا الأوثاني ومات على ذلك قبل ظهور هذا دين) ئەما ئەو کەسەی کەوا خۆی مەشغول کردوە بەعیبادەتی غەیری خواوە وە پێش ئەوەی ئەم دینەی بۆ دەربکەوێی یانی ئەو دەعوەی (محمدی کوری عبدالوهاب) رەحمەتی خوای لێ بێ (فهذا ظاهرالكفار) ئەمە ظاهیرەیەکەی کوفرە ،(فإن كان يحتميل أنه لم تقم حوجة على الرسالية)ئیحتمالیشە کەوا حوجەی ریسالی لەسەرنەکرابێ إقامە نەکرابێ یانی پێی نەوترابێ .ئایا ئەم إقامە نەکردنی حوجە دەری ئەکا پێی بوترێ کافر؟

لەوە دەری ناکا پێبوترێی کافر ، ئەمە چی زیاد ئەکا تەعزیبی بۆ زیاد ئەکا ئەگەر بێتو إقامە حوجەی لەسەر کرا لەسەر کافرکردنی لەسەر موشریك کردنی تەعزیبدانیشی بۆ زیاد ئەکا ،ئەلێ (ليجهله وعدم من يبنبئه) کابرا کە نەیزانیوە یان کەس نەبوە پێی بلێ (لنا نحكم ظاهر وأمل حكم على الباطل فذلك الى الله)حوکمی لەسەر ظاهیری دەدەین باطنیەکەی بۆلای خوا ئێمە نازانین ئەو کەسە إقامە حوجەی لەسەر کراوە یان نا (والله تعالي لايعذب أحدا إلا بعد قيام الحجة عليه) ئائەمە موهیمە خوای تعالی کەس عەزاب نادا إلا أُقامە حوجەی ئەبێ لەسەر بکرێ ئینجا ئەمە ئاگاداربن بۆیە هەر تأكیدی ئەکەمەوە إقامە حوجە بۆ ئەوە نیە پێبوترێی کافر وموشریك ئەمە پێی وتراوە کافر لێرەدا إقامە حوجە بۆ چیە ؟

بۆ تەعزیب دانیەتی ئایەتەکە نصن ئەلێ (وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ نَبْعَثَ رَسُولًا)[1] ئێمە تەعزیبی کەس نادەین هەتا دەعوەی پێغەمبەری پێنەگا ﷺ (وأما من مات منهم مجهول حال) ئەو کەسانەی کەوا نازانین کەوا حالیان چۆنە (فهذا لا نتعرض له ولانحكم بكفره ولا بالٱسلامه)ئاگادار بە لەوانەیە کەسانێك بێن ئەوە بخوێنەوە داوی بێن قطعی بکەن زۆر کەس

[1] :سورةالإسراء اية ١٥:

هەیە ئەچێ عیباراتەكانی شێخ الآسلام(إبن التیمیه و إن القیم و محمدی كوری عبدالوهاب) ئەولادەكانی ئەحفادەكانی چەن لەناوەراستدا قطع ئەكەن ئاخیرەكەی ناهێنن ئا ئەوە موشكیلەكەمانە وەرە هەموو قەولەكەی بێنە ئەلێت (ولانحكم بكفره ولا بالآسلامه) یانی چی ئەم قسەیە نە ئەلێن كافرە نە ئەلێن موسلمانە ئەی باشە لەكافر و موسلمان زیاتر هەیە !؟ مەبەستی لێرەدا (ولانحكم بكفره)یانی (كفرا معذبا علیه)یانی بلێن والله إلا ئەوە تەعزیب ئەدرێی نازانین چوزانین لەوانەیە كوفرێك بێ تەعزیب نەدرێی لەسەری خوا لەرۆژی قیامەتدا چێ لێ ئەكا إختباری ئەكا (ولا بالآسلامه)ناشلێ موسلمانە چونكە یەكێك بلێ (یارسول الله یان یاعبدالقادر) چۆن موسلمانە ! موسلمان نیە موسلیم نیە موحید نیە موشریكە عیبارەتەكە زۆر دەقیقە ئەبێ وردبین (ولانحكم بكفره ولا بالآسلامه)لەوانیە یەكێك بلێ بلێ باشە مەرتەبەی سێیەم هەیە لەدوای كوفر و ئیسلام؟

ئەلێن تۆ تێ ناگەی لەعیبارەتەكە عیبارەتەكە ئەوەیە ئێمە حوكم نادەین بەسەریدا بلێن كافرە بەچی بەكوفرێكی موعەزەب علیه وەهەروەها (ولا بالآسلامه)ناشلێن موسلمانە كەواتە چی مایەوە كوفر غەیری موعەزەب علیه وابوو یان ناسێ بەشەكە.

(ولیس ذلك بما كلفنا أوكلفنا له)یانی ئێمە تكلیفی ئەوەمان لێنەكراوە كە بێن بەدوای ئەوجۆرەكەسانەدا بگرێن بزانین إقامه حوجەی لەسەر كراوە یان نەكراوە پەیوەندیمان چیە ئەوانە چوونەتەوەبۆلای خوای تعالى بەلآم گرینگترین ئەوەیە دوعایان بۆ ئەكرێی ؟

نەخێر لەهەدروو حالتەكە دوعایان بۆ ناكرێی ئەگەر إقامه حوجەیان لەسەر كرابێ ،یانی تۆ ئەیخەیتە ریزی ئەوانەی كەموشریكن ئیتر موعەزەبن یان موعەزەب نەبن .(تِلۡكَ أُمَّةٞ قَدۡ خَلَتۡۖ لَهَا مَا كَسَبَتۡ وَلَكُم مَّا كَسَبۡتُمۡۖ وَلَا تُسۡـَٔلُونَ عَمَّا كَانُواْ يَعۡمَلُونَ)[1] ئەوانە رۆیشتن ئێمە پرسیارمان لێناكرێی چیان كردوە چیان نەكرد كەواتە (فمن كانت منهم مسلما أدخل الله الجنه) ئەوەی موسلمان بێ وە ئیسلامەتی جێ بەجێ كردبێ ئەو سێ مەرجەی لەتەعریقی ئیسلام باسمان كرد (هور الإساسلام لله بالتوحید والانقیاد له بالطاعة والبراءة من الشرك وأهله)[2] ئەمەیان جێ بەجێ كرد بێ (إلى الجنه) بەئیزنی خوای تعالى بەمەشیئەتی خوای

[1] :سورة البقرة اية :١٣٤

[2] :پێناسەی ئیسلام لای ئەهلی سوننە و جەماعە

تعالی (ومن كافرا أدخله الله النار) ئەوەشی كافربێ خوای گەورە ئەیخاتە ناو ئاگرەوە مەبەستی كام كافرە ئەوەی كە إقامە حوجەی لەسەر كراوە (ومن كان منهم لم تبلغ دعوة)ئەی ئەوەی كە دەعوەی پێً نەگەیشتوە (فأمره الی الله)ئێمە نازانین لەرۆژی قیامەت چۆن جوابی خوا ئەداتەوە خوای تعالی پێ ئەلیبێ برۆ ناو ئەو ئاگرە ئەچێ یان ناچێ خوا تاقی دەكاتەوە خوا بەبێ عەمەل ناهێلێ كەس بچێتە بەهەشت ئەمەش ردێكی گەورە بۆ مورجیئەكان بەتایبەتی مورجیئەكانی زەمانی خۆمان ئەلێ هیچ عەمەلێكی نەبێ (تحت المشیئە)وانیە بەبێ عەمەل نەلەدونیادا نەلە قیامەتدا تۆ ناتوانی بچیتە بەهەشت هەتا لەرۆژی قیامەت خوای تعالی إلا پێت ئەلێ ئەوە ئاگرە برۆ ناوی ئەگەر برۆیتە ناوی بۆ بەهەشت نەرۆیتە ناوی كەواتە لەسەرچی تۆ ئەچیتە بەهەشت لەسەر عەمەلێك (ومن كان منهم لم تبلغ دعوة فأمره الی الله وقد علیمة خلاف فیة أهل الفترات ومن لم تبلغهم دعوة رسالیە)ئەشزانی ئەهلی فەیترە چۆنە وە ئەوەی كە دەعوەی ریسالی پێ نەگەیشتوە ، جا وریابن ئەم بابەتە زۆر زۆر گرینگە ئەم بابەتە كەم كەس هەیە تێ بگا زۆر لەكتێبەكاندا ئەبینین مامۆستای گەورە گەورە هاتووە ئەم مەسائیلانەی شەرح كردووە كەچی تەماشای ئەكەین بەهەلەدا چوە عوزری داوە بەجاهیل بەشیرك عوزری داوە بەجاهیل كەوا (یجهل شرك)یانی نازانی ئەوە شیركە و نەكەوتۆتە ناوی ئەلێ ئەمە موسلمانە ! ئەمە هیچ یەكێك نیە لە ئەئیمە دەعوە یان (إبن التیمیە یان إبن القیم)یان علمای پێش ئەوان تەبعەن ئەم مەسئەلەش ئاگاداربن لەلایەكیترەوە بۆمان باس ئەكەن ئەلێن چیە ؟ ئەم مەسئەلەیە كەكاتێك ئێمە باسی ئەكەین ئەلێن كاكە ئەمە مەسئەلەیەكی خیلافیە علماء هەیە وای وتوە علماء هەیە وای نەوتوە ! ئەم مەسئەلەیە خیلاف نیە بگەرێوە بۆ كەلامەكانی شێخ الاسلام (ابن التیمیە و ابن القیم)وەهەروەها شێخ (محمدی كوری عبدالوهاب) وەهەروها ئەولاد و ئەحفادەكانی قەزییەكی ویفاقیە ،إختلاف تێدانیە هەركەسی لەسەر شیرك مردبێ موشریكە هیچ عوزری قبول نیە با جاهیلیش بێ بەس ئەمێنێتەوە لەسەر ئەوەی كە إقامە حوجەی لەسەر كرابێ یان نا ،

ئەلێ تاریخی ئەم شوبهەیە لەكوێیە كەوا فەرقیان كردوە لەنێوان كەوا مەسئەلەن بلێن ئەم مەسئەلەیە خیلافیە تأریخی ئەم شوبهەیە بۆمان باس ئەكەن ئەلێن (لم تظهر هذه شوبە قبل

العصر ابن التيمية)پێش (إبن التيميه) ئەم شوبهەیە نەبوە کە ئەم مەسئەلەیە خیلاف بێ نەخێر ئەم مەسئەلەیە هەتا شێخ (فوزان)یش ئیشارەت ئەدا کە ئەم قەزییە قەزییەکی ویفاقیە قەزییەکە إجماعی لەسەر خیلاف تێدا نیە ئەو کەسی جاهیل بێ بەشریك موشریکە جەهل قبول ناکرێ لەو مەسئەلەدا ئەلێ (لئن كان من دعا عذر فأن أقدم ما ييستديل به من الأقوال ابن التيمية)ئەگەر بگەڕێنەوە بۆ قەسەکانیان کۆنترین قسە کە ئیتستدالی پێ ئەکا قسەی (إبن التيميه) یە ڕەحمەتی خوای لێ بێت کەوا ئەو عوزری ئەدابەجاهیل یاخود لە عصری شێخ الاسلام (محمدی کوری عبدالوهاب) هەندێك دەرکەوتن کەلامەکانی شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب)تێ نەگەیشتن هەستان شوبهەیان بۆ دروست بوو کەگوایە إمامی (محمدی کوری عبدالوهاب) چی ئەکا عوزر ئەدا بەجاهیل تەبعەن عورزدانەکەتان بۆ باس کرا لەچ بارەیەکەوە لەناو هێنانی بەموشریك نا بەڵکو لە تەعزیب دانی ئەلەوێی عوزری ئەدرێتی نەك لەناو هێنانی بەس ئەمانە ئەیگێرنەوە بۆ کوێ ئەلێن ئەصلەن هەر موشریك نیە موحیدە و موسلمانە یانی ئەوە هەلەکەیە ئەلێ لەزمانی (محمدکی کوری عبدالوهاب) ئەم مەوزوعە بەدوو شێوە دەرکەوت:

یەکەم : کەسانی (ضال والمضيل) بوون شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) کە گوێی لە قسەکەیان بوو کە موشریك کافر ناکەن ئەمانە . هەستا کیتابی چی لەسەر دەکردن !؟ کیتابی (مفيد المستفيد فی كفر تاريك توحيد) سەیری عینوانی کیتابەکە بکەن (مفيد المستفيد فی كفر تاريك توحيد) یانی لەعینوانەکەیدا کێ کافر ئەکا ؟ تاریك تەوحید کەواتە تاریکی تەوحیدی ئەو کەسی تەوحیدی تەرك کردبێت و کەوتبێتە ناو شیرکەوە کافرە ، کیتابەکە ئەصلەن لەسەر ئەوە دانراوە وەئەمە یەکێکە لەبەقوەترین کیتابەکانی شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) بەداخەوە کەلەلای زۆربەی زۆری ئەوانەی ئەمرۆ ناخوێندرێتەوە بۆیە ئێمە پێیان ئەلێن بیخوێنەوە ئەو کیتابە بخوێنەوە (مفيد المستفيد فی كفر تاريك توحيد) بخوێنەوە بەشەرحەکانی بزانن چۆن شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) کەسانێك کەوا کەوتبێتە شیرك موشریکیان ئەکا و کافریان ئەکا وە پێیان ئەلێ موشریك با نەشزانن ئەمە جۆری یەکەم بوو یانی میحوەری یەکەم بوو لەو جۆرە کەسانەی کە لەزەمانی شێخدا دەرکەوتن شێخ ڕەدی دانەوە بەم کیتابە .

دووەم بەشیان : ئەخفتریکە ئەوانەن کەوا کەسانێك بوون لێیان تێك چوو بوو حەقیان داوا ئەکرد بەڵام حەقیان لێ تێکچوو بوو نەیان ئەزانی کە حەق چیە بۆیە پرسیاریان کرد لەوانە لە تەلەبەکانی شێخ لە درعیاء والاحساء وە خوای تبارك وتعالى ئەم فیتنەیەی نەهێشت بەدەعوەی چروپری شێخ (محمد)خۆیی وئەولادەکانی و ئەحفادەکانی کە ئەم شوبوهاتانەی تری ڕەواندنەوە کە نەخێر ئەوانە شیرکن دوای ئەلێ جیلی دووەم دەرکەوتن لە زەمانی (عبدالرحمنی کوری حسن)[١] ئەمە کێ ئەم شوبهەیەیی ئەبرد بەرێوە ؟ ئاگاداربن ئەم شوبهەیە (دوادی کوری جەرجیس، عوسمانی کوری منصور) ئەمانە هەستان دیسانەوە ئەم شوبهەیان دروست کردەوە کە ئەوەی بەجەهل کەوتبێتە ناوشیرك موشریك نیە و موسلمانە موحیدە ئەمانە کێ ڕەدی دایەوە ؟

شێخ (عبدالرحمن وەکورەکەی عبدالطيف) ئەمانە لە موصەنەفات و کتێبەکانی خۆیاندا ڕەدی ئەو (دوادی کوری جەرجیس، عوسمانی کوری منصور)یان دایەوە وە إخمادی ئەو فیتنەیەی ئەوانیان کرد وەکێ یارمەتی دان (أبا بطين)[٢]ڕەحمەتی خوای لێ بێ زۆر بەجوانی هاتە ناو مەوزوعەکەوە وە ئەم مەسئەلەیەی کە ئێمە لەبیدایەت باسمان کرد ئاوا ڕۆشنیان کردەوە بۆ خەلکی .

سێیەم بەشیان : جیلی سێ یەم دەرکەوتن (إسحاقی کوری عبدالرحمن) نەوەی شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ڕەحمەتی خوای لێ بێ وە هەروتها (إبن سحمان)ئەمانە لەکتێب و لەفتواکانی خۆیاندا دیسانەوە کەوتنە ڕەد دا کەواتە ئێمە تەماشاکەین جیل بەجیل چیە ؟! هەر فیتنە و شوبهاتی ئەوە دروست ئەبێ لەزەمانی شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب)وەجیلی دووەم و جیلی سێیەم دەی دەی هەتا ئەمرۆش لەکتێب و لەمصنەفاتەکان کەسانێکدا یا ئەبینین کە لەقیمەیایە لە سەلەفیەتدا لەلای خەلکێ بۆئەمە شێخ (عبدالطيف) و هەروەها شێخ (عبدالله و إبراهيم) یارمەتی دەری بوون وە ئەلێ لایەزال ئەمە هەر مەوجوودە ئەم شوبهاتانە هەر مەوجوودە تا ئەم عصرەش کەسانێکی زۆر هەن ئەلێن کاکە تۆ نابێ بەو کەسە بلێ کە دەلێ (یارسول الله) موشریك لەبەر ئەوەی ئەمە

---

[١] :نەوەی شێخ محمدی کوری عبدالوهابە (ڕەحمەتی خوایان لێ بێ)

[٢] : موفتی دیاری ئەو کاتەی وەلاتی نجد بوو

جاهیلە نازانێ ! باشە هەتا لەوە گرانتر و نارەحەتتر ئەوەیە كە ئەوان ئەگەر واش تێگەیشتبێتن ئەوان وتویانە (بعدإقامە حوجە) إقامە حوجەشیان لەسەر ئەكرێ هەر ئەلێن نە ء هەر جاهیلن هەرنابێ ئاخر إقامە حوجە كێ بیكا موجتهیدەك بیكا ئا ئەم مەوزوعی ئیشتیهادە موجتهید ئەبێ بیكا لەكەلامی ئەهلی عیلما نیە ئەوانەی سابق تۆ سەیری كەی حوجەی خوا قورئانە پێغەمبەری خوا ﷺ بەرگوێی هەر كەسێك بكەوێی یانی ئێستا یەهودیەك نەصرانیەك نابێی بەكافر تۆ پێ بلێ شوێن پێغەمبەر كەوەﷺ هەتا موجتهیدەك پێ نەلێ ! چۆن شتی وا دەبێ ئەلێ لەمرۆشدا مەسەلی عوزر باالجهل كە باس ئەكرێی گوایە خیلاڤ تێداە خیلافەكە لەسەر دوو قەولە یاس ئەكەن كەگوایە بەعزێك ئەلێ كافر ئەبێ وە بەعزێك ئەلێ كافر نابێ لەكتوبەكانی ئەمرۆی معاصرا ئەبینین لەكاتێكدا كە ئەمە باس دەكرێی ئەم خیلافە نایدەنە پالْ كەسانێك كە ئەهلی عیلم بن هەر بە مطلقی باس ئەكەن وەالله خیلاف هەیە لەمەسئەلەكەدا ئەمەش هەمووی لەكوێی دروست بوە ئەم تێ گەیشتنە ؟! ئەمە لەوەدا دروست بووە كە (محمدی كوری عبدالوهاب) دوو قەولی هەیە یان (إبن التیمیە) دووقەولی هەیە هەلەكە لەوەدایە كەواتە خولاصەی ئەم بابەتە ئەوەیە گێرانەوە خیلاف لەمەسئەلەی عوزر كەبلێن عوزر بالجهل هەیە ئەمە دروست كراوە ئەمە لەكاتی خۆیدا نەبووە إلا لەو عصرەدا نەبێت كەباسمان كرد لەو عصورانەی كەباسمان كرد زەمانی دوای إمامی (إبن التیمیە) رەحمەتی خوای لێ بێ بەتایبەتی (محمدی كوری عبدالوهاب) ئەو ئەجیالانەی كەلەدوایدا هاتبوون (وهذە مثل مسئلة من قال أن تكفر جهمية في خيلاف على قولين ثم يحك الخلاف ولاينسب إلا أحد) ئەمە وەكو ئەوكەسانەیە وەالله بلێ جەهمیەكان كافر نین ئەمانە خیلاڤ تێدایە بەعزێك كافری كردوون و بەعزێك كافری نەكردوون دوایەش خیلافەكە نەیاتە پالْ كەسانێك (إنما هو ذن خطأ مبنيا على فهم الخاط البعض الكلام إلن التيمية)هەموو لەسەر چ ئەساسێكە . لەتێنەگەیشتن لەو كەلامەی علمایانە واتێ گەیشتون ئەوان كەوا كەلامی ئەو عالمە دوو قەول ئەگەیەنێ ئەلێ ئەم مەوزوعە لەزەمانی شێخ (سولیمانی كوری سحمان)دورست بوو وەردەی دایەوە وەوتی نەخێر وتی (فرد عليهم أن المسئلة يفاقه فى تكفر الجهمية وليس فيعا خيلاف كما في كتاب الرفع التباس كشف الشبهتين) ئالەو دووكیتابەدا رەدی ئەوانەی دایەوە كە تكفیری جهمییە خیلاڤ تێدا نیە (وقد

دقنا نصوصه فی ذلك أصول سابقة)ئەوە لێرەدا باسی ئەوەئەکا لەکتێبەکەی خۆیدا لەپێش ئەوەی باسی ئەم مەوزوعە کردوە (وأیضا تصد فی ضلك عبدالله وإبراهیم أبنائهم الأشیخ عبدالطیف قالوا وأما دعاء صالحین والإستغاثتبهم)سەیری کە چیان وتوە داوا کردنی پیاوچاکان هاواربردن بۆیان هانابردن بۆیان (وقصد فی الملیاة وشداید وهذا لاینازع المسلم فی تحیم)هیچ موسلمانێك مونازەعەی لەسەر نەکا کە ئەمە تحریمە ئەمە حەرامە (والحکم بأن الشرك الکبر فلیس فی التکفیر الجهمیة القولان)ئەوە هەردووکی باس کرد ئایە تەکفیری ئەمانەی موشریکن دوو قەول بێنە لەسەر جهمیش کەوا دووقەول هەبێ ! کەواتە ئاگاداربین ئەم بابەتانە کاتیك ئێمە دێنە ناوی لەمەوزوعی عوزر بەجەهل کەباس ئەکەین ئەبێ تۆ کەلامی عولەمات بەجوای خوێندبێتەوە لەمەوزوعەکە نەك ریسالەیەك یا دوو ریسالەیەك یان کتێّبەك یان دوو کتێب لەمەوزوعەکە بەڵکو دەبێتە بچیتە ناو مەوزوعەکە زۆر بەتفصیلی و بەجوانی .

ئەو مەوزعانە ئەکرێن بە دوو بەشەوە :

یەکەمیان :مەوزوعێك هەیە پێی ئەوترێی (المسائیل الخفیة) ئەها ئەها لەمەسائیلی ظاهیردا عوزرتێدا ناخوا مەوزوعێك هەیە پێ دەوترێی (المسائیل الخفیة) ئەوانەی کە شاراوەن ئەمانە عوزر تێدا ئەخوا بۆ کەسێك کە پێ جاهیل بێ وێنەی ئەو کەسەی بوترێی کە ئەم کەسە بلفعل نەزانە ئەگینا مسائیلی خەفیە لە شەحصێکەوە بۆ شەخصێك فەرق ئەکا ئێستا (الاسماء صیفات) لەلای ئەوکەسانەی کە ئەزانن و متەمەریسن تێدا ئەگەر بێت و غەیری ئەو قەولە بلێن کە حەقە لێیان قبول ناکرێ چونکە ئەمە ئەو شەحصە وێنەی ئەو شەخصە نابێ جاهیل بێ پێی کەواتە مسائیلەکان ئەبێ بزانین نسبیە بەنیسبەت شەخصەکانەوە جاری وایە شتێك لەسەر تۆ چیە ؟ خفیە لەسەریەکێکی تر خەفی نیە لەبەر ئەوە ئەوی کەبلێ نازانم یان قسەیەك بکا حوکمێکی هەیە تۆ قسەیەك بکەی لەسەر ئەو مەوزوعە بەسلب حوکمێکی تری هەیە . یان بۆنمونە شتێکیتر هەیە زۆر خەڵك لێی تێك ئەچێ ئەلێن علماء وتویانە ئەو کەسەی کەوا دووربێ لەولاتی ئیسلام یان موسلمان نشینێك لەولاتێکدا یان تازە موسلمان بووبێت یان ئەم کەسە لەولاتی کوفر ژیا بێ یان مسائیلی خەفی بێ ها ئاگەداربن ئەلێ ئەمانە چیە؟ عوزریان بۆ هەیە بابزانین عوزرەکە چیە ئەگەر مەسائیلی خەفی بێ ئەوا عوزرەکە

لەولایەنەوەیە نەپیٚ کافر ئەبیٚ نەپیٚ فاسق ئەبیٚ مەیٚ مبتدع ئەبیٚ ئەگەر مەسئەلەکە خەفی بیٚ ها بەلاٌم ئەگەر مەسئەلەکە ظاهیریبیٚ هەتا لەشوێنکیی دووبیٚ لەموسبمانان یان تازە موسلمان بووبیٚ ها ئەم قەزایە ظاهیرانە ئاگاداربە کابرا ئەگەر شیرکی کردبوو پیٚ ئەوترێی موشریك بەس مەسەلەکە عەزابدانەکەیە لەسەری نیە ئاگاداری ئەم خالّە بن عەزابدانی لەسەر نییە چ لەدونیا و چ لەقیامەت إلا ئەگەر إقامە حوجەی لەسەر کرا ، جا ئەوە نیە بلێن یەکێك ئەگەر (بعيد العهد)بوو ، لەئیسلامەوە بابلێن لەدیاری موسلمانان بووە دووربوە لەولاتی موسلمانان یان تازە موسلمان بووە ئەم شەخصە ئەگەر شیرکی کرد موشریك نییە ئاوا تیٚ مەگەن لەقصدەکە بەلّکو موشریکە بەس عەزاب نادرێی هەتاکو پێی رادەگەینریٚ جا ئەگەر دەولەتی ئیسلام هەبیٚ إستتابەی ئەکا ئەگەر دەولەتی ئیسلامیش نەبیٚ لەسەر کوفر وشریکی خۆی ئەروات و لەرۆژی پیامەتیش (إلى جهنم وبئس المصير) نوصوص زۆرە لەمسائیلەکانی شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) رەحمەتی خوای لیٚ بیٚ کە ئەگەر بگەرێتەوە بۆ رسائیلەکانی کە ئەگەرێتەوە بۆ رسائیلەکانی کەناردوویەتی بۆ دەورووبەر بەرلەناو رسائیەکانیدا باسی کردووە کە حوکمی داوە بە شیرك بەسەر ئەوکەسانەی کەوا شیرکیان کردوە پێی وتون موشریك بە (إسم فاعيل)نەك بلێی وەالله جارێی ئێوە موشریك نین هەتا کوو پێتان ئەگا ، نا موشریکی کردوون پێی وتون تۆ موشریکن بەلاٌم ئەم ریسالەتان پێی گەیشت ئیتر ئێوە هیچ حوجەیەکتان نەماوە لەوەی ئێمە قیتالتان کەین ئێوە حوکمی کافرتان هەیە کافری ئەصلی ئەوەی کە پێغەمبەری خوا ﷺ لەگەلیدا جەنگی کردووە وە ئێوە مال ومندالتان چیە ؟

حەلال ئەبیٚ ئەوکاتە وە ئێوە خوێنتان حەلال ئەبیٚ مالتان حەلال ئەبیٚ وەناوی ناون ئەگەر لەسەر ئەوە رۆیشتبێتن بەو شێوازە و لەسەر شیرك لەدایك بووبێتن حوکمی کافری ئەصلی بۆ کردووم مقاتەلەشی کردوون[1] هەروەها لەکەلامی شێخ (عبدالعزيز بن باز) لەفتواکانیدا زۆربە ئاشکرا دەر ئەکەویٚ بابێن هەندێك لەو فتوایانە بخوێنینەوە بۆ نمونە :

تەماشای لجنەی دائیمە بکەین ئەلیٚ : یەك لەو پرسیارانەی کەلێیان کراوە ئەلیٚ: (هل هناك فرق بين المسلمين الذين عندهم نوع من الشيرك وبين المشريكين الذين لم يعترق بالإسلام؟)

[1] :ئەمەی کەباسمان کردلەکەلامی لجنەی دائیمیە .

ئایا فەرق هەیە لەنێوان ئەو موسلنانانەی کەوا نەوعێك لەشیرکیان هەیە ئەو موشریکانەی کەوا إعتراقیان بەئیسلام نەکردوە ؟

وەلامەکەی : (لافرق بين من يرتك سيف بدعى شركية تخرج من يكتسب الإسلامى منه وبين من لم يدخل فى الإسلام مطلقا فى تحريم مناكحت ومنع التوارث وبينهم وبين المسلمين ولاكن بينهم تفاوت فى درجة الكفري والعقوبة علية دنيا والاخرة حسب الدرجة طغيانهم)ئەلیٚ فەرق نیە لەنێوانیاندا لەنێوان کەسێکەوە ناوبیدعەی شیرکی کەوا ئەوکەسەی خوٚی بەداتە پالٚ ئیسبلام یا درابێتە پالٚ ئیسلام یان خەلك ئەلیٚ موسلمانان شیرك ئەکەن تەبعەن ئەمە موسلمان نیە ئەوەی شیرك بکا وە لەنێوان ئەو کەسەی کە مطلقاکە هەرنەهاتوٚتە ناو ئیسلام لەوەی کە هەردوویکان نابیٚ ژنیان بدرێتی سەیری کە ئەگەر شەخصێك ئەی وت (یارسول الله یان یا عبدالقادر)نابیٚ توٚ کچی بدەیتیٚ چونکە کچەکەت موسلمانە ئەو موشریکە خوای گەورە حەرامی کردووە ئەو موناکەحە (منع توارث) نابیٚ میراتی لیٚ وەربگریی نابیٚ میراتیشی بدرێتی لەهی موسلمان (ولاكن بينهم تفاوت فى درجة الكفري والعقوبة) بەلاٚم لەدەرەجەی کوفرەکە تفاوت هەیە کەمیان کوفرەکەیان زوٚرتر و کەمترە گرینگ هەردووکیان (والعقوبة علية دنيا والاخرة حسب الدرجة طغيانهم، فمثلا الاول : يعتبر مرتدا عن الإسلام يستتاب فإن تاب وإلا قتل لردته) ئەو کەسەی کە موسلمان بیٚ دوای بلیٚ (یارسول الله) بکەوێتە ناوشیرکەوە ئەوە بوە بە مورتەد ، وە ئەم کەسە چیٚ لیٚ ئەکرێی ؟ ئەم کەسە إستتابە ئەکرێی یانی داوای تەوبەی لیٚ ئەکرێی پێی ئەوترێی توٚ کافرو موشریکی تەوبە بکە ! ئەگینا ئەتکوژین (وماله لبيت المال لا لزوجة وأهلية) مالەکەی بوٚ کیٚ یە بوٚ بەیت المالە بوٚ ژن و مندالەکانی نیە ، چونکە موشریکەمیراتەکەی ناچیٚ بوٚ خوارخوٚی (لقول النبى ﷺ: من بدل دينه فاقتلوه)[1] هەرکەسێك کەوا دینەەی خوٚی گوٚری بیکوژن مورتەد بوویەوە بکوژرێی (والثاني يدعا الإسلام فإن إستجاب فبا) ئەها ئەوەی دووەمیش داوا ئەکرێی ببێت بە موسلمان یانی چی نیە ؟ کەدوای لی دەکرێی یانی کافرە . وەرە موسلمان ببەوە (إلا شرعه جهاد وقتل كاسأر كافر) ئەوەی ئەو کاتە جیهادی مەشروعە وەکو هەموو کافرەکانی تر

[1] : حديث صحيح رواه البخاري

(وماله فيؤن وغنميته للمسلمين) ماڵەكەی ئەبێ بە غەنیمە بۆ موسلمانان .(إن أخذ فی الجهاد واللورثته من أهلی دينه مات فی غيري جهاد)وە بۆ وەرەسەتەكەیتی لەئەهلی دینەكەی خۆی یانی ئەلی شیرك ئەگەر خۆیان مردن ئەولادەكانی خۆیان میرات ئەبن ئەگوێزرێتەوە ؟ بەلی، (إلا أن يكن مشرك من أهل الكتاب والمجوس فإنهم يقرون بالجزية اللتزموا بها) إلا ئەگەر ئەهلی كیتاب[1] بوون ئەمانە جزییەیان لێ وەرئەگیری غەیری ئەم كەسانەی جزییان لێ وەرناگیرێی یان موسلمان بوونە یان شەركردن وكافربوون ولێدانیانە ، یانی خەڵكی كاتێك بانگ ئەكرێن بۆ ئیسلام یان ئەهلی كیتاب یان ئەهلی كیتاب نیە ئەگەر ئەهلی كیتاب بوو موخەیەر ئەكرێی لەنێوان موسلمان ئەبێ یان جزییە ئەدەی یان لێت ئەدەین ئەمە ئەگەر ئەهلی كیتاب نەبوو مەجووس نەبوو ئەم كەسە چی لەگەلیدا ئەكرێی یان موسلمان ئەبی یان لێت ئەدەین واتا جزییە لەوان وەرناگیری ،(إذالتزموا بها عن يدنهم صاغرهم)ئەگەر ئەهلی كیتاب بوون ئەوا لێیان وەرئەگیری جزییە ،(وإلإ قتيلوا عند القدرة على ذلك لقوله سبحانه: (قَـٰتِلُواْ ٱلَّذِينَ لَا يُؤۡمِنُونَ بِٱللَّهِ وَلَا بِٱلۡيَوۡمِ ٱلۡأٓخِرِ وَلَا يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ ٱللَّهُ وَرَسُولُهُۥ وَلَا يَدِينُونَ دِينَ ٱلۡحَقِّ مِنَ ٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلۡكِتَـٰبَ حَتَّىٰ يُعۡطُواْ ٱلۡجِزۡيَةَ عَن يَدٖ وَهُمۡ صَـٰغِرُونَ)[2] ئەوە ئایەتەكەیە دەربارەی جزییە بەداخەوە كە ئەمرۆ زۆر موسلمانان بەناوی داعییەوە بەناوی دەعوەكار و ئەوانەوە بەداخەوە شەرم ئەكەن باسی جزییە و سەرانە بكەن باسی ئەوە بكەن كە عقوبەیا لەسەر بەداخەوە ئەوە نصی ئایەتە ئەبێ جزییە بەدەن نابێ سەربەرزبن ئەبێ صاغیربن ئەبێ حەقیربن ئەبێ رەزیل بن ئەمە لەدەولەتی ئیسلامیدا تەبعەن (وثبت عن رسول الله ﷺ: أخذ الجزية من مجوس هجر)[3] وە لەپێغەمبەری خوا ﷺ پابت بوە لەبوخاری كوا جزییەی لەمەجوس وەرگرتووە كەواتە یەهود ونەصارا و كە مەجوس جزییان لێ وەرئەگیری ئەگەر موسلمان نەبوون ئەبێ بەزەلیلی دابنیشن نابێ بەسەر بەرزی دابنیشن ئەمە وەلامی لجنەی دائیمەبوو لەم بابەتەدا .

وەلامی ترمات زۆرە بەنیسبەت ئەو كەسانەی كەوا ئەوكەنە كوفرەوە وە ئەم كەسە پێی دەوترێی كافر و إستتابە ئەكرێی ئەگەر تەوبەی كرد وە إلا لی ئەدرێی هەر كەسێك بكەوێتە

[1] :ئەهلی كیتاب یەهود و نەصارا ومەجوسیش چونكە حەدیسمان هەیە پێغەمبەری خوا صل الله عليه وسلم جزییەی لەوانیش وەرگرتوە .

[2] : سورة التوبة اية :٢٩

[3] : رواه البخاري.

ناو ئوموری شیرکیەوە ئەتوانن بگەڕێنەوە بۆ ئەو فصلە لەکیتابی (عاریض الجهل،فصلي ١٠:)بەراستی زۆر گرینگە بۆ هەموو ئەوانەی کەلەم مەجالەدا دەرس ئەلێنەوە یان بۆخۆیان ئەیانەوێی شت بزانن بگەڕێنەوە فتواکانی الجنەی علماء دەعوەی نجدی ، لجنەی دائیمە و شێخ (بن باز) وەرە سەر شێخ (بن باز) بزانە فتواکانی لەم کیتابە چەند فتوای هەیە دەربارەی ئەم بابەتە یەکێك لەفتواکانی ئەلێ :سەبارەت بەوە ئەوەیە ئایە ئینسانی جاهیل کە ئەمڕۆ مەوزوعی جەهل زۆر بوە بەحیسابی خۆی ئەلێ جاهیلە بە ئوموری تەوحید و شیرك و ئەوبابەتانە وە ئەکەونە ناوشیرکەوە ئایا ئەو کەسانە عوزریان بۆ هەیە ؟ پێیان نەوترێ ئەوانە مەسەلە ن موشریك نین ئەوانە کافرنابن ئەوانە نەزانن تەماشاکە سەبارەت بەفتواکانی یەکێك لەو فتوایانە ئەلێ (یقعو کثرم من عامة فی الجملة من المخالفات قادیخة في توحیدي فما حوکمە؟) بەشێخ (بن باز)ئەلێن زۆر لەخەلکی عەوام ئەوکەنە ناو مخالەفاتێکی زۆر لەمەسەلەی تەوحیددا (یارسول الله یا عبدالقادر یا غەوسی گەیلانی) نەرز ئەکەن بۆ ئەو چی ئەکەن وچی ئەکەن ،..؟ کە خوکمی ئەمانە چیە ؟ (وهل یعذرون بالجهل؟)وە ئایا بەنزانینی خۆیان عوزریان ئەدرێتی پێیان بوترێی کافرنین ئەمانە موشریك نین (وحکم مناکحتهم وأکلوا ذبایحهم؟) ئایا ژن وژنخوازی وەرگرتن لێیان یان پێدانیان یان سەربراوەکانی دەستیان چونکە ئەمە زۆر گرینگە ئەمە باس لەوە ئەکا ئەگەر یەکێك بلێ (یارسول الله) ئەگەر حەیوانێکی سەربریی یان پەلەوەرێکی سەربری یان دەعوەتێکی کردی بەحەیوان یان پەلەوەر تۆ ئەتوانی بیخۆیت یان ناتوانی ئەلێ نابێ بیخۆی ئێستا باس ئەکا (وهل یجوز دخوله بمکة المکرمة) ئایە ئەتوانن ئەمانە بچنە مەکەوە؟ چونکە مەککە حەرامە لەسەر موشریك لەجوابەکەیدا ئەلێ (من عرف بدعاء أموات والإستغاثة بهم) هەرکەسێك ناسرابێ بەوەیی کەوا هاواری بردووە بۆ مردوان داوا و هانای لێکردون و هانای بۆ بردوون (ونضرالهم ومحو ذلك من أنواع العیبادة فهو المشریکا کافرا لاتجوز مناکحة)ئەم کەسە موشریکە و کافرە نابێ ژن وژنخوازی لەگەلیدا بکرێی (ولا دخول المسجد الحرام ولا معامةلتم معامةلتم المسلمین) نابێ بچیتە مسجد الحرام نابێ موعامەلەی موسلمانانی لەگەل بکرێی (ولوا إدعا الجهل) بابش لێت نەمزانیوە بەنەزانین ئەمانەم کردوە(حتی یتوب الی الله کذلك)

تەوبە بکا لەو شیرکە ببێ بەموسلمان ئینجا ئەمە قەولی شێخ (بن باز)بوو ئایەت ئەهێنێتەوە لەسەر ئەوە لەسورەتی البقره

(وَلَا تَنكِحُواْ ٱلۡمُشۡرِكَٰتِ حَتَّىٰ يُؤۡمِنَّۚ) [1] نابێ تۆ ژنی موشریك بێنی ئادەی بزانم موشریك کێ یە ؟ ئەگەر کەسێك یان ئافرەتێك بلێ (یاغوسی گەیلانی یا عبدالقادر یا یان فلان،،) ئەمە موحیدەیە یان موشریکەیە ئەمە موشریکەیە کەواتە ئایەتەکە پێت ئەلێ چی ؟(وَلَا تَنكِحُواْ ٱلۡمُشۡرِكَٰتِ حَتَّىٰ يُؤۡمِنَّۚ وَلَأَمَةٌ مُّؤۡمِنَةٌ خَيۡرٌ مِّن مُّشۡرِكَةٍ وَلَوۡ أَعۡجَبَتۡكُمۡ) [2] ئەگەر کەنیزەیەکی باوەردار تۆبیخوازی باشترێکە لەموشریکەیەك چەنێ جوانیش بێ چەنێك بەدلیشت بێ (وَلَا تُنكِحُواْ ٱلۡمُشۡرِكِينَ حَتَّىٰ يُؤۡمِنُواْۚ) [3] ژن و ژنخوازی لەگەل موشریکاندا مەکەن مەیان هێنن هەتا موسلمان ئەبن (وَلَعَبۡدٌ مُّؤۡمِنٌ خَيۡرٌ مِّن مُّشۡرِكٍ وَلَوۡ أَعۡجَبَكُمۡ) [4] عەبدێکی موسلمان باشترێکە لەموشریکێك بالای تۆ چەند جوان و بەقەدر وریز و ئەوشتانەی هەبێ لەناو کۆمەلگادا پارە دارو خاوەن نەسەب و حەسەبیش بێ شتی وانیە موئمین و موشرك کەواتە قەزییەکە جیاکردنەوەیە لەسەر ئەساسی ئیمان و کوفردا دوای ئەوە شێخ ئەمستانە باش ئەکا هەتا دێتە سەر (ولايلتفة الي كونهم جهاله) ئاور نادرێتەوە بۆی کەوا ئەمانە نەزان بوون بۆیە وایان کردووە (بل يجب ان معامەله معامةللت الكفرا حتى يتوب إلي الله من ذلك)ئەبێ موعامەلەی کوفریان لەگەل بکرێی بەو فتوایانەی کە ئێستا باسمان کرد کەسێك کە مشهوربێ بەوەی کەوا هاواری غەیری خوا نەزر بۆ غەیری خوا ئەکا پەنا ئەگرێی بەغەیری خوا الموهيم ئعتقادی بەأموات هەیە لەگەل ئەمەشدا ئاگادار بە بەهەمان شێوەش ئەوانەشی کەکوفری ئەمرۆی عەصری خۆمانیان هەیە لە إعتقاد بوون بە علمانیەت و لیبرالیەت و مارکسییەت بەئیشتراکیەت قەومیات و بەهەمووطواغیتەکانی ئەم سەر زەمینە بەهەمان شێوە حوکمیان لەگەلدا ئەکرێی ها حوکمیان کومی ئەوەیە ئەلێ ئەمانە نابێ بلێ والله نەزانن چونکە ئەم مەسائیلانە مسائیلی ظاهیرەن شتێکن نابێ کەس نەیزانێ ئینسان یان موشریکە یان موحیدە لەو دووانە تجاوز ناکا ئەمەش فتوای شێخ بوو کەوا باسمان کرد وە چەندەها فتوایتر کە

[1] :سورة القبرة اية :٢٢١
[2] :سورة القبرة اية :٢٢١
[3] :سورة القبرة اية :٢٢١
[4] :سورة القبرة اية :٢٢١

ئێستا دوور ودرێژ دەخایێنی کە ئەگەر باسی بکەین ئەتوانین بگەرێینەوە بۆ ئەو کتێبە وە ئیستفادە لەو فتوایانە بکەن بۆیە لەو بابەتی عوزر بەجەهلەکەش لە کشف شبهات کە هاتوە شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) رەحمەتی خوای لێ بێ (الكفر المستفيد في تارك التوحيد) لە کشف شبهات زۆر بەجوانی باسی کردووە باسی ئەوەی کردوە کە کافر وە موشریك ئەوە کەسەیە کە بکەوێتە ئوموری شرکیەوە وە عوزر بەجەهل قبول نیە بلێ والله نەزانینەکەی عوزری ئەیاتی وەالله نەیکەین بە موشریك هەر موسلمانە نا، وەلەو لەو کشف شبهات چۆنی باس کردوە عرضا شتەکە هاتووە یانی ئەبینی بە تفصیل لەو خالەدا باسی نەکردووە بۆیە هەندێك کەس دێن چی لێ دەکەن ؟ معناکەی ئەگۆرن ئەلێن شێخ علی ئەساس کەلامی تری هەیە بگەرێرەوە بۆ کەلامە صەریحەکانی کەتۆ تێ نەگەیشتووی لەو مەلامەی کە شوبهەت بۆ دروست بوە تێدا کە مەبەستی تیا ئەوە نەبوو کابرا کافرنیە وتویەتی کافرێکە کە من قیتالی یەکەسەر لەگەل بکەم ئەما کافر و موشریکێکە بیدایەتا کەوتبێتە کوفر و شیرکەوە بەشیرکەکەی .

(اقتضاء حكمة الله تعالى أن يجعل لأنبيائه وأوليائه أعداء من الإنس والجن)

شێخ(محمدی کوری عبدالوهاب)ئەلی (واعلم أن الله تعالى بحكمته لم يبعث نبيا بهذا التوحيد إلا جعل له أعداء) پێغەمبەران (عليهم الصلاة والسلام)خوای گەورە هەرکەسێکی لەوان ناردبێت لەحیکمەتی ئەودا إلا ئەوە بووە کە دووژمنی بۆ دروست کا ! یانی صیراع لەنێوان حەق باطڵ بووە و ئەمێنی هەتا رۆژی قیامەت کەواتە کەسێك کەهاتە ناو دینی ئیسلامەوە وە بوە شوێنکەوتەی پێغەمبەرﷺ بەئیسراحەت دادنەنیشێت بلێ والله من عیلاقەی هیچ کەسێکم نیە نوێژی خۆم ئەکەم و عیلاقەم نیە علماء ئەلێن گەرتۆ وابلێت تۆ موسلمان نیت ئەبێ کافر کافر کەی ئەبێ بەرائەت لەکوفر و کافرین بکەی ئەبێ چۆن تەسلیم بووی بە توحید بۆ خوای تعالی وە ملت دا بەعیبادەتەکان ئەبێ بشلێت بەریم لەهەموو شیرك و موشریکین ئەوە نەلێت ئیمانت لێ وەرناگیرێت هەر (لا اله الا الله) خۆی مانای ئەوەیە ، لەپێشدا تۆ ئەلێ (لاله)ئینجا ئەلێ (الا الله) واتا بێ بروام بەهەموو شتێك تەنها (الله) نەبێ .

كافرم بەهەموو شتێك تەنها (الله) نەبێ .جا لێرەدا ئەلێت پێغەمبەران (علیهم الصلاة والسلام)خوا أعدا و دووژمنی بۆ دروست كردوون (كما قال تعالى: وَكَذَٰلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيَاطِينَ الْإِنسِ وَالْجِنِّ يُوحِي بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُرُورًا)[1] یانی ئێمە چۆن تۆمان موبتەلاكرد ئەی پێغەمبەرﷺ بەدووژمنەكانتەوە لەموشركین هەروەها هەموو پێغەمبەرانمان موبتەلاكردووە بەدووژمنەكانیانەوە لە دووژمنانی دین لە جن و ئینس ،لە مەرەضەی شەیاتینی جن و ئینس ئەمە دڵدانەوەی پێغەمبەرە ﷺ هەروا مەزانە تۆ دووژمنت هەیە (ئەبو جهل و ئەبو لەهبەكان)بەرامبەرت ڕاوەستاون شەیاتینی ئینس و جن بۆ پێشوانیش هەروا

بوون و دووژمنی پێغەمبەران بوون(علیهم الصلاة والسلام) تۆ لەسەر هەمان ڕێگەی ئەوان ئەڕۆیت ئەبێ ئەم دووژمنانەت هەبێ لەبەر ئەوەی جیهادیان بكەی ! شوێنەكەوتەی ئەنبیاء ئێوەش بەهەمان شێوە شوێنەكەوتەی پێغەمبەرمحمدﷺ ئەبێ ئێوەش بەهەمان شێوە ئاوا تەسەوركەن دووژمنتان لەسەر ڕێگایە بەڵكو زۆر بەی زۆری خەڵكی دووژمنتانە! كەتۆ بووی بەموسلمان بزانە (وَقَلِيلٌ مِّنْ عِبَادِيَ الشَّكُورُ)[2] موسلمانان كەمن بەلام لەم بەرەوە زۆربەی زۆری خەڵكی موشریكە كەواتە زۆربەی زۆری ئەو خەڵكە دووژمنی تۆیە ! (لَتَجِدَنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَدَاوَةً لِّلَّذِينَ آمَنُوا الْيَهُودَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا)[3] ئەوەی موحید نەبێ موشریكە خوای گەورە لەقورئاندا ئەفەرموویێ (وَمَا أَكْثَرُ النَّاسِ وَلَوْ حَرَصْتَ بِمُؤْمِنِينَ)[4] زۆربەی زۆری خەڵكی ئەگەر تۆ چەند حیصریشت هەبێ ئەی (محمد) ئەوان ئیماندارنین ! یان ئەلێ (وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُم بِاللَّهِ إِلَّا وَهُم مُّشْرِكُونَ)[5] كەواتە ئێمە دووژمنان زۆرە ! ئەها ئایەتەكە ئەلێ چی ؟(لَتَجِدَنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَدَاوَةً)(أَشَدَّ النَّاسِ عَدَاوَةً لِّلَّذِينَ آمَنُوا)كێ یە یەهود و موشریكەكانن ! ئەگەر موحید نەبێ موشریكە موشركیش گەورەترین دووژمنی تۆیە ئەبێ بزانی جا.

[1] : سورة الأنعام اية :١١٢
[2] :سورة سبأ اية :١٣
[3] :سورة المائدة اية :٨٢
[4] :سورة يوسف اية :١٠٣
[5] :سورة يوسف اية :١٠٦

وە شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب)ئەڵێ : (وقد يكون لأعداء التوحيد علوم كثيرة وكتب وحجج كما قال تعالى) خاڵێ دووەم :لێرەدا ئەوەیە ئەڵێ أعدا و دووژمنانی تەوحید وامەزانە ئەوانە ئەوها بەبێ دەنگ بەبێ کیتێب بەبێ عیلم راوەستاون علمێکی زۆریان هەیە ! کیتێبێکی زۆریان هەیە بەلگەیەکی زۆریان بەحیساب بەدەستەوەیە ! (كما قال تعالى: فَلَمَّا جَآءَتۡهُمۡ رُسُلُهُم بِٱلۡبَيِّنَٰتِ فَرِحُواْ بِمَا عِندَهُم مِّنَ ٱلۡعِلۡمِ)[1] کاتێك کەپێغەمبەرەکان هاتن دینیان بۆ بەیان کردن لەکتێب و لەموعجیزە هەمووی خستیانە بەرچاویان ئەوان بەچی دلخۆش بوون ؟ لەعیلمەکەی خۆیان کە لەباو باپیرانیان بۆیان ماوەتەوە ! وەکردیان بەدژی پێغەمبەراندا (عليهم الصلاة والسلام)وەخۆیان بەراست زانی و ئەوراستیەیان بەدرۆ زانی! لەبەر ئەوە ئینسانی موحید ئەبێ بزانێ خۆی ئامادەکە کە خۆی بەعیلمی کیتاب و سونەت مسەلەح بکا دژی ئەوانەی کەوا بەعلومی باو باپیرانیان خۆیان موسلەح کردوە دێنە پێشەوە لەگەل تۆدا بەربەرەکانێ ئەکەن !

شێخ(فوزان)ئەڵێ :

(حكمة الله تعالى في هذا تتلخص في أمرين)حیکمەتی خوا لەم بابەتەدا لەدووشتدایە:

یەکەم : (أنه ما بعث نبيا من أنبيائه إلا جعل له أعداء من المشركين) هیچ پێغەمبەرێکی نەناردوە (عليهم الصلاة والسلام) لەپێغەمبەرەکانی إلا دووژمنی بۆ دروست کردوە لەموشرکین (كما في الآية التي ذكرها المؤلف وكما في الآية)هەروەکو لەئایەتەکەی کە موئەلیف باسی کرد واتا شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب)(وَكَذَٰلِكَ جَعَلۡنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوّٗا شَيَٰطِينَ ٱلۡإِنسِ وَٱلۡجِنِّ يُوحِي بَعۡضُهُمۡ إِلَىٰ بَعۡضٖ زُخۡرُفَ ٱلۡقَوۡلِ غُرُورٗا)[2] وەلێرەشدا ئەفەرمووێی ئایەتێکی تری هێناوەتەوە (وَكَذَٰلِكَ جَعَلۡنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوّٗا مِّنَ ٱلۡمُجۡرِمِينَۗ وَكَفَىٰ بِرَبِّكَ هَادِيٗا وَنَصِيرٗا)[3] هەروەك چۆن بۆ پێغەمبەرانی پێش تۆ دووژمنمان دروست کردوە بەهەمان شێوەش دووژمنمان لە موجرمین بۆتۆ دروست کردوە ئەی محمد ﷺ بەلاَم ئاگاداربە پەروەردگاری تۆ بەسە بۆ ئەوەی رێی نیشاندەرت بێ وەسەرتخا بەسەریاندا ! کەواتە ئینسان نەترسێت لەسەر خوا توکل بکا بەسیەتی خوای تعالى خوای تعالى بەسە ئەم شەخصە هەرکەسێك بێ

[1] :سورة غافر اية :٨٣
[2] : سورة الأنعام اية :١١٢
[3] :سورة الفرقان اية : ٣١

لەمەیدانی دەعوەدا پشت بەخوا ببەستی داوا لەخوا بکا (وَمَن يُؤۡمِنۢ بِٱللَّهِ يَهۡدِ قَلۡبَهُۥ)[1] هەرکەسێك ئیمانی بەخوا بێ بەتەنها خوای گەورە هیدایەتی دڵی ئەدا ! وە خوای گەورەش نەصیرەتی سەرخەریەتی ئاگاداربن ئالەو تەوکولە قەت و بەهیچ شێوەیەك شکتان نەبێ کە خوا سەرخەرتانە (ولله في ذلك الحكمة من أجل أن يتبين الصادق من الكاذب) لەوانەیە بپرسین ئایە بۆچی ئەمە هەیە ؟ خۆ خوای تعالی ئەتوانی خوای تعالی ئەفەرمووێی : (وَلَوۡ شَآءَ ٱللَّهُ مَا فَعَلُوهُۖ)[2] ئەگەر خوا بیویستایە نەیاندەتوانی ئەوە بکەن ! بەلام خوای تعالی حیکمەتی هەیە لەوشتەدا حیکەمتەکەش چیە ؟ (أن يتبين الصادق من الكاذب) ئەبێ ئەو خەڵکە ئەبێ راستگۆ و درۆزن جیابکرێتەوە ئەوەی راست ئەکا لەئیمانەکەیدا ئەوەی درۆ ئەکا لەئیمانەکەیدا جیابکرێتەوە (ويتبين المطيع من العاصي) ئەوەی کەوا سەمع و طاعەئەکا ئەوەی کەوا یاخی ئەبێ ئەبێ جیابکرێتەوە (إذا بعث الأنبياء يدعون إلى الهدى صار هناك دعاة للضلال من أجل أن يمتحن الناس أيهم يتبع الأنبياء وأيهم يتبع دعاة الضلال) ئەگەر خوای تعالی پێغەمبەرانی نارد دەعوە ئەکەن رێنمای خەڵکی ئەکەن بۆهیدایەت ئەو خەڵکە ئەبن بەدوو بەشەوە :

کەسانێك بانگەواز کەرن بۆ گومرایی و ضلال وە کەسانێك شوێنیان ئەکەون ئەلێ (صار هناك دعاة للضلال من أجل أن يمتحن الناس أيهم يتبع الأنبياء وأيهم يتبع دعاة الضلال) واتا دوعاتی ضلال دروست ئەبێ بۆئەوەی خوا ئیمتحانی خەڵك بکا بزانی کێ شوێن پێغەمبەرەکە ئەکەوێی بەراستی و بەردوستی وە بەدوعاتی ضلال ناخەلەتێی وە کێ شوێن دوعاتی ضلال ئەکەوێی بانگەوازکەرانی گومرایی ئەکەوێی وە لەرێگەی پێغەمبەران لا ئەدەن ووەکو ئەمڕۆ : ئێستا لەسەر ئەرزی واقیعی ئێمە کەسانێك هەن ئەلێن خەلکەینە بگەرێنەوە بۆلای خوا (فَفِرُّوٓاْ إِلَى ٱللَّهِ)[3] کەسانی زۆریشمان هەیە هەتا یەکێك ئەلێ بگەرێرەوە بۆلای خوا ملیۆنەها ئەلێ وەرە کاکە شوێن رێبازەکەی من کەوە! شوێن طەریقەکەی من کەوە شوێن بۆچوونەکەی من کەوە لەخوات دوور ئەخاتەوە جا ئەوە خوای تعالی ئەیەوێی ئەو خەلکە تاقی بکاتەوە بزانێ کێ شوێنکەوتەی پێغەمبەرە بەراستیﷺ شوێنەکەوتەی خوایە وە کێ

[1] :سورة التغابن اية :١١
[2] :سورة أنعام اية ١٣٧
[3] : سورة الذاريات اية :٥٠

شوێنەکەوتەی طروقی ضلال وباطله (ولولا ذلك لكان الناس كلهم يتبعون الأنبياء) خۆ ئەگەر وانەبوایە یانی خوای گەورە بیویستایە هەمووی شوێن ئەنبیاء ئەکەوت ! (ولو في الظاهر ولا يتميز الصادق في اتباعه من المنافق لأن الأنبياء يتبعهم المؤمن الصادق ويتبعهم المنافق الكاذب) ئەنبیاء ئەگەر تۆ سەیریان بکەی لە عەصری خۆیاندا مونافیق هەبوە لەعەصریاندا ئەو مونافیقە لە ظاهیردا شوێن پێغەمبەرەکە کەوتوە بەس لەداخیلدا وانەبوە لەناوەرۆکا وانەبوە کەواتە ئەبێ مونافیق و کەسانی ئیمانداری ڕاستەقینە جیابکرێتەوە ئەبێ ئەم دووانە جیابکرێتەوە (والذي يميز هذا من هذا هو الابتلاء والامتحان) چی ئەمە جیائەکاتەوە ؟ ئیمتحان ، ئیختبار تاقی کردنەوە ئەو دوانە لەیەك جیائەکاتەوە یانی مەیدان دێتە پێشەوە ڕاستگۆ و درۆزنی لێك جیائەبێتەوە ئەو دوانە تێدا بۆ نمونە : ئێستا نوێژی بەیانی نوێژی عیشاء پێغەمبەر ﷺ ئەفەرمووێی : قورسترین نوێژە لەسەر مونافیق ئابەوە تاقی ئەبێتەوە ، یان جیهاد پێغەمبەر ﷺ دەعوەی کردوە ئەوانەی کەوا دادەنیشتن وعوزریان ئەهێنایەوە جیائەکرانەوە لەگەل ئەوەی کە ئەچوونە پێشەوە ئەچوون لەگەل پێغەمبەردا شەری ئەکرد ﷺ هەروەها لەهەموو بابەتێکی تردا (فالشدائد هي التي تبين الصادقين من المنافقين) یانی کاتی شیدە و نارەحەتیەکان یانی لەکاتی خۆشیدا تاقی نابێتەوە بەس لەکاتی چیدا تاقی ئەبێتەوە لەکاتی نارەحەتیەکاندا ڕاستگۆ لەگەل درۆزن و مونافیق جیائەبێتەوە (فالله جعل أعداء للأنبياء لحكمة من أجل الابتلاء والامتحان) کەواتە خوای گەورە بۆ ئەو دووژمنەی داناوە بۆئەوەی تاقیمان بکاتەوە ! سەیریکە خوای گەورە ئەلێت چی : (لِيَمِيزَ ٱللَّهُ ٱلۡخَبِيثَ مِنَ ٱلطَّيِّبِ وَيَجۡعَلَ ٱلۡخَبِيثَ بَعۡضَهُۥ عَلَىٰ بَعۡضٍ)[1] ئەم ئایەتە باسی ئەوەمان بۆ ئەکات کە کافرەکان مالی خۆیان سەرف ئەکەن لە عەداوەتی و دژایەتی کردنی دینی ئیسلامدا خوای گەورە ئەفەرمووی باسەرفی بکەن مالەکانیان دوای هەمووی ئەبێ بەحەصرەت ئائەوەش خوای گەورە ئەیەوێی تاقی بکاتەوە (لِيَمِيزَ ٱللَّهُ ٱلۡخَبِيثَ مِنَ ٱلطَّيِّبِ وَيَجۡعَلَ ٱلۡخَبِيثَ بَعۡضَهُۥ عَلَىٰ بَعۡضٍ)[2] تاوەکو مالی پیس وخاوێن جیابکاتەوە لەیەکتر هەرچی پیسەکانە کۆیی باکتەوە بیخاتە ناو جەهەنەمەوە، (هذه هي الحكمة بأن الله جعل لكل نبي

[1] : سورة الأنفال اية : ٣٧
[2] : سورة الأنفال اية : ٣٧

عدوا شياطين الإنس والجن) ئەمە حیکمەتەکەیە کەخوای تعالی دووژمنانی لە شەیاتینی ئینس و جن ئاگاداری خۆشت بیت نەك هەر لە ئینسانەکان بەلکو لەجنۆکەکانیش ئیتصالیان هەیە لەنێوان ئینسانەکان شەیاتینی جنۆکە ئیتصالی هەیە لەگەل شەیاتینی ئینس قسە ئەگۆرنەوە ئەیرازێنەوە درۆو دەلەسە ئەرازێنەوە بۆ یەکتری هەتاوەکو بەربەرەکانی دینی پێغەمبەرانی پێی بکەن کەواتە تۆ لێرەدا چیت لەبەردەم دایە دووژمنێکی زۆر ئەبێ وریای ئەوە بین نابێ بلێ بەموجەرد بوونی دووژمن من عیلاقەی ئەمەم نیە ناوەالله ئەکەوێتە ئیمتحان و ئیختباریشەوە تاقی ئەکرێتەوە سزا و عیقاب ئەدرێی لەدینت وەرئەگێرن ئەبێ تۆ سابت بیت (والشيطان هو المارد العاصي) شەیتان بریتیە لەو ئیتر گەر بێت و لەجن بێت و لەئینس بێت ئەو (المارد العاصي)یە ئەوەیە کەوا یاخی بووە لەفەرمانەکانی خوای تعالی تەرەفوعی کردوە لەئەمری خوای تعالی (فكل من تمرد عن طاعة الله فإنه شيطان سواء كان من الجن أو من الإنس) هەرکەسێك یاخی بێت لەفەرمایشتی خوای تعالی ئەوە شەیتانە ئەگەر لەجن بێت یان لەئینس بێت (حتى الدواب) هەتا ئاژەل ئاژەل کاتێك کە طوغیان ئەکا لێت بەلەسە ئەبێ ئەلێ چیە (تسمى شيطانا) پێی ئەوترێی شەیتان (وهو من شاط) فعلەکە لەوەدایە (شاط) (الشيء إذا اشتد)یانی غەزەبی توند ئەبێ کەقورس وگران ئەبێ (إذا اشتد))بەمانای ئەوە ئەلێ ئەمە پێی ئەوترێی (شاط) یان (أو من شطن إذا ابتعد) یان دورکەوتنەوە لێرەدا مەبەستی دورکەوتنەوە لەرێگەی حەق رێگەی صەواب رێگەی ئیمان (فالشيطان يكون من عالم الجن ويكون من عالم الإنس) لەهەردوو عالەمەکە شەیتان هەیە واتا متمرید واتا کەسێك دوورکەوتەوە لەدینی خوای تعالی .

(وقوله تعالى : يُوحِي بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ زُخْرُفَ ٱلْقَوْلِ غُرُورًا ج)[1] یانی بۆ فریودانی خەڵکی قسەی رازاوە دێنن دەیهێنن و دەیبەن وەکو ئەمرۆ تەماشائەکەی دیفاع لەئافرەتان دیفاع لەمافی مرۆڤ دیفاع لەفلان شت ئەیرازێنەوە ئەهێنن و ئەیبەن بەس بۆ ئەوەی لەدینی خوات دوربخەنەوە (الزخرف في الأصل الذهب) زخروف خۆی لەئەصلدا بەمانای زێر دێت ئالتون ، (وزخرف القول) کەکاتێك زخروف ئەدرێتە پاڵ قەول بەمانای چیە ؟ ئەو قەولەی کە رازاندراوەتەوە (المموه المزور) یانی (المزور الباطل) یانی رازاوەتەوە بە باطل حەق و باطل

[1] :سورة الأنعام اية :١١٢

تێکەلاو کراوە (لأجل أن يغر الناس) دێت ئەلێ ماڤ مرۆڤ ماڤ مرۆڤ کەلیمەیەکی جوانە وانیە بەلأم بەچیەوە ئەو مافە ئەپارێزێی بەدووژمنایەتی کردنی دینی خوای تعالی بەدوورکەوتنەوە لەدینی خوای تعالی بەگوێرایەلی نەکردن بەفەرمانەکەی خوا و پێغەمبەری خوا ﷺ دێت بەخۆی ئارائی ریجال دائەنێ بۆچوونەکانی خۆیان ئەهێنن کە رەخنە لە خوا و پێغەمبەری خوا ئەگرن ﷺ حەق و باطل تێکەلاو ئەکەن بەیەکا (فالقول المزخرف هو الباطل المغلف بشيء من الحق) قەولی مزخەرف ئەو قەولەیە کە باطل کەپروپوچە کەوا رووکەش کراوە بەشتێك لەحەق بەحەق پیشان ئەدرێی بەس لەناوەوە هەمووی باطل و بۆگەنە (وهذا من أعظم الفتنة) ئەمە لەگەورەترین فیتنە و تاقیکردنەوەیە بۆخەلکانێك کەبزانێ ئایە گوێی لێ ئەگرن یان نا ! (لأن الباطل لو كان مكشوفا ما قبله أحد) ئەگەر باطل وەکوخۆی بێتە پێشەوە کەس قبولی ناکا یانی حەقی لەگەل نەبێ بەس کاتێك کەوا رووزەرد و رووکەش کرا بەتۆزێك لەحەق ئەو خەلك سەریی لێ ئەشێوێت شوێنی ئەکەوێت (لكن إذا غطي بشيء من الحق فإنه يقبله كثير من الناس)ئەگەر شتێك لەحەقی پێدرا یانی دێت دیفاع لەئینسان ئەکا والله کاکە من مەبەستم وایە ئەبێ ئینسان رێزی لێبگیری و حورمەتی لێبگیری ئەم قسانە خۆشن بەس بەچی دەورە بەشەرعی خوا رێز لەو خەلکە بگرە بەفەرمانەکانی خوا حوکم رانی بکە یانی ئەلێ من رێز لەئەنبیا و رسول ئەگرم ئەمە شتێکی جوانە دێت لەولاوە هاوار ئەکا (يارسول الله ياعبدالقادر) ئەوە باطلەکەیە ئەوە شیرکەکەیە ئەوەیە کە بەئەبەدی لەجەهەنم ناتهێنێتە دەرەوە یانی لەهەردوو لایەنەکەدا چ لایەنی عیبادەت چ لایەنی تحکیم و شەریعەت کردن لەهەردوولایەنەکەوە خەلّك قسەیەکی حەق ئەهێنی و پری ئەکا لەباطل زۆربەی ئەو خەلّکەش شوێنی ئەکەون (فإنه يقبله كثير من الناس ، وينخدعون بهذه الزخرفة ، فهو باطل في صورة الحق) پروپوچە بەلام وێنەکەی وێنەیەکی حەقە (وَلَوْ شَآءَ رَبُّكَ مَا فَعَلُوهُ)[1] خوای گەورە فەرموویی :ئەگەر خوای بیویستایە نەیان ئەتوانی ئەوە بکەن (الله قادر على منعهم من ذلك) خوا خۆی ئەتوانی ئاگادارە مەشیئەتی خوا وایە هیچ کەسێك مەشیئەتی بەسەر مەشیئەتی خوادا زالّ نیە چ کافر چ موسلمان ! بەلأم خوای گەورە پێی خۆش نیە ئاگاداربن یانی خۆشەویستی رازی بوون شتێکە مشیئەت و قودرەت شتێکی ترە ئاگاداربن

[1] :سورة الأنعام اية :١١٢

خوای تبارك وتعالی قودرەت و مەشیئەی بەسەرهەمووواندا زاڵە بەلاَم خوای تعالی هیچ کاتێك پێی خۆش نیە کە کەسی باطل باطلەکەی رەوا پیٰ بدا ئەنجامی بدا (لا یرضی العیبادە الکفر) (الله قادر علی منعهم من ذلك لكنه شاء أن یفعلوه من أجل الابتلاء والامتحان) لەوانەیە زۆرکەس پرسیار ئەکا خوا بۆ شەیتانی هەر لەناو نەبرد بۆ هێشتیەوە ؟ حیکمەتی وایە کەوا خەڵکەکە تاقی بکاتەوە حیکمەتی وایە کە حەق وراستی دەربکەوێی حیکمەتی وایە کە خوا ئەبیٰ بپەرسترێی داوا لەوخەڵکە بکات بزانی کیٰ خوا ئەپەرستیٰ وەکیٰ شەیتان ئەپەرستێی ئەوە ئیشی خوایە نابیٰ ئێمە لەوە پرسیاربکەین ! گرینگ خۆتی هەرکەسێك شەخصی خۆیەتی هەلسێت بەعیبادەت کردنی خوای تبارك وتعالی داوا لەخەڵکی ئەکا بەقسەیان کرد باشە بەقسەیان نەکرد (وَمَا عَلَى ٱلرَّسُولِ إِلَّا ٱلۡبَلَٰغُ)[1] ئیتر لەوە مەکۆلەرەوە بۆ خوا شەیتانی دروست کرد بۆخوا وای کرد ئەو ئیشانە ئیشی ئێمە نیە خوای گەورە ئەفەرمووێی : ئێوە پرسیارتان لیٰ ئەکرێی خوا پرسیاری لیٰ ناکرێی (لَا يُسۡـَٔلُ عَمَّا يَفۡعَلُ وَهُمۡ يُسۡـَٔلُونَ)[2] ئێمە عەبدی خواین (وإذا كان هذا مع الأنبياء فكيف بغيرهم من الدعاة إلى الله) ئەگەر ئەمە لەگەل پێغەمبەراندا بێی ئایە ئەبیٰ چۆن بیٰ لەگەل دوعاتا یانی پێغەمبەران ئەم دووژمنانەیان هەبیٰ ئەی بانگەواز کەران (وعلماء التوحید) ئەی ئەبیٰ لەگەل عولەمای تەوحیدا تەئکید ئەبیٰ ئێمە ئاگاداری ئەم خاڵە بین یانی ئەمرۆ ئەمان ترسێنن بەدووژمنەکانی خوای تعالی والله ئەگەر تۆ ئەو قسەیە بکەی ئەتگرن وات لیٰ ئەکەن ئەوە ئەبیٰ ئی خوا پێی وتی لەقورئاندا هەرلەپێشەوە پێی وتی تۆ لەسەر ئەو دەعوەیە برۆیت دووژمنت بۆ دروست ئەبیٰ ئەوە شتێك نیە تۆ نەیزانی بەداخەوە ئەو کەسەی ئەو قسەیە ئەکا زۆر جاهیلە هەر زۆر بیٰ ئاگایە لەقورئان ئەگەر بەوە بمانترسێنن والله با قسە نەکەین لەبەر ئەوەی نەبگیرین و نەئەوبابەتە ئەبیٰ تۆ لەئەصلدا تۆ لەدەعوەکەی خۆت تیٰ نەگەیشتبی کەخوا پێی وتی دووژمنت لەسەر رێگەکەیە (فأتباع الأنبياء أيضا يكون لهم أعداء من دعاة الباطل في كل زمان وفي كل مكان) لەهەموو کات و شوێنەك دووژمنت هەیە مادەم تۆ داعیبی بۆ حەق (هذا مستمر في الخلق)ئەمە بەردەوامیەتی هەیە رۆژێك نیە لەرۆژان وانەبێت (وجود دعاة الحق وإلى جانبهم دعاة الباطل في

---
[1] :سورة العنكبوت اية :١٨
[2] :سورة الأنبياء اية :٢٣

کل زمان ومکان) یانی بوونی دوعاتی حەق وەلەگەلیاندا و لەتەنیشتیاندا دوعاتی باطل ئەمە لەهەموو کات و شوێنێکدا ئەمە هەیە کەواتە لەسەر ئەم خاڵە چەند بیری لێ بکەیتەوە کەمە ئەویش ئەوەیە نەترسیت فێر ئەکا وە ئازایەتیت فێر ئەکا وە موصابەر وصبرو دامەزراندت فێر ئەکا کە تۆ بەردەوام بی ئەگەر چی لەپێناوی خوادا سەری خۆشت دابنێ لەقورئاندا زۆر نمونەی وامان هەیە چەندەها پێغەمبەرﷺ کوژراون و شەهیدبوون لەم رێگەیە چەندەها صولەحا لەم رێگەوە رۆیشتوون چەندەها کەس لەورێگەوە سەریان داناوە بەڵام ئایە لەلای خوای تعالی ئەرۆن لەلای خواتعالی بەهەوەنتە ئەرۆن زۆر کەس هەیە ئەلێ ئەو قسەیە مەکە بەخوا بەهەوەنتە ئەرۆیی جاری لەحیکمەتی دروستبوونی خۆی تێ نەگەیشتوە کە خوای تعالی ئەو خەلکەی بۆچی دروست کردوە وە ئایە ئەم دونیایە تا سەرە یان مودەیەکی کەمە ویان تێ دەپەری بەسەرتادا و ئەچی بۆ حەیاتێکی هەتاهەتایی لەوێدا هەمووشتێك دەر ئەکەوێی لەدونیای ئێمەدا دونیایەکە بۆ إبتلاء و ئیختبار دای ناوە تۆ ئەبێ لەسەر حەق برۆیی جا لەسەر حەقەکە چی هاتە رێگات ئەبێ صەبر بگریی وەکو ئەنبیاء رسول وتیان (وَلَنَصۡبِرَنَّ عَلَىٰ مَآ ءَاذَيۡتُمُونَاۚ)[1] ئێمە صەبر ئەگرێن لەسەر هەموو ئەزیەتەکان تەبعەن کاتێك ئەڵێن صەبر ئەگرین ئەبێ ئەوەشمان لەبیر نەچێی ئەبێ ئومەتی ئیسلام هەولبدا بۆئەوەی ئومەتەکە بکەوێتە سەرپێی خۆیی وەسبەینی تەحکیمی شەریعەتی خوا بکا نەك هەر بەزەلیلی رازی بێ پێغەمبەران هیچ بەمە رازی نەبوون لەسەروویی هەموویانەوە پێغەمبەر محمدﷺ لەمەکە دانەنیشت بەتەنها بلێ (ئەبوجهل) تۆ تەنها داوای خوای تعالی بکە و داوای بتەکان بکە و دابنیشە نەخێر مەدینە دروست بوو شەر دروست بوو قیتال دروست بوو کاتێك وەفاتی کرد فتحی جزیرەی عەرەبی کرا وە (ئەبوبکر و عوسمانی وعومەر و عەلی) لەدوایدا دانەنیشتن لەجزیرەی عەرەب و بلێن پێغەمبەر بەوە رازی بوو تەواو بەحیساب کۆتاییمان پێ هێنا چونە دەرەوەی جزیرەی عەرەب هەموو لەم سەر تائەم سەر الحمدلله دەعوەی تەوحیدی بۆچوو جیهاد کرا قیتال کرا بۆئەم دینە .

دووەم: (وهو العجيب)شتێکی زۆر عەجیبە ئەویش چیە ؟(أن دعاة الباطل يكون عندهم علوم) یانی تۆ وامەزانە بەرامبەرەکەت کاتێك کە پێی ئەلێت جاهیل بەمانای ئەوەی کە هیچ

[1] : سورة إبراهيم ايه : ١٢

نازانێ نا خۆی جاهیل یەکێکە لەو کەسانەی کە پێی ئەوتری ئەوەیە کەهیچ نەزانێ علوم نەزانێ بەلاّم هەیە علومیش ئەزانێ پێشی ئەوترێی جاهیل ئەوەیە کە عەمەل ناکا بەعیلمی راستی یان عیلمی باطلی پێ یە و عەمەلی پێی ئەکا ! هەرجاهیلە (وعندهم كتب وعندهم حجج يجادلون بها أهل الحق) ئەمانە علومیان هەیە کتێبیان هەیە بەلگەیان هەیە دێت موجادەلەت ئەکا وەرازیی و قەناعەتیشی هەیە وائەزانێ شتەکەی خۆیی لەسەر حەقە (كما قال تعالى: فَلَمَّا جَآءَتۡهُمۡ رُسُلُهُم)[1] کاتێك کە پێغەمبەرەکانیان هاتن (يعني الكفار)واتا کاتێك کەکافرەکان هاتن (بِٱلۡبَيِّنَٰتِ)[2] ئەمە چیە (الحقائق البينة والعلم النافع) ئەو عیلمەی کە خوا بۆی ناردبوون (فَرِحُواْ بِمَا عِندَهُم مِّنَ ٱلۡعِلۡمِ)[3] ئەوان خۆشحالّ بوون بەوعیلمەی کەلەلایان هەیە ، کەواتە عیلمیان هەبوە کامەیە ئەو عیلمە (الذي توارثوه عن أجدادهم وآبائهم والذي هو عبارة عن كتبهم وعن حججهم التي توارثوها) ئەوەی کەوا بەمیرات بۆیان ماوەتەوە لەباو باپیرانیانەوە (وهذا واقع الآن) شێخ ئەمە تەرجوومە ئەکا بۆ واقیع جا ئەبێ ئاگاداربین هەرکاتێك ئایەتەکانی قورئانمان خوێند یان قەولی عولەمامان خوێند ئەبێ سەیری واقیعی خۆشمان کەین رەبطی کەینەوە ئەو قسەیەی کەئەکرێی بەجزئیاتی واقیعی خۆشمانەوە بۆنمونە : (فكم في الساحة من كتب أهل الباطل ككتب الجهمية) ئایە ئەمرۆ چەند لەناو ساحەکەدا کتێبی ئەهلی باطل هەیە لەکتێبی جەهمیەکان[4] (وكتب المعتزلة ، وكتب الأشاعرة ، وكتب الشيعة)ئەها کتێبی موعتەزیلە و ئەشاعیرە شیعەی رافیزە چەند زۆرە ئێستا هەتا مەداریسیان چەند زۆرە (كم في الساحة من كتب هؤلاء!) علمایان هەیە بەلاّم حەق نیە و سەیر ئەکەی حەق وباطلیان تێکەلاو کردوە وەکو وتمان (زُخۡرُفَ ٱلۡقَوۡلِ)[5] (وعندهم حجج مركبة ومزيفة تغر الإنسان الذي ليس عنده تمكن من العلم) کێ توشی هەلفرێوداندن ئەکا ئەوکەسەی عیلمی پێی نەبێ کەواتە پێویستە لەسەرت تۆ عیلم وەربگریی پێش هەموو شتێك خۆشەویستانم زۆر کەس هەیە ئەلێ من دەعوە ئەکەم بەلاّم عیلمی پێی نیە ئەکەوێتە ناو

[1] :سورة غافر اية :٨٣
[2] :سورة غافر اية :٨٣
[3] :سورة غافر اية :٨٣

[4] :تابعن بۆ (جەهمی کوری صفوان) کەلەمەنهەجی ئەهلی سوننە وجماعە لەئیمان و کوفر و مەسەئەلەی قەدەر لایان داوە.
[5] :سورة الأنعام اية :١١٢

ضلالاتەوە (فعلم الكلام وعلم المنطق اعتمدوه وجعلوه هو العلم الصحيح الذي يفيد اليقين.) ئەمانە هاتن عیلمی كەلام و عیلمی مەنطقیان كرد بەو عیلمانەی كە دەستی پێوەبگرن وە كردویانە بەعیلمی صەحیح ئەوە لەلای ئەوان إفادەی یەقین ئەكا بەحیساب ئەمانە مطمئمین ئەكاتەوە لەحەقائیقەكان كەچی خوای تعالی لەقورئان ولەحەدیسی صەحیحدا ئەم عیلمانەی بەئێمە نەوتوە كە ئیوە دراسەی ئەوشتانە بكەن ! .

(وجوب التسلح بالكتاب والسنة لدحض شبهات الأعداء)

(وجوب تعلم من دين الله ما يصير سلاحا تقاتل به الشياطين)

شێخ (محمدی كوری عبدالوهاب)ئەلیٚ : (إذا عرفت ذلك وعرفت أن الطريق إلى الله تعالى لابد له من أعداء) ئەلیٚ ئەگەرتۆ ئەمەت زانی زانیت كە رێگەی خوای تعالی رێگە بۆ رۆیشتن و بەدیداری خوا شاد بوون ئەم رێگەیە أعداءی لەسەر دووژمنی لەسەرە (قاعدين عليه) لەسەری دانیشتوون بۆتۆ لەكەمیندان بۆتۆ ،تۆش ئەبیٚ چی بكەی ! ؟تەبعەن ئەمانە كێن ؟(أهل فصاحة وعلم وحجج) ئائەم شەیاتینانە ئەهلی فصاحەت وعیلم وحوجەجیشن ئەبیٚ ئاگاداری خۆت بی لەرێگە راستەكە تۆ لائەدەن (فالواجب عليك أن تعلم من دين الله ما يصير سلاحا تقاتل به هؤلاء الشياطين الذين قال إمامهم ومقدمهم لربك عزوجل)ئەبیٚ تۆ عیلمی كیتاب وسوننەت پێی بیٚ عیلمی صەحابەت پێی بیٚ بەرەنگاری ئەمانەی پێی بكەیتەوە لەكاتێكدا كە خوای تعالی باسی كێمان بۆ ئەكا ! باسی گەورەی ئەوانەمان بۆ ئەكا باسی ئەوەی كەپێش هەموویان كەوتوە كیٚ یە شەیتانە سوێندی خواردوە وتویەتی (لَأَقۡعُدَنَّ لَهُمۡ صِرَٰطَكَ ٱلۡمُسۡتَقِيمَ)[1] ئەبیٚ لەسەر رێگە راستەكەی تۆ بۆیان دابنیشم نابیٚ بێلم خەڵك لەسەر ئەم رێگەیە بەئاسانی برِوا (ثُمَّ لَأٓتِيَنَّهُم مِّنۢ بَيۡنِ أَيۡدِيهِمۡ وَمِنۡ خَلۡفِهِمۡ وَعَنۡ أَيۡمَٰنِهِمۡ وَعَن شَمَآئِلِهِمۡۖ وَلَا تَجِدُ أَكۡثَرَهُمۡ شَٰكِرِينَ)[2] شەیتان ئەلیٚ ئەبیٚ لەسەر ئەم رێگەیە دانیشم بۆیی بەضلالەت و گومرایدا ئەوان بەرم وە ئەبیٚ لەبەر دەمیانەوە لەپشتیانەوە لەلای راستیان لای چەپیان لەولایەنەوە بۆیان بێم بەهەموو شێوازێك یانی مەبەستی ئەوەیە بەهەموو شێوازێك و رێگەیەكی گومرایی

---

[1] :سورة الأعراف اية :١٦

[2] :سورة الأعراف اية :١٧

بۆیان بێم ! سەریان لێ بشێوێنی ڕۆژێك بەناوی مافی مرۆڤەوە ڕۆژێكیتر بەناوی دیموكراتیەوە ڕۆژیكیتر بەناوی ئازادیەوە ! ڕۆژێكیتر بەناوی حەز وئارەزەوەكانمانەوە هەرۆژەو بەناوی شتێكەوە بۆمان دێت ئەمەیە كەئەلێت لەولا و لەولاوە بۆیان دێم ! ئینجا بەهۆی ئەمەشەوە نابینی زۆربەی زۆریان مطیعی تۆبن (وَلَا تَجِدُ أَكْثَرَهُمْ شَاكِرِينَ)[1] كەواتە زۆربەی زۆری خەڵك یاخیە لەفەرمانی خوا شوێن هەوا و ئارەزووەكانیان ئەكەون .

شێخ(فوزان) ئەلێت :

(أما أدلة القرآن والسنة فهي حجج ظنية بزعمهم لا تفيد اليقين)دەلالەتی قورئان و سوننەت لەلای ئەهلی بیدەعدا ئەوەیە كەوا شێخ باسی ئەهلی بیدەعمان بۆ ئەكا چ جای ئێمە باسی ئەهلی ضلال إلحادیش بكەین ! لەماركسینین و لەلینین ولەماوییەكان و لەدیموكراتیەكان ولیبرالیەكان و لەهەرچی ئەوكەسانەی كەپشت ئەكەن لەقورئان وسوننەت پشت ئەكەنە ئیسلامی راستەقینە (وهذا من تمام الفتنة والتزييف على الناس) ئەمەش لەتەواویەتی تاقیكردنەوە بەفتنەنانی خەڵكی وەغەش كردن لەخەڵكی (لأن الواقع الصحيح هو العكس) تۆبلێ والله قورئان وسوننە دەلیلی ظنی و دەلیلی یەقینین (وهو أن أدلة القرآن تفيد اليقين وأدلة المنطق والجدل تفيد الشك والحيرة والاضطراب) قورئان وسوننە یەقین نابەخشێ بەلام منطق عیلمی كەلام ئەمە یەقین ئەبەخشێ ! ئابەو شێوازە ضلال دێنە بەردەمان (كما أقر بذلك كبراؤهم عند الموت أو عند توبتهم ورجوعهم عن علم الكلام.) هەروەكو زۆربەی زۆری عولەمەلای ئەهلی كەلام و منطق لەكاتی مردنیاندا ئەوانەی كەخوا هیدایەتی داون و پەشیمان بوونەوە و پاشگەزبوونەتەوە وتویانە بەراستی ئێمە لەسەرباطل ڕۆیشتووین زۆربەیان وتویانە خۆزگەمان بەپیرەژنێك كەوا عقیدەیەكی صاف وپێگەرد وبەسادەی هەیە خۆزگە وابووینایە خۆزگە شوێنی ئەو ڕێگە و ڕێبازە گومرایانە نەكەوتووباینایە نەمان زانی چۆن ڕۆیشتوون و چۆن هاتین ! مێشكمان تێك چوو ولێمان شێوا ! ئەی ئەگەر لەسەر قورئان وسوننە ڕۆیشتباناایە ئەوهایان لێ بەسەرنەدەهات .

[1] :سورة الأعراف اية :١٧

(إذا كان هؤلاء عندهم فصاحة وعندهم حجج وعندهم كتب فلا يليق بك أن تقابلهم وأنت أعزل ، بل يجب عليك أن تتعلم من كتاب الله ومن سنه رسول الله ﷺ ئەمانە كە ئەهلی فصاحە وعيلم و كتێبن وحوجەجيان بەدەستە نابێ تۆ ئەوها بەسادەیەوە بچیتە پێشەوە ئەبێ تۆخۆت فێری كیتاب و سوننەت بكەی چونكە عامییەك وەكو باسیش ئەكا شێخ یەك عامی لەموحیدین بەرامبەر بەهەزار ئەهلی فصاحە و بەلاغە وعیلمی كەلام ئەتوانی رابوەستێ بەدەلیلی كیتاب و سوننە چونكە هەركەسێك ئەگەر دەلیلی كیتاب و سوننەی پێی بێت خوا منصوری ئەكا خوا سەری ئەخات (حجج هؤلاء الذين قال إبليس إمامهم ومقدمهم لربك عز وجل (لَأَقْعُدَنَّ لَهُمْ)[1]لبني آدم(صِرَٰطَكَ ٱلْمُسْتَقِيمَ)[2] رابەریان كە شەیتانە ئەلێ من لەسەر رێگە راستەكە دائەنیشم بۆیان (أي الطريق الموصل إليك)ئەو رێگەیەی ئەوان ئەگەیەنێی بەتۆ واتا رەزامەندی تۆ بەبەهەشتەكەی تۆ بەبینینی تۆ (ثُمَّ لَآتِيَنَّهُم مِّنۢ بَيۡنِ أَيۡدِيهِمۡ وَمِنۡ خَلۡفِهِمۡ وَعَنۡ أَيۡمَٰنِهِمۡ وَعَن شَمَآئِلِهِمۡۖ وَلَا تَجِدُ أَكۡثَرَهُمۡ شَٰكِرِينَ)[3] وەكو وتمان ئەیەوێی بەهەموو شێوازێك خەڵكی تووشی غروریەت بكا تووشی فریودان بكا (تعهد الخبيث أنه سيحاول إضلال بني آدم) عەهد و بەڵێنی داوە كە ئەبێ ئێمە بەرەو گومرایدا بەرێت جا ئەمە دووژمن نییە! وەنابێ تۆش خۆت ئامادە بكەی! (وكذلك أتباعه من شياطين الإنس من أصحاب الكتب الضالة والأفكار المنحرفة يقومون بعمل إبليس في إضلال الناس.) لێرەدا سەرنجتان بۆ شتێك رائەكێشم ئەگەر عولەمای ئەهلی سوننەت لەسەرەتاوە تائێستا سەیری كتێبەكانیان بكەی چەندێك دژی ئەهلی بیدەع بوون ئەهلی بیدەع لەكاتێكدا نوێژ كەربوون رۆژوو گربوون روویان كردۆتە قیبلە داوایان لەخوا كردوە بەڵام بەضلالەت و گومرایی وبیدەعەی خۆیان سەریان لەخۆیان و خەڵكی شێواندوە چەندێك عولەمای ئەهلی سوننە دژی ئەمانە بوون ئەی كەسانێك كە ئەمرۆ هەر رووناكەنە خوا ! كە ئەصلەن هەر جوێن بەخواو بەپێغەمبەریش ئەدەن والعياذ بالله كە ئەصلەن هەر رووناكەنە ئیسلام و بەشتێكی كۆنە پەرستی و رەجعیەتی ئەزانن ئەبێ مەوقیفمان بەرامبەر ئەوانە چۆن بێ ئەبێ سەلەف ئومەت مەوقیفیان

[1] :سورة الأعراف اية :١٦
[2] : سورة الأعراف اية :١٦
[3] :سورة الأعراف اية :١٧

بەرامبەرئەمانە چۆن بێ ئایە یەکێکی وەکو (إبن عباس)رەزای خوای لێ بێ دێت بلێ کوفرەکەیان (دون کفر)! ها بەوە ئەلێت (کفرا دون کفر) پەنا ئەگرین بەخوا لەو ضلالە.

(الإقبال على الله والإصغاء إلى حججه وبيناته)

شێخ(محمدی کوری عبدالوهاب)ئەلێ : (ولكن إذا أقبلت على الله) ئەگەر رووت کردە خوا (وأصغيت إلى حججه وبيناته)گوێت شل کرد بۆ بەلگەکانی و بۆ فەرمانەکانی بۆ بەلگە رۆشنەکانی (فلا تخف ولا تحزن) نەخەم بخۆ نە بترسە لەبەرچی ؟ (إِنَّ كَيْدَ ٱلشَّيْطَٰنِ كَانَ ضَعِيفًا)[1] بەراستی فرو فێلی شەیتان زۆر لاوازە لەبەرامبەرئینسانی موخلیص و موخلەص لەبەرامبەر کەسێك کەوا هەموو ئیشەکانی خۆیی پوختەکردبێتەوە بۆ خوای گەورە وە شوێن کیتاب وسوننە کەوتبێت ئەگەر بەراستی ئەوها بکەیت کەس پێت ناوێرێت .

شێخ (فوزان)ئەلێ :

(كما قال الله سبحانه وتعالى : فَقَٰتِلُوٓاْ أَوۡلِيَآءَ ٱلشَّيۡطَٰنِۖ إِنَّ كَيْدَ ٱلشَّيْطَٰنِ كَانَ ضَعِيفًا)[2]ئێوە لەدۆستانی شەیتان بەن و بیان کوژن و شەریان لەگەلدا بکەن بچن بەگژیاندا چونکە کەیدی شەیتان و فروفێلی شەیتان بەراستی لاوازە تەحەمولی حەق ناکات ، فروفێلی شەیتان وەك تاریکی وایە دەلیل و بەلگەی قورئان و سوننە وەك رووناکی وایە هیچ کاتێك تاریکی بەرامبەر رووناکی وەستاوە ! هیچ کاتێك شەوی تارێك بەرامبەر بە تیشکی خۆر خۆیی گرتوە ! بمێنیتەوە ! نامێنیتەوە ، (فهم مهما كان عندهم من القوة الكلامية والجدال والبراعة في المنطق والفصاحة إلا أنهم ليسوا على حق) جا ئەهلی باطل چەندێك فەساحەت وقوەی کەلامیان بەدەستەوە بێ چەندێك جیدال و بەراعەیان لە عیلمی کەلام و لەو بابەتانەدا هەبێ لەرەوان بێژی و لەبەلاغ و فەساحەتدا هەبێ (وأنت على حق ما دمت متمسكا بالكتاب والسنة وفهمت الكتاب والسنة فاطمئن فإنهم لن يضروك أبدا) تۆ لەسەر حەق بووی مادەم لەسەر کیتاب و سوننە بووی لەکیتاب و سوننە تێ گەیشتبووی ئائەوە گرینگە تۆ تێ بگە لەکیتاب

[1] : سورة النساء اية :٧٦
[2] :سورة النساء اية :٧٦

و سوننه كه لەوه تێ گەیشتی دلنیابه ئەوانه زەرەرت پێی ناگەینن ناتوانن چونكه خوای گەوره فەرموویەتی (إِنَّ كَيۡدَ ٱلشَّيۡطَٰنِ كَانَ ضَعِيفًا)[1] بزانه پێغەمبەران هەموویان ئەو قەوومه هەرهەمویان كه موشريك بون چون بەگژیاندا توانیویانه كەوا حوجەج و ئەدیلەكانی ئەوان رەت بكەنەوه ! لەدوایشدا لەسەرجەمیاندا هەر ئەنبیاء ورسول بردویانەتەوه ئەوه (إبراهيم) بەتاقی تەنها ئەچێتە بەردەم ئەو دەولەتە گەورەیەی (نەمرود) بەحوجەج و بورهان (إبراهيم)ئەیباتەوه ناتوانی بەرامبەر ئەو حوجەج و بورهانانەی (إبراهيم) ئەصلەن بتوانێ رەدێكیش بداتەوه (لكن هذا يحتاج إلى الرجوع إلى الكتاب والسنة) ئەمە نەصیحەتی شێخە بۆمان بگەرێینەوه بۆ قورئان و سوننه ! خۆمان بەكیتاب و سوننه شارەزا كەین (فإنك بذلك لا تخاف مهما كان معهم من الحجج والكتب لأنها سراب) چەندێك بەلگە و كیتێب و چەندێك بیردۆزە وچەندێك بۆچوون وئایدیا وفەلسەفە وسیاسەت و بەزم ورەزمە پوچەلەكانی خۆیان هەبێ هەمووی سەرابە[2] ئەلێ شاعیر وتویەتی : (حجج تهتهافت كالزجاج تختخالهلها حقا وكل منها كاسر مكسور)[3] ئەوانەی بەدەستیانەوەیە بەحیساب حوجەجە ئەلێ هەمووی بەردەبێتە خوارەوه ئەشكێ بەیەكا وەكو شوشەیەك چۆن ئەشكێ هارا ئەكاتە خوارەوه ، وئەزانی حەقە كەچی حەقیش نیە هەمووی (كاسر مكسور) هەمووی خۆی خۆی ئەشكێنی خۆیی خۆی بەطال ئەكاتەوه (فالسراب يزول) سەراب لەناو ئەچێ ئەروات و لەبەر چاو نامێنی (كذلك هذه الحجج إذا طلعت عليها شمس القرآن وبينات القرآن زال هذا الضباب الذي معهم) ئەگەر بێتوو هەر باطیلیك ئەوان بەدەستیانەوه بیگرن كه كیتاب و سوننەت كه رۆشنایی كیتاب و سوننه هات بەسەریدا هەمووی لەناو ئەچێ ئەو تەمە ئەرەوێتەوه (وهذه سنة الله سبحانه وتعالى)وەكو ئەفەرمووێ خوای تعالى:(بَلۡ نَقۡذِفُ بِٱلۡحَقِّ عَلَى ٱلۡبَٰطِلِ فَيَدۡمَغُهُۥ فَإِذَا هُوَ زَاهِقٌۚ وَلَكُمُ ٱلۡوَيۡلُ مِمَّا تَصِفُونَ)[4] خوای گەوره حەق بەسەرباطلدا سەرئەخا و چۆن ئەمێنێتەوه لەناو ئەچێ (وَلَكُمُ ٱلۡوَيۡلُ مِمَّا تَصِفُونَ) خوای گەوره هەرەشەیان لێ ئەكات لەوەی ئێوه وەسفی ئەكەن

---

[1] :سورة النساء اية :٧٦

[2] :سەراب : بەوشتە دەوترێی تۆ شتەكە بەچاوەكانت ئەبینی بەلام وجودی نیە ، لەدوورەوە تۆ گۆمێك ئاو ئەبینی كەچی كەنزیك ئەكەویەوه هیچ نیە لەبیابانەكان ئەمە زیاتر روودەدات .

[3] : ذكر ذلك شيخ الإسلام ابن تيمية عن الإمام الخطابي في مجموع الفتاوى:٤\٨٢

[4] :سورة الأنباء اية :١٨

لەوەی ئێوە لەوەی حەقی خوای گەورە نادەن وە تەقدیری گەورەیی خوا ناکەن ئەولادی بۆ قەرار ئەدەن یاخود ناحەقی ئەکەن لەوەی عیبادەت بۆغەیری خوا ئەکەن وەیل بۆ ئێوە بێ (قُلْ إِنَّ رَبِّي يَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَّامُ الْغُيُوبِ)[1] خوای تعالی حەق بەسەرباطلدا فرێی ئەدا لەبەر ئەوەی شارەزای هەموو شاراوەکانە (قذائف الحق تدمر الباطل مهما كان.) خوای تعالی کە حەق ئەهێنی کە کیتاب و سوننە هەموو باطیلیك لەناو ئەبا بەس گرینگ ئەوەیە تۆ حەقەکەت پێی بێت تۆ موسەلەح بیت بەو حەقە .

(تقسيم الناس إلى ثلاثة أقسام)

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەلێ : (والعامي من الموحدين يغلب ألفا من علماء هؤلاء المشركين ، قال تعالى : وَإِنَّ جُندَنَا لَهُمُ الْغَالِبُونَ)[2] واتە : کەسێك لەیەکخوا پەرستان باعمیش بێ جا عامی مانای زۆرە هەیە هەرهیچ نازانێ ناخوێن و ناخوێنێتەوە هیچی پێ نیە عقیدەکەشی تەواو نیە هەیە ئەخوێنتەوە بەس عقیدەکەی تەواو نیە هەیە ئەخوێنێتەوە و ئەنوسێت و عامییە بەڵام عقیدەکەی تەواوە ئەوەی کەمەبەستیەتی لەکەلیمەی عامی شێخ(محمدی کوری عبدالوهاب)ئەو کەسانەیە ، نەك عامی بەمانای ئەو عەوامە خەڵکەی کە ئێمە دەیبنین هیچ لەعقیدە نازانێ مەبەستی ئەوە نیە سەیرکە (والعامي من الموحدين) بەستیەوە بەچی عامیەکە ئەبێ موحید بێت و یەکخوا پەرست بێت ئەی چۆن یەکخوا پەرستە هەتاوەکو هەندێی شتی نەزانی بێت لەتەوحید بەڵام ئەوە ئەوەمان تێ ئەگەینێت کە عامی هەیە وعالم هەیە ئەم عامیە راستە عقیدەکەی دروستە شتی بیستوە بەڵام عیلمێکی وای نیە کە بتوانێ لەگەل بەرامبەردا وتوێژبکات موجادەلە و موناقەشە بکات ئەوە عامییەکە لەموحیدین بەس عقیدەکەی دروستە مەبەستی (محمدی کوری عبدالوهاب) رەحمەتی خوای لێ بێت ئەو جۆرە عامیانەیە ئەلێ ئەوجۆرە کەسەی کەوا لەعەوامی خەڵکە و عقیدەکەی دروستە ویەکخوا پەرستە (يغلب ألفا من علماء هؤلاء المشركين) ئەگەر بکەوێتە قسە کردن لەگەل سەیرکە ناوی نان عولەما عولەمایی ئەلێ (هؤلاء المشركين) وردببنەوە مەبەستی

[1] :سورة سبأ اية :٤٨
[2] :سورة الصافات اية:١٧٣

لەکێ یە (المشركين)! مەبەستی ئا لەو کەسانەیە کە عیلمێکی زۆریان هەیە لەعولومی اللغە و ئالە هەروەها لەعیلمی کەلام بەلاَم عیلمی تەوحیدیان نیە یانی بەلایەنەوە دروستە بلێت (یارسول الله یا عبدالقادر) باعیلمی نەحو صەرف وعیلمی کەلام ومنطق وهەتا عیلمی فقهیشیان هەبێ چونکە ئەو علومانە کەپێیان ئەوترێی علومی ئالە بۆ خزمەت کردنی قورئان وسونەی صەحیحەیە یەکەم شت کە تۆ لەعقیدە تێ بگەیت یەکخوا پەرست بی کەچی ئەوان إتهام بەو لایەنە نادەن بۆیە پێ وتن (يغلب ألفا) هەزار کەس لەو عولەمایە موشریکانە ئەبەزێنێ ئەمەش یەکێکیترە لەو بەلگانەی کە شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) بەتەعین تەعینی کرد کە ئەوە موشریکە کە بلێت (یارسو الله) ﷺ ناویی نا موشریك نەك ئەو بیدعەیەی کە بلاو بویتەوە لەمەسئەلەی لە کوفر و شیرکدا کە ئەلێ : قەولەکە شیرکە بەس قائیلەکە موشریك نیە ! ئەوە هەلەیە ئەو قسەیە چۆن قەولەکە شیرك و قائیلەکە موشریك نیە ئەی چیە مادەم ؟! موحیدە یانی کابرا بلێ (یا عبدالقادر) موحیدە ! یان ئەبێ پێ بوترێی موشریك ئەوەش یەکێکی ترە لەو بەلگە گەورانەی لەو بەلگە بەهێزانە کە لەکشف الشبهات هەروەکو لەبابەتەکانی رابردوودا ئاماژەمان پێ دا لەمەسەلەی (عوذر بالجهل) وتمان شێخ(محمدی کوری عبدالوهاب) وەکو باقی ئەئیمەی سونە و جماعە لەرابردووان ئەلێ نەزانین ناخوا لەمەجالی تەوحید وئیماندا ، لەمەجالی شیرك و تەوحیدا نەزانین ناخوا کابرا بکەوێتە شیرك موشریکە ئەوە لێرەدا بە (إسم فاعل) ناوی برد (من علماء هؤلاء المشركين) تەعینیشی کرد ! (كما ، قال تعالى : وَإِنَّ جُندَنَا لَهُمُ ٱلۡغَٰلِبُونَ)[1] هەروەکو خوای تعالی فەرموویەتی : سەربازەکانی ئێمە ئەوانە لەبەرامبەر دووژمنانیدا خوای گەورە بەسەریان دەخا زالْیان ئەکات بەسەر دووژمنانیدا ، جا سەربازەکانی خوا کێن؟ عالمی موحیدە ،طالبی عیلمە عامی موحیدە هەمووی سەربازی خوای تعالی یە .

شێخ (صالح) ئەلێ :

(هذا من العجائب) بەراستی ئەمە شتێکی سەرسورهێنەرە (أن العامي غير المتعلم من الموحدين يغلب ألفا من علماء المشركين) یانی کابرایەکی عامی بەلاَم بەمەرجێ عقیدەکەی دروست بێ وەکو وتمان بەهەموو عامیەك نالێن ! ئەو عامیەی کە عقیدەکەی دروستە بەس

[1] :سورة الصافات اية:١٧٣

چيه ئەلێ (غير المتعلم) واتا نەهاتون علومێکی زۆر بخوێنی لە نەحو وصەرف و بەلاغە و عولمی حەدیس و ئصولی فقه و علومەکانیتر ئەمانە شارەزابێ نەبوە بەعالم بەلام مختصری عیلمی عقیدەی وەرگرتوە تەبعەن ئینسانیش هەمووی ئەبێ بەعالم هەمووی نابێ بەعالم ! ئەها خوای گەورە ئەفەرمووێی : (فَسۡـَٔلُوٓاْ أَهۡلَ ٱلذِّكۡرِ إِن كُنتُمۡ لَا تَعۡلَمُونَ)[1] زۆرینەی خەڵك عامیيه عولەما بەکەم هەلێ ئەکەوێت پاشان ئەفەرمووێی یەك لەو موحیدانە کەوا عامیش بێ (يغلب ألفا من علماء المشركين) بۆچی (ذلك لأن العامي عنده الفطرة السليمة) لەبەر ئەوەی فیترەی پاکی هەیە فیترەی پاك چیه ؟! ئەوەیە ئەو خوایەی کە ئێمەی دروست کردوە ئەبێ تەنها هەر ئەو بپەرستین ئائەمە فیترەتە پاکەکەیە کە خوای تعالی ئینسانی لەسەر دروست کردوە (التي لم تتلوث بالشكوك والأوهام وقواعد المنطق وعلم الكلام) ئەیێ بەهیچ شێوەیەك یانی پیس نابێ بەگومان و بەخەیالات و بەوشتانەی کە لەعیلمی کەلام و منطق دانراوە کەوا مێشکی خەلکیان پێی پرکردوە (أما العالم المشرك) شێخ(فوزان)یش ئەلێ عالمی موشریك (فليس عنده فطرة سليمة) ئەو عالمە موشریکانەی کە بائەو هەموو علومە بزانن لە علومی ئالە و کەلام واللغه و منطق بەتایبەتی علومی ئالە چونکە زۆربەی زۆری علومی موشریکەکان علومی ئالەیە بابیزانن فیترەکەیان سەلیم نیە (أما العالم المشرك فليس عنده فطرة سليمة ولا علم صحيح) عیلمی صەحیحی پێی نیە کە عیلمی عقیدەی صەحیحە (وصاحب الفطرة السليمة يتغلب على الذي ليس عنده فطرة ولا علم لأن علمه جهل) کەواتە صاحیبی فیترەی سەلیمە با عامیش بێ کێ ئەبەزێنێت ؟ زاڵ ئەبێت بەسەر ئەو کەسەدا کە فیترە و عیلمی نیە چونکە عیلمەکەی ئەگەر هەشیبێ لەمەیدانی عیلمدا پێی ئەوترێی عیلمی جەهل !

*(إذا فالناس ثلاثة أقسام) شێخ (فوزان) ئەلێ خەڵك ئەبێت بەسێ بەشەوە:

یەکەم (القسم الأول: من عنده علم صحيح وفطرة سليمة) شەخص هەیە عیلم و عقیدەی راست و دروستی هەیە وە فیترەکەشی سەلیمە شیرکی تێکەل نەبوە واتا (وهذا أعلى الطبقات) ئەمە لەخەلکیدا بەرزترین چینە (وهذا هو الذي أقبل على ربه) ئەمەیە کە رووی کردۆتە پەروەردگاری خۆیی (وأصغى إلى حججه وبيناته) گوێی شل کردوە بۆ بەلگەکان و بۆ ئەو بەلگە و بورهانانەی کەخوای گەورە بەیانی کردوە (فصار عنده علم صحيح وفطرة سليمة

[1] :سورة النحل اية ٤٣

.)کەواتە ئەمجۆرە کەسانە زانیاری راستیان هەیە وەهەروەها فیترەیەکی پاك و خاوێنیان هەیە دوور لەشیرك .

دووەم (القسم الثاني: من ليس عنده علم) عیلمی نیە عیلمێکی زۆری نیە (لكن عنده فطرة سليمة) بەلاّم فیترەیەکی خاوێنی هەیە شیرك بۆ خوا قەرارنادات ئەلێ ئەوەی کەمنی دروست کردوە ئەبێ ئەو بپەرستم من چۆن هاوارکەمە بەشەر! (وهو العامي من الموحدين.)ئینجا ئەوەیە لەعامی موحیدین .

سێیەم (القسم الثالث : من ليس عنده فطرة سليمة ولا علم صحيح) نەفیترەکەی سەلیمە نە عیلمێکی صەحیحیشی لەلایە (وإنما عنده سراب) وەك سەرابە وایە (لا حقيقة له) حەقیقەتی نیە (فهذا يهزم أمام العامي) ئائەمە ئەدۆرێت بەرامبەر بە کەسێك کە فیترەی سەلیم بێ باعامیش بێ (فكيف أمام العالم الذي عنده علم صحيح وفطرة سليمة ؟)ئەگەر لەبەرامبەر عامییەکدا ببەزێت لەبەرامبەر عالمێك کە فیترەی سەلیم علمێکی صەحیحی هەبێ چۆن نابەزێت ؟! (فهذا مما يدلك على أن تعلم العلم النافع يكون سلاحا للمؤمن أمام أعداء الله ورسولهﷺ) ئەمە ئەوە ئەگەیەنێت کەوا پێویستە لەسەرمان عیلم وەربگرین ئەبێ بەعیلم برۆینە پێشەوە وە ئەمە صیلاحی ئێمەیە بەرامبەر بە دووژمنانی خوا و پێغەمبەری خوا ﷺ.

(غلبة جند الله بالحجة واللسان كما هم الغالبون بالسيف والسنان)

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب)ئەلێ : (فجند الله هم الغالبون بالحجة واللسان كما هم الغالبون بالسيف والسنان.) بەراستی دوو دەستە واژەی زۆر زۆرجوانە ئەلێ : سەربازەکانی خوا ئەمانە خوای تعالی سەریخستوون زاڵی کردوون بەسەر دووژمنەکانیاندا لەدوو لایەنەوە :

یەکەمیان : بەحوجە و بەلیسان (زمان) واتا بەلگەکانیان زۆر بەهێزە بەزمان کە قسەئەکەن لەگەل خەڵك کەس پێیان ناوێرێت ئێستا سەیری پێغەمبەر (إبراهیم) بکە لەگەل نەمرود دا چی پێی وت ؟ (فَبُهِتَ ٱلَّذِى كَفَرَ)[1] هیچی پێ نەما

دووەمیان: (كما هم الغالبون بالسيف والسنان) ئەگەر بچنە مەیدانەوەش بەشمشێر بیکەن بەسەرەرم بیکەن بەصیلاح بیکەن هەر ئەوان سەرئەکەون بەس بەشەرتێك مەرجەکانی نەصر بەجێبێنن چونکە ئەگەر مەرجەکانی نەصر و سەرکەوتن بەجێ نەهێنن مەرج نیە سەربکەون سەرکەوتن هەموو کاتێك خوای تعالى نایدات إلا بەوکەسانە کە مەرجەکان بەدی ئەهێنی ئێستا پێغەمبەری خوا ﷺ لەشەری ئوحد دا لەبیدایەت سەرکەوتووبوون لەدوایدا چیان بەسەرهات چونکە مەرجی نەصریان نەبرد بەرێوە لەبەر ئەوە بەقسەی پێغەمبەریان نەکرد ﷺ قسەکەیان شکاند ئەوەبوو تووشی ئەو نارەحەتیە بوون کەتووشی بوون کەواتە ئەبێ ئاگاداربین لەروانگەی حوجە و لیسان ئەهلی سونە ئەهلی عیلمی تەوحید قەت نابەزێت هیچ کاتێك نیە ببەزێت بەس لەلایەنی شەر و لەلایەنی رووبەروو بوونەوە لەگەل دووژمنانی دین ئەبێ مەرجی تەوحید و مەرجی نەصر لەخۆیاندا بێنە جێ هەتا خوای تعالى سەریان بخات کەواتە لەهەردوولایەنەکە هەر سەرکەوتوون .

شێخ (صالح) ئەلێ :

(قال تعالى : (وَإِنَّ جُندَنَا لَهُمُ ٱلْغَٰلِبُونَ)[2] أضاف الجند إليه سبحانه وتعالى) خوای تعالى إضافەی جوندی بۆ لای خۆی کرد سەیرکەن ئەوشتانەی کە إضافە ئەکرێی بۆ لای خوای تعالى لەسەر دووبەشە :یان إضافەی سیفەیە بۆ لای خۆیی یانی إضافە سیفەیە بۆلای موصوف کە ئەفەرمووێی (يَدُ ٱللَّهِ)(وَجۡهَ ٱللَّهِ)ئەمانە مخلوق نین ئاگاداربە ئەمە سیفەیە بۆ لای موصوف سیفەتی خوایە بۆ لای خۆیی کە إضافەکراوە ، بەس إضافەمان هەیە إضافەی مخلوقە بۆلای خوای تعالى إضافەی تەشریفی پێ ئەلێن وەکو ئەمە (جُندَنَا) جوندیەکانی ئێمە سەربازەکانی ئێمە یان (نَاقَةُ ٱللَّهِ) یان (عِبَادَ ٱللَّهِ) (وجند الله هم المؤمنون) خوای تعالى رێزی لێ ناون بەوەی کەدوایتە پاڵ خۆیی ئەلێ ئەوە جوندیەکانی منن ئەوە سەربازەکانی منن

---

[1] :سورة البقرة اية : ٢٥٨

[2] :سورة الصافات اية :١٧٣

سەربازەکانی منن بەراستی ئەوانە زاڵن لەمەیداندا (وجند الله هم المؤمنون) بەس کێن ئەوانە !؟ (هم المؤمنون) نەك (المشركون) (يقال لهم جند الله ، ويقال لهم حزب الله) تەبعەن ئاگادربن ئەو کەلیمانە چی لێکرایە لەناو کۆمەلگادا هەرکەسێك هەلدەستێت ناوی خۆیی پێت لێ ئەنێ ئەگەر ئەویش نەبێ بۆنمونە ئێستا(حزب الله)ی رافیزەیی هەیە خوا لەناویان بەرێت بزانە ناوی خۆیان ناوە (حزب الله) حزبی شیتانە حزبی خوا نیە حزبی لاتە بەلاْم ئەگەر هەبێ بەراست و دروستی ئەوکەسانە تەوحیدیان تەحقیق کردبێت وە لەسەر کیتاب و سوننەی صەحیحە بڕۆن وە موخالەفەی دینی خوای تعالى نەکەن بەراستی جوندی خوان و حزبی خوان (كما في قوله تعالى: لَّا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِٱللَّهِ وَٱلْيَوْمِ ٱلْـَٔاخِرِ يُوَآدُّونَ مَنْ حَآدَّ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ وَلَوْ كَانُوٓا۟ ءَابَآءَهُمْ أَوْ أَبْنَآءَهُمْ أَوْ إِخْوَٰنَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ ۚ أُو۟لَـٰٓئِكَ كَتَبَ فِى قُلُوبِهِمُ ٱلْإِيمَـٰنَ وَأَيَّدَهُم بِرُوحٍ مِّنْهُ ۖ وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّـٰتٍ تَجْرِى مِن تَحْتِهَا ٱلْأَنْهَـٰرُ خَـٰلِدِينَ فِيهَا ۚ رَضِىَ ٱللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا۟ عَنْهُ ۚ أُو۟لَـٰٓئِكَ حِزْبُ ٱللَّهِ ۚ أَلَآ إِنَّ حِزْبَ ٱللَّهِ هُمُ ٱلْمُفْلِحُونَ)[1] خوای گەورە ئەفەرموویێ : موسلمان نیە ئیماندار ئیماندار نیە بروادار نیە نایبینیتەوە بڕوادار بێ کەسێك کەوا خۆشەویستی کەسانێکی کافر و مولحید لەدلیاندا هەبێ ئەگەر دایك و باوك و برا و عەشیرەتیشیان بن هەتا ئەگات بەوە وەصیفان ئەکا ئەلێ ئەمانە حیزبی خوان خوای گەورە رێزین لێ ئەگرێی ئەلێ حیزبی خوان یانی کۆمەلی خوان یانی ئەوانەن کە بۆ خوای تعالى صولحاون ئینجا ئەفەرموویێ بزانن کەوا حیزبی خوا دائیمەن سەرکەوتوە .

(فهم حزب الله وجند الله) کەواتە ئەوانە حیزبی خواشن وە جوندی خواشن (والجند جمع جندي وهو المقاتل والمدافع عن دين الله) جوند جەمعی جوندییە ئەوەیە کە دیفاع ئەکا لەدینی خوای تعالى (أضافهم إلى نفسه تشريفا لهم) خوای گەورە رێزی لێناون داویەتە پالْ خۆیی (وجعل لهم الغلبة بالحجة والسلاح.) وتویەتی بەحوجە و بەسیلاح بەهەردووکیان قسەکردن و موناقەشە لەگەل چونە ناومەیدانەوە .

(جند الله هم الغالبون بالحجة واللسان) یانی کە ئەلێن (بالحجة واللسان) یانی بەلگە و بەزمان وبەقسەکردن (يعني بالعلم والمعرفة) تەبعەن بە مەرجێك ئەمانە چیبن وەکو وتمان عیلمیان پێی بێت وە خۆیان موسلەح کردبێت بەسیلاحی عیلم (ومجادلة أهل الباطل ، فما تقابل أهل

[1] : سورة المجادلة اية :٢٢

حق وأهل باطل في خصومة إلا تغلب أهل الحق على أهل الباطل في الخصومات والمناظرات دائما وأبدا) هیچ کاتێك نەبوە بچێتە مەیدانەوە ئەهلی باطل لەبەرامبەر ئەهلی حەق إلا ئەعلی حەق بردویەتەوە دوای ئەهلی باطل چی کردوە هیچی پێ نەماوە کەوتۆتە هەرەشە و گورەشە و سجن لێدان و کوشتن وبرین و ئەوبابەتانە چونکە بەحوجە هیچی بەدەستەوە نەماوە قوەتی بەکار هێناوە (فهم الغالبون بالحجة مع المبطلين كما انهم الغالبون بالسيف والسنان في المعارك) چۆن لەوتو وێژ و موناقەشەدا سەرئەکەون بەهەمان شێوەش بچنە مەیدانەوە سەرئەکەون لەبەر چی سەرئەکەون هۆکار زۆرە ! ئەمانە لەمردن ناترسن ئەڵێن (إحدالحسنين إما النصر وإما الشهادة) یان ئەوەتا سەرکەوین یان ئەوەتا شەهید ئەبین یانی ئەرۆن سینگ ئەنێن بەگولەوە بۆیی بۆیە صەحابە ئەبینی لەشەرەکاندا ولەزۆربەی زۆری شەرەکاندا إلا هەندێکی کەم نەبێ سەرکەوتووبوون دائمەن ئەوەش کەسەرنەکەوتوون تێدا هۆکارەکەی گەراوەتەوە بۆخۆیان (﴿قُلْ هُوَ مِنْ عِندِ أَنفُسِكُمْ﴾[1] موشکیلەکە لای خۆتانە خۆتان چارەسەر بکەن تا خوا سەرتان بخا ، جا کەواتە (كما أنهم الغالبون بالسيف والسنان في المعارك إذا تقابل الجندان المسلمون والكفار فإنه ينتصر المسلمون على الكفار إذا توفرت شروط النصر) ئاگاداری ئەو خاڵە بن (إذا توفرت شروط النصر) یانی ئاگاداربن ئەگەر هاتوو موسلمان لەجەنگێکدا شکا مانای ئەوە نیە جیهاد هەلەیە ! مانای ئەوە نیە کە ڕاست نیە مانای ئەوە نیە کە شەر لەپێناوی خوادا دروست نیە نا هەلەیەك کراوە با هەلەکە چارەسەر بکرێت خۆ پێغەمبەر ﷺ لەگەل صەحابەدا لە ئوحود کە جەنگا لەگەل کافرەکان ئالەو جەنگەدا تووشی ئەو نارەحەتیانە بوون مانای ئەوەیە کە پێغەمبەر و ئەصحاب ﷺ باطلە !؟ نەخێر هەلەیەك روویداوە با هەلەکە چارەسەربکرێی (إذا توفرت شروط النصر فيهم) جا لە گەورەترین کەرجی نەصر بریتیە لەوەی ئەبێ ئەو کۆمەلەیە لەپێناوی خوادا هەلسابێتن وە ئەو کۆمەلە بەس بەقسەی خوا بکەن وە ئەوکۆمەلە بەس خوا إله ی حەقیان بێت وە ئەو کۆمەلە نابێ شەیرك پەیدا بکەن وە ئەو کۆمەلەیە ئەبێ دەست بەئایات و بەحەدیسەوە بگرن وەنابێ لەمعصیەتدا بن وەنابێ لەلاداندا بن لەدینی خوای گەورە وە لەپێش هەموو شتێکەوە ئەبێ توکلیان لەسەر خوای تعالی بێ نابێ بەعەدد بێ ! لە حونیندا

[1] سورة ال عمران اية :١٦٥

چۆن بوون ! زۆربوون کەچی تووشی بەزین و نارەحەتی بوون ئەو هەموو کوشتارو نارەحەتیە روویدا لەبەردیشدا کەمبوون کەچی سەرکەوتن قەزییەکە ئەبێ ئاگاداربیت بە عەدد و بەعود نیە راستە تۆ ئەمرت پێکراوە ئەبێ عەدد و عودە ئامادە بکەی بەڵام دائیمەن ئاگاداربە ئەبێ تەوکل لەسەر خوا ببەستی چونکە ئەگەر وابێ ئەبێ موسلمان هیچ نەکا ئەبێ دابنیشێ ئەلێ کاکە عەدد و عودەی مە کەمە نابێ هیچ شتێك بکەین ! نا ئەبێ هەول بدەیت (بأن توكلوا على الله واعتصموا بالله وأطاعوا الله ورسوله) پشت بەخوا ببەستن وە إتاعەی خوا و پێغەمبەری خوا بکەن ﷺ ئەگێرنەوە لەشەرەکانی شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب)دا کاتێك کە دژی موشریکینی زەمانی خۆیدا ئەجەنگا و سەرئەکەوتن ئەیان وت لەشەرەکاندا کاتێك کاتی نوێژ ئەهات نوێژەکانیان بەجەماعەت ئەکرد ! بانگیان ئەدا و بەجەماعەت نوێژەکانیان ئەکرد نوێژیان تاخیر نەئەکرد فیسق و فجوری تێدانەبوو خراپکاری تێدا نەبوو زیکر و عیبادەت و ئەوبابەتانەبوو لەجەیشی موقابیلیشدا کە شەریان ئەکرد ئەنواع و ئەشکال مونکەراتی تێدا بوو هەتا ئارەق خواردن و ئافرەت و زۆریتری تێدابوو (إذا توفرت شروط النصر فيهم بأن توكلوا على الله واعتصموا بالله وأطاعوا الله ورسوله فإن حصل فيهم خلل لحقت بهم الهزيمة كما حصل للصحابة في وقعة أحد) ئەگەر خەلەلێك روویدا ئەوکاتە هەزیمەش توشیان ئەبێت هەروەکو لە ئوحدا تووشی سەحابە بوو کەی (لما عصوا أمر الرسول ﷺ ونزلوا من الجبل الذي قال لهم: (لا تترلوا منه سواء انتصرنا أو هزمنا) فلما خالفوا ونزلوا من الجبل حلت الهزيمة بالمسلمين)[1] روونە پێی وتن پێغەمبەری خوا ﷺ لەو شاخە مەیەنە خوارەوە ئەگەر ئێمە سەرکەوتین یان سەرنەکەوتین ئێوە عیلاقەی ئەوەتان نەبێ بەڵام بێ قسەیان کرد ئەوەبوو توشی ئەو هەزیمەیە بوون لەم مەقتەعەدا بەراستی ئەبێ ئینسانی موسلمان دائیمەن ئەو دووشتەی لەبەر چاو بێت :

یەکەم : خۆیی موسلەح بکات بەسلاحی عیلم .

[1] : (انظر صحيح الإمام البخاري٤٨\٢٦ كتاب الجهاد والسير باب ما يكره من التنازع والاختلاف في الحرب وعقوبة من عصى إمامه وقال تعالى } : ولا تنازعوا فتفشلوا وتذهب ريحكم { وقال قتادة الريح الحرب من حديث البراء بن عازب رضي الله عنه) .)

دووەمیش: خۆیی ئامادە بکات بۆ ڕووبەڕووبوونەوەی کافرەکان ڕۆژێك لەڕۆژان نابێ بیری لێ نەکاتەوە پێغەمبەری خوا ﷺ ئەفەرمووێی : (ئەو کەسەی کەوا بمرێت غەزوو نەکات یان بیری لێ نەکاتەوە لەسەر بەشێك لەنیفاق ئەمرێی)[1] ئەبێ ئاگاداری ئەوخالەبین .

(الخوف على الموحد الذي يسلك الطريق وليس معه سلاح)

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەلێ : (وإنما الخوف على الموحد الذي يسلك الطريق وليس معه سلاح.)ئینسان کە ترسی لەموحیدە کەبچی لەمەیدانی موناقەشەوە ئەگەر سیلاحی پێ نەبێت لەبەرامبەر بە عولەمای موشریك ! وەك ئەمڕۆ سەیر ئەکەی زۆر برامان هەیە الحمدلله عقیدەی خاوێنە بەڵام ئەچی موناقەشە لەگەل مەلایان و مامۆستایانی صۆفی و دەورێشین و موشرکیندا ئەکات وەختێك ئەزانی کە لەموناقەشەدا سەرناکەوێت ! پێی ئەلێ بابە تۆ نحو نازنی تۆ صەرف نازانی تۆ ئەوە نازانی هەتا ناوە عیلم هەیە ئەلێت ! یان ئەوەت هەلە خوێندەوە عقیدەی موحیدەکە جوانە دروستە ورێك وپێکە بەس ئەم شتێکی پێ نیە عیلمێکی پێ نیە هەتاکوو پێی بلێت واتا هەندێك لەعیلمی وەرنەگرتوە هەتاوەکو ئەو نەتوانێ ئەو نەقدەی لێ وەربگرێت لەبەر ئەوە بەرامبەرەکەی بەشوبهەیەك ئەیبەزێنێت ، باشە لێرەدا ئێوە هەستان نەکرد کەئەنەهوو یانی جۆرە إشکالێکمان دروست بوو لەولاوە شێخ وتی یەك عامی لەبەرامبەر هەزاران عولەمای موشرکین رائەوەستێ لێرەش ئەلێ خەوف لەسەر موحید ئەوەیە کەهیچی پێی نەبێت ئێمە وتمان عامی کەچی لێرەش دەلێ گەر علیمی پێ نەبێ ئایا ئەمە إشکال دروست ئەکا شێخ (فوزان)ئێستا وەلامان ئەداتەوە بەس بەکورتی مەبەستی شێخ (محمد) ئەوە نەبوو کە باسمان کرد بلێن عامی هەر هیچ نەزانێ یانی شتێکی پێی یە .

شێخ (صالح)ئەلێ :

(هذا هو الواقع) بەلێ واقیع وایە (فالموحد الذي يسلك الطريق ويواجه الكفار ويقول أنا أدعو إلى الله) ئاگادارین زۆر جار ئێمە بەبرادەران ئەلێن کاکە من لەسەر فیسبووکم یان لەسەر

[1] :حديث صحيح

ئەنترنێتم یان لەناو خەلكیدام من دەعوە ئەكەم ئەلێ من ئینگلیزی ئەخوێنم ئەلێم عەرەبی ئەزانێ ئەلێ نەخێر ئەلێ بەس بەئینگلیزی من دەعوە ئەكەم ئاخر ئەگەر ئینگلیزی نەزانم چۆن دەعوە بكەم لەگەل ئەوروپا و ئەمریكا !! ئاخر تۆ جاری گەر عەرەبیەكە كە هی قورئان وحەدیسەكەیە نەزانێ چۆن دەعوە ئەكەیی ! ئەوە موشكیلەكەمانە جا لێرەدا ئەلێ موحیدێك كەوا ڕێگە بگرێتە بەر مواجەهەی كوفار بكات بەس عیلمی پێ نەبێت بلێ من دەعوە ئەكەم بۆ لای خوا (ولیس عنده علم لو یقف أمامه واحد من عوامهم ویلقي علیه شبهة ما استطاع الجواب) یەك لەعەوامی موشركین و كافر بێتە بەردەمی شوبهەیەك بخاتە بەردەمی ناتوانێت وەلام بداتەوە ، مانای ئەوە نیە هەزیمەت تووشی بوو لەئەصلی عقیدەكەیە نا شتەكە هەیە بۆ خۆیی بەس ئەم پێی نیە تا وەلامی بداتەوە .

جالێرەدا ئەلێ (فهذا مما یوجب على طلبة العلم وعلى الدعاة إلى الله خصوصا أن یتفقهوا في دین الله) تۆ پێش هەموو شتێك پێش ئەوەی دەعوە بكەی ئەبێ عیلم وەربگریی و عیلم وەربگرە (وأن یتعلموا حجج الله وبراهینه وأن یطلعوا على ما عند الخصوم والكفار والمنافقین من الباطل ؛ من أجل أن یدحضوه ویكونوا على معرفة به) كەواتە لەپێشدا تۆ وەرە عیلمی كیتاب و سوننە وەربگرە تەبعەن عیلم لەسەر دووبەشە عیلمی (ئالەمان هەیە و عیلمی غایەمان هەیە) :

عیلمی ئالە : نحوە و صەرف و بەلاغەیە وعلومی حەدیسە و أصول فقه و تەجویدە و هەتا دوایی .،،،

عیلمی غایە: بریتیە لە تەفسیرو حەدیس و فقه و عقیدە .

تۆ ئەبێ ئالەمانە باش شارەزابیت ئینجا دوای ئەوەی كە شارەزابووی ئەچیتە مەیدانەوە دەعوە ئەكەی بەسیلاحێكی باشی عیلمەوە (والنبي ﷺ لما أرسل معاذا إلى الیمن قال له:) چی بەمعاذ وت كە ناردی بۆ یەمەن (إنك تأتي قوما من أهل الكتاب)[1] ها ئاگاداری ئەكاتەوە یانی تۆ ناچیت بۆ لای كەسانێك كە نەخوێندەواربن ئەچی بۆ لای ئەهلی كیتاب عیلمیان پێی یە ئەبێ خۆت ئامادە كەیت (من أجل أن یستعد لأن الذین أمامه أهل كتاب) ئەلێ بۆیە وای پێی وت بۆئەوەی خۆیی ئامادە بكات ئەوانەی بەرامبەری ئەهلی كیتابن عیلمیان پێی یە

[1] : البخاري المغازي (٤٠٩٠) ، مسلم الإیمان (١٩) ، الترمذي الزكاة (٦٢٥) ، النسائي الزكاة (٢٤٣٥)

(وأهل علم وعندهم حجج وعندهم شبهات وعندهم تلبيس) هەمووشتێکیان پێ یە لەعیلم دەلێت لەشبوهات ئەلێ لە تلبیس و لەسەر شێواندن ئەلێ ! هەمووشتێکیان پێ یە (فلا بد أن يكون معاذ رضي الله عنه على استعداد من أجل أن يقوم بالدعوة ويرد الباطل)یانی ئەبێ ئەو ئامادە بیت بۆ ئەوەی هەلسیت بۆ مەهامی ئەو دەعوەیە وە ئەبێ رەدی باطل کاتەوە (ثم قال له: فليكن أول ما تدعوهم إليه شهادة أن لا إله إلا الله وأن محمدا رسول الله)[1] فەرمووی یەکەم شت ئەبێ تۆ لەکوێی دەست پێ بکەیت لەعقیدەوە لەئیمانەوە لە(لا اله الا الله) ەوە کەس موستەحەقی عیبادەت نیە تەنها (الله) عیسا موستەحەقی عیبادەت نیە ئاگاداربن پێیان بلێ تەنها (الله) نەبێ وە محمدیش ﷺ رسولی خوایە و تەواو ، ئیتر ئێوە نابێ بلێن عیسا موسا ئەوانەش ئێستا لەژیاندابن ئەبێ شوێن پێغەمبەربکەون ﷺ ئاوا قسەیان لەگەل بکە یانی لەسەرەتاوە دەست پێی بکە ئایە ئەگەر لەم سەرەتاوە دەست پێ بکات وە بەتەئکیدەوەش ئەبێ لەوێدا دەست پێ کات لەگەل ئەواندا چی دروست ئەبێ رووبەرووبوونەوە دروست ئەبێ یەکسەر راستەوخۆ رووبەرووبونەوەیەکی زۆر دژوارانە دروست ئەبێ لەگەل ئەواندا ئەمەش رەدە بۆ هەموو ئەوکەسانەی کە ئەلێن کاکە تۆ لەوێوە دەست پێ مەکە تۆ جاری دلی خەلکەکە بێنە رای بێنە یانی درۆیان بۆ بکە ! درۆیان بۆ بکە هەتا ئەچیتە ناویان ! ! پێغەمبەر وای نەوت ﷺ ئەها ئەوان عقیدەیان چۆنە ! ئەوان عقیدەیان وایە عیسا خوایە ! یان کوری خوایە (يثأل ثلاثة) یەکەسەر پێیان بلێ نەخێر کەس خوا نیە تەنها (الله)نەبێ تەواو داوی بلێ عیسا پێغەمبەری خوایە نەخێر عیساش پێغەمبەر نیە تەواو بەسەرچوو نەما نسخ بوویەوە محمد پێغەمبەرە ﷺ ئەی چی ئەکەن بیکەن ئەها لێدان یان لێ نەدان شعوریان بەوە چی لێ بەسەردێت لەیەکەم جار تووشی تەسادوم ئەبێ یان نا تۆش ئەبێ لەناو قەومی خۆت ئێستا ئەمرۆ ئەبێ بەعەلمانی بلێ بەدیموکراتی بلێ بەلیبرالی بلێ بەصۆفی و موشریکەکان بلێ بلێ (عبدالقادر) خوامان نیە (الله) خوامانە دیموکراتیەکان دیموکراتی خوامان نیە (الله) خوامانە ئەمە هەمووی بەتالە یەکسەر تەسادووم دروست ئەبێ حەقیقەتت وت ئینجا ئالەو کاتەدا ئەبێ چی بکرێت ئینسان خۆیی بۆ ئامادەکات بەراستیەکەی ئەبێ ئەمە ئەدا بکرێی نابێ ئەمە بشارێتەوە ئەبێ ئەم حەقیقەتە بوترێی نابێ

[1] : مسلم الإيمان (١٩) ، الترمذي الزكاة (٦٢٥) ، النسائي الزكاة (٢٤٣٥) ، أبو داود الزكاة (١٥٨٤)

بخرێته ژێر چاڵ نابێ زینده بەچاڵ بکرێت من دەساڵ بیست ساڵ لەگەڵ عەلمانیەکدا برۆم بلێم برامە و لەگەڵ صۆفیەکدا برامە ! ئینجا کەواتە دەعوە بۆ بکەم ! دەعوەی چی ئادەی بزانم دەعوە یانی چی ! یانی (أدعوا إلى الله) کەواتە من دەعوەم نەکرد بۆ خوا دەعوەم کرد بۆ صۆفیەکی موشریك دەعوەم کرد بۆ عەلمانیەت برام بێت تەواو ! (فهذا مما يؤكد على الموحدين عموما وعلى طلبة العلم خصوصا وعلى الدعاة إلى الله بصفة أخص أن يتعلموا ما يدفعون به الباطل وينصرون به الحق وإلا فإنهم سينهزمون أمام أي شبهة تعرض لهم) کەواتە ئەوەی تەئکید ئەکاتەوە ئەمە هەمووی تەئکید ئەکاتەوە لەسەر کەسانی موحید و یەکخوا پەرست بەشێوەیەکی گشتی وە قوتابیانی عیلم وەبەتایبەتی بەتایبەتیش ئەوانەی کە دەعوە ئەکەن بەتایبەتی تر ئەبێ خۆیان فێرە عیلمی نافع بکەن بۆئەوەی کەوا باطلی پێ دەفع بکەن باطلی پێ ڕەدکەنەوە وە نەصری حەق بکەن ئەگەر وانەکەن تووشی هەزیمە و تووشی دۆراندن ئەبن بەرامبەر بەهەموو شوبەهەیەك کە بێتە بەرامبەریان (والمشكلة إذا عجز الداعية إلى الله أن يجيب على شبه الملبس أمام الناس أو أجابه بجهل ، وهذا أشد. ولا يتعارض هذا مع قول الشيخ) ئەڵێ موشکیلە ئەوەیە کە داعیە و کەسی بانگەخواز کەبانگ ئەکات بۆ لای خوای تعالی بێت جوابی شوبهەی ئەوکەسانە بداتەوە کە ئەهلی شوبهەن لەبەر دەمی خەڵکیدا بەجەهل وەلامی ئەو شوبهانە بداتەوە ! ئەگەر نەتوانی وەلامیان بداتەوە یان بەجەهل وەلامیان بداتەوە ئەوە مانای ئەوەیە کەوا عیلمی پێ نیە کەواتە موشکیلەکە (إذا عجز الداعية إلى الله أن يجيب على شبه الملبس أمام الناس)لەبەردەمی خەڵکیدا ئەڵێ وەرە دەی با کۆبوونەوەیەك بکەین قسەکە ئەکات دوای ئەو شوبهە هەلدەدات کەچی ئەویش وەلامی پێ نیە لەبەر دەمی خەڵکدا چی بەسەرهات والله کاکەی موحید دۆرا وا ئەڵێن ئەوە موشکیلەیە! لەوەش موشکیلەتر ئەوەیە وەلام بداتەوە بەنەزانین بەجەهل وەلام بداتەوە بۆیە ئەڵێ (وهذا أشد. ولا يتعارض هذا مع قول الشيخ) وتمان کە شێخ (محمد) ئەڵێ یەك عامی هەزار عالم ئەبەزێنی دوایش ئەڵێ ئێمە ترسمان لەعامی هەیە کەبێت بەرامبەر بەشوبهەی ئەوان نەزانێ وەلام بداتەوە (وهذا أشد. ولا يتعارض هذا مع قول الشيخ) ئەمە تعارضی نەبوو لەقەولی یەکەم و دووەمی شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) کە ئەڵێ (والعامي من الموحدين يغلب ألفا من علماء المشركين) لەبەرچی (لأن العامي الموحد وإن كان كذلك

فعليه الخوف من شرهم وأخذ الحذر منهم بتعلم العلم النافع.) ئەلێ ئەبێ عامی خۆیی ئامادە بكات ئەبێ بترسێ لەوەی لەگەل بەرامبەردا شتێكی پێ نەبێت یاخود شوبهەیەك هەلبدەن ئەم نەتوانێ وەلام بداتەوە كەواتە ئەبێ خۆیی موسەلەح بكات یان نەچێتە مەیدان بلێ من ئەزانم حەقم و لەسەر حەقم بەس ناتوانم بچمە مەیدان وقسەیان لەگەلدا بكەم یان كەچویتە مەیدان بەعیلمەوە بڕۆ ئەوە فێری ئەوەمان ئەكات ئەمە ئەدەبێكی جوانە فێری قوتابیانی عیلمی ئەكات كاتێك فێری عەوامی خەڵكی ئەكات كە ئەگەر شتێكت پێ نەبوو قسەی لەسەر مەكە .

شێخ (صالح)ئەلێ :

(وقد استشكل بعض الإخوان هذه العبارة) هەندێك لەبرایان ئەم عیبارەتی شێخ(محمدی كوری عبدالوهاب)یان لا إشكال بوە وتیانە چۆن لەولا وا ئەلێت و لەولایەوە وا ئەلێت ! (وهي قول الشيخ : والعامي من الموحدين يغلب ألفا من علماء هؤلاء المشركين ، مع قوله : وإنما الخوف على الموحد الذي يسلك الطريق وليس معه سلاح) ئەم دوو عیبارەتە (والجواب عن هذا الإشكال) شێخ وەلام ئەداتەوە ئەلێ (أن الشيخ رحمه الله يقصد أن العامي عنده فطرة سليمة) لەعیبارەتی یەكەم مەبەستی ئەوەیە ئینسانی عامی فیترەیەكی خاوێنی هەیە (يستنكر بها الباطل) كە باطلیك ئەبینێ یەكسەر ئینكاری ئەو باطلە ئەكات (أما علماء الضلال ففطرهم فاسدة وحججهم واهية) بەس عولەمای گومرا فیترەیان پاك نیە فیترەیان پیسە بەشیركەوە پیس بوە و پۆخل بوە وە حوجەكانیشیان حوجە نیە و پوچە (فالعامي يغلبهم بالفطرة السليمة من حيث الجملة لا من حيث التفاصيل.) ئەوە إشكالەكە حەل دەكات ئەو خالە یانی بەشێوەیەكی عام عامی ئەتوانێ لەبەرامبەر هەزار عالمی موشریك رابوەستێت مەسەلەن بۆ نمونە ئەو ئەلێ سەیری بكە كابرای عامی فیترەی پاكە كابرای عالمی موشریك پێ ئەلێ ئاخر من چۆن رووم دێی لەخوا داوا بكەم تا پێغەمبەرﷺ نەكەم بەوەسیلە لەنێوان خۆم و خوادا لەو داوا ئەكەم ئەو داوام بۆ ئەكات لەلای خوا ! دێت نمونەیەكی بۆ ئەهێنیتەوە ئەلێ ئەگەر مەلیكێك هەبێ كەس قبول نەكا إلا بەواستە نەبێ ئێمە چۆن بەبێ واستە بچینە پێشەوە واستە بكەین باشترنیە زووناگەینێ ئەمەی كە موحیدە رەدی ئەداتەوە خۆ عیلمیشی پێ نیە ئەلێ باشە ئەگەر مەلیكەكە عادل بوو وتی والله ئەوەی واستەبكات

قبولی ناکەم هەر جوابەکەشی نادەمەوە هەر ئەسلەن سجنیشی ئەکەم و هەتا ئەشی سوتێنم ! ئەکاتە تۆ چی ئەکەی هیچی پێ نامێنی کابرای عالیم ئەی بەفیترەت توانی وەلامی بداتەوە بەلام بۆ تفاصیل رۆشتنە ناو درێژەی مەسەلەکانەوە ئەوە ئایاتە و ئەوە ئەحادیسە و مەسەلەن حەدیسێك ئەهێنی کابرای عالم ئەیهێنی عامیەکە ئاگادار نیە کە ضعیفە و موضوعە وچی یە و چییە ! ئەلێ ئەها ئەوە پێغەمبەر وای وت ﷺ تۆچی ئەلێت ! ئەوەیش بێ دەنگ ئەبێت و نازانێت وەلامی بداتەوە یان ئەلێ فلان عالیم وای وت ئەویش ئەلێ نازانم ! بیستومانە لەو بابەتانە ئێستا حالێن شت هەیە تۆمار کراوە لەنێوان موشرکێن و موحیداندا بەرگوێمان کەوتوە ئەوشتانەمان هەمووی بەرگوێی کەوتوە سەیر ئەکەی گەنجی موحید بەرامبەر بە شوبهە و دەلیلەکانی ئەواندا راوەستاوە ئی خۆ جوابەکەشی ئاسانە کاکە ئەو حەدیسەی تۆ ضعیفە تەواو کۆتی پێهات بەس ئەم عیلمەی نیە لەبەر ئەوە ئەلێ نازانم یان ئەلێ فلان عالیم وای وت تۆ چی ئەلێت ئەلێ وای وت ! والله ئەبێ بگەرێمەوە بزانم چیە و چی نیە ئەها پێی نیە لەبەر ئەوە لەتفاصیل ناتوانێ بەس لەفیترەی خۆیی (من حيث الجملة) ئەتوانی هەزاران لەوان ببەزێنی .

(فالعامي الموحد أحسن حالا من علماء الكلام والمنطق) یەك عامی کە موحید و یەکخوا پەرست بێ حالی باشترێکە لەهەزاران لەو عولەمای کەلام و منطیقە (فكتاب الله ما ترك شيئا نحتاج إليه من أمور ديننا إلا وبينه لنا) قورئان هیچی بەجێ نەهێشتووە إلا بۆی بەیان کردووین (لكن يحتاج منا إلى تفقه) بەلاّم ئەوقورئانە پێویستی بەوەیە تۆ بیخوێنیتەوە تەفسیری بخوێنیتەوە عیلمەکەی لێ فێرببیت (إلى تفقه وتعلم ولو كان عندك سلاح ولكن لا تعرف تشغيله فإنه لا يدفع عنك العدو) تۆ باسیلاحت پێ بێت کەنەزانیت بەکاری بهێنی دووژمن زاڵ ئەبێت بەسەرتدا بەس کەزانیت بەکاری بهێنیت دووژمن زاڵ نابێ بەسەرتدا (وكذلك القرآن) قورئانیش سیلاحی ئینسانی ئیمانداره لەعیلمدا (لا ينفع إذا كان مهجورا) ئەگەر تۆ هەجرت کردبێت و نەت خوێندبێتەوە و نەزانیت چی تێدایە عیلمەکەت ئاگا لێ نەبێ (وكان الإقبال على غيره من العلوم.) ئەگەر ئەو مهجوربێ و بچیت شتی تر بخوێنیتەوە غەیری ئەو تەواو ئیستفادەت پێی ناگەیەنێت کەواتە هەموو شتێك کەی ئیستفادەت پێ ئەگەیەنێت کەبەکاری بهێنیت .

(من الله تعالى علينا بكتابه الذي جعله تبيانا لكل شيء)

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەلێ : (وقد من الله تعالى علينا بكتاب الذي جعله(تِبۡيَٰنٗا لِّكُلِّ شَيۡءٖ وَهُدٗى وَرَحۡمَةٗ وَبُشۡرَىٰ لِلۡمُسۡلِمِينَ)[1] خوای تعالى فضلی ڕشتووە بەسەرماندا کە کیتابەکەی والێ کردوە کەوا هەموو شتێکی بۆ ڕۆشەن کردووینەتەوە کردوویەتی بەمیهرەبانی کردوویەتی بەموژدە بۆ هەموو کەسێك لە موسلمانان کە تەسلیم بەم دینە ببن .

(فلا يأتي صاحب باطل بحجة إلا وفي القرآن ما ينقضها ويبين بطلانها) کابرای خاوەن باطل نایەت هیچ بەلگەیەك هیچ شوبهەیەکی پێی بێت إلا لەقورئاندا ڕەدی ئەو شوبهەیەی تێدایە (كما قال تعالى : وَلَا يَأۡتُونَكَ بِمَثَلٍ إِلَّا جِئۡنَٰكَ بِٱلۡحَقِّ وَأَحۡسَنَ تَفۡسِيرًا)[2] موشرکین هەرشتێك بێنن بەرامبەر بەتۆ بەبەلگە و بورهان وەکو شوبهە وە هەرشتێك رایبگرن لەبەرامبەرتدا إلا ئێمە لەقورئاندا ڕەدی ئەمەمان پێی یە بەحەق بەباشترین تەفسیر ڕەدی ئەو قسەمان پێ یە ڕەدی ئەو باطلەیان ئەدەینەوە (قال بعض المفسرين : هذا الآية عامة في كل حجة يأتي بها أهل الباطل إلى يوم القيامة.) ئەما ئایەتە عامە بۆ هەموو ئەو حوجە و ئەوبەلگانەی کەوا بەرامبەر پێی یەتی کەئەهلی باطل ئەیهێنی هەتا ڕۆژی قیامەت چییان پێ بێت تۆ ئەتوانی بەهۆی قورئانەوە ڕەدیان بدەیتەوە .

شێخ(صالح) ئەلێ :

(هذه قاعدة معروفة لأن الله جل وعلا يقول عن القرآن : تِبۡيَٰنٗا لِّكُلِّ شَيۡءٖ)[3] ئەمە بەراستی قاعیدەیەکی زۆر ناسراوە وەدیارە کەوا قورئان هەموو شتێکی تێدایە هەموو شتێکی بەیان کردوە لەڕەد دانەوەی شوبوهاتی ئەهلی بەطل (ويقول : وَلَا يَأۡتُونَكَ بِمَثَلٍ إِلَّا جِئۡنَٰكَ بِٱلۡحَقِّ وَأَحۡسَنَ تَفۡسِيرًا)[4] هەرشتێك بێنن بەرامبەر بەتۆ خوای تعالى ڕەدی ئەو باطلەی ئەوانی داوەتەوە وەبەباشترین تەفسیر تەفسیری قسەی وانی کردوە و ڕەدی داوەتەوە (فلا يوجد شبهة في الدنيا أو باطل في الدنيا يدلي به كافر أو ملحد إلا وفي القرآن ما يرد عليه) هەرکەسێك

[1] :سورة النحل اية :٨٩
[2] :سورة الفرقان اية : ٣٣
[3] :سورة النحل اية :٨٩
[4] :سورة الفرقان اية : ٣٣

شوبهەیەکی پێ بێت لەم دونیایەدا هەر باطلیك هەبێ لەم دونیایەدا کابرای کافر بیهێنی بیخاتە بەرامبەر کابرای موحید إلا قورئان رەدی ئەم شوبهەیەی داوەتەوە (لكن لا يتبين هذا إلا بمعرفة القرآن والتفقه فيه ودراسته حق الدراسة)بەلاّم کێ هەست بەم شتە ئەکات ! ئەبێ کەسێك دیراسەی قورئانەکە بکات ئەبێ لێبکۆلێتەوە و لێ تێ بگات تعليم وتعلم هەبێ (حتى يعرف ما فيه من الكنوز وما فيه من السلاح) ئەو کەنزەی لەقورئاندا هەیە ئەبێ تۆ شارەزایی بیت هەتا بەکاری بێنیت و شارەزایی بیت کەبەربەرەکانی لەگەل ئەهلی بەتاڵدا بکەی ئەوعیلمەت تێدا بەکار بێنی (وما فيه من الذخيرة التي نقاوم بها أعداءنا) ئێمە موقاوەمەی أعداء ئەکەین لەبەرامبەریاندا رائەوەستین ئەلێم ئەبێ بەو عیلمە رابوەستین (فنقبل على كتاب الله حفظا وتفهما وتلاوة وتدبرا وعملا)ئەلێ ئەبێ ئێمە لەبەری بکەین تێ بگەین بیخوێنینەوە لێ وردببینەوە ئیشی پێ بکەین (حتى نكون مسلحين بهذا السلاح) ئەبێ بەو سیلاحە بەسیلاحی کیتاب و سونە خۆمان موسەلەح بکەین (أما مجرد وجود القرآن عندنا من غير أن نعتني به وندرسه فلا يكفي) بەس قورئانمان لەناوە بێت بەس دیراسەی نەکەین والله هەر بۆ تەبروك داینێین یان لەدیواری مالەك داینێ یان لەناو سەیارەکەی دائەنێ ئەلێ بۆئەوەیە تا موحافضەم بکات کاکە تۆ بەقسەی قورئانەکە بکە ! لەوێدا دایمەنێ برۆ بیخوێنەوە بەیانیان ئێواران یان سەیر ئەکەی ئەوپەریی بەکارهێنانی بریتیە لەوەی لەسەر قەبران بیخوێنەوە یان لەمزگەوتدا لەکاتی تەعزیەدا کە ئەمانە هیچ ئایەتێك و حەدیسێکمان نیە پێمان بلێ ئەوها بکە بەلکو پێمان بلێ لەناو خۆتاندا حکومرانی پێ بکە لەناو خۆتاندا عیبادەتەکان و عقیدەکەتان ئەخلاق و سلوکەکەی خۆتان پێ ظبط بکەن ! وە ئێوە بیخوێنەوە و تێ بگەن تا بتوانن رەدی ئەهلی باطلی پێ بدەنەوە (وأهل الكتاب ضلوا وكفروا وعندهم التوراة والإنجيل لما تركوا تعلمهما والعمل بهما.) ئەهلی کیتاب بۆچی کافر بوون ئیشیان بەتەوارت و ئینجیلەکەیان نەکرد کاتێك کەوازیان لەفێربوونی هێنا وازیان لەعەمەل پێ کردنی هێنا تووشی ضلال بوون .

(لكن لابد من دراسة القرآن على ضوء السنة النبوية وتفسير السلف الصالح) بابێن لەقورئان وردببینەوە وە فێری ببین بەلاّم لەسەر رێگەی ئەهلی باطل ! ! لەسەر رێگەی موشرکین صۆفی و دەروێشەکان لەسەر رێگەی ئەهلی بەطال ئەبێ لەسەر رێگەی پێغەمبەری خوا ﷺ لەسەر

ڕێگەی سەلەڤ صالح تەفسیری ئەوان بەکار بێنین باشترین تەفسیرەکان بهێنین ئەوە تەفسیری (ابن الجريره وە إبن كسير وە بەغەیی) (لا على ضوء الدراسات المعاصرة المبنية على التخرص والجهل أو ما يسمونه بالإعجاز العلمي.) شێخ لێرەدا ئیشارەتێك بۆ خالێك ئەکات ئەمرۆ سەیرئەکەی بەداخەوە عقیدە و عەمەل و ئەخلاقی ئەوقورئانەمان بەجێ هێشتووە دێن خۆمان مشغول کردوە لەو ئایەتەدا باسی إعجازی عیلمی تێدایە بەزۆر ڕای ئەکێشن واللە کاکە پێویست ناکا تۆ ئایەت بەزۆر ڕابکێشیت بۆ شتێك واللە نەزەرەیەکی عیلمی دروست بووە ئەو ئایەتە باسی ئەوە ئەکات ،، قورئان بۆ ئەوە نەهاتوە قورئان لەپێش هەر شتێکەوە ئەبێ ئاگاداربین بۆ تەوحید هاتوە بۆ یەکخوا پەرستن هاتوە ئەوە خوا ئێوە دروست کردوە رزقتان ئەدا بەخێوتان ئەکا بەرێوەتان ئەبات خاوەنتانە دەی بیپەرستن بەقسەی بکەن و سەمع و تاعەتان هەبێ ئەوە هەموو لوبی قورئانە ئەوقسەیە (وَمَا خَلَقْتُ ٱلْجِنَّ وَٱلْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ)[1] (لحيدون) ئەبێ ئەمن بەخوا بزانن کەسیتر بەخوا نەزانن ئەما تۆ لەولایەوە دێت واللە ئەو یەهودیە وای وت کە لەقورئاندا هەیە ئەو نەصرانیەش وای وت ئەوە ئیعترافی بەخوا کرد تازە بگەڕێنەوە کەوا ئیعترافی بەخوا کرد !! بۆ کێشەی ئێمە ئیعتراف کردن بەخوایە ! کێشەی ئێمە بەقسە کردنی خوایە ئەگینا هەموو کەسێك ئەزانێ کەخوای تعالى هەیە ئەوەشی ئینکاری ئەکات لەشیوعی و ئەو جۆرەکەسانە قەناعەتم وایە لەناخی خۆیاندا لەفیترەی خۆیاندا ئیعتراف بەخوا ئەکەن وە درۆ ئەکەن ئەوە خودی فیرعەون خۆیی لەناخی خۆیدا ئیعترافی بەخوا ئەکرد بەڵام لەسەر زارەکی ئینکاری ئەکرد کەواتە ئێمە بابێن بەخەڵکی بلێن ئەی ئەو خەڵکانە کەوا خوا ئێوەی دروست کردوە خوای گەورە ئەتان ژێنێت و ئەتان مرێنی بەقسەشی بکەن ! نابێ بەقسەی نەکەن ئەبێ بەقسەی بکەن ئەوە بۆ ئەوە هاتوە کەواتە (فليس هذا خاصا بالرسول ﷺ وأهل زمانه مع القرآن بل هذا عام لكل أمته إلى أن تقوم الساعة لكن يحتاج) سەرکەوتن بەسەر ئەهلی بەطالدا واللە ی پەیوەندی نیە بەتەنها بەزەمانی پێغەمبەرو صەحابەکاندا ﷺ بەلکو لەهەموو کاتێکدا خوای گەورە سەرت ئەخات تۆ بەلام بەراستی شوێنی بکەویت بەراستی تەفقق بکەی لەقورئانی پیرۆز بزانەی غایە لەوقورئان چیە (لكن يحتاج إلى عناية بالقرآن ودراسة للقرآن كما ينبغي لأن فيه بيان الحق

[1] :سورة الذاريات اية :٥٦

والرد على أهل الباطل.) پێش هەموو شتێك ئەوە بزانە کە قورئانی پیرۆز بۆ ئەوە هاتوە کە ئێمە بکات بە عەبد بۆ خوا دەی خەلکینە بزانن ئێوە عەبدن (يَـٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱعۡبُدُواْ رَبَّكُمُ)[1] قورئان هەمووی تەوحید و یەکخوا پەرستیە ئەبێ ئەوها لەخەلکی رابەگەینین بلێن گرینگی لەو قورئانە یەکخوا پەرستیە دوایی لەئایەتەکانی فێر ئەبیت حوجەجەکان و بەلگە و شوبهەی کوفارو مولحدین کە خوای گەورە تێدا باسی کردوە هەمووی رەد داوەتەوە وەرە فێری بەوە ورەدیان بدەوە یانی بزانە هیچ شتێك نابینی تا رۆژی قیامەت هەمووی لەقورئاندا هەیە علمانیەت یانی چی یانی کابرا ئەلێ بەس دونیام ئەوێی ئاخیرەتم ناوێی ئیش بەعیلمی دونیایی ئەکەم بیر لەدین ناکەمەوە بیر لەئاخیرەت ناکەمەوە بیر لەمەسەلەی کتوب و ریسائیل و ئەوتانە ناکەمەوە با ژیان لەسەر ئەمە نەروات ئایە کەس نەبوو لەکاتی خۆیدا وابلێت با هەبوە خۆ ئەم فکرەیە تازە نییە کۆنە ! خوای تعالی لەسورەتی البقرەدا چی ئەفەرمووێت خەلکانێك هەن ئەلێن خوایە لەدونیادا بمان دەرێی والله ی لەئاخیرەتدا هیچیان نادەینی ئەی ئەوە علمانیەت نیە ! (فَمِنَ ٱلنَّاسِ مَن يَقُولُ رَبَّنَآ ءَاتِنَا فِى ٱلدُّنۡيَا وَمَا لَهُۥ فِى ٱلۡأَخِرَةِ مِنۡ خَلَـٰقٍ)[2] هیچیان نادرێتی لەئاخیرەتدا ئەی ئەوە علمانیەت نیە ئەی چیە ! بەداخەوە ئەمرۆش دیفاع لەعلمانیەت ئەکرێی ئەلێن والله علمانی توند رەو و عەلمانی میانرەو هەیە هەمووی کافرو مونافیق و زەندیقە ! ئەگەر تۆ سەرت لەناو ئەونوێژەدا بێت هەتا مردنەکەت بلێ والله دەست برین وەحشی گەرێتیە والله ی وەکو (ئەبوجهل) وایت چ فەرقێکت هەیە تۆ ناقضی ئیسلامت هەیە والله پێم دەلێ نوێژ ئەکا تۆ چۆن پێ ئەلێ کافر ! باشە (بنی خنیفەش) نوێژیان نەئەکرد کە زەکاتیان نەدا ئەی ئەبوو بەکر هەمووی قەتل و عام نەکردن والله کاکە ئەوە خوا ئەناسێت ئەو دەلێ خوا ئەو دەلێ (الله) ئەی بۆ (ئەبو جهل)یش نەیدەوت (الله) تەنانەت خوای گەورە بەپێغەمبەری خوا ﷺ ی وت پێیان بلێ کێ ئەرز و ئاسمانی دروست کردوە ئەیان وت (عزیزی علم)یان (عزیزی حکیم)یانی ئەسماء صیفاتیشیان هەبوو ! ئەی حەجیان نەئەکرد ئەی یارمەتی حەجاجیان نەئەدا ئەی بەخۆیان ئاویان دەردەهێنی ئەیان وت با خێرمان بگاتێ ئەیاندا بەوانەی کە توێنویانە بەس شیرکە

---

[1] :سورة البقرة اية:٢١

[2]

وای لێکردبوون که هیچیان قبول نەبێ (لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ)[1] جا کێشەکەی ئەمرۆ ئەوەیە سبحان الله .

(الرد على أهل الباطل إجمالا وتفصيلا)

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەڵێ : (وأنا أذكر لك أشياء مما ذكر الله في كتابه جوابا لكلام احتج به المشركون في زماننا علينا.) ئێوە بیر لەعیبارەتەکەی بکەنەوە سەیرکەن (وأنا أذكر لك أشياء) ئێستا هەندێ شت بۆ تۆ باس ئەکەم ئەی خوێنەری ئەم ریسالەیە (مما ذكر الله في كتابه) ئەوەی کەوا خوا لەقورئانەکەیدا باسی کردوە ئایەتێکت بۆ باس ئەکەم ببێت بەجواب بۆتۆ بەرامبەر بەهەموو (جوابا لكلام احتج به المشركون في زماننا علينا) هەتا نەڵێ والله مەبەستی لە (ئەبو جهل)و ئەوانە (في زماننا) تەئکید ئەکاتەوە موشریکی زەمانی شێخ(محمدی کوری عبدالوهاب) کێ بوو؟! (ئەبو جهل)بوو نەخێر لە (ئەبوجهل) خراتر بوون (ئەبو جهل) ئەگەر برۆیشتایە سوار کەشتی بوایە ئەی وت خوایە لەبەر خاتری خۆت خوایە بەس خۆت رزگارمان ئەکەی لەوکاتەدا شیرکی نەئەکرد بەس موشریکی زەمانی ئێمە لەکاتێکدا کە سەیارەکەی وەرئەگرێی ئەڵێ (یاغوسی گەیلانی)! هاوار یاخود (یارسول الله) هاوار ئالەوێی شیرك ئەکات یانی لە(ئەبو جهل)خراتر ئینجا بۆیە ئەڵێ (المشركون في زماننا علينا)لەزەمانی ئێمەدا ئەمە رەدە بۆ ئەوکەسانەی کەوا قەولەکەی شیرکە بەس خۆیی موشریك نیە وەکو شێخ(إسحاق کوری شێخ عبدالرحمن)ئەڵێ :ئەمە بیدعەیە لەقول ئەم قسەیە کێ هێنایی ، والله شیرکی کرد بەس موشریك نابێ دەباشە باشیرك بکەین با موحید بین ئەبێ ! بەشیرك موحید ئەبین .

شێخ (صالح)ئەڵێ :

(لما ذكر لك هذه القاعدة العظيمة وهو أنه لا يأتي مبطل بشبهته إلا وفي القرآن ما يبين بطلانها) کاتێك شێخ ئەم عاقیدەی بۆتۆ هێنا وتی ئەو کەسانە هەر کەسێك لەئینسانی خاوەن شوبهە و باطل ئەگەر بێت شوبهەیەك بۆتۆ بهێنی إلا لەقورئاندا جوابەکەی تێدایە و

[1] :سورة الزمر اية :٦٥

ڕەدی داوەتەوە کەواتە پێویستە لەسەرت کەوا قورئان دیراسە بکەیت (وأن ذلك مستمر إلى يوم القيامة) ئەمە پەیوەست نیە تەنها بەزەمانی پێغەمبەرەوە ﷺ بەهەموو زەمەنێکەوەیە هەتا ڕۆژی قیامەت (دخل في التمثيل من الواقع الذي جرى للشيخ –رحمه الله – في وقته مع خصومه) ئەڵێ ئەمە ڕوویداوە لەزەمانی شێخ (محمد)دا لەگەڵ دووژمنەکانیدا لەگەڵ ئەو عولەمایانەی کە عولەمای شیرك و ضلالبوون (ومن هنا إلى آخر الكتاب) ئینجا ئالێرەوە سەیرکەن لەوشتانەی کەباسمان کرد ئینجا لێرەوە باشتر ڕوود ببنەوە تا کۆتایی کیتابەکە (ومن هنا إلى آخر الكتاب كله كشف شبهات يعترضون بها على الشيخ) ئەمە کەشفی ئەو شوبهانەیە کەشفی ئەو شوبهانەیە کەوا إعتراضیان لەشێخ گرتوە پێ (وهو يجيبهم عنها من كتاب الله) یانی شوبهە بە شوبهە کە لەگەڵ شێخدا موناقەشەیان کردوە لەزەمانی شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەویش جوابی یەك بەیەکی شوبهەکان داوتەوە (وهو يجيبهم عنها من كتاب الله ومن سنة رسوله ﷺ ويدحض حججهم) حوجەجەکانی باطل کرد (وبذلك نصره الله عليهم وأبطل كيدهم.) خوا سەری خست بەسەریاندا فێروفێڵی ئەوانی باطل کرد .

فنقول : جواب أهل الباطل من طريقين مجمل ومفصل.

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) لەباسی وەلامدانەوەی ئەهلی شیرك وضلالدا وەئەهلی باتڵدا ئەڵێ بەدوو ڕێگا ئەتوانین وەلامیان بدەینەوە :

یەکەم :بەکورت و کۆیی .

دووەم :دوورو درێژیی .

ئەوەی بەکورت و کۆیە :ئەوەیە کەجوابی هەرکەسێکە لە ئەهلی ضلال و فیتەن ئەوانەی کەئەیانەوێی ئایەتەکان و حەدیسەکانی پێغەمبەری خوا ﷺ بەئاقارێکا بەرن کە بەخۆیان ئەیانەوێی بەلام ! بەتێکرا جوابی ئەو جۆرەکەسانە ئەوها ئەدرێتەوە کە ئیمانی ئێمە وا ثابتە کەتەنها خوای تعالی بپەرسترێی ئەمە حەقیقەتە ، هەرپەرستنێك بۆ غەیری خوای تعالی بەتالە هەرئەوەندەیان پێ دەلێن بەدوو شێواز وەلامیان ئەداتەوە شێخ ئەڵێ ئەوانەی علمیان نیە کە بیداین سەرەتاین ئەگەر کەسانێك تەنانەت لە ئەهلی موشرکین ئەوانەی علمیان هەبوو یاخود لەهەرکەسانێك هاتن لەبەرامبەرت ڕاوەستان پێی وتی کە ئەبێ داوا

لەپێغەمبەران بكرێی (علیهم صلاه والسلام)بەناوی تەوەسل و یان بەناوی ئەوەی كەجاهیان هەیە! یان بەناوی ئەوەی كە طلبی شەفاعەیان هەیە ! چۆن وەلامیان بدەینەوە ! بەدوو شێوە ئەبێ

*بەكورتی كە ئێمە پێیان ئەلێن هەموو ئەوانەی باسی ئەكەن عیبادەتن عیبادەتیش بۆ خوا نەبێ بۆ كەسیتر نابێ تەواو هەرچی وتوە ئەلێن راست نیە !

* بەمفصلی : واتا بەدوورودرێژی شێخ (محمدی كوری عبدالوهاب)ئەلێ دێت و شوبهەكانیان ئەهێنی جوابیان ئەداتەوە كە دواتر ئەچینە سەری ان شاءالله .

شێخ (فوزان)ئەلێ لەشەرحەكەیەدا:

(المجمل هو القاعدة العامة في جواب أهل الباطل على اختلاف أصنافهم ، وفي أي زمان ومكان) یانی جوابی مجمل رێگەی كورت بۆ جوابدانەوەی ئەهلی باتڵ ئەوە قاعیدەیەكی عامە بۆ جواب دانەوەی هەموو ئەهلی باتڵە لەهەر كات و شوێنكدا بن (والمفصل هو الرد على كل شبهة على حدة) مفصل واتا بەدوورودرێژی

رەددانەوەی هەمووشوبهەیەكە شوبهە بەشوبهە بەدوایدا ئەرۆیت و جوابی ئەدەیتەوە ئەوەشی تایبەتە بەئەهلی عیلم ! (فإذا عرفت المجمل والمفصل في رد الشبهات صار عندك سلاح لمنازلة المشركين والمبطلين.)ئەگەر تۆ زانیت وەلامی كورت و كۆ وە وەلامی درێژبدەیتەوە بۆ رەد دانەوەی شوبهاتی ئەهلی باتڵ ئەوەی صیلاحێكی باشت پێ یە بۆ ئەوەی دابەزیت لەگۆرەپانە بەرامبەر بەموشركین و بەرامبەر بە ئەهلی باتڵ بجەنگی!

(الجواب المجمل)

ئینجا ئەفەرمووێ شێخ (محمدی كوری عبدالوهاب) (أما المجمل فهو الأمر العظيم والفائدة الكبيرة لمن عقلها وذلك قوله تعالي)جوابە مجمەلەكە جوابە كورت و كۆكە جوابە بەپێزەكەی كە ئەدرێتەوە بەرامبەر بەهەموو ئەهلی شیرك و ضلالەت و گومرایی ئەلێ (الأمر العظيم والفائدة الكبيرة لمن عقلها)بریتیە لەو جوابە گەورەیە لەو جوابە گەورە و بەپێزە كەوا هەركەسێك كە تێ بگا خوای تعالی لەقورئانی پیرۆزدا ئەفەرمووێ (هُوَ ٱلَّذِيٓ أَنزَلَ عَلَيۡكَ ٱلۡكِتَٰبَ مِنۡهُ ءَايَٰتٞ مُّحۡكَمَٰتٌ هُنَّ أُمُّ ٱلۡكِتَٰبِ وَأُخَرُ مُتَشَٰبِهَٰتٞۖ فَأَمَّا ٱلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمۡ زَيۡغٞ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَٰبَهَ مِنۡهُ

ٱبۡتِغَآءَ ٱلۡفِتۡنَةِ وَٱبۡتِغَآءَ تَأۡوِيلِهِۦۖ وَمَا يَعۡلَمُ تَأۡوِيلَهُۥٓ إِلَّا ٱللَّهُ)[1] ئەو ئایەتە ئەهێنێتەوە ئەفەرمووێی خوای تعالی فەرموویەتی لە سورەتی (ال عمران)لەئایەتی (٧)خوا خۆیەتی كەوا ئەم كیتابەی هێناوەتەوە خوارەوە ئەم كیتابە ئایەتەكانی ئەبن بەدوو بەشەوە ئایەتی (مُّحۡكَمَٰتٌ)ئایەتی واضحات واتا ماناكانی زۆر بەدیارە ماناكانی واضحە إحتمالی چەند مانایەك ناكەن یەك مانا ئەدات بەدەستەوە و كەس ناتوانی ئەم لا وئەولای پێ بكات ! ئائەمەش ئەم جۆرەیان(هُنَّ أُمُّ ٱلۡكِتَٰبِ) یانی ئەصلی كیتابە یانی ئەصل لەكیتابا لەوقورئاندا ئەوەیە كەوا واضحە (وَأُخَرُ مُتَشَٰبِهَٰتٌ)بەلام هەندێك لەئایەتەكانیشی (مُتَشَٰبِهَٰتٌ)یانی چەند مانایەك هەلەگرێی (فَأَمَّا ٱلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمۡ زَيۡغٌ) ئەوانەشی كەلەدلیانا نەخۆشی و نیەتی خراپ هەیە كەئەهلی بیدع وضلالن (فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَٰبَهَ مِنۡهُ) ئەمانە شوێن ئایەتە واضحە كان ناكەون (مُتَشَٰبِهَٰتٌ) ببەنەوە بەر (مُّحۡكَمَٰتٌ)ەكان دێن بەكەیفی خۆیان تەفسیری تەئویل ئەكەن ئەیهێنن و ئەیبەن بۆچی (ٱبۡتِغَآءَ ٱلۡفِتۡنَةِ وَٱبۡتِغَآءَ تَأۡوِيلِهِۦ)ئەیانەوێی شك وگومان بخەنە دلی خەلكی ئەیانەوێی لەسەر مەزهەبی باطلی خۆیان ئەو ئایەتانە تەفسیر بكەن ناگەرێنەوە بۆ ئایەتە واضحە كان ئێمە ئایەتی واضحمان هەیە كەوا خوای تعالی فەرموویەتی نابی لەغەیری خوا بپەرستی وە نابێ لەغەیری خوا داوا بكەی وە نابێ لەغەیری خوا سوجدە بەرێت نابێ تەحكیمی غەیری شەرعی خوا بكەی ئەمانە هەمووی واضحە دوایی ئەهلی ضلال دێن هەندێك لە ئایات وە هەندێك لە ئەحادیس ئەبینی كەوا جێگای ئەوەیە كەوا چەند مانایەك هەلبگرێی دێن چی ئەكەن ئەوە ئەكەن بەقاعیدە بۆ خۆیان نایەن إنطلاق بكەن لەم ئایەتە (مُّحۡكَمَٰتٌ)تانە ئەم ئایەتە واضحاتانە خوای تعالی فەرمووی (وَمَا يَعۡلَمُ تَأۡوِيلَهُۥٓ إِلَّا ٱللَّهُ) ئەوەش تەبعەن دێنە سەر شەرحی ئایەتەكە یانی لەخوا زیاتر كەس تەئویل یان تەفسیری ئەوە نازانی چ مانایەك ئەگەیەنێی شێخ (فوزان)بەدرێژی بۆمان باس ئەكات ئەگەر ئێمە بلێن ئەو ئایەتانە چەند مانایەك هەلئەگرن عامەی خەلك نایزانن بەس علماء ئەیزانێ ئەوكاتە ئەلێن(وَمَا يَعۡلَمُ تَأۡوِيلَهُۥٓ إِلَّا ٱللَّهُۗ وَٱلرَّٰسِخُونَ فِي ٱلۡعِلۡمِ)[2] بەلام ئەگەر بلێ نەء كەس نایزانی تەنها خوای تعالی نەبێ ئەوئایەتانە ئەوە ئەبێ لەسەر لفظي جلالە بوەستین (وَمَا يَعۡلَمُ تَأۡوِيلَهُۥٓ إِلَّا ٱللَّهُ)(وَٱلرَّٰسِخُونَ)

---

[1] :سورة ال عنران اية :٧

[2] :سورة ال عمران اية :٧

ئیمانمان پێی هەیە بیزانین یان نەیزانین شێخ (فوزان)ئەڵێ (فهذا هو الرد المجمل على الشبهات)ئەمە ئەو ردە مجمەلەیە ئەو وەلامە كورت و كۆیە یە كەوا ئەدرێتەوە لەبەرامبەر ئەهلی باطل جا لێرەدا ئەگەر ئێمە سەرنج بدەین پێش ئەوەی بێنە سەر شەرحی شێخ لێرەدا هەندێك لەو قەولە بكۆلینەوە ئەبینین نەك هەر بۆ ئەهلی شیرك تەنها لەشیركی دەعوە یان لەشیركی عیبادە بەلكو لەهەموو جۆرەكانی تا ئەمرۆش لە ئەهلی ضلال ئەمە زۆر وەلامی كورتمان هەیە یان بێن بۆ وەلامی خەلك بدەینەوە ئەهلی ضلالی پێ بدەینەوە بۆ نمونە لێرە باسی ئەو بابەتانە كەئێستا باسی بەدرێژی ئەكەین سەبارەت بە شیركی دەعوە و شیركی عیبادە ئەو بابەتانە بەلام لە عصرانینی ئەمرۆ خوا إنتقامیان لێ بسێنی ئەبینین تەماشائەكەین بەحیساب ئەلێ من موسلمانم بەلام ئەهلی باتل دێن و دیفاعیان لێ ئەكەن لەو حوكامانەی كە دینی خوای گەورە جێ بەجێ ناكەن كەوا بینی نوێژی كرد یا ئەبنین كەوا ناوی خوای برد بینیم وتی (بسم الله الرحمن الرحيم)ئەم شوبهاتانە ئەهێنە پێشەوە تۆ رەدی مجملت چیە بۆ ئەم جۆرە ئەلێن كاكە ئەوە ئەگەر موسلمان بایە تحكیمی شەریعەتی خوای ئەكرد ! ئیماندار بایە رەدی لەخوا نەدەدایەوە رەدی لە پێغەمبەر نەدەدایەوە ﷺ ئیماندار بایە موسلمانانی ئەزیەت نەئەدا ! ئیماندار بایە قورئانی سەر ئەخست ئیماندار بوایە ئەو شتەی خوا حەلالی كردوە حەرامی نەئەكرد ئەوەی كە خوای گەورە حەرامی كردوە حەلالی نەئەكرد تۆ باسی چیم بۆ ئەكەی !   ئا لەو رەدە مجمەلە هیچی پێنامێنی ! یانی ئەو هەموو تناقضات لەقەول و فعل و عەمەلیانا ئەو هەموو نواقیضة ش هەیە كەناقضی ئیمانە لەژیانیان دا چ قەولی چ فعلی كەچی كەسانێك دێن چی بۆ ئەكەن بەرامبەریان دیفاعیان بۆ ئەكەن دیفاع لەو تاغوتانە ئەكەن ! تۆ چۆن رەدی ئەو شوبهاتانە ئەدەیتەوە بەرەدێكی مجمەل بلی وەلا ئەگەر ئەهلی ئیمان بایە دیفاعی لەئیمان ئەكرد نەك دژی ئیمان بوەستایە وە هەر بەكورتی بلێ هیچیتر نالێم هەر ئەوەندە ! ئینجا كاكە وەلا نوێژ ئەكا تۆ كافری ئەكەیت و باسی خوای كرد تۆ چۆن كافری ئەكەیت ! كاكە شەیتانیش ئەلێ (إِنِّيٓ أَخَافُ ٱللَّهَ رَبَّ ٱلۡعَٰلَمِينَ)[1] یانی ئەبێ ئاگاداری ئەم رەدە مجمەلە بی رەدێكی زۆر موهیمە كە شێخ جوابەكە ئەكات بەدوو بەشەوە جوابێكی (مجمل ومفصل)ئەگەر جوابی مفصلت پێ نەبێ

[1] :سورة الحشر اية ١٦

جوابی مجمل و کورت وپوخت ئەوەیە بەرامبەر ئەوەی کە کێشەیەك دروست دەبێ جوابی ئەدەیتەوە ! بۆ نمونە کەسانێك دا ئەبەزن بەسەر موسلمانان وقسە ئەکەن تۆ بەس ئەوەندەیان پێ بلێن خوای گەورە خەلکی کردوە بەدوو بەشەوە ! موسلمان و کافر ! بەکافر ئەلێ خراپترینی کەسی سەر زەویی کافرە تۆ باسی ئەوە بۆ ناکەی بۆ باسی موسلمان ئەکەی ! ئەها رەدێکی مجمل یان مەسەلەن باسی أنواع و ئەشکال ئەو رەخنانە ئەکا لە موجتەمەعی ئیسلام ئەگرێی کاتێك کە رەخنە لە ئیسلام ئەگرێی یان قسە بەریش ئەلێ یان قسە بەجل و بەرگ شێوەی موسلمانان ئەلێ ! تۆ ئەو رەد مجمەلانەی کەپێویستە بیدەیتەوە بەرامبەر بەو جۆرە کەسانە ئەبێ ئەوەندە بلێی ئێمە یان ئەبێ لەسەرەوە تەماشاکەین نایەن لەجزیئیاتەوە تەماشاکەین ئەگەر وەلامت پێ نەبێ لەسەرەوە تۆ بروات بەخوا هەیە بەشەریعەتی خوا هەیە ! جێ بەجێ ئەکەیت ! وە رەدی هەموو ئەهلی شیرك و ضلال ئەدەیتەوە ! ئەگەر وابێ ئەو قسانە ناکەیت ! کەواتە لەسەرەوە ئەوەت تێدا نیە ! بۆیە هاتووی نقدی خوا و پێغەمبەری خوا ﷺ و موسلمان و شەریعەتی ئیسلام ئەکەی !

شێخ(صالح) ئەلی:

(فهذا هو الرد المجمل على الشبهات قال تعالى:هُوَ ٱلَّذِىٓ أَنزَلَ عَلَيۡكَ ٱلۡكِتَٰبَ)[1]ئەلێ ئەمە ئەو وەلامە کورتەیە کەوا شوبهاتی ئەهلی باتل ئەدرێتەوە ئایەتەکەی هێناوەتەوە ئەو خوایە کەوا ئایەتەکانی هێناوەتە خوارەوە (هُوَ ٱلَّذِىٓ أَنزَلَ عَلَيۡكَ ٱلۡكِتَٰبَ)[2] ئەو قورئانەی بۆتۆ ناردە خوارەوە ! خوای گەورەیە کە ئەو قورئانەی بۆتۆ ناردە خوارەوە ئەی (محمد)ﷺ یانی (القران)(مِنۡهُ ءَايَٰتٞ مُّحۡكَمَٰتٌ هُنَّ أُمُّ ٱلۡكِتَٰبِ)[3] وتمان (مُّحۡكَمَٰتٌ) شێخ ئەفەرمووێی (المحكم هو الذي لا يحتاج في بيانه إلى غيره) یانی پێویستیمان پێی نیە ئەو ئایەتە چی بوە ئاتێکی تر واتا خۆی بەیانی خۆی کردوە ئایەتەکە واضحە ئایەتەکە ماناکەی بەدیارە مانای تر هەلناگرێی (فالقرآن منه آيات على هذا الشكل) یانی قورئان ئایەتێکی زۆر بەلکو ئەمە ئەصلی قورئانی پیرۆزە ! (مُّحۡكَمَٰتٌ) (يعني بينات واضحات في معانيها لا تحتاج إلى غيرها)

[1] :سورة ال عمران اية :٧
[2] :سورة ال عمران اية :٧
[3] :سورة ال عمران اية :٧

مەسلەن خوای گەورە ئەفەرمووێ (أَقِمِ ٱلصَّلَوٰةَ)[1] تەواو چ مانایەك هەلئەگرێی لەوە زیاتر واجبە لەسەر تۆ نوێژ بکەیی ! مانای تر هەلناگرێت لەوە زیاتر یان (وَءَاتُواْ ٱلزَّكَوٰةَ)[2] یان (كُتِبَ عَلَيۡكُمُ ٱلصِّيَامُ)[3] یان (وَلِلَّهِ عَلَى ٱلنَّاسِ حِجُّ ٱلۡبَيۡتِ)[4] ئەوانەمانای تر هەلناگرن غەیری ئەوەی ئەوەی کەتۆ لیٚ تیٚ ئەگەی واجبە نوێژو رۆژو صوم وزەکات و حەج و ئەوبابەتانە بکەیی ! پاشان ئەفەرمووێ (یعني القرآن)(مِنۡهُ ءَايَٰتٞ مُّحۡكَمَٰتٌ هُنَّ أُمُّ ٱلۡكِتَٰبِ)[5] المحكم هو الذي لا یحتاج في بیانه إلی غیره فالقرآن منه آیات علی هذا الشكل (مُّحۡكَمَٰتٌ) یعني بینات واضحات في معانیها لا تحتاج إلی غیرها (هُنَّ أُمُّ ٱلۡكِتَٰبِ) أم الشيء هو الأصل) کەلیمەی (أم) کەلەزمانی عەرەبی کە بەکارئەهێنرێی سەیری کە هەتا بۆغەیری ئینسان بۆ ئینسان کەوتت (أم)ئەوە ئەصلی تۆیە کەکاتێك ئەلیٚ (أم القری)یانی دایکی شارەکان مەبەستی پێی ئەصلی ئەو شارەی کە لەو مەنتقیەدا هەیە ! کە ئەصلە کە بریتیە لە(مەککە) مەسەلەن ! (أُمُّ ٱلۡكِتَٰبِ)بریتیە لەئەصلەکە (الذي یرجع إلیه ، فالآیات المحکمات هن الأصل الذي یرجع إلیه) ئەوئایەتانە ئەبیٚ بۆ یان بگەرێنەوە وچونکە ئەصلی قورئانە ! (وَأُخَرُ مُتَشَٰبِهَٰتٌ) هەندێك(مُتَشَٰبِهَٰتٌ).

وە(مُتَشَٰبِهَٰتٌ)ئەوەیە (المتشابه هو الذي یحتاج لبیان معانیه إلی غیره فیرد إلی المحکم) بۆزانینی ماناکەی ئەبیٚ تۆ بیخەیتەوە پالٚ ئایەتە محکەمەکان بۆ ئەوەی ماناکەی لیٚ تیٚ بگەیت وە ئەبیٚ تەفسیرەکەی بزانی بەهۆی ئایتی ترەوە ! (ومن المتشابه) ئینجا جۆری (المتشابه) مان بۆ ئەهێنی (المتشابه المحتمل لمعاني متعددة ویحتاج إلی غیره في بیان المراد منه) یەك لەوانە ئەوەیە کە چەند مانایەك هەلدەگرێت پێویست بەوە ئەکات یەك لەومانایانە بەدیار بخرێت بۆئەوەی بزانی مەبەست لەئایەتەکە چیە! (ومنه المطلق)یاخود المطلقمان هەیە ئوصولی فقه ئەوانەی ئوصولی فقهیان خوێندوە چیمان هەیە (عام ٬خاص ، المطلق،مقید)ئەوبابەتانەمان هەیە المطلق چیە ؟ لفظیکە کە ئەلیٚ علمایانی ئوصولی فقه ئەلێن (الفظ متناول لواحد لا بعینه)یانی تۆ مجموعەیەك باس ئەکەی بەلام شتێك باس

---

[1] :سورة القمان ایة :١٧
[2] :سورة البقرة ایة : ١١٠
[3] :سورة البقرة ایة : ١٨٣
[4] :سورة ال عمران ایة :٩٧
[5] :سورة ال عمران ایة :٧

ئەكەی كەوا نمونەیەك ئەهێنینەوە وەكو (أكرم طالیبا)باسی قوتابی ئەكا ئەلێ ڕێز لەقوتابیك بگرە ،بەس قوتابیەكەت دیاری نەكرد! ئەمە پێ دەوترێی (المطلق) ئەگەر هاتوو تقیدت كردەوە وتت ئەو قوتابیە ڕێز لێ بگرە ئەوە موقیدە! بەس كەوتت ڕێز لەقوتابی بگرە ئەوە (المطلق). یاخود بۆ نمونە ئەوە قوتابیە بالا بەرزە ڕێز لێ بگرە یانی تحدیدت كرد تقیدت كرد بەوە ئەمە باسی (المطلق)ە . كەواتە (المطلق) پێویستی بەوەئەكا كە بزانین بەچی تقید كراوە (ومنه المنسوخ.)یاخود ئایەتمان هەیە (منسوخ) چی ئەمە ؟ ئەوئایەتەیە كەوا رفعی حوكمەكەی كراوە بەحوكمی ئایەتێكی تر كەلەدوای ئەو هاتوە ئەو حوكمەی لابردوە ئەمە كاتێك كەدێتە پێش لەقورئان ئەم مانایە بۆتۆ پێی ئەوترێی لەو ئایەتانەی كە(مُتَشَٰبِهَٰتٌ)ئەلێ كاكە ئایەتەی(نسخمان)هەیە بۆ ئەوە مەبەستی ئەومانایە نیە مەبەستی ئەوەماناكەیەتی چونكە رفعی ئەو حوكم كراوەتەوە لەسەر ئەوئایەتە ! (وقد ذكر تعالى موقف الناس من هذين القسمين المحكم والمتشابه) خوای تعالی لەقورئاندا باسی موقیفی خەلكی كردوە بەرامبەر بە محكەم وموتەشابیهەكان وە مەوقیفیان چیە (فقال: فَأَمَّا ٱلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمۡ زَيۡغٞ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَٰبَهَ مِنۡهُ)[1] ئەوانەی دلّیان نەخۆشی تێدایە ئەوانەی كە دلیان نیەتی و قصدی خراپی تێدایە ئەهلی ئەهلی بیدع و ضلالن شوێن چ ئەكەون ؟! نایەن شوێن ئایەتە موحكەمەكان بكەون ئەچن شوێن ئایەتە موتەشابیهەكان ئەكەون (یأخذون الآیات غیر الواضحة أو الآیات المحتملة ویستدلون هبا على ما یریدون مع أهنا محتملة) دێن مانایەك هەلدەبژێرن بۆخۆیان ئەوەكە خۆیان ئەیانەوێی دێن ئەلێن ئەو ئایەتە مانای ئەوەیە ! (لیست نصا فیما یقولون) ئەمە نص نیە لەوەی كەوا ئەوان ئەیلێن (لكن هم یریدون التلبیس على الناس) بەلكو ئەیانەوێت سەر لەخەلكی بشێوێنن (یقولون نحن استدللنا بالقرآن فیأخذون الآیات التي لا یتضح معناها بنفسها) دێن دەلێن ئێمە دەلیلمان قورئانە ! باشە تۆدەلیلت قورئانە بەس ئەوئایەتەی كەتۆ تەفسیرت كردوە ماناكەی وانەبوو ئایەتەكە ئەهێنی بەلام بەشێوەیەك تەفسیری ئەكا لەغەیری مانای خۆیەتی (أو الآیات المحتملة لعدة معان) چەند مانایەك هەلئەگرێی ئەچی تۆ مانایەكت هێنا ! (فیستدلون بها على ما یریدون)ئەوەی ئەوان مەبەستیان پێی هەیە لەمەبەستی خۆیانەوە إنطلاق ئەكەن یانی یەكەم جار دێن چی ئەكەن نایەن لەدین تێ بگەن

[1] :سورة ال عمران اية :٧

دینەکە بلاو بکەنەوە بۆخۆیان قصدی خۆیان سەرئەخەن ئەیەت ئەهێنن ئەیکێشن بەو قصدی خۆیانەوە ! (ٱبۡتِغَآءَ ٱلۡفِتۡنَةِ) (أي التشكيك والتضليل أو (وَٱبۡتِغَآءَ تَأۡوِيلِهِۦ)) یان ئەوەتا لەبەر چیە لەبەر فیتنەیە فیتنەکە لێرەدا بەمانای چیە ؟ ئەفەرمووێ (التشكيك والتضليل)یانی شك ئەخەنە دلی خەلکەوە وەخەلکی بە ضلال و گومرایدا ئەبەن (أو ابتغاء تأويله) یان ئەیانەوەێی تەئویلی بکەن تەئویل یانی چی ؟

ئەفەرمویێ(التأويل يطلق على معنيين) دوومانای هەیە تەئویل : وەکو شێخ (الاسلام إبن اتيمیه)ئەلێ لەکیتابی (الرسال التدمريه)باسی کردوە :

مانای یەکەم : (أن المراد به التفسير) کەلیمەی تەئویل مانای تەفسیرهاتوە (وهذا هو المعروف عند المتقدمين) لەلای زانایانی زوو کەوتراوە تەئویل واتا تەفسیر ،وەکو ئەلێ (ولذلك تجد ابن جرير الطبري في تفسيره يقول : القول في تأويل قوله تعالى أي في تفسيره) (إبن جريرى) کاتێك کەئایەتەکانمان بۆ تەفسیر ئەکا لە تەفسیری (الطبري) هەردێتە سەر ئایەتەك ئەلێ (القول في تأويل قوله تعالى)یانی چی یانی (في تفسيره) مەبەستی تەفسیرە مەبەستی بەیان کردنی ماناکەی ئەمە مانایەك (فإن كان هذا هو المقصود في الاية) ئەگەر ئەوە مەبەست بێ لەئایەتەکەدا کەواتە تەئویل بەمانای تەفسیردێی ئەلێ (وَمَا يَعۡلَمُ تَأۡوِيلَهُۥٓ إِلَّا ٱللَّهُ)[1] ئەوە ئەوکاتە یانی تەفسیرەکەی کەس نازانی إلا خوا نەبێ (فإنه يعطف الراسخون في العلم علي لفظ جلالة) ئالەم حالەتەدا ئەگەر مەبەستت تەئویل تەفسیر بێی ئەبێ ئێمە عطفی چی بکەینەوە ؟! راسخون بکەینەوە بۆ سەر قەولی لفظی جلالە کە (الله)یە یانی خودای تعالی کە (الله)یە لەگەل (وَٱلرَّٰسِخُونَ فِي ٱلۡعِلۡمِ)ماناکەی ئەزانن ئەوە ئەگەر بەمانای تەفسیر بێ (وَمَا يَعۡلَمُ تَأۡوِيلَهُۥٓ إِلَّا ٱللَّهُ وَٱلرَّٰسِخُونَ فِي ٱلۡعِلۡمِ)[2] ئاوا ئەیخوێنینەوە ئەبێ لەسەر چی راوەستین (وَٱلرَّٰسِخُونَ فِي ٱلۡعِلۡمِ) راوەستین ! کەواتە (وَمَا يَعۡلَمُ تَأۡوِيلَهُۥٓ إِلَّا ٱللَّهُ وَٱلرَّٰسِخُونَ فِي ٱلۡعِلۡمِ)ئەگەر مەبەستبێ لەکەلیمەی تەئویل تەفسیربێ یانی(يعني والراسخون في العلم يعلمون تأويله وهو التفسير وذلك برده إلى المحكم الذي يبين المراد منه) ئەوانەی راسخن لەعیلما ئەوانەی عالمی شارەزان کەوا رۆچوون لەعیلما ئەزانن ماناکەی چیە کەواتە خوای تعالی ماناکەی ئەزانی

[1] :سورة ال عمران اية :٧
[2] :سورة ال عمران اية : ٧

تەفسیرەکەی ئەزانی وە راسیخونیش خوای گەورە فێری کردوون پێغەمبەر ﷺ فێری کردوون وە صحابە وتابعین فێربوون لەپیاوچاکان وئەزانن ماناکەی چیە ! (فتفسير القرآن على هذا الوجه) ئابەم شێوەیە کەتەفسیری قورئان ئەکەین (لا يعلمه إلا االله وأهل العلم المختصون) یانی خودای تعالی و علمای تایبەت مەند ئەیزانن (وأما العوام والجهال فلا يعلمون تفسيره ،) کەواتە کێ نایزانێ یانی عامەی خەلك ئەوانەی کەوا علمایان نیە نایزانن (وأهل الزيغ يأخذون المتشابه ولا يردونه إلى المحكم)ئەهلی بیدع ئەهلی ضلال ئەهلی فیتنە موتەشابەهەکان وەرئەگرن نایگەرێنەوە بۆ موحکەمەکان بە موحکەمەکان تەفسیری بکەن (ويقطعون بعض القرآن عن بعض فيأخذون بعض الآيات ويتركون البعض الآخر) قورئان بەقورئان ئەپچرێنن وەماناکانی وەپاشان هەندێك ئایەت وەرئەگرن هەندێك ئایەت وەرناگرن .
مانای دووەم(للتأويل فهو الحقيقة التي يؤول إليها الشيء) سەرەنجام بەچی رائەگات ئەم شتە (وما يصير إليه في المستقبل)لەداهاتوودا چ مانایەك چ واتایەك بەچ حالەتێکا ئەگا ! (مثل حقائق ما في الجنة من أعناب ونخيل وفواكه ولبن وخمر وعسل) ئێستا ئێمە ئەگەر تەماشای هەریەکێ لەمانە بکەین شێخ باسی کرد لەبەهەشتدا ! حەقیقەتی ترێی چیە لەبەهەشتدا ؟ئێمە نایزانین ! حقیقەتی نخیل حەقیقتی فواکە حەقیقەتی ئەوشیرەی کەبۆی باس کردووین رووبارێك لەشیر و رووبارێك لەخمر رووبارێك لە عسل و (وأشياء لا يعلم حقائقها إلا االله سبحانه وتعالى ، لأهنا من علم الغيب)عیلمی غیب کەس نایزانی إلا خوای تعالی نەبێ ئەمە لەلایەك (وكذلك كيفية أسماء االله وصفاته لا يعلمها إلا االله سبحانه وتعالي) هەروەها کەیفیەتی ئەسماء صیفات ئێمە معانیەکانی ئەسماء صیفات ئەزانین وەکو زمانی عەرەبی بەس وەکو کەیفیەت نازانین إلا خوا ئەیزانێ ئابەم مانایە هیچ کەسێك نایزانێ راسخیش نایزانێ تەنها خوای گەورە ئەیزانێ ! (فالتأويل على هذا المعنى ما يؤول إليه الشيء في المستقبل)یانی لەداهاتوودا بۆچی ئەگەرێتەوە (فإذا أريد هذا المعنى تعين الوقف في الآية على لفظ الجلالة) ئەگەر ئەم مانایەمان مەبەستت بوو ئەوە ئەبێ لەسەر لفظی جلالە بوەستین کاتێك کە ئایەتەکە ئەخوێنینەوە بلێن چی (وَمَا يَعۡلَمُ تَأۡوِيلَهُۥٓ إِلَّا ٱللَّهُۗ)ئینجا دوای ئەیلێن (وَٱلرَّٰسِخُونَ فِي ٱلۡعِلۡمِ يَقُولُونَ ءَامَنَّا بِهِۦ)ئێمەش ئەیلێن ئێمە نایزانین ئیمانمان پێی هەیە ! بەس خوا ئەیزانێ ئەمە ئەگەر بێتوو هەندێك لەو ئایەتانەی کە موحکەمن کە ئێمە مانایان نازانین

حقاقییان نازانین نازانین بەچیە بۆ نمونە : ڕۆژی قیامەت کەی دێی(وَمَا يَعۡلَمُ تَأۡوِيلَهُۥٓ إِلَّا ٱللَّهُۗ)کەسیتر نایزانی پێغەمبەریش نایزانی ﷺ مەلەکی موقرب مەلیکی مرسل هیچ کەسێك نایزانی ! باشە (لأنه لا يعلم تأويله على هذا الوجه إلا هو سبحانه) واتا ئایەتەکە بەهەردوو ماناکە تەفسیر ئەکەین ئەگەر کەلیمەی تەئویل بەمانای تەفسیر بێ ئەوە ئەڵێن (وَمَا يَعۡلَمُ تَأۡوِيلَهُۥٓ إِلَّا ٱللَّهُۗ وَٱلرَّٰسِخُونَ فِي ٱلۡعِلۡمِ) ئەگەر بەمانای (إليها الشيء) بێ یانی حەقیقەتی ئەو شتە کێ ئەیزانی ئەوە تەنها خوا ئەیزانێ وەکو ئەسماء صیفات و مەسەئەلەی ڕۆژی قیامت و یاخود هەتا هەندێك لەئەهلی عیلم لە حروف مقطعە وەکو (الم) ئەڵێن خوا ئەیزانی کەسیتر نایزانی .

(وقد صح عن رسول الله ﷺ أنه قال : إذا رأيتم الذين يتبعون ما تشابه منه فأولئك الذين سمى االله ، فاحذروهم) ئەلێ لەپێغەمبەرەوە وارید بوە ﷺ بەصەحیحی کەفەرموویەتی ئەگەر ئێوە بینیتان کەسانێك شوێن ئایەتی موتەشابهە کەوت ئەوە ئەوکەسانەن کە خوا باسی کردوون ئاگاداریان بن .ئەوانەی کەباسیان کردون کێ بوون(ٱلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمۡ زَيۡغٞ)[١] (فاحذروهم) ئاگەداربن یانی حەزەریان لێ بکەن یانی دوورە پەرێزبن لێیان یانی دەرسیان لا مەخوێنن یانی مەچنەلایان ئەمە زۆر گرینگە دوورکەوتنەوە لە ئەهلی بيدع عقیدەت ئەپارێزێی دوورکەوتنەوە لەئەهلی بیدع هەتا لایەنی عیبادەت و لایەنی سوك وئەوانەت هەمووی پارێزێی لە شەرحەکەدا ئەلێ (صح عن النبي ﷺ في الحديث الذي رواه البخاري ومسلم أنه قال إذا رأيتم الذين يتبعون ما تشابه منه) ئەگەر ئێوە بینیتان ئەوکەسانەی کە شوێن ئایەتە موتەشابیهەکان ئەکەون (أي من القرآن والسنة ويأخذون بالنصوص المجملة)دەقە کورتەکان ئەهێنن و بۆخۆیان تەفسیری ئەکەن بەکەیفی خۆیان یان بەکەیفی خۆیان تەئویلی ئەکەن ! (ويتركون النصوص المفصلة) ئەچن ئەونصانەی کە باس لەشتەکان ئەکەن بەدووروو درێژی ئەوانە واز لێ دەهێنن نایەن ئەوئایەتانەی کە ئەوان دەستیان پێی وەگرتوە کە مجمەلە بەو ئایەتە مفصلانە تەفسیر بکەنەوە (فأولئك الذين سمى الله : في هذه الآية)ئەوانەن کەخوای گەورە ناوی بردوون لەئایەتەکە کە ئەفەرمووی (فَأَمَّا

[١] :سورة ال عمران اية : ٧

ٱلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمۡ زَيۡغٌ)[1] ئەوانەی کەوا سىع قصد لەدلیاندا هەیە مەرضی بیدع لەدلیاندا هەیە (فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَٰبَهَ مِنۡهُ) (فاحذروهم) ئەوە ئاگاداریان بن دوورکەونەوە لێیان (أي احذروا أصحاب هذه الطريقة لا يلبسوا عليكم أمر دينكم)دینتان لێ تێك ئەدەن (فهذا فيه التحذير من علماء الضلال ومن المبتدعة لئلا يلبسوا علينا أمر ديننا) ئەمە ئاگادار کردنەوەیەکی خوایە بۆ ئێمە کە ئێمە ئاگاداری ئەو علمایانە بین کە علمای ضلال وئەوانەی مبتدیع بۆ ئەوەی دینمان لێ تێك نەدەن (، فهؤلاء من الذين (مِيثَٰقِهِۦ وَيَقۡطَعُونَ مَآ أَمَرَ ٱللَّهُ بِهِۦٓ أَن يُوصَلَ وَيُفۡسِدُونَ فِي ٱلۡأَرۡضِۚ))[2] ئەو کەسانەن کەوا بەوەی خوا ئەمری پێکردوون پەیوستبی بەچرانیان وە فسادیان لە زەوی کردوە ، تەبعەن ئەگەر باسی ئەوە بکەین لەواقیعا ئەمانە زۆرن بەتایبەتی ئەمڕۆ ! ئەمڕۆ کەلامی مجمەلمان زۆر بەی ئەو ضلالانەی کەدێن لەکیتاب و لە سوننە ئەدیلەمان بۆ ئەهێنن شوێن دیموکراتیەت بکەوین وشوێن إنتخابات بکەوین یانی شتمان بۆ دەهێنن هەندێك شتمان بۆ دەهێنن تۆ بلێ من ئەمە نازانم بەکەلامێکی مجمەل بلێ ئەمە نازانم خوای گەورە وتویەتی ئەبێ بەس خوا بپەرستی ئەوەی تۆ ئەیلێ خوا پەرستیە؟! خوا پەرستی نیە و تەواو لێم گەڕێی شوێنت ناکەوم هەرچیەك ئەلێ صەحیح نیە ،ئەمە کەلامێکی زۆرجوانە شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب)هێناویەتی هەموو کەسێك فێر ئەکات ئەگەر عیلمیشی نەبێ چۆن بتوانی وەلام بداتەوە تۆ سەیری عبودیەت بکە بۆ خوای تعالی ! خوا رازییە کەسیتر بپەرسترێی لەغەیری خۆیی زیاتر رازییە ! رازییە تەنانەت مەلائیکە بپەرسترێی پێغەمبەر بپەرسترێی ﷺ صالحین بپەرسترێی رازی نییە !، چۆن رازی بیە مەجلیسێکی شەعب دروست بکرێی و مەجموعەیەك ئاراء وبۆچوونی هیچ و پوچ کۆبکرێتەوە بکرێی بەیاسا بەسەر ئێمەوە !زاد و بیری خەلکەکان بکرێی بەسەر فەرزبەسەر ئێمەوە ئاخر چۆن شتی وا ئەبێت ! پاشان ئەلێ (مثال ذلك : إذا قال لك بعض المشركين) سەیری عیبارەتە کە بکەن زۆر وردببنەوە لێی (إذا قال لك بعض المشركين)ئەگەر هەندێك لەموشریکەکان بەتۆیان وت بەأسمی فاعیل ناوی ئەبات یانی موشریکێکە ئەوەی ئەو قسە بکات موشریکێکە . کەواتە لێرەدا کەسانێکمان گوێی لێ ئەبێت کاکە راستە قسەکە شیرکە

---

[1] :سورة ال عمران اية :٧

[2] :سورة البقرة اية: ٢٧

بەلام موشریك نابیَ نەیزانیوە نازانیَت دیفاعی لیَ ئەکات ئەم واناڵێت (إذا قال لك بعض أشرك !)ئەلیَ موشريك واتا وەلا ئەمە قاعیدەیەك هەیە ئەلیَ (ليس كل من وقع في شرك وقع شرك عليه)ئەمە قاعیدەیەکی باطلە بۆهەموو شتێك نابیَ یانی بە مطلقی نابیَ ئەمە بۆ ئەو حالەتانە ئەبیَ کەوا ئەگەر بێت و کوفرەکە یاخود شیرکەکە خفی بیَ ظاهیر نەبیَ ئەمە ئەگەر ظاهیر بوو وەکو دەعوای غەیری خوای تعالی عیبادەت بۆ غەیری خوای تعالی ئەوە (وقع في شرك وقع شرك عليه)لەبەر ئەوە پێت ئەلێت (بعض المشركين) بیکەین بەکوردی ئەگەر هەندێك لەو موشریکانە لەو صۆفی و دەورێشانەی پێت ئەلیَ چۆن داوای (یارسول الله) نەکەین ! چۆن ئەبیَ ئێمە داوای پیاو چاکان نەکەین چۆن ئەبیَ ئەوانە جاهیان هەیە ئەوانە حورمەتیان هەیە یەکەسەر ئەلیَ ئابەو موشریکانە بلیَ ئەگەر وایان پێی وتی باشە ئەوان چیمان پیَ ئەلێن دێنە پێشەوە پێت ئەلێن(أَلَآ إِنَّ أَوۡلِيَآءَ ٱللَّهِ لَا خَوۡفٌ عَلَيۡهِمۡ وَلَا هُمۡ يَحۡزَنُونَ)[1] ئەم ئایەتەت بۆ دەهێنەوە ئەلێن ئەولیاکانی خوا ئەمانە ترسیان نیە لەچی ؟ ترسیان نیە لەداهاتوو یانی لەعەزابی خوا لەجەهەنم لەنارەحەتیەکان چونکە خوای تبارك وتعالی ئەمانەی هێمن کردەوە بەهۆی توحیدەکەیانەوە (وعدالله تعالی : وَلَا هُمۡ يَحۡزَنُونَ) حزینیش بەمانی خەم وپەژارەیان نیە لەرابردوویان یانی لەدونیاکەیان کەبەجێیان هێشتووە ئەلێن باشە (وإن الشفاعة حق)ئێستا خوای گەورە باسی ئەولیای نەکرد ؟ بەلی ، ئەمانە نەخەوفیان هەیە نە خوزنیان هەیە خوا ئەمینی کردوون ئێستا وردە وردە ئەرۆن ئەو موشریکانە ئەیانەوەێی بەم ئایەتە مانایەکی موتەشابهی بۆ وەرئەگرن ئەو هەموو ئایەتە واضحە بەجیَ دێلین کەخوای تعالی ئەفەرمووێ(وَمَنۡ أَضَلُّ مِمَّن يَدۡعُواْ مِن دُونِ ٱللَّهِ)[2] کیَ لەوە ضال ترێکە لەغەیری خوا داوا بکا ! ئێستا ئەم ئایەتەت بۆ دەهێنی بەهێواشی پێت ئەلیَ ئەوە وەلییە ئەوە جاهی هەیە ئەوە قەدری هەیە دەی ئیتر بۆ داوای لیَ ئەکەی راستە ئێمە داوا لەخودی خۆیی ناکەین بەس ئەمە جاهی هەیە ! ئەمە قەدری هەیە هەتا دوای دێت بۆت ئەرازێنێتەوە ئائەمە سورەتی ئەو لێك تیکدانەیە کەلەخەلکی تێك ئەدەن و خەلکی زۆر بەمە خەلەتاوە ! خۆ ئێمە ناتوانین بلێن ئەوە جاهی نیە بەلی جاهی هەیە بەس بۆخۆیی هەیە بۆتۆی نیە ! لێرەیا ئەلیَ (وإن

[1] :سورة يونس اية :٦٢
[2] :سورة الاحقاف اية : ٥

الشفاعة حق) باشه شەفاعەت حەقە ؟ بەلی شەفلعەتیش حەقە (أو إن الأنبياء لهم جاه عند الله) پێغەمبەرانیش حورمەتیان هەیە لای خوای تعالی بابلێن جاهیان هەیە قەدریان هەیە رێز و پایەیان هەیە (أو ذكر كلاما للنبي ﷺ يستدل به على شيء من باطله) یان بەحەدیس دێت هەندێك لەو باطلیە ی خۆیی ئەرازێنیتەوە بە كە هەندێك حەدیس ئەكات بەدەلیل بۆی (وأنت لا تفهم معنى الكلام) تۆ نازانی مانای ئەمە چیە (الذي ذكره) كە ئەوباسی كردوە (فجاوبه بقولك) تۆ جوابی بدەرەوە بلێ (إن االله ذكر في كتابه)بلێ خوا باسی كردوە لەقورئانەكەیدا (أن الذين في قلوهبم زيغ)ئەوانەی لەدلیانا نەخۆشی هەیە سوء قصد نیاز خراپی هەیە (يتركون المحكم ويتبعون المتشابه) تۆ بۆ ئایاتە موحكەمەكانت بەجێهێشت كەئەلێ نابێ داوا لەغەیری خوا بكەی نابێ عیبادەت بۆ غەیری خوا بكەی ! بۆدێی ئێستا ئایەتێكم بۆ دەهێنی بەهۆی ئەو ئایەتەوە دێت رێگە خۆش ئەكەی بۆئەوەی داوا مردوان بكەی (وما ذكرته لك من أن االله تعالى ذكر أن المشركين يقرون بالربوبية)لەپێشا بۆم باس كردی كەموشریكەكان إقراریان كردوە بە ربوبیەت وتویانە (الله) بەرێوەمان ئەبات و رزقمان ئەدات و دروستی كردووین ئەوموشریكانە وایان وتوە ! (وأن كفرهم بتعلقهم على الملائكة والأنبياء والأولياء مع قولهم(هَٰٓؤُلَآءِ شُفَعَٰٓؤُنَا عِندَ ٱللَّهِۚ)[1] هذا أمر محكم بين .) وەكافر بوونی ئەوانیش پەیوەستن بەمەلائیكەكان و پێغەمبەرەكان و بەئەولیاكانەوە لەگەل ئەوەدا كە ئەلێن (هَٰٓؤُلَآءِ شُفَعَٰٓؤُنَا عِندَ ٱللَّهِ)ئەوانە تكاكاری ئێمەن بۆخوای خوا ! (هذا أمر محكم بين)یانی ئەمە زۆر موحكەمە زۆر واضحە زۆر رۆشنە كە خوا ئەوانی كافر كرد لەكاتێكا ئەلێن ئیمانمان بەخوا هەیە وە مەلائیكە و پێغەمبەران پیاوچاكان جاهیان هەیە لای خوای تعالی ئەمانەوی بەهۆی ئەوانەوە نزیك بینەوە لەلای خوا لەگەل ئەوەشدا خوای تعالی كافری كردن . ئەمە واضحە یان نا؟ بەلی ئیتر تۆ بۆ دێی بەئایەتی تر (أَلَآ إِنَّ أَوۡلِيَآءَ ٱللَّهِ لَا خَوۡفٌ عَلَيۡهِمۡ وَلَا هُمۡ يَحۡزَنُونَ)[2] ئەهێنی ئەیكەت بەدەلیل لەسەر ئەوەی كەئێمە داوایان بكەین ، دوای ئەلێ (لا يقدر أحد أن يغير معناه.)كەس ناتوانی مانای ئەمە بگۆرێی كەئێستا باسمان كرد كە خوا ئەوانی كافر كرد .(وما ذكرت لي أيها المشرك) جارێكی كە (وما ذكرت لي أيها

[1] :سورة يونس اية :١٨
[2] :سورة يونس اية :٦٢

المشرك)ئەوەی تۆ بۆمنی باس ئەکەی ئەی موشريك ! ئەی ئەو کەسەی هاوبەشيت دروست کردوە لەگەڵ خوای تعالی لەعيبادەتەکەيدا (في القرآن أو كلام النبي ﷺ) ئايەتم بۆ ئەهێنی يان کەلامی پێغەمبەرم بۆ دەهێنی ﷺ (لا أعرف معناه) من نازانم من ئەوەندەت پێی ئەلێم عيبادەت بۆ غەيری خوا شيركە وە دوعاش عيبادەتە وەدوعاش عيبادەتە (ولكن أقطع أن كلام االله لا يتناقض) بەلام من ئەزانم کەلامی خوا لەهەرجێگەيەك بێ لەم ئايەت لەم سورەت دژواری يەك نين يەكتری هەلناوەشێنەوە (وأن كلام النبي ﷺ لا يخالف كلام الله عز وجل) وەقسەی پێغەمبەريش نايەت (ﷺ قسەی خوای تعالی پێچەوانە بکاتەوە ! (وهذا جواب سديد)ئەمە جوابێکی زۆرباشە سديد يانی دەمی کابرا دادەخات ! (ولكن لا يفهمه إلا من وفقه الله) بەلام ئايە لەم قسەيە هەموو كەسێك تیٰ ئەگات ! إلا ئەوەی کەخوا توفيقی داوە تیٰ ئەگات (فلا تستهن به فإنه كما قال تعالي)يانی ئەم جوابە بەکەمی مەزانە راستيەکەی وەخوای تعالی ئەفەرمووێی (وَمَا يُلَقَّىٰهَآ إِلَّا ٱلَّذِينَ صَبَرُواْ)[1] يانی چی ئەمە کەسێك بۆی تەوفيق نادرێی(إِلَّا ٱلَّذِينَ صَبَرُواْ)إلا ئەوانە نەبیٰ کە ئارامی وصبريان گرتوە لەسەر عيبادەتی خوای تعالی لەسەر ئەوەی گوناهەکان ناکەن (وَمَا يُلَقَّىٰهَآ إِلَّا ذُو حَظٍّ عَظِيمٍ)[2] وە مۆفەق نابیٰ بۆی الا کەسێك کە خاوەنی نەسيبێکی زۆر زۆر بیٰ لەدونيا و ئاخيرەت لەشەرحەکەيدا شێخ ئەلیٰ (أي إذا قال لك واحد من علماء المشركين) ئەگەريەكێكی لەعالمەکانی موشرکين بەتۆی وت (علماء المشركين) يانی چی ؟يانی ئەو مەلا و عالمانەی کەپێيان ئەلێن دوانزە عيلم ئەلێن(يارسول الله) هاوارە ! ئەمە علمای موشريكن چونكە صەرف ئەزانن بەلاغە ئەزانن ئوصولی فقە ئەزانن جائەوانەش کەئەيزانن وە لەو ئێستا زۆربەيان مال وێرانن ئەوانەش نازانن ئەوە جاران بوو زۆربەيان ئێستا ئەوانەش نازانن ئەوانەی لەوەی ئەوانە ئەزانن کەراسخن لەو جۆرە علمانەيا دوايە ئەچن ئەو شيركە ئەکەن ئەگەر لەوجۆرە علمايانە پێيان وتی !: (الذين يتعلقون بالأولياء) کەخۆيان پەيوەست کردۆتەوە بە داواکردنی أولياء ! (ويطلبون منهم المدد ويستغيثون بهم)داوای يارمەتيان لیٰ ئەکەن هانايان بۆ ئەبن (كما هو الحال والواقع الآن عند عباد القبور)شێخ (فوزان)ئەلیٰ وەك

[1] :سورة فصلت اية: ٣٥
[2] :سورة فصلت اية :٣٥

ئێستا كە لەسەر ئەوانەی كەواقیعە كە قەبرەكان ئەپەرستن كەواتە ئێستا كەسانمان هەن قەبر پەرستن بەلیٚ هەن ! (ويقولون إن الله جل وعل يقول)ئەلێن خوای گەورە وتویەتی (أَلَآ إِنَّ أَوۡلِيَآءَ ٱللَّهِ لَا خَوۡفٌ عَلَيۡهِمۡ وَلَا هُمۡ يَحۡزَنُونَ)[1] تەبعەن ئێمە باجارێی با ئایەتەكە با تەفسیر كەین ! ئایەتەكە ئەفەرمووێی بزانن كە وەلیەكانی خوای تعالی دۆستەكانی خوای تعالی ئەوانەی كە لەدوایدا پێمان ئەلیٚ(ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَكَانُواْ يَتَّقُونَ)[2] ئەوانەی ئیماندارن وە تەقواشیان هەیە (يقتون شرك يتقون بدع يتقون المعاسى) بكیف تۆ ئەچی داوایان لیٚ ئەكەی ئا ئەوانە (لَا خَوۡفٌ عَلَيۡهِمۡ وَلَا هُمۡ يَحۡزَنُونَ) ئەوە مانای تەواو ئایەتەكەیە ، جا ئەلێت (وهؤلاء أولياء والنبي ﷺ أخبر أن الصالحين يشفعون ، وأن الأولياء يشفعون ، والرسل يشفعون) ئەوان ئەلێن ئەمانە أوليان ! ئەم پیاوچاكانە أولیائن بەلی وەپێغەمبەر ﷺ هەوالی داوتیٚ كە پیاوصالحەكان شەفاعەت ئەكەن تكا ئەكەن بۆ ئینسانی تر وە أولیاش شەفاعەت ئەكا وە رسول شەفاعەت ئەكا كەواتە چی تیایە ئێمە داوا لەوانە بكەین ! (فالجواب أن الشفاعة حق) ئێمە نالێن شەفاعەت حەق نیە بەلیٚ ئەنبیاء شەفاعەت ئەكا رسول شەفاعەت ئەكا مەلائیكە شەفاعەت ئەكا صالیحون شەفاعەت ئەكا گومانمان لەوە نیە (أن الشفاعة حق لا شك في ذلك ، ولكنها كما ذكر الله لابد لها من شرطين)بەلام ئەم شەفاعەتانە ئەبیٚ دوو مەرجی تیابێت :

١: (الإذن للشافع أن يشفع)ئەبیٚ خوا ئیزن بدات بەو كەسەی تاكاكە ئەكات هەتا بیكات ناتوانیٚ بیكا بەهیچ شێوازیك تا ڕێگەی پیٚ نەدات سەیری رۆژی قیامەت بكە ئەلیٚ لەرۆژی قیامەت خوای تعالی كە ئەو خەلك كۆئەكاتەوە ئەچن بۆلای باوكە ئادەم بۆ لای باوكە نوح دەی دەی بۆلای باوكە ئیبراهیم بۆلای موسا بۆلای عیسا بۆلای هەمووان ئەلێن ناتوانین ! دێن بۆلای پێغەمبەر ﷺ ئەویش لەوكاتەدا چی ئەكات ! یەكسەر ئەلێت باشە ! سەیری بكە ئەلێت ئەبیٚ سجدەیەك بەرم لەسجدەكەدا خوای تعالی كەلیماتێكم فێر ئەكات پێم ئەلیٚ سەربەرزبكەوە وە شەفاعەت بكە قەولەكەت جیٚ بەجیٚ ئەكەین شەفاعەتەكەت وەرئەگرین ، كەواتە لەوێی پێغەمبەر (ئادەم وئیبراهیم و نوح) ئەوپێغەمبەرانە (عليهم سلام)ئەوانەیش

[1] :سورة يونس آية:٦٢
[2]: سورة يونس آية:٦٣

ناتوانن کەواتە ئەبێ خوا ئیزن بدات ئیزنی بەکێ داوە بەپێغەمبەر(محمدﷺ کەواتە (الإذن للشافع أن يشفع) .

٢: (وأن يكون المشفوع فيه من أهل التوحيد.) ئەوانەی شەفاعەتیشی بۆ ئەکرێی ئەبێ لەئەهلی توحید بێ ،یانی ئێستا ئەگەر خودی پێغەمبەر ﷺ بۆمامی بکات قبول نیە لەلای خوای تعالی ! با پێغەمبەریش بێ شەفاعەتەکە بکا ! مەرجی یەکەم بێتە جێ مەرجی دووەم نێتە جێگا جێ بەجێ نابێت پێغەمبەرﷺ ناتوانی شەفاعەت بۆ (ئەبوجهل)بکات ! ناتوانی بۆ شەیتان بکات ناتوانی شەفاعەت بۆ کەس بکات لەوانەی کە موشریکن ! کەواتە شەفاعەت تەنها بۆکێ یە ! وەکو حەدیسەکە ئەلی (شفاعتي لأهل الكبائر من أمتي)[1] ئەهلی کبائیر ئەهلی توحیدن کەگوناهی کەبیرەیان هەیە (ولا شك أن الله سبحانه وعد الأولياء أهنم لا خوف عليهم ولا هم يحزنون ، لكن من الأولياء ؟)گومانیشمان نیە کەتۆ ئەو ئایەتەت هێناوەتوە وەلا بەلی أولیای خوای تعالی (لا خوف عليهم ولا هم يحزنون)بەلام کێن أولیا با پێناسەیان بکەین !؟ (هل الأولياء طائفة مخصوصة من الناس عليهم عمائمهم ولباس خاص ؟)ئایە ئەوەیە کە مێزەری بەسەرەوە بێ وەلیباسێکی تایبەتی لەبەر دا بێ ئەوە وەلییە !؟(أو الأولياء الذين بني على قبورهم قباب ؟)ئەوانەی کەمردوون و لەسەریان قبابیان دروست کردوە قوبەیان دروست کردوە ئەوە وەلییە؟! (ليس كذلك)نەخێر مەرج نیە ئەوە وانیە (لأن الله سبحانه بينهم بعد هذه الآية مباشرة حيث قال)خوای تعالی بەیانی حالی أولیای کردوە أولیا کێن ؟! فەرمووی (ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَكَانُواْ يَتَّقُونَ)[2] یەکەمجار ئەبێ ئیماندار بێ موشریك نەبێ دووەمیش ئەبێ موتەقی بێ (فكل مؤمن تقي فهو ولي الله ،)هەرکەسێك موئمین بێ تەقی بێ واتا لەخوا ترس بێ وەفەرمایشتەکانی خوا جێ بەجێ بکا ! وەحەرامەکان نەکا وەبەرەو خوای تعالی بروا! ئەوە وەلیی خوای تعالی یە (ليست الولاية خاصة بطائفة معينة أو أشخاص معينين لهم لباس خاص ولهم سمات خاصة أو على قبورهم قباب وزخرفات ، الأولياء كل مؤمن تقي فإنه ولي الله بنص هذه الآية ،) کەواتە ئەوانە نین کەجل و بەرگێکی تایبەتی لەبەر ئەکەن یاخود کە نێژراون ژوورێکیان بۆ دروست ك ردوە قوبەیەکیان لەسەر

[1]: سنن الترمذي صفة القيامة والرقائق والورع (٢٤٣٦)
[2]: سورة يونس آية:٦٣

ژوورەکە دروست کردوە بەلکو هەموو خاوەن ئیمانێکی موتەقی وەلیە بەخوای تعالی ! .
(والولاية تختلف باختلاف الإيمان والتقوى)تەبعەن ولیایە دۆستایەتی لەگەڵ خوادا فەرقی هەیە لەیەکێکەوە بۆیەکێکی تر هەیە دۆستایەتیەکەی زۆر زۆرە ! هەیە مامناوەندە هەیە کەمە ! یانی فەرق هەیە أولیاکانیش فەرقیان هەیە لەنێوان یەکتریدا ! (منهم من هو ولي كامل الولاية ، ومنهم من هو ولي دون ذلك بحسب إيمانه وبحسب تقواه ، فليست الولاية خاصة بما تزعمون من هؤلاء الأشخاص أو هؤلاء المقبورين) نەخێرتۆبێ وەلا إلا فلان کەس کە نێژراوە جیگای وەلی خوای تعالی یە ! تۆ چووزانی وەلی خوای تعالی یە کێ ئەزانێ أولیای خوایە تۆئاگاتە لەناخی هەبوە ئاگات لەعەمەلی صالحی هەبوە خۆ ئەگەر هەتا واشبێ لەوکاتە ئەوە ڕێگە بەتۆنادا کەتۆ داوای لێ بکەی ! (والنبي ﷺ يقول : رب أشعث مدفوع بالأبواب لو اقسم على االله لأبره)[1] ئەلێ کەسی وا هەیە کە تۆ تەماشای ئەکەی سەرو پرچی چوو بەیەکا و گژوگژ بۆتەوە و خۆلاو یی و تۆزاویی ئەگەر ئاوها تەماشای ئەکەی لەدەرگای هەرکەسێك با دەری ئەکا ! ئاوریشی لێ ناداتەوە لەوانەیە ئا ئەو شەخصە بلی خوایە ئا بۆ خاتری خوایەتی خۆت ئەوشتەمان بۆبکەی یەکسەر بۆی بکات ! لەلای خوا ئەوەندە ڕێزیی هەیە بەلام تۆ نایناسیت لەوانەیە تۆ هەر دەریشی بکەیت لەوانەیە تۆ بلێ کاکە ئەمە کێ یە ئەم پیاوە ! لەشکل و شێوازیدا دیار نیە (فقد يكون الولي غير معروف ولا له مكانة عند الناس)وەلی خوایە بەس خەلك نایناسێ خوا ئەوەندەی خۆش ئەوێت کەچی خەلك إهتمامی پێ نادا ! (هذا من ناحية)لەمە لەلایەك .
(ومن الناحية الثانية لو ثبت أنه ولي لله) ئەوە وتمان ئەمە وەلیش بوو ئایە ڕێگەمان پێ دای وابکەی !؟ خۆ ئەوە ئەوەئەگەێنی ئێمە داوای لێ بکەین!!؟ (فإن هذا لا يعطيه شيئا من الربوبية ولا شيئا من حق الله)حەقی ربوبیەتی ئەداتی بیکەین بەخوا وبیکەین بە پەروەردگار بیکەین بە إله بە معبود ئەو ڕێگایەمان ناداتێ ئەوە جائیز ناکا بۆئێمە کە ئەگەر ئەو وەلیش بێ (، لأنه عبد االله محتاج إلى ربه)چونکە هەموومان عەبدی خواین عەبدیش هەموو موعتاجە بۆ خوای تعالی ! (ولا يملك من الأمر شيئا)هیچی بەدەست نیە (لا يخلق ولا يرزق فليس المعنى أنه إذا كان وليا أننا نتعلق به)سەیری کەن دووکەلیمەی هێنا (لا يخلق ولا

[1] مسلم البر والصلة والآداب (٢٦٢٢) .

یرزق)لەسەرجەمی ئایەتەکانی قورئاندا ئەمەببینەوە لەکاتێکا ئەلێ کە کەسێك دوای ئەوەی کرد کە بپەرستریی پیَ بلێ تۆ شتێکت خەلق کردوە لەوکەونەدا ! ئەگەر تۆخالقی من ئەتپەرستم ئەگەر خالق نی وەالله وەك من مەخلوقی شایستەی پەرستن نیت ! شایستەی پەرستن نیت ئەو کەسەی کە خەلقی کردوە ئەو شایستەی پەرستنە (ٱلَّذِى خَلَقَنِى فَهُوَ يَهۡدِينِ)[1] ئەوە منی خەلق کردوە ئەو ڕێگام نیشان ئەدا من بەقسەی بکەم و تەوجیهاتی لیَ وەرگرم ئەما من تەوجیهاتی هیچ کەسیك وەرناگرم لەغەیری خوای تعالی زیاتر ! کەواتە کێ شایستەی بەقسە کردنە کێ شایستەی عیبادەت بۆ کردنە ! کێ شایستەی خۆ زەلیل بۆ کردنە ! کێ شایستەی ئەوەی فەرمایشتەکانی هەمووی بەرێك وپێکی جیَ بەجیَ بکەی بەبیَ ئەوەی بەهیچ شێوەیەك مل خوار کەیتەوە ؟! بەس خوای تعالی ، بۆیە ئەلێ (لا یخلق ولا یرزق) ئایە خەلق ئەکا ؟ نەخێر ، رزق ئەیا ؟ نەخێر ،(فلیس المعنى أنە إذا کان ولیا أننا نتعلق بە)وەلا وەلیە پیاو چاکە عیبادەت ئەکا بۆ خوا ئیتر ئێمە خۆشەویستیەکەمان غلو تیدا بکەین بۆئەوەی بیگەینە ئەورادەیەیی حەقی خوای بدەینی ! نەخێر (ونترل حاجاتنا بە ونستغیث بە ونطلب منە) داواکارییەکانمان لەو داوا بکەین یان هانایی بۆ بەرین یان داوای لیَ بکەین (لأن االله قال:)(إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَغۡفِرُ أَن يُشۡرَكَ بِهِۦ وَيَغۡفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَن يَشَآءُۚ)[2] چونکە شیرك ئەوەندە گەورەیە شەریك لەدەعاوا شیرك لەعیبادا شیرك لەتەحکیم ئەوەندە گەورەیە خوا قەت لیَ خۆش نابیَ خوا قەت لەشیرك خۆش نابیَ (وقال تعالی)(وَٱعۡبُدُواْ ٱللَّهَ وَلَا تُشۡرِكُواْ بِهِۦ شَيۡـٔٗاۖ)[3] خوای گەورە فەرموویەتی ئێوە بەس خوا بپەرستن شەریکی بۆ دامەنێن ئەها سەیری کەلیمەی (شَيۡـٔٗا)بکە لەزمانی عەرەبیدا مانای چی ؟! یانی شتێکی زۆر کەم یانی هەرشتێك بیَ (وَلَا تُشۡرِكُواْ بِهِۦ شَيۡـٔٗاۖ)[4] ئێوە هیچ شتێك مەکەن بەشریکی خوا هیچ شتێك شت هەموو شتێك ئەگرێتەوە هەمووشتێك ئەگرێتەوە کە مەخلوق بیَ هەمووشتێکی مەخلوق شتە یاخود نا ! با شتە ، (لا من الأولیاء ولا غیرهم)نەلە أولیاء لەغەیری أولیاء با ئەنبیاء

[1]: سورة الشعراء الاية ٧٨
[2] : سورة النساء آية : ٤٨
[3] : سورة النساء آية : ٣٦
[4] : سورة النساء آية : ٣٦

بێ با صالحین بێ با مەلائیکە بێ چ جای ئەوانەی ئەمڕۆ بەداخەوە کە زۆربەیان ئەهلی فەساد و ئەهلی ضلال ئەهلی مال خواردن درۆزن و فسوق و زینا و رشوە وخمرن کردویانن بە أولیای خوای تعالی ! ئینجا چ لەروانگەی داوا لێ کردنیان بێ یان چ لەروانگەی خۆ هەلپەساردن بێ پێیان کەوا توجیهاتیان وەرگرن و دەستوریان وەرگرن و یاسیان وەرگرن تطبیقی بکەن و لێیان بترسن ! (فالله لا يرضى بهذا سيحانه وتعالي) خوا قەت بەمە رازی نیە ! (فليس معني قوله تعالي)(أَلَآ إِنَّ أَوۡلِيَآءَ ٱللَّهِ لَا خَوۡفٌ عَلَيۡهِمۡ وَلَا هُمۡ يَحۡزَنُونَ)[1]واتە ئەوە نیە (أهنم يملكون شيئا من الربوبية)واتە لە پەروەردگاریەتی خوای تعالی شتێك بەدەستە لەریزق و لەرۆزی ئەوبابەتانەوە (وأهنم ينفعون ويضرون)یاخود سودمان پێ دەگەینێ یان زەرەمان پێ ئەگەینێ ! سودمان پێ دەگەینن ئەگەر بیان پەرستین وەزەرەمان پێ ئەگەینن ئەگەر نەیان پەرستین ! نەخێر ئەوانەیان لەبەر دەستا نیە برۆ دابنیشە چەندەها سالێ عیبادەتی خوا بکە دوای هیچ کەسێك لە أولیا و رسول و مەلائیکە مەکە بزانە هیچ زەرەرێکت پێ ئەگات ! ! زەرەرت پێ ناگات ! ئەگەر داوایان نەکەی ! ئەی ئەگەر داوایان بکەی ؟ هیچ قازانج و سودێکت پێ ئەگات؟ نەبەخوا تەنها ئەوەنەبێ کە خوا بوی نوسیوی (وأنهم يعطون الشفاعة وأنهم وأنهم . . كما يزعم القبوريون) وەلا ئەوانە شەفاعەتیان ئەدرێتی بۆیە ئەبێ داوایان لێ بکەین والله نەخێر (فمن تعلق بالأولياء وطلب منهم الشفاعة وهم أموات ، أو طلب منهم الإغاثة وهم أموات ، أو طلب منهم قضاء الحاجات وهم في قبورهم) سەیری بکە بزانە شێخ ئەلێت چی ؟!هەریەکێك پەیوەستت ببێتەوە و خۆی هەلبواسێ بەأولیایەوە داوایان لێ بکا لەکاتێکدا ئەوانە مردوون هانایان بۆ بەرێی داوای شتێکیان بۆ بکا قەزییەکیان بۆ جێ بەجێ بکا داوای ئەوە بکا کەئیشێك لەئیشەکانی جێ بەجێ بکا ئەو وەلییە !(فإنه مثل المشركين الأولين)هیچ فەرقی نیە لەگەل (ئەبو جهل) و موشریکەکانی زەمانی زوودا ، (الذين قال الله فيهم) خوا لەحەقیاندا وتویەتی (وَيَعۡبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمۡ وَلَا يَنفَعُهُمۡ وَيَقُولُونَ هَٰٓؤُلَآءِ شُفَعَٰٓؤُنَا عِندَ ٱللَّهِ)[2] ئەوانیش وایان ئەووت ئەیان وت لەغەیری خوایان ئەپرست کەشتێك بیان پەرستایە ئەوانە نەیان ئەتوانی زەرەریان پێی بگەینی وەنەیان

[1] : سورة يونس آية:٦٢

[2] : سورة يونس آية:١٨

توانی سودیان پیٚ بگەینی ئەیان وت ئەمانە تكاكارمانن لەلای خوا (عِندَ ٱللَّهِ)عەرەب ئەزانی (الله)یانی چی ؟! (الله)یانی پەرستراوی راستەقینە ئەوان ئەنزانی خوا لەسەر هەموو یەوەیە بەلام ئەیان وت ئەمانە تكاكارمانن لەلای خوای تعالی نەیان ئەوت ئەمانە (لات ومنات وعوزا) دونیان دروست كردوە ،چ فەرقیٚكت هەیە لەگەل ئەواندا ! (هم يقولون نحن لا نعتقد أنهم يخلقون ويرزقون)ئەمان ئەلیٚن ئیٚمە إعتقادمان وانیە كەئەمانە ئیٚستا من بلیٚم (يا عبدالقادر) خوٚ دەزانم (عبدالقادر) دونیای خەلق نەكردوە ! وە رزقی كەسیش نادا (وإنما من أجل أن نجعلهم وسائط بيننا وبين الله)بەس ئەیان كەین بە پەیوەندی لەنیٚوان خوٚمان و خوادا (لأنهم أولياء)چونكە ئەوانە دوٚستی خوان ئەوانە عیبادەتیان زوٚر كردوە (ونحن مقصرون ونحن مذنبون) ئیٚمە كەمتەر خەمیمان زوٚرە ئیٚمە تاوانبارین (فهؤلاء بصلاحهم وجاههم ومكانتهم عند االله يشفعون لنا)ئەوانە بەوچاكەكارییە كە كردوویانە بەومەنزیلەو قەدرەی كەهەیانە لەلای خوای تعالی بەو پلە و پایەی لەلای خوا بەدەستیان خستوە لەلای خوای تعالی بەهوٚی عیبادەتیانەوە شەفاعەتمان بوٚ ئەكەن ! ئینجا بزانین خوا چوٚن رەدیان ئەداتەوە ! (واالله رد عليهم فقال)خوای گەورە هەر لەئایەتەكەفەرمووی (سُبۡحَٰنَهُۥ وَتَعَٰلَىٰ عَمَّا يُشۡرِكُونَ)[1] پاكی بوٚخوا بلندی بوٚخوا ئالەو شیركەی ئەوان ئەیكەن كەداوا لەو پیاو چاكانە ئەكەن ئەمە شیركیان كرد ئەبوایە داوا لەخوا بكرابایە نەك لەوان بكرابایە (فسمى هذا شركا) خواناوی برد بەشیرك یان نا ! خوا ناوی برد بەشیرك فەرمووی (سُبۡحَٰنَهُۥ وَتَعَٰلَىٰ عَمَّا يُشۡرِكُونَ)كەواتە (أشركوا أو ماأشركوا بل أشركوا)بەلیٚ شیركیان كرد ئەمانەی ئەمروٚش هەمان شت شیركیان كردو بون بەموشریك (وقال في آية أخرى:)(أَلَا لِلَّهِ ٱلدِّينُ ٱلۡخَالِصُ) [2] خوای گەورە ئەفەرمووی بزانن دینەكە خالص نەبیٚ خوا قبولی ناكا بوٚ خوایە دینی خالص ئەگەر خالص نەبیٚ لە سەتا (٩٩,٥) بوٚخوا بیكەی نیوەكەی بوٚخوا مەكە خوا قبولی ناك ! (وَٱلَّذِينَ ٱتَّخَذُواْ مِن دُونِهِۦٓ أَوۡلِيَآءَ مَا نَعۡبُدُهُمۡ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَآ إِلَى ٱللَّهِ زُلۡفَىٰٓ)[3] ئەوانەی كە لەغەیری خوا ئەپەرستن داوا ئەكەن و هانایان بوٚ ئەبن ئەلیٚن ئیٚمە نایان پەرستین بەلام ئەمانەویٚی ئەوانە وە لەخوا

[1] : سورة يونس آية:١٨
[2] : سورة الزمر آية : ٣
[3] :سورة الزمر اية : ٣

نزیكمان بكەنەوە چ فەرقێكیان هەیە لەگەڵ ئەوانەی ئەمڕۆ!؟ هیچ فەرقیان نیە وەكو ئەوان موشریكن (يريدون الوساطة فقط عند الله سبحانه وتعالي)ئەیانەوی بەس پەیوەندیەك دروست بكەن واساتەیەك دروست بكەن لەنێوان خۆیان و خوایە نەك بلێن ئەو أولیائانە خوان ! ئینجا خوا بەموشریك لەقەلەمیدان ! (وإلا فإنهنم معترفون أن الله هو الخالق الرازق المحي المميت)ئەیان وت خوا خالقە خوا رازقە خوا خەلك زیندوو ئەكاتەوە خوا خەلك ئەمرێنی (فيعترفون بتوحيد الربوبية تماما كما ذكر الله عنهم) ئیمانیان بە توحیدی ربوبیە هەبوو ئەیان وت خوا ئێمەی دروست كردوە (وإنما قصدوا بفعلهم هذا وساطة هؤلاء الصالحين عند الله فنذروا لهم)ئەوان ئەیان ویست تەنها لەخوا نزیك ببنەوە و پێیان ئەچوون نەزریان بۆ ئەنجام ئەدا (وذبحوا لهم)حەیوانیان بۆ سەرئەبریی بۆئەوان (واستغاثوا بهم)هاواریان بۆ ئەكرد و هانایان بۆ ئەبرد پەنایان بۆ ئەبردن (يا سيدي اشفع لي عند الله)ئەی گەورەم تۆ لەلای خوا شەفاعەتم بۆ بكە (افعل كذا ، هذا الذي يقولونه عند القبور)لەلای قەبرەكە ئەوانەیان ئەوت (هل هذا يختلف عما قاله المشركون من قبل الذين رد عليهم جل وعلا بقوله)ئایە ئەمەی كەئێستا ئەمەی وتمان ئێستا خەلكی بەوانەوە مەشغولە لەگەڵ ئەوەی كە موشریكەكانی پێشوو ئەیكرد هیچ جیاوازییەك هەیە لەنێوانیان كار و كردەی ئەوان و ئەماندا !؟ نەوالله ، بۆیە خوای گەورە رەد ئەداتەوە ئەفەرمووێی (الذين رد عليهم جل وعلا بقوله)(﴿إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَهۡدِي مَنۡ هُوَ كَٰذِبٞ كَفَّارٞ﴾)[1] ئەوەی درۆزن بیّ ئەوەی كافربیّ خوا هیدایەتی نادات ! ناوی بردن بەدرۆزنی كافر! كافرن چونكە خوای تبارك وتعالی فەرمووی ئەگەر هەركەسێك لەغەیری خوای تعالی داوابكات كافرە هەركەسێك غەیری خوا داوا بكات شیركی كردوە وە ئەوكەسانەش درۆزنن لەبەر ئەوەی ئەوانە گوێیان لەهانای ئەوان نیە وە بەداوای ئەوانیشەوە نایەن وەئەوان رقیان لەمانە كاتێك داوایان ئەكەن !(﴿وَإِذَا حُشِرَ ٱلنَّاسُ كَانُواْ لَهُمۡ أَعۡدَآءٗ وَكَانُواْ بِعِبَادَتِهِمۡ كَٰفِرِينَ﴾)[2] خوای گەورە ئەفەرمووی(﴿لَا يَسۡمَعُواْ دُعَآءَكُمۡ﴾)[3] یانی بەهیچ شێوەیەك گوێیان لیّ نیە ئەگەر گوێشیان لیّ بی(﴿وَلَوۡ سَمِعُواْ مَا ٱسۡتَجَابُواْ لَكُمۡ﴾)[4] كەواتە درۆئەكەن كە

[1] : سورة الزمر آية : ٣
[2] : سورة الاحقاف آية:٦
[3] : سورة فاطر آية:١٤
[4] : سورة فاطر آية:١٤

ئەلێن گوێیان لێمانە درۆ ئەکەن و درۆزنن وەکافریشن لەهەمانکاتیشدا (حكم عليهم بالكذب وحكم عليهم بالكفر) خوا پێیان ئەلێ ئەوانە درۆزنی کافرن جا ئەمرۆش هەرکەسێك هاوار ئەکاتە غەیری خوا ئەوە بابزانی خوای تعالی پێی ئەفەرموویێ درۆزنی کافر ! خوا پێی ئەلێی .ئێمە چاوەری ئەو خەلکە ناکەین کە بەناوی سەلەفیەوە إدعای سەلەفیاتی ئەکەن بەلام مورجیئەن بەلام ئاگیان لە مەسەلەی شیرك ئاگایان لەمەسەلەی عوزر باجهل نیە لەشوێنی خۆیدا بەمانای خۆیی دەری بهێنن ئەچن دیفاعیان لێ ئەکەن خوا پێیان ئەلێ درۆزنی کافر ! ئەوانیش ئەلێ کا ئەوانە کافرنین ئەوانە ! چۆن کافر نیە ! ئاخر نازانێ نازانێ چیە ! یانی کەسێك کە هاواری غەیری خوا تبارك وتعالى کرد نەزانین لەحەقی ئەم شەخصەدا نیە (أشرك بالله سبحانه وتعالى)کەواتە وەسفی شیرك پێش ئەوەشە کە پێغەمبەران بێن پێش بلوغی ریسالەیە وەکو شێخ ئیسلام ئەفەرمووی (الكفر المعذب عليه لايكن إلا بعد بلغ ريسالة)یانی ئەو کوفرەی کە تەعزیب لەسەر ئەدرێی لەدوای بلوغی ریسالە یانی کوفرێك هەیە کەتەعزیبی لەسەر نیە بەس کافرە ئەوە پێش بلوغی ریسالە ! یانی بوو بە کافر بەلام ئەو کەسە تەعزیب نادرێی ئەگەرنەیزانێی یانی بەس لەنەزانینەکەی تەعزیب نیە ئەما چی هەیە وەسفی کافربوون هەیە بەسەریدا بۆیە ئەگەر لەرۆژی قیامەتدا ئەوکەسە بمرێی نایخاتە بەهەشت تاقی ئەکاتەوە وە لەدونیاشدا ئێمە ئەحکامی دونیای لەسەر جێ بەجێ ئەکەین کە نایشۆین ونوێژی لەسەر ناکەین دوعای بۆ ناکەین وەکو شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) رەحمەتی خوای لێ بێ وتی ئەو کەسانەی پێش ئەم دەعوەی ئیسلاحەی تۆ کە هاواری پیاوچاکانیان کردوە کە هاواری ئەنبیا و أولیایان کردوە وتی ئەوانە هەرکەسێك بن ناسراون و لەسەر شیرك مردون لەسەر کوفر مردوون !، جا ئیتر خوا ئەزانێ حەقی پێی گەیشتوە یاخود نا ! حەقی پێی گەیشتبێ ئەوە موزەبە حەقی پێی نەگەیشتبێ ئەوە خوا تاقی ئەکاتەوە . بەلام لەهەردوو حالەتەکە بۆ ئێمە نیە دوعایان بۆ بکەین لەهەردوو حالەتەکە (وفي سورة يونس نزه نفسه عن ذلك)خوای تعالی لەسورەتی یونس خۆی خاوێن دائەنێ لەو شیرك وضلالەتەی کە خەلکی ئەیکەن (فقال : سُبۡحَٰنَهُۥ وَتَعَٰلَىٰ عَمَّا يُشۡرِكُونَ)[1] (سماه شركا)خوای تعالی ناویبرد بەشیرك یان نا ؟ داوای کردنی غەیری خوای

[1] : سورة يونس آية:١٨

ناونا بەشیرك ! خۆی لەوەش خاوێن كردەوە خوای تعالی خوا زۆر لەوە خاوێن ترە كە تۆ شیركی بۆ پەیا بكەی ! (فالأولياء عباد صالحون لهم قدرهم ونحترمهم ونحبهم ونقتدي بهم)جا لێرەدا ئاگاداربن لەوانەیە كەسانێك بێن بلێن ئەوانە چەندێك رقیان لە أولیایە ! نەخێر أولیائی خوای گەورە ئێمە ئەزانین عبدی صالحن خۆشمان ئەوێن قەدریان هەیە ئیحترامیان هەیە وە إقعتدائیان پێ ئەكەین (في الأعمال الصالحة لكن ليس لهم شركة مع االله سبحانه وتعالى) بەلام بەشداریان ناكەین لەعیبادەتا لەگەل خوای تعالی ! واتا ئێمە كەداوا لەخوا ئەكەین داوا لەوان ناكەین ! نەزرئەكەین بۆ خوا نەزرناكەین بۆ ئەوان نوێژئەكەین بۆ خوا نوێژناكەین بۆ ئەوان رۆژوو ئەگرین بۆ خوا رۆژوو ناگرین بۆ ئەوان حەج ئەكەین بۆ خوا حەج ناكەین بۆ ئەوان . وە هەروەها بەهەمان شێوە عیبادەتەكانیتر لە تەوەكل و لە ئینابە و إستغاثة و لەوبابەتانە بۆ ئەوان ناكەین بۆخوا ئەكەین(إنما هم مثلنا محتاجون إلى الله عزوجل) ئەوانیش وەكو ئێمە موحاتاجن (فقراء إلي الله عز وجل)(يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ أَنتُمُ ٱلۡفُقَرَآءُ إِلَى ٱللَّهِۖ)[1] ئەفەرمووێی ئەی خەلكی هەمووتان ئەلێ (هذا عام) یانی چی ئەمە ؟یانی (يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ) هەموو خەلكی ئەگرێتەوە هەتا بە جن و ئینسیش ! هەمووتان فەقیرن بەلای خوا كەستان هەیە دەولەمەندبێ لەئاستی خوا دا ! خۆی ئەفەرمووێی (وَٱللَّهُ هُوَ ٱلۡغَنِيُّ ٱلۡحَمِيدُ)[2] پاشان ئەفەرمووێی (كل الخلق فقراء إلى الله عزوجل) هەموو ئەوبونەرەوەی تۆ ئەبینی هەمووی فەقیرە هەمووی موحتاجە هەمووی ئەبێی داوا لەخوا بكات ! (بما فيهم الأنبياء والرسل) هەتا ئەبنیا و رسول (بما فيهم الملائكة عليهم السلام كلهم فقراء إلى االله سبحانه وتعالى) هەتا مەلائیكەكان (فهذا مما يزيل اللبس لأن هؤلاء يأخذون بعض القرآن ويستدلون به) ئەمەش ئەو ئیشكالە ئەرەوێنێتەوە چونكە ئەمانە هەندێك لەقورئان وەرئەگرن ئەیكەن بەدەلیل (ويتركون البعض الآخر) وەكو ئایەتەكەی كە شەرحمان كرد ئەوانیتر بەجێی دەهێلن (يأخذون الآية التي تمدح الأولياء) ئەوئایەتانە وەرئەگرن كە مەتحی وەلی ئەكا ! (وتثني عليهم)وەسفیان ئەكا و مەتحیان ئەكا (ويتركون الآية الأخرى التي تبين أهنم لا يعبدون من دون الله عزوجل) ئەو ئایەتانە تەرك ئەكەن كەنابێ بپەرسترێن ئەوانە نابێ بپەرسترێن

[1]: سورة فاطر آية:١٥
[2]: سورة فاطر آية:١٥

لەغەیری خوای تعالی ! (وأن من طلب منهم شيئا وهم أموات فإنه مشرك كافر)هەرکەسێك داوایان لێ بکا لەکاتێکا ئەوانە مردوون بۆ (وهم أموات)مەبەستی ئەوەیە داوا لەزیندوویەك بکەی موشریك نیت ! ئادەی کاکە فلان شتم بدەرێی یارمەتیم بدە ئەوە ئاساییە ئەتوانێ بداتێ بەس کە مرد ناتوانێ ! یان هەتا ئەگەر زیندوو بێ دوور بێ لێت لەولاتێکی تر بێ هاواری لێ بکەیت و بلێ والله ئێستا فلان کەس ئاگای لێمە من لێرە ئەو لەوێی ئەوەش هەر شیرکە! با زیندووش بێ إلا ئەبێ ئاگای لەتۆ بێ چاوی لەتۆ بێ بزانی و تواناشی هەبێ بەسەر داواکارییەکەتدا ، (فإنه مشرك كافر تركون هذه الآيات ، فهذا من الزيغ الذي ذكره الله سبحانه وتعالى) ئەوانە لەو زیغەدا لەو نەخۆشیەدا لەوبیدعەیەی کە لەدلیاندایە (فلتكن عندك هذه القاعدة) شێخ (فوزان)ئەلێ دەبا ئەم عاقیدەت لەلابێ (أن الإنسان مهما بلغ من الصلاح والكرامة والمترلة عند الله)چەنێك تۆ فضلت هەبێ چەنێك تۆ چاك بی کەرامەت و رێز و مەنزیلە و پایەت هەبێ لای خوا فەرمووێی (فإنه ليس له من الربوبية شيء) لەمانای ربووبی هیچی نیە ئەم کەسە ! کەسی دروست کردوە !؟ نەخێر ، رزقی کەس ئەدا ؟! نەخێر ،. مولکی ئەودونیایەی بەدەستە؟! نەخێر .(وإنه لا يدعى مع الله) لەگەل خوا نابێ بانگ بکرێی (وإنه لا يكون له شيء من العبادة وهو لا يرضى بذلك) نابێ بەهیچ شێوەیەك عیبادەت بۆ ئەو کەسە ئەنجام بدرێی وە ئەو موتەقیە خۆشی وە وەلییەکە خۆشی بەوە رازی نیە ئەگەر وەلی خوا بێ بەوە رازییە ؟! ئەبەدەن بەوە رازی نییە ،(فالأولياء والصالحون على الحقيقة لا يرضون بذلك) کێ وەلیی خوا بێ ئایە رازییە بەوەی هاواری بکەیت و بلێی لەداوی مردن هاوارت ئەکەم ئەلێ باشە ؟! نەخێر ئەلێ وەلاهی لەغەیری خوا داوابکەی شیرکت کردوە ! (وينهون عنه أشد النهي) ئەوان زۆر زۆر بەشەدیدی نەهی لێ ئەکەن (إنما يرضى بذلك الطواغيت الذين يدعون الناس إلى عبادة أنفسهم) کی بەوە رازییە ئەو تاغوتانەی کەخەلکی بانگ ئەکەن بۆ ئەوەی بیان پەرستن !؟ ئینجا ئەمە چەن بەشێکە باش بزانە !

*بەشێك لەوانە ئەوانەی کە بە ناوی شێخ و دەورێش و مەشایخ و ئەوبابەتانەوە خەلك دەستیان ماچ ئەکا کرنوشیان بۆ ئەبات بەقوربانیان ئەبێ هاواریان ئەکا ئەلێ لەفلان جێ داوای تۆم کردوە ئەویش هیچ قسە ناکا بێ دەنگ ئەبێ .

*بەشێكی تر ئەوجۆرە كەسانەی كەوا ئەپەرسترێن لەغەیری خوای تعالی دەستور و یاسا دائەنێن و خەلك بەقسەیان ئەكا ئەوانیش بێ دەنگن یان داوا لەخەلك ئەكەن هەتا بەقسەیان بكەن !. ئەوە ئەو تاغوتانەن .

(أما أولياء االله فحاشاهم من هذا لا يرضون به) ئادەی بۆم بێنن یەك وەلی خوام بۆ بێنن بلێ وەلا من خوا وتويەتی دەستی دز ببڕێی من ئەلێم ها خەلكينە دەستی دز مەبرن وەرن عقوبەیەكی تری بۆ دانێن ! وەلییەكی خوا وا ئەلێی ؟! موتەقییەك وا ئەلێت ؟! خودی پێغەمبەر خۆی وا ئەلێتﷺ ؟!

یان فەرمووی والله فاطیمه دزی بكات دەستی ئەبرم ! بەس ئەم تاغوتانەی ئەمڕۆ نا ئەلێن خوا نەیزانیوە خوا زالمە خوا جاهیرە ئینجا چەند جەماعاتێكی زۆریش كە موحامی ئەوتاغوتانەن دێن پێیان ئەلێن وەلا ئەوانە موسلمانن ! ئەوانە رازی نین كێ هەیە ئێستا بەس بزانە بەهەر موسلمانێك بلێ لەفیترەتە پاكەكان كە موحید بێ و یەكخواپەرست بێ بلێ ئەوێریت ئەو قورئانە بگۆریت ؟! چی ئەلێت ئەلێ بۆ خاتری خوا كافرم مەكە !؟ یەكسەر پێت ئەلێ بەفیترەتە پاكەكەی پێت ئەلێ كافرم مەكە چۆن ئەتوانم قسەی خوا بگۆرم كەچی ئەو تەواغیتانە لەعالەمدا بەكەیفی خۆیان شەق لەقورئان هەلدەدەن و یاساكەی ئەگۆرن و شەریعەتەكەی ئەگۆرن وەكەسانێكی بێعەقل دیفاعیان لێ ئەكەن وایە یان وانییە؟! بەلی ،(وإنما يرضى به أولياء الشيطان هذا معنى قول الشيخ)بەراستی أولیای شەیتان بەوە رازییە ئەوانە أولیای شەیتانن أولیای رەحمان نین ئەوانە .

(لكن أقطع أن كلام االله لا يتناقض) لەجوابەكەدا بلێ من ئەزانم بەكورتی وەلامت ئەدەمەوە ئەزانم تۆ هەرئایەتێك بێنی لەگەل ئەو ئایەتەموحكەمانەی كە من بۆم باس كردی دژواری یەك نین بەهیچ شێوەیەك ئایەت ئایەت هەلناوەشێنێتەوە (وأن كلام الرسول ﷺ لا يخالف كلام الله) وتەی پێغەمبەریش ﷺ موخالەفەی وتەكانی خوا ناكات ! (فيجب رد النصوص بعضها إلى بعض ، وتفسير بعضها ببعض)ئەبێ ئێمە ئایەتەكان بگەرێنینەوە مانای ئایەت بەئایەت بكەین مانای بەحەدیسی رسول الله بكەین ﷺ چونكە خوای تعالی فەرموويەتی(وَأَنزَلْنَآ إِلَيْكَ ٱلذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ)[1] (حتى يتضح المطلوب ، وهذا

[1]: سورة النحل آية :٤٤

كما قال الشيخ)لەوەى ئەوەى كەمەبەستە تاوەكو رۆشن بێتەوە وەكو شێخ ئەفەرموویێ (جواب سديد تجب العناية به) ئەمە وەلامێكى زۆر سديدە ئەم جوابە سەديدەى ئێستا باسمان كرد يانى دەم قەپات كەرە بەراستى هەركەسێك قسەى لەگەلدا كردى سەبارەت بەئومورى دين ئەگەر هات شوبهەيەكى هێنا شتێكى هێنا هەر بەكورت و كۆيى وەلامى بدەرەوە سەبارەت بەداوا كردن لەشێخ و مەشايەخ داوا كردن لەقەبر و قبور نەزر كردن يان تەحكيمى غەيرى شەريعەتى خوا بوو ! بەس ئەوەندەى پێى بلێ خوا رازييە بەوەى تۆ ئەيكەت ؟ خوا رازييە دينەكەيت گۆريى ؟ئيتر هەتا ئێوارە بۆت بهێنى والله (عمرى كورى خەتتاب)لەسالى (نجاعەدا) دەستى دزى نەبريى ئاخر كێ ئەلێ ئەوە راستە ؟!ئەوەتا سەندە علماى حەديس ئەلێن زەعيفە تۆ ئەمە بۆم ئەهێنيتەوە خوا لەقورئانى پيرۆزدا ئەفەرموويێ (وَمَن لَّمۡ يَحۡكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡكَٰفِرُونَ) [1] تۆ ئەگەر دلت پرنەبێ لەشيرك كوفر ونيفاق نايەيت ئەو قورئانە بەجێى بهێليت و ياساى خەلكەكانم بەسەردا فەرز بكەى، ياساى خەلك ئەبێ فەرزبكرێى قەينا كە بەس شەريعەتى خوا نابێ فەرز بكرێى ! ئينجا ئاوا وەلاميان بدەرەوە بلێ وەلا ئەوەى زانيومە خوا گەورەى هەموومانە ئەو ئێمەى دورست كردوە بەقوربانى بين ئەبێ ئێمە شەريعەتەكەى جێ بەجێ بكەين من ئەوەندە ئەزانم ئەگەروانەلێ وەلا كافرى تەواو .پاشان ئەلێ (لأنه مبني على كتاب الله فمن وفق له فهو ذو حظ عظيم)ئەوە كەسەى مەوفەق بێ بەم وەلامە بەراستى يانى بەشێكى زۆر گەورەى دراوەتى لەسعادەى دونيا ئاخيرەت .

(الجواب المفصل)

شێخ (محمدى كورى عبدالوهاب) ئەلێ : (وأما الجواب المفصل : فإن أعداء الله لهم اعتراضات كثيرة على دين الرسل يصدون بها الناس عنه) لەدواى ئەوەى وەلامى موجمەلمان باسكرد وتمان زۆربەى كيتابەكە لێرەوە دەست پێ ئەكات كشفى شبهات باسى رەد دانەوە شبوهاتى موشركين قبورييەكان ئەوانەى هاوبەشى بۆ خوا پەيدا ئەكەن شێخ وتى بەدوو جۆر وەلاميان

[1] : سورة المائدة آية ٤٤

ئەدرێتەوە باسی وەلامە کورتەکەمان کرد بۆ ئەو کەسانەی کەوا عیلمیان زۆر نیە وەلامی ئەو عولەمای موشریکانە بدەنەوە ،

ئێستا بەدرێژی وەلامە درێژەکە باس ئەکەین تەبعەن لە سەرەتاکەیدا سێ شوبهە باس ئەکا . ئەلێ (فإن أعداء الله) واتا دووژمنانی خوا ئاگاداربن بزانین کێن دووژمنانی خوا کاتێك کە شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) باسی دووژمنەکانی خوا ئەکا ئاگاداربن کەسانێکن نوێژ ئەکەن و رۆژوو ئەگرن حەج دەکەن و زەکات ئەدەن بەس موشریکن ئەوانە ئەعداء و دووژمنی خوان چونکە موشریك دووژمنی خوایە لەوانەیە بلێ ئاخر کاکە چۆن ئەوانە دووژمنی خوان و نوێژ ئەکەن و رۆژوو ئەگرن ئەلێن چونکە ئەمانە شیرکەکە عەلەکەیانی هەموو ئەحابط کرد (لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ)[1] وە دوای ئەوە قەومەکانی پێشووش عیباداتی هەبوو (ئەبو جهل)عیباداتی هەبوو مەککە بەخۆتان ئەزانن کەعبەی تێدا بوو کە بەگەورەترین شاکاری خۆیان ئەزانی کەوا تعمیلیان کردۆتەوە و نۆژەنیان کردۆتەوە وە ئاوی حاجیەکانیان ئەدا کە بەخۆیان حەج و عومەرەیان ئەکرد رۆژوو یان ئەگرت بەس شەریکیان بۆ خوا پەیا کرد جۆریی شیرکەکە ئەبێ بناسین کە ئەوەبوو لەگەل خوادا هاواری غەیری خوایان ئەکرد وە ئەفەرموویێ (فإن أعداء الله لهم اعتراضات كثيرة كثيرة على دين الرسل يصدون بها الناس عنه) واتا چەندەها إعتراضاتیان هەیە دێت پێت ئەلێ تۆ چۆن بەمن ئەلێت موشریك لەکاتێکدا تۆ ئەو ئایەتانەی باسی ئەکەی لەسەر بت پەرستان هاتۆتە خوارەوە خۆ ئێمە بتپەرست نین یان وەکو ئێستا باس ئەکا ئەلێ ئەوانە کەئێمە داوایان لێ ئەکەین جاهیان هەیە لەلای خوای گەورە خۆ کەسانێك نین کە رێزیان نەبێ یان ئەوانە شەفاعەتیان بەدەستە و خوای تعالی خۆیی شەفاعەتی داونەتێ ! تۆ چۆن ئەلێ نابێ داوایان بکەی ئایا من پرسیارێك ئەکەم ئەم سێ شتەی کە باسمان کرد کە چوینە ناو کیتابەکە شێخ بەدرێژی باسی ئەکات ئەمە کابرایەکی عەلمانی ئەم قسەیە ئەکات !؟ عەلمانیەت هەر ناچێ بەلای ئەمشتانەوە علمانیەت بەخۆتان ئەزانن ئەوانەی هەر بڕوایان هەر بەبوونی خوا نیە هەرباسی ئەوشتانە ناکەن و گالتە وگەمەیان بەوشتانە دێی کەواتە قسەکە لەسەر کێ یە !؟ لەوانەی کە نوێژ ئەکەن و رۆژوو ئەگرن عیبادەت ئەکەن کە پێیان ئەلێ

---
[1] :سورة الزمر اية :٦٥

(أعداء الله) ئەلێ (اعتراضات كثيرة كثيرة على دين الرسل يصدون بها الناس عنه) واتا لەسەر دینی پێغەمبەران کە تەوحیدە (عليهم الصلاة والسلام)وە خەڵکی لەسەر ئەم دینی ڕاستەقینەیە دوور ئەخەنەوە و ڕاوەستاون ڕێگریان لێ ئەکەن کە لەسەر تەوحید و یەکخوا پەرستی بڕۆن .

(منها قولهم) یەك لە قسەکانیان ئەلێن (نحن لا نشرك بالله) ئەو ئەلێ من شەریك بۆ خوا پەیدا ناکەم ! تۆ من بەموشریك ئەزانی من موشریك نیم (بل نشهد أنه لا يخلق ولا يرزق ولا ينفع ولا يضر إلا الله وحده لا شريك له) ئەلێ من شایەتیش ئەدەم کە کەس ناتوانێ شتێك خەلق بکات یان رزقی کەسێك بدات یاخود بەسوودیەوە بێ یاخود زەرەری پێی بگەیەنێ إلا خوا خۆیی نەبێ جل وعلا شەریکی نیە (وأن محمدا ﷺ لا يملك لنفسه نفعا ولا ضرا) دێت بەتۆ ئەلێ من ئەزانم هەتا محمد ﷺ زەر و سودی بۆ خۆیی نیە الا لەلایەنی خواوە نەبێ ! (فضلا عن عبد القادر أو غيره) چ جای (عبدالقادر) و غەیری ئەو لەصالحین ئەمە .

شوبهەی یەکەمە: ئاگادار بە (ولكن أنا مذنب ، والصالحون لهم جاه عند الله) ئەلێ بەلام من تاوانبارم پیاو چاکان لەلای خوا ڕێزیان هەیە قەدریان هەیە جاهیان هەیە (وأطلب من الله بهم) منیش لەخوا داوائەکەم بەهۆی ئەمانەوە کەوا من خوای گەورە لێم خۆش بێ ! یانی کاتێك کە داوا لەپیاو چاکەکە ئەکات لەبەر ئەوەنیە بەلکو لەبەر ڕێزەکەیەتی (فجاوبه بما تقدم) ئەلێ تۆ وەلامی بدەرەوە بەوەی کە لەپێشداباسمان کرد لەسەرەتایی کیتێبەکە (وهو أن الذين قاتلهم رسول الله ﷺ) تۆ بلێ ئەوانەی کە پێغەمبەرﷺ بەجەنگ هات لەگەلیان موشرکینی قورەیش (مقرون بما ذكرت) ئەوانیش هەمان شت ئەلێن ئەوانیش دەلێن والله تەنها خوا کەون و کائیناتی دروست کردوە خۆ ئەوان لەوشتە ئینکاری ناکەن (ومقرون أن أوثانهم لا تدبر شيئا وإنما أرادوا الجاه والشفاعة) ئەوثانەکانی ئەوان بتەکانی ئەوان ئەوان ئیعتراقیان ئەکرد کە ئەوان هیچیان بەدەست نیە دونیان دروست نەکردوە ئەمانە خوا نین ئەمانە داهێنەر نین ئەمانە خالق نین بەلکو ئەمانە ڕێز و کەرامەتیان هەیە ڕێز و قەدریان هەیە و جاهیان هەیە لەلای خوای تعالى وە شەفاعەتیان بەدەستە (واقرأ عليهم ما ذكر الله في كتابه ووضحه.) تۆ ئەوەی بەسەردا بخوێنەرەوە کەخوای تعالى لەقورئاندا ئەم بابەتانەی

كە باسمان كرد (وَلَئِن سَأَلۡتَهُم مَّنۡ خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضَ لَيَقُولُنَّ ٱللَّهُۚ)[1] ئەمانەیان بۆ بخوێنەرەوە بلێ ئینجا ئەمانیش وائەلێن .

شوبهەی دووەم: (فإن قال) ئەگەر وتی (هذه الآيات نزلت فيمن يعبد الأصنام) ئەگەر بەتۆیی وت ئەم ئایەتە باسی بت پەرستان ئەكا خۆمن بت ناپەرستم من خوا ئەپەرستم تۆ باسی بتپەرستان ئەكەی و ئایەتی بتپەرستان بەسەرمندا جێ بەجێ ئەكەی ! (كيف تجعلون الصالحين مثل الأصنام) ئەلێ ئێ باشە تۆچۆن (عبدالقادر)ئەخیتە شوێن (لات ومەنات و عوزا)! (أم كيف تجعلون الأنبياء أصناما ؟) یان چۆن هاوار بۆ پێغەمبەر وەك هاوار بۆ (لات ومەنات و عوزا دائەنێ)! (فجاوبه بما تقدم) هەمان وەلامی بدەرەوە بلێ موشریكینی هەروابوون لەلایەن (فإنه إذا أقر أن الكفار يشهدون بالربوبية كلها لله) ئەگەر ئەو وتی وە إقراری كرد بەوەی كافرەكان هەموویان شایەتی ئەدەن بەربوبیەتی[2] خوای تعالى ئەمە هەمووی سەرلەبەر كافر هەمووی بڕوایی پێ هەبوو (وأنهم ما أرادوا ممن قصدوا إلا الشفاعة) ئەوان كە هانایان ئەبردە بەرئەواندا مەبەستیان تەنها ئەوە بوو كەوا تكایان بۆ بكەن لەلای خوای تعالى شەفاعەتیان بۆ بكەن و داوایان بۆ بكەن لەخوای تعالى كە رزگاریان بكات لەنارەحەتیەكان رزگاریان بكات (ولكن إذا أراد أن يفرق بين فعلهم وفعله بما ذكر) سەیركە ئەمان ئەلێن ئێمە گوناهبارین ئەمان جاهیان هەبوە قەدریان هەبوە ئەوان شەفاعەتیان هەبوە ئابەم شێوەیە دێتە پێشەوە بۆتۆ (فاذكر له أن الكفار منهم من يدعو الأصنام ، ومنهم من يدعو الأولياء الذين قال الله فيهم : أُوْلَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ يَدۡعُونَ يَبۡتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ ٱلۡوَسِيلَةَ أَيُّهُمۡ أَقۡرَبُ)[3] تۆ ئەمەی بۆ باس بكە بلێ كافرەكان لەزەمانی خۆیاندا ئایە تەنها بەردێكیان ئەپەرست چونكە شوبهەكە لێرەدایە ! ئەوان وائەزانن كافرەكانی پێش پێغەمبەری خوا ﷺ تەنها بەردێكیان پەرستووە! صەنەمێكیان داتاشیوە و تەواو هیچ قیمەتی نەبووبێ لەلایەن نەخێر راستە هەبووە لەبەر صەنەێتی بووە هەشبووە تیمسالی پیاو چاكێك بووە چونكە ئەوان خودی پیاوچاكەكانیان لەلا باسكراوە ولەلا بەرێز بوە و لەلایان مەوجود بووە ! بۆ نمونە سەیری ئەو پێنج پیاوچاكە بكەن كەلەزەمانی پێغەمبەر نوحدا هەبوون (إبن عباس)

[1] : سورة الزمر اية :٣٨
[2] : ئەوەیە كە خوا دروستی كردوویت بەخێوت ئەكات ئەو خاوەنتە
[3] :سورة الإسراء اية :٥٧

فەرمووی: ئەو بتانەی کەدروستیان کرد (ود و سواع و یەغوس ...)ئەوانە پیاوچاك بوون تیمسالیان بۆ دروستکرا کەواتە لەخودی تیمسالەکە نەپاراوەتەوە ئەو لەرۆحێك پاراوەتەوە کە ئەو ئەلێ ئەو رۆحە ئاگای لەئێمە هەیە و داوامان بۆ ئەکات من تاوانبارم ئەو داوام بۆ ئەکا کەواتە خودی ئەوان هەر هەموویان ئەگەر عیبادەتەکانیان سەیربکەین راستە هەبوە بۆ بەرد بوە لەبەر بەردەکە هەبوە لەبەر بەرد بوە بەلاَم بۆ بەردەکە نەبووە لەبەر ئەوە بووە چونکە رەمز بوە بۆ پیاو چاکێك هەبووە خودی پیاوچاکی پەرستوە هەبوە پێغەمبەری پەرستوە هەبوە مەلائیکەی پەرستوە ئەوانە هەمووی مەوجود بوە لەلایان (منهم من يدعو الأصنام ، ومنهم من يدعو الأولياء الذين قال الله فيهم) هەبوە داوای کردوە لەو ئەولیائانە کە خوا خۆیی وتویەتی سەیری ئایەتەکە بکەن با تێ بگەین کە بەداخەوە زۆربەی زۆری موشرکین تێ ناگەن صۆفی و دەروێشەکان کە موشریکن تێ ناگەن (أُوْلَـٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ يَدۡعُونَ)[1] یانی ئەوانەی کە ئەوان ئەیان پەرستن لەغەیری خوا لەملائیکە لەپیاو چاکان و لەصالحين ئەوانەی کە موشریکەکان ئەیانپەرستن لەغەیری خوا لەمەلائیکە لەئەنبیاء و لەپیاو چاکان (يَبۡتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ ٱلۡوَسِيلَةَ)[2] ئەو ئەنبیاء و پیاو چاك و صالحينە ئەمان بۆ خۆیان عیبادەتیان بۆخوا ئەکرد (يَبۡتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ ٱلۡوَسِيلَةَ) یانی ئەمان عیبادەتیان بۆ خوا ئەکرد (ٱلۡوَسِيلَةَ) بەمانای (العباده) دێت (الاعمال صالحه) (أَيُّهُمۡ أَقۡرَبُ)[3] موسابەقە و مونافەسەیان ئەکرد کامیان نزیکتر ببێتەوە لەلای خوای تعالی بەو عەمەلانە کەواتە ئەوان عیبادەتیان کردوە ئێوەش عیبادەت بکەن نەك ئەوان عیبادەتیان کردوە مەنزیلەیەکیان بەدەست هێناوە ئێوە بەو مەنزیلە و وەساتەیە بچنەوە بۆ لای خوای تعالی ئەوها مەکەن کەواتە لێرەدا(أُوْلَـٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ يَدۡعُونَ يَبۡتَغُونَ) (يَبۡتَغُونَ) مانای چی ئایا دارێك بەردێك بەتەنها لەبەر دارو بەردەکەی بپەرسترێی ئەمە (يبتغى) (هل هذا يبتغي شيء) ئایە ئەمە داخوازی شتێك ئەکا خودی دار و بەردەکە ؟! خۆ لەبەر دارو بەردەکە نا کەواتە ئەمان هاتوون کەسانێکیان پەرستوە لەمەلائیکە و لەئەنبیاء و لەصالحين کە هەر لەئەنبیاء و مەلائیکە و صالحين

[1] : سورة الإسراء اية :٥٧
[2] : سورة الإسراء اية :٥٧
[3] :سورة الإسراء اية :٥٧

مونافەسەیان هەیە بۆ عیبادەت (يَبۡتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ ٱلۡوَسِيلَةَ أَيُّهُمۡ أَقۡرَبُ)[1] **کامیان خۆیان لەخوا نزیکتر بکەنەوە بەو عیبادەتەی کە ئەیکەن هەروەها (ویدعون عیسی ابن مریم وأمه) ئەوان داوایان لەعیسایی کوری مەریم لەدایکیشی ئەکرد (وقد قال الله تعالی) بابێن ئایەت بێنینەوە لەسەر ئەوەی کە بەلێ داوایان لەعیسا کردوە** (مَّا ٱلۡمَسِيحُ ٱبۡنُ مَرۡيَمَ إِلَّا رَسُولٞ قَدۡ خَلَتۡ مِن قَبۡلِهِ ٱلرُّسُلُ وَأُمُّهُۥ صِدِّيقَةٞۖ كَانَا يَأۡكُلَانِ ٱلطَّعَامَۗ ٱنظُرۡ كَيۡفَ نُبَيِّنُ لَهُمُ ٱلۡأٓيَٰتِ ثُمَّ ٱنظُرۡ أَنَّىٰ يُؤۡفَكُونَ ﴿٧٥﴾ قُلۡ أَتَعۡبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَا لَا يَمۡلِكُ لَكُمۡ ضَرّٗا وَلَا نَفۡعٗاۚ وَٱللَّهُ هُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلۡعَلِيمُ)[2] (مَّا ٱلۡمَسِيحُ ٱبۡنُ مَرۡيَمَ إِلَّا رَسُولٞ قَدۡ خَلَتۡ مِن قَبۡلِهِ ٱلرُّسُلُ وَأُمُّهُۥ صِدِّيقَةٞ) **خوای تعالی ئەلێ پێغەمبەر عیسا مەسیحی کوری مەریم پێغەمبەرێك بوو وەکو هەر پێغەمبەرێکی تر** (إِلَّا رَسُولٞ قَدۡ خَلَتۡ مِن قَبۡلِهِ ٱلرُّسُلُ) **پێغەمبەرێك بووە هەرپێغەمبەریش لەپێش ئەودا هاتوون کەواتە ئەمە بەشەرێکە و خوا کردوویەتی بەپێغەمبەر** (وَأُمُّهُۥ صِدِّيقَةٞ) **دایکیشی کەسێکە کەوا ئیمانی سەلماندوە زۆر بەجوانی و بەدامەزراویی واتا بڕوای بەخوای گەورەی خۆیی زۆر بەجوانی و بەرێك و پێکی هەبوە عەبدێکی خالص بوە بۆ خوای تعالی** (كَانَا يَأۡكُلَانِ ٱلطَّعَامَۗ) **خوای گەورە ئیشارەت بەوە ئەکات کەوا هەردووکیان نان ئەخۆن خۆ خوا نان ناخوات! کەواتە شایستەی پەرستن نیە عیسا و دایکەکەی خوا نان ناخوات ئەمان نان ئەخۆن کەواتە ئەگەر خوا بوونایە پێویستیان بە ناخواردن نەئەبوو ئەمە بەشەرن و موحتاجن بەخواردن موحتاجن بەژیان موحتاجن بەوەی کەوا خوا رزقیان بدا ئەمان فەقیرن بۆ خوا کەواتە ئەمان خوا نین و مەیان پەرستن و داوایان لێ مەکەن** (ٱنظُرۡ كَيۡفَ نُبَيِّنُ لَهُمُ ٱلۡأٓيَٰتِ ثُمَّ ٱنظُرۡ أَنَّىٰ يُؤۡفَكُونَ) **تۆ بڕوانە ئێمە بۆیان ڕۆشەن ئەکەینەوە خوایان بۆ بەدیار ئەخەین کە کێ یە عەبدیان بۆ بەدریا ئەخەین کە کێ یە خوا ئەوەیە کە موحتاجی هیچ شتێك نیە نەخواردن نەخەو نە ئیسراحەت یانی پێویستی بەهیچ کەسێك نیە غەنیە لەهەموو عالەمین بەڵام عالەمین هەمووی فەقیرە بەرامبەر بە خوای تعالی بەبێ إستثناء بەمەلائیکە و رسول و پیاوچاکان و هەتا بەکافرو بەموسلمانەوە هەمووی فەقیرن بەخوا کەواتە کەس شایستەی بەقسە کردن و بەگوێکردن نیە تەنها خوا نەبێ دوایش ئەفەرموویی** (ثُمَّ ٱنظُرۡ أَنَّىٰ يُؤۡفَكُونَ) **جا بڕوانە ئەمانە چۆن**

---

[1] سورة الإسراء اية :٥٧.
[2] سورة المائدة اية :٧٥-٧٦.

لەعیبادەتی خوا ڕوویان پێ وەر ئەگێردرێت بۆ عیبادەتی غەیری خوا (يُؤْفَكُونَ) واتا (يسرفون)چۆن سەرف ئەکرێن لەعیبادەتی خوا بۆ عیبادەتی غەیری خوا پاشان ئەفەرمووێی (قُلْ أَتَعْبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا)[١] تۆ پێیان بلێ ئێوە کەسێك ئەپەرستن لەغەیری خوا (مِن دُونِ ٱللَّهِ) سەیرکەن هەردەم ئاگاداری کەلیمەی (مِن دُونِ ٱللَّهِ) بن هەمووشتێك ئەگەرێتەوە بەبێ إستثناء بەبێ جیاوازی لەبەشەرەکانەوە لەمەلائیکەتەکانەوە لەهەموو شتێك لەصالحین لەتالحین نابێ هیچ کەسێك بپەرسترێی بەقسەی هیچ کەسێك بکرێ عیبادەت بۆ هیچ کەسێك بکرێی چونکە هیچیان وەکو ئەفەرمووی (مَا لَا يَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا) نە سودیان هەیە و نە زەرەریان هەیە واتا کە زەرەریان نیە واتا ئەگەر نەیان پەرستی ناتوانن زەرەت پێ بگەینن ئەگەر بشیان پەرستی ناتوانن قازانجت پێ بگەینن (هُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلْعَلِيمُ)[٢] خوای گەورە خۆی هەمووشتێك ئەبیستێ و خۆیی زانایە بەهەموو عەبدەکانی ، پاشان (واذكر له قوله تعالى) ئەم ئایەتەشی بۆ بخوێنەوە (وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ يَقُولُ لِلْمَلَـٰٓئِكَةِ أَهَـٰٓؤُلَآءِ إِيَّاكُمْ كَانُوا۟ يَعْبُدُونَ ۝ قَالُوا۟ سُبْحَـٰنَكَ أَنتَ وَلِيُّنَا مِن دُونِهِم بَلْ كَانُوا۟ يَعْبُدُونَ ٱلْجِنَّ أَكْثَرُهُم بِهِم مُّؤْمِنُونَ)[٣] (وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا) واتا : خوا هەموو کەسان کۆدەکاتەوە لەرۆژی قیامەتدا (ثُمَّ يَقُولُ لِلْمَلَـٰٓئِكَةِ)خوای تعالى موحاسەبە دائەنێ و مەلائیکە دائەنێ مەلائیکە پەرستراوە یاخود نەپەرستراوە ئەلێن نمونەیە بۆ ئەوە بەلێ مەلائیکە پەرستراوە (أَهَـٰٓؤُلَآءِ إِيَّاكُمْ كَانُوا۟ يَعْبُدُونَ)[٤] ئەوانەی کە مەلائیکەیان پەرستوە ئەهێنرێن مەلائیکەش ئەهێنرێی خوا پرسیار لەمەلائیکەئەکا ئەلێ ئەمانە ئێوەیان پەرستوە ؟! سەیرکە خۆ مەلائیکە خۆ هیچ تاوانێکی نیە (لَّا يَعْصُونَ ٱللَّهَ مَآ أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ)[٥] کەسانێك ئەمانیان پەرستوە بەبێ ئەوەی مەلائکە ڕازی بێت بەم پەرستنە تەبعەن ئاگاداربن کەلیمەی تاغوت هەموو جارێك کەباس ئەکەین پەرستراو لەغەیری خوا بەمەرجێك ڕازی بێت

[١] :سورة المائدة اية :٧٦
[٢] :سورة المائدة اية :٧٥-٧٦
[٣] :سورة سبأ اية :٤٠-٤١
[٤] :سورة سبأ اية :٤٠
[٥] :سورة التحريم اية :٦

بەم پەرستنە یانی ئێستا پێغەمبەر ئەپەرسترێی ﷺ بەلاَم رازی نیە مەلائیكە ئەپەرسترێی بەلاَم رازی نیە عیسا ئەپەرسترێی بەلاَم رازی نیە كەواتە ئەمانە پێیان ناوترێی تاغوت !

*تاغوت ئەو كەسەیە كەوا رازییە بپەرسترێی .

گەورەترین تاغوتی ئەم زەمانەی ئێستا بریتین لەوانەی كەوا شەریعەت بۆ خەڵكی دائەنێن وە ئیلزامیش ئەكەن و خەڵكەكەی ئلیزام ئەكەن و ئەلێن ئەبێ إلا ئەبێ بەقسەمان بكەن یاسا لەسەرووی هەمووشتێكەوەیە ئەوە تاغوتە .چونكە رازییە و داواش ئەكا و هەروەها بگرە ئیلزامیشی ئەكا لەسەرت ،بەلاَم پێغەمبەران و مەلائیكە و صالحین هیچیان بەوە رازی نەبوون كەوا تۆ بیان پەرستی و بەقسەیان بكەی لەغەیری خوای تعالی ، جا ئەلێ (ثُمَّ يَقُولُ لِلْمَلَٰٓئِكَةِ أَهَٰٓؤُلَآءِ إِيَّاكُمْ كَانُوا۟ يَعْبُدُونَ)[1] ئائەمانە ئێوەیان ئەپەرست ئەوانیش وەلاَم ئەدەنەوە ئەلێن پاكی بۆتۆ لەعەیب پاكی بۆتۆ لە زولم پاكی بۆتۆ لەنوقسانی ئەی خوایە (قَالُوا۟ سُبْحَٰنَكَ أَنتَ وَلِيُّنَا مِن دُونِهِم)[2] تۆخوای ئێمەی تۆ گەورەی ئێمەی تۆ پەرستراوی ئێمەی (بَلْ كَانُوا۟ يَعْبُدُونَ ٱلْجِنَّ)[3] بەڵكو لەراستیدا ئەمانە جنیان پەرستووە (أَكْثَرُهُم بِهِم مُّؤْمِنُونَ)[4] ئەمانە زۆربەی زۆریان زۆرینەی خەڵك چیە !؟ ئەوە رۆژی قیامەت (أَكْثَرُهُم بِهِم مُّؤْمِنُونَ)[5] زۆربەی زۆری خەلكی ئیمانی بەجن بوو! بەعیبادەتی جن بوو كام جن ؟ جنی صالحیت یان جنی موشركین ئەوانەی كەوا ضال والمضل بوون خەڵكیان والێ ئەكرد كەوا تووشی عیبادەتی غەیری خوایان بكەن جا لێرەدا ئاگاداربن ئەمە دەلیلە لەسەر ئەوە كەوا مەلائیكە پەرستراوە رۆژی قیامەت هەتا پرسیار لەمەلائیكە ئەكات كە مەلائیكە ئەزانێ بەس بۆیە ئەم ئایەتە بۆ ئێمە باس ئەكا خۆ هێشتا رۆژی قیامەت نەهاتووە ئەم حیوارە هێشتان نەهاتووە بەس ئەبێ رۆژی قیامەت ئەبێ تەبعەن وەكو لطیفەیەك باسی ئەكەین زۆر جارخەڵك ئەلێ خوا ئەزانێ لەسكی داكم من چی ئەكەم ؟! كاكە نەك ئەزانێ تۆچی ئەكەی هەتا ئەزانێ رۆژی قیامەتیش ئەچیت بۆ كوێی ئەوەتا رۆژی قیامەت باسی جنمان بۆ ئەكات و ئەلێ شەیتان وائەلێ یان خوای تبارك وتعالی چۆن حیسابی خەڵكەكە ئەكا یان چی ئەبێ و چی نابێ شەفاعەتمان بۆ

[1] :سورة سبأ اية :٤٠
[2] :سورة سبأ اية :٤١
[3] :سورة سبأ اية :٤١
[4] :سورة سبأ اية :٤٠-٤١
[5] :سورة سبأ اية :٤٠-٤١

باس ناکات ئەی خۆ ئەو ڕۆژەش نەهاتوە کە خەڵکی چۆن ئەچن بۆ شەفاعەت یانی قسەی ئێمەش نەقل ئەکا کەچی ئەڵێن پێغەمبەرﷺ لەحەدیسی صەحیح باس لەوە دەکا کە تۆ لەو ڕۆژەدا تووشی چ مەوقیفێك ئەبی کەچی تا ئێستا ئەو مەوقیفەش نەهاتووە ئەو نەخشەیە ڕووئەدا ! (وقوله سبحانه وتعالى) بەم ئایەتەش بیری بخەرەوە (وَإِذْ قَالَ ٱللَّهُ يَٰعِيسَى ٱبْنَ مَرْيَمَ ءَأَنتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ ٱتَّخِذُونِي وَأُمِّيَ إِلَٰهَيْنِ مِن دُونِ ٱللَّهِ ۖ قَالَ سُبْحَٰنَكَ مَا يَكُونُ لِيٓ أَنْ أَقُولَ مَا لَيْسَ لِي بِحَقٍّ ۚ إِن كُنتُ قُلْتُهُۥ فَقَدْ عَلِمْتَهُۥ ۚ تَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِي وَلَآ أَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ ۚ إِنَّكَ أَنتَ عَلَّٰمُ ٱلْغُيُوبِ)[1] (وَإِذْ قَالَ ٱللَّهُ يَٰعِيسَى ٱبْنَ مَرْيَمَ ءَأَنتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ ٱتَّخِذُونِي وَأُمِّيَ إِلَٰهَيْنِ مِن دُونِ ٱللَّهِ ۖ)[2] سەیرکە عیسا پەرستراوە ، عیسا ئەهێنی پێ ئەڵێ ئەی عیسای کوری مەریم تۆ وتوتە بەخەڵکی من و دایکم بکەن بەخوا !؟ پرسیارەکە لێرە ئەوەیە (إله) لێرەدا بەمانای (معبود)یانی پەرستراو یانی وەکو ئەوعیبادەتانەی کە بۆ خوا ئەکرێی بۆ ئەویش بکرێی کەوا هاوار بۆ کردنە داوا لێکردنە پەنا ئەگرین بەخوای تعالى یاخود نەزر و سەربرین و ئەوبابەتانەی کە بۆ ئەکرێی پەنا ئەگرین بەخوای تعالى خوای تعالى زۆر زۆر غەزەبی لەم کارەی خەڵکی هەلساوە ئەوەتا عیسا ئەهێنیت و پێی ئەڵێت تۆ وتوتە من و دایکم بکەن بەدوو خوا لەغەیری خوا بمان پەرستن !؟ تەبعەن بەتەئکید نە عیسا وە نەدایکی وایان نەکردوە نەشیانوتوە و بەوەش ڕازی نەبوون ئەفەرمووی (قَالَ سُبْحَٰنَكَ مَا يَكُونُ لِيٓ أَنْ أَقُولَ مَا لَيْسَ لِي بِحَقٍّ ۚ)[3] پاکی بۆتۆ خوایە لەشەریك لە زوولم لەعەیب لەهەموو شتێك من بۆم نیە شتێك بڵێم کەوا عیلمم پێ نەبێ کە حەق نەبێ (إِن كُنتُ قُلْتُهُۥ فَقَدْ عَلِمْتَهُۥ)[4] ئەگەر من ئەوەم وتبێت ئەوە خۆت ئەوە ئەزانی والله من شتی وام نەوتوە (تَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِي وَلَآ أَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ ۚ)[5] (تَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِي) واتا تۆ ئەزانی چی لەنەفسی مندا هەیە لەدڵی مندا هەیە لەناو ختوراتی دڵم و وەسوەسەی دڵ و مێشکمدا هەیە بەس من نازانم لەناخی تۆدا چی هەیە ! (إِنَّكَ أَنتَ عَلَّٰمُ ٱلْغُيُوبِ)[6] تۆبۆ خۆت شارەزای هەموو شتەنادیارەکانی کەواتە لێرەدا خوای گەورە ڕەدی ئەوکەسانە ئەداتەوە کەوا

[1] :سورة المائدة اية ١١٦
[2] :سورة المائدة اية ١١٦
[3] :سورة المائدة اية ١١٦
[4] :سورة المائدة اية ١١٦
[5] : سورة المائدة اية :
[6] :سورة المائدة اية ١١٦

عیسایان پەرستوە شێخ ئەیەوێی بەدەلیل بۆت بهێنیتەوە کەوا ئەوەتا بەس تەنها صەنەمیان نەپەرستوە یانی چۆن دەفعی ئەو شوبهەیەی کردوە کە کابرا ئەلێ کاکە ئاخر ئەوانەی تۆ باسیان ئەکەی (لات و مەنات و عوزا)یان پەرستوە خۆ من (لات و مەنات و عوزا) و بت ناپەرستم !هی من (عبدالقادر) و فلان و فلان و فلانە ! بەشەرە ! وەلامەکەیان ئەوەیە تۆ بلێ بەلێ ئەوانیش بەشەریان داوا کردوە خوای گەورە باسی ئەکا ! خۆ هەموویان تەنها بەردە رەقەیەکیان نەپەرستوە لەبەر بەردەکەی زۆربەیان لەبەر رەمزیی بەردەکە بۆ پیاوچاکێك بەردەکەیان پەرستووە ! کەواتە لێرەدا با پرسیارێك بکەین پرسیارەکە ئەوەیە : ئەلێن ئەگەر ئێستا کەسێك بلێ (یاهوبەل) حوکمی چیە لەلای ئەوانە لەلای ئەو صۆفی و دەروێشانە بلێ (یاهوبەل) یا(هوبەل) شەفاعەتم بۆ بکە لەلای خوای تعالی (یامەنات) (یالات) (یاوەد)(یا سواع) حوکمی چیە ئەو کەسە ؟! خۆ ئەوانە هەموویان تیمسال بوون یەکسەر پێت ئەلێ کاکە ئەوە کوفرە ئەوەشیرکە ئەوانە موشریکن ئەی ئەلێن ئەوانە کێ بوون! پیاوچاك نەبوون ئی فەرقی چیە لەپیاو چاکێك لە لەزەمانی نوح و پیاوچاکێك لەزەمانی ئێمەدا ؟! هەر پیاو چاك نیە بۆ پیاو چاکی زەمانی نوح بۆت نیە داوای بکەی بۆچی بۆ پیاو چاکی زەمانی خۆت بۆت هەیە داوا بکەی ! ئەمە چۆنە ئەمە ، ئەمە کێشانە نیە بۆ دوو کێشانە یانی تۆ بلێ والله (یاوەد و سواع و یەغوس و ئەوانە)ئەمە دروست نیە بەس بلێ (یاعبدالقادر) و یافلان ویافلان ئەمانە دروستە ئەمە تناقضە ئەم قسەیە لەکۆتایدا تۆ داواکەت لە بەشەرێك ئەکەی ئەوانیش بەشەر بوون بۆچی (یا وەد و سواع) تۆ ببی بەموشریك پێی بەلام بە (یا عبدالقادر) پێ نەبی بەموشریك سەبەبەکەی چیە !؟ هیچ سەبەبێك نیە وە نەصی قورئان لەسەر ئەوەیە خوای تعالی ئەفەرمووێی (وَمَنۡ أَضَلُّ مِمَّن يَدۡعُواْ مِن دُونِ ٱللَّهِ)[1] (مِن دُونِ ٱللَّهِ) (عبدالقادر و سواعیش) ئەگرێتەوە هیچ جیاوازی ئەکات لەنێوانیان دەی شێخ (أبا بطن)[2]ئەفەرمووێی : ئایاتی تکفیری کوفار فەرقی نەکردوە لەنێوان موعین و غەیری موعیەن ، یانی تۆ بلێ والله قسەکە شیرکە بەس کابرای پێ موشریك نابێ ،بەری والله کابراشی پێ موشریك ئەبێ خوای تعالی بەپێغەمبەر ئەفەرمووێی ﷺ (لَئِنۡ

[1] :سورة الأحقاف اية :٥
[2] : موفتي دياري نجدبوو

أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ)[1] خوای گەورە بەموشریکەکانی زەمانی پێغەمبەر ئەڵێ ﷺ بەکەلیمەی (إسم فاعل)باسیان ئەکا ئەفەرمووێی (وَإِنْ أَحَدٌ مِّنَ ٱلْمُشْرِكِينَ ٱسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ حَتَّىٰ يَسْمَعَ كَلَٰمَ ٱللَّهِ)[2] هێشتا کەلامی خوای نەبیستووە ناوی ناوە موشریك خوای تعالی ! کەواتە موشریکە (أشرك بالله) یانی قسەیەك ئەبیستین زۆر جار ئەڵێن کابرا ئەگەر شیرکی کرد راستە قسەکەی شیرکە بەس خۆیی موشریك نیە وەکو ئەوە وایە بلێ ئاوی خواردەوە بەس ئاوی نەخواردۆتەوە یانی بخۆرەوەی ئاو نیە (إسم فاعل) ئەبێ بە (شارب) (شريب من الماء ليس بشارب) ئاخر ئەوە شێتیە ئەم قسەیە (أكل وليس بأكل) خواردی بەس نەیخواردووە ، ئاخر چۆن خواردی واتا خواردوویەتی (أكل فهو أكل) (أشرك فهو مشرك) پاشان پێ بلێ (فقل له : أعرفت أن الله كفر من قصد الأصنام ، وكفر أيضا من قصد الصالحين ، وقاتلهم رسول الله ﷺ) ئایە تۆ زانیوتە خوای تعالی کەسێك کەوا قصد و نیازی بەرەو صەنەمێك بڕوا دوای لێ بکا هەورەها قصد و نیازی بەرەو کەسێکی صالح بڕوا هەردووکیانی کافر کردوە ئەمت زانیوە یان نا وە پێغەمبەرﷺ قیتالی لەگەل کردوون یاخود نا ! .

(فإن قال : الكفار يريدون منهم) ئەما ئەو وەلامت ئەداتەوە ئەلێ کافرەکان وەلأمت ئەداتەوە (وأنا أشهد أن الله هو النافع الضار المدبر) من شایەتی ئەدەم کە خوا خۆیی ئەو سود ئەگەیەنێ ئەو زەرە ئەگەیەنێ ئەو مودەبیرە و هەلسورێنەری ئاسمانەکان و زەوییە (لا أريد إلا منه) لەخوا داوا ئەکەم (والصالحون ليس لهم من الأمر شيء) صالحین هیچیان بەدەست نیە هیچیان لەژێر دەسەلاتدا نیە .

شوبهەی سێیەم : (ولكن أقصدهم أرجو من الله شفاعتهم.) من بۆیە نیازم هەیە بەوان چونکە داوای شەفاعەتەکەیان ئەکەم ئەوان شەفاعەتیان هەیە .

باسەیری شوبهەکانیان بکەین :

یەکەمیان وتیان : (لهم جاه عند الله).

دووەمیان وتیان: (هذه الآيات نزلت فيمن يعبد الأصنام).

---

[1] :سورة الزمر اية ٦٥

[2] :سورة التوبة اية ٦

سێیەمیان وتیان : (ولكن أقصدهم أرجو من الله شفاعتهم).

وەلامەکەیان : (فالجواب : أن هذا قول الكفار سواء بسواء) ئەڵێ تۆ ڕێك قسەی کافرەکانت کردەوە هیچ فەرقی نیە لەگەل قسەی کافرەکان چۆن ئەڵێ ئەم ئایەتەیان بۆ بخوێنەرەوە (واقرأ عليه قوله تعالى: وَٱلَّذِينَ ٱتَّخَذُواْ مِن دُونِهِۦٓ أَوۡلِيَآءَ مَا نَعۡبُدُهُمۡ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَآ إِلَى ٱللَّهِ زُلۡفَىٰٓ)[1] ئەوانەی کە لەغەیری خوا کەسێکی تر ئەپەرستن هاواریان بۆ ئەکەن عیبادەتیان بۆ ئەکەن سەمع وتاعەیان بۆ ئەکەن ئەوان ئەڵێن (مَا نَعۡبُدُهُمۡ) ئێمە عیبادەت بۆ ئەوان ناکەین ئەی چی ئەکەین !؟ تەنها ئەوەندە نەبێ کە لەخوامان نزیك ئەکەنەوە واتا طلبی شەفاعەتیان کردوە (وقوله تعالى: وَيَقُولُونَ هَٰٓؤُلَآءِ شُفَعَٰٓؤُنَا عِندَ ٱللَّهِ)[2] ئەڵێن ئەمانە تکاکاری ئێمەن لەلای خوا ئێمە گوناهبارین ناتوانین داوا بکەین ئەوان پیاوچاکن جاهیان هەیە قەدریان هەیە مەنزیلەیان هەیە داوامان لەخوا بۆ بکەن (واعلم أن هذه الشبه الثلاث) ئینجا شێخ ئەڵێ ئەم سێ شوبهەی کە باسمان کرد (هي أكبر ما عندهم) گەورەترین بەڵگەکان و شوبهەکانی ئەوانە (فإذا عرفت أن الله وضحها في كتابه) ئەگەر زانیت خوا ئەوە بۆ ئێمە ڕوونکردەوە و ئاشکرای کردوو توانیمان بەم ئایەتانە وەلامیان بدەینەوە (وفهمتها فهما جيدا فمابعدها أيسر منها.) ئیتر شوبهەکانی تریان هەمووی ئاسانە ئەم سێ شوبهەیان لەهەموو شوبهەکانیان گەورەترە جا شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) هەرسێکی پێکەوە هێناوە .

شێخ (فوزان) ئەڵێ :

(ذكر الشيخ – رحمه الله – في هذا المقطع ثلاث شبهات للمشركين هي من أهم ما عندهم) شێخ سێ شوبهەی بۆ باس کردین کە لەهەموویان گرینگترە لەلای ئەوان گەورەترینە لەلای ئەوان (فإذا عرفت الإجابة الصحيحة عنها فما بعدها من الشبهات أيسر منها) ئەگەر وەلامی ئەم سێیانەت زانی ئەوانیتریش ئاسانە .

***شوبهەی یەکەم (الشبهة الأولى) :**

[1] :سورة الزمر اية ٣

[2] :سورة يونس اية ١٨

(انهم يقولون : نحن نشهد أن لا إله إلا الله وأن محمدا رسول الله ﷺ) ئێستا تۆ تەماشای شوبهەكەیان بكە ئەلێ ئێمە بڕوامان بە پێغەمبەرمحمد ﷺ هەیە خۆ ئەوان بڕوایان بە پێغەمبەر نەبوو ! كافربوون بەرامبەر بەپێغەمبەر محمد ﷺ تۆچۆن لەگەل ئەواندا ئێمە یەك حیساب ئەكەی !؟ (ونعلم أنه لا ينفع ولا يضر إلا الله سبحانه وتعالى) ئەزانم لەخوا زیاتر كەسیتر سود و زەرەی بەدەست نیە (وأن النبي ﷺ لا يملك نفعا ولا ضرا) پێغەمبەرﷺ سود و زەرەری بەدەست نیە (فضلا عن عبد القادر يعني عبد القادر الجيلاني ، لكن هؤلاء لهم جاه عند الله فنطلب من الله بهم) بەلاّم ئەوانە قەدرو ڕێزیان هەیە ئێمە بەوقەدر و ڕێزە داوایان لێ ئەكەین (يعني نجعلهم وسائط بيننا وبين الله لما لهم من الفضل.) واتا ئەو جاهو قەدرو ڕێزەی ئەوان دەكەینە وەساطە دەكەینە پەیوەندی دەكەینە هۆكار بۆ ئەوەی بمانگەیەنێتە خوای تبارك وتعالى.

وەلامەكەی : (فالجواب سهل جدا من كتاب الله بأن تقول) وەلامەكەی ئاسانە لەقورئانی پیرۆزدا هاتووە ئەوەیە كەبلێ (إن المشركين مع أصنامهم ما كانوا يعتقدون فيها أنها تخلق وترزق وتنفع وتضر) موشریكەكان لەگەل صەنەمەكانی خۆیاندا إعتقادیان وانەبوو كە ئەو صەنەمانە خالقن و رازقن واتا شتێكیان دروست كردبێ یاخود رزقی كەس بدەن یاخود سود و زەرەریان هەبێ بۆ هیچ كەسێك (وإنما اتخذوها وسائط بينهم وبين الله) ئەوانە تەنها وەكو وەساطەیەك وەكو هۆكارێك ئەوانیان داواكردوە (وهذا واضح في قوله تعالى) ئەمەش لەم ئایەتەی خوای تعالى روون و واضحە كە ئەفەرموویێ : (وَيَعۡبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمۡ وَلَا يَنفَعُهُمۡ وَيَقُولُونَ هَٰٓؤُلَآءِ شُفَعَٰٓؤُنَا عِندَ ٱللَّهِۚ قُلۡ أَتُنَبِّـُٔونَ ٱللَّهَ بِمَا لَا يَعۡلَمُ فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَلَا فِي ٱلۡأَرۡضِۚ سُبۡحَٰنَهُۥ وَتَعَٰلَىٰ عَمَّا يُشۡرِكُونَ)[1] (وَيَعۡبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمۡ وَلَا يَنفَعُهُمۡ وَيَقُولُونَ هَٰٓؤُلَآءِ شُفَعَٰٓؤُنَا عِندَ ٱللَّهِۚ) ئەوانە شتێك ئەپەرستن لەغەیری خوا كە نەزەرەریان پێ ئەگەیەنێت وەنە سود بەڵكو ئەوانە ئەلێن ئەمانە شەفیعن و تكاكارن بۆئێمە لەلای خوا (قُلۡ أَتُنَبِّـُٔونَ ٱللَّهَ بِمَا لَا يَعۡلَمُ فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَلَا فِي ٱلۡأَرۡضِۚ) تۆ بلێ ئێوە خوا ئاگادار ئەكەنەوە

[1] :سورة يونس اية :١٨

بەشتێك كە ئەو ئاگای لێ نیە لەئاسمانەكان و لەزەویی (سُبۡحَٰنَهُۥ وَتَعَٰلَىٰ عَمَّا يُشۡرِكُونَ) پاكی بۆ خوا گەورەیی بۆ خوا پاكی بۆ خوا لەوەی كەشەریكی هەبێ پاكی بۆ خوا لەوەی كە زولم بكا لەوەی كە عەیبی هەبێ خوا زۆر لەوە بەرزترێكە (عَمَّا يُشۡرِكُونَ) واتا ئەو قسەی ئەوان شیركە ! كەواتە ئەم (وَيَعۡبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمۡ وَلَا يَنفَعُهُمۡ وَيَقُولُونَ هَٰٓؤُلَآءِ شُفَعَٰٓؤُنَا عِندَ ٱللَّهِۚ) چیە ؟ ئەو كەلیمەیە شیركە . بۆیە لەكۆتاییدا ئەفەرمووێی (عَمَّا يُشۡرِكُونَ) (نزه نفسه عن فعلهم) خوای تعالی خۆیی خاوێن كردەوە لەئیشی ئەوان كە ئیشی ئەوان شیركە خوای تعالی خۆیی خاوێن كردەوە لەئیشی ئەوان (وسماه شركا مع أنهم يقولون هؤلاء شفعاؤنا عند الله) لەكاتێكدا ئەوان ئەیانوت ئەمانە تكاكارن یانی ئیمانیان بەخوا هەیە ئەمانەشیان وەك تكاكار باس كردوە نەك وەكو خوا ! (ويعتقدون أنهم لا ينفعون ولا يضرون) وە إعتقادیان وایە كەوا سود و زەرەریان نیە (وإنما قصدهم التعلق بالجاه فقط) مەبەستەكەیان تەنها خۆهەلبستاندنە بەقەدری ئەوان (فالآيات تدل على أن المشركين معترفون بأنه لا يخلق ولا يرزق ولا يدبر الأمر إلا الله سبحانه وتعالى) كەواتە ئایەتەكان دەلالەت لەوە ئەكان كە موشریكەكان إعتراف ئەكەن بەوەی كەوا خەلق ناكا رزق نادا ئیش و كار بەرێوە نابات كارو باری ئاسمانەكان و زەوی كەس هەلی ناسورێنی جگە لەخوا زیاتر لەگەل ئەوەشدا (وأن أصنامهم ومعبوداتهم لا تخلق ولا ترزق ولا تدبر مع الله) وە ئەشزانن كە ئەوانەی ئەوان داوایان لێ كردوون نەخەلق ئەكا نەرزق ئەدا نەكارو بار بەرێوە ئەبات (وإنما اتخذوها وسائط ، ولا فرق بينكم وبينهم.) كەواتە جیاوازی نیە لەنێوان ئێمە و ئەواندا ! ئێستا لەئومەتی ئێمە ئەگەر كەسێك داوا بكا لە (عبدالقادری گەیلانی) هیچ فەرقی نیە لەگەل ئەو كەسەی كە دوای كرد لە (لات و مەنات و عوزا) فەرقی نیە چونكە چونكە نەفسی إعتقادە .

(وإذا كنت مذنبا) جائەگەر تۆ تاوانباریت خۆت بەتاوانبار ئەزانیت لەبەردەمی خوای تعالی دا (فلماذا لا تستغفر الله وتطلب من الله) بۆ لەخوا داوا ناكەی خوا ئەلێ لەمن داوا بكە لەكەس داوا مەكە (والله جل وعلا أمرك بالاستغفار) ئەو داوای لێكردووی ئەها لەئایەتدا (وَٱسۡتَغۡفِرِ ٱللَّهَۖ

إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَّحِيمًا)[1] ئەفەرموویّی داوای إستغفاری لیّ بكە (ووعدك بالتوبة) وەعدیشی داویەتی كە لیّت خۆش بیّ كەبگەڕیّتەوە و لیّت خۆشبیّ (وأن یقبل منك ویغفر ذنوبك) لیّت قبول بكات و لەگوناهەكانت ببوریّی (ولم یقل إذا أذنبت فاذهب إلی قبر الولي الفلاني أو العبد الصالح الفلاني وتوسل به واجعله واسطة بیني وبینك.) خۆ پیّ نەوتی ئەگەر گوناهباربووی رووت نەهات نەخیّر تۆ رووت نای برۆ لەفلان بپاریّوە لەریّگەی فلان كەسەوە وەرەوە بۆ لای من نەخیّر وای نەوتوە خوای تعالی یەك ئایەت بیّنن شتی وای وتبیّت سەرلەبەری قورئان بگەریّن هیچ ئایەتیّكی تیّدا نیە دەربارەی ئەم بابەتە إلا خوای گەورە ئەفەرموویّی بەعكەسەوە ئەفەرمویّ : (وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ ٱلدَّاعِ إِذَا دَعَانِ)[2] كەی (إِذَا دَعَانِ) یانی ئەگەر داوای لەمن كرد ئەی ئەگەر داوای لەغەیری من كرد والله وەلامی نادەمەوە ! بەڵكو موشریكە و كافرە وەكو (ئەبو جهل) وایە . من سەیرم دیّی لەو قەومەی ئیّمە یانی خوایەكی ئەوەندە بەرەحم كە ئەلیّ لەمن داوا نەكەی وەلامت نادەمەوە كەچی تۆ ئەچیت لەو داوا ناكەی شەیتان سەرت لیّ تیّك ئەدا دەلی نا تۆ گوناهباری لەلایەكیترەوە هەلت ئەخەلەتیّنی ئەلیّ وەرە یانی كەئەنما ئەو وەلیە لەخوا بەرەحمترە والعیاذبالله ! وەلیەكە قبولت ئەكا خوا قبولت ناكا یانی كیّت بە (أرحم الرحمن) دانا ! وەلیەكە! .

(وتقول أیضا : هؤلاء إذا كان لهم جاه عند الله) پیّیان بلیّ ئەگەر ئەوانە جاه واتا ریّز و كەرامەتیان لەلای خوای تعالی هەیە (فإن جاههم لهم وصلاحهم لهم) ریّزیان بۆ خۆیان كەرامەتیان بۆ خۆیانە خۆیان لەلای خوا بەریّز داناوە خۆیان لەلای خوای گەورە بردۆتە پیّشەوە وەكو ئایەتەكەی پیّشووتر باسمان كرد (وأنت لیس لك إلا عملك) تۆ عەمەلی خۆت بۆخۆت (وصلاح الصالحین لهم) چاكەی چاكەكاران بۆخۆیانە (وجاههم عند الله لهم) ریّز و قەدری خۆیان لەلای خوا بۆخۆیانە (ما علاقتك بعمل فلان) عیلاقەی چیە ئەو چی كردوە یان چی نەكردوە تۆش وەرە بۆخۆت بیكە (بعمل فلان وصلاح فلان كل له عمله) هەریەك لەوانە عەمەلی خۆبان بۆخۆیان هەروەكو خوای تعالی ئەفەرموویّی : (تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا مَا كَسَبَتْ

---

[1] :سورة النساء اية :١٠٦
[2] :سورة البقرة اية :١٨٦

وَلَكُم مَّا كَسَبْتُمْۖ وَلَا تُسْـَٔلُونَ عَمَّا كَانُواْ يَعْمَلُونَ)[1] ئەم ئایەتە باسی یەهود ئەكا كەباسی پێشینەكانی خۆیان ئەكرد باسی پێغەمبەر(إبراهیم و یەعقوب وئەوانیتر) یەهود تۆ تا ئێوارە باسی (إبراهیم و إسحاق و یەعقوب و یوسف) و ئەوانە بكەی چاكەی ئەوان بۆتۆ نایێ تۆ ئەبێ خۆت لەو كوفرە رزگار بكەی بێتە دەرەوە بچیت بۆ نوری تەوحید ئێستا من هەتا ئێوارە باسی پێغەمبەر محمد كەم ﷺ كە پێغەمبەری خوا بوە و موجاهید بوە رسول بووە و نەبی بوە هەزار هەزار سلاواتی لەسەر بدەی ئەگەر خۆم عەمەلی خۆم نەكەم ئەگەر بۆخۆم ئیسلامەتی خۆم نەكەم ئەگەر لەسەر تەوحید نەرۆم و لەسەر شیرك برۆم هەزار پێغەمبەریش ناتوانێ دیفاع لەمن بكا لەرۆژی قیامەت ئەگەر موشریك بووی رێگەت نیە بەهیچ شێوەیەك رێگە نیە لەهیچ كەسێك نەلەمەلائیكە نە لەرسول ئەنبیاء نەلەصالحین شەفاعەتت بۆ بكەن ئەوەتا باشترین بەلگە ئەوەیە كە پێغەمبەری خوا ﷺ ناتوانێ داوا بۆ باوكی بكا بۆ دایكی بكا بۆ مامی بكا هەتا لەدونیادا خوای تعالی پێ ئەلێ بە پێغەمبەری خوا ﷺ (وَلَا تَكُن لِّلْخَآئِنِينَ خَصِيمًا)[2] دیفاع لەخائین مەكە بۆت نیە دیفاع لەخائین بكەی كەواتە چاكەی چاكەكاران بۆخۆیانە ، ئێمە ئینكاری شەفاعەت ناكەین ئاگاداربە شەفاعەت هەیە بەس ئێستا باسی ئەكەی شەفاعەت بە دوومەرج وەر ئەگیری :

مەرجی یەكەم : ئەبێ خوا رێگە بدا ئەو كەسە شەفاعەت بكا .

مەرجی دووەم : ئەبێ خوا لەو كەسە مشفوع رازی بێ ئەوەی كەشەفاعەتەكەی بۆئەكرێت ، ئەگەر لێ رازی نەبێ ناتوانێ دەبا پێغەمبەری خوا ﷺ شەفاعەت بۆ شەیتان بكا بزانە خوا قبولی ئەكا ! دەبا بۆ باوكی بكا ! ئەوەتا ئەلێ بۆ دایكم كرد وتم خوایە لێ خۆشبە وتی لێ خۆشبوون نیە و بەموشریكی مردووە تەواو [3] كەواتە (شفاعة من أهل الكبائیر من أمة لا للمشركین) تۆ داوات لەموشریك كرد ئەبی بەموشریك شەفاعەتەكەی قبول نیە بۆت (تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْۖ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَلَكُم مَّا كَسَبْتُمْۖ)[4] ئەو پیاوچاكانەی پێشوو رۆیشتن چاكەی خۆیان بۆخۆیان (لَهَا مَا كَسَبَتْ)چاكەی خۆیان بۆخۆیان (وَلَكُم مَّا كَسَبْتُمْۖ)چاكەی خۆشتان

---

[1] :سورة البقرة اية :١٣٤
[2] :سورة النساء اية:١٠٥
[3] : حەدیسەكە لەصەحیحی موسلمیدایە .
[4] :سورة البقرة اية :١٣٤

بۆخۆتانە (وَلَا تُسۡـَٔلُونَ عَمَّا كَانُواْ يَعۡمَلُونَ)[1] پرسیارتان لێ ناکرێی چیان کردوە و چیان نەکردوە ، وە هەروەها (وَلَا تُجۡزَوۡنَ إِلَّا مَا كُنتُمۡ تَعۡمَلُونَ)[2] هەر کەس جەزای خۆیی بەپێ عەمەلی خۆی ئەدرێتەوە صالیح باشبووە بەمن چی ! ئەبێ منیش باشبم (مَّنۡ عَمِلَ صَٰلِحٗا فَلِنَفۡسِهِۦۖ وَمَنۡ أَسَآءَ فَعَلَيۡهَاۗ)[3] (فجاههم وصلاحهم لهم ولا ينفعك إذا كنت مذنبا حتى والدك أقرب الناس إليك وولدك لا يستطيع ولو كان من أصلح الناس أن ينفعك) چاکەی چاکەکاران هەر کەس بۆخۆیەتی باشی باشەکان هەمووی بۆخۆیانە إستفادەی نیە بۆتۆ ئەگەر تۆ تاوانباربیت هەتا باوکت بێ هەتا نزیکترین کەست بێ هەتا منداڵەکەت بێ خوای گەورە ئەفەرمووێی : (يَوۡمَ لَا تَمۡلِكُ نَفۡسٞ لِّنَفۡسٖ شَيۡـٔٗاۖ وَٱلۡأَمۡرُ يَوۡمَئِذٖ لِّلَّهِ)[4] هیچ نەفیسێك بۆهیچ نەفسێکیتر هیچی بەدەست نیە هەمووی بەدەست خوای تعالی وەیە (كُلُّ نَفۡسِۭ بِمَا كَسَبَتۡ رَهِينَةٌ)[5] هەموو نەفسێك مەحبوسە بەو کارەی کە کردوویەتی واتا ڕائەگیری کارەکەی کەکردوویەتی لەخێرو لەچاك موحاسەبە ئەکرێی (رَهِينَةٌ) بەمانای ڕاگیران دێت و ڕائەگیری مەحبوسە و سجن ئەکرێی بەو کردەوانەی خۆیی حیسابی لەگەڵ ئەکرێی ، وە هەروەها ئەفەرمووێی (وَٱخۡشَوۡاْ يَوۡمٗا لَّا يَجۡزِي وَالِدٌ عَن وَلَدِهِۦ وَلَا مَوۡلُودٌ هُوَ جَازٍ عَن وَالِدِهِۦ شَيۡـًٔا)[6] ئێوە ترستان هەبێ لەرۆژێك کە ڕۆژی قیامەتە ئەورۆژەی کەوا هیچ کەسێك بەهانای هیچ کەسێکەوە نایەت تەنانەت باوك بۆ منداڵەکەی منداڵ بۆ باوکەکەی ، هەروەها (يَوۡمَ يَفِرُّ ٱلۡمَرۡءُ مِنۡ أَخِيهِ ۝٣٤ وَأُمِّهِۦ وَأَبِيهِ ۝٣٥ وَصَٰحِبَتِهِۦ وَبَنِيهِ)[7] ئەو ڕۆژە کە خەڵك هەڵدێی و ڕائەکا لەدەست لەدەست کێ سەیرکە یەکەمجار برا باس ئەکا برا زۆر شیرینە کەچی لەدەست برات ڕائەکەی لەدەست دایکت لەدەست باوکت (وَصَٰحِبَتِهِۦ) ژنەکەت شەریکی ژیانت بوە سەیرئەکەی ڕائەکەی لەدەستی لەدونیادا خۆتت لەسەر داناوە شەرف و کەرامەتت بوە خوێنی خۆت لەسەری دائەنێ کەچی لەورۆژەدا هەڵدێت و ڕائەکەی (وَبَنِيهِ) منداڵەکانت ئەو منداڵەی کە دەیپارێزی خۆت بکەویتە ئاگر منداڵەکەت نەکەوێتە ئاگر لەدونیا وای کەچی لەو ڕۆژەدا وانیە

[1] :سورة البقرة اية :١٣٤
[2] :سورة يس اية :٥٤
[3] :سورة فصلت اية :٤٦
[4] : سورة الأنفطار اية :١٩
[5] : سورة المدثر اية :٣٨
[6] :سورة القمان اية : ٣٣
[7] : سورة عبس اية :٣٤-٣٦

،هۆكار و سەبەبی ئەم راكردنەش ئەوەیە عولەمای تەفسیر ئەفەرموون :لەو رۆژەدا كەتۆ كار و كردەوەكانت كەمە ئەترسی و خراپەكانت زۆرە لەكاتی كێشاندا خراپەكانت زاڵ بێ بەسەر چاكەكاندا لەوكاتەدا بەرو جەهەنم ئەرۆیی داوا ئەكەی لەمانە لەبرات لەدایكت لەباوكت لەژنەكەت لەمنداڵەكەت هەندێك چاكەم بدەنێ با چاكەكەم زیاد بێ ئەوانیش ئەڵێن بەخوا خۆمان پێویستمان پێ یەتی و نات دەینێ ئەوە راكردنەكە ئەوەهایە دووركەوتنەوەكە كەتۆ باوكت ئەبینی ئەڵێ خۆزگە باوكم منی نەبینیایە نەوەك داوای حەسەنەیەكم لێ بكات بەخوا نایدەمی نایدەم بەژنەكەم نایدەم بەمنداڵەكەم ئەمە وەلامی شوبهەی یەكەم بوو كە شێخ وەلامی داوە.

كەواتە كاكە كەتۆ تاوانباری داوای لێخۆشبوون بكە خوا بەرەحمە راستبە و لەگەڵ خوادا خۆت رێكبخەرەوە واز لەشەهەوات و شبوهات بێنە و واز لەگوناهەكانی رابردووت بێنەو ئیمانم بە خوایەكی واحدی لاشرك لە هەیە كافرم بەهەمووی تاغوتەكان دونیا الحمدلله لەسەردینی خوای گەورە ئەرۆم و خوای گەورە لێت خۆش ئەبێت و تەواو كۆتایی هات نەك تۆ خۆت تووشی شیرك وضلالەت بكەی بلێ والله خۆم هەلئەخەلەتێنم لە پێغەمبەر داوا ئەكەم یان لەمەلائیكە داوا ئەكەم یان لەعیسا داوا ئەكەم یان لەصالحین داوا ئەكەم .

شوبهەی دووەم (الشبهة الثانية):

(إذا قرأت عليه قوله تعالى) ئەگەر ئەم ئایەتەت بەسەردا خوێندەوە و وتت (وَيَعۡبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمۡ وَلَا يَنفَعُهُمۡ وَيَقُولُونَ هَٰٓؤُلَآءِ شُفَعَٰٓؤُنَا عِندَ ٱللَّهِ)[1] **لەغەیری خوا ئەپەرستن كە نەزەرەریان پێ ئەگەیەنن و نەزیانیان و نەسودیان پێ ئەگەینن وەهەروەها ئەڵێن ئەوانە تكاكاری ئێمەن لەلای خوای تعالی ، وە ئەم ئایەتی تریش (وقوله تعالى :** وَٱلَّذِينَ ٱتَّخَذُواْ مِن دُونِهِۦٓ أَوۡلِيَآءَ مَا نَعۡبُدُهُمۡ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَآ إِلَى ٱللَّهِ زُلۡفَىٰٓ)[2] **ئێمە نایانپەرستین بەڵكو ئێمە داوای نزیك بوونەوە ئەكەین لەخوا بەهۆی ئەمانەوە (وبينت له أن المشركين ما أرادوا ممن عبدوهم إلا الشفاعة) ئەوانە چیان لەچاكەكاران وە چیان لە ئەنبیاء و رسول ویستوە ؟ ئەوەندەیان ویستوە كەوا شەفاعەتیان بۆ بكەن (وقال لك هذه الآيات نزلت في**

[1] :سورة يونس اية ١٨
[2] :سورة الزمر اية ٣

الذين يعبدون الأصنام) ئەگەر تۆ ئەمانەت بۆ باسكردن ئەوانيش بلێن ئاخر ئەم ئايەتە بۆ ئەوانە هاتۆتەخوارەوە كە بت وصەنەميان پەرستووە (وأنا لست أعبد الأصنام) بەتەئكيد بەتۆ ئەلێت من بت ناپەرستم !(وإنما أتوسل إليه بالصالحين فكيف تجعل الصالحين أصناما ؟) من ئەمەوێی لەخوا نزيك ببمەوە بەهۆی ئەمانەوە تۆچۆن ئەمانە وەكو صەنەم سەيرئەكەی ؟

وەلامەكەی (والجواب عن هذا واضح جدا) شێخ ئەفەرمووی وەلامەكەی زۆر روون و واضحە زۆر ئاشكرايە ئەويش ئەوەيە (وهو أن الله ذكر أن المشركين منهم من يعبد الأصنام ومنهم من يعبد الأولياء والصالحين) هەبوە بت وصەنەمی پەرستووە هەبووە پياو چاكی پەرستووە (وسوى الله بينهم في الحكم ولم يفرق بينهم) بەس خوای تعالى لەسەرجەمی ئايەتەكاندا هەموويانی وەكو يەك سەيركردوە وەهەموويانی وەكو يەك حوكم داوە كەوا هەموويان موشريكن زيندوو بپەرستی مردوو بپەرستی صەنەم بێ و صەنەم نەبێ هەرچی شتێك بێ بيپەرستی (من دون الله) لەغەيری خوا هەرچی شتێك تۆ داوای لێ بكەی بيپەرستی عيبادەتی بۆ بكەی سەمع و تاعەی بۆ بكەی لەغەيری خوا تۆ كردوتە بەخوا ئەوە مانای الالوهيەتە (وأنت فرقت بينهم ، في ظنك أن عبادة الأصنام لا تجوز وأن عبادة الصالحين تجوز إذا كانت بقصد التوسط) بەلاّم تۆ هاتووی فەرقت كردوە لەنێوانياندا بلێ عيبادەتی صەنام نابێ بەس عيبادەتی صالحين ئەبێ بەو قصد و مەبەستەی كەتۆ مەبەستت نزيكبوونەوەيە لەخوا ! (والدليل على هذا أن الله ذكر أنواعا من المشركين) دەليل لەسەر ئەمە خوای تعالى چەندين نەوعی لەموشريكان باسكردووە هەر تەنها جۆرێكی باس نەكردوە (فمنهم من يعبد املائيكة فنتهم من يعبد الصالحين) هەبوە مەلائيكەی پەرستووە هەبوە صالحين ی پەرستووە هەبوە پێغەمبەری پەرستووە (قال تعالى : وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ يَقُولُ لِلْمَلَٰٓئِكَةِ أَهَٰٓؤُلَآءِ إِيَّاكُمْ كَانُواْ يَعْبُدُونَ ۝٤٠ قَالُواْ سُبْحَٰنَكَ أَنتَ وَلِيُّنَا مِن دُونِهِم ۖ بَلْ كَانُواْ يَعْبُدُونَ ٱلْجِنَّ ۖ أَكْثَرُهُم بِهِم مُّؤْمِنُونَ)[1] وەكو باسمان كرد خوای تعالى لەمەلائيكە ئەپەرسێ وە ئەوانيش وەلام ئەدەنەوە كە ئێمە نەخێر ئەوانە جنيان پەرستووە وە بەوە رازی نەبوون كە ئەوان مەلائيكە بپەرستن (في يوم القيامة

[1] :سورة سبأ اية :٤٠-٤١

الله جل وعلا يسأل الملائكة وهو أعلم سبحانه وتعالى) خوای گەورە زاناترە ئەم سوئال و وەلامە بۆ تیٚ گەیشتنی ئیٚمە ئاگادارین ! (لكن لأجل إبطال حجة هؤلاء) بۆ ئەوەی ئیٚمە تیٚ بگەینیٚ كە چۆن حوجە و بەلگەی ئەوان بەتالٚ بكەینەوە (أَهَٰٓؤُلَآءِ إِيَّاكُمۡ كَانُواْ يَعۡبُدُونَ)[1] ئەمە كە ئەو بەلگە و حوجەیە بەتالٚ ئەكاتەوە ئایا ئەوانە ئیٚوەیان ئەپەرست ؟! (فدل على أن منهم من يعبد الملائكة) كەواتە ئایەتەكە دەلیلە لەسەر ئەوەی كەئەوان لەناخی خۆیاندا مەلائیكەیان پەرستووە (لكن الملائكة تتبرأ منهم يوم القيامة) بەلاٚم مەلائیكە بەرییە لەو پەرستنە چونكە ئەوان بەمە رازی نەبوون (وتقول : نحن ما أمرناهم بذلك ولا رضينا بذلك) ئیٚمە ئەمرمان پیٚ نەكردن و رازیش نەبووین بەوە ! بۆیە ئەلیٚن (سُبۡحَٰنَكَ) پاكی و سوپاس وبیٚ عەیبی بۆتۆ (أَنتَ وَلِيُّنَا مِن دُونِهِمۖ) تۆ خوای ئیٚمەی كەس خوای ئیٚمە نیە (بَلۡ كَانُواْ يَعۡبُدُونَ ٱلۡجِنَّ) (يعني الشياطين هي التي أمرتهم بعبادة الملائكة لأن الملائكة) جنیان پەرستووە چۆن جنیان پەرستووە ؟! شەیتانەكان ئەمریان كردووە بەوەی كەوا عیبادەت بۆ مەلائیكە بكەن ! یانی وەس وەسەی شەیتان چۆتە دلیانەوە ئەو وەس وەسەیە پیٚ وتوون وتوویەتی مەلائیكە زۆر صالحن و زۆر پاكن بی عەیبن و بیٚ گوناهن وەرن بیان پەرستن وەرن داوایان لیٚ بكەن تا خوا لیٚتان خۆش بیٚ ، تەبعەن ئەمە هەلخەلەتاندنی شەیتانە بۆ ئینسان بۆئەوەی لەخشتەی بەریٚت و لەعبودیەت لەیەكخوا پەرستی دووری بخاتەوە بەو شوبهەیە كەواتە (يَعۡبُدُونَ ٱلۡجِنَّ) واتا بەقسەی جنەكانیان كردووە ! كەواتە بەقسە كردنی جن و بەقسە كردنی شەیتان ئەبیٚ بەعیبادەت بۆ شەیتان یاخود نا ؟! بەلیٚ ئەوەتا خوای تعالی ئەفەرمووی : (أَلَمۡ أَعۡهَدۡ إِلَيۡكُمۡ يَٰبَنِيٓ ءَادَمَ أَن لَّا تَعۡبُدُواْ ٱلشَّيۡطَٰنَ)[2] ئیٚستا بەهەركەسیٚك بلیٚ كاكە تۆ شەیتان ئەپەرستی لیٚت توورە ئەبیٚت دەی تۆ وەس وەسەكانی جیٚ بەجیٚ ئەكەی ئەوە عیبادەتی شەیتانە ! یان زۆر كەس ئەلیٚ ئەگەر شەیتانم بینیایە ئەوا ئەمكوشت كەچی كە سەیری ئەكەی كاتیٚك وەس وەسەكانی كە ئەخاتە دلیەوە بەقسەی ئەكات ئیٚستا هەر كەسیٚك كە شویٚن عەلمانیەت كەوتووە بەهەمووی جۆر و حزبەكانیەوە كە نویٚژ ئەكا كابرا بەداخەوە یانی نویٚژ دەكات و عەلمانیە ! پیٚ بلیٚ شەیتان رقی لەشەیتانە تەبعەن شەیتان پەرستەكان نالیٚم

[1] :سورة سبأ اية :٤٠
[2] :سورة يس اية :٦٠

!! لەگەل ئەوانەمە کەوا شەیتان پەرستن نین لە رووکەش و ظاهیردا بەلأم کاتیك کە وەس وەسەی بۆ کردوە شەیتان ئەلیٚ وەرە تۆ مافی خۆت بەم رێگەی عەلمانیەت بهێنەرەوە بەقسەی کرد یاخود نا ؟! بەقسەی کرد . کەچی بە ظاهیر بۆی باس بکەی رقی لەشەیتانە و کەچی لەناخیدا بەقسەی شەیتانی کردوە ئەمانیش هەمان شت کاتێك سەیر ئەکەی شەیتانەکان پێیان ئەلێن داوا لەمەلائیکە بکەن کەواتە بۆیە مەلائیکەتەکان ئەلێن :ئێمە بەرین لەوان ئەوان شەیتانەکانیان پەرستووە کە ئەوان پێیان وتوون مەلائیکە بپەرستن ئەوانیش بەقسەی شەیتانەکانیان کردووە ، (الشياطين هي التي أمرتهم بعبادة الملائكة لأن الملائكة لا تأمر إلا بعبادة الله) چونكە مەلائیکە قەت ئەمر ناكات إلا بە عیبادەتی خوا نەبیٚ ، پاشان ئایەتێکی تر دێنیتەوە کە خوای تعالی ئەفەرمووی: (وَمَن يَقُلۡ مِنۡهُمۡ إِنِّيٓ إِلَٰهٞ مِّن دُونِهِۦ فَذَٰلِكَ نَجۡزِيهِ جَهَنَّمَۚ كَذَٰلِكَ نَجۡزِي ٱلظَّٰلِمِينَ)[1] (مِنۡهُمۡ)کی یە ؟ یانی هەر کەسێك لەوان بلیٚ واتا لەمەلائیکە بلێت (إِنِّيٓ إِلَٰهٞ مِّن دُونِهِۦ) بلیٚ من خوام لەغەیری خوا ! پێویستە من بپەرستن داوا لەمن بکەن سەمع و تاعە بۆمن بکەن لەغەیری خوا (فَذَٰلِكَ نَجۡزِيهِ جَهَنَّمَۚ كَذَٰلِكَ نَجۡزِي ٱلظَّٰلِمِينَ)[2] ئێمە تۆلەی لیٚ ئەستێنین بەئاگری جەهەنم و وە بەهەمان شێوە هەر زالم و کافر و موشرکێکی تر ئەم قسە بکات هەمان سزای ئەدەین ، کە لەکاتێکدا مەلائیکە بەرییە لەم شتە سەیرکە خوای تعالی ئەفەرمووی : هەر مەلائیکە بلیٚ داوا لەمن بکەن و عیبادەت بۆمن بکەن و سەمع و تاعە بۆمن بکەن بۆ خوای مەکەن ! ئەوە ئەوکاتە ئەو مەلائیکەتە بەجەهەنم عەزاب ئەدەین وە هەرکەسێکیش وەکو ئەو بلێت لە ئینسان و لەشەیتانەکان هەرکەسێك وابلیٚ لە ئینسان و لەجنۆکەکان (فدل على أن منهم من يعبد الملائكة) کەواتە دەلیلە لەسەر ئەوەی کەوا خەلك مەلائیکەتیان پەرستووە (والملائكة أصلح الصالحين ، كما قال تعالى فيهم) مەلائیکەتەکان باشترینی چاکەکارانن وەکو ئەفەرمووێی خوای تعالی لەحەقیاندا (لَا يَسۡبِقُونَهُۥ بِٱلۡقَوۡلِ وَهُم بِأَمۡرِهِۦ يَعۡمَلُونَ)[3] مەلائیکە پێش دەستی ناکا لە ئەمری خوای تعالی قسەیەك ناکا زالْ بیٚ بەسەر خوای تعالی دا بەسەر قسەکەی بەڵکو ئەوان تابعن بۆ خوای تعالی ئەوان سەمع و تاعەی خوا ئەکەن (وَهُم بِأَمۡرِهِۦ يَعۡمَلُونَ) ئەمری خوا ئیش ئەکەن هیچ

[1] :سورة الأنبياء اية :٢٩
[2] :سورة الأنبياء اية :٢٩
[3] :سورة الأنبياء اية :٢٧

ئیشێکی تریان نیە بەبێ ئەمری خوا هەتا هاتنە خوارەوەیان لەئاسمان بۆ زەوی بەئیشی خۆیان نیە بەئەمری خۆیان نیە ئەفەرمووی (وَمَا نَتَنَزَّلُ إِلَّا بِأَمْرِ رَبِّكَ)[1] إلا بەمری خوا نەبێ بەئەمری خوا نەبێ دانابەزین ئێمە (ومنهم من يعبد الأنبياء والصالحين كالمسيح ابن مريم وأمه) هەروەها هەیان بووە کەوا ئەنبیاء وصالحين و پێغەمبەر عیسا و دایکیان پەرستووە .

(وإذا بطل التوسل بالملائكة والأنبياء ودعاؤهم من دون الله) ئەگەر ئێستا ئەمە باطل بوو لەلامان کە نابێ توسول بەمەلائیکە بکرێت بە ئەنبیاء بکرێت وەنابێ داوایان لێ بکرێت لەغەیری خوا (بطل التوسل بغيرهم من الصالحين) ئەگەر بە ئەنبیاء و مەلائیکە باطل بێ ئەوە بەتەئکید بۆ صالحینیش باطلە (ودعاؤهم من دون الله كما قال تعالى) هەروەکو خوای تعالی ئەفەرمووێ : (أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِن دُونِهِ أَوْلِيَاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَىٰ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِي مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ كَاذِبٌ كَفَّارٌ)[2] (أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ) بزانن هەمووتان ئەگەر دینەکە پوختە نەبێ هەمووی بەبێ خەوش بۆ خوا خوای تعالی قبولی ناکا یانی هەمووی بۆ خوا بکە و ببپەرستە تەنها یەکێکی بۆ غەیری خوا بێ خوا تعالی قبولی ناکا ! هەمووی فرێدەداتەوە بۆخۆت نابێ شەیرك بۆ خوای تعالی بکەیت (لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ)[3] باسی عەمەل ئەکا ئاگاداری ئەوخالە بن ئەمرۆ بەداخەوە شبوهاتی هەتا بەناوی موحید و سەلەفیەوە دێت لەگەلتا موناقەشەئەکا ئەلێ تۆ چۆن ئەوە نوێژ ئەکا و ڕۆژوو ئەگرێی حەج ئەکا تۆ پێی ئەلێ موشریك!؟ دیارە تۆ زۆر بێ ئاگای لەم ئایەتە (لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ) کاکەی بەناو سەلەڤ کاکەی بەناو موحید تۆ زۆر بێ ئاگای لەم ئایەتە خوای تعالی بە پێغەمبەر ئەفەرمووێت ﷺ (٢٣) سالی پێغەمبەراتیت هەمووی ئەڕوات ئەگەر تۆ شەریکیك بکەی ! نەك هەر تۆ بەڵکو هەموو ئەنبیاء و رسولێکیش ئێمە ئەلێن (٢٣) سالێ پێغەمبەرایەتی و لەولاشەوە ئەلێن (٩٥٠)سالی نوح ئەڕوا ئەگەر شەریکیك بۆ خوا پەیا بکا نوح بەس بلێ (یاود) تەواو هەموو پێغەمبەرایەتیەکەی ڕوویی ئەی ئەمرۆ چەندێك ئەبیستین چەندێك لەشیرك و ضلالەت ئەبیستین ئەمە نوێژ ئەکاو ڕۆژوو ئەگرێی و عیبادەت ئەکا تۆ چۆن وای

[1] : سورة مريم اية :٦٤
[2] :سورة الزمر اية :٣
[3] :سورة الزمر اية :٦٥

پیٚ ئەلیٚ ! ئاخر شەریكی پەیدا كردووە قەترەیەك زەهر بخەناو بەرداخیٚك هەنگووینەوە دەتوانی بیخۆیتەوە !؟ بلیٚ كاكە ئەو هەموو هەنگیووینە ئەو قەترە زەهرە چیە زەرەی پیٚ ناگەیەنی ؟ دەتوانیٚ نەخیٚر نایخۆیتەوە نابیٚ ، ئینجا ئەفەرموویٚ (وَٱلَّذِينَ ٱتَّخَذُواْ مِن دُونِهِۦٓ أَوۡلِيَآءَ مَا نَعۡبُدُهُمۡ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَآ إِلَى ٱللَّهِ زُلۡفَىٰٓ إِنَّ ٱللَّهَ يَحۡكُمُ بَيۡنَهُمۡ فِي مَا هُمۡ فِيهِ يَخۡتَلِفُونَۗ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَهۡدِي مَنۡ هُوَ كَٰذِبٞ كَفَّارٞ)[1] كەواتە لەو ئایەتە خوای تعالی باسی ئەوەی بۆ كردین هەر كەسیٚك لەغەیری خوا كەسیٚك بپەرستیٚ بەقسەی بكات و هاواری بۆبكات سەمع وتاعەی بۆ بكا بلیٚ والله ئەمانە نزیكمان ئەكەنەوە لەخوا ئیٚمە نایان پەرستین بەس تەنها ئەوەیە كە تكاكاردن و نزیكبوونەوەیە لەخوا خوای تعالی لەرۆژی قیامەت حوكم دەكا لەنیٚوانیاندا وە خوای گەورە هیدایەتی درۆزنی كافر نادا ! واتا تۆ درۆزنی ئەمە هۆكار نیە بۆ نزیك بوونەوە لەخوا درۆ ئەكەیت و وە كافریشی نە ئەمە ریٚگەی نزیكبوونەوەیە بۆ خوا وە تۆ بەمە كافریش بووی چونكە تۆ شیركت كرد بۆ خوای تعالی ! كەواتە (لأن الواجب إخلاص العبادة) لەبەر ئەوە واجب لەسەر ئیٚمە ئەوەیە (إخلاص العبادة لله عز وجل بجميع أنواعها من الدعاء والذبح والنذر وغير ذلك.) یانی ئاگاداربن بۆ ئەو كەسانەی ئەم دەرسە شەرح ئەكەن ئەبیٚ زۆر وریا بن عیبادەتی مردووان كە ئەوها باس ئەكەین ئەبیٚ عیبادەتی زیندووانیش بۆ خەلٚكی باس بكەین هەر مردووان نیە ئاگاداربن ئەمرۆ عیبادەت هەردووكی زۆر بەربلاٚوە عیبادەتی مردووان و زیندووان عیبادەتی زیندووان ئیٚستا ئەوەیە كەوا یاسات بۆ دائەنیٚ ئەلیٚ كەس لەیاسا سەروەرترنیە ئەوە عیبادەتی زیندووانە چۆن ئەلیٚ (یارسول الله) شیركەﷺ (یاعبدالقادر یاود و سواع و یغوس...)ئەمانە شیركە بەهەمان شیٚوەش كەس لەیاسا سەروەرترنیە ئەویش شیركە چونكە واتا كەس لەقسەی من گەورەتر نیە واتا خواش لەمن گەورتر نیە با ئیمانت بەخوا هەبیٚ خۆ شەیتانیش ئیمانی بەخوا هەبوو دیٚت پیٚم ئەلیٚ ئەلیٚ ئاخر ئەوە ئەلیٚ (لا اله الا الله) كاكە ئەگەر ئەو بیزانیایە (لا اله الا الله)یانی چی ئەو وای نەدەوت یان تیٚ نەگەیشتووە یان تیٚ گەیشتووە و هەلیوەشاندۆتەوە ئیٚ خۆ شەیتانیش ئەزانیٚ (لا اله الا الله) شەیتان خۆ هیچ كاتیٚك لەرۆژان نەیووتەوە خوا نیە نەیووتوە بەهەشت درۆیە ئەگەر چی ئیٚستاكە زۆربەی عەلمانیەت دەلی بەهەشت و دۆزخ نیە وخوا نیە ،

[1] :سورة الزمر اية ٣

مامۆستامان هەبووە لە مەکتەب دەرسی دینی پێ ئەوتین کەباسی بەهەشت و جەهەنم ئەکرا پێ ئەکەنی ئەیوت خۆ ئێستا کەسیش نەهاتۆتەوە کە بزانێ هەیە یاخود نیە ! تۆ سەیرکە شەیتان بەشەیتانی خۆی بڕوای بەهەشت هەیە لەبەر ئەوەی ئایەت ئەفەرمووێی (ٱخۡرُجۡ مِنۡهَا)[1] واتا شەیتان بڕۆ دەرەوە لەبەهەشت لەناو بەهەشت بووە و بینیویەتی بەچاوی خۆیی لەبەهەشتی خواردووە و لەبەری کردوە لەئیسراحەت بووە لەبەهەشت برۆ دەرەوە لەبەر ئەوەی بەقسەی منت نەکرد سوجدە ببە بۆ ئادەم نابیەم برۆ دەرەوە لەبەهەشت بڕوای بەبەهەشت و جەهەنم هەیە ئەلێ (إِنِّيٓ أَخَافُ ٱللَّهَ رَبَّ ٱلۡعَٰلَمِينَ)[2] ئەمانە هەمووی شبوهاتن کە ئەلێن ئەوە ئەلێ (لا اله الا الله) یاخود نوێژ ئەکا نازانم چی و چی ئەگەر یەکێك لەخوا بترسێ کەلیمەیەکی خوا ڕەت ئەکاتەوە نەخێر کەلیمەیەکی خوا ڕەت ناکاتەوە ئێستا شەیتان یەك کەلیمەی خوای تعالی ڕەت کردەوە کافر بوو تەواو .

کەواتە کاتێك ئەلێ (فمن ذبح لغير الله ودعا غير الله كان مشركا خارجا من الدين.) ئاگاداربە ئەم عیبارەتە واتا هەرکەسێك حەیوانێکی بۆ غەیری خوا سەربریبێت پەلەوەرێکی بۆ غەیری خوا سەربریی ئیتر بەناوی مەلودی پێغەمبەرەوە بێ ﷺ بەناوی ئەوەبێ بۆ فلان کەس بێ یان (ودعا غير الله) داوای لەغەیری خوا کرد شێخ فوزان نالێ (أشرك وليس مشرك) ئەلێ (كان مشركا) ئەوە موشریکە تەواو موشریك حوکمی چیە ؟ حوکمی ئەوەیە نوێژی لەدواوە دورست نیە بۆیە ئەلێن موسلمانان ئەو مەلایەی ئەلێ (یارسول الله) نوێژی لەدواوە مەکەن والله نوێژەکەتان بەتاڵە یان مەولود ئەکا بۆ پێغەمبەری خوا ﷺ نوێژی لەدواوە مەکەن مەبەستمان لە سەربرینەکانە چونکە مەولود ئیستا ئەنواعە ئەبێ ئاگاداربین کابرایەك خۆشی دەرئەبرێی بەلەدایك بوونی پێغەمبەرﷺ لەبەشە بیدعەکەی پێ ئەلێن کاکە ئەم بیدعەیە ئەبێت بەدوو بەشەوە بیدعەیەك هەیە پێی موشریك ئەبێ وە بیدعەیەك هەیە پێ موشریك نابی بەس تاوانبار ئەبێ کابرایەك کە پرتەقال و چوکلێت و شەربەت و شیرینی ئەبەخشێتەوە بۆ ئەم موناسەبەیەوە وە ئەو ڕۆژە ئەکاتە جەژن ئەوە ئەلێن کارێکی بیدعیت کردوە بەس بەمە موشریك نابێ بەس کابرایە کەوا حەیوان سەرئەبرێی بۆ پێغەمبەر ﷺ گۆشتەکەی ئەدا بەخەڵکی (إن ذبحت لغير لله أنت مشرك) ئەوە ئەو دوو جۆرە بەلاّم جۆرێکیتر مان هەیە سەیر

[1] :سورة الأعراف اية :١٨
[2] :سورة المائيدة اية :٢٨

ئەکەی لەصەحیحی موسلمدا هاتووە تۆ ڕۆژی دووشەمە بەڕۆژووبە و شوکری خوا بکە لەسەر ئەوەی کەوا پێغەمبەری کردوە بە پێغەمبەر ﷺ ئەوە جۆرە سونیەکەیە تۆ بڕۆ بەڕۆژوو بە هەموو دووشەمەیەك بەڕۆژوو بە بلێ خوایە ئەوە من بەڕۆژوو ئەبم سوپاسی تۆ ئەکەم وەکو چۆن یەهود بەڕۆژووبوون لەڕۆژی شەمەدا کێ ڕزگار بوو موسی خوای تعالی ڕزگاری کرد شوکر کردن ئەوە هاتووە پێغەمبەر ﷺ إقراری کرد ئەوەبوو (تاسع و عاشورا)ش ئێمە بەڕۆژوو ئەبین لەبەر ئەوەی پێچەوانەیان بکەین لەگەل یەهودا یەك نەکەوینەوە بەلاّم وەکو عیبادەت پێغەمبەری خوا ﷺ عیبادەتەکەی بۆمان دامەزراند پێمان ئەلێ دووشەمە بەڕۆژوو بە لەبەر ئەمە جا مەبەستم لێرەدا ئەوەیە کەکاتێك شێخ ئەلێ (فمن ذبح لغير الله ودعا غير الله كان مشركا) ئەوە موشریکی کرد وە هەروەها یەکێ دێ (من رضي بغير لله سبحانه وتعالي أو من شرعة شريعة غير شريعة لله سبحانه وتعالي) ئەوانەش هەمووی ئەچیتە بابی شیرکەوە ئاگاداربن خوای گەورە ئەفەرمووی : ﴿وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِۦٓ أَحَدًا﴾[1] خوا کەس بەشدار ناکا تۆ بێت خۆت بکەیت بە بەشدار خۆت بکەی بەهاوبەش خوای تعالی بەمە ڕازی نابێت ئینتقامت لێ ئەستێنێت وەرهەکەسێکیش بەوە ڕازی بێت ئەبێ تەبرایی لێ بکەی لەبەر ئەوەی لە پێناسەی ئیسلامدا لەبیرتان نەچێ ئەوە بەخەڵکی بلێ تۆچیت ئەلێ من موسلمانم ئی موسلمان چیە ؟ (من استيلام بالله بالتوحيد الانقياد له باطاعة تبرأ من الشرك وأهله) کەواتە ئەبێ یەکخوا پەرست بی بەقسەی بکەی وەبەریش بیت لەموشرکین نابێ بلێ من عیلاقەم نیە من عیلاقەی موشرکینم نیە من عیلاقەی کافرکردنی کافرانم نیە عولەما بە إجماع ئەفەرموون تۆ کافری ئەگەر کافر کافر نەکەی چونکە ئەگەر ئەو ئومەتە خۆیی جیانەکاتەوە جیانابینەوە جیا ئێستا کوا موسلمان جیایە لەگەل موشریك هەمووی تێکەلاو بووە نازانین موشریك و موسلمان کامەیە وەرە بلێ من بەریم لە موشرکین من ڕازی نیم بەئیشی موشرکین من لەسەر ڕێچکە و ڕێبازیان نارۆم و من ڕقم لێیانە من عداو بغضام هەیە لەگەلیاندا وەکو خوای تعالی ئەفەرمووی ﴿إِذْ قَالُوا۟ لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَءَٰٓؤُا۟ مِنكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ ٱلْعَدَٰوَةُ وَٱلْبَغْضَآءُ أَبَدًا حَتَّىٰ تُؤْمِنُوا۟ بِٱللَّهِ وَحْدَهُۥٓ﴾[2]

[1] :سورة الكهف اية :٢٦

[2] :سورة الممتحنة اية :٤

شوبهەی سێیەم (الشبهة الثالثة):

(إذا سلم بأن الدعاء لغير الله شرك)ئەگەر ئەو تەسلیم بوو بەوەی کە داوا کردن لەغەیری خوا شیرکە (ولكنه قال أنا لا أدعو النبي ﷺ ولا غيره)من نەلە پێغەمبەر داوا ئەکەم نە لەغەیری پێغەمبەر ﷺ (وهذا الذي أفعله ليس دعاء) ئەوەی کەمن ئەیکەم دوعا نیە (وإنما هو طلب لشفاعة النبي ﷺ وهل تنكر شفاعة النبيﷺ)دێت پێت ئەڵێ خۆمن داوای لێ ناکەم من بەس شەفاعەتەکەی داوا لێ ئەکەم ئایا داوا کردنی شەفاعەت لەلای تۆ نیە ؟! شوبهەکە لێرەوە یە تۆ نابێ بڵێت نەخێر شەفاعەت نیە دەبێ بڵێت بەڵێ شەفاعەت هەیە شەفاعەت پێغەمبەر ئەیکات ﷺ بەڵام ئایا داوا کردنی شەفاعەت لە پێغەمبەر ئەکرێی یان لەخوا ئەکرێت ؟! بۆ نمونە بلێ (ياالله) پێغەمبەر بکە بە شەفیعم ﷺ ئەمیان دروستە یان بلێ (يارسول الله) شەفاعەتم بۆ بکە ئەمە شیرکەکەیە هی یەکەمیان دروستە چونکە داواکەت لەخوا کرد (فإنك حينئذ تدخل معه في خصومة أخرى ، وشبهة أخرى) ئەگەر ئەمەی وت تۆ ئەچیتە ناو موجادەلیەکی ترەوە کەچیە (وهي أنه سمى دعاء النبي ﷺ والاستغاثة به طلبا للشفاعة) ئەو داوا لێکردن لە پێغەمبەر ناو نابات بە دوعا و عیبادەت پێت ئەڵێ داوای شەفاعەتە (ولم يسمه دعاء ، ويقول إن النبي ﷺ أعطي الشفاعة فأنا أطلب منه الشفاعة التي أعطيها.) ئەڵێ پێغەمبەر ﷺ شەفاعەتی دراوەتێ منیش داوای ئەو شەفاعەتەی لێ ئەکەم پێت ئەڵێ نەیدراوەتێ تۆش ئەڵێت با ئەویش ئەڵێ من داوای ئەو شەفاعەتەی لێ ئەکەم .

وەلامەکەی : (فتقول له : أنا لا أنكر الشفاعة ، وأقر أن شفاعة النبي ﷺ حق) پێ بڵێ من ئینکاری شەفاعەت ناکەم ئینجا لێرەدا هەندێك شت هەیە ئەمەوێت بە روونتر باسی بکەم لەوانەیە زۆر لە وصۆفی و دەروێشانە بێت بەتۆ بڵێت تۆ رقت لە ئەولیایە تۆ رقت لەکەرامەتە تۆ ئیمانت بەکەرامەت نیە تۆ رقت لەپێغەمبەرە تۆ صەلاواتی لەسەر لێنادەی هەموو ئەوشتانەت پێ ئەڵێ بەس تۆ وەلامی ئەدەیتەوە ئەڵێت نەخێر من وەلیم خۆش ئەوێی من پێغەمبەرم خۆش ئەوێی ﷺ من صەلاواتی لەسەر ئەدەم من ئەزانم ئەوانە شەفاعەتیش ئەکەن ،بەڵام خوای تعالى بەمنی وتوە تۆ تەنها داوا لەمن بکە کەوا خوای تعالى کاری شەفاعەت بۆکردنت بۆ ئاسان کا نەك داوا لەخودی شەخصەکان بکەی (وأنه شافع مشفع ، أنا لا أنكر هذا) شەفاعەت ئەکا وە خوا شەفاعەتەکەشی قبول ئەکا (وأنه شافع) واتا

شەفاعەت ئەکا (مشفع) واتا خوای گەورە شەفاعەتەکەی قبول ئەکا (و أنا لا أنكر هذا) من ئینکاری ئەمە ناکەم (ولكن الشفاعة لا تطلب من النبي ﷺ) نهێنیەکە لێرەدا یە فەرقی من و تۆ ئەوەیە تۆ داوا لەپێغەمبەر ئەکەی من داوا لەپێغەمبەر ناکەم ﷺ داوا لەخوای پێغەمبەر ئەکەم ﷺ (وهو ميت) پێغەمبەر مردووە ﷺ (وإنما تطلب من الله) لەوانەیە حەدیست بۆ بهێنیتەوە بلێ کە پێغەمبەر فەرموویەتی ﷺ ئەنبیاء زیندوون لە قەبرەکانیان ئێمەش ئەلێن بەلێ بەس ئەم زیندوویەتیە زیندوویەتی بەرزەخییە نەك زیندوویەتی دونیایی چونکە ئەگەر زیندوویەتی دونیایی بێت موستەحیلە خەلك بەبێ خواردن و خواردنەوە بژیی ئەوە خواردن و خواردنەوە هی دونیایی نیە ئەوە هی بەرزەخییە دووەمیش خوای تعالی خۆیی لەنەصی قورئاندا فەرموویەتی (إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُم مَّيِّتُونَ)[1] تۆ ئەمریت و ئەوانیش ئەمرن لەنێوان هەردووکیاندا خوای تعالی باسی کرد کە هەردووکتان ئەمرن کەواتە مردن هەیە ئەوان ئاگایان لەئێمە نەما تەواو (وإنما تطلب من الله) لەخوا داوا بکە (لأن الشفاعة ملك لله عزوجل) مولکی خوایە شەفاعەت سەیرکە تۆ نالێت (لا اله الا الله وحده لا شرك له) پاشان ئەلێ (له الحمد وله الملك) خوای تبارك وتعالى حمد و مولك هەموو هی خۆیەتی (قال الله تعالى : قُل لِّلَّهِ ٱلشَّفَٰعَةُ جَمِيعٗاۖ لَّهُۥ مُلۡكُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ)[2] (قُل لِّلَّهِ ٱلشَّفَٰعَةُ جَمِيعٗاۖ) شەفاعەت هەمووی هی خوایە واتا هیچ کەسێك ناتوانێت تکا و شەفاعەت بۆ کەسێك بکات بەبێ ئیزنی خوا ! (لَّهُۥ مُلۡكُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ) ئاسمانەکان و زەوی هەمووی هی خوایە (فجميع أنواع الشفاعة ملك لله وما دامت ملكا لله فإنها لا تطلب إلا ممن يملكها) مادەم هی خوا بێ إلا لەو کەسە داوا ئەکەی کە خۆیی خاوەنیەتی (وهو الله سبحانه وتعالى) کە خوا خۆیی خاوەنی ئەو شەفاعەتەیە (والنبي ﷺ لا يملك الشفاعة ولا أحد يملك الشفاعة إلا بإذن الله) پێغەمبەرﷺ شەفاعەت مولکی ئەو نیە بەڵکو بەبێ ئیزنی خوا ناتوانێت بیکات (وإنما هي ملك لله عز وجل. وأيضا الشفاعة لا تنفع كل أحد) ئایا شەفاعەت سود بەهەموو کەسێك ئەگەیەنێت؟! نەخێر (وإنما تنفع أهل التوحيد) یەکەم مەرج ئەبێ ئەو کەسە ئەهلی تەوحید بێت و یەکخوا پەرست بێ شەریکی قەرار نەدابێ (وأنت لست من أهل التوحيد لأنك تدعو غير الله) تۆ ئەهلی تەوحید

[1] : سورة الزمر اية :٣٠
[2] : سورة الزمر اية :٤٤

نیت چونکە تۆ شەریکت بۆ خوا بریار داوە ، ئینجا لێرەدا بائەو کەسانەی کە خۆیان هەلخەلەتاندووە بەوەی ئەچن بەمولودێك خۆیان ئەکرنەوە یاخود ئەچن هەندێك صەدەقات ئەکەن یاخود هەندێك خێر و خێرات ئەکەن لەلای خوا خۆیان رزگار کەن بەمە ! بەلأم موشریکن بەلأم عەمەلی شیرکیان هەیە داوا لەغەیری خوا ئەکەن عیبادەت بۆ غەیری خوا ئەکەن یاخود سەمع و تاعە بۆ غەیری خوا ئەکەن الله ئەوانە هیچ ئیستفادەی نییە خوای گەورە فەرموویی : (وَقَدِمْنَآ إِلَىٰ مَا عَمِلُواْ مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنَٰهُ هَبَآءً مَّنثُورًا)[1] هەرچی عەمەلێك ئەوان کردوویانە تەبعەن ئەو عەمەلە چ عەمەلێکە کە خوائەیکا بە (هَبَآءً مَّنثُورًا) عەمەلی چاکەیە ! چونکە عەمەلی شەر باس ناکرێت ئێستا خۆ خوای گەورە باسی زینا و قتل ئەکا خۆ نالێت زینا و قتلەکەیان ئەکەین بە (هَبَآءً مَّنثُورًا) بەخۆیی ئەمانە (هَبَآءً مَّنثُورًا)ە نەك ئەوە بەڵکوو لەسەریان کەوتوە کەواتە عەمەلە چاکەکانیان ئەبێت بە تۆزی بادراو عەمەلی چاکەیان هەیە کەواتە لەگەل شیرکدا وەرناگیرێت بۆیە با خۆیان بەوە نەخەلەتێنین بەداخەوە ئێمە لەو رۆژانەی کەوا پێ ئەوترێی رۆژی مەولود لەسەرانسەری ولاتەکانی ئیسلامیدا گەر سەیری بکەی بەزۆری بەزۆری کەسانێك هەن دلیان بەوە خۆش ئەکەن دوو پەرۆ هەلدەواسن وادەزانن بەوە هەموو دونیایان کریوە وائەزانن هەموو دونیایان بەدەست خست بەعکسەوە لەزۆربەی کارەکانیدا هاوار ئەکەنە غەیری خوا و بۆ غەیری خوا سەرئەبرن بەڵکوو ئەوەی هەشیان بووە لەدەستیان داوە نەك هەر ئەوەیان دەست ناکەوی .

شێخ ئەفەرمووێی : (فالشفاعة لها شرطان) شەفاعەت دوو مەرجی هەیە:

*یەکەم (الشرط الأول : أن تطلب من الله سبحانه وتعالى ولا تطلب من غيره.) مەرجی یەکەم ئەوەیە لەخوا داوا بکرێت لەغەیری خوا داوا نەکرێت .

*دووەم (الشرط الثاني : أن يكون المشفوع فيه من أهل التوحيد)ئەو کەسەی کە شەفاعەتەکەی بۆ ئەکرێت ئەبێ موحید و یەکخوا پەرست بێ واتا نابێ رۆژێك لەرۆژان بەحاکمیەتی غەیری خوا رازی بووبێت وەنابێ رۆژێك لەرۆژان داوای لەغەیری خوا کردبێ عیبادەتی بۆ غەیری خوا کردبێ ئەبێ تەنها خوا پەرست بوبێ وە ئەبێ دووژمنی موشرکین

[1] :سورة الفرقان اية:٢٣

بێ هەتا خۆت بەموحید بزانێ و شەریکت قەرار نەدا بێ دووژمنی موشریك نەبێ تۆ موحید نیت یانی ئەگەر تبراء لەشیرك نەکەی خوای تعالی تەوحیدەکەشت لێ قبول ناکا چونکە لەپێشدا ئەلێت (فَمَن يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِن بِاللَّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ)[1] ئەبێ لەپێشدا تۆ کوفر بە تاغوت بکەی ئینجا عیبادەت و ئیمانەکەت لێ وەرئەگرێی خوای تعالی کەواتە بۆ ئەو کەسانە نیە (لا من أهل الشرك والكفر) ئەبێ ئەوەی شەفاعەتی بۆ ئەکرێی ئەهلی شیرك و کوفر نەبێ (والدليل على الشرط الثاني) دەلیل چیە کە ئەبێ کەوا ئەهلی تەوحید بێ خوای گەورە ئەفەرمووێی (وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنِ ارْتَضَىٰ)[2] شەفاعەتکاران شەفاعەت ناکەن إلا بۆ کەسێك نەبێ کە خوا لێ رازی بێ ئەبێ خوا لێ رازی بێ (وهو لا يرضى إلا عن أهل التوحيد) خوا لە ئەهلی تەوحید نەبێ لێ رازی نابێت (ودليل الشرط الأول) دەلیلیش لەسەر مەرجی یەکەم کە دەبێ تەنها لەخوا داوا بکرێت خوای گەورە فەرموویەتی کە بەداخەوە زۆربەی زۆری موسلمانان ئەم ئایەتەیان لەبەرە کە دەفەرمووێت (مَن ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِندَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ)[3] کێ یە شەفاعەت بکا لەلای خوا إلا ئەگەر خوا ئیزنی نەدا ! کێ یە شەفاعەت بکا هیچ کەسێك ناتوانێ نە ئەنبیاء نە ئەولیاء نە مەلائیکە دوایش ئەلێ (لا الملائكة ولا الرسل ولا الأولياء ولا الصالحون لا أحد يشفع عند الله بعد أن يأذن الله) ئەبێ خوا رێگە با سویری ئەم ئایەتە بکەن (وَكَم مِّن مَّلَكٍ فِي السَّمَاوَاتِ لَا تُغْنِي شَفَاعَتُهُمْ شَيْئًا إِلَّا مِن بَعْدِ أَن يَأْذَنَ اللَّهُ لِمَن يَشَاءُ وَيَرْضَىٰ)[4] چەندها مەلائیکە لەئاسمانەکاندا چەندەها مەلائیکە هەیە ! پێغەمبەری خوا ﷺ دەفەرمووی لەئاسمانەکان جێ گەی بستێك نەبوویتەوە پریەتی لەمەلائیکە عیبادەتی خوا دەکەن (وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ)[5] کەس نازانێ ژمارەیان چەندە إلا خوا نەبێ (وَكَم) چەندەها مەلائیکە هەیە (فِي السَّمَاوَاتِ) لەئاسمانەکان (لَا تُغْنِي شَفَاعَتُهُمْ شَيْئًا) تکا و شەفاعەتیان هیچ دەورێك نابینی (إِلَّا مِن بَعْدِ أَن يَأْذَنَ اللَّهُ لِمَن يَشَاءُ وَيَرْضَىٰ) إلا ئەبێ خوا ئیزن بدا شەفاعەت بۆ کێ بکەن إلا ئەبێ خوا ئیزن بدا رازی بێت لێی (يَأْذَنَ اللَّهُ لِمَن يَشَاءُ

[1] :سورة البقرة اية :٢٥٦
[2] :سورة الأنبياء اية :٢٨
[3] :سورة البقرة اية :٢٥٥
[4] :سورة النجم اية :٢٦
[5] :سورة المدثر اية : ٣١

﴿وَيَرۡضَىٰٓ﴾ واتای چی خۆشەویستمان ئەمەیان مەرجی یەکەمە یانی ئەبێت لەشافعین ﴿وَيَرۡضَىٰٓ﴾ واتا لەمەشفوعین واتا ئەبێ ئیزنی شافیعەکە بدا وە لەمەشفوعەکەش رازی بێت روونە ئایەتەکە ﴿لِمَن يَشَآءُ﴾ کێ یە ؟ (یعنی من شافعین)ئەبێ خوا ئیزنی شافیعەکە بدا مەلائیکە ئەوە شەفاعەکەیە ئیزن درا ئەی محمد ﷺ ئەوە ئیزن درایت ئەگەر ئیزنی نەدرێت ئەگەر نەدرێت ناتوانێت . ئەبێ ئەو کەسەی کە تۆ شەفاعەتەکەی بۆ ئەکەی ئەبێ خوا لێ رازی بێت ﴿وَيَرۡضَىٰٓ﴾ یانی (ویرضی الله عن المشفوع)ئەگەر پێغەمبەر ﷺ شەفاعەت بۆ باپیری بکات قبولە ؟! بۆ مامی بکات قبولە !؟ مەبەستمان لە (ئەبو تالیب و عبدالمطلیب)ە قبول نیە ، (إبراهیم)بۆ باوکی ، لەحەدیسی صەحیح وارید بووە لەرۆژی قیامەت باوکی (إبراهیم) بە (إبراهیم)ئەلێت : رۆلە ئەوە ئەو رۆژەیە دەفریام کەوە ئیمانم پێی هێنایت ، ئەویش ئەلێت ئەیەوێت داوای بۆ بکات بە (إبراهیم) ئەوترێت سەیرکە بزانە چی لەژێر قاچەکانت داهەیە سەیرکەن حەیوانێکی خوێناوی پیس چوار پەلی هەل ئەگرێی و بۆ جەهەنم فرێی ئەدرێی (إبراهیم) تکای ناخوا .

کەواتە (فلا تطلب الشفاعة من المخلوق الميت وإنما تطلب الشفاعة من الله) کەواتە داوا ناکرێت شەفاعەت لە مەخلوقێکی مردوو بەلکوو لەخوا داوا ئەکرێت (فتقول : اللهم شفع في نبيك لا تطلبها من الأموات) لەمردووی داوا مەکە بلێ خوایە پێغەمبەر بکە بە شەفاعەتکارم ﷺ ئینجا با هەندێك شت روون بکەینەوە کابرا لێ تێك ئەچێت ئەگەر ئێمە بلێن (یا رسول الله) شەفاعەت ئەوە شیرکە ئەگەر بلێن (یا الله) پێغەمبەر بکە بەشەفیعمان ئەوە تەوحید و دوعای راستەقینەیە ئەگەر بلێن خوایە بۆ خاتری پێغەمبەر ﷺ ئەوە بوو بەوەسیلەیەکی بیدعی چونکە بۆ خاتری پێغەمبەر ﷺ بۆ خاتری جاە جاهی هیچ کەسێك داوا لەخوا ناکرێی بەڵکو ئەوترێی خوایە بۆ خاتری ناوە جوانەکانی خۆت ﴿وَلِلَّهِ ٱلۡأَسۡمَآءُ ٱلۡحُسۡنَىٰ فَٱدۡعُوهُ بِهَا﴾[1] یاخود خوایە بۆ خاتری عەمەلە صالیحەکانمان یاخود بە پیاوێکی صالحی زیندوو لە ژیاندا پێی بلێت دووعام بۆبکە ئەمانە هەمووی واریدە (وهذا الذي تقول إنه طلب للشفاعة هو الذي كفر الله به المشركين) ئەوەکە تۆ ئەلێت ئەمە داوای شەفاعەتە ئەمەیە کەخوا موشریکی لەسەر

[1] :سورة الأعراف اية :١٨٠

کافرکردوه (فإن المشركين حينما لجؤوا إلى الأولياء والصالحين وإلى الملائكة وإلى الأنبياء يطلبون منهم الشفاعة ، كفرهم الله بذلك) کاتێك ئەوان ڕوویان کرده مەلائیکه و پیاوچاکان و پێغەمبەران بۆ ئەوەی لەخوایان نزیك بکەنەوە خوا بەمە کافری کردن (فقال تعالى : وَيَعْبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَٰٓؤُلَآءِ شُفَعَٰٓؤُنَا عِندَ ٱللَّهِ قُلْ أَتُنَبِّـُٔونَ ٱللَّهَ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَلَا فِى ٱلْأَرْضِ سُبْحَٰنَهُۥ وَتَعَٰلَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ)[1] خوا ئەمەی بەشیرك داناوە و خۆشی خاوێن کردوه لەوە (فهذا الذي تقوله هو الذي كفر الله به المشركين ، وهو عبادة الأولياء والصالحين طلبا لشفاعتهم.) ئەمە خوا ئەمانی پێ کافرکرد .

(الرد على من زعم أن الدعاو ليس بعباده)

(إخلاص العباده لله)

شوبهەی چوارەم : شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب)ئەڵێ (فإن قال : أنا لا أعبد إلا الله) ئەگەر وتی من لەخوا زیاتر کەسیتر ناپەرستم (وهذا الالتجاء إليهم ودعاؤهم ليس بعبادة) من کاتێك پەنا دەبەمە بەر صالحين یاخود داوایان لێ ئەکەم ئەمە من بەعیبادەتی نازانم ئەمانە عیبادەت نین وەکو چۆن کابرا ئەڵێ ئەمانە شەفاعەتیان دراوەتێ ئەمانە جاهیان هەیە ئەمانە ڕێزیان هەیە ئەمانە ئەکرێی من ئەو داوایان لێ بکەم ئەوە ئەم داوایە لەلای کابرای موشریك بە عیبادەتی نازانێ ئەمەیەکێکی ترە لە شوبهەکان .

شێخ (صالح) ئەڵێ :

(يعني إذا كان يعترف أن العبادة حق لله عزوجل) ئەگەر ئیعتراف بکات بەوەی دان بنێت بەوەی کە عیبادەت تەنها حەقی خوایە حەقی کەس نیە (وأنه لا يجوز عبادة غير الله) وەناشبێ عیبادەت بۆ غەیری خوا بکرێی (ولكنه يقول الالتجاء ليس من العبادة ؛ فهو جائز) .بەڵام ئەو ئەڵێت إلاالتجاء واتا خۆدانە پاڵ خوای تعالى پەناگرتن بەخوای تعالى ئەمە عیبادەت نیە کەواتە جائیزە تۆ بەصالحين بگری و بەملائیکە بگریی بەپیاوی چاکانی بگریی ئەمە بەعیبادەت نازانم بۆیە ئەمە جائیزە بەلامەوە تۆ چۆن ڕەدی لێ ئەدەیتەوە .؟

[1] :سورة يونس اية :١٨

وەلامەكەی :

(فإنك تقول له : الالتجاء إلى الله عبادة) تۆپێ ئەلێت بەلێ الالتجاء عیبادەتە پەناگرتن بەخوای تعالی ئەمە عیبادەتە تۆ بەعیبادەتی نازانێ تۆ هەلەیت كەواتە لێرەدا سێ شت دروست ئەبێ ئەبێت بێن بەرامبەر بەم شوبهانە بلێن وەرە تۆ تەعریفی عیبادەتمان بۆ بكە ؟! ئەبێ لەوەیوە دەست پێ بكەین عیبادەت چیە ؟! یان كابرا ئەیزانێ وەكو خۆیی باسی ئەكا كە ئەمە دوورە !! یان ئەوەتا نایزانێ تۆش پێ ئەلێت كەواتە مادەم نایزانی تۆ چۆن لەخۆتەوە ئەلێ (لالجتاء) عیبادەت نیە ! یان ئەوەتا بەهەلە تەفسیری ئەكا ئەلێ ئاخر ئەممە عیبادەت نیە بەم شێوە و بەم ڕێگەیە ڕەدی شوبهەكە ئەدەینەوە ، پێ ئەلێن وەرە تۆ پێناسە و تەعریفی عیبادەتمان بۆ بكە !؟ بزانین ئەیزانیت یاخود یان نا ؟!

تەبعەن عیبادەت شێخ الأسلام ئەفەرموویی : (إسم جامع كل ما یحبه الله ویرضاه من القول والأعمال الظاهرة والباطنة)[1] پێناسەیەكی زۆر جوانی كردووە واتا: ناوێكە بۆ كۆكەرەوەی هەموو ئەو وتە و كارانەی كە بەنهێنی بێت یان ئاشكرا بێ كە خوا پێی خۆش بێ هەرچیەك خوا پێی خۆش بێ لەوتە و لەكارەكان نهێنی و ئاشكرابێ پێ ئەوترێی عیبادەت كەواتە نابێ صەرفی ئەو بۆ غەیری خوا بكرێی سەیركەن ئایا خوا پێ خۆشە تۆ بلێ دروست كاری منی یان نا ؟! بەلێ پێ خۆشە كەواتە ئەوە عیبادەیە خوا پێ خۆشە بلێ پەرستراوی منی ئەوەش عیبادەیە خوا پێی خۆشە تۆ حوكمرانی ئەو ببەیت بەڕێوە كەواتە ئەوەش عیبادەیە خوا پێ خۆشە تۆ داوا لە ئەو بكەیت خوا پێ خۆشە تۆ داوای شەفاعەت لەخوا بكەی چونكە ئەفەرمووێی شەفاعەت هەمووی هی خوایە كەواتە عیبادەیە ، بەپێچەوانەشەوە پێ ناخۆش نیە بەغەیری ئەو بلێت خوا دروست كار بەلێ بەهەمان شێوەش پێ ناخۆشە بەغەیری ئەو بلێت داوای لێ ئەكرێت و هانای بۆ ئەبرێی حوكمرانی ئەو جێ بەجێ ئەكرێت هەمووی پێ ناخۆشە ئەوانە هەمووی شیركە ! ئەبێ ئاگاداربین كەواتە كێشەی ئەوان ناورۆكەكەی ئەوەیە بەهەلە لەخوا تێ گەیشتوون لەپەرستراو تێ گەیشتوون ئەوان وا ئەزانن ئەگەر تۆ وتت غەیری الله ئەرز و ئاسمانی دروست كردوە ئەوە شیركە بەس ئەوە ! ڕاستە ئەوە شیركە بەس ئەوەندە نیە بەتەنها شیرك زۆرە بۆیە بەرامبەرەكەی كە بریتیە

[1] : كتاب العبودية لشيخ الاسلام ص ١.

لەعیبادەت لەتەوحید و لەیەكخوا پەرستی بەوە تەعریفمان كرد هەموو وتەیەك وكردەوەیەك ئاشكراو یاخود نهێنی خوا پێ خۆشبێ و خوا لێ ڕازی بێ دەی با ئێستا پرسیار بكەین ئایا خوا پێ خۆشە بلێت (یاعبدالقادر و یا فلان ،،)؟ نەخێر پێی خۆش نیە ئەی پێی خۆشە بلێت (یاالله) بەلێ خۆیی ئەفەرمووێی (وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ)[1] یان پێغەمبەری خوا ﷺ ئەلێت : (من لم يسأل الله يغضب عليه)[2]ئەو كەسەی داوا لەخوا نەكا ئەوەشی داوای لێ نەكا غەزەبی لێ ئەگرێی ، كەواتە داوا لەغەیری ئەو بكەی غەزەبت لێ ئەگرێت ئەوانە عیبادەتن ئەوە بۆ مەسائیلی عیبادییەكان بۆ مەسائیلی هەر لە ناو عیبادەتا كە ئەمڕۆ لەمەسەلە نوێیەكان حوكمرانیەتە علمانیەك دێتە پێشەوە ئەلێ من بەدەستووری خەڵكی ئیش ئەكەم ! پێ ئەلێ تۆ كافری ئاخر ! ئەلێ من بۆ كافرم بڕوام بەخوا هەیە ! سەیركە شوبهەكەی لەكوێدایە شوبهەكەی لەوەدایە كەئەلێ من ئەو حوكمرانیەتە خۆ نالێم ئەو كەسەی كە دەستورە كەی داناوە و خوای منە و دونیایی دروست كردوە ئەوە شوبهەكەیەتی چۆن كەشفی شوبهەكەی بكەین بلێن ئاخر خودی ئەو بەرێوە بردنی یاساییە كە شەخصێك بۆت دانێ كە إطاعەیە إطاعەش بۆخۆیی عیبادەیە كەواتە تۆ إطاعەی شەخصێكت كردوە كەواتە عیبادەتی شەخصێكت كردووە ئالێرەدا پێ ئەلێن ئەی عەلمانیەكان سەیری شەیتان بكەن شەیتان ئیمانی بەخوا هەیە شەیتان نالێ خوا نیە شەیتان ئیمانی بەبەهەشت هەیە نالێ بەهەشت نیە شەیتان ئیمانی بەقیامەت هەیە نالێ قیامەت نیە هەتا فەرموویی (قَالَ رَبِّ فَأَنظِرْنِيٓ إِلَىٰ يَوْمِ يُبْعَثُونَ)[3] لەوانەیە علمانیەك بڕوای بەقیامەتیش نەبێ وەكو (ئەبو جهل)ەكان دەلێ بەراستە خوا هەیە بەس قیامەت نیە هەیە لەوانەیە كەسانی وایان تێدا بێت كەواتە بەم كەلیمەیە نابێت بەموسلمان موسلمان ئەوەیە تەسلیم بێ بەهەموو قەول و فعلێك كە خوا پێی خۆش بێ إعتراضی لەیەك قەول و فعل بێ كافر ئەبێ با لە٩٩٪ عیبادەت بۆ خوا بكەی یەكەكەی تر كەشیركت كرد پێی كافر ئەبی بۆیە شەیتان بەس بەوەندە دەرچوو وتی سەجدە ببە وتی سەجدە نابەم إطاعەی خۆیی كرد إطاعەی هەوای خۆیی كرد كەواتە إطاعەی هەوا شیركە . ئینجا لێرەدا بەكابرا ئەلێن وەرە تۆ

---

[1] :سورة البقرة اية :١٨٦

[2] : أخرجه الترمذي في " سننه" (٣٣٧٣)

[3] :سورة الحجر اية :٣٦

پێناسەی عیبادەتمان بۆ بکە ، بۆیە ئاگادارین لەکاتی موناقەشەکردن لەگەل خەلکیدا بۆ نمونە ئەوە شیرکە یا شیرك نیە ئەوە کوفرە یان کوفر نیە ئەوە بیدعەیە یان بیدعە نیە تۆ وەرەوە سەر ئەصلەکە جاری تەعریفی بیدعەم بۆ بکە تەعریفی عیبادەم بۆ بکە تەعریفی شیرکم بۆ بکە بەبەرامبەرکەت بلێ جا یان ئەوەتا ئەیزانێ یاخود نایزانێ ئەگەر زانی تەبعەن ئەمەش زۆر دوورە ئەگەر بزانێ واناکات ئەگەر ناشیزانێ پێی ئەلێن تۆ چۆن شتێك نازانێ تفاصیلی ئەوشتە موفرەداتی ئەوشتە وەردەکاری بەهەلتدا تەفسیرئەکەی یان ئەوەتا بەهەلە بۆت تەفسیر ئەکا وەکو زۆربەی زۆری ئەمرۆ بەهەلە ئەوەشتانەمان بەهەلە بۆ تەفسیرئەکەن بەم شیوەیە وەلامی ئەدەیتەوە (فإنك تقول له : الالتجاء إلى الله عبادة) ئاخر تۆ (الالتجاء)بەعیبادەت نازانێ (الالتجاء) عیبادەتە تۆ بەمە بەو پەناگرتنە بە صالحین کافر ئەبێ تۆ موشریك ئەبێ (والالتجاء إلى غير الله فيما لا يقدر عليه إلا الله شرك) پەناگرتنیش بەغەیری خوای تبارك وتعالى خۆدانەپالی غەیری خوای تعالى کەوا لەشتێکدا نەتوانێ بۆیە ئەلێ (لا يقدر عليه) شیرکە ، بەلأم لەو شتەی کەوا ئەتوانێ شیرك نیە (لأن من التجأ إلى غير الله في الشدائد فقد أشرك مع الله فيما لا يقدر عليه إلا الله سبحانه وتعالى) لەبەر ئەوە الالتجاء بۆغەیری خوای تبارك وتعالى لەنارەحەتیەکاندا ئەو کەسە شیرکی پەیاکردوە (أشرك مع الله فيما لا يقدر عليه إلا الله سبحانه وتعالى) خوا نەبێ کەس دەسەلاتی بەسەردا نیە ئەگەر تۆ داوا لەغەیری خوای تبارك وتعالى بکەی پەنا بگری بەغەیری خوای تعالى لەوشتانەی إلا خوا دەسەلاتی بەسەردا هەیە ئەوە شیرکە (لأنه هو الذي يجيب المضطر إذا دعاه) کەسێك کەوا المضطر وناچاربێ کەهاوار ئەکا کێ دوعاکەی قبول ئەکا کێ وەلامی ئەداتەوە إلا خوا (ويكشف السوء) نارەحەتیەکان لائەبا (وهو الملجأ سبحانه) خوای تعالى یە کە ئەبێت بیکەینە پەناگەی خۆمان (ولذا لجأ إليه النبي ﷺ حيث يقول :)سەیری ئەم عیبارەتە بکەن کە لەحەدیسی پێغەمبەری خوا ﷺ دا هاتووە فەرموویەتی : (لا ملجأ ولامنجا منك إلا إليك)[1] خوایە پەناگە نیە رزگار بوو نیە نەجات بوون نیە لەتۆ إلا ئەبێ بێنەوە لای تۆ ، ئەگەر بمانەوێت لەعەزابێ تۆ رزگارمان بێ ئەبێ بێنەوە لای تۆ ئەگەرنا کەسیتر ناتوانێ رزگارمان

[1] : البخاري الدعوات (٥٩٥٢) ، مسلم الذكر والدعاء والتوبة والاستغفار (٢٧١٠) ،

بكا (قُلۡ إِنِّي لَن يُجِيرَنِي مِنَ ٱللَّهِ أَحَدٌ)[١] خوای گەورە بە پێغەمبەری خوا ﷺ دەفەرموویێ : تۆ پێیان بلێ كەس رزگارم ناكا لەدەستی خوای تعالی كەس رزگارم ناكا لەعەزابی خوای تعالی (وقوله تعالی : وَهُوَ يُجِيرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيۡهِ)[٢] خوایە تەنها ئەتوانی پەنابات لەخەڵكی كەرزگاریان بكات لەنارەحەتیەكان وەهیچ كەسێك ناتوانێ پەنابات بەخەڵكی كە خوای تعالی بیەوێت كەوا عەزابی بدا (وَلَا يُجَارُ عَلَيۡهِ) واتا ئەگەر تۆ بتەوێت رزگار بی لەعەزابی خوا بچیت خۆت بدەیتە پاڵ كەسێك ئەكەسە بتپارێزی ئەو كەسە ناتوانێ بتپارێزی (وَلَا يُجَارُ عَلَيۡهِ) لەبەر ئەوەی پەنا تەنها پەنای خوایە كەس پەنای نیە .

شێخ (محمدی كوری عبدالوهاب) ئەلێ :

(فقل له)تۆ پێی بلێ (أنت تقر أن الله افترض عليك إخلاص العبادة لله وهو حقه عليك) ئایا تۆ إقرار ئەكەی بەوەی كەوا پوختە كردنی عیبادەتەكان كەئەبێ بۆخوای پوختەی بكەیەوە نابێ بۆكەسیتری ڕوانە بكەی تۆ إقرار ئەكەی كە ئەمە فەرزی خوایە و حەقی خوایە لەسەر تۆ ، تەبعەن ئەگەڕینەوە بۆ حەدیسەكە ئەوەی موعاذ كاتێك پێغەمبەرﷺ لێ ئەپرسێ ئەلێ ئەزانی حەقی خوا چیە لەسەرت وحەقی عەبدەكەی چیە لەسەر خوا : حەقی خوای گەورە ئەوەیە كە بپەرسترێی إخلاصی عەمەلی بۆ بكرێی شیركی بۆ پەیدا نەكرێی ، وە حەقی عەبدەكانیش ئەوەەیە كەوا خوا خۆیی دیناوە ئەو حەقە كەوا شیركیان نەكرد بیانخاتە بەهەشتەوە وە عەزابیان نەدا . كەواتە پرسیاری لێ ئەكەین سەیری ئەم عیوارەی شێخ(محمدی كوری عبدالوهاب) بكەن لەم ریسالەیەدا لەگەل بەرامبەرەكەت بەهێمنی و لەسەرخۆیی قسەی لەگەلدا ئەكەی ئایا تۆ دان ئەنێ بەوەی كەوا خوا فەرزی كردوە لەسەرت كەوا هەموو عیبادەیەك بۆ خوای تعالی پوختە بكەیتەوە نابێ بەشی كەسی لێ بدەیت وە ئەوە حەقی خوایە لەسەر تۆ (فإذا قال : نعم.)ئەگەر بەرامبەر وتی بەلێ من إقرار بەوە ئەكەم (فقل له : بين لي هذا الذي فرض عليك وهو إخلاص العبادة لله وحده وهو حقه عليك) پێ بلێ : ئادەی بۆم بەیان بكە ئەو پوختە كردنەوەی عیبادەتانە چیە بۆم بەیان بكە كەخوا

---
[١] :سورة الجن اية :٢٢
[٢] : سورة المؤمنون اية :٨٨

فەرزی کردوە لەسەرتۆ کە حەقی خوایە لەسەر تۆ (فإن كان لا يعرف العبادة ولا أنواعها) نایزانێ ئەگەر نەیزانێ (فبينها له بقولك)بۆی باسبکە (لاأدری) وەلامی نازانم ئاسانە ئەوە من بۆت باس ئەکەم ئەوەتا یەك بەیەك عیبادەتەکانی بۆ باس ئەکەی ئەلێ دوعا عیبادەیە نەزەر عیبادەیە داوا کردنی شەفاعەت عیبادەیە سەمع وتاعە عیبادەیە ،چۆن تۆ ئێستا نوێژو ڕۆژوو بەعیبادەت ئەزانێ بۆ غەیری خوای ناکەی بەهەمان شێوە نابێ ئەوانیتریش بۆ غەیری خوا بکە نابێ بەشێکی بۆ خوا بێ و بەشێکی بۆ غەیری خوا بێ ئەبێ هەموو عیبادەتەکان سەرجەمی هەمووی بۆ خوای تعالی بێ (فبينها له بقولك : قال الله تعالي)بۆی بەیان بکە و ئایەتی بۆ بهێنەرەوە (ٱدۡعُواْ رَبَّكُمۡ تَضَرُّعٗا وَخُفۡيَةًۚ إِنَّهُۥ لَا يُحِبُّ ٱلۡمُعۡتَدِينَ)[1] (ٱدۡعُواْ رَبَّكُمۡ تَضَرُّعٗا وَخُفۡيَةً) (إدعوا)ئاگادارین لێرەدا هەمووجارێکیش باسمان کردوە کەوا وتمان کەلیمەی دوعا لەقورئاندا بەمانای دوعای مەسئەلە دێ بەمانای عیبادەش دێ یانی داوا لەخوا بکەن یان عیبادەت بۆ خوا بکەن با بەهەردوو ماناکەی بیلێن ئێستا !

مانای یەکەم : (ٱدۡعُواْ رَبَّكُمۡ) داوا لەخوا بکەن داوا لەکەسیتر مەکەن داوا لەخوا بکەن بەو شێوەیەی (تَضَرُّعٗا وَخُفۡيَةًۚ) بەملکەچی و بەزەلیلی وە بەسریی ئاگادارین (خُفيه ،خِفية) جیاوازیان هەیە هەردووکی لەقورئاندا هاتووە (وَخُفۡيَةً) واتا بەنهێنی (خِفية) واتا بەترسەوە لێرەدا ئەلێ بەمەلکەچی و بەنهێنی یانی ریا و سومعەی تێدا مەکە بۆیە لەئایەتەکەدا ئەلێ (إِنَّهُۥ لَا يُحِبُّ ٱلۡمُعۡتَدِينَ) خوای گەورە ئەوکەسانەی خۆش ناوێی کە تەعەدا لەدوعا ئەکەن دەنگ بەرز ئەکەنەوە و هاوار ئەکەن وریا ئەکەن لەبەر چاوی خەك ئەوبابەتانە .

مانای دووەم : عیبادەت بکەن بۆ خوا بەملکەچی و بەنهێنی واتا عیبادەتەکانتان هەتا بۆتان ئەکرێی إلا ئەو عیبادەتانە نەبێ کە بەدەر ئەکەوێی ئەگەر نا دەری مەخە ریا و سومعە مەکە ! وە بترسە کەوا خوای تعالی لێت قبول بکا یان نا یانی ئەبێ تۆ عیبادەتەکە وابکەی نەك تۆ سینگ دەرپەڕێنیتی و شانازی بکەیت منەتی پێ بکەی بەسەرخوای گەورە ئەترسم کەوا خوای گەورە لیم قبول نەکا .

[1] سورة الأعراف اية :٥٥

(فإذا أعلمته بهذا) ئەگەر تۆ ئەمەت پێ ڕاگەیاند(فقل له : هل علمت أن هذا عبادة لله ؟) كەزانیت ئەمە عیبادەتە بۆ خوا (فلا بد أن يقول : نعم. والدعاء مخ العبادة) گەر بلێ بەلێ من ئەزانم وەدوعاش ئەمە موخی عیبادەیە تەبعەن حەدیسمان هەیە لەمبارەیەوە (الدعاْء هوالعبادة أو الدعاء مخ العبادة) هەندێك لەعولەما ئەفەرموون لەفضی موخی عیبادە ضعیفە بەلام (الدعاء هوالعبادة) ئەوە صحیحە (فقل له : إذا أقررت أنه عبادة لله) كەمادام تۆ دان ئەنێ و إقرار ئەكەی كەوا ئەوە عیبادەتە بۆخوای تعالی (ودعوت الله ليلا ونهارا خوفا وطمعا ، ثم دعوت في تلك الحاجة نبيا أو غيره هل أشركت في عبادة الله غيره ؟) بلێ مادەم عیبادەت بۆ خوا بێ با بەبەردەوامیش داوا لەخوا بكەی بەس ڕۆژێك لەڕۆژان و جارێك لەجاران وتت (یارسول الله) یاخود (یاعبدالقادر) ئایا شەریكت پەیدا كرد لەوعیبادەتە بۆخوای تعالی یان نا ؟! ئایا پێغەمبەرت ﷺ كرد بەشەریك بۆ خوا یان نا ؟! یان ئەو تابیعی و ئەو صەحابەیە یان ئەو پیاوچاكەت كرد بەشەریك یان نا (فلا بد أن يقول : نعم.) بێگومان دەبێ بلێ بەلێ و ئەوەشەریكم پەیا كرد وە لەوحالەتەدا بویت بەموشریك .

شێخ(صالح) ئەلێ :

(أي تسأله عن معنى العبادة وما الفرق بينهما وبين الالتجاء.)لێ بپرسە بلێ مانای عیبادە چیە عیبادەم بۆ بەیان بكە ؟! وەكو وتمان یان ئەیزانێ یان نایزانێ یاخود بەهەلە تەفسیری ئەكا ئەگەر زانی بلێ ئەوەشیركە تۆ ئەیكەیت ئەگەر نایزانێ بلێ عەیب نیە تۆ شتێك كە نەیزانی ئەلی وانیە و ئینكاری ئەكەیت یانی كاتێك ئەو الالجتاء بەعیبادە نەزانێ بلێ من نەمزانیوە كەوا شیركە بۆنمونە یان بلێ نەخێر ئەوە شیرك نیە بامانای عیبادەش نەزانێ بلێ الالجتاء شیرك نیە مانای عیبادەش نازانێ بلێ ئاخر چۆن ئەبێ تۆ مانای عیبادەش نازانی كەچی ئینكاری لەوە ئەكەیت كەوا الالجتاء كە عیبادەت نەبێ بۆ خوای تعالی ئەبی بەیانی مانا و جیاوازی لەنێوان دوعا و الالجتاء ی بۆ بكەی عیبادە و الالتجاء ی بكەی ،

(وقل له : هل العبادة واجبة أو مستحبة ؟)پێ بلێ ئایە عیبادەت كردن بۆ خوای گەورە واجبە یان موستەحەبە ؟! بێگومان هەموومان ئەزانین كەوا واجبە (فلا بد أن يعترف أن العبادة أمر واجب وحتم على العباد) ئەبێ ئیعتراف بەوە بكات كە عیبادەت كردن و ملكەچی

و سەمع و تاعەی خوا واجبە لەسەر عەبدەکان (وأنها حق الله على العباد) ئەوە حەقی خوایە لەسەر بەندەکان (فإذا اعترف بهذا فقل له) ئەگەر ئیعترافی بەمە کرد پێی بڵێ (فسر لي العبادة ما معناها وبين لي ما أنواعها) دەی تەفسیری عیبادەم بۆ بکە و جۆرەکانیم بۆ باس بکە (ما دمت أنك اعترفت أن العبادة لله) مادەم الحمدلله ڕێك کەوتین لەسەر ئەوەی کەوا عیبادەت هەر بۆخوا ئەکرێی بۆ غەیری خوا ناکرێی (وإنها واجبة على العبد) واجبە لەسەر عەبدەکان (فإنه يجب عليك أن تعرف معناها) دەباشە وەرە ماناکەشی بزانە (وأن تعرف أنواعها) جۆرەکانی عیبادەتیش تەعریف بکە چونکە عیبادەت جۆری زۆرە (وإلا فكيف يوجب الله عليك شيئا وأنت تجهله ولا تعرفه) چۆن ئەبێ خوای تعالی شتێکت لەسەر واجب بکات تۆ نەزانیت ئەو شتە چیە وە جۆرەکانی چیە ! (فإنه لا يعرف العبادة ولا يعرف أنواعها ، وهذه آفة الجهل) ئەو کابرایە دیارە نەیزانیوە پێناسەی عیبادەت چیە وە جۆرەکانی نەناسیوە وە ئەمە موسیبەت و ئافاتی نەزانین و جەهالەتە وە جەهالەت ئەوەمان تووش ئەکات کەوا نازانین (ومن هنا يتعين على العباد أن يتعلموا ما أوجب الله عليهم) پێویستە لەسەر عەبدەکان بچن خۆیان فێر بکەن بزانن کەوا خوا واجبیان کردوە لەسەریان (وما فرضه الله عليهم حتى يؤدوه على وجهه الصحيح) بۆیە فەرزی کردوە بە فەرزێکی چاك و ڕێك و پێك و ڕاست ئەدای بکەن (ويتجنبوا ما يخل به وما يبطله) دووربکەونەوە لەوشتانەی کەوا خەلەلێك لەو عیبادەتە دروست ئەکا یاخود بەتالی ئەکاتەوە (أما أن تعبد الله على جهل) تۆ عیبادەت بکەی بۆ خوا بەجەهالەت و نەزانین (فإن هذه طريقة النصارى الضالين) ئەمە ڕێگەی ئەو نەصرانیە ضالانەیە کەوا عیبادەت بۆ خوا ئەکەن بەلاّم نازانن چۆن بیکەن بە ڕێگەی هەلە ئەیکەن (يعبدون الله على جهل وضلال) عیبادەت ئەکەن بۆخوا بەنەزانین و بەگومرایی (والله أمرك أن تسأله أن يجنبك طريقهم) خوای تعالی وای لەئێمە کردوە تاکە بەتاکە نوێژەکان فەرزی عەیبنە لەسەر پیاو ژنمان لەسەر کور و کچمان لەنوێژەکانمان بڵێن چی (ٱهۡدِنَا ٱلصِّرَٰطَ ٱلۡمُسۡتَقِيمَ ۝٦ صِرَٰطَ ٱلَّذِينَ أَنۡعَمۡتَ عَلَيۡهِمۡ غَيۡرِ ٱلۡمَغۡضُوبِ عَلَيۡهِمۡ وَلَا ٱلضَّآلِّينَ)[1] خوایە هیدایەتمان بدە بۆ ڕێگەی ڕاستی ئیسلام و قورئان ڕێگەی پێغەمبەرمحمد

[1] :سورة الفاتحة اية :٦–٧

ﷺ ڕێگەی هەموو پێغەمبەران (صِرَٰطَ ٱلَّذِينَ أَنۡعَمۡتَ عَلَيۡهِمۡ)ڕێگەی ئەوانەی كە نیعمەتت ڕۆیشتووە بەسەریان لەئەنبیاء و لەرسول لە شهداء ولەصدیقین بەلاًم (غَيۡرِ ٱلۡمَغۡضُوبِ عَلَيۡهِمۡ وَلَا ٱلضَّآلِّينَ) ڕێگەی (ٱلۡمَغۡضُوبِ عَلَيۡهِمۡ) نا كە یەهودە ڕێگەی (ٱلضَّآلِّينَ)نیش نا كەنەصارایە ، تۆ خوا داوای ئەمەی لێ كردووی جالێرەدا باشتێكی زۆر گرینگ باس بكەین بەداخەوە زۆربەی زۆری خەڵكی كاتێك كە ئەم نوێژە ئەكەن و ئەم ئایەتانە ئەخوێنەوە بەداخەوە ڕاوەستاون بەپێوە لەبەر دەمی خوای گەورە داوای لێ ئەكەن خوایە داوای ڕێگەی ڕاستت لێ ئەكەم داوای ئەوەت لێ ئەكەم كە لەڕێگەی (غَيۡرِ ٱلۡمَغۡضُوبِ عَلَيۡهِمۡ وَلَا ٱلضَّآلِّينَ) بمپارێزی كەچی بەداخەوە ئەوەی بەناوی ئیسلامەوە داوا ئەكا لەسەر ڕێگەی یەهود و نەصارا ئەڕوات ! دیموكراتیەت لیبرالیەت ئینتخابات پەرلەمان ئەمە هەمووی ڕێگەی كێ یە !؟ خوا لەقورئان باسی كردوە یان ڕێگەی یەهود و نەصارایە بەداخەوە لەنوێژەكە ئەڵێ خوایە بمپارێزی لەڕێگەی پەرلەمان كەچی ئەچێت بۆ پەرلەمان ئەڵێ ئەوەشی نەچێت موسلمان نیە ! پەنا ئەگرین بەخوا ، خوایە بمپارێزی لە دیموكراتیەت ئەوەتا لەئایەتەكە ئەڵێن خوایە بەس ڕێگەی پێغەمبەرم نیشاندا ﷺ ڕێگەی (غَيۡرِ ٱلۡمَغۡضُوبِ عَلَيۡهِمۡ وَلَا ٱلضَّآلِّينَ) بۆمان نەهێنی ئادەی پرسیار ئەكەین علمانیەت لە فەرەنسا نەهات ! عەلمیانیەتی تازە لەفەرنسا نەهات ، وەلە و عەلمانیەت كۆنە تۆ سەیربكەی لەقورئاندا خوای گەورە ئەفەرموی (فَأَعۡرِضۡ عَن مَّن تَوَلَّىٰ عَن ذِكۡرِنَا وَلَمۡ يُرِدۡ إِلَّا ٱلۡحَيَوٰةَ ٱلدُّنۡيَا)[1] ئێ ئەوە پێناسەی عەلمانیەتە (الدنیاویە) (الأخر ویة) خوای گەورە ئەڵێ پشتكەرە ئەوان كەچی ئەمڕۆ تەماشا ئەكەی باوەشیان پێدا ئەكەن بەرەو ڕوویان ئەڕۆن هەتا ئەڵێت چارەسەرمان بەوە ئەكرێت ئەوە موشكیلەیەكەیە ئەڵێ چارەسەرمان بە عەلمیانیەت ئەكرێی چارەسەری كێشەكانمان بەپەرلەمان ئەكرێی چارەسەری كێشەكانمان بەگەڕانەوە بۆ ڕەئی شەعب ئەكرێی تۆ كە گەڕایتەوە بۆ ڕەئی شەعب بزانە ئەوەت پێی دەڵێ كە خوا پێت ئەڵێ ئەمڕۆ زۆر گوێمان لەشتی سەیر سەیرئەبێ بەداخەوە ئەم باسی عەلمانی ناكەم ئەوە عەلمانی ڕێگەی عەلمانیەتی گرتووە و كابرا خۆیی إعلان كردوە كافری ناكەم و خۆیی خۆی كافر ئەكا ئەڵێ من علمانیم و من دونیاویم من أخرەویی نیم من ئەڵێم برۆ كەیفی خۆتە هەی كافر

[1] : سورة النجم اية :٢٩

ی موشريك خوای گەورە ئەفەرمووی (فَمِنَ ٱلنَّاسِ مَن يَقُولُ رَبَّنَآ ءَاتِنَا فِى ٱلدُّنْيَا وَمَا لَهُۥ فِى ٱلْءَاخِرَةِ مِنْ خَلَٰقٍ)[1] تۆ هيچ نەسيبێك و شتێكت نيە لەئاخيرەتدا برۆ تۆ دونياى خۆت بۆخۆت بەس كاكەی ئيسلامی تۆ دێتە پێشەوە تۆ ئەڵێ والله چارەسەری من ئەوەيە كەوا گەڕانەيەوە بۆ ڕەئی گەل !! ئادەی كام گەل ! ئەو گەلە جاهيلەی كە لەشيرك و گومراييدايە ئاگای لەخۆ نيە ئەو خەلكەی كە لەشيركی عەلمانيەتدايە زۆربەی زۆری هەمووی إلتحاقی كردوە بە عەلمانيەت ئەگەڕێتەوە بۆ ڕەئی ئەوان يان ئەگەڕێتەوە بۆ ڕەئی صۆفی و دەروێشەكان كە دەڵێن (ياعبدالقادر) حای حوی بۆ ئەكەن ! ئەگەڕئێتەوە بۆ ڕەئی مبتديعەكان ئادەی كێ هەيە لەناو موجتەمەعی ئێمەدا تەوحيدی خالص ببات بەڕێوە إلا كەمترين كەس نەبێ ! تۆ ئەگەر بگەڕێتەوە بۆ ڕەئی زۆرينە ئەدۆڕێت ! دەی باشە گەر تۆ دێت پيادەی ئەوە ئەكەی كەوا ڕەئی زۆرينەی هەلبژێری بۆ كێشەت هەيە لەگەل عەلمانيەكاندا كەئەوان لەپەرلەماندان و زۆينەن قەرار ئەدەن ئەڵێ بەزۆرينە برديان تۆخۆت وتوتە زۆرينە ! بۆخۆت ڕازی بووی بەوە بۆخۆت چويتە ناو ئەو هۆلە بەزۆرينە بێ بەس تۆ بێ عەقلی تۆ گەمژەی و ئاگات لەقورئانەكەتدا نيە كە خوای تعالی ئەفەرمووێت : ئەگەر تۆ إطاعەی زۆرينەی خەلكی بكەی لەڕێگەی خوا سەرت لێ ئەشێوێنن (وَإِن تُطِعْ أَكْثَرَ مَن فِى ٱلْأَرْضِ يُضِلُّوكَ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ)[2] تۆچۆن ئەبێ بەزۆرينە بيكەی ئەمە ڕێگەی يەهود ونەصارايە تۆ ئەبێت بەحەق بيكەی بلێ لەگەل حەقدام ئەگەر كەسيشی لەگەلدا نەبێ بزانە چۆن سەريان لەخەلكەكە شێواندوە ، والله با بگەڕێنەوە بۆلای گەل نەخێر ئەبێت بگەڕێتەوە بۆلای خوای خەلك نەك بۆلای خەلك ئەوە شيركە ئەوە گومراييەو ضلالەتە جا لەم ئايەتە پيرۆزەدا كەبەداخەوە زۆربەی خەلكی كە لێ بێ ئاگايە ئەشيلێن بەس لێ بێ ئاگان هەروەكو (لا اله الا الله)كەيان ئەو ئەلێت (لا اله الا الله) ماناكەی چيە ؟! يانی نا بۆ هەموو شتێك تەنها بۆ خوا ! كەچی بەعكسەوە ئەلێن بەلێ بۆ هەموو شتێك إلا بۆ خوا نەبێ ! لێرەدا شێخ ئەلێ تۆ پێ بلێ ئەمە ڕێگەی گومرايانە كەوا نەصاران شتێكی تر ئەوەيە لەم سورەتی فاتيحەيەدا سبحان الله زۆر ئاشكرايە پێت ئەلێ خوايە ڕێگەی يەهود و نەصارام نيشان مەدە كەچی سەير

[1] : سورة البقرة اية :٢٠٠

[2] : سورة الأنعام اية :١١٦

ئەکەی ئەمرۆ هەموو ئەگەرێتەوە بۆلای یەهود و نەصارا ئەوروپا چیە ئەمریکا چیە ! زۆرینەی زۆری سەرزەویی ئێستا نەصرانیە پلکەی یەکەمە ئەوەتا هەر ئەلێ ئەوروپا و ئەمریکا دوای ئەوە ئەگەرێتەوە بۆلای جولەکە کە ناویان ناوە إسرائیل[1] ئێمە پێ نالێن إسرائیل پێ ئەلێن دەولەتی یەهود دەولەتی شیرکی یەهودی بەس جولەکە پێیان بلێ تۆ کوری منی ئەلێ بەقوربانت بم دەستت ماچ ئەکەم! نەك خۆیی لێ بەریی بکا تۆ ئەبێت خۆتی لێ بەریی بکەی بلێ نە یەهودیم و نەنەصرانیم هەتا یەهود و نەصرانیەکان مونازەعەی پێغەمبەر و صەحابەکانیان ئەکرد ﷺ لەسەر (إبراهیم) خوای گەورە وتویەتی (إبراهیم) نەیەهودی بوە نە نەصرانی (مَا كَانَ إِبْرَاهِيمُ يَهُودِيًّا وَلَا نَصْرَانِيًّا وَلَٰكِن كَانَ حَنِيفًا مُّسْلِمًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ)[2] یانی ئێوە موشریکن ئێوە ضال والمضلن عەجیبە لە کەسێك هەموو رۆژی لەنوێژەکەیدا چەند جار دووبارەی بکاتەوە بلێ خوایە رێگەی یەهود ونەصارام نیشان مەدە کەچی لەسەر رێگەی ئەواندا بڕوات کەچی بەخەڵکیش بلێ إلا ئەوە حەتیمە دەبێ لەسەری بڕۆیی ئەوە واجبە ئەوە تەواوە! پاشان ئەلێ (فالضالون هم الذين يعبدون الله على غير علم) نەصارای گومرا و ضال وە هاو وێنەکانیان ئەوانەن کە بەبێ عیلم خوا دەپەرستن (وعلى غير معرفة بالعبادة) نازانن عیبادەت چیە ! (وإنما يعبدون الله بالعادات والتقاليد) خوا ئەپەرستن بەعادات و تەقالید وەکو ئەمرۆ هەمووی عادات و تەقالیدە مەنهەج نیە لەناخیان و لەکیانیاندا نیە ئەو شەخصە کە بلێ لەخوا زیاتر من کەسیتر قبول ناکەم (وما وجدوا عليه آباءهم وأجدادهم) ئەوەی باو باپیرانیانی لەسەر بینیوەتەوە ئەمرۆ وایە ! سەیری رێبازەکان بکە هەمووی هاواری کەسێك و شەخصێك ئەکا کەمردووە ئیتر ئەگەر بەرێگای عەلمانی بێ یاخود بەرێگای شیرکی و صۆفی ودەروێشی بێ (دون أن يرجعوا إلى ما جاءت به الرسل) ناگەرێنەوە بۆلای پێغەمبەران (عليهم الصلاة والسلام) (ونزلت به الكتب) ناگەرێنەوە بۆلای ئەوەی کە قورئان پێی هاتۆتە خوارەوە (وهذا هو سبب الضلال) کەواتە هۆکاری ئەم گومراییە ئەمەیە ! (والالتجاء هو طلب الحماية من أمر مخوف لا يدفعه إلا الله) باسەیری الالتجاء بکەین چی یە ؟ خۆدانە پاڵ پەنا گرتن بریتیە لە داواکرن وطەلەبی حیمایە داواکاری

---

[1] : واتا عبدالله

[2] : سورة ال عمران اية :٦٧

پاراستنه لەخوا وە لەهەرکەسێك کەتۆ داوای دەکەی الالتجاء ئەمەیە لەشتێك کە ترسناکە إلا خوا لای ئەبات کەسیتر لای نابات کەواتە ئەمە عیبادەتە ! ئەگەر بۆ خوای بیکەی عیبادەتە ئەگەر بۆ غەیری خوای بیکەی شیرکە ، (فهو نوع من أنواع العبادة ، والله سبحانه يجير ولا يجار عليه ويعيذ من استعاذ به) جۆرێکە لەجۆرەکانی عیبادە وە خوای تبارك وتعالى خۆیی پەنای خەڵکی دەدا کەس ناتوانێ پەنای کەسێك بدا کە خوای گەورە بیەوێت سزای بدا وە خوای گەورە خۆیی ئەوکەسانە ئەپارێزی کەوا داوای پاراستن لەخوای تباك وتعالى بکەن (فمن التجأ إلى ميت فقد عبده من دون الله) هەرکەسێك خۆیی بداتە پاڵ مردوویێك یاخود داوای پەناهەندەیی لەمردوویێك بکات ئەوە ئەوکەسە پەرستوویەتی لەغەیری خوای تعالى کەواتە ئەوە عیبادەتی بۆ کردووە (وكذلك من أعظم أنواع العبادة الدعاء) هەروەها لەگەورەترین جۆرەکانی عیبادەت دوعایە پارانەوەیە نزایە داوا کردنە لەو خوایە (حيث قال الله تعالى :ٱدۡعُواْ رَبَّكُمۡ تَضَرُّعٗا وَخُفۡيَةًۚ إِنَّهُۥ لَا يُحِبُّ ٱلۡمُعۡتَدِينَ)[1] ئێوە داوا لەخوای پەروەردگارتان بکەن کەدروستی کردوون سەیری بکەن (ٱدۡعُواْ رَبَّكُمۡ) بەهەردوو مانای ربوبیەت و الالوهیەت وەکو وتمان ئەگەر بەتەنها هاتن هەردووماناکە ئەگەیەنێ (رب و إله) پێیمان ئەڵێ ئەوەی تۆیی دروست کردوە عیبادەت بۆ ئەو بکە کەواتە کەسێك تۆیی دروست نەکردوە نابێ عیبادەتی بۆ بکەی (قُلۡ أَرَءَيۡتُمۡ شُرَكَآءَكُمُ ٱلَّذِينَ تَدۡعُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ أَرُونِي مَاذَا خَلَقُواْ مِنَ ٱلۡأَرۡضِ أَمۡ لَهُمۡ شِرۡكٞ فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ أَمۡ ءَاتَيۡنَٰهُمۡ كِتَٰبٗا فَهُمۡ عَلَىٰ بَيِّنَتٖ مِّنۡهُۚ)[2] بزانم ئەوانەی لەغەیری خوا چیان دروست کردوە ئادەی ئەوانەی غەیری خوا کە عیبادەتیان بۆ ئەکەن کە سەمع و تاعەیان بۆ ئەکەن یان داوایان لێ ئەکەن بزانم لەئاسمانەکان و زەوی بزانین زەویان لەگەل خوادا دروست کرد بەشداریەتی خۆیان هەیە لەئاسمانەکان وزەوی لەگەل خوادا ! کەواتە إلا ئەبێ خالق بپەرسترێی ئێوە شایستەی پەرستن و بەقسەکردن وإلالتجاء و دوعا و سەمع و تاعە نین ! (ٱدۡعُواْ رَبَّكُمۡ تَضَرُّعٗا وَخُفۡيَةًۚ إِنَّهُۥ لَا يُحِبُّ ٱلۡمُعۡتَدِينَ)[3] واتا بەملکەچی و بەشاراوەیی خوای گەورە لەسنور لادەری خۆش ناوێی بێت داوا لەغەیری خوا بکات بێت هاوار هاوار بکات

---

[1] :سورة الأعراف اية :٥٥

[2] : سورة فاطر اية : ٤٠

[3] :سورة الأعراف اية :٥٥

و قیژه قیژ بكات ئەوه موعتەده ريا وسومعه بكات ئەوه موعتەده (وأنت بالتجائك إلى غير الله قد دعوت غير الله وهذا شرك.) تۆ كەخۆت داوەته پالْ غەيرى خوا ئەوه داوات لەغەيرى خوا كردوه ئەوه شيركه

(الصلاة لله والذبح له سبحانه وتعالى)

شێخ (محمدى كورى عبدالوهاب)ئەلێ : (فقل له : فإذا عملت بقول الله تعالى (فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَٱنْحَرْ)[1]وأطعت الله ونحرت له ، هل هذا عبادة؟) سەيركه لێرەدا تۆ ئايەت روون ئەكەيتەوه بۆ بەرامبەرت ئەلێ پێ بلێ ئەم ئايەته ئەزانيت كەخواى گەوره فەرموويەتى : نوێژ بكه بۆ خواى پەروەردگارت وەهەورها حەيوانت سەربرى تەنها بۆ ئەو سەرى ببره ، ئەمه دوو عيبادەت بوو (نوێژ و سەربرين) تۆ ئەگەر إطاعەى خواى گەورەت كرد نوێژت كرد وه تۆ حەيوانت سەربريت ئەمه عيبادەته ياخود نا ! (فلا بد أن يقول : نعم) ئەبێت پێت بلێ بەلێ نوێژ وسەربرين عيبادەته (فقل له : فإذا نحرت لمخلوق) ئەى ئەگەر بۆ مەخلوقێك ئەمەت كرد (نبي أو جني أو غيرهما) پێغەمبەرێك يان جنيەك يان غەيرى ئەمان لەمەلائيكه و صالحين (هل أشركت في هذه العبادة غير الله ؟)ئايا غەيرى خوات بەشەداركرد لەم عيبادەتەدا ؟ (فلا بد أن يقر ويقول: نعم.) تەبعەن ئەبێ إقرار بكات و بلێت بەلێ لەبەر ئەوەى بەشدارى كەسێكم كردوه لەمەدا كەواته تۆ بوويت بەموشريك ، جالێرەدا تۆ سەيريكەن (فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَٱنْحَرْ)[2] ئەمرۆ بەخەڵكى بلێ كه ئەلێت (يارسول الله) بلێ وەره نوێژێك بكه بۆ پێغەمبەر ئەلێ بابه نوێژ بۆ خوا ئەكرێت ركوع و سجود بۆ خوا ئەبرێت ئەى بەهەمان شێوه ئەلێت (وَٱنْحَرْ) واتا بۆخوا ئەويش هەر عيبادەته كەواته تۆ چۆن نابێ نوێژ بۆ غەيرى خوا بكەى ئەبێ سەربرينيش بۆ غەيرى خوا نەكەى ئەگينا ئەكەويته شيركەوه وەلەو ئەمرۆ بەداخەوه ئەبينين كه سوجدەش ئەبەن بۆ غەيرى خوا ئەوەش نەماوەتەوه بينومانه بەچاوى خۆمان كه سجده ئەبرێت بۆ غەيرى خوا بۆ بەشەرەكان سوجده ئەبرێت قاچيان ماچ ئەكات

[1] : سورة الكوثر اية :٢

[2] : سورة الكوثر اية :٢

و سوجدەيان بۆ ئەبات ركوع و سوجدەكانيش بۆ بەشەرەكان ئەكرێی يانی جاران ئەوترا كاكە ركوع و سجود چيە ؟! هەر بۆخوايە كەچی ئێستا بۆ بەشەرەكانيش ئەكرێت .

شێخ (صالح) ئەلێ :

(أي لا بد إذا تلوت عليه الآيات والأحاديث بأن الدعاء عبادة لابد أن يعترف)ئەگەر تۆ بۆت باسكرد و ئەو ئايەتانەت بۆ باسكرد ئەو حەديسانەت بۆ خوێندەوە كە دوعا عيبادەتە ئەبێ ئيعتراف بكات (فتقول له) كەمادەم ئيعترافی كرد ئەبێ پێ بلێت (لو دعوت الله في الليل والنهار)تۆ شەو و رۆژ داوا لەخوا بكە (لكنك في بعض الأحيان تدعو غير الله)ئەگەر هات و لەجارێك لەجارەكان لەغەيری خوات داوا كرد (هل تكون مشركا ؟) تۆ ئەبێ بەموشريك يان نا (فلا بد أن يعترف ويقول إنه مشرك)ئەبێ بلێ بەلێ من موشريكم بەوە (لأنه دعا غير الله ومن دعا غير الله فهو مشرك.)لەبەر ئەوەی لەغەيری خوای داوا كردوە ئەوەی لەغەيری خوا داوا بكات ئەوە موشريكە .

(وإذا كان من دعا غير الله ولو مرة واحدة في العمر) جا ئەو كەسەی داوا لەغەيری خوا بكا ئەگەر يەكجاريش بێت لەژيانيدا بەمەرجێك كەوا تەوبە نەكا كە تەوبەی كرد ئەوە خوای گەورە لەهەموو گوناهێك خۆش ئەبێ (يكون مشركا مع أنه يدعو الله في الليل والنهار) موشريكە ئەوە با شەو ورۆژيش ئەو كەسە داوالەخوا بكات يەكجار داوا لەغەيری خوا كرد تەوبەی لەسەر نەكرد لەسەر ئەوە مرد بۆ جەهەنەم بەهەتاهەتايی ئەروات ئەبێ ئاگادار بێ موشريكە (فكيف بالذي يلهج دائما بذلك)ئەی ئەگەر يەكێ بەردەوام ئەمەی لەسەر زار بێ بەبەردەوامی بلێ (يارسول الله ، ياحسين ،عبدالقادری گەيلانی ،،،،)(يا فلان فيصدر منه الشرك كثيرا.) ئەی ئەگەر كەسێك بەزۆريی ئەمەی لەسەر دەمی بێ ئەوە شيركی زۆری كردوە .

(فإذا كان من ذبح لغير الله أو صلى لغير الله يكون مشركا) ئەو كەسەی بۆ غەيری خوا سەربربڕێت ياخود بۆ غەيری خوا نوێژ بكات ئەگەر موشريك بێ (فكيف بمن يلجأ إلى غير الله في كشف الشدائد ألا يكون مشركا ؟)كەسێك خۆی بداتە غەيری خوا لەنارەحەتيەكاندا هانا بۆ غەيری خوا ببات نابێ بەموشريك (بلى) بەلێ ئەبێ بەموشريك (لأن الباب واحد)

دەرگاکانی عیبادەت هەمووی یەکە (وأنواع العبادة كلها بابها واحد لا يجوز أن يخلص لله في بعضها ويشرك بالله في البعض الآخر.) نابێ هەندێکی بۆ خوا بێ وە هەندێکی بۆ غەیری خوا بێ نابێ لەهەندێکی ئیخلاصی عیبادەت بۆ خوا بێ لەهەندێکی بۆ خوای تعالی نەکەی ئێستا بەعام بەعام ئێستا تۆ بەخەڵکی بلێ ڕۆژووی رەمەزان بۆ کێ ئەگرێت هەمووی ئەڵێ بۆ خوا بەعام باشە ئەی بۆچی تۆ کاتێك کە حەیوانێك سەرئەبریت ئەڵێ بۆ مەولودی پێغەمبەرە ﷺ ئاخر ئەوە شیرکت کرد ئەوە بۆ پێغەمبەرت کرد ئەوە شیرکت کرد لێرەدا ئەبێ ئاگاداری شتێك بکەینەوە لەبارەی ئەوەی کەئەڵێن فلان کەس موشریکە تەبعەن بەتەئکید ئەبێ بەموشریك ئەو شەخصە ئەبێ بەموشریك بەبێ هیچ گومانێك هەتا نەشزانێت بەڵام جیاوازی هەیە لەنێوان موشریکێکی موعەزەب وموشریکێکی غەیر موعەزەب شێخ الاسلام ئەفەرمووی : (ئەو کوفرەی کە تەعزیبی لەسەر ئەدرێی ئەوە ئەبێ لەدوای بلوغی ریسالەوە بێ)[1] یانی کەسێك کە بوو بەموشریك کەی عەزاب ئەدرێی کە زانی ئەوە شیرکە ئەگەر نەزانێ ئەوە عەزاب نادرێی بەڵام موشریکە ئاگاداربن ئەی چی لێ ئەکرێت لەدونیادا نە نوێژی لەسەر ئەکرێت نە دوعای بۆ ئەکرێت نە ئەشۆرێت نە ئەخرێتە قەبرستانی موسلمانانەوە نەژنی ئەدرێتی نەسەربراوی دەستی ئەخورێی ئەمە حوکمەکەیەتی لەدوونیادا هەتا ئەگەر نەشزانێت چونکە حوکمی شیرکی لەدونیادا لەسەر جێ بەجێ بوو بەڵام لەقیامەتدا ئەو کەسە تاقی دەکرێتەوە ئەگەر نەیزانی بێت تەبعەن .! بەڵام گەر هاتوو زانیبێت و پێوترابێت لەئەهلی ئاگرە وەکو (عمر کوری لوحی غوزاعی) دەی ئەوە لەئەهلی فیترە نەبوو ! دایك و باوکی پێغەمبەرﷺ لە ئەهلی فیترە نەبوو ! هەردووکیان لەعەزابدان لەبەر چی لەئەهلی ئاگرن بۆ لەعەزابدان ؟! (إن أبى وأباك فى النار)[2] چونکە موشریکێکی موعەزەبە بەوەی کە پێوتراوە وەکو (بن باز) دەڵێ : ئەو کابرایەی دیارە حنفاء پێیان وتوە کەوا شیرکە ئەویش موسیر بوە لەسەر ئەمە ! وەنەبێ نەیزانی بێت کەواتە موشریکمان هەیە موعەزەبە وە موشریکمان هەیە موعەزەب نیە ئینجا لێرەدا نابێ کێشەمان هەبێ لەوەی نابێ پێی بلێن موشریك چونکە زۆرکەس نەزانە ئەڵێ چۆن تۆ کافری ئەکەی ئەوە نوێژ ئەکا یانی ئەمرۆ زۆرشت ئەبیستین

---

[1] : المجلدة الاول

[2] :صحيح مسليم

ئەلیّ کاکە ئەوە عەلمانیە ئەلیّ ئاخر نویّژ ئەکا چۆن تۆپیّ دەلیّت کافر هەمانە حالەتەکەیە وەکو ئەوە وایە بلیّ (یارسول الله) تۆچۆن پیّ ئەلیّت موشریك ئەوە والله نویّژ ئەکات ئاخر بەتالّی کردەوە ئەوە بریتیە لە هەلوەشیّنەرەوەی ئەو ئیمانە ئەبیّ موسلمانان هەلوەشیّنەرەوەکانی ئیمان بخویّنەوە ولیّ شارەزابن و لیّ بترسن نەکەونە ناویی .

(كيفية عبادة المشركين للملائكة والصالحين واللات وغير ذلك)

شیّخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەلیّ : (وقل له أيضا : المشركون الذين نزل فيهم القرآن ، هل كانوا يعبدون الملائكة والصالحين واللات وغير ذلك ؟) وە تۆ پیّ بلیّ ئایا ئەو موشریکانەی کەوا قورئانیان لەسەر هاتە خوارەوە (هل كانوا يعبدون الملائكة والصالحين واللات وغير ذلك ؟)ئایا ئەمانە مەلائیکە و صالحین و لات و مەناتیان ئەپەرست یان نا (فلا بد أن يقول : نعم) پیّت ئەلیّ بەلیّ ئەیان پەرست تۆ پیّ بلیّ (فقل له : وهل كانت عبادتهم إياهم إلا في الدعاء والذبح والالتجاء) عیبادەتی ئەوان چی بوو هەر لەدوعا و داوا لیّ کردن و سەربرینی حەیوان لەپەناپیّگرتنی ئەوان بوو (ونحو ذلك . .وإلا فهم مقرون أنهم عبيده وتحت قهره) ئەوان ئەیانزانی و ئیعترافیان بەوە ئەکرد ئەو موشریکانەی زەمانی پیّغەمبەر ﷺ پیّش پیّغەمبەریش ئەیانزانی کەوا ئەوانە عەبدی خوان وە لەژیّر دەسەلاتی خوادان ئەوان عیعترافیان بەخوا ئەکرد وە ئەشیانزانی کەوا خوا خالقە و رازقە مودبیرە خوای تعالی خاوەنیانە (وأن الله هو الذي يدبر الأمر) ئەیانزانی کەوا خوا کارەکانیان بەریّوە ئەبات (ولكن دعوهم والتجؤوا إليهم للجاه والشفاعة) هەمووی ئیشەکەی ئەوان داوایان لیّ ئەکردن لەبەر ئەوەی جاهیان هەبوو وە لەبەر ئەوەی شەفاعەتیان هەبوو وەکو لەشوبهەی یەکەم و دووەم وسیّیەم دا باسمان کرد وەکو وتمان دوونیان کەوا دەیانوت کەوا جاهیان هەیە وەشەفاعەتیش ئەکەن (وهذا ظاهر جدا.) کەواتە بابزانین ئەبیّ ئیّمە لەقورئان بکۆلینەوە سەیرئەکەین هەتا ئەوان ئیعترافیان بە ئەسماء وصیفاتی خوا کردوە (عزين) کەلیمەی عەزیز هەتا هاتوون ئیعترافیان بەعەرشی خوا کردوە کیّ رەبی عەرەشی گەورەیە وتویانە خوا . ئیمانیان بەعەرشی گەورەش هەبوە ئیمانیان بەوە هەبووە کەخوای تعالی تەنها تەنها خۆیی

ئەیان پارێزی ئەگەر چونە ناوبەحرەوە کەسیتر نایان پارێزی (دَعَوُاْ ٱللَّهَ مُخۡلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ)[1] ئەوانە عیبادەتیان بۆ خوا کردوە جا من لێرە ئەمەوێت شتێکتان پێ بلێم زۆر گرینگە ئەو شتە ئەویش ئەوەیە ئێوە وا تەسەور مەکەن کەوا (ئەبو جهل و ئەبو لهب) سەرانی کوفری قورەیش کەسانێك بوون کەوا دووژمنی خوا بوون یاخود کەسانێك بوون کەوا قەد عیبادەتیان بۆخوا نەکردوە رۆژێك لەرۆژان خوایان نەناسیوە بۆیە وایان لێهاتووە نەخێر ئەگەر تۆ تەماشایان بکەی قەناعەتم وایە ئەوان لەزۆربەی عەلمانیەکانی ئەمرۆ خوا پەرستربوون تەوافیان کردوە بەدەوری کەعبە ئادەی علمانیەکان تەواف ئەکەن بەدەوری کەعبە إلا ئەوەی کە ئەیکات بەنیفاق ئەیکات وە زۆریان بەلوت بەرزی هەتا ئێستاش تەوافیکێکیان نەکردووە (ئەبو جهل) تەواف ئەکرد ئەی باشە تەواف بۆ ئەکرد ئەیوت خوای بەیت منی دروست کردووە (عبدالمطلب) کە (أبرە) هات وتی چی نەیوت خوای ئەو ماڵە ئەیپارێزی ! ئیمانی بەخوای ئەو ماڵە نەبوو هەتا ئێستا لەو خەڵکە بپرسە ئەوانەی کەوا مەلودیان بۆ ئەخوێنرێتەوە ئەلێن حەزرەتی (عبدالمطلب)! کەلەکاتێکدا موشریك و کافربووە (عبدالله) کەپێغەمبەرﷺ ئەفەرمووی : کە باوکەیتی کە ئەلێ لەئاگردایە ئامینە بەهەمان شێوە ، ئەلێ حەزرەتی (عبدالله و ئامینە) ! یانی خەڵکی تەسەوریان بۆخەڵکی ئاوها بووە وایە یان نا کەواتە ئەوانە عیبادەتیان کردووە بۆ خوای تعالی ئەوانە شیرکیان کردوە لەبەر ئەوە خوای گەورە لێیان خۆش نابێ ئەمرۆش خەڵکانێك ئەبینین کەوا خەڵکانێك کەوا نوێژ ئەکات و رۆژوو ئەگرێی عیبادەت ئەکا بۆ خوای تعالی شیرك ئەکات بەهەمان دەستووری (ئەبو جهل و ئەبو لهب) و جەماعەتەکەی بەهەمان دەستوری (عبدالله)ی باوکی پێغەمبەرﷺ بەهەمان دەستوری (عبدالمطلب و عمری کوری لوحی) (عمر)خوای دەپەرست بەڵام دەیوت ئەم (لات و منات)ە ئەمە رجایی هەیە لەلای خوا ئێ تۆش فەرقت چیە کەوا بلێ (عبدالقادر) رەجای هەیە لەلای خوا هیچ فەرقت نیە با هەتا ئێواری رۆژوو نوێژوو بکەی بەتاڵ ئەبێتەوە .

شێخ(صالح) ئەلێ :

(أي أن المشركين الأولين ما كان شركهم إلا في هذه الأمور)موشریکەکانی پێشوو لەم بابەتانەدا بوو (وقد نزل القرآن في الإنكار عليهم والأمر بقتالهم وإباحة أموالهم ودمائهم) ئینجا

---

[1] :سورة لقمان اية ٣٢:

تۆ تەماشاکە قورئان ئایەتی ناردە خوارەوە ئینکاری لێکردن ئەمری کرد بە پێغەمبەرﷺ لەناویان بەرێت قیتالیان لەگەلدا بکات ملیان بپەرێنێت هەمووتان ئەزانن جیهاد واجب کرا لەسەر پێغەمبەری خوا ﷺ ئەوە بەدر و ئەو ئوحد ئەوە خەندەق هەتا دوای غەزوەکانی دوای فەتحی مەککەش ئایا پێغەمبەری خوا ﷺ کاتێك کە ئەوەی کردوە و شمشێری راکێشاوە بەمری خوا نەبووە ! خوای گەورە نەیوتوە !(يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِيُّ جَٰهِدِ ٱلۡكُفَّارَ وَٱلۡمُنَٰفِقِينَ وَٱغۡلُظۡ عَلَيۡهِمۡ)[1] ئەمرۆ بەداخەوە جیهاد نەما حەرام کرا ئەورۆ بەداخەوە لێدانی کافرەکان حەرامە چۆن ئەبێ تیرۆرستیە ئەمە بریتیە لە شەرانگێزیەتی بەلاَم لەسەر پارە لەسەر دینار لەسەر نەوت لەسەر هەوای نەفس ملیۆنێك بکوژرێی بەلایانەوە ئاساییە لە حەربی عالەمی چەندێك کوژرا !! گەورەترین فیتنەیان لەسەر ئەرز دروست کرد لەبەر ئارەزووکانی خۆیان کەس نالێ بەری چاوت کلی پێوەیە بەس پێغەمبەری خوا ﷺ بەئەمری خوا ئەفەرمووی (وَقَٰتِلُوهُمۡ حَتَّىٰ لَا تَكُونَ فِتۡنَةٞ)[2] گەردنیان لێ بکەرەوە هەتا وەکو کوفر و شیرك دروست نەبێ هەتاوەکو شیرك وکوفر دروست نەبێ بۆیە ئەوانە دەکوژرێن و لەناو ئەبردرێن هەتا موسلمان کاتێك لە موسلمانیەتیەکەی هەلئەگەرێتەوە دەسەلاتداری موسلمان نابێت بهلێت إلا ئەبێت تەوبەی داوا لێ بکە ئەگەر نا ئەبێ بکوژرێی وەکو ئەفەرموی (من بدل دينه فقتله)[3] نابێت مورتد بەکەیفی خۆیی بێت و بڕوات کەواتە دین لەسەرووی هەمووشتێکەوەیە (وَكَلِمَةُ ٱللَّهِ هِيَ ٱلۡعُلۡيَاۗ وَٱللَّهُ)[4] ئینجا ئەوان دێن ئەلێن شێخ ئەفەرمووی ئایەت هاتە خوارەوە بۆ قیتالی ئەوکەسانە کە تەواف ئەکرد کەوا مالی خوای خزمەت ئەکرد کە صەدەقاتی ئەکرد کە دەست گیرۆیی لێقەوماوانی ئەکرد بەلاَم ئەیوت (یالات و منات و عوزا) ئەگەر قەناعەتی نەکرد لەملی بدە (ما كانوا مع أصنامهم يعتقدون أنها تخلق وترزق وتحي وتميت) ئایا ئەوان کەی لەگەل پەرستراوەکانیان ئەیانوت لات و منات و عوزا ئەمانە دونیایان دروست کردوە کەی وایان وتووە تەبعەن شوبهەیەك هەیە ئاگاداربن کە صۆفیەکان ئەیهێنن هەمان قسە ئەکەن ئەلێن با ئەوانە وتویانە ئەوانە خوای ئێمەن ئەمانە ئێمەیان دروست

[1] :سورة التوبة اية :٧٣

[2] : سورة الأنفال اية :٣٩

[3] :صحصح البخاري

[4] : سورة التوبة اية :٤٠

كردوه ئەمەش پێیان ئەلێن درۆ ئەكەن (قُلۡ هَاتُواْ بُرۡهَٰنَكُمۡ إِن كُنتُمۡ صَٰدِقِينَ)[1] وەرە كوا قورئان وا دەلێت قورئان دەفەرمووێت (وَلَئِن سَأَلۡتَهُم مَّنۡ خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضَ لَيَقُولُنَّ ٱللَّهُۚ)[2] دەلێن خوا نالێن لات و منات و عوزا ! ئەلێن (الله) دروستی كردوه تۆ درۆ ئەكەی وا ئەلێت ئەوە بۆچوونی خۆتە ئەوە شەیتان سەری لێ تێكداوی (وما كانوا يدعونها إلا من أجل الشفاعة) كەواتە دوعاكان بەس لەبەر شەفاعەت بوو (فكذلك عباد القبور اليوم يدعون الأضرحة والأولياء والصالحين ولا يعتقدون فيهم أنهم يخلقون ويرزقون ، وأنهم خلقوا السماوات والأرض) شێخ (فوزان) ئەلێ: ئەوانەی قەبر ئەپەرستن تەبعەن تۆ قەبر بپەرستی كافری بۆیە پێیان ئەلێ ئەوانەی كە قەبر ئەپەرستن ئەمرۆ داوا لەو قەبرانە ئەكەن داوا لەو پیاوچاكانە ئەكەن داوای شەفاعەت ئەكەن إعتیقادیان نیە كە ئەمانە هەریەك لەمانە ئەرز و ئاسمانیان دروست كردوە یاخود رزقی خەڵكی ئەدەن شتی وانیە (وإنما اتخذوهم لقضاء الحاجات ، والتوسل بهم إلى الله ليشفعوا لهم ويقربوهم إليه زلفى ، والالتجاء إليهم في كشف الكرب والشدائد.)بۆیە شێخ بە موشریك ناویان ئەبات بە عیبادەتكاری قەبرەكان ناویان ئەبات ئەلێ ئەم جۆرە كەسانە موشریكن وە ئەبێ ئاگایان لەخۆیان بێ لەخوا زیاتر داوا لەكەسیتر نەكەن .

(الفرق بين الشفاعة الشرعية والشركية)

شوبهەی پێنجەم :

شێخ (محمدی كوری عبدالوهاب)ئەلێ : (فإن قال : أتنكر شفاعة رسول الله ﷺ وتتبرأ منها ؟ فقل : لا أنكرها ولا أتبرأمنها بل هو رسول الله ﷺ الشافع والمشفع وأرجو شفاعته ، ولكن الشفاعة كلها لله تعالى كما قال تعالى: قُل لِّلَّهِ ٱلشَّفَٰعَةُ جَمِيعًا)[3] واتە : شێخ (محمدی كوری عبدالوهاب) ئەلێ : ئەگەر وتی تۆ شەفاعەتی پێغەمبەر ﷺ ئینكاری ئەكەی و خۆتی لێ بەریئ دەكەی تەبعەن ئەمەیەكێكە لەگەورەترین شوبوهاتی موشریكین ئەهلی شیرك و

[1] : سورة النمال اية :٦٤

[2] : سورة الزمر اية : ٣٨

[3]:سورة الزمر اية : ٤٤

ضلالەت لەهەموو كاتێكدا بەزۆری لەسەر دەعوەی گەرانەوە بۆ لای سەلەف ئومەت كە پێ ئەوترێی (الدعوة السلفية) واتا گەرانەوە بۆ كیتاب و سونەت بە فهمی سەحابە و تابعین .
هەركەسێ هەرگری ئەم دەعوە و بانگەوازەبێ موشریكەكان لەصۆفی و دەورێشەكان راستەوخۆ پێیان ئەلێن ئێوە رقتان لەپێغەمبەرە ﷺ ئێوە ئینكاری ئینكاری شەفاعەت ئەكەن ! ئێوە خۆتانی لێ بەریئ ئەكەن ! جا ئەم شوبهەیە زۆر گەورەیە ئاگادار بن ئەم شوبهەیە پەیوەستە بەداواكردن لەپێغەمبەرەوەﷺ وە ناهابردن بۆی وە داوا شەفاعەت لەو ! كە ئەمە یەكێكە لەگەورەترین ئێشەكانی ئەوان و ئەوان كاتێك كە رەخنە ئەگرن لەهەركەسێكی موحید و یەكخوا پەرست ئالەم شوبوهەیەوە بۆی دێن ! پێیان ئەلێن ئێوە ئینكاری شەفاعەتی پێغەمبەر دەكەن ﷺ! ئێوە پێغەمبەرتان خۆش ناوێی وادەلێن ﷺ بەدەلیلی ئەوەی ئینكاری شەفاعەتەكەی ئەكەن
تەبعەن ئەمە لەهەموو كاتێكدا دژی هەلگرانی دەعوەی یەكخوا پەرستی بۆتەوە بەتایبەتی شێخ(محمدی كوری عبدالوهاب) تۆ لەهەركەسێكەوە گوێت لێ بێت لەهەرشوێنێكی ئەم جیهانە ئەوەی كە ئەهلی شیرك وضلالەت بێ لەگەل باسی كە (محمدی كوری عبدالوهابی) بكەوێتە بەر گوێی ئەلێن ئەوە ئینكاری شەفاعەت ئەكا ﷺ ئەم شوبهەیە بزانین چۆن بەتاڵی ئەكەینەوە ئەمە بزانن ئەمە زۆر گرینگە !
شێخ ئەلێت (فإن قال : أتنكر شفاعة رسول الله ﷺ وتبرأ منها ؟) ئەگەرپێت وترا كابرا پێی وتی تۆ ئینكاری شەفاعەت ئەكەی چونكە تۆ نالێت (یارسول الله) هاوار شەفاعەت ! ئەمە بەشیرك ئەزانی ئەویش راستەوخۆ بەتۆ ئەلێ رقت لەپێغەمبەرەﷺ ئەلێ شەفاعەتی نەدراوەتێ ! ئینكاری شەفاعەت ئەكەی ! دێت راستی ئەكاتەوە (فقل : لا أنكرها) یەكەمجار پێت ئەلێ چۆن تۆ رەدی ئەم شوبهەیە بدەیتەوە بلێ نەخێر من ئینكاری ئەم شتە ناكەم ، (ولا أتبرأمنها) نەخێر ئینكاری ئەوە ناكەم (بل هو رسول الله ﷺ الشافع والمشفع) بەڵكو پێغەمبەری خۆشەویستمان ﷺ شەفاعەت ئەكا وە خوا شەفاعەتەكەشی قبول ئەكا ! (وأرجو شفاعته) وە منیش یەكێكم لەوانەی كەوا شەفاعەتی داوا ئەكەم ! یانی لەكێ ئاگادار بە لەخوای تعالی ، شەفاعەتەكەی لەخوای تعالی داوا ئەكەم ! (ولكن الشفاعة كلها لله تعالى) بەلأم ئەوە بزانە ئەی كەسی موشریك ئەی كەسی هاوبەش پەیداكار ئەی ئەوەی كەسی

کەبچی لەخوا داواکەی ئەچی لەپێغەمبەر داوا ئەکەی ﷺ بەمە بویت بەموشریك ئەو شەفاعەتە هی خودی پێغەمبەر نیە ﷺ بەڵکو خودا پێداوە ! خودا خاوەنی ئەو شەفاعەتەیە نەك پێغەمبەر ﷺ پێغەمبەر پێی بەخشێنراوە ﷺ (كما قال تعالى: قُل لِّلَّهِ ٱلشَّفَٰعَةُ جَمِيعًا)[1] وەکو خۆی ئەفەرموویێ : تۆ بلێ شەفاعەت هەمووی هی خوایە مولکی هیچ کەس نییە !. کەواتە کەشتێك مولکی خوای تعالی بوو هەر لەخوا داوا ئەکرێی . (ولا تكون إلا من بعد إذن الله) ئەبێ ئەوەش بزانی ئەمە لەدوای ئیزنی خوا نەبێ پێغەمبەریش ناتوانی ﷺ شەفاعەت بۆ کەس بکا ئەبێ خوا ئیزنی بداتێ وەکو خۆی ئەفەرموویێ (كما قال تعالى: مَن ذَا ٱلَّذِى يَشۡفَعُ عِندَهُۥٓ إِلَّا بِإِذۡنِهِۦ)[2] کێ شەفاعەت ئەکا لەلای خوا إلا ئەوە نەبێ کەخوای تعالی ئیزنی داوە إلا ئەوە نەبێ کە خوای گەورە ئیزنی داوە واتا بەبێ ئیزنی خوا نابێ کەمادەم بەئیزنی ئەویش بوو با ئێمە لەخۆی داوا بکەین (ولا يشفع النبي ﷺ في أحد إلا بعد أن يأذن الله فيه) پێغەمبەری خوا ﷺ شەفاعەت بۆ هیچ کەسێك ناکا إلا ئەبێت خوا ئیزن بدات خوای گەورە ئیزنی بداتێ بلێت شەفاعەتی بۆ بکە، (كما قال تعالى: وَلَا يَشۡفَعُونَ إِلَّا لِمَنِ ٱرۡتَضَىٰ)[3] دوو مەرج لەم ئایەتەدا بەدی ئەکەین !

*یەکەمیان : (وَلَا يَشۡفَعُونَ) واتا بەهیچ شێوەیەك شەفاعەت ناکەم إلا بەئیزنی خوای تعالی نەبێ

*دووەمیان: (إِلَّا لِمَنِ ٱرۡتَضَىٰ) إلا بۆ ئەو کەسەش کە خوای گەورە لێ رازییە

کەواتە بەم دوو مەرجە ئەبێ خوا ئیزن بدا وە دەبێ خوای گەورەش رازی بێ کە شەفاعەتەکەی بۆ بکرێی (وهو سبحانه لا يرضى إلا التوحيد) خوای تعالی پاکی بۆ ئەو لەهەموو شیرك و زولمێك ئەو رازی نابێ إلا بە یەکخوا پەرستی نەبێ هەرکەسێك یەکخوا پەرست نەبێ ناهێلێت پێغەمبەرەکەی شەفاعەتی بۆ بکا ﷺ (كما قال تعالى : وَمَن يَبۡتَغِ غَيۡرَ ٱلۡإِسۡلَٰمِ دِينًا فَلَن يُقۡبَلَ مِنۡهُ)[4] ئەم ئایەتە زۆر گەورەیە لە ال عمران ئەبێ وریابین ئەم ئایەتە تعریفی ئەوەمان بۆ ئەکات کەوا ئەگەر بێت و هەرکەسێك ئیسلام نەکا بەدینی خۆی و پێی

[1] : سورة الزمر اية : ٤٤
[2]: سورة البقرة اية :٢٥٥
[3]: سورة الأنبياء آية : ٢٨
[4]: سورة ال عمران اية : ٨٥

ڕازی نەبیٚ و لەسەری نەڕوا بەرائەت نەكا لەغەیری ئیسلام بەهیچ شێوەیەك هیچ شتێكی لیٚ قبول ناكرێی ، هەر ڕێباز و ڕێچكە و هەر ڕێگەیەكی تر كار بكا ! (وَمَن يَبۡتَغِ) یانی (ومن یطلوب) ئەوەی داوا بكا ئەوەی بیەوێی (غَيۡرَ ٱلۡإِسۡلَٰمِ دِينٗا) لەغەیری ئیسلام دینێكی تر هەلبژێرێی ڕێچكە و ڕێبازێكی تر هەلبژێرێی (فَلَن يُقۡبَلَ مِنۡهُ) خوا لیٚ قبول ناكا با تەعریفی ئیسلام بكەینەوە خۆشەویستانم (هو الاستسلام لله بالتوحيد والانقياد له بالطاعة والبراءة من الشرك وأهله) هەركەسێك ئەگەر بێتوو كە دینی ئیسلام كە ئەكا بەدینی خۆی ئەبیٚ ئەوە بزانیٚ تەنها خوا بە پەرستراو بزانیٚ تەنها خوا بەدروستكار بزانیٚ تەنها خوا بە خاوەنی ئەو ئەسماء صیفەتانە بزانی كەهەیەتی و كەسی تێدا بەشدار نەكات ، واتا نابیٚ شەیرك لە الالوهیەت الربوبیەت وە الاسماء صیفات بكا . ئەوەیە (الاستسلام لله بالتوحيد) دوای (والانقياد له بالطاعة) ئەبیٚ ملكەچ بیٚ بۆ هەموو فەرمانەكانی نابیٚ تەكبوركا لەفەرمانەكانی خوا تەكبوری كرد لەیەك لەفەرمانەكانی خوای تعالی وەكو شەیتان چۆن تەكەبوری كرد لەسجدبردن كافر ئەبیٚ پەنا بەخوا !، پاشان ئەلیٚ مەرجی سێیەم كە موسلمانی تێدا قبول ئەكرێی لەو كەسە هەبیٚ ئەبیٚ برائەت بكا لە شیرك و ئەهلی شیرك ئەگەر بلیٚ من عیلاقەم نیە بەرێبازەكانی تر و بەكافركردن و عیلاقەی بەكافركردنم نیە ! ئەوە ئەو كەسە موسلمان نیە !. چونكە ئەوكەسە بەرائەتی نەكردوە لەشیرك و موشركین ئەبیٚ بەرائەت بكات ، ئینجا ئەم دینی ئیسلامی ئێمە بەداخەوە خەڵك تێی نەگەیشتوە ئەگەر تێی بگایشتایە چۆن موسلمان ئەبیٚ ئەبیٚ بەعلمانی چۆن موسلمان ئەبیٚ ئەبیٚ بەصۆفی و دەورێش چۆن موسلمان ئەبیٚ ئەبیٚ بە لیبرالی ئەبیٚ بەقومی بە ئەمیركی و ئەورووپی ئەبیٚ بەجنی و ئینسی ئەبیٚ بە شەمسی و قەمەری ئەبیٚ بەهەرشتێكی تر غەیری خوا (من دون الله) خوای تعالی لە غەیری خۆی هیچ شتێكی تر قبول ناكا هەر ناوێكی تر هەر ڕێبازێكی تر لەغەیری دینی خوای تعالی ەوە بیٚ خوای تعالی قبولی ناكا ئەوە ئایەتەكەیە (وَمَن يَبۡتَغِ غَيۡرَ ٱلۡإِسۡلَٰمِ دِينٗا) دێن لەو خەلكە ئەپرسین ئادەی بزانین ڕێبازی ژیانت چیە ئیسلامە یان ئیسلام نیە ؟! ئەگەر ئیسلام بوو الحمدلله . ئەگەر ئیسلامیش نەبوو وەلا كاكە تۆ لەسەر شیرك وضلالەت ئەرۆیی خۆ ئەگەر تێكەلاوی بكەی ئەوە موشریكی ! هاوبەشت پەیا كردوە بۆ دینەكەی خوای تعالی . كەواتە خوای تعالی تەنها كەسی موحیدی پیٚ ڕاستە وە سروشتی ئینسان وایە كەسێك نیە

معصوم بێ له هەله وحال ئەکەوێته گوناهەوه ئەو شەفاعەتەی پێغەمبەرﷺ بۆ ئەهلی کبائیر و ئەهلی گونهباره وگوناهکاره ، نەك بۆ ئەهلی شیرك و کوفر ئاگاداری ئەم خاله به (فإذا كانت الشفاعة كلها لله) ئەگەر شەفاعەت هەمووی بۆ خوا بێ واتا خوا خۆی خاوەنەکەی بێ مولکی شەفاعەت هی خوای تعالی یه (ولا تكون إلا من بعد إذنه)ئەوەش بەبێ ئیزنی ئەو نابێ (ولا يشفع النبي ﷺ ولا غيره في أحد حتى يأذن الله فيه) نەپێغەمبەرﷺ نه غەیری پێغەمبەریش بەهیچ شێوەیەك شەفاعەت ناکەن بۆ کەسێك إلا ئەبێ خوا ئیزن بات (ولا يأذن الله إلا لأهل التوحيد) وه ئیزنیش نادا خوای گەوره إلا بۆ کەسانێك یەکخوا پەرستبن شیرکیان پەیا نەکردبێ (تبين لك أن الشفاعة كلها لله) ئەوه بۆت بەیان بوو بۆت ڕۆشەن بوو کەوا شەفاعەت هەمووی هی خوایه و مولکی ئەوه (وأطلبها منه) کەواته لەوی داوا بکه لەخوا داوا بکه بلێ خوایه شەفاعەتی پێغەمبەرەکەتم ﷺ پێ ڕەوا ببینی پێببەخشی خوایه پێغەمبەرەکەت بکەی به شەفیعم ﷺ (فأقول : اللهم لا تحرمني شفاعته) خوایه بێ بەشم نەکەی لەشەفاعەتی پێغەمبەرﷺ (اللهم شفعه في) خوایه بیکەی بەتکاکارم خوایه بیکەی بەشەفیعم (وأمثال هذا) وینەی ئەمانه بەم جۆره داوایانه ، نەك بلێ (یارسول الله) هاوار بۆتۆ دخیلك و شەفاعەت بۆتۆ و ئەمجۆره بابەتانه ئەوجۆره شەفاعەته لەو داوا ناکرێت .

ئەم گومان و ئەم شوبهەیه ئەم چەواشەکارییه تەبعەن کەشفی شبهات بکەین بەکوردی واتا بەدیار خستن و پەردەلادان لەسەر چەواشەکارییەکان شبوهات چەواشەکارییه ئەو چەواشەکارییه که ئەهلی شیرك وضلالەت ئەهێنه دەستی موسلمانان لەوانه کەوا باسمان کرد ئەلێن ئێمه بۆیه لەوان داوا ئەکەین چونکه جاهیان هەیه ! چونکه قەدریان هەیه یاخود ئەلێن ئەوانه شەفاعەتیان دراوەتێی یان ئەلێن ئێمه خۆ وەك بتپەرستان خۆ دار و بەرد ناپەرستین هەتا ئێوه ئەو ئایەتی شیرکانه لەسەر ئێمه تطبيق بکەن ئەمانه هەمووی بریتیه له چەواشەکاریی ، ئینجا ئێمه دێن بۆیان باس ئەکەین یەکه بەیەکه ئەو شوبوهاتانەیان بۆیان هەلدەوەشێنینەوه یەك بەیەك بەدەرخستنی ئەم چەواشاکارییانه شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ڕەحمەتی خوای لێ بی لەم پەراوه بەنرخ و بەهایەدا شبوهاتەکانی ئەوان هەمووی هەلدەوشێنێتەوه ئەلێ ئەم شوبهەیەی کەئێستا باسمان کرد پەیوەسته به کەوا ئەوان داوا له پێغەمبەر دەکەن ﷺ (إستغاثة) دوعای پێغەمبەرﷺ دەکەن (إستغاثة) و دوعا

ئەمە هەردووكی عیبادەتە ئەمە بۆخوا نەبێ بۆ كەس نابێ پاشان لەسەر ئەم دەعوەیی شێخ (محمدی كوری عبدالوهاب) وەكو وتمان لەسەر دەعوەی سەلەف لەسەر هەردەعوەیەك كە بگەڕێنێتەوە بۆ كیتاب و سوننە بۆ ئیسلامی ڕاستەقینە كاتێك كە ئەبینین هەلگرانی ئەم بانگەوازە نالێن (یا رسول الله) هاوارە رأسەن پێیان ئەلێن ئێوە رقتان لەپێغەمبەرە ﷺ ئەمە گرینگترین شوبهەیە كە لەناو كیتابەكەدا وەرەد دانەوەكەشی بەو شێوەیەیی كە ئێستا شێخ رەدی دایەوە بینیتان دێنە سەر شەرحی (صالح فوزان):

ئەلێ : (شفاعة النبي ﷺ لا ينكرها إلا أهل الباطل) سەیركە ئسلوبی رەد دانەوەكە رأسەن ئێمەش پێیان ئەلێن نەخێر ئێمە شەفاعەتی پێغەمبەرﷺ ئینكار ناكەین كێ ئینكاری ئەكا ئەهلی باطل كێن ئەوانە ؟ (والفرق الضالة كالخوارج والمعتزلة) بۆچی خەواریج و موعتەزیلە دێن شەفاعەتی پێغەمبەر ئینكاری لێ ئەكەن ﷺ ؟ لەبەر ئەوەی ئیعتقادی ئەوان وایە هەركەسێك گوناهەیەكی كرد ئەو كەسە كافرە كە كافریش بێ ئەوان ئەلێن شەفاعەتی پێغەمبەر بۆ كافر نیە ﷺ كەواتە بەتەواوی شەفاعەت نەما !. ئینكاری كرا ! ! كەواتە یەك لەعقائیدەكانی خەواریج و موعتەزیلە ئەوەیە كەوا بروایان بە شەفاعەت نیە لەبەر ئەوەی ئەوان ئەلێن هەر كەس كەوتە ناو گوناهی كەبیرەوە ئەو گوناهە گەورانە كافری ئەكا كە كافریش بوو شەفاعەت بۆ كافر هەیە ! نەخێر ئێمەش ئەلێن نەخێر بەنیسبەت گوناهە گەورەكانەوە ئینسانی پێ كافر نابێ ئەگەر حەلالی نەكا ! ئەما ئەگەر حەلالی كرد ئەوە كافر ئەبێ ئەوە چوە ناو جوملەی كافرەكانەوە بەس ئەگەر حەلالی نەكرد بۆ نمونە كەوتە زیناوە كەوتە دزییەوە كەوتە درۆكردنەوە كەوتە هەركەیەكێك لە گوناهە گەورەكانەوە ئەشیزانی كە ئەمە حەرامە ئەوە ئەو كەسە كافر نابێ وە ئەم جۆرە كەسانە لەگەل ئیمان و توحیدەكەیاندا ئەگەر ئەعمالی صالیحەیان زۆر بوو یاخود ئەگەر هاتوو ئەم گوناهانەیان ئەوەندە زۆر بوو زیاتر بوو لە رۆژی قیامەت لەچاكەكانیان موجیبی ئەوەن كەوا بچنە ناو ئاگری دۆزەخەوە خوای گەورە بیان سوتێنی ئالێرە شەفاعەتی پێغەمبەر ﷺ بۆیان ئەبێ كەنەچنە ناو ئاگرەوە یان ئەگەر چووشن بینە دەرەوە زوو بێنە دەرەوە . ئەمە بنیسبەت ئعتقادی ئەهلی سوننە وجماعە كەوا بیروباوەریان وایە كەوا ئینسان بەگوناهی كبیرەوە كافر نابێ مادەم بەحەلالی نەزانێ ، بەلكو بەكافر بوون كافر ئەبێ نەك بەگوناهی گەورە ! جا

لێرەدا ئەبێ ئەو جیاوازییە بكەین ئاگادار بە لەنێوان خەواریج و موعتەزیلە لەگەل ئەهلی سوننە و جەماعە ، زۆر جار موحید و یەكخوا پەرست كە ڕێگەی قورئانی پیرۆزیی گرتوە لەكافر كردنی كافران و لەوەی كەوا بەكافر ئەلێ كافر دێن كەسانی تر ئەلێن ئێوەش خەواریجن چونكە خەلك كافر ئەكەن . ئایا كافر كردن خۆی ئا بەو مطلقیەوە ئەخاتە ناو مەنهەجی خەواریج و موعنەزیلەوە ؟ نەخێر و هەزار جار نەخێر . بەڵكو بە پێچەوانەوە كافر كردن دوو بەشە:

١:كافر كردن بە حەق .

٢: كافركردن بەناحەق .

ئەوەی كە بكەوێتە كوفرەوە ئەوەی كەبكەوێتە شیرك وضلالەتەوە ئەوەی كە بكەوێتە ئەوشتەی كە ئینسانی پێ كافر ئەبێ كافر ئەبێ ئەبێ كافری بكەی كافری نەكەی خۆت پێی كافر ئەبێ . بەمەرجێك ئەوكوفرانە لە كوفرە ظاهیرەكانبن ئەما ئەگەر كوفری خەفی بوو بۆی بەیان ئەكەی ئەگەر دوای ئەوەی بۆت بەیان كرد ئەوكاتە كافر ئەبێ بەس كوفرە ظاهیریەكان كابری پێی كافر ئەبێ بۆنمونە كابرا جوێن بدا بە پێغەمبەر ﷺ بۆنمونە كابرا هاواركاتە پێغەمبەری خوا ﷺ (إستغاثة) بەغەیری خوای تعالی شیرك وضلالەت پیادە بكات ئەمجۆرە كەسانە ئەكەونە ناو كوفرەوە پێی كافر ئەبێ ئەبێ تۆ كافری كەی ، سەرجەم ئایەتەكانی قورئان ئەوها باسی كافركردنیان كردوە كەواتە ڕەددانەوەی ئەمە چۆن ئەدەینەوە ؟ ئەلێن شەفاعەتی پێغەمبەرﷺ ئینكاری ناكا إلا ئەهلی باطل نەبێ لەخواریج ولە موعتە زیلە خۆ ئێمە خواریج و موعتەزیلە نین ، (أما أهل السنة والجماعة فإن من أصول عقيدتهم الإقرار بشفاعة النبي ﷺ وشفاعة الأولياء والصالحين) ئایا ئێمە لەبابی ئیعتقادا ئیمانمان چۆنە بەشەفاعەت ؟ ئەلێن ئێمە ئیمانمان بە شەفاعەت هەیە كە خوای گەورە بەخشیویەتی بە پێغەمبەر ﷺ بەلام هەتا خوا ڕازی نەبێ وەهەتا خوای تعالی ئیزنی نەدا وە خوا ڕازی بێت لەو كەسەی كە شەفاعەتی بۆ ئەكرێی خوا ئیزن با بەو كەسەی كە شەفاعەتەكە ئەكا ئینجا ئەو شەفاعەتە دەوری خۆی ئەبینی (ولكنها لا تطلب منهم وهم أموات) بەلاٌم ئایە كە شەفاعەت دراوە بە پێغەمبەرﷺ بە ئەولیا و لەصالحین ئایا كاتێك ئەوان مردوون ئێمە لێیان داوا بكەین ؟ ئەلێن نەخێر . (وإنما تطلب من الله) باسی داوا

كردنەكەی ئەكەین نەك باسی ئەصلەكەی ئەصلی شەفاعەتەكە داوا ناكرێی لەوان (لأن أحدا لا يشفع عند الله إلا من بعد إذنه) لەبەر ئەوەی هیچ كەسێك شەفاعەت ناكا لەلای خوا إلا لەدوای ئیزنی خوا نەبێ (ولا بد أن يكون المشفوع فيه ممن يرضى الله عنه من أهل التوحيد) ئەو كەسەشی شەفاعەتەكەی بۆ ئەكرێی ئەبێ خوا لیٚ رازی بێت و لەئەهلی توحيد بێت ئەبێ خوای پەرستبێت بەتەنها شیركی پەیا نەكردبێ (والنبي ﷺ وهو أعظم الشفعاء يوم القيامة إذا تقدم له أهل المحشر وطلبوا منه أن يشفع لهم عند الله في فصل القضاء بينهم ، فإنه لا يشفع ابتداء) ئاگادار بە هەتا رۆژی قیامەت پێغەمبەر ﷺ كەكاتێك خەڵكی زیندوو ئەبنەوە لە مەعشەردا كاتێك كەئەچن بۆلای پێغەمبەری خوا ﷺ داوای شەفاعەتی لیٚ بكەن ئایا ئەو شەفاعەتە كەكاتێك داوای لیٚ ئەكرێی بۆ ئەوەی خوای تعالى بۆئەوەی حوكم بكا لەنێوان عەبدەكانیدا وە موحاسەبە دابنێی ئایا ئەتوانیٚ یەكەمجار شەفاعەت بكا كاتێك كە خەلكی ئەچن داوای لیٚ ئەكەن تەبعەن ئەبیٚ ئاگاداری ئەم خالە بین ؟ ئەوان ئەچن لەوكاتەدا داوا لەكیٚ ئەكەن لەزیندوویەك ئەكەن ؟! ئەمە دروستە ئەمە یەكەم .

دووەم :ئایا پێغەمبەر ﷺ یەكسەر كارەكە جیٚ بەجیٚ ئەكا یاخود ئەچیٚ سەجدەیەك ئەبات و داوا لەخوا ئەكات و خوا كەلیماتێكی فێرئەكا دوای ئەو كەلیماتە ئەلێت خوای گەورە پێی ئەفەرمووێی سەربەرزكەرەوە من شەفاعەتی تۆ قبول ئەكەم یان نا ؟ ئەو كاتە لەدوای ئەوەیە كە خوای گەورە قبولی ئەكا كەواتە ئێستا حالین ئەوشتە نەهاتووە دوو رێگر هەیە :

*یەكەمیان : ئەو مردوە ئاگای لەئێمە نیە .

*دووەمیان : ئەوە رۆژی قیامەتە كە ئەو شەفاعەتەكە ئەكات خۆ ئێستا ئەو ئەو كەلیماتانە فێرنەكراوە .

(وإنما يستأذن ربه)یانی داوای ئیزن لەخوا ئەكا جل وعلى (ويطلب منه أن يأذن له بالشفاعة فيخر ساجدا بين يدي ربه ويدعوه ويتضرع إليه) داوای لیٚ ئەكا لەخوای رب العزه وەسوجدەی بۆ ئەبا لەسجدەكەیدا (ويستمر حتى يقال له) بەردەوام لەو سجدە و لەو داواكاریە تا خوای گەورە كەلیماتی فێرئەكا هەتاوەكو ئەو ئەو شەفاعەتەی ببێت و پێی ببەخشێت ئینجا پیٚ ئەلێت (يا محمد ارفع رأسك ، وسل تعطه ، واشفع تشفع)[1] (يا محمد

[1]: البخاري التوحيد(٧٠٧٢)

ارفع رأسك)ئەی محمد ﷺ سەر بەرزکەرەوە (وسل تعطه) چی داوا ئەکەی ئەتدرێتی (،
واشفع تشفع) تکا بکە تکاکەت قبول ئەکرێی .

(ولكن كيف تطلب الشفاعة ؟) بەلأم بابزانین چۆن طلب ئەکرێی ئەو شەفاعەتە؟(الشفاعة تطلب من الله) لەخوای تعالی داوای شەفاعەت ئەکەین (ولا تطلب من المخلوق) لەمەخلوق داوا ناکرێت (فتقول) ئابەم شێوەیە داوا ئەکەی : (اللهم لا تحرمني شفاعة نبيك) ئەپارێتەوە ئەلێ خوایە شەفاعەتی پێغەمبەرم ﷺ بێ بەشم مەکە لەو شەفاعەتە ،(اللهم شفعه في) خوایە بیکەی بەتکاکار بۆمن (وأمثال هذا) بە وێنەی ئەو کەلیماتانە کەواتە ئەصلی داواکە لەخوا ئەکرێت (والنبي ﷺ بعد موته لا يطلب منه شيء لا شفاعة ولا غيرها) پێغەمبەرﷺ لەدوای مردنی هیچ شتێکی لێ داوا ناکرێت نە شەفاعەت نە غەیری شەفاعەت ، (لأن طلب الأشياء من الأموات شرك أكبر) لەبەر ئەوەی داوا کردنی هەرشتێك لەمردوو شیرکی گەورەیە نابێ لەمردوان داوا بکرێت کەواتە ئەوکەسەی دەسەلاتی نەبێ داوای لێ ناکرێت بەلأم ئایا لەزیندووان‌دا داواکردنی شتێك کە لەتوانایاندا هەبێت ئەکرێت یان نا ؟ بەلێ ئەکرێت ، کەواتە با ئەمەش تێکەل نەکەین ئەم چەواشەکارییە ئەوە نیە پێغەمبەر ﷺ خەڵکی لەژیانیدا داوایان لێ کردوە فەرقی نیە ژیان و مردنی وەکو یەك وایە ! ئەمە چەواشەکارییەکەیە ئەلێن لەژیانی بەلی گوێی لێ بووە لەدوعای ئەم خەڵکە بەلێ ئەو دوعای بۆکردوون داواشی لەخوا کردوە جل وعلی وە یان قبولی کردوە یان نا دوعامان هەیە پێغەمبەرکردوەیەتی ﷺ لەحالی حەیاتیدا خوای گەورە لێ قبول نەکردوە ! وتویەتی خوایە با ئومەتەکەم با بەش بەش نەبێ لێ قبول نەکرد ! کەواتە هەموو دوعایەك ئەبێ إلا خوا قبولی بکا ئەگەر قبولی نەکا هەر مەرج کردنەکەی نیە .

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئنیجا ئەلێت :(**فإن قال : النبي ﷺ أعطي الشفاعة وأنا أطلبه مما أعطاه الله تعالى.**).

ئەگەر بەتۆ بلێ من سەیری پێغەمبەر کەی ﷺ کەوا ئەو شەفاعەتی دراوەتێ من ئەو شەفاعەتە لەو داوا ئەکەم لەوشتەی کە خوا پێی بەخشیوە ، کەواتە ئەو دەلێت مادەم خوا

پێى بەخشيوە ئەمە شوبهەكەيە ئەمە چەواشەكارييەكەيە ئەلێ مادەم خوا پێى بەخشيوە تواناى ئەوەهەيە بيدات كەواتە من لەوى داوا ئەكەم .

(فالجواب : أن الله أعطاه الشفاعة) بەلى ڕاستە خواى تعالى شەفاعەتى داوەتێ بەلاّم (ونهاك عن هذا) نەهى لەتۆ كردوە كە تۆ داوا لەو بكەى (فقال تعالى : ﴿فَلَا تَدۡعُواْ مَعَ ٱللَّهِ أَحَدٗا﴾[1] سەيركە پێت ئەلێ داواى هيچ شتێك مەكە لەگەل خواى تعالى يانى لەغەيرى خوا داوا لەكەسيتر مەكە ﴿فَلَا تَدۡعُواْ مَعَ ٱللَّهِ أَحَدٗا﴾ لەگەل خوادا داوا لەكەسيتر مەكە بەس داوا لەخوا بكە وەكو وتمان (﴿لا تَدۡعُواْ﴾) دائمەن ئاگاداربنماناى (لا تسأل وبمعنا لا تعبود) داوا مەكە عيبادەت مەكە لەگەل خوادا كەسيتر مەپەرستە لەگەل خوادا داواى كەسيتر مەكە هەر بلێ (يا الله) كافيە و بەستە (فإذا كنت تدعو الله أن يشفع نبيه فيك) ئەگەر داوا بكەى لەخواى تعالى كە پێغەمبەرەكەى بكا بە شەفاعەت كارى تۆ ﷺ (فأطعه في قوله: ﴿فَلَا تَدۡعُواْ مَعَ ٱللَّهِ أَحَدٗا﴾)[2] ئەوە تۆ تەماشاكە لێرە ئەو شەفاعەتەى كە خواى گەورە پێى بەخشيوە قەناعەتت بەوە هەيە ئەبێ قەناعەتيشت بەوە هەبێ كە خواى گەورە بەتۆيى وتوە كە داوا مەكە لەغەيرى خوا ! دەى ئەوەش جێ بەجێ بكە (﴿فَلَا تَدۡعُواْ مَعَ ٱللَّهِ أَحَدٗا﴾) (وأيضا فإن الشفاعة أعطيها غير النبي ﷺ) سەيركە يەكێكى تر لەڕەدەكان چۆن ڕەدى ئەو جۆرەكەسانە ئەدەينەوە ئەلێن ئايا شەفاعەت هەر بەپێغەمبەر دراوە ﷺ ؟ نەخێر ، تەبعەن بە پێغەمبەر و بەغەيرى پێغەمبەريش دراوە ﷺ (غير النبي ﷺ فصح أن الملائكة يشفعون ، والأفراط يشفعون ، والأولياء يشفعون) هاتوە بەصەحيحى كە مەلائيكە تكا ئەكات وە هەروەها ئەولياكان دۆستانى خوا ئەوانەى موتەقين ئەوانەى عيبادەتێكى جوان و زۆريان بۆخواى تعالى كردوە قسەيان وەر ئەگرێى شەفاعەتيان وەرئەگرێى كەخۆيى پێى بەخشيون وەهەروەها (والأفراط يشفعون)[3] مندالانيش تاكا ئەكەن بۆيە كاتێك كە منداڵێك ئەمرێى لەسوننەتدا لەدوعاى نوێژى جەنازەكە كە نوێژمان لەسەر كرد ئەلێن خوايە بيكە بە فراط بۆ دايك و باوكى يانى پێشى بخە ببێتە خێرێكى پێش خراو بۆ دايك و باوكى وە شەفاعەتى بۆ بكە ، (أتقول : إن الله

---

[1]: سورة الجن اية : ١٨
[2]:سورة الجن اية : ١٨
[3]: جمعى فراط ئەو منداڵەيە كە ئەمرێت هى موسلمانان وە كاتێك مرد شەفاعەت بۆ دايك و باوكى ئەكات

أعطاهم الشفاعة وأطلبها منهم) پرسیارێکت لێ ئەکەین ئایا تۆ ئەڵێت وەلا ئەو منداڵە شەفاعەتی دراوەتی ئێستا لەو منداڵە ئەکەم !؟ کەس هەبووە بیبستن بڵێت منداڵە بچووکەکە ئەوانەی کە بەمنداڵی مردوون ئەوانەی بە دوو ساڵ و سێ ساڵی مردن داواتات لێ ئەکەین شەفاعەتمان بۆ بکەن منداڵەکەم هاوار بۆتۆ شەفاعەتم بۆ بکە ؟! قەت شتی وای وتوە !؟ ئینجا فەرقی چیە هەمان حاڵەتە شێخ ئەڵێرە پێت ئەڵێت (أتقول : إن الله أعطاهم الشفاعة وأطلبها منهم فإن قلت هذا رجعت إلى عبادة الصالحين التي ذكرها الله في كتابه.) ئەگەر تۆ ئەوە بڵێت کەواتە گەڕایتەوە بۆ عیبادەتی صالحین ئەگەر بڵێ بەڵی مەلائیکە و ئەولیا و منداڵان شەفاعەت ئەکەن من داواش لەوانیش ئەکەم کەواتە نەفسی قسەت کرد کەوا کافرەکان کردیان ئێمە بۆیە داوایان لێ ئەکەین بۆئەوەی نزیکمان بکەنەوە لەخوا ! هەمان قسەی ئەوانت کرد (وإن قلت : لا) ئەگەر بڵێ : نا داوا لەوان ناکەم (بطل قولك) کەواتە قسەکەت پوچەڵ بوویەوە ! کە مادەم داوا لەوان ناکەی کە شەفاعەتیان دراوەتێ داواش لەپێغەمبەر مەکە کە لەدونیادا کە شەفاعەتی دراوەتێی ﷺ (أعطاه الله الشفاعة وأنا أطلبه مما أعطاه الله.) کەواتە ئەم قسەی تۆ باطلە کەبڵێ (أعطاه الله الشفاعة وأنا أطلبه مما أعطاه الله) ئەوان ئەڵێن مادەم خوا شەفاعەتی داوە بەو کەسە من لەو کەسە داوا ئەکەم ! ئەڵێن کەواتە تۆ لێرە قسەکەت بەتاڵ بوویەوە ، ئەم شوبهەیەوە پەیوەستە بەداوا کردن لە پێغەمبەری خوا ﷺ کەداوای شەفاعەتی لێ ئەکرێت وە بڵاوی ئەکەن لەناو خەلکیدا بۆئەوەی خەڵکی بکەن بە دووژمنی دەعو و بانگەوازی یەکخوا پەرستی بەخەڵکی بڵێن ئەمانە ڕقیان لەپێغەمبەرە ﷺ ئەمانە ڕقیان لەشەفاعەتەکەیتی ئەمانە ئینکاری شەفاعەت ئەکەن ، ئەمیش بەم شێوازە ڕەدی دایەوە ئەگەر لەم جۆرە ڕەددانەوە یە ئەگەر وردە وردە بڕۆین لەگەڵ شێخدا ئە ئێستا بە مختصەری باسی کرد ئەڵێن ئەم شوبهەیە لەدووشت پێك دێت :

*یەکەمیان : (الإدعاء بأن منسيد ينكر شفاعة رسول ويمرء منها) موشریکان صۆفیان دەورێشان لەهەموو کاتێك و وەختێکدا بەشێخ (محمدی کوری عبدالوهاب)یان وتوە تۆ ئینکاری شەفاعەت ئەکەی ! ئەوە شوبهەکەیە .

*دووەم : (أن رسول ﷺ يعطى شفاعة مادم أن يعطى شفاعة فنحن يطلبو منه أعطاه الله) پێغەمبەر شەفاعەتی دراوەتێ ﷺ مادەم پێی بەخشێنراوە ئێمەش لەویی داوائەكەین لەبەر ئەوە هەندێكیان ئەلێن (لما أعطلى شفاعة لرسول ﷺ كان بيدى رسول) مادەم پێغەمبەرﷺ پێی بەخشێنراوە بەدەست خۆیەتی (فطلبوها من الرسول كطلب عاجة في تقادرين) كاتێك كەتۆ لەویی داوا ئەكەی وەك ئەوەوایە كەسێك شتێكی لەتوانادا هەیە تۆش لەو داوا ئەكەی ئەوە ئەوها مەسەلەكە هەندێكیان ئەلێن دوای شەفاعەت (الشفاعة من رسول جائز وقد كان صحاب يفعلون في حياة) هەتا ئەلێن پێغەمبەر ﷺ لەژیانی رۆژانەیدا خەلك داوای شتی لێ كردوە لەمردنیشدا بەهەمان شێوە ئەها بزانە شتەكەیان تێكەلاو كرد چەواشەكارییەكە لێرەدایە جا چۆن رەد لەمە ئەدەینەوە وەكو وتمان یەكەم شت ئێمە ئعتراف ئەكەین ئەلێن بەلێ شەفاعەت مەوجودە بۆئەوەی ئاگادربن ئەو چەواشەكارییەیان تێنەپەرێنن بەسەر خەلكیدا باوەریان پێی بهێنن بلێن ئێمە بروامان بە شەفاعەت نیە ! وەكو وتمان ئێمە ئیمانمان بەشەفاعەت هەیە تەسلیم دەبین بەو موقەدیمەیەی كەئەوان هێناویانە بەلێ ئیمانمان بەشەفاعەت هەیە وەرجای شەفاعەتەكەیان ئەكەین لەخوای تعالی ! ئەمە هیچ ئیشكالێكی تێدا نیە ،

رەد دانەوەی دووەم :ئەوەی كەوا بینایان كردوە لەسەر ئەم موقەدیمەیە ئەوەیە مادەم پێغەمبەرﷺ شەفاعەتی دراوەتێ نەتیجەكە ئەوەیە ئێمەش لەو داوا ئەكەین ئێمەش ئەلێن بەلی راستە شەفاعەتی دراوەتێ بەلام كە لەو داوا ئەكەین ئەمە هەلەیە ! (ولاكن قولهم مطلوب فی الحياة دنيا هذا خطء بل إن الشفاعة الرسول زمنها فی الاخره) شەفاعەتی رسول لە ئاخیرەتدایە وە لەئاخیرەتیشدا ئەوكاتە كە خوای تعالی پێی ئەفەرمووێی سەربەرزبكەرەوە ! (فان تسألت رسول ﷺ شیء لم يأتی زمنه) تۆ داوای شتێك لەپێغەمبەر ئەكەی ئێستا لەحەیاتی دونیادا ﷺ كە زەمەنی نەهاتوە هێشتان هەروەكو لەحەدیسی صەحیح هاتوە ئەفەرمووێی : (ان الناس يأتون اليوم القيامه الى الرسول ﷺ ويطلبون أن يشفع)(أما فی دنيا فلا) هەروەكو لەحەدیس هاتوە خەلكی ئەچن بۆلای پێغەمبەر ﷺ داوای شەفاعەتیان بۆ بكا شەفاعەتیان بۆ بكا بۆئەوەی حوكم دابنرێی و خەڵكی موحاسەبە بكرێت لەو كاتەدا دروست ئەبێ نەك ئێستا لەدونیادا داوا بكرێی .

یەكێكی تر لەم شتانەی كەوا ئەم شوبهەی پێ ڕەد ئەدرێتەوە ئەوەیە كە بوترێی شەفاعەت مولكی پێغەمبەر نییە ﷺ ئەگەر مولكی بوایە پێویستی ئەكرد لەڕۆژی قیامەت بلێ ئەی خوایە داوا لەخوای تعالی بكا ! مادەم شتێك مولكی تۆ بێ پێویست ئەكا لەكەسێكی تری داوا بكەی ! پێویست ناكا ،گەر شتێك مولكی خۆت بێ پێویست ناكا بچێت داوا لەكەسێكی تر بكەی بلێ ئەو شتە بدەم بەكەس و نەیدەم بەكەس ! كەواتە دەركەوت كەوا شەفاعەت هی خوای تعالی یە نەك هی پێغەمبەرﷺ كە پێ بەخشێنراوە وەكو وتمان بە ئیزن پێ بەخشێنراوە ئەبێ ئیزن لەخوای تعالی وەربگرێت وە خوای گەورە ئیزنی نادا هەتا ئەو كەسە موحید نەبێ .

یەكێكی تر لەرەدەكان ئەوەیە پێی بلێن بەلێ خوای تعالی شەفاعەتی داوەتێ بەس نەهی كردوە لەتۆ كەوا داوای لێ بكەی ! خوای تعالی فەرموویەتی چی لەقورئانی پیرۆزدا (فَلَا تَدۡعُواْ مَعَ ٱللَّهِ أَحَدٗا)[1] كەواتە تۆ نابێ داوا لەغەیری خوا بكەی كەواتە ئەمە هەلەیە تۆ بلێ لەبەر ئەوەی شەفاعەتی دراوەتێ من لەو داوا ئەكەم بەلێ شەفاعەتی دراوەتێ بەلاّم خوای تعالی پێی وتوی كەوا لەو داوا مەكە هیچ شتێك لەو داوا مەكە لەكەس داوا مەكە لەهیچ بەشەرێك مادەم شتیان لەدەسەلاتدا نەبێت پاشان ئەلێن شەفاعەت پەیوەست نیە بەخودی پێغەمبەرەوە ﷺ تایبەت نیە بەخودی ئەوەوە ، ئەویش و غەیری ئەویش پێغەمبەران و ئەولیا و مەلائیكە و الافراط هەمووی شەفاعەت ئەكا ئایا تۆ ئەچی لەغەیری ئەوانی داوا بكەی ؟ ئەگەر وتی بەلی . ئەلێن وەكو موشریكەكانت كرد ئەگەر وتی نە ئەلێن بۆ مادەم ئەو پێی دراوە بۆچی لێ داوا ناكەی ئەلێ مولكی ئەو نیە ئەلێن پێغەمبەریش مولكی ئەو نیە ﷺ واتا شەفاعەت مولكی پێغەمبەر نیە ﷺ.

یەكێكی تر لە رەددانەوەكان ئەلێن ئەو داوایە لەخوا بكە بەلێ ئیسپاتی شەفاعەتمان كرد كەوا بیلێن خوایە بیكەی بە شەفاعەتكارمان ئابەم شێوەیە ئەم شوبهەیە ئەرەوێتەوە .

شێخ (صالح) ئەفەرمووی :

(أي ليس من لازم إعطاء النبي ﷺ وغيره الشفاعة جواز طلبها منهم) واتا ئەمە ئەوە ناگەینێ كەوا پێغەمبەر ﷺ شەفاعەتی پێدراوە یان غەیری ئەو شەفاعەتی پێدراوە جائیز بێت تۆ

[1] : سورة الجن اية : ١٨

داوایان لیٚ بكەیت (وهم أموات) لەكاتێكدا ئەوان مردوون !(بدليل أن الله سبحانه وتعالى نفي أن يشفع أحد عنده إلا بإذنه ورضاه عن المشفوع فيه) بەدەلیلی ئەوەی كە خوای گەورە نەفی و ڕێگری ئەوەی كردوە كەكەسێك شەفاعەت بۆ كەسێك بكا إلا بەئیزنی خوا وە ئەبێت خوا لەو كەسەش ڕازی بێت . ئەم دوانە لەبیر مەكەن ئەبیٚ خوای تعالی ئیزن بات وە ئەبیٚ خوا لەوكەسەش ڕازی بیت كە شەفاعەتی بۆ ئەكرێت ئەویش موحید نەبێت نابێت (ولأن طلب الشفاعة من الأموات شرك) داوا كردنی شەفەعات لەمردوان شیركە واتا خوا هەموو ئیشەكان خوای گەورە پوچەلی ئەكاتەوە هەموو نوێژو ڕۆژووەكانت و عیبادەتەكانت بەس بەوەندە بلێت (یارسول الله)شەفاعەتم بۆ بكە هیچ عمەلێكت نامێنیتەوە وە ئەگەر لەسەر ئەمە بمرێت بە موشریكی و بەكافری ئەڕۆیت پەنا بەخوای گەورە ! (والله قد حرم الشرك ، وأحبط عمل صاحبه ، وحرم عليه الجنة) خوای گەورە شیركی حەرام كردوە وە هەرچی كارێك خاوەنی ئەو شیركە بیكات خوای تعالی لەناوی ئەبات وە بەهەشتی لەسەر حەرام كردوە (وقد أنكر سبحانه على الذين يدعون غيره ويقولون هؤلاء شفعاؤنا عند الله) خوا ئینكاری كردوە جل وعلى لەو كەسانەی كەوا لەغەیری خودا داوایان كردوە وتویانە كەوا ئەوانە شەفاعەتكارمانن (ونزه نفسه عن ذلك وسماه شركا) خۆی لەوە خاوێن كردۆتەوە خوای تعالی كەئەمری بەوە كردبیٚ یان ڕێنمای بەخەلكی كردبێت وابلێن وە ئەوەی بەشیرك داناوە ،(وأيضا إعطاء الله الشفاعة ليس خاصا بالنبي ﷺ فهل كل من أعطي الشفاعة تطلب منه من دون الله) هەروەها ئەلێت شەفاعەت پەیوەست و تایبەت مەند نیە بە پێغەمبەری خواوە ﷺ كەسانیتریش و غەیری ئەویش پێی بەخشێنراوە ئایا ئەبیٚ داوایان لیٚ بكەین لەغەیری خوای تعالی ؟! (فهل كل من أعطي الشفاعة تطلب منه من دون الله ؟) لەغەیری خوا لەو شەخصە داوا ئەكرێت ؟ (كما كان المشركون الأولون يفعلون ذلك) هەروەكو موشریكەكانی پێشین ئەمیان ئەكرد ! (هَٰٓؤُلَآءِ شُفَعَٰٓؤُنَا عِندَ ٱللَّهِ)[1] ئەیانوت ئەمانە شەفاعەت كارانمانن بۆلای خوای تعالی .

[1]: سورة يونس اية : ١٨

(إثبات أن الالتجاء إلى الصالحين شرك)

شوبهەی شەشەم : (فإن قال : أنا لا أشرك بالله شيئا) کابری موشریك دێت کابرای صۆفی و دەورێش دێت بەتۆ ئەلێت من شەریك بۆ خوا قەرار نادەم (حاشا وكلا) تەبعەن هیچ کاتێك ئەوە نیە بەخۆی بلێت من موشریکم بەس عەمەلەکەی شیرکە بەخۆی نازانی ئێستا دێنە سەر ئەم شوبهەیان (ولكن الالتجاء إلى الصالحين ليس بشرك) ئەمە چەواشەکارییەکەیە شوبهەکە لێرەدایە ئەلێت : بەڵام داوا کردن و پەنا گرتن و داوای یامەرتی و پەناگەی لەصالحین شیرك نیە ، یانی هانا بردن بۆ صالحین داوا لێکردنیان داوای پەنا لێکردنیان داوا شتێکیان ئەمە پێی ناوترێی شیرك کەواتە ئەو لێرە تەعریفی شیرك نازانیٚ ئەو ئەمە بە شیرك نازانیٚ (فقل له) تۆ پێی بلیٚ : (إذا كنت تقر أن الله حرم الشرك أعظم من تحريم الزنى) ئەگەر إقرار ئەکەی بەوەی خوای تعالی شیرکی حەرام کردوە زۆر لەزینا گەورەتر . زینا حەرامە یان نا ئەلیٚ بەلی حەرامە . ئایا تۆ إقرار ئەکەی بەوەی کەوا شیرك لە زینا گەورە ترە (وتقر أن الله لا يغفره) وە إقرار ئەکەی کەوا لەشیرك خۆش نابیٚ ؟! (فما هذا الأمر الذي حرمه الله وذكر أنه لا يغفره) پێی بلیٚ دەوەرە تەعریفی شیرکم بۆ بکە ؟! ئەمە وەکو شوبهەی چوارەم وایە . کە ئەیوت ئەمە عیبادەت نیە ئێمەش ئەلێن وەرە تەعریفی عیبادەتمان بۆ بکە ! ئینجا ئەلیٚ (فإنه لا يدري) نازانیٚ چیە تەعریفی شیرك ،ئەلیٚ ئەمە شیرك نیە یانی هاوارکردن بۆ صالحین و داوا کردن لەصالحین بەشیرك نازانی ئەمە (فقل له: كيف تبرئ نفسك من الشرك وأنت لا تعرفه ؟) جا لەبەر ئەوەی هاواربردن بۆ رسول الله ﷺ و بۆ صالحین بۆ پێغەمبەران و بۆ مەلائیکە شیرکە و ئەویش بەشیرکی دانانیٚ ئێمە پێی ئەلێن (كيف تبرئ نفسك من الشرك وأنت لا تعرفه ؟) تۆ نالێت شیرك حەرامە ؟ بەلی ؟ ئەی چۆن تۆ شیرك نازانی بۆ ئەوەی خۆتی لیٚ بەریئ ئەکەی ، وەرە تەعریفی شیرك فێر بە (كيف يحرم الله عليك هذا ويذكر أنه لا يغفره ولا تسأل عنه ولا تعرفه ؟) یان چۆن خوا شتێکی حەرام کردوە وەتوویەتی من لەوکەسە خۆش نابم بکەوێتە ناو شیرکەوە کەچی تۆ نازانی شیرك چیە پرسیاری لیٚ ناکەی ؟! ناتەوێی بیزانی ؟! پرسیاری لیٚ ناکەی ! (أتظن أن الله يحرمه ولا يبينه لنا ؟) ئایا تۆ پێت وایە خوای گەورە شتێکی حەرام کردبیٚ بەیانی نەکردبێت

لەقورئانەکەیدا ؟! پێت وایە کەوا بۆی بەیان نەکردبێ کەوا ئەو شتەی کەوا حەرام کراوە لەوقورئانەکەیدا پی نەوتبین چیە ئەوشتە ؟! (فإن قال : الشرك عبادة الأصنام) ئینجا کابرا دێت پێت ئەلێ ئا ئەزانم شیرك چیە . شیرك چیە ؟ ئەلێ : واتا لەدار و بەردێك بپەرستی و لەدار و بەردێك داوا بکەی ئەوە شیرکە !. (ونحن لا نعبد الأصنام) پێت ئەلێ بت و صەنەم ناپەرستم کا من بت و صەنەمم پەرستوە کا من هاتووم بت بتاشم وەکو (لات ومنات وعزا) بیان پەرستم ! ئەمە شیرکە ! (فقل له : ما معنى عبادة الأصنام ؟) تۆش پێی بلێ وەرە بزانم عیبادەتی ئەصنام چیە لەلای تۆ ؟ (أتظن أنم يعتقدون أن تلك الأخشاب والأحجار تخلق وترزق وتدبر أمر من دعاها ؟ فهذا يكذبه القرآن) ئایا تۆ باوەرت وایە کەوا ئەو کەسانەی کەوا داوایان ئەکرد لەو بت و صەنەمانەی لەو خەشەبانە لەو بەردانە لەو دارانە ئیعتقادیان وابێ کە ئەمە دونیای دروست کردوە ؟! ئەمە رزق ئەدا ؟! ئەمە دونیا بەرێوە ئەبات ؟! ئەمە قورئان خۆی بە درۆی ئەخاتەوە چونکە قورئان ئەفەرمووێی : ئەگەر تۆ پرسیاریان لێ بکەی کێ ئەرز و ئاسمانی دروست کردوە ئەلێن خوا ، واتا (ئەبو جهل)پێت ئەلێ خوا دونیای دروست کردوە ، ئێوە سەرنج بدەن (ئەبو جهل) طواف ئەکرد بەدەوری کەعبەدا ! بەرۆژوو ئەبوو ئەوەتا پێغەمبەر ئەفەرمووێی ﷺ: قوریش لەموحەرەمدا بەرۆژوو ئەبوون (ئەبوجهل) طواف ئەکرد حەجی ئەکرد صەدەقاتی ئەکرد وە یارمەتی خەلکی ئەدا ئاو و نانی حاجیەکانی ئەدا ئەیوت لەبەر ئەوەی خوای تبارك وتعالى لێمان رازی بێت بەلاَم لەهەمانکاتدا بۆ صالحینیشیان ئەکرد ئەوشتانە داوای ئەوانەشیان ئەکرد جا قورئانە بۆخۆی ئەم دەعوەیە بەدرۆ ئەخاتەوە بلێ (ئەبو جهلە)کانی زوو ئەوانە ئەو دارو بەردەیان لەبەر ئەوە پەرستوە چونکە ئیعتقادیان وابووە ئەوانە دونیا بەرێوە ئەبەن ! نەخێر وانەبوو (وإن قال : هو من قصد خشبة أو حجرا أو بنية على قبر أو غيره) ئەگەر پێی وتی شیرك مەبەستی ئەوەیە کە کەسێك داریك بەردێك یان بینایەك کە لەسەر قەبرێك دروست کراوە مەبەستی ئەمانە بێ (يدعون ذلك ويذبحون له يقولون : إنه يقربنا إلى الله زلفى ويدفع الله عنا ببركته ويعطينا ببركته ، فقل : صدقت) ئەگەر پێشت بلێ شیرك ئەوەیە کە هەر کەسێك دارێك بەردێك شتێك بپەرستێ هاواری بکا مەبەستی بێ کە داوایان لێ بکا و وە حەیوانیان بۆ سەربرێی وە عیبادات بکا وە ئەوانە بلێن بۆ ئەمانەی ئەکەین وە نزیکمان ئەکەنەوە لەخوا

وه خوا دەفعی بەلاّمان لیّ ئەکا بەبەرەکەتی ئەمانە . بلیّ والله راست ئەکەی ئەمەیە شیرك . (وهذا هو فعلكم عند الأحجار والأبنية التي على القبور وغيرها) ئائەمەیە ئیشی ئیّوە لەلای ئەو دار و بەردانەی کەوا ئەیپەرستن لەلای ئەو قەبرانەی کەوا ئەیپەرستن (فهذا أقر أن فعلهم هذا هو عبادة الأصنام فهو المطلوب.) ئەمە إقراری کرد کە فیعلی ئەوانە عیبادەتی ئەصنام ئەوهایە ئەمەیە کە ئیّمە داوای ئەکەین جا ئەمە وەکو ئەو عیبادەتەیە کە ئیّوەش ئەیکەن (ويقال له أيضا : قولك : (الشرك عبادة الأصنام) هل مرادك أن الشرك مخصوص بهذا) ئەگەر بلیّ :وەلا شیرك تەنها ئەوەندەیە تایبەت مەندە بەوەندەوە ! هیچی تر (وأن الاعتماد على الصالحين ودعاءهم لا يدخل في ذلك ؟)بلیّت پشت بەستن بەپیاو چاکان و داوالیّ کردنیان و تەوەکول لەسەر بەستنیان و بانگەواز کردنی ئەوان ناچیّتە ژیّر ئەم بابەتەوە ؟! ئەلیّن (فهذا يرده ما ذكر الله في كتابه من كفر من تعلق على الملائكة أو عيسى أو الصالحين) ئەم قسەیەی کە تۆ ئەیکەی چی رەدی ئەداتەوە خوای تعالی لەقورئان کە کەسانیّك هاتوون موتەعەلیق و پەیوەست بوون بەملائیکە و بەعیسا و صالحینەوە خوای تعالی بەموشریکی لەقەلەم داون ! (فلا بد أن يقر لك أن من أشرك في عبادة الله أحدا من الصالحين فهذا هو الشرك المذكور في القرآن وهذا هو المطلوب) کەواتە پیّویستە ئەو کابرایە إقرار بکا بلیّ ئەوەی کەوا شەیرك لە عیبادەتی خوادا دابنی شیرك بکات لەعیبادەتی خوا و هەر کەسیّك بەشدار کا لەعیبادەتی خوای تعالی جا صالح بیّت یان غەیری صالح ئەوە ئەو شیرکەیە واتا (من دون لله) بیّت ئەوە ئەوشیرکەیە گەیشتنیە مەبەست .

(وسر المسألة أنه إذا قال : أنا لا أشرك بالله) جا وەرە بۆ سیری ئەم مەسئەلەیە ئەم شوبهەیە بابزانین چۆنە ! ئەلیّ من شیرك پەیدا ناکەم بۆ خوای تعالی ! (فقل له : وما الشرك بالله ، فسره لي ؟)دەوەرە شیرکم بۆ تعریف بکە ؟ بزانم شیرك چیە لای تۆ ؟ (فإن قال : هو عبادة الأصنام)شیّخ گەرایەوە تلخیصی بابەتەکە ئەکا پیّمان بلیّ عیبادەتی ئەصنام چیە ؟ (فقل : وما معنى عبادة الأصنام فسرها لي ؟) ئادەی بزانین عیبادەتی ئەصنام چیە بۆمان تەفسیرکە ؟

(فإن قال : أنا لا أعبد إلا الله) دوای وتی لەخوا زیاتر من کەسیتر ناپەرستم ! (فقل : ما معنى عبادة الله ؟) دەپێمان بڵێ عیبادەتی خوا بەتەنها چیە(فسرها لي ؟) بۆمان تەفسیر کە بۆمان ئاشکرا بکە ؟ (فإن فسرها بما بينه القرآن فهو المطلوب) ئەگەر تەفسیری کرد بەوەی قورئان باسی کردوە ئەوە تەواو ئەوە وایە (وإن لم يعرفه فكيف يدعي شيئا وهو لا يعرفه ؟) ئەگەر نەیزانی ئەلێن جا باشە کە تۆشتێك نازانی چۆن إدعای زانینی ئەوشتە ئەکەی ؟! (وإن فسر ذلك بغير معناه) ئەگەر تەفسیری کرد بەغەیری مانای خۆیی (بينت له الآيات الواضحات في معنى الشرك) ئینجا برۆ ئایەتەکانی بۆ بێنە کە باسی بەیانی شیرك ئەکات ! (في معنى الشرك وعبادة الأوثان وأنه الذي يفعلونه في هذا الزمان بعينه)ئەوەی ئەمرۆ خەلك ئەیکا هەر نەفسی ئەوەیە کە خوا لەقورئاندا باسی کردوە . یانی کاتێك کە کابرا ئەلێ (یارسول الله) هاوار (یاعبدالقادر) هاوار ئەلێن نەفسی ئەوەیە کە کاتی خۆی ئەیان وت (یاود ، یایغوس و یا سواع)! یان (یا لات و منات و عزاء) هیچ فەرقی نیە چونکە ئەوانە صالحین بوون لەکاتی خۆیدا داوا کراون لەغەیری خوا تۆش لەئەنبیاء و صالحین داوا ئەکەی هیچ فەرقێکتان نیە (وأن عبادة الله وحده لا شريك له هي التي ينكرون علينا) عیبادەتی خوا بەتاك و تەنها ئەوەیە کەشەریکی نەبێ ئێوە بەئێمە ئەلێن نەخێر بەو شێوەیە نابێ عیبادەت وانیە بەم شێوازە ئینکاری ئەوەمان لێ ئەکەن ! (ويصيحون فيه كما صاح إخوانهم)سەیری ئەو عیبارەتە بکە (ويصيحون فيه كما صاح إخوانهم)! واتا هاوارت لێ ئەکەن هەروەکو برا برا موشریکەکان (ئەبو جهل)ی برایان هاواری ئەکرد کاتی خۆیی کە ئەیان وت (حيث قالوا: أَجَعَلَ ٱلْآلِهَةَ إِلَٰهًا وَٰحِدًا ۖ إِنَّ هَٰذَا لَشَيْءٌ عُجَابٌ)[1] چۆن ئەبێ تەنها داوای (الله) بکرێی بەتەنها ! چۆن ئەبێ تەنها تەنها خوا بپەرسترێی بەتاك و تەنها ! ئەی ئەو پیاو چاکانە جاهیان هەیە ! ئەو پیاچاکانە شەفاعەتیان هەیە ئەو ئەنبیاء و رسولانە هەتا کۆتاییەکەی ! بەعام ئەم قسانەمان بۆ ئەکەن چۆن تۆ ئەوانە مەنع ئەکەی لەئێمە !؟ نەفسی قسەش نیە ئەوانەی ئەمرۆ ئەیکەنەوە !؟ هەمان قسەیە ، برۆ پێیان بلێ بەس لەخوا داوا بکە بەس خوا داوا بکە دڵی دائەخرێی ئەلێ چۆن لەپێغەمبەر داوا نەکەم ﷺ! چۆن (عبدالقادر) داوانەکەم ! تۆ داوا کردنت تەنها لەخوادا تەسك کردەوە ئەوهامان پێ ئەلێن ئەوەندە رقیان لەتوحیدە ! ئەگەر

[1] : سورة ص اية : ٥

بەتەنها داوا لەخوا بكرێی دلیان بێزار و بێتاقەت ئەبیٚ و دائەخرێی لەغەیری خوا داوا بكرێی دڵیان ئەكرێتەوە ! ئەم بابەتە پەیوەست نیە بەدوعای كەسەكان وەكو نەزر و صەلات و ئەوبابەتانە بەتەنها چونكە ئەمڕۆ كێشەكە زۆر لەوە گەورەترێكە ئاگاداربە یانی شوبهە و چەواشەكارییەكان زۆر لەوە گەورەترن ئێستا علمانیەك ئەچێ دەستوری كەسێك قبول ئەكا ناوی نانێت شیرك ! ئەلیٚ خۆمن نالێم ئەو كەسە دونیای دروست كردوە ئەو ڕێنمایم ئەكا ئەی ڕێنمایی كردن شیرك نیە ! وەرە شیركم بۆ تەعریف كە وەرە عیبادەتم بۆ تەعریف كە ! ئابەم جۆرە ڕەددانەوە تۆ ئەتوانی ڕەدی هەموو ئەو جۆرە موشریكانە بدەیتەوە چ صۆفی و دەورێش بیٚ چ علمانی بیٚ چ كەسێكی دونیایی بیٚ بێت تەنها دونیا بپەرستێی ئەوانە دونیا ئەپەرستن ، تۆ بەقسەی كەسانێك ئەكەی لەغەیری خوا ! تۆ ئەوامیر لەغەیری خوا وەرئەگریی كەواتە تۆ موشریكی ! هەروەكو چۆن كابرا داوا لەغەیری خوا ئەكا موشریكە تۆش بەهەمان شێوە موشریكی جا ئەگەر ئێمە وایان پێی بلێن بلێن بەس خوا وەرە بەس خوا بپەرستە وەرە بەس داوا لەخوا بكە وەرە بەس ڕێنمای لەخوا وەربگرە ئەو تۆیی دروست كردوە ئەبیٚ بەس ڕێنمای لەو وەربگریی هاوارت لیٚ ئەكا ئەلێن (أَجَعَلَ ٱلۡأٓلِهَةَ إِلَٰهٗا وَٰحِدًاۖ إِنَّ هَٰذَا لَشَيۡءٌ عُجَابٞ)[1] چۆن ئەبیٚ ڕێنمایی لەیەك كەس وەربگرین ئەها ئەمڕۆش سەیركە ئازادی ئازادی ! ئەلیٚ من ئازادم لەوە دیموكراتی وەرئەگرم ئازادم لیبرالیم ئازادم وەطەنیم ئازادم فلان شتیم فلان شتیم هەتا داوای سەر بە ئەمریكام سەر بە ڕوسیام سەر بەصینم سەر بەفلانم سەر بەماركسم یانی ئەم ناوانەت بۆ دەهێنی ناویشی نانێت شیرك ئەمە بۆخۆی شیركە ئەمە بۆخۆی هاوبەشی پەیدا كردنە بۆ خوای تعالی چونكە تۆ ڕێنمایت لەغەیری خوا وەرگرت ئینجا ئەو بەشیركی بزانی یان نەزانی تەبعەن ئەوان هیچ كاتێك بەخۆیان نالێن موشریك . شەیتان بەخۆی ئەلیٚ موشریك و كافر ؟ كیٚ هەیە بەخۆی بلیٚ موشریك و كافر . شەیتان كاتێك كە كەسێك كافر ئەكا شیركی پێی ئەكا یەكسەر ئەلێت (إني برئ) من بەریم لەو شیركە ! خۆی لیٚ بەرائەت ئەكا (إِنِّيٓ أَخَافُ ٱللَّهَ رَبَّ ٱلۡعَٰلَمِينَ)[2] ئەلێت (إِنِّيٓ أَخَافُ ٱللَّهَ رَبَّ ٱلۡعَٰلَمِينَ) بەداخەوە ئەمڕۆ چەندەها شتی سەیر سەیر ئەبیستین شەخص ئەهێنین بۆ نمونە دانیشتنی ئیسلامی و علمانیەكان ئەبیٚ ! لەمیدیاكاندا سەیرئەكەی پرسیاریان لیٚ ئەكەن

[1]: سورة ص اية :٥
[2]: سورة الحشر اية : ١٦

ئەلیٚ ئەوە کافرە ئەلیٚ من کەس کافر ناکەم ئەلیٚت ! ئەلیٚ کیٚ کافرە ئەو کەسەی کە بەخوٚی بلیٚ کافر کافری ئەکەم باشە کەس هەیە بەخوٚی بلیٚت کافر کەس هەیە بەخوٚی بلیٚت من کافربوویمە مەگەر کەسیٚك زوٚر زوٚر هەتا بلیٚت بیٚعەقل بیٚ هیچ نەزانی لەسیاسەتی روٚژانی هیچ نەزانی خەلٚکی لەخوٚی هارکا بلیٚ ئا من کافرم بەخوا و بەپیٚغەمبەر و ﷺ و بڕوام بەوشتانە نیە ! ئاوها بلیٚ بەو شیٚوەیە بەلاٚم علمانیەکان زوٚر مونافیقن نایەن بلیٚن من کافرم ئەلیٚن (بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ)[1] مردوەکیان هەبیٚ ئەلیٚن خوا بەبەهەشتی شاد بکا یان ئەوەتا سەیرکە ئیٚستا زوٚر بەی علمانیەکانی ئیٚستا کە لەکاتی خوٚیدا ئەو پەری چەپ رەووبوون ئیٚستا هەموو زمانیان بریتیە لە (إن شاءالله) ئەلیٚت إن شاءالله بەیانی ئەچین بوٚ پەرلەمان بە ئیزنی خوا بەپشتیوانی خوا ئەها بزانە ناوی خوات بوٚ ئەبا بوٚ ئەوەی بوٚت برازیٚنیتەوە بوٚئەوەی بوٚت ئاسان کا کە توٚ باوەرت وابیٚ کە ئەو شەخصە باوەری بەخوا هەیە باشە بڕوابوون بە خوا هەر ئەوەندەیە کە بلیٚت خوا هەیە ئەوە (جەهمی کوری صفوانە) کە کافر کرا لەکاتی خوٚیدا خوٚ شەیتان لەهەمووتان لەباشتر خوا ئەناسی لەهەمووتان باشتر بڕوای بەبەهەشت و بەجەهەنم هەیە ! شەیتان یەك ئیشی نەکرد سەجدە بەرە نابەم ئیٚوە چەندەها ئەمری خواتان شکاندوە چوٚن پیٚی کافر نابن ئەوامیری خوا کە بەتەکەبورر ئەشکیٚنی چوٚن پیٚی کافر نابی جالیٚرە ئەبیٚ ئاگاداریی ئەوە بین مەسەلەی شیرك و مەسەلەی عیبادەت تەعریفی داوا بکەین لەخەلکەکە بلیٚن وەرە جاریٚکیکیە وەرە ئیسلام پیٚناسە بکەنەوە شیرك پیٚناسە بکەنەوە کە توٚ ئەلیٚ من خەلك کافر ناکەم بزانم وایە یانی جوٚین بەخوا ئەدا ئەلیٚ من کافری ناکەم جایهلە .

شیٚخ (فوزان) ئەلیٚت :

(يبين الشيخ رحمه الله أن الشرك ليس مقصورا على عبادة الأصنام) ئالیٚرەدا شیٚخ (محمدی کوری عبدالوهاب) لەرەد دانەوەی ئەم شوبهەیە کە شوبهەی شەشەمە رەدی ئەوانە ئەداتەوە کە گوایە ئەوان وائەزانن کەوا شیرك بریتیە لەوەی کەوا بەردیٚك بتاشی و سەجدەی بوٚ بەریت ! هەر ئەوەندەیە شیرك بوٚیە هاوار کردن بوٚ پیٚغەمبەران (عليهم الصلاة والسلام) بوٚ ئەولیا و صالحین بەشیرك نازانن (لأن المشركين الأولين منهم من يعبد الملائكة ، والملائكة أصلح

[1]: سورة الفاتحة اية : ١

الصالحین كما قال تعالی : بَلۡ عِبَادٞ مُّكۡرَمُونَ ۝٢٦ لَا يَسۡبِقُونَهُۥ بِٱلۡقَوۡلِ وَهُم بِأَمۡرِهِۦ يَعۡمَلُونَ ۝٢٧ يَعۡلَمُ مَا بَيۡنَ أَيۡدِيهِمۡ وَمَا خَلۡفَهُمۡ وَلَا يَشۡفَعُونَ إِلَّا لِمَنِ ٱرۡتَضَىٰ وَهُم مِّنۡ خَشۡيَتِهِۦ مُشۡفِقُونَ ۝٢٨ ۞ وَمَن يَقُلۡ مِنۡهُمۡ إِنِّيٓ إِلَٰهٞ مِّن دُونِهِۦ فَذَٰلِكَ نَجۡزِيهِ جَهَنَّمَۚ كَذَٰلِكَ نَجۡزِي ٱلظَّٰلِمِينَ)[1] وتمان شێخ (فوزان) ئەلێ : شێخ (محمدی كوری عبدالوهاب) بەیانی ئەكا كە شیرك تەنها ئەوەندە نیە تۆ بت بپەرستی بەتەنها ئەوە شیركە بەلاَم شیركی تریشمان هەیە لەبەر ئەوەی موشریكینی پێشوو مەلائیكەیان ئەپەرست كە ئەوانە (أصلح الصالحین)بوون سەیری كە خوای گەورە لەقورئاندا فەرموویەتی (بَلۡ عِبَادٞ مُّكۡرَمُونَ) ئەوانە كەسێك نین بپەرسترێن بەلكو ئەوانە عەبدن پەرستراو نین ! وە ڕێزلێنراون لەلای خوای تعالی ئەوانە بەبێ ئەمیری خوا هیچ شتێك ناكەن خوای تعالی ئاگاداری هەموو كار و كردەوەیانە هەموو وتەیانە هەموو جموجۆلەكیانە چی بكەن و چی نەكەن ئەوە ئەوانە شەفاعەت ناكەن إلا بۆ كەسێك نەبێ خوا لێ ڕازی بێ وە لەخوا زۆر زۆر ئەترسن وەهەركەسێك لەوان بلێ ئەبێ من بپەرسترێم بەقسەم بكرێی بەقسە بكرێم هاوارم بۆ بكرێی عیبادەتم بۆ بكرێی ئەوە خوای تعالی ئەفەرمووێی من تۆ لەی لێ ئەستێنم بەئاگری دۆزەخ هەر مەلائیكەیەك وابلێت ئاوهاش هەر زالمێكی تر هەر كافرێكی تر ئەو قسەیە بكا من تۆڵەی لێ ئەسێنمەوە هەر كەسێك بلێ داوا لەمن بكەن هەركەسێك بلێ ڕێنمای من وەربگرن لەغەیری خوای تعالی خوای تعالی ئەلێت :بەجەهەنم تۆڵەی لێ ئەستێنم ! (ومنهم من یعبد الصالحین) هەبوو صالحینی ئەپەرست خوای تعالی ئەفەرمووێی (أُوْلَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ يَدۡعُونَ يَبۡتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ ٱلۡوَسِيلَةَ أَيُّهُمۡ أَقۡرَبُ وَيَرۡجُونَ رَحۡمَتَهُۥ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُۥٓ)[2] ئەوانەی ئێوە داوایان لێ ئەكەن لەغەیری خوای تعالی ئەوانەی كە ئێوە دەیان پەرستن لەغەیری خوای تعالی ئەوان بۆخۆیان (ئەنبیاء صالحین و مەلائكانە) خۆیان پێشبركێی ئەكەن لەكاری عیبادەتدا لەئەنجامدانی كاری عیبادەت كامیان زیاتر بچێتە پێشەوە بۆلای خوای تعالی بەعیبادەتەكەی وە ئەوانە ڕجای ڕەحمەتی خوایان هەیە لەخوا ئەترسن ئێوە چۆن ئەیان پەرستن ئێوە چۆن داوایان لێ ئەكەن ، جا شێخ (فوزان) ئەلێ ئەم ئایەتە وتراوە (قیل إنها نزلت فیمن یعبد عزیرا والمسیح من الأنبیاء) وتراوە بۆ ئەوانە هاتۆتە خوارەوە كەوا ئەوانەی

[1]: سورة الأنبياء اية : ٢٦-٢٩
[2]: سورة الإسراء اية : ٥٧

كە عوزێریان ئەپەرست یاخود ئەوانەی كە مەسیحیان ئەپەرست پێغەمبەر عیساء (علیه الصلاة والسلام) یاخود (وقیل : نزلت في قوم كانوا یعبدون الجن فأسلم الجن) لەسەر كەسانێك ئەم ئایەتە هاتۆتە خوارەوە كەوا جنیان ئەپەرست جنۆكەكان موسلمان بوون كە موسلمان بوون چی ئەكەن بە تبیعەتی حاڵ عیبادەت ئەكەن پێش بركێی ئەكەن بۆ خوای تعالی كەواتە ئەوی ئەو كەسانەی كە ئەو هەموو جنە ئەپەرستن ئەمان بۆ خۆیان عیبادەتی خوا ئەكەن لەبرین لەو عیبادەتەی كە ئێوە بۆیان ئەكەن وە ئەوان پێش بركێی ئەكەن بۆنزیك بوونە لەخوای تعالی یە (ولم یعلم من یعبدهم من الإنس أنهم أسلموا) ئەوانەی لەئینسانەكان ئەیان پەرستن ئەم جنۆكانەیان ئەپەرست نەیانزانی كە موسلمان بوون وە خوای تعالی ئەلێت ئەوانەی ئێوە دەیان پەرستن لەغەیری خوا خۆیان عیبادەت بۆ خوا ئەكەن ئەو وەسیلەیەی كە خوا لێرەدا بەكاری هێناوە باسی كردوە یانی عیبادەت یانی عمەلەی صالح نەك وەسیلە بەو مانایەی طلبی شەفاعە ئاگادار بە كە لیمەی وەسیلەیە یەكێكە لەو چەواشاكارییانەی كە صۆفی و دەروێشەكان خەڵكی پێی گومرا ئەكەن ئەلێن وەسیلە پێغەمبەر وەسیلەمانە ﷺ یانی چی ئەمە واتا داوای لیّ بكەین ! وەسیلەیە ئەوە نیە وەسیلە تۆ عیبادەت كەی بچیتە پێشەوە بۆ لای خوای تبارك وتعالی (وقیل : نزلت في قوم كانوا یعبدون الجن فأسلم الجن ولم یعلم من یعبدهم من الإنس أنهم أسلموا) ئەمە واوتراوە كە ئایەتەكان لەسەر ئەوانە هاتۆتە خوارەوە .

(والمقصود من ذلك أن الله ذكر أن المشركین الأولین منهم من یعبد الأصنام والأشجار والأحجار ومنهم من یعبد الأنبیاء والصالحین ، وسوى بینهم في الحكم وحكم علیهم بالكفر والشرك) خوای تعالی ئەفەرموویی موشریكانی پێشوو بەلیّ تێیاندا هەبووە دار و بەرد و ئەوشتانەیان پەرستوە ! وە تێشیاندا هەبووە پێغەمبەران و صالحینیان پەرستوە! وە خوای گەورە هەموویان لەیەك حوكم باس كردوە فەرقی نەكردوە لەنێوان ئەوانەی كەوا داوا لەپێغەمبەرێك بكات یان داوا لەبەردێك بكات هیچ جیاوازی نیە (وحكم علیهم بالكفر والشرك) وە ئەوانی كافر و موشریك كردوە (وأنت أیها المشبه ترید أن تفرق بین من عبد الأصنام ومن عبد الصالحین فتفرق بین ما جمع الله وهذا من المحادة لله سبحانه وتعالى) تۆش ئەتەوێت چی بكەی ؟! ئەتەوێت فەرق بكەی لەنێوان كەسێك كە عبدایەتی بۆ صەنم كردوە لەگەڵ

كەسێك كە عەبدایەتی بۆ پێغەمبەر كردوە نەخێر جیاوازی نیە عەبدایەتی هەر عەبدایەتیە إلا بۆ خوا ئەكرێت بۆ كەسیتر ناكرێت (هذا وجه رد هذه الشبهة حيث تبين أنه لا فرق بين شرك الأولين وشرك هؤلاء الذين يدعون الإسلام) ئاگادار بە شێخ (فوزان)ئەلێت چۆن ئەم شوبهەیە ڕەد ئەكەینەوە ئەلێن هیچ جیاوازی نیە لەنێوان شیركی ئەوەلین و شیركی ئێستا یەك جیاوازی نیە لەنێوانیان ئەوانەی إدعای ئیسلام ئەكەن یانی حوكم نادات بەموسلمان بوونیان ئەمەش ڕەدە بۆ ئەو تیَ نەگەیشتوانەی ئەمڕۆ كە ئەلیَ نا ئەوەی هاوار كاتە غەیری خواتعالی ئێمە ناتوانین پێی بلێن موشریك ئەلێن قولەكە شیركە بەس خۆی موشریك نیە دەی وەالله كاكە موشریكە فەرقی چیە لەگەل (ئەبو جهل) چ فەرقێكیان هەیە (وهم يعبدون القبور والأولياء والصالحين لأنهم لا يعرفون أن هذا شرك ، وهذه نتيجة الجهل بعقيدة التوحيد الصحيحة والجهل بما يضادها من الشرك فإن من لا يعرف الشرك يقع فيه وهو لا يدري ، ومن هنا تتضح ضرورة العناية بدراسة العقيدة الصحيحة وما يضادها.) ئەبیَ ئاگادار بن ئەوانە كە إدعای ئیسلام ئەكەن لەكاتێكدا قەبر ئەپەرستن و پیاو چاكان ئەپەرستن پێغەمبەران و صالحین ئەپەرستن ئەوانە نازانن شیرك چیە ، ئایا بەم نەزنینەیان حوكمەكەیان لەسەر لائەچێت چەندجارمان باس كردوە كە شیرك بەنەزانین بیكەی و بەزانین بیكەی تۆ موشریكی (من وقع فى شرك وقع شيرك عليه) ئەمێنیتەوە سەر عەزابدان وەكو چەند جار باسمان كردوە ئایا ئەو كەسەی كە نەزانیت عەزاب ئەدرێی لەسەری ئەلێن نا إختبار ئەكرێی لەڕۆژی قیامەت ،ئەی ئەگەر زانی موعەزەب ئەبێت ئەما ئەو شەخصە موشریكە بەلیَ موشریكە جاهیل بیَ و غەیری جاهیل موشریكە و (أشركه) مانای نیە كابرا شیرك بكات و بلیَ موشریك نیە ! بلیَ (یا رسول الله) بلیَ وەالله ئەو كابرایە راستە وتویەتی (یارسول الله) شیركە بەس موشریك نیە چۆن موشریك نیە ؟! جا لەبەر ئەوە ئاگاداری ئەمە بن شێخ لەكۆتایەكەیدا ئەلێت (ومن هنا تتضح ضرورة العناية بدراسة العقيدة الصحيحة وما يضادها.) كەواتە پێویستە لەسەر موسلمانان لەشیرك و لەتوحید بكۆلنەوە لەعیبادەت ئەم كەلیماتانە تعریف و پێناسەكەیانیان بەجوانی شارەزا بن ،ئیسلام بزانین ئیسلام چیە والله ئەو كەسەی نوێژبكا و علمانی بێت نە لەعلمانی تیَ گەیشتوە نە لە نوێژ تیَ گەیشتوە نە ئەمەیانە نە ئەمەیتریانە ئەگەر علمانیت نوێژی چی ئەكەیت ! ئەگەر نوێژئەكەیت بۆچی علمانیت ! نابیَ ئاخر ئەمە

شیرکە ئەمە ضلالەت و گومراییە تۆ لەئیسلام تێ نەگەیشتووی لە نوێژەکەت تێ نەگەیشتووی تۆ لەنوێژەکەت ئەلێت (إِيَّاكَ نَعۡبُدُ وَإِيَّاكَ نَسۡتَعِينُ)[1] یانی خوایە تەنها من عیبادەت بۆتۆ ئەکەم تەنها بۆتۆ عیبادەت ئەکەم تەنها لەتۆ ڕێنمایی وەرئەگرم کەچی دوایش ئەچی لەغەیری خوا ڕێنمایی وەرئەگرێت یانی ئەمە تناقضە ئەمەیان ئەمە هەلت وەشاندەوە تۆ ئیشەکەت بۆیە ئەبێ بزانیت ئیسلام چیە ! ئەبێ بزانیت شیرك چیە ! ئەبێ بزانیت بیدعە چیە ! ئەم تعریفات و پێناسانە لەشوێنی خۆی وەربگرە ئاگادار بە نابێ لەهەموو کەسێکی وەربگرێی کە نەزانی تەعریفەکەی چونکە ئێستا ئەوەتا لەموشریکین بپرسە بلێ شیرك چیە ؟! ئەلێ ئەوەیە کە تۆ سجدە بۆ صەنەمێك بەریت ئەوەیە شیرك لای ئەو ! ئەوە هەلەیە شیرك ئەوەیە کە عیبادەت بۆ غەیری خوا بکرێت ئەگەر پێغەمبەریش بێت ﷺ شیرك ئەوەیە کەتۆ ڕێنمایی وەرگریی لەغەیری خوای تبارك وتعالى ئینجا سەیرکەن خودی پێغەمبەر خۆی ﷺ خوای تعالى پێ ئەلێت (وَلَوۡ تَقَوَّلَ عَلَيۡنَا بَعۡضَ ٱلۡأَقَاوِيلِ ﴿٤٤﴾ لَأَخَذۡنَا مِنۡهُ بِٱلۡيَمِينِ)[2] پێغەمبەری خوا ﷺ شتێك بلێ کە خوا نەی وتبێ خوا ئینتقامی لێ ئەستێنی کەواتە خودی پێغەمبەر خۆی ﷺ گەیەنەرە بەس یانی ئەو ئەو فەرمانانەمان پێ ڕائەگەینێی کە خوا پێی داوە نەك لەخۆیەوە بێت شتێك بلێ بەکەیفی خۆی بەکەیفی خۆی نیە ! لەبەر ئەوە خوای تعالى پێ ئەفەرموێی (بَلِّغۡ مَآ أُنزِلَ إِلَيۡكَ مِن رَّبِّكَ)[3] ئەلێ ئەوەی بۆت هاتوە بەلاغی بکە بیگەینە ئەگەر نەیگەیەنی تۆ زالمی ئینتقامت لێ ئەستێنی خوای تعالى. کەواتە ئاگادار بین زۆر پێویستە تەعریفی شیرك و عیبادە وبیدعە و سوننە و فیسق ئەم تەعریف و پێناسانە لە شوێنی خۆی وەربگرین .

شوبهەی حەوتەم :

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەلێ :(فإن قال) ئەگەر کابرای موشریك وتی (إنهم لم يكفروا بدعاء الملائكة والأنبياء ، وإنما كفروا لما قالوا : الملائكة بنات الله ، ونحن لم نقل : إن عبدالقادر ولاغيره ابن الله)ئەگەر کابرای موشریك کە هاوار ئەکات (یاعبدالقادر یارسول الله ﷺ) تۆ پێ ئەلێت ئەمە شیرکە ئەمە کوفرە ئەو بێت ئەم شوبهەیەت بۆ بهێنێت بلێ ئاخر

[1] : سورة الفاتحة اية :٥
[2] : سورة الحاقة اية : ٤٤-٤٥
[3] : سورة المائدة اية : ٦٧

رابردوان ئەوان کە داوایان لەمەلائیکە کردووە لە ئەنبیاء کردوە بەوە کافر نەبوون ! ئەلێ بەوە کافربوون کە وتوویانە مەلائیکە کچی خوان بەمە کافر بوون خۆ ئێمە نالێن (عبدالقادر) کوری خوایە یان غەیری ئەو کوری خوایە ! ئەمە شوبهەکەیانە !.

وەلامەکەی :

(فالجواب : أن نسبة الولد إلي الله تعالي كفر مستقل) ئێمە باجارێی بزانین ئەمەی کە تۆ باسی ئەکەی بەوە کافربوون وتویانە ئەمە کچی خوایە ئەمە خۆی لەخۆیدا کوفرێکی موستقیل و سەربەخۆیە بەمە هەرکەسێك بلێ مەلائیکە یاخود صالحین یاخود ئەنبیاء کور و کچی خوان ئەمە بۆخۆی کافر بوو لەم لایەنەوە بەسەربەخۆیی بەبێ ئەوەی شتی تری بخەینە پالیدا (قال الله تعالى : قُلْ هُوَ ٱللَّهُ أَحَدٌ ۝١ ٱللَّهُ ٱلصَّمَدُ)[1] خوای گەورە بەپێغەمبەر دەفەرمووێت ﷺ تۆ بلێ ئەوە خوایە کەوا بێ نظیرە واتا هیچ کەسێك وەك خوا نیە (أَحَدٌ) وەك وتمان واتا لەسیفاتەکانیدا کەس وەکو خوا نیە واحید واتا ذاتی یەکە بەس أحد واتا لەسیفاتدا کەس وەکو خوای گەورە نیە (والأحد : الذي لا نظير له) هاو وێنەی نیە خوای تعالى (ٱللَّهُ ٱلصَّمَدُ) خوای تبارك وتعالى جێ راز ونیاز و مەبەستەکانمانە ئێمە ئەو مەبەستمانە لەهەموو کردەوەکانمان لەهەموو داواکارییەکانمان هاوار و هانا بۆ ئەوئەبەین عیبادەت بۆ ئەو ئەکەین ئەو مەبەستمانە ، با سەیری ئەم ئایەتە بکەین ئەم ئایەتە کە خوای تبارك وتعالى کە باسی کردوە فەرموویەتی : خوای تبارك وتعالى تاك و تەنهایە خوای تعالى جێ گای مەبەستی عەبدەکانیەتی ئەلێ (والأحد : الذي لا نظير له ، والصمد : المقصود فی الحواج) واتا کەلیمەی أحد ئەوەی کە هاو وێنەی نیە ئەو خوایەی کە هاو وێنەی نیە وەك ئەو هەر نیە ! ئەو صەمەدیش ئەوەیە کە خەڵکی کردوویانە بەجێگای مەبەستی خۆیان لەوەی کەهاوار و هانای بۆ ئەبەن عیبادەتەکان بەتەنها بۆ ئەو دەگەرێنەوە ، شێخ ئەلێ :(فمن جحد هذا فقد كفر) هەر کەسێك ئائەمە ئینکاری بکات کافر ئەبێ کە بلێ خوای تبارك وتعالى بێ وێنەیە خوای تعالى جێ گەی راز و نیاز و مەبەستەکانمانە (ولو لم يجحد اخر السورة) ئەگەر سورەتەکەش ئینکاری نەکا بۆنمونە سەیری کەن سورەتەکە زۆر وردە ئاگادارین

[1] :سورة الإخلاص اية : ١-٢

لەسورەتەكەدا دوو شتی تێدا ئەبینیتەوە (قُلْ هُوَ ٱللَّهُ أَحَدٌ ۝١ ٱللَّهُ ٱلصَّمَدُ)[1] لەدوایدا ئەلێت (لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ)[2] ئەوانە نالێن خوا مندالی هەیە برگەی یەكەم باسی مندالی كرد ؟! نەخێر ، برگەی دووەمی ئایەتەكە سەیركە (قُلْ هُوَ ٱللَّهُ أَحَدٌ ۝١ ٱللَّهُ ٱلصَّمَدُ) ئەمە باسی ئەوە ئەكات كە خوای تبارك وتعالی ئەبێ بپەرسترێت نابێ كەسیتر بپەرسترێت لەو زیاتر ئەمە بۆ خۆیی كوفرێكی سەربەخۆ و موستەقیلە ئەگەر لە غەیری خوا زیاتر بپەرستی ، برگەیەكی تر (لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ) نە ئەوالادی هەیە نە وەلد ئەمەش برگەیەكی ترە ئێوە كەئەلێن ئێمە ئەلێن (عبدالقادر) كوری خوا نیە ئەوەیە كە ئەوانی پێ كافر بوون كە ئەیانوت مەلائیكە كچی خوان خۆ ئێمە نالێن (عبدالقادر) كوری خوایە ! ئێمە ئەلێن راستە ئەوە بۆ خۆیی كوفرێكی سەربەرخۆیە كەواتان نەوتوە بەلاّم لەهەمان كاتدا چیتان وتوە و چیتان كردوە كێشەكەتان ئەوەیە كە هاوار ئەبەنە غەیری خوا ئەمەش كوفرێكی ترە كەواتە ئێوە ئەمە بە كوفر نازانن ! ئەمە خۆیی كوفرە ئەویتریشیان هەر كوفرە ! تۆ هاوار كردنە غەیری خوا بەعیبادەت ئەزانێ تۆ ئەمە ناویی ئەنێت وەسیلە ناوی ئەنێت تقرب ئەمە بۆخۆیی شیركە كەواتە بەبێ ئەوەی ئەوەش بلێت (ولو لم يجحد اخر السورة) واتا ئەگەر كابرا بلێت خۆ من نالێم ئەمە كوری خوایە ، ئەوەتا خوای گەورە ئەفەرمووێت ئەلێت كوری نیە (لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ)[3] تۆ جحدی ئەمە ناكەیت با جحدی ئەمەش نەكەیت بەس هاتوویت لەم لاوە هانات بردۆتە بەر كەسێك كە ئەوە بەشەرە و مخلوقە نابێ عیبادەتی بۆ بكەی خوای گەورە خۆیی عیبادەتی بۆ ئەكرێت ئەو صەمەدە ئەو جێگای راز و نیازەكانمانە ئەو شایەنی ئەوەیە كەتۆ هاواری بۆ بكەیت نەك (عبدالقادر) ئەوانیتر ، ئینجا دواتر شێخ ئایەتێكی تریان بۆ دەهێنیتەوە ئایەتەكە ئەگەر وردبیتەوە هەردوو شتەكەی تێدایە واتا هەردوو كوفرە سەربەخۆكەی تێدایە سەیركە (مَا ٱتَّخَذَ ٱللَّهُ مِن وَلَدٍ)[4] ئەوانیش ئەلێن بەلێ خۆ ئێمە نەمان وتوە كەوا مندالی هەیە (مَا ٱتَّخَذَ ٱللَّهُ مِن وَلَدٍ) خوای تعالی مندالی نیە مندالی بۆخۆیی دانەناوە دووەم (وَمَا كَانَ مَعَهُۥ مِنْ إِلَٰهٍ)[5] پەرستراوێكی تری لەگەل نییە ! كەسێكیتری لەگەل نیە كە شایستەی ئەوە بێت كەوا

---

[1] :سورة الإخلاص اية : ١-٢

[2] : سورة الإخلاص اية :٣

[3] : سورة الإخلاص اية :٣

[4] : سورة المؤمنون اية : ٩١

[5] : سورة المؤمنون اية : ٩١

هاواری بۆ بکەیت ، کەواتە هەردوو برگەکەی تێدایە ئەوان برگەی یەکەم دانانین کە مندالەکەیە بەس برگەی دووەمیان دانا غەیری خوایان کرد بە (إله) تەبعەن تەواوی ئایەتەکە ئەلێت (إِذًا لَّذَهَبَ كُلُّ إِلَٰهٍ بِمَا خَلَقَ وَلَعَلَا بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ ۚ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يَصِفُونَ)[1] جا ئەگەر وابوایە ئەگەر خوایەکی تری لەگەلدا بوایە هەریەك لەو خوایانە ئەچوون کێیان دروست کردوە ئەیان هێنا بۆخۆیان و مەملەکەتێکی تایبەتیان بەخۆیان دروست ئەکرد دوای ئەوە (وَلَعَلَا بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ) ئینجا تەبعەن بۆخۆتان ئەزانن گەورەکان هەموویان چاو لەویتر ئەبرێت ئەبێت خۆیی گەورە بێت ئەوان بەردەبوونە یەکتری و وە دونیا تێك ئەچوو ئەو لەوی ئەدا ئەو خوایە لەو خوایەی ئەدا کەواتە موستەحیلە خوای تبارك وتعالى یەك خوایە وە خەلقیش هەمووی هیی ئەوە وە پاشان ئەفەرموویێت : (سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يَصِفُونَ)[2] خوا زۆر لەوە خاوێنترێکە ئەوان ئابەم شێوەیە وەسفی دەکەن شیرك ئەدەنە پالّی ، کەواتە لێرەدا چەند شتێکمان بۆ دەر ئەکەوێت :

یەکەم: ئەوەی کە خەلّق ئەکات ئەبێت بپەرسترێت مەخلوق ناپەرسترێت .

دووەم: ئەوەی کەوا خەلق ئەکا رێنمایم ئەکا ئەوەی مخلوقە نابێ رێنمایی من بکا بەوەی بێت دەستور و یاسام بۆ دابنێت .

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەلێ : (ففرق بين النوعين) واتا خوای تعالى هەردوو نەوعەکەی جیاواز خست واتا جیاوازی خستە نێوان هەردوو نەوعەکەوە کە هەردووکیان شیرکن :

*جۆری یەکەم : ئەوەیە کەوا خوای تبارك وتعالى مندالی نیە .

*جۆری دووەم : (إله) یّکی تر و پەرستراوێکیتری لەگەل دا نیە .

(ففرق بين النوعين وجعل كلا منهما كفرا مستقلا) هەریەك لەو دوو کوفرەی کرد بە کوفری سەربەخۆ واتا بەهەر یەکێکیان تۆ کافر ئەبی هەتا ئیمانیشت وابێ کەخوا مندالی نیە بەس کە ئیمانت وابوو خوا (إله)ێکیتری لەگەلدایە (إله) بەمانای خالق نا بەلّکو بەمانای (مألوء ،معبود) بەمانای پەرستراو بەقسە کراو عیبادەت بۆ کراو رێنمایی لێوەر گیراو ئەگەر تۆ ئەو

[1] : سورة المؤمنون اية : ٩١

[2] : سورة المؤمنون اية : ٩١

ئیعتقادەت هەبێ کافر ئەبی کەواتە هەردووکیان کوفری موستەقیلن ، پاشان دێتە سەر ئایەتێکی تر (قال تعالى : وَجَعَلُوا۟ لِلَّهِ شُرَكَآءَ ٱلْجِنَّ وَخَلَقَهُمْ وَخَرَقُوا۟ لَهُۥ بَنِينَ وَبَنَـٰتٍۭ بِغَيْرِ عِلْمٍ ۚ سُبْحَـٰنَهُۥ وَتَعَـٰلَىٰ عَمَّا يَصِفُونَ)[1] خوای گەورە ئەفەرموێت کافرەکان (وَجَعَلُوا۟ لِلَّهِ شُرَكَآءَ) هاتن شەریکیان بۆ خوا دانا شورەکائەکان کێ بون (ٱلْجِنَّ) جنیان کرد بە شەریکی خوای تعالی لەکاتێکدا (وَخَلَقَهُمْ) خوای تعالی ئەو جنانەی دروست کردوە کەواتە مخلوق چۆن ئەبێ بپەرسترێت یان خوای تعالی موشریکەکان و جنەکانیشی دروست کردوە چۆن ئەبێ مەخلوق بپەرسترێت کەواتە ! (وَخَرَقُوا۟ لَهُۥ بَنِينَ وَبَنَـٰتٍۭ) هاتن درۆیان بەست بەخواوە کەوا کچ و کوریان بۆ دانا عیسا کوری خوایە و مەلائیکە کچی خوایە ! پەنا ئەگرین بەخوا (بِغَيْرِ عِلْمٍ ۚ) بەمەرجێکیش هیچ زانیاریان بەمە نیە هەر ئفك و درۆیە هەلبەستراوە قسەکەیان خۆ نەهاتوە دەلیلێك و بورهانێك و سولتانێکیان بەدەستەوە بێ کەوا بلێ بەلێ ئەم شتە وایە ئێمە لە لەوحل مخفوظدا بینومانە یاخود خوا عیلمێکی بەئێمە داوە ئێمە لەوێوە ئەمە مان وتوە بۆیە ئەفەرمووێی (سُبْحَـٰنَهُۥ وَتَعَـٰلَىٰ عَمَّا يَصِفُونَ)[2] خوای گەورە خۆیی لەوە خاوێن ئەکاتەوە خوا خاوێنە لەوەی کەوا شەریکی هەبێت و کوری هەبێت لەوەی کەوا زولم بکات لەوەی کەوا نوقسان بێت هەروەها شێخ ئەفەرمووێت (ففرق بين الكفرين) خوای تعالی لەم ئایەتەشدا فەرق و جیاوازی کرد لەنێوان هەردوو کوفرەکەدا دوو کوفرەکەش بریتیە لەوەی سەیریکەن (وَجَعَلُوا۟ لِلَّهِ شُرَكَآءَ)ئەوە کوفری عیبادەیە ئەوە شیرکی عیبادەیە (شُرَكَآءَ) هات شەریکی بۆخوا دانا (وَخَرَقُوا۟ لَهُۥ بَنِينَ وَبَنَـٰتٍۭ) ئەوەش کوفرەکەیترە کەوا کور و کچیان بۆخوا داناوە کەواتە ئەمە رەددانەوەیەکی زۆر بەهێزە لەلایەن شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) بۆ ئەو کەسانەی کەوا ئەلێن خۆ ئێمە نالێن مەلائیکە کچی خوایە بەس ئەوان شەفاعەتیان هەیە و داوایان لێ ئەکەین ئەو داوا لێکردنەش خۆی لەخۆیدا کوفرێکی سەربەخۆیە ئەگەر چیش نەلێت مەلائیکە کچی خوایە والعیاذبالله ، پاشان ئەلێ (والدليل علي هذا أيضا: أن الذين كفروا بدعاء اللات) بەلگە لەسەر ئائەمە ئەوەیە کەوا کافرەکان بەوە کافربوون (أن الذين كفروا بدعاء اللات مع كونه رجلا صالحا لم يجعلوه ابن الله) باشە ئەوانەی لاتیان پەرست قەت بیستوتانە بلێن لات

[1] : سورة الأنعام اية :١٠٠

[2] : سورة الأنعام اية :١٠٠

کوری خوایە ! کەواتە قورەیشەکان کەلاتیان ئەپەرست بەوە واتایە لاتیان ئەپرست هاواریان بۆ ئەکرد با خەڵك لێ تێك نەچێ پەرستن بەومانایە بێت کەوا وایان زانێ بێت لات دونیایی دروست کردوە (لات مخترع مبدع) نا ئەوان ئەیانوت مخلوقە بەڵام شەفاعەتی هەیە لەلای خوای تعالی و جاهی هەیە لەلای خوای تعالی بۆیە ئێمە ئەو ئەکەین بە تکاکار لەلای خوای تعالی ئەمەش عیبادەتە ئەم عیبادەتەش شیرکە پەنا ئەگرین بەخوای تعالی ،ئایا ئەمان وتیان ئەوانە کوری خوایە !؟ نەخێر، کەواتە بەشی یەکەمی عیبادەتەکەیە کە پێ کافربوون (و لم يجعلوه ابن الله، والذين كفروا بعبادة الجن لم يجعلوهم كذلك) ئەوانەشی کە کافربوون بەجن ئەپەرستن و داوایان لێ ئەکرد خۆ نەیان وتوە جن کوری خوایە وایان نەوتوە ، کەوتە ئەبێ ئاگاداربین ئەم شوبهەیە زۆربەشێوەیەکی جوان شێخ ڕەدی داوەتەوە هەر کەسێکیش ئەمرۆ ئەم شتەی وت .

(وكذلك العلماء أيضا في جميع المذاهب الاربعة) لێرەدا دێتە سەر إجماع کەواتە ئەدیلەی بۆ هێناین بەقورئان و بەواقیعی کوفار لەزەمانی خۆیاندا وە إجماعی ئەهلی عیلم ئەهێنیتەوە (في جميع المذاهب الاربعة) إجماعەکەش بریتیە لەوەی (يذكرون في باب حكم المرتد أن المسلم إذا زعم أن لله ولدا فهو مرتد، وإن أشرك بالله فهو مرتد) هەموو زانایان کۆکن لەسەر ئەوەی هەرکەسێك بلێت خوا مندالی هەیە مورتەدە لەکیتابی فقهی لەبابی ریدەدا باس ئەکا (فهو مرتد فيفرقون بين النوعين ، وهذا في غاية الوضوح) مانای چی (فيفرقون بين النوعين) فەرق ئەکەن لەنێوان ئەوەی کە بلێن خوا مندالی هەیە کە کوفرێکی سەربەخۆیە وەلەنێوان ئەوەشی کە تۆ هاوار بەریتە غەیری خوای تعالی کە ئەویش هەر کوفرێکی سەربەخۆیە ئەمەش زۆر ڕۆشەن و ئاشکرایە .

شوبهەی هەشتەم :

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) ئەلێ (وإن قاللك)ئەگەر ئەو موشریکە هات بەتۆیی وت ، ئەوەی کەهاوار دەکا بۆ غەیری خوا و نەزر بۆ غەیری خوا ئەکا ئیتر چ ناوێك لەخۆی دەنی دەرویش وصۆفی هەرناوێك بێ هاتوو بەتۆی وت و ئەم ئایەتەی بۆ هێناویتەوە (أَلَآ إِنَّ أَوۡلِيَآءَ

ٱللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ)[1] دیت بەشوبهەی ئەوە بۆت دیت و بۆت ئەهێنیتەوە کەوا جاهیان هەیە وە ئەمانە لەلای خوای تعالی ڕێزیان هەیە قەدریان هەیە کەواتە چۆن ئەبێ ئەمانە نەکەین بەتکاکار(أَلَآ إِنَّ أَوْلِيَآءَ ٱللَّهِ) (أَوْلِيَآءَ)جەمعی وەلییە دۆستانی خوا ئەوانەی بەقسەی خوا ئەکەن ئەوانەی تەقوایان هەیە (لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ) واتا کاتێك ئەمرن لەبەروو چونیان بۆ ڕۆژی قیامەت بۆ بەرزەخ هەتا ئەگەنە بەهەشت (لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ) واتا خوای تعالی جاریکیتر نایان ترسێنێت نارەحەتیان ناکات ئەو ترسەی کە لەدونیادا کە لەدلیان کۆببویەوە کە لەخوای تعالی ئەترسان بۆ ئەوەی عەزابیان بات ئیتر خوای گەورە ئەو ترسەیان لەسەر لا ئەبات مەترسن تەواو بەرەو ڕەزامەندی خوا و بەهەشت ئەڕۆن (وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ) ئەمانە غەم وپەژارە روویان تێ ناکات لەجێ هیشتنی کەس و کارو خیزان ومندالیان خوای گەورە یارمەتیان ئەدا خوای گەورە سەرپەرشتیان ئەکا. (فقل هذا هو الحق) جا تۆش بلێ منیش ئەلێم ئەوە حەقە ئەولیای خوای تعالی وان ئێمە ئیمانیمان بە ئەولیاء هەیە با ئەوانە نێن بلێن والله ئێمە باوەرمان بە ئەولیاء کانی خوا نیە وە خەلکمان لەدژ کۆبکەنەوە بلین دژی کەرامەتن ودژی ئەولیاکانن نەخێر ئێمە باوەرمان پێ یانە (ولكن لا يعبدون)بەلێ ئەوانە راست بەلام ئەوانە (يعبدون الله لا يعبدون) ئەوانە خوایان پەرستوە نەك ئێمە بیان پەرستین ئێوە داوامان لێ ئەکەن کە بیان پەرستین بەم ئایەتە ئەم ئایەتە ئەوە ناگرێتەوە بەڵکو بەپێچەوانەوە تەواو ئایەتەکە ئەفەرمووێی (ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَكَانُوا۟ يَتَّقُونَ)[2] (يَتَّقُونَ) واتا (يعبدون الله سبحانه وتعالى) ئی کەسێك خۆیی خوا بپەرستێت چۆن ئەبێ بپەرسترێت ! (ونحن لم تنكر الا عبادتهم مع الله وشركهم معه)ئێمە تەنها ئەوەندەمان باسکردوە وتوومانە لەگەل خوادا مەیان پەرستن ئێوە کردووتانن بەشیرك لەگەل خوادا لەعیبادەتدا (والا فالواجب عليك حبهم واتباعهم والاقرار بكرماتهم)واجبە لەسەر هەمووماد ئیمانمان هەبێ بەکەرامەت . کی هەیە لەموسلمانان ئیمانی نەبێ کەوا مەریم یەکیکە لەو کەسانەی کەوا ڕێزی هەبوە لەلای خوای تعالی و کەرامەتیشی پێشکەش کردوە ئەوەتا خواردنی بۆهات زەکریایەکی

[1] :سورة يونس اية : ٦٢

[2] : سورة يونس اية : ٦٣

پێغەمبەر پیێ ئەلیێ ئەمت لەکوێی بوو ئەلیێ لەلایەن خوای گەورە بۆم هاتووە ! چۆن بڕوامان بەکەرامات نیە کەرێزێکی خوایە لەمتەقین ئەیەنێت لەوانەی کەوا بەقسەی خوا ئەکەن لەوانەی کەوا سەمع و طاعەیان بۆخوا هەیە (ولا يجحد) ئینکاری ناکات (كرامات الاولياء الا أهل البدع والضلالات)یەکسەر خۆت بەریی بکە پێیان بلیێ ئەوەی کەوا ئینکاری کەراماتی ئەولیاء ئەکا ئەهلی بیدع و زیغ و ضلالە لەخواریج و معتزیلە تەبعەن خواریج و معتزیلە بڕوایان بەکەراماتی ئەولیاء نیە (ودين الله وسك بين طرفين) دینی خوای تعالی دائیمەن لەنێوان دوو تەرەفی (غالی وجافی)دایە لەنێوان توندرەوان وە لەنێوان ئەوانەی کەوا بەرئەدەن .

باسی نێوانەکان بکەین : دائیمەن لەکتابە عقائیدەکان هاتووە ئەلێن : ئەهلی سوننە لەنێوان مرجیئە و خوارج دایە ، لەنێوان جەبرییە و قەدرییە دایە لەنێوان نواصیب و رافزەدایە سەیرکەن نێوانەکان زۆرن کە ئەملا بەریداوە ئەویتر توند رەویی تێدا کردوە (والا فالواجب عليك حبهم واتباعهم والاقرار بكرماتهم ،ولا يجحد كرامات الاولياء الا أهل البدع والضلالات، ودين الله وسك بين طرفين ، وهدي بين ضلالتين) هودایە ڕێنمایە لەنێوان دوو گومرایەت دا گومرایی توند رەوان و ئەوانەی دین بەرئەدەن (وحق بين باطلين)حەقە لەنێوان دوو باطلدا.

(إثبات أن شرك الأولين أخف من شرك أهل زماننا)

(الأمر الأول : أن شرك الأولين إنما يحصل في حال الرخاء)

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) دەفەرمووی : (فإذا عرفت أن هذا الذي يسميه المشركون في زماننا كبر الاعتقاد هو الشرك الذي نزل فيه القرآن وقاتل رسول الله ﷺ الناس عليه فاعلم أن شرك الأولين أخف من شرك أهل زماننا بأمرين) ئەلیێ بزانە ئەمەی کە ئەمڕۆ موشریکەکان مەبەستی پیێ ئەوەیە کە ئەلێت (يارسول الله ﷺ) بانوێژ وو ڕۆژوو عیبادەتیش بکا ئەوە وەرناگیرێت لەلای خوادا و بەطابوویەوە (لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ)[1] ئەوەی کە مەڕۆ موشرکینی زەمانی ئێمە شێخ باس ئەکات ناویان ناوە (كبر الاعتقاد)مەبەستی ئەم إعقتادە

[1] :سورة الزمر اية ٦٥

ئەوەیە كەوا موشریكەكان صۆفیەكان دەروێشەكان ناویان ناوە بیرو بروای گەورە یان بیروبروا ئەمە مەبەستەكەیان بریتیە لەوەی كەوا بیروبروا لەسەر دوو بەشە لای ئەوان :

*لەلایەك ئەڵێن خوا خالقە (واتا ئەشعەریت كە دێتە پێشەوە بۆ لا الا الاالله تەفسیری ئەكا ئەڵێ (لاخالق ، لا مبدع، لامخترع الا الله) لەبەر ئەوە هەركەسێك بڵێ من ئیمانم هەیە خوا دونیای دروست كردوە لەلای ئەوان موسلمانە و ئیماندارە ! بەس لە ئەهلی سوننە وانیە لەئەهلی سوننەدا ئەڵێ ئەبێ ئەوەشت هەبێ بەلام لا الە بەمانای (مألوە ،مبعود ،موطاع)دێت ئەبێ تۆ بەقسەی بكەی ئەبێ ڕێنمایی لێ وەربگریت ئەبێ تۆ عیبادەتی بۆ بگەڕێنیتەوە ئەگەر تۆ وانەكەی ئیمانیشت وابێ كە خوای تعالی دونیای دروست كردوە هەر موشریكی خەلك لەوانیە بەلایەوە سەیربێ ئەڵێن بەلاتانەوە سەیر نەبێ شیتان ئیمانی وایە كەخوا دونیای دروست كردوە هەروەها (ئەبو جهل) و جەماعەتەكەی ئیمانیان وایە كەوا خوای گەورە دونیای دروست كردوە بەڵام لەكاتێكدا كە موشریك بوون بەچی موشریك بون بەالالوهیەتەكە بەوەی كە خوای تعالی ناپەرستن و عیبادەتی بۆ ناگەڕێنەوە و ڕێنمایی لێ وەرناگرن ، كەواتە ئەمە رەئی ئەكەم بوو كەوا باوەریان وایە كەوا خوا دونیا دروست كردوە .

*دووەم :(إعتقادهم فى الاولیاء) ئەوە إعتقادە كبیرەكەیە كەوا باسكراوە كە ئەڵێن ئەبێ بیروبروای گەورە لەلای ئەواندا ئەوەیە كەوا بروات هەبێ بەو پیاو چاكانە كەوا داواكەی تۆ نقل ئەكەن بۆلای خواتعالی ئەمە لەخوێن و گۆشتیاندایە ئەم بیروبروایە چۆن خوای گەورە باسی قەومی موسا ئەكا ئەڵێت (وَأُشْرِبُوا۟ فِى قُلُوبِهِمُ ٱلْعِجْلَ)[1] عیبادەتی عیجل چووبویە ناو خوێن و گۆشتیانەوە خواردبوویان و لەهەموو گیانیان رەنگی دابوویەوە لەلای صۆفی و دەروێشیش هاواركردن بۆ پیاو چاكان لەخوێن و گۆشتیاندایە نایەتە دەرەوە لەبەر ئەوە هەركەسێك دژی ئەوە بجولێتەوە سەرسەخت ترین كەسن بەرامبەری ئەها خوای گەورە ئەفەرمووێی (لَتَجِدَنَّ أَشَدَّ ٱلنَّاسِ عَدَٰوَةً لِّلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ ٱلْيَهُودَ وَٱلَّذِينَ أَشْرَكُوا۟)[2] ئێستا صۆفی و دەروێش بەدەستیەوە بێ هەركەسێك لەلای ئەوان بلێت ئەولیاء ئەو دەستەلاتەی

---

[1] : سورة البقرة اية :٩٣

[2] : سورة المائدة اية ٨٢

نیه كه ئێمه داوای لێ بكەین نابێ داوای لێ بكەین ڕاستەوخۆ ئەتكوژێت لەناوت ئەبات چونكه ئەو بیروبراو إعتقادی گەورەیه لەلای ئەواندا بۆیه ئەلێت (فإذا عرفت أن هذا الذي يسميه المشركون في زماننا كبر الاعتقاد هو الشرك الذي نزل فيه القرآن) ئینجا باشبزانه ئەی موحید ئەی یەكخوا پەرست ئەمه ئەو شیركەیه كەخوا جل وعلا قورئانی ناردە خوارەوه و فەرمووی شیركه ئەمه یەك ، وەدووەم (وقاتل رسول الله ﷺ الناس عليه) پێغەمبەری خوا ﷺ لەسەر ئەوه قیتالی لەگەل خەلك كرد بۆیه ئەیفەرموو (أمرت أن أقاتل الناس حتى يشهدوا أن لا إلـه إلا الله وأن محمد رسول الله، ويقيموا الصلاة ، ويؤتوا الزكاة)[1] ئەگەر ئەمه بكەن (فإذا فعلوا ذلك عصموا مني دماءهم وأموالهم إلا بحق الإسلام ، وحسابهم على الله تعالى)[2] كەواته پێغەمبەری خوا ﷺ ڕانەوەستاوه لەسەر هیچ كەسێك كەوا ئەگەر بێتوو داوای غەیری خوا كردبێت ئەمری پێكراوه لەلای خوا ملی لێبكەرەوه ، ئینجا بەداخەوه زۆر له كەسانی گێل و گەمژه ونەزان و نەفام دێن باسی ئەوەمان بۆ ئەكەن والله دینی ئیسلام باسی شمشێری تێدا نیه بەرنامەیەكم بیست بەناو ئیسلامیەك موناقەشه ئەكات لەسەر ڕادیۆیەكی عیلمانی ئەلێ بەحیسابی خۆی دیفاع له ئیسلام ئەكا ئەلێ كاكه وەره بەس كەلیمەی سیفم لەقورئان بۆ دەربێنه بزانه لەقورئان هاتووه ! ! علمانیەكه زیرەكتر بوو وتی ئەیٚ نافەرمووی وقاتلهم ، ئەی قیتال به سیف ناكرێت ! لەبەر ئەوەی ناوی سیف نەهاتوه ئەی كەی بەحوجه كه لەئیسلامدا نیه ! ! ئەی ئەوه نیه ئەلێ وقاتلهم ئەو لەو شارەزاتر بوو ، هەی بێ عقل كەوا شەرم ئەكەی باسی كوشتار بكەی لەپێناوی خوا خوای تعالی جیهادی لەچەند شوێن لەقورئاندا باسكردوه هەتا سورەتێك هەیه لەقورئاندا كه ناوی (محمده)علماء ئەلێن ناوێكی تری پێ ئەلێن (قیتال)تۆ بۆ شەرم ئەكەی لەوه ئەی پێغەمبەر ﷺ قیتالی نەكرد لەبەدر دا ئەی لەئوحدا نەیكرد ! ئەی لەخەندقدا نەیكرد ! ئەی نەچوو فتحی مەكه بكا ئەگەر قیتالیانی بكردایه ملی پان دەكردنەوه ئەی خوای تعالی نافەرمووێی (وَكَأَيِّن مِّن نَّبِيٍّ قَاتَلَ مَعَهُ رِبِّيُّونَ كَثِيرٌ)[3] ئەی خوای گەوره نافەرمووێی (وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ

[1]: رواه الشيخان البخاري ومسلم في الصحيحين

[2]: رواه الشيخان البخاري ومسلم في الصحيحين

[3]:سورة ال عمران اية : ١٤٦

﴿وَيَكُونَ ٱلدِّينُ كُلُّهُۥ لِلَّهِ﴾[1] بەداخەوە کەوا قیتال یەکیکە لەگەورەترین عیبادات ئێستا بوە بەوەی کەوا شەرم بکەی کەوا باسی بکەیت بۆتە بە جەردەیی و ڕێگری ئەوەتا هەرکەسێك لەپێناوی خوادا شەربکات پێ ئەلێن جەردە ئەی ئەوەی لەپێناوی هەوا و ئارەزوو ئەوە لەلای ئەوان پاڵەوانە لەلای ئەوان شۆرشگێرە و نیشتمان پەروەرە پەنا ئەگرین بەخوا لەسەر خوا شەر بکە جەردە و پیاو خراپی بەس لەسەر هەوا و ئارەزوو لەسەرهەرشتێکی تر غەیری خوا تعالی تۆ پاڵەوانی ئەوە میزانی ئینسانە گومراو سەرلێشواکانە میزانی خوای گەورە نیە ، ئەمە ئەوە بوو کە پێغەمبەری خوا ﷺ قیتالی لەسەر کرد (فاعلم أن شرك الأولين أخف من شرك أهل زماننا بأمرين) ئینجا ئەلێت کە ئەمەت زانی بزانە باسی شتێکمان بۆ ئەهێنتە بەرچاو کەوا باسی کردوە لە کیتابی (القواعيد الاربعه) لێرەش باسی ئەکاتەوە پێمان ئەلێ لەدوو لایەن کەوا شیرکی موشریکی زەمانی پێغەمبەر ﷺ شیرکەکەیان خفی تر بوە لەوەی ئێستا لەدوولایەن :

یەکەم :(أحدهما : أن الأولين لا يشركون ولا يدعون الملائكة والأولياء والأوثان مع الله إلا في الرخاء) واتا ئەوانەی کەوا هاواریان کردوە لەکاتی خۆشیدا هاواریان کردووە لەکاتیکدا کەوا موشکیلەیان نەبووە لەوکاتانەدا داوایان لە خوا و لەویش کردوە (وأما في الشدة فيخلصون لله الدين) بەس بکەوتبانایە شیدە و ناخۆشی بەهیچ شێوەیەك باسی کەسیتریان نەئەکردو هاواری کەسیتریان نەئەکرد لەخوای گەورە زیاتر ، دەلیلیش بۆ ئەمە (كما قال تعالى: ﴿وَإِذَا مَسَّكُمُ ٱلضُّرُّ فِى ٱلْبَحْرِ ضَلَّ مَن تَدْعُونَ إِلَّآ إِيَّاهُ ۖ فَلَمَّا نَجَّىٰكُمْ إِلَى ٱلْبَرِّ أَعْرَضْتُمْ ۚ وَكَانَ ٱلْإِنسَٰنُ كَفُورًا﴾)[2] ئەگەر لەبەحردا توشی ڕەشەبا و مەوجی گەورە بوون کەوا بخنکابانایە بزر ئەبوو ئەوەی لەکاتی ووشکانیدا داوایان ئەکرد إلا خوا نەبێ وە لەبەحردا تەنها داوای خوایان ئەکرد وە لەکاتیکدا کەوا خوا ڕزگاری کردن ئەوانی خستە وشکانی هەشتان شیرکیان کردەوە وە بەڕاستی ئینسان کافرە بەڕاستی ئینسان ئیمانی لادەبات ئیمانی دادەپۆشیت بەو کوفر و شیرکەی کەوا دەیکات . وە ئایەتیکی ترمان بۆ دەهێنێتەوە ﴿قُلْ أَرَءَيْتَكُمْ إِنْ أَتَىٰكُمْ عَذَابُ ٱللَّهِ أَوْ أَتَتْكُمُ ٱلسَّاعَةُ أَغَيْرَ ٱللَّهِ تَدْعُونَ إِن كُنتُمْ صَٰدِقِينَ ۝٤٠ بَلْ إِيَّاهُ تَدْعُونَ فَيَكْشِفُ مَا تَدْعُونَ إِلَيْهِ إِن

[1] : سورة الأنفال اية :٣٩
[2] : سورة الاسراء اية :٦٧

شَآءَ وَتَنسَوۡنَ مَا تُشۡرِكُونَ)[1] تۆ برۆ پێیان بلێ ئەی محمد ﷺ ئەگەر عەزابی خواتان بۆ هات بۆنمونە لە بەحردا ئەوە عەزابیك دێت خەریكە لەناو ئەچن یان لەهەرشوێنیكتر كەوا توشی شیدەت و ناخۆشی دەبن (أَوۡ أَتَتۡكُمُ ٱلسَّاعَةُ) یان ڕۆژی قیامەت بێ (أَغَيۡرَ ٱللَّهِ تَدۡعُونَ) لەغەیری خوا داوا ئەكەن ! (إِن كُنتُمۡ صَٰدِقِينَ) یانی ئەگەر ئێوە موحقن ڕاستگۆن لەوەی كە ئێوە ئەلێن ئالیهەتەكانتان كە ئێوە دەیپەرستن لەغەیری خوا سودتان پێ دەگەینێت ، (بَلۡ إِيَّاهُ تَدۡعُونَ) نەخێر وانیە بەلكو لەوكاتەدا ڕاستەوخۆ داوا لەخوا ئەكەن عیبادەت بۆ ئەو ئەكەن (فَيَكۡشِفُ مَا تَدۡعُونَ إِلَيۡهِ) تدعون هەردەم لەقورئاندا بە دوو مانادیت بەمانای داوا لێ كردن و بەمانای پەرستن ،

لەمانای داوا لێكردن كاتێك كە لەبەحردا بوون داوایان لێكرد ،ئەی ئەگەر ڕۆژی قیامەت بێ سەیری هەموو ئایەتەكان بكە موشریكەكان لە ڕۆژی قیامەتدا ئەلێن والله خوایە ئێمە موشریك نین (قَالُوٓاْ ءَاذَنَّٰكَ مَا مِنَّا مِن شَهِيدٖ)[2] پێت ئەلێن والله كەوا كەس شایەتی نادا لەئێمە كەوا تۆ شەریكت هەیە ! لەوێشدا ئەلێن یەكخوا ! هەتا كافریش دەبن بەوەی پەرستویانە لەوێدا ئەبن بە تكفیری لەوێدا تەكفیری طاغوتان و ملهوران دەكەن كەوا بەقسەیان كردوون لەغەیری خوای تعالی یان ئەوانەی كە پەرستوویانن لەغەیری خوای تعالی دەلێن نەخێر ئێمە نەمان كردوە لەوێدا خۆیان بەری ئەكەن ئێستا خۆت بەری بكە بارزگارت بێ بۆیە خوای تعالی ئەفەرمووی لەڕۆژی قیامەتدا ئێوە تەنها داوای خوا ئەكەن (وَتَنسَوۡنَ مَا تُشۡرِكُونَ) بیرتان ئەچێتەوە ئەوەی كردووتە بەپەرستراوی خۆت ئەوەی هاوارت بۆ ئەكرد ئەوەی بەرنامەت لێ وەرئەگرت ئەلێ ڕێبازەكەم ڕێبازی فلانە ! لەڕۆژی قیامەت نامێنی ئەمە بەس خوای تعالی ڕزگارم بكا باسی كەس ناكەم ! (وَتَنسَوۡنَ مَا تُشۡرِكُونَ) هەر لەبیرتان ئەچێتەوە چونكە مەیدانەكە مەیدانێكە كەس بەفریای كەس ناكەوێی (وقال تعالی: وَإِذَا مَسَّ ٱلۡإِنسَٰنَ ضُرّٞ دَعَا رَبَّهُۥ مُنِيبًا إِلَيۡهِ)[3] ئەگەر ئینسان توشی ناخۆشی ببێت لەوكاتەدا (دَعَا رَبَّهُۥ مُنِيبًا إِلَيۡهِ) داوا لەپەروەردگاری ئەكا وە ئەمەش هەمووی باسی ئەو ئینسانانەی كەوا لەزەمانی پێغەمبەردا

[1] :سورة الانعام اية :٤٠-٤١
[2] :سورة فصلت اية :٤٧
[3] :سورة الزمر اية :٨

بوون ﷺ یان پێش ئەو بوون داوا لەخوا ئەکا تەبعەن هەشە لێرە کەوا توشی ناخۆشی دەبێ داوا لەخوا ئەکا بەڵام کاتێك رزگاری ئەبێ ئیتر خوای لەبیر ئەچێتەوە بەڵام ئێمە لە بەحسی ئەوەدەیان کەوا دەلیل بۆئەوە ئەهێنینەوە کەوا ئەوان لەکاتی شیدەو ناخۆشیدا تەنها داوایان لەخوا ئەکرد بائایەتەکە هەمووی تەواو کەین (ثُمَّ إِذَا خَوَّلَهُۥ نِعۡمَةً مِّنۡهُ نَسِيَ مَا كَانَ يَدۡعُوٓاْ إِلَيۡهِ مِن قَبۡلُ وَجَعَلَ لِلَّهِ أَندَادٗا لِّيُضِلَّ عَن سَبِيلِهِۦۚ قُلۡ تَمَتَّعۡ بِكُفۡرِكَ قَلِيلًا إِنَّكَ مِنۡ أَصۡحَٰبِ ٱلنَّارِ)[1] (ثُمَّ إِذَا خَوَّلَهُۥ نِعۡمَةً مِّنۡهُ نَسِيَ مَا كَانَ يَدۡعُوٓاْ إِلَيۡهِ مِن قَبۡلُ) ئەگەر خوای گەورە لەو نارەحەتیەدا رزگاری بکات و نیعمەتی بداتی لەبیری ئەچێ کەوا کاتێك داوای لەخوا کردوە و دێت شەریك پەیا ئەکات (وَجَعَلَ لِلَّهِ أَندَادٗا) دێت هاووێنە بۆ خوا دا ئەنێت پەرستراوی تر بۆ خوا دائەنێت لەبەر ئەوەی (لِّيُضِلَّ عَن سَبِيلِهِۦۚ) بۆ ئەوەی لەرێگای خوای گەورە سەرلێشواو ئەبێ و تووشی شیرك و گومرایی ئەبێ خوای تعالی پێ ئەفەرمووێ (قُلۡ تَمَتَّعۡ بِكُفۡرِكَ قَلِيلًا) رابوێرە لەدونیادا چەندی زۆریش بێ هەر قلیل و کەمە ئاگادار بە لەبەر ئەوەی تەواو ئەبێت ئەوشتەی تەواو ئەبێ کەمە با هەرچەندیش بێ (إِنَّكَ مِنۡ أَصۡحَٰبِ ٱلنَّارِ) ئینجا تۆ لە ئەصحاب و هاودەم و هاورێیانی ئاگریت بۆ هەتا هەتایی تێدا ئەبیت ، (وقال تعالى: وَإِذَا غَشِيَهُم مَّوۡجٞ كَٱلظُّلَلِ دَعَوُاْ ٱللَّهَ مُخۡلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ)[2] (غَشِيَهُم) واتا (عادتهم الامواج) واتا مەوجی بەحر بەسەریاندا بێت لەبەحردا کابرا لەکەشتیەکدایە لەکاتێکدا ئەزانێ رەهێلە و بایەك دێت موجەکە بەرزئەکاتەوە خەریکە ئەیکا بەسەریاندا (كَٱلظُّلَلِ) واتا وەکو هەور وەکو چیا ئا ئەو مەوجە گەورانەی بەحر کاتێك خەریکە بیخات بەسەریاندا (دَعَوُاْ ٱللَّهَ مُخۡلِصِينَ لَهُ ٱلدِّينَ) ئەگەر تووشی ئەوە ببونایە یەکسەر ئەیان وت خوایە رەحمان پێ بکەیت واتا هەموو کەسێکیان بیر ئەچویەوە ، با لەحالەتی ئەمرۆمان وەکو نمونە بهێنینەوە کاتێك کۆمەلیك لەناوسەیارەیەکدا بن کاتێك سەیارەکە خەریکە وەربگەرێت زۆرینەیان ئەلێن یا غەوسی گەیلانی هاوار یا رسول الله هاوار پەنا بەخوای گەورە کەس نالێ یا الله هاوار إلا موحید و یەکخوا پەرست دەلێت یا الله لەکاتی

[1] :سورة الزمر اية :٨
[2] :سورة القمان اية :٣٢

خۆشیشدا ئەوە هەر هیچ ئەوە زیاتر ئەلێن بۆیە شێخ دەفەرمووێی موشریکینی ئەوزەمانی شیرکەکەیان ئەخفتربوون لە هی ئێستادا .

شێح (صالح) ئەلێ :

(يقول الشيخ رحمه الله : إذا عرفت مما سبق أنه لا فرق بين شرك أهل الجاهلية الذي نزل فيه القرآن والذي قاتل رسول الله ﷺ وأصحابه وشرك هؤلاء المنتسبين إلى الإسلام من عباد القبور وأصحاب الطرق الصوفية المنحرفة ونحوهم لا فرق بين شرك هؤلاء وهؤلاء إلا في الاسم) ئەمەت بۆ دەرکەوت کەوا جیاوازی نیە لەنێوان شیرکی ئەهلی جاهیلیدا وە قورئان هاتە خوارەوە و بەموشریك ناوی بردن پێغەمبەرﷺ قیتالی لەگەل کردن وە شیرکی ئەمانەی ئەمرۆ کەوا خۆیان ئەدەنە پال ئیسلام شێخ پێ ئەلێ شیرك وە پێشی ئەلێ موشریك ئەلێ هیچ جیاوازیەك و فەرقێك نیە ئەصحابی تروقی صۆفی و منحەریف ئەوانەی کەوا لایانداوە لە دینی راستەقینەی خوای تعالی لەتەوحید (لا فرق بين شرك هؤلاء وهؤلاء) هیچ جیاوازیەك و فەرقێك نیە (إلا في الاسم) تەنها لەناوەکەیدا نەبێت (حيث يسمونه الاعتقاد فقط) ئەمان ناویان ناوە إعتقاد هی ئەوان شیرکە (فاعلم أن شرك هؤلاء المتأخرين المنتسبين إلى الإسلام أشد وأغلظ من شرك المتقدمين من أهل الجاهلية من وجهين) شەرحی کەلامی شێخ ئەکا و ئەلێ شیرکی ئەمان کەوا إنتسابیان بۆلای ئیسلامداوە شەدید ترو توندترێکە لەوانەی پێشوو لەدوو لایەنەوە :

*لایەنی یەکەم : (الأول : أن شرك الأولين إنما يحصل في حال الرخاء ، وأما في حال الشدة فم يتركون الشرك ويخلصون الدعاء لله لعلمهم أنه لا ينجي من الشدائد إلا الله سبحانه ، كما ذكر الله عنهم في الآيات التي ساقها الشيخ وغيرها)ئەو ئایەتانەی کەوا شێخ بۆی باسکردین باسی ئەوەی بۆ کردین کەوا شیرکی ئەوانە لەکاتی شیدە و ناخۆشیدا بوو (وأما هؤلاء المشركون) سەیرکە شێخ ناوی نان موشریك ئێمە زۆر جار دیقەت ئەدەینەوە سەر ئەمە چونکە کەسانێك هەن دەلێن ئەوە شیرکی کرد بەس موشریك نیە یان ئەلێت پێ مەلێ موشریك بەإسم فاعل سەیرە کەسێك شیرك بکات و إسم فاعلی بەسەردا جێ بەجێ نەکەی ! چۆن کابرا شیرکی کرد موشریك نیە بۆیە لێرەدا پێیان ئەلێ (وأما هؤلاء المشركون) بە إسم فاعل باس ئەکا ئەو

موشریكانەی (المنتسبون إلى الإسلام)خۆیانداوەتە پاڵ ئیسلام هەتا إقراری ئیسلامەكەیان بۆ ناكات (فشركهم دائم في الرخاء والشدة) لەكاتی خۆشی و ناخۆشیدا بەردەوامن (بل إن شركهم في الشدة يزيد على شركهم في الرخاء) بەڵكو لەكاتی شیدەدا زۆرترە لەكاتی خۆشی و رەخاوەتدا (بحيث إذا وقعوا في خطر وشدة ، ارتفعت أصواتهم بالشرك ودعاء غير الله.) دەنگیان بەرز ئەبێتەوە وەكو وتمان ئەڵێن یا رسول الله یا عبدالقادر پەنا بەخوای گەورە .(هذا هو الوجه الأول من وجوه الفرق بين المشركين الأولين ومشركي زماننا.) ئەمە فەرقی یەكەم بوو لەنێوان موشریكی زەمانی پێغەمبەرﷺ لەگەل موشریكی زەمانی ئەمرۆیی ئێمەدا .

*لایەنی دووەم : (والوجه الثاني : سيأتي.) شێخ ئەڵێ دواتر دیارە بابەتێكی تر ئەهێنێتە پێشەوە !

شێخ(محمدی كوری عبدالوهاب)ئەڵێ : (فمن فهم هذه المسألة التي وضحها الله في كتابه وهي أن المشركين الذي قاتلهم رسول الله يدعون الله تعالى ويدعون غيره في الرخاء) ئەوەی ئەمە تێ بگا كە خوای گەورە ڕۆشنی كردەوە لەكیتابەكەی كەوا موشریكینی زەمانی پێغەمبەر ﷺ كەوا پێغەمبەر قیتالی لەگەلدا كردن ﷺ خوایان پەرست و غەیری خواشیان ئەپەرست لەكاتی خۆشیدا ، بەڵام لەكاتی ناخۆشیدا (وأما في الضر والشدة فلا يدعون إلا الله وحده لا شريك له ، وينسون ساداتهم)بەڵام لەناخۆشیدا تەنها داوایان لەخوای گەورە ئەكرد و گەورەكە و سادەتەكەی خۆیان لەبیر ئەكرد پیاوچاكانیان لەبیر نەدەما هەر دەیانوت تەنها خوا (تبين له الفرق بين شرك أهل زماننا وشرك الأولين) ئالێرەدا جیاوازییەكەمان بۆ دەر ئەكەوێت لەنێوان شیركی ئەم زەمان و ئەو زەماندا (ولكن أين من يفهم قلبه هذه المسألة فهما راسخا ؟ !والله المستعان.) بەڵام ئاخ كێ هەیە ئەمە بەجوانی تێ بگات ؟! تەبعەن ئینسانی موحید و موخلیص لەمە تێ ئەگات بەڵام موشریك هەتا ئێوارە بۆشی باس بكە تێ ناگات .

شێخ (صالح)ئەلی:

(يقول رحمه الله : إنه لا يدرك الفرق بين شرك الأولين وشرك المتأخرين في أن شرك المتأخرين أغلظ وأشد) ئەو جیاوازییە تەنها كەسێكی موحید لێ تێ ئەگات ئەگەر نا هەموو كەسێك

لەمە تێ ناگات کە شیرکی ئەمانەی ئێستا هەتا بلێ خراپتر و توندتر بووە لەوانەی پێشوو (إلا من فهم الآيات القرآنية التي توضح ذلك ومن لم يدرك الفرق فإنه راجع لسوء فهمه.) ئەو کەسەی لەمە تێ نەگا دیارە نەخۆشی میشکی هەیە وەدیارە هەر تی ناگا .

دووەم : (الأمر الثاني : أن الأولين يدعون مع الله أناسا مقربين عند الله)

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب)ئەلێ : (والأمر الثاني أن الأولين يدعون مع الله أناسا مقربين عند الله) ئایا پێشینان کێ یان بانگ ئەکرد سەیرکە مەلائیکە ئەنبیاء لەوانە عیسا صالحین ود و سواع يغوس وە بە إعترافی إبن عباس (ڕەزای خوای لێ بێ) ئەمانە صالح بوون کەواتە ئەوان کەسانێکیان هاوار بۆ کردوە کە کەسانی بەرێز وە بەتەئکید خاوەنی جاە و ئەهلی قەدربوون لەلای خوای تعالی لەگەل ئەوەشدا خوا قبولی نەکردوە ! ئەی ئەوانەی ئەمرۆ با سەیری هەردوو لایەنەکە بکەین چ لایەنی صۆفی دەروێشەکان کەسانمان بۆ دروست ئەکەن لەقەبرێکدا بۆنمونە ئەحمەدی بەدەوی ئەم پیاوە زۆر مەشهورە لەمیسر هەموو سالێك خەلکك سالانە بە ملیۆن مەولودی بۆ ئەکەن هاواری بۆ ئەکەن و ئافرەت خۆی ئەفرۆشێت لەبەر خاتری ئەو ئەلێت فەرجم صدەقە بێ بۆ ئەحمەدی بەدەوی وەرەن چی ئەکەن لێم بیکەن ! لەبەر خاتری ئەو ، ئائەم جۆرە کەسانە کەسانی ضال ومضیل و کافر و ئینسانی موشریکن بون بەپەرستراو قەبرەکەیان ئەوە ئەپەرسترێت کەواتە ئەبو جە هل وجەماعەتەکەی کەسانێکیان هاوار ئەکرد کەوا ئەهلی جاە و قەدر بوون لەلای خوا بەلاّم ئەمان ئەهلی ضلال و گومرایین بۆ نمونە با إبن عرەبی بێنین یان حەلاج بێنین لەلای خەلك حەلاج چەندێك شەخصیەتی بەقوەتە کەچی عولماء کافریان کرد و وە صەلبیان کرد یان ابن عرەبی کاتێك باسی (وحدة الوجود) ئەکا ئەلێ ئینسان ئەتوانی لەناخی خۆیدا هەموو سیفاتی خوای تعالی تێدا بێت وەکو خوا خوا لەناو ئەودا تواوەتەوە پەنا ئەگرین بەخوا ئەمە ئەپەرسترێت لەدیمەشق ، هەمووی ئینسانی هیچ و پوچ و کافر و ضال ومضیل ئەپەرسترێن لەسەرانسەری زەویدا هەتا ابن عرەبی ناونراوە بە (الشیخ الاکبر) کەواتە (إما أنبياء وإما أولياء وإما ملائكة ، أو يدعون) هەتا ئەگەر ئەوانەشیان نەپەرستایە بەلکو (أشجارا أو أحجارا مطيعة لله ليست عاصية) شێخ ئەلێ دارو بەردێکیان ئەپەرست کە لەئەسلدا ئەو دارو بەردە

عصیانی خوا ئەکات ! عصیان ناکات هەموو تسبیحاتی خوا ئەکات کەواتە ئەوشتانەی کە ئەوان پەرستوویانە لەروانگەی خاوینی خۆیانەوە خاوین بوون بەلاَم ئایە جائیز بوون بپەرسترێن یاخود هاواریان بۆ بکرێت ؟ نەخێر ، (وأهل زماننا یدعون مع الله أناسا من أفسق الناس) بەلاَم ئەوانەی خۆمان لەفاسق ترین کەس داوا ئەکەن تۆ لێ گەری لەلایەنی نەزر ودەعوات و لایەنیتر عیبادات کە ئەکرێی لەسەر رەسمی رابردووان وەرە سەر هی ئەمڕۆ علمانیەت ئەپەرسترێت یاخود نا ؟! کێن أخطابەکانی علمانیەت عارەق خۆر دز سەرسەری خراپکار دێت دەستورێکت بۆ ئەهێنێت تۆ ئەبێ بیپەرستیت ئاخر ئێستا پێغەمبەر خۆی ﷺ خوای گەورە پێ ئەلێ ئەگەر شتێك هەلبەستێ بەمنەوە والله بەقوەت و بەهێز لێ ئەستێنم باشە ئەگەر پێغەمبەربێ ﷺ نابێ قبولی بکەی مادەم (من دون الله) یە ئەی ئینسانی فاسق و فاجر و ئەرق خۆر و سەرسەری قاتل وموجریم چۆن تۆ بەقسەی ئەکەی و رێنمایت بۆ دائەنێت شمولی مسئەلە نوێکانی ئەم سەردەمە ئەکات تۆ موتابەعەی ئەو خەڵکە بکە کەوا یاسا بۆ تۆ دائەنێت خوا وتویەتی ئەبێ دەست ببرێی ئەم وەحشی گەرێتیە چیە نەخێر ئەبێ سجن بکرێت تۆ سەیری ژیانی ئەو شخصە بکە لەدوای ئەوە ئەرەق خۆرێکی بێ حورمەت لەگەل ئافرەتدا رائەبوێرێی دزی ئەکا و خیانەت لەم ئومەتە ئەکات مالی ئەم ئومەتە ئەخوات ئەی تۆ چۆن بەقسەی ئەمە ئەکەیت ! بۆیە ئەلێ (وأهل زماننا یدعون) (یدعون واتا یسئلون یان یعبدون یان یأخذن القانون ، مع الله أناسا من أفسق الناس ، والذین یدعونهم هم الذین یحکمون عنهم الفجور من الزنا والسرقة وترك الصلاة وغیر ذلك.) شێخ ئەلێ هەر ئەوکەسانەی کە خۆیان ئەیان پەرستن خۆیان دێن بۆت باس ئەکەن ئێستا بۆ نمونە هاورێ و هاوەلانی ئەو کەسانەی یاسا بۆ ئینسانەکان دائەنێن چ ئەمریکا بێ چ ئەوروپا بێ چ ئەجنابەکانیان بێ لەجیهاندا کەپێ ئەوترێی ئێستا عالمی ئیسلامی ئایا بۆ خۆیان چی ئەگێرنەوە ئەلێ لەگەلیدا بووم وای کرد و وای کرد هەتا بەداخەوە برادەر پرسیار ئەکا جائیزە من حیمایە یان سایەقی کەسانێك بم لێرە نالی جائیزە ئەلێ ئەوانە ئەبم بۆ شوێنیك ئارەق ئەخۆنەوە من سایەقم پارەی خۆم وەرئەگرم جائیزە ئەمە ؟ ئی عەمرت نەمێنی تۆ بۆ وا ئەکەیت برۆ پەلکەنان بفرۆشە لەوحالەت باشترێکە .

شێخ (صالح) ئەلێ :

(الوجه الثاني : من أوجه الفرق) لايەنى يەكەمان باسكرد (أن المشركين الأولين يدعون أناسا فيهم صلاح وتقرب إلى الله من الملائكة والأنبياء والصالحين أو يدعون أشجارا أو أحجارا ليست عاصية لله) وەكو وتمان موشريكينى زەمانى زوو كەسانێكيان داوا ئەكرد نزايان بۆ ئەبردن تكان لێ ئەكردن داواى شەفاعەتيان لێ ئەكردن كە ئينسانى صالح بوون نزيك بوون لەخوا لە مەلائيكە و ئەنبياء و صالحين يان ئەگەر دارو بەرديشيان بپەرستايە هەموومان ئەزانين دارو بەرد عصيانى خوا ناكات (وأما المشركون المتأخرون فيدعون فجرة الخلق وأشدهم كفرا وفسقا ممن يزعمون لهم الكرامات) بەلاَم موشريكينى ئەمرۆ شيخ تەركيز لەسەر (المشركون) ئەكاتەوە بەلى موشريكە (على لاغم انف المرجيئه الذين يقولون لا نكفر احدا) قسەيان لەگەل ئەكەى ئەلێت من كەس كافر ناكەم من سوێند دەخۆم شەيتان ئەگەر خوا نەيوتبايە كافرە ئەيانوت شەيتان (من أعبد الناس)چونكە ئەلێت (إِنِّىٓ أَخَافُ ٱللَّهَ رَبَّ ٱلْعَٰلَمِينَ)[1] تۆچۆن كافرى ئەكەى كاكە ! كاكە شەيتان لەبەهەشدا بووە بڕواى بەخوا هەبووە شەيتان بڕواى بەقيامەت هەيە (قَالَ رَبِّ فَأَنظِرْنِىٓ إِلَىٰ يَوْمِ يُبْعَثُونَ)[2] بەس لەبەر ئەوەى خوا كافرى كردوە ناوێرى وە لەو لەلاى هەمووان وانيە لەلاى شەيتان پەرستەكان ئەپەرسترێت نەك كافرە بەڵكو ئەبێت بشپەرسترێت وە كەسانێكيش هەن كە گەمژە و نەزان و موشريك و كافرن كەوا ئەوانە كافر ناكەن ئاخر تۆ چۆن شەيتان پەرست كافر ناكەى دەلێت والله كاكە حوريت الاعتقاده شتى وا نيە لەدينى ئيسلام كە دەلێن نيە واتا خوا بەئنسانى إلزام كردوە كە ئەبێت إلا بڕواى بە الالوهيەتى خوا هەبێ الالوهيەتەكانيتر هەموى بەتالە كافرە ئەوكەسى كە بكات بەلێ ڕێگەى داوە بەيەهود و نصارا و مەجوس ئەگەر جزييە بدەن بەلام ئەگەر جزييەيان نەدا ئەبێ سەريان پان بكرێتەوە ئەگەر دەسەلاتت هەبێ ئەگەر جزييەيان دا برۆ هەى ئينسانى زەليل بۆخۆت برۆ لەو شيرك وگومراييەى خۆت هەتا ئەتۆپى و ئەمريت بۆخۆت عيبادەتى خۆت بكە ئەو عيبادەتە بەتالە (عَامِلَةٌ نَّاصِبَةٌ)[3] برۆ بۆخۆت هەر ماندووبە بۆخۆت بەشيرك و گومرايى خۆت ، تۆچۆن ئەلێ خوا كورى هەيە يانى خوا لێت قبول ئەكا ئاسمان بروخێت هيشتان باشترە لەو قسەى كەوا تۆ ئەيكەيت بەلام لەبەر ئەوەى خوا ڕێگەى داوە

[1] :سورة الحشر اية : ٥٩
[2] :سورة الحجر اية : ٣٦
[3] سورة الغاشية اية :٣

لەسەر گومرایی خۆت برۆی بەزەلیلی (حَتَّىٰ يُعْطُوا۟ ٱلْجِزْيَةَ عَن يَدٍ وَهُمْ صَـٰغِرُونَ)[1] بەلاَم مورتد بە إجماعی ئەهلی عیلم ئەبیَ بکوژریَی ئەمڕۆ کەسانیَکمان هەن نا مورتەد ناکوژریَی بەکەیفی خۆت برۆ چی ئەکەیت بیکە بەخوا کاکە با پیَت بلیَم ئیسلامەتی ئەوها نیە بەخوا زیانی تۆ زۆر خراپتریَکە لەو کافرو موشریکانەی کەوا بەسەراحەت دژایەتی ئیسلام ئەکەن چونکە تۆ سەر لەخەلك ئەشیَویَنی بەناوی دینەوە (وأما المشركون المتأخرون فيدعون فجرة الخلق وأشدهم كفرا وفسقا ممن يزعمون لهم الكرامات وسقوط التكاليف عنهم من ملاحدة الصوفية الذين يستحلون المحرمات ويتركون الواجبات كالبدوي والحلاج وابن عربي وأضربهم من أئمة الملاحدة) بەلاَم موشریکینی ئەمڕۆ فاجرترینی خەلق لەهەموویان کافرتر و فاسق تر کەوا زەعمیان وایە کەوا ئەمانە کەراماتیان هەیە هاتوون تەکالیفی خوای تعالی کە دایناوە لەسەر عەبدەکان نویَژە و زەکاتە و ڕۆژووە و حەجە هەتا داوای نا با ئەمانە هەلگیریَتەوە (وسقوط التكاليف عنهم من ملاحدة الصوفية الذين يستحلون المحرمات) ئەبینی نویَژ ناکا زەکات نادا ئەلیَ بۆ نویَژ ناکەی ئەلیَ ئیَستا لەمەککە کردم چاوم نوقاند لەمەککە نویَژم کرد پیَغەمبەر ﷺ لەژیانی خۆیدا هیچ کاتیَك نەیوت لەمەدیینە چاوم نوقاند لەمەککە نویَژم کرد کەچی ئەو درۆزنە ئەلیَ والله چاوم نوقاند لە مەککە نویَژم کرد کابرا کەرامەتی زۆر بەقوەتە مەلیَن بۆ نویَژ ناکا ئەوە لەمەککە نویَژی کرد (ويتركون الواجبات كالبدوي والحلاج وابن عربي) حەلاج کیَ یە :ناوی حوسیَنی کوری منصورە لەسالەکانی (٢٤٤بۆ ٣٠٩) ژیاوە علماء ئەلیَن لەفارس لەدایك بووە ئەلیَن نەوەی کابرایەکی زەردەشتییە لە واسط لەعیَراق گەورە بووە وەیەکیکە لەبەناوبانگترین حلولی و إتحادیەکان کە وتویەتی خوا لەمندا تواوەتەوە کە وتویەتی هەمووشتیَك خوایە وە علماء لەکاتی خۆیدا پیَیان وت کافرە وە کوشتیان و صلبیان کرد چوار توهمەی لیَ إسپات بوو لەسەر ئەو چوار توهمەیە کوشتیان ، توهمەی یەکەم لەگەل قەرامیتیەکاندا پەیوەندی هەبوو ، وە توعمەی دووەم ئەیوت (أن الحق) یانی من خوام یان لیَ ئەگیَرنەوە وتویەتی (مافي الجوبة الا الله) لەوجوبەشدا بەس خوای تیَدایە ، توهمەی سیَ یەم شوینکەوتوەکانی بیروباوەریان وابوو کەوا ئەو خوایە ئەویش لەسەر ئەوە بیَ دەنگە ، توهمەی چوارەم ئەیوت حەج فەرز نییە ،ئیَستا تەریقەی وامان هەیە نویَژ ناکا

[1] : سورة التوبة اية : ٢٩

و ڕۆژوو ناگری بەلکو میز ئەکات بە بەرماڵەکەدا ئەگەر نوێژبکەی بەناوی ئیمان و دینیشەوە ئەم کارە ئەکەن هەمانە ئەڵێت دین بریتی نیە لە نوێژ و زەکات و ڕۆژوو و حەج بەلکو دین ئەخلاقە ! ئەمە بۆ خۆیی کوفرە ئەمە بۆ خۆی ڕەفعی تکالیفە خوای گەورە دەفەرمووی (وَأَقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتُواْ ٱلزَّكَوٰةَ)[١] خوای گەورە ئەفەرموویی (وَأَوْصَٰنِي بِٱلصَّلَوٰةِ وَٱلزَّكَوٰةِ مَا دُمْتُ حَيًّا)[٢] پێغەمبەر ﷺ هەتا ئاخیری ژیانیشی هەر نوێژی کرد (الصَّلَاةَ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ)[٣] صەلات هەموو صەحابە کۆکن بەبێ خیلاف لەنێوانیاندا کەوا تاریکەکەی ئەوەی وازیی لێ دەهێنی بەهەرشێوازێك بێت کافرە خوای ئەکرد هەزار جار ئەیوت بڕوام بە بەهەشت و جەهەنەم هەیە کافرە پێغەمبەری خوا ﷺ دەفەرموویی (أمرت أن أقاتل الناس حتى يشهدوا أن لا إله إلا الله وأن محمد رسول الله ، ويقيموا الصلاة)[٤] ئەبێ نوێژ بکەن ئەگەر نوێژ نەکەن لەملیان ئەدەم ، بۆ پیاو هەبوو لەزەمانی پێغەمبەر ﷺ نوێژ نەکا بلێ من صحابەم و موسلمانم ونوێژ ناکەم مونافیق نوێژی ئەکرد بڕوای بەخوا نەبوو کەچی لەترسا نوێژی ئەکرد عبدالله کوری ئوبەی سەلول نۆ ساڵ لەترسان لەدوای پێغەمبەری خوا وە ﷺ نوێژی ئەکرد لەنۆی هیجریدا تۆپی و مرد نەوێرا نوێژیك نەکات لەبەر ئەوەی ئەزانن نوێژ نەکەر ئەبێ بکوژرێی ، ئێستاش بەکەیفی خۆی والله خیلاف تێدایە ئادی بزانین خیلاف لەکوێدا هەیە خیلافەکە بەلێ لە متأخیریندا هەیە بەس تۆ صحابە فرێی بدەی زۆر ینەی زۆری تابعی فرێی بدەی ئایەت و قورئان فرێی بدەی ابن القیم ئەفەرمووی (ألا يستحي من إنكاره من شهد بكفره الكتاب وسنة واتفافق صحاب)[٥] شەرم ناکا ئەو کەسەی بلێت تاریك نوێژ بەموسلمانیەتی ئەروات ئەگەر قورئان وحەدیس و اتفاقی صحابە وتویەتی کافرە ! جا ئەمانە هاتوون ئەمانەیان کردوە والله حەج واجب نیە من خوام ڕێگە بدەی بەخەلك بت پەرستێت یان بلێت من خوام من حەقم ئائەمە لەلای خەلك چیە ئێستا کەباسی ئەکەن ؟ ئەلێ حەلاج کێ یە ؟ ئەلێ قدس الله سرە یان (رحمە الله) ! باشە ئەی بێ عقل ئەو وتویەتی خوام ئیتر (رحمە الله) ی بۆ چیە ! خۆ خۆی خوایە و ڕەحم بەخۆی ئەکا والعیاذ بالله

[١] :سورة البقرة اية :٤٣
[٢] :سو رة المريم اية :٣١
[٣] : رواه ابن ماجه رقم :٢٦٩٨
[٤] : متفق عليه
[٥] :الكتاب الصلاة

هەروەها ابن عرەبی لەسالەكانی (٥٦٠ بۆ ٦٣٨)بووە وەكو وتمان ناوبانگی بە (الشيخ الاكبر)ی لیّ یە ئەندەلوسی بووە گەراوە دواتر لەدیمەشق كۆتایی ژیانی هاتووە و مردووە قەبرەكەی ئیّستا لەویدا ئەپەرستریّت ، پاشان ئەلیّ (وأضرابهم من أئمة الملاحدة ،)هاو وینەكانیان لەپیّشەواكانی كوفر و ضەلالەت (فیعبدونهم وهم یشاهدونهم یفعلون الفواحش) ئەیانپەرستن لەكاتیّكدا كەوا كاری بەدرەوشتیشیان لیّ ئەبینرا ئەلیّ نا دەست لە سری شیّخ مەدە ئیّمە نازانین بەدەلیلی چ ئەها خذر مندالەكەی كوشت بۆ موسا نەبوو بلیّت بۆ وا ئەكەیت ! ئەوە دەستكاری مەكە ، باشە ئاخر لەسەر زۆربەی بۆچوونی ئەهلی عیلم خذر پیّغەمبەری خوا بووە وەحی بۆ كراوە ئەوەتا پیّغەمبەر محمدیش ﷺ دەفەرموویّی (أمرت أن أقاتل الناس)[1] ئەوەتا ئەویش ئەمری پیّكراوە ئەو مندالە بكوژیّت ئەوە جیّ بەجیّ ئەمری خوای كردوە بەس تۆ وەحیت بۆ هاتووە ! (ویتركون الفرائض) فەرزەكان بەجیّ ئەهیّلن و وازی لیّ دەهیّنن (ویزعمون أن هذا من كرامتهم) نەك ئەوەندەش ئەلیّن ئەوە كەرامەتە (وفضلهم حیث سقطت عنهم التكالیف.)ئەمانە تكلیفیان لەسەر نییە پەنا ئەگرین بەخوا خوای گەورە تەكلیف لەسەر هیچ عەبدیّك هەلناگریّت تەنانەت لەسەر پیّغەمبەری خوای ﷺ ی هەلنەگرت پیّی فەرمووە : (وَٱعۡبُدۡ رَبَّكَ حَتَّىٰ يَأۡتِيَكَ ٱلۡيَقِينُ)[2] هەتا مردن تۆ خوا بپەرستە .

شیّخ (محمدی كوری عبدالوهاب) ئەلیّ : (والذي يعتقد في الصالح أو الذي لا يعصي مثل الخشب والحجر أهون ممن يعتقد فيمن يشاهد فسقه وفساده ويشهد به) ئەو كەسەی باوەر و إعتقادی وایە كەوا لە صالحیّكدا یان ئەوەی كەوا عصیان ناكات لەدار یان لەبەرد ئەمە ئەهوەن تر و لەپیّشترە (نالیّن شیرك نییە ! !) بەس ئەهوەنترە لەوەی تۆ فاجر و فاسقیّك بپەرستی كابرا صالحی پەرستوە شیركە بەلاّم ئەو فاسقی پەرستوە لەو خراتر (فيمن يشاهد فسقه وفساده ويشهد به) وەكو وتم بابەتە نویّكانی سەردەمی ئیّستا ئەوەتا خۆمان ئەیان بینین خیانەت ئەكەن لەیەكتری مال ئەدزن لەسەر مەسلەحەتی خۆیان دونیایەك إبادە ئەكەن كەچی تۆ ئەچیت بەقسەیان ئەكەی ریّزی هەیە لەلات ئەیخیتە ناو دل و دەروونتەوە ،ئاخر

[1] :متفق علیه
[2] : سورة الحجر اية :٩٩

چۆن وائەبیٚ با بزانم یەك مامۆستای دینی ئەگەر بێتوو لەپێش چاوی خەلك ئەرەق بخوا کەس متمانەی پیٚ ئەکا قورئانەکەشی لیٚ وەر ئەگرێی ئەی بیٚ ئەقل تۆ چۆن لەعلمانیەك کەوا زینا ئەکا ئەرەق ئەخوا پیاو ئەکوژێی تۆ ئەچی ڕێنمای لیٚ وەر ئەگرێی ئەوە ئەوپەری جەهالەت نیە ! با مامۆستایەکی دینی زینا بکات بزانم لەحیاتی بزانە خەلك شتی لیٚ وەرئەگرێت لەکاتێکدا زینا زۆر ئاساییە یانی مەبەستم گوناهێکی کبیرەیە و تیٚ کەوتوە و تەوبە ئەکات ئەمەلە صحابەش وەشاوەتەوە ئایە صحابەکە ماحص کە زینای کرد ئەتوانین پیٚ بلێن صحابە نیە ونالێن (ڕەزای خوای لیٚ بیٚ)! یان ئافرەتە غامدییەکە دزی کرد و دەستی بڕا ئەتوانین بلێن صحابە نییە یان حسان حەدی لێدرا لەسەر ئەوەی بەدایکمان عائیشەی وت (ڕەزای خوایان لیٚ بیٚ)زینای کردوە ناتەواو پەشیمان بوونەوە و تەواو دەی ئەمرۆ با قیاسەکە بکەین ئەگەر یەکێك وابکات چی ئەکەن لەحەقی هەتا هەتا قسەی لیٚ وەرناگرن ئەی بۆ لەعلمانی وەر ئەگرێی کە هیچیشی نیە لەعیبادات و بەڵکو ئەوپەری فیسق و فجوریشی هەیە بۆ ئەقلی خۆتان ناهێنەوە سەرمیزانەکەی خوای تعالی تەریبی بکەن لەگەل میزانەکەی خوا بە ئەقلی شەیتانانە نەڕۆن .

شێخ (صالح) ئەلیٚ :

(هذه نتيجة المقارنة بين شرك الأولين وشرك المتأخرين المنتسبين إلى الإسلام وهي أن الشرك بعبادة الصالحين والمخلوقات التي لا تعصي أخف من الشرك بعبادة الفجرة والملاحدة والعصاة لأن ذلك يدل على تزكيتهم وموافقتهم على كفرهم وفجورهم واعتباره صلاحا وكرامة وأي محادة لله أشد من هذه المحادة نسأل الله العافية.) .

الرد على من زعم عدم تكفير من أدى بعض واجبات الدين
ولو أتى بما ينافي التوحيد.

(شبهه تكفير من نطق الشهادتين)

(كفر من صدق رسول الله صلى الله عليه وسلم في شيء وكذبه في شيْء)

شوبهەی نۆیەم :

شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب)ئەلیٚ : (إذا تحققت أن الذين قاتلهم رسول الله ﷺ أصح عقولا وأخف شركا من هؤلاء ،فاعلم أن لهؤلاء شبهة يوردونها على ما ذكرنا وهي من أعظم شبههم فأصغ سمعك لجوابها ، وهي)باسی ئەوەمان بۆدەکات کەوا ئەگەر تۆ وئەوەت بۆ دەرکەوت کە ئەوکەسانەی پێغەمبەری خوا ﷺ بەجەنگ هات لەگەلیان وە لەناوی بردن وەحوکمی کوفری دا بەسەریان ئەم جۆرەکەسانە زۆر لەمانەی ئێستا بەراستی ئەگەر بلێن زیرەکتربوون وە شیرکەکەشیان خەفیف تربوە جا ئەم خالە زۆر گرینگە ، هەمووجاری علماکانیش ئاماژە بەوە دەدەن شیرکی زەمانی ئێمە زۆر گەورەتر و نالەبارترێکە لەشیرکی زەمانی پێشوو لەبەرئەوەی ئەوانەی پێشوو لەکاتی نارەحەتیدا إخلاصی عیبادەتیان بۆ خوا کردوە ئەمانەی ئێستا لەکاتی نارەحەتیدا شیرك ئەکەن ئەوانەی پێشوو لەکاتی ناخۆشیدا هانایان تەنها بۆ وەورە بردووە ، ئەمانەی ئێستا لەکاتی نارەحەتیدا هانا بۆ هەمووشتێك دەبەن پەنادەگرین بەخوای تعالى إلا خوا نەبێت ، ئەلێت جا بزانە ئەمانەی ئێستا شوبهەیەك ئەهێنن کە شوبهەکەیان زۆر زۆر گەورەیە ، تەبعەن کە گەورەیە خەلّك ئەخەلەتێنی وەزۆریشی پیٚ خەلەتاوە دەبێت ئاگاداربین بەلاٚم لەبەر دەمی بەلگە و دەلیلدا خۆی ناگریٚ بەهیچ شێوازێك ئەگەر ئێمە دەلیل و بەلگەمان هێنا ئەم شوبهەیە کەوا گەورەترین شوبهەکانیانە پوچەل دەبێتەوە ،شوبهەکەیان بریتیە (أنهم يقولون إن الذين نزل فيهم القرآن لا يشهدون أن لا إله إلا الله) سەیرکە ئەوانەی کەئێوە باسیان ئەکەن کە قورئان لەسەریان دابەزیوە بە موشریك دایناون کە ئێوەش ئێمە ئەخەنە ریزی ئەوانەوە ئەلێن خۆ ئەمانە خۆ نەیان ئەوت (لا اله الا الله) وە هەروەها خالێکی تر (ويكذبون الرسول ﷺ) پێغەمبەر ﷺ بەراست نازانن کە پێغەمبەری خوا یە بەدرۆیان ئەخستەوە إعترافیان نەئەکرد کە ئەوە

پێغەمبەری خوایە ، (وينكرون البعث) ئەوانە بڕوایان بەڕۆژی دوای نەبوو (ويكذبون القرآن ويجعلونه سحرا) ئەوان بڕوایان بەقورئان نەبوو ئەیانوت ئەمە سیحرە ئەم کەلامە کەلامی خوا نیە ،بەڵام ئێمە واتا ئەوانەی کەوا ئەمڕۆ هاوار ئەکەنە غەیری خوا کەتۆ پێیان ئەڵێت تۆش موشریکی ئەوان ئەڵێن (ونحن نشهد أن لا إله إلا الله) ئێمە ئەڵێن لا اله الا الله (وأن محمدا رسول الله) محمدیش رەسولی خوایە ﷺ (ونصدق القرآن) وە قورئان بەراست ئەزانین ، ئەزانین کەوا کەلامی خوایە (ونؤمن بالبعث) بڕواشمان بەرۆژی دوایش هەیە (ونصلي ونصوم)نوێژیش ئەکەین و بەرۆژووش ئەبین (فكيف تجعلوننا مثل أولئك ؟)ئێوە چۆن ئێمە ئەخەنە پاڵ ئەوان ئێوە چۆن ئێمە وەك ئەوان حیساب ئەکەن وەکو ئەم موشریکانە ، کەواتە شوبهەیەکی زۆر بەهێزە لەرووی رووکەش و ظاهیرەوە ئەگەر ئێمە سەیری بکەین ئێمە ئەڵێن هەرسێك ئەگەر عیبادەت بۆ غەیری خوا بکات ئەو کەسە موسلیم نیە لەم بوونەوەرەی ئێمەدا خوای تبارك وتعالی ئەفەرمووێ : (هُوَ ٱلَّذِى خَلَقَكُمۡ فَمِنكُمۡ كَافِرٌ وَمِنكُم مُّؤۡمِنٌ)[1] واتا :خوای تعالی ئێوەی دروست کردوە یەکێك لەنیعمەتە گەورەکانی خوای گەورە دروست کردنە خلقە لەجیاتی ئەوەی ئێوە عیبادەت بکەن هەرهەمووتان زۆربەی زۆربەی زۆرتان کافرن بزانە چی پێش خستە چی خوای تعالی ئەفەرمووێ (فَمِنكُمۡ كَافِرٌ وَمِنكُم مُّؤۡمِنٌ) زۆربەی زۆری ئەو خەلکە کافرە وتێشتان دا هەیە موئمینە ئیماندارە ئەم خالەتە کە خوای تعالی باسی دەکات لەم ئایەتەدا بزانە کلیمەی کافر کە باس ئەکات لە ئایەتەکە کە زۆرەبەی زۆری کافرە بزانین بەچی ئێمە کافر ئەبین خالەکانی کافربوون کامەیە؟! لەبەر ئەوە ئەبێت ئاگاداربین ئەمانەی ئێستا دەڵێن ئێمە وا دەکەین و وائەکەین ئێوە ئێمە ئەدەنە پاڵ موشریکەکان چۆن دەبێ لەکاتێکدا ئیمانیشمان بەو شتانە هەیە !؟

پێمە پێیان ئەڵێن ئێوە دەبێت ئیمانتان بەهەموو دینی ئیسلام هەبێت بەتایبەتی لەسەرووی هەموویەوە تەوحید ئەگەر ئێوە تەوحید نەبەن بەرێوە یەکخوا پەرستی نەبەن بەرێوە هەرشتێکی کە بکەن لەسەر ئەوشیرکە بیناکەی هەمووی بەتاڵە هەر چیەك بینا بکەن لەسەر ئەوشیرکە بەتاڵە کە ئێوە ئەی کەن چ نوێژ بکەن چ رۆژوو بگرن چ ئیمانتان بەخوا هەبێت بە پێغەمبەرﷺ هەبێت کە شیرکتان کرد هاوبەشتان بۆ خوا پەیداکرد لەتەوحید و

[1] : سورة التغابن اية : ٢

عیبادەتەدا ئەوە ئەوکاتە ئێوە ئیشەکەتان هەمووی بەتاڵ دەبێتەوە ، ئەو شوبهەیە شوبهەی زۆربەی زۆری مامۆستایان و داعیانی ئەوسەردەمەشە یانی دێت پێت دەلێت کاکە ئەوە نوێژ دەکات تۆچۆن کافری دەکەیت ئەو حەجی کردوە ئەو مالی خوای بینیوە ئەوە ئاوا ئاوا ،، ئەوە بەرۆژووە تۆچۆن ئەمە لەگەل ئەبو جهلدا حیساب دەکەیت ، خوای گەورە دەفەرموویت : (وَلَقَدۡ أُوحِيَ إِلَيۡكَ وَإِلَى ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِكَ لَئِنۡ أَشۡرَكۡتَ لَيَحۡبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ ٱلۡخَٰسِرِينَ)[1] کەواتە قەزیەکە لەسەرچی وەستاوەتەوە لەسەر شیرك ، نەك ئێوە بەلکو ئەگەر پێغەمبەرمحمد ﷺ نەك هەر ئەو بەلکو هەرچی پێغەمبەران هەیە ئەگەر لەگەل ئەو هەموو ئەعمالە صالحە و ئەو هەموو عیبادتەی کە ئەی کا شیرکێك بکات هەموو ئیشەکانی بەتاڵ دەبیتەوە لای خوای تعالی کەواتە مەلێ بەلاتەوە سەیرنەبێت تۆ چۆن من دەخەیتە پاڵ ئەبو جهل.

وەلامەکەی لەلایەن شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) (فالجواب أن لا خلاف بين العلماء كلهم أن الرجل إذا صدق رسول الله ﷺ في شيء وكذبه في شيء فإنه كافر لم يدخل في الإسلام) شێخ ئەلێت هیچ خیلافێك نیە لەنێوان زانایاندا ئەگەر کەسێك بلێ پێغەمبەری خوا ﷺ لەفلان شت راست دەکات و لەفلانە شتیش راست ناکات واتا بڕوای هەبێت کە پێغەمبەرە بەس ئەوەندە بلێ لەفلان شت راست ناکا بەدرۆی بخاتەوە لەلای هەموو زانایان ئەم کەسە کافرە لەکاتێکدا بڕواشی بەپێغەمبەری خوا ﷺ هەیە خۆ قەرزیەکە هەر ئەوەندە نیە کە بڕوات پێ هەبێت و تصدیقی بکەی هەرچی وتوە (بكل ما أخبر) ئەی ئەگەر بلێ والله من برام بەمە نیە و بەمە نیە و بڕوام بەمە هەیە و بەمە هەیە وەکو ئایەتەکە ئەفەرمووێی (أَفَتُؤۡمِنُونَ بِبَعۡضِ ٱلۡكِتَٰبِ وَتَكۡفُرُونَ بِبَعۡضٍ)[2] کەواتە ئەو شوبهەیە گەورەیە لای خەڵکی راستە خەلك نەخوێندەوارە لەلای نەخوێندەوار رەواجی زۆر زۆرە بەس لەلای طالبی عیلمی تەوحید هەتا لەلای عەوامی ئەهلی تەوحید چ جای لەلای علماکانیان ئەمە هەر خۆی ناگرێی خوای تعالی ئێمەی بۆ عیبادەت دروست کردوە ئەگەر تۆ ئیمانت بە سەرجەم عقائیدی ئیسلام هەبێ بەهەموو شەرائیعی ئیسلام هەبێ بەتەنها بلێ نوێژ واجب نیە حوکمی کافرە بە ئیتفاقی علماء

[1] : سورة الزمر اية : ٦٥
[2] :سورة البقرة اية :٨٥

بە كۆدەنگی زانایان ئیتر بۆ بەلاتەوە سەیرە لەکاتێکدا کە تۆ بلێ کابرا بێتە پێشەوە کاکە من بڕوام بە پێغەمبەرمحمد ﷺ هەیە بڕوام بەقورئان بەرۆژی دوایی من نوێژ دەکە تۆچۆن ئەم خەیتە پاڵ کافر لەم دونیایە دووکەس زیاتر نیە هەروەك ئایەتەکە فەرموویی یان کافرە یان ئیمانداره شەخصێکیترمان نیە هەردووشتەکەی تێدا بێت لەیەك کاتدا کوفر بکات و برواداریش بێت ، دەبێت کە بڕواداربێت کوفرنەکەیت وە إلا تۆ کافری یانی نیە لەسەر ئەم زەمینەدا سێ یەم شتمان نییە بەمانای کە شەخصەك بڕوادارە و لەم لاوە کافرە یان شەخصیکمان هەیە کوفری تێدا بێت وئیمانیشی تێدایە بەو مانای ئێمە ناوی بنێن ئیماندار نەخێر ، کە کوفرو ئیمانی تێدابوو ئەو شەخصە چیە کافرە یان ئیماندارە ؟ کافر دەبێت یان ئیماندار بێت هیچ کوفری تێدا نەبێت ئەوە ئیماندارە وە یان کافرە و ئیمانی تێدانیە یان کافرە و ئیمانی تێداهەیە ،هەردوو بەشەکە دەدرێتە پاڵ کافر کەتۆ کافربووی با ئیمانیشت بە هەبێ بەخوا شەیطان باوەری بەخواهەیە بیخەرە بەردەمی خۆتان شەیطان ئینکاری رۆژی قیامەت ئەکات ؟ شەیطان ئینکاری پێغەمبەرانی کردوە یان ئینکاری خوایەتی خوای گەورەی کردوە ؟ تەنها سوجدە ببە ! نابەم تەواو.! ئالەو جوزئیەتەدا ئە وشەخصە کافرب دوای ئەلێت : (وكذلك إذا آمن ببعض القرآن وجحد بعضه) باشە شەخصێك بڕوای بەقورئان هەیە بەس ئەلێت بڕوام بەو ئایەتە نیە حوکمی چیە ؟ کوفرە باشە ئەی ئەگەر ئەو مقطعەی ئەو بڕوای پێ نیە مەسەلەی تەوحید و یەکخوا پەرستی بێت کەدەبێت تەنها داوا لەخوا بکەن (وَأَنَّ ٱلۡمَسَٰجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدۡعُواْ مَعَ ٱللَّهِ أَحَدٗا)[1] چیە حوکمەکەی بلێ ئیمانمان بەوە نیە کە تەنها داوا لەخوا بکەی ئەوە رەئسی ئەمرە لەناو قورئان یانی هەموو پێغەمبەران بۆئەوە نێردراون (عليهم الصلاة والسلام)قورئان بۆمان باس دەکات قورئان خۆی هەمووی تەوحید و یەکخوا پەرستیە پێت دەلێت (وَلَقَدۡ أُوحِيَ إِلَيۡكَ وَإِلَى ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِكَ لَئِنۡ أَشۡرَكۡتَ لَيَحۡبَطَنَّ عَمَلُكَ)[2] کەواتە لێرە سەری ئەمەکە بریتیە لەتەوحید و شیرك کە تۆ شیرکت پەیاکرد تەوحیدت نامینی واتا دەبێت تەوحیدێکی بێ شەیرك ببەی بەرێوە (كمن أقر بالتوحيد وجحد وجوب الصلاة) جالێرەدا باسی ئەوە ئەکات هەتا یەکێك ئیقرار بە تەوحید بکات بەس بلێ

[1] :سورة الجن اية :١٨
[2] :سورة الزمر اية : ٦٥

نوێژ واجب نیە حوکمی کافرە ئەی ئەگەر یەکێ بلێ نوێژ واجبە دەشی کا بەس إقرار بە تەوحید نەکات گەورە ترە یان نا شیرکەکەی ! (أو أقر بالتوحيد والصلاة) بلێ ئیمانم بە تەوحید و یەکخوا پەرستی هەیە و بەنوێژیش هەیە (وجحد وجوب الزكاة) بلێ زەکات واجب نیە (أو أقر بهذا كله وجحد الصوم) ئەمە هەمووی نمونەیە کە شێخ (محمد) دەیهێنێتەوە لەبەر فکر و بۆچۆنی ئەو کەسانە تا ئاسان بێ چونکە نابێ کە تۆ دەلێت کەسێك نوێژ بکا و ڕۆژوو بگری بەس هاواری غەیری خوا بکا چۆن کافرە ئەمە نوێژدەکات تۆچۆن کافری دەکەیت ئەمە هەلەیە ئەم بۆچوونە ! (أو أقر بهذا كله وجحد الحج) ئیمانی بەهەموو شتەکان هەیە بەس دەلێت حەج واجب نیە حوکمی چیە ؟ کافرە ، (ولما لم ينقد أناس في زمن النبي ﷺ للحج أنزل الله في حقهم : وَلِلَّهِ عَلَى ٱلنَّاسِ حِجُّ ٱلۡبَيۡتِ مَنِ ٱسۡتَطَاعَ إِلَيۡهِ سَبِيلٗاۚ وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ ٱللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ ٱلۡعَٰلَمِينَ)[1] ئەوە لەمەسەلەی حەجدا کاتیك کەسانێك ئینقیادیان تەبعەن ئینقیاد مەبەست پێ ئیلتیزام بە وجوبیەتی شتەکەوە کەبلێت ئەمە واجبە کەکەسێك وابلێ واجب نیە ئەوە کافر دەبێت(ومن أقر بهذا كله وجحد البعث كفر بالإجماع) بڕوای بە هەمووشتەکان هەیە بەس بلێ زیندووبونەوە نیە بڕوای بەخوا هەیە بەملائیکە هەی بەقورئان بەپێغەمبەران بەهەموو دینی ئیسلام هەیە بەس بڕوای بەڕۆژی دوای نیە کە زیندوو دەبێتەوە بە إجماع کافرە ،(وحل دمه وماله) مال و خوێنی حەلال ئەبێت (كما قال تعالى : إِنَّ ٱلَّذِينَ يَكۡفُرُونَ بِٱللَّهِ وَرُسُلِهِۦ وَيُرِيدُونَ أَن يُفَرِّقُواْ بَيۡنَ ٱللَّهِ وَرُسُلِهِۦ وَيَقُولُونَ نُؤۡمِنُ بِبَعۡضٖ وَنَكۡفُرُ بِبَعۡضٖ وَيُرِيدُونَ أَن يَتَّخِذُواْ بَيۡنَ ذَٰلِكَ سَبِيلًا ۝١٥٠ أُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡكَٰفِرُونَ حَقّٗاۚ)[2] خوای گەورە ئەفەرمووی (إِنَّ ٱلَّذِينَ يَكۡفُرُونَ بِٱللَّهِ وَرُسُلِهِۦ)خوای گەورە لەم ئایەتەدا پێمان دەلێت ئەو کەسانەی کافرن بە خوا بە پێغەمبەرەکانی ﷺ (وَيُرِيدُونَ أَن يُفَرِّقُواْ بَيۡنَ ٱللَّهِ وَرُسُلِهِۦ) ئەیانەوێی جیاوازی بخەنە نێوان خوا و پێغەمبەرەکانی (وَيَقُولُونَ نُؤۡمِنُ بِبَعۡضٖ وَنَكۡفُرُ بِبَعۡضٖ) ئیمانمان بەهەندێك هەیە و ئیمانمان بەهەندێك نیە (وَيُرِيدُونَ أَن يَتَّخِذُواْ بَيۡنَ ذَٰلِكَ سَبِيلًا ۝١٥٠ أُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡكَٰفِرُونَ حَقّٗاۚ)ئەیانەوێت ڕێچەکەیك بۆخۆیان ببینەوە لێرەدا ئەمە خوای تعالی پێیان ئەلێت بەحەقت ئەمانە کافرن (أُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡكَٰفِرُونَ حَقّٗا) بەحەقت ئەمانە کافرن ، کافرن خۆ خوای گەورە نەی وتوە ئەمانە

[1] سورة ال عمران اية :٩٧:

[2] سورة النساء اية :١٥٠-١٥١

ئیمانیان بەخوا نیە بە پێغەمبەر نیە ئەو جوزئیتەیان ئیمان پێ نیە کە هەندێك لەپێغەمبەرانە حوکمیان چیە ؟ کافرە ، ئێستا تۆ بلێ من بڕوام بەهەموو دینی ئیسلام هەیە لەپێناویشدا جەنگ ئەکەم خوێن و مال و هەر هەمووی بەقورئانی ئیسلام بێت بەسە بڕوام بە موسا نیە هیچ ئیستفادەی نیە ئیشەکە چونکە تۆ خوات بەدرۆ خستۆتەوە لەبەر ئەوە بەلاتەوە سەیر نەبێت نوێژ دەکات ڕۆژوو دەگرین تۆچۆن پێ دەلێت کافر نا قەزیەکە تەنها هەر ئەوەندە نیە دەبێت هەموو ئیسلام وەربگرین نابێت یەك بەش لەبەشەکان کەزانراوە لەدینی ئیسلام بە ئەدیلە و بەلگە هەتا ئەدیلە و بەلگەی پێویست نیە ئەوەندە وازحە تۆ کافر بی پێ نابێ لەکافربوونی ئەو کەسە رابوەستی ئیناکری ئەوە بکا .

(فإذا كان الله قد صرح في كتابه أن من آمن ببعض وكفر ببعض) کاتێك خوای تعالى لەکتابەکەی دیاری کردوە پێمان ئەلێت بەروونی و بەئاشکرایی پێمان ئەلێت هەرکەسێك کەوا ئیمانی بەهەندێك هەبێت و بەهەندێك نەبێت لەو پێغەمبەرانە (فهو الكافر حقا)ئەوە بەراستی کافرە (وأن المستحق ما ذكر زالت هذه الشبهة) ئایا ئەو شوبهەیە نارەوێتەوە ئەو موشریکانەی ئەورۆ کە داوا دەکەن لەغەیری خوای تعالى یاعبدالقادر یا رسول الله والعیاذبالله شوبهەکەیان وتمان دەلێن تۆچۆن بەوانە دەلێت کافر ئیمانی بەخوا هەیە و نوێژ دەکات و ڕۆژوو دەگرێت هەتا پرسیارێکیان لە بن باز کرد لەمیصر دەربارەی ئەمە وتیان : باوکم نوێژی دەکرد و ڕۆژووی دەگرت و حەجی کردوە بەس هاواری پیاو چاکەکانی کردوە باوکم مردوە داوای دوعای خێری بۆ بکەم ؟ وتی نەخێر بۆت نیە داوای دوعای خێری بۆ بکەی لەبەر ئەوەی بەموشریکی مردوە .(أشرك فى توحيد لله سبحان وتعالى)نەئەوبوایە داوای لەغەیری خوا بکا مادەم داوای لێ کردوە تۆش بۆت نیە داوای خێری بۆ ئەو باوکەت بکەی ،(وهذه هي التي ذكرها بعض أهل الأحساء في كتابه الذي أرسله إلينا.) تەبعەن شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) لەزەمانی خۆیدا ئەو دەعوە موبارەکەی کرد کیتابی دەنارد و رسائیلی دەنارد بۆ خەڵکی ئەوانیش رەسائیلیان بۆ دەناردەوە لەنێوانیاندا وتووێژ هەبوو یەك لەو شوبهانەی کە لەوی هاتووە لە (ئەحساوە)ئەو هاو بەو شێوەیە شوبهەکەیان نقل دەکەن دەلێن تۆ چۆن ئەوە دەکەیت یان شێخ (محمد) لەکاتی خۆی کە جیهادی کردوە خەڵکی ئاگادار کردۆتەوە لەسەر شیرك وضلالەتانە ئەگەر پابەند نەبووایە ئەوا قیتالی

دەكردن لەناوی دەبردن و وا بلاوبویەوە لەناو عالەمی ئیسلامی شێخ (محمد) كەسانێك دەكوژێی ئەوانیش نوێژ دەكەن و ڕۆژوو دەگرن هەتا ئێستاشی لەگەل دابێت هەتا لە علمایانی سونەش وادەلێن پەنادەگرین بەخوا دەلێن كەوا متشدید بووە غلوی تێدا بوە سیفاتی خەواریجی تێدابوە ، ئەوە حەقیقەتی ئیسلامی بلاوكردەوە ، بەخەلكی ئەلیٚ یان دەبێت لەگەل خوا دا بیت بەهەموو فەرمایشتەكانیەوە لەپێش هەموویەوە تەوحیدی خوای تعالی یان تۆ موسلمان نیت با نوێژ و ڕۆژووش بكەی .

(ویقال أیضا : إذا كنت تقر أن من صدق الرسول ﷺ في كل شيء) وەهەروەها پیٚ دەوتریٚ بەو شەخصەی كەوا ئەو شوبهەیە ئەهێنی ئەگەر تۆ إقرار دەكەیت كەوا هەركەسیٚ تەصدیقی پێغەمبەر بكا ﷺ لەهەموو شتێكدا (وجحد وجوب الصلاة فهو كافر حلال الدم والمال بالإجماع ، وكذلك إذا أقر بكل شيء إلا البعث ،وكذلك لو جحد وجوب صوم رمضان وصدق بالباقي وهنا لا تختلف المذاهب في هوقد نطق به القرآن كما قدمنا) هەروەها ئەوترێت ئەگەر تۆ إقراردەكەیت (إذا كنت تقر أن من صدق الرسول ﷺ) ئەگەر تۆ إقرار بەوە دەكەیت یەكێك تەصدیقی پێغەمبەر بكا ﷺ بلیٚ تۆ پێغەمبەری خوای تۆ ڕاست دەكەی لەهەموو شتێكدا بەلاٚم ئەو شەخصە چی بكا ؟(وجحد وجوب الصلاة)ئینكاری نوێژ بكا ئەوە ئەگەر بلیٚ نوێژ واجب نیە ئەوە بە إجماع ئەو كەسە كافرە خوێن و مالی حەلالە ئەو كەسە (وكذلك إذا أقر بكل شيء إلا البعث) هەموو شتیٚ إقرار پیٚ بكا بەس بلیٚ زیندووبونەوە نیە ! (وكذلك لو جحد وجوب صوم رمضان) هەموو شتێكی ئیمان پیٚ هەیە بەس بلیٚ ڕۆژووی ڕەمەزان واجب نیە ! (وصدق بالباقي) بڕوای بەهەمووشتەكان بكا (وهنا لا تختلف المذاهب في) هیچ مەزهەبێك لە مەزاهیبی ئیسلامی إختیلاف نیە ئەو شەخصە كافرە ، مادەم ئینكاری یەكێك لەو شتانە دەكات إختلاف نیە ، (هوقد نطق به القرآن كما قدمنا)قورئانیش ئەمەی فەرمووە ، (فمعلوم أن التوحید هو أعظم فریضة جاء بها النبي ﷺ) جا معلوم و دیارە لەلامان كە تەوحید و یەكخوا پەرستی گەورترین واجبە لەسەر عەبدەكان كە پێغەمبەر هێناویەتی ﷺ (وهو أعظم من الصلاة والزكاة والصوم والحج) بە إتفاقیش لەهەموویان گەورترە واتا تۆ ئەگەر تەوحیدت نەبێت هەزار نوێژ و ڕۆژوو وزەكات و حەج بكەی قبول نابیٚ ، ئەوانە هەموو لەسەر ئەساسی تەوحیدە ، باشە ئەگەر تۆ بلیٚ نوێژی نەكرد و ئینكاری واجبی نوێژی كرد یان ڕۆژوویان

زەکات کرد کافر دەبێت ئەی ئەصلەکەی ئەی تەوحیدەکەی ئەوە ئەولاترە ئەو کافر دەبێت! (فكيف إذا جحد الإنسان شيئا من هذه الأمور كفر ولو عمل بكل ما جاء به الرسول ﷺ وإذا جحد التوحيد الذي هو دين الرسل كلهم لا يكفر ؟!) ئەوە پرسیارکەیەتی باشە ئێمە بە إتفاق ئێستا باسمان کرد ئەوانە هەموو کافرن ئەوەی بلێ ڕۆژوو و زەکان واجب نیە با ئیمانی بەهەموو ئیسلامیش هەبێ ئەی ئەگەر بەتەوحید نەبوو شیرکی کرد لەو تەوحیدە چۆن کافر نابێ (سبحانه الله ما أعجب هذا الجهل!) بۆخۆی دەلێت و سەرسورمانی دێت دەلێت پاکی بۆ خوا لەجەهالەتی ئەمانە ئەم جهلە چیە ئەو خەلکە هەیەتی .

(ويقال أيضا : هؤلاء أصحاب رسول الله ﷺ قاتلوا بني حنيفة) هەرەوەها پێ دەوتری وە شێخ (محمد) نمونە ئەهێنیتەوە لەسەر کافربوونی تاریکی تەوحید ئەمە نمونەکانیەتی : ئەصحابی رسول الله ﷺ لە(بەنی حنیفەیاندا)[1] (وقد أسلموا مع النبي ﷺ)موسلمانیش بوون لەپێشدا (وهم يشهدون أن لا إله إلا الله وأن محمدا رسول الله ﷺ ويؤذنون ويصلون)وابوو شوێنەکەیان دیارە واتا شایەتوومانیان ئەهێنا بەخوا و بەپێغەمبەری خوا ﷺ و یانگیان ئەدا و نوێژیان ئەکرد (فإن قال إنهم يقولون إن مسليمة نبي) لەوانەیە یەکێك لەولاوە بێت بلێت ئاخر ئەوانە جیاوازبوون ئەمانە ئەیانوت موسیلەمە پێغەمبەرە ! ئێستا شیخ ڕەدی شوبهەکەیان ئەدا ، ئەمان چیان کرد ! واتا حەقی پێغەمبەرایەتی لە پێغەمبەر محمدیان ﷺ لەسەتا سەت نەسەندەوە بەلکو دایان بە موسیلەمەش واتا شەریکیان کرد وتیان موسیلەمەش پێغەمبەرە ! (قلنا : هذا هو المطلوب) ئەمەیە کەوا ئێستا ئەیکەین بە بەلگە لەسەر خۆتان سەیربکەن (إذا كان من رفع رجلا إلى رتبة النبي ﷺ) ئەگەر شەخصێك بەرزبکاتەوە بیگەیەنێتە مەنزل و پلەو پایەی پێغەمبەر ﷺ (كفر وحل ماله ودمه) کافر دەبێ مال و خوێنی حەلال دەبێ (ولم تنفعه الشهادتان ولا الصلاة) ئەوە بە إعتراڤ خۆتان نەشاهەدەکەی سودی پێ دەگەیەنێت وە نە نوێژو ڕۆژووەکانیان (فكيف بمن رفع شمسان أو يوسف أو صحابيا أو نبيا إلى رتبة جبار السماوات والأرض) زۆر بەهێزە ئەم بەلگەیە

[1] : جەماعەتی موسەیلەمەی کذاب بوون.

ڕەدانەوەکەی ئەم شوبهەیە باشە ئەی چۆن ئێوە ڕازی ئەبن کەرازی نین موسیلەمە بخرێتە ریزی پێغەمبەر ﷺ ڕازین ئا ئەم ناوانە شمسان و یوسف دووکەس بوون ئەپەرستران لەزەمانی (محمدی کوری عبدالوهاب) چۆن ئێوە ڕازین صحابیەك یان پێغەمبەریك یان هەرکەسێکیتر لەمخلوقات بخرێتە ڕێزی ئەو خوایەی کە ئاسمانەکان و زەوی دروست کردوە ئەو خوایەی کە هەموو شتێکی بەدەستە ئەو خوایەی کە هیچ شتێك لەبەردەمیدا نیە إلا زەلیلە چۆن تۆ ئەمە ئەکەی! ئەمە عقلیە ؟! یانی تۆ ئەگەر بلێ ئەگەر کەسێك بخەینە مەرتەبە و پلەی پێغەمبەر ﷺ کافر ئەبێ بانوێژ و ڕۆژووش بکا ئەی ئەگەر بیخەیتە مەرتەبە و پلەی خواوە ! ئەوە بەبێ دوودلی و گومان و بەتەئەکیدی کافر ئەبێت (سبحان الله ما أعظم شأنه : ﴿كَذَٰلِكَ يَطۡبَعُ ٱللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِ ٱلَّذِينَ لَا يَعۡلَمُونَ﴾[1] خوای گەورە کە ئەگەر کەسێك شوێنکەوتەی تەوحید نەبێ و شوێن هەوا ونەفسی خۆی بکەوێت مۆر لەدلی ئەدا .

نمونەیەکی تر :(ويقال أيضا : الذين حرقهم علي بن أبي طالب رضي الله عنه بالنار) ئەو کەسانەی کەوا علی کوری ئەبی طالب ئەوانی سوتاندی خۆتان ئەزانن کۆمەلێك هەبوون وتیان علی خوایە ! علی یان خستە ریزی خواوە ئیمامی علی هەلسایەوە لێیان کە کافربوون وە سوتاندنی (كلهم يدعون الإسلام) هەموویان بانگەشەی ئیسلامیان ئەکرد وە میلەتیکی تر نەبوون یەهودی و نەصرانی نەبوون بەحیساب ظاهیریان ئیسلام بوو (وهم من أصحاب علي رضي الله عنه) ئەوانە هەمووی هاورێی علی بوون (وتعلموا العلم من الصحابة)وە لەصەحابەوە عیلم فێرببوون (ولكن اعتقدوا في علي مثل الاعتقاد في يوسف وشمسان وأمثالهما) بەلأم ئیمانیان بۆ علی باسی زەمانی خۆی ئەکا شێخ ئەلێ چۆن ئێستا یوسف و شمسان کەوا داوایان لێ ئەکرێی لەغەیری خوای تعالی ئەلێ ئەمسالی ئەوان ئەوان علی یان خستە ریزی ئەوانە وەکو ئەوان (فكيف أجمع الصحابة على قتلهم وكفرهم ؟) چۆن صحابە هەموو إجماعیان کرد لەسەر ئەوەی ئەبێ ئەوانە کافر بن و وە بکوژرێن !؟ (أتظنون أن الصحابة يكفرون المسلمين ؟) یانی ئێوە رائیتان وایە و گومان ئەبەن کەوا صحابە موسلمان کافر ئەکا !؟ کەواتە ئەمانە موسلمان نەبوون با نوێژ و ڕۆژوو و شەهاتدەتیشیان هەبێ با لەسەر دەستی صحابەش علیمان وەرگرتبێ مادەم علی یان خستە رێزی خواوە

[1] :سورة الروم اية :٥٩

والعياذبالله(أتظنون أن الاعتقاد في تاج وأمثاله لا يضر) تاجیش وەك ئەوانیتر داوا لێکراوێکە وەکو یوسف و شمسان کەباسی ئەکات کەوا ئەمانە هەمووی پەرستراون لەزەمانی شێخ (محمد)دا (أتظنون أن الاعتقاد في تاج وأمثاله لا يضر) ئایە إعتقادتان وابێ کە ئەوە داوای لێ ئەکرێی وە ئەکرێتە وساطە لەنێوان ئێوە و خوادا ئەمە زیانی نیە !؟ (والاعتقاد في علي بن أبي طالب يكفر ؟) ئەگەر إعتقادت لە علی کوری ئەبی طالب وابێ کەوا بیگەینیتە ڕێزی خوا ئەمە کافر ئەبێ ! بەس کابرا لەتاج و شمسان و یوسفەکە إعتقادی پێیان هەبێ کافر نابێ !؟ تێ گەیشتی ڕەدانەوەکە چۆنە سەیربکە صحابە بە إجمعاع ئەوانەیان کافر کردوە وە لەناویان بردن کە ئیمامی علی یان خستە ڕێزی خواوە ئەی ئەوانەی کە ئائەمانە یوسف و تاج و شمسان بخنە ڕێزی خواوە چۆن کافر نابن .

نمونەیەکی تر (ويقال أيضا : بنو عبيد القداح الذين ملكوا المغرب ومصر في زمان بني العباس) تەبعەن لەزەمانی عباسیەکاندا سالەکانی (٢٩٧)عوبەیدیەکان کە پێیان ئەوترێی فاطمیەکان ئەمە هەلەیە نابێ پێیان بوترێی فاطمیەکان چونکە ئەصلی ئەمانە علما باسیان کردوون هەندێك ئەلێن هەر ئەصلیان یەهود و نصرایە هەندێك ئەلێن ئەصلیان مجوسە ئەمانە درۆ ئەکەن نەسەبیان ناگەرێتەوە بۆ عەلی کوری ئەبی طالب (ڕەزای خوای لێ بێ) درۆیە و بوهاتانە ناویان لەخۆیان ناوە فاطمیەکان لەناو خەلکدا وا بلاو بۆتەوە کەوا ئەمانە شیعەن واتا دۆستی علی کوری ئەبی طالب و لەنەوەی ئەوانن ئەمانە (بنو عبيد القداح) کەهەستان تأسیسی دەولەی بەناو فاطمیان کرد یانی (الذين ملكوا المغرب ومصر)مغریب و مصریان کەوتە ژێر دەستا و دەسەلاتدار بوون لەوێدا لەزەمانی عەباسیەکاندا هەتاوەکو (صلاح الدين ئەیوبی) لەناوی بردن (ڕەحمەتی خوای لێ بێ) (كلهم يشهدون أن لا إله إلا الله وأن محمدا رسول الله) هەموویان لەسەر زارەکی وایان دەوت لە حوکمی ظاهیردا وابوون ئەیانوت (لا اله الا الله محمد رسول الله) (ويدعون الإسلام) إدعای ئیسلامیشیان ئەکرد (ويصلون الجمعة والجماعة) جومعە و جماعەتیشیان ئەکرد (فلما أظهروا مخالفة الشريعة في أشياء دون ما نحن فيه) کاتێك موخالەفەتی شەریعەتی خوایان کرد کەمتر لەوەی کە ئێمە ئەورۆ باسی ئەکەین کە تەوحیدە یانی ئەوان لەوشتانەی کە کردبوویان کەوا پێ کافربوون بە إجماعی ئەهلی سونە و جماعەی ئەوزەمانە کە ئەو دەولەتەیان بە (دار الحرب) دانا ئاگادارین

لەبەر ئەوەی عیبرەت بە سەرۆكەكانە بەحوكمەكەیە لەولاتەدا ئەگەر ولاتەكە ولاتی دەسەلاتداری وە حوكمرانیەكەی كوفر بوو ئەو دەولەتە با موسلمانیشی تێدا بێت ئەوە پیێ دەوترێت (دار الحرب) ئەمە قەولی صەحیحە لەلای علماء هەرچەندە هەندێك قەولی تر هەیە بەلأم ئەمە قەولی صەحیحە ئەوەبوو لەخەلافەتی عەباسیدا علماء یان سەرجەم هەموو ئەو دەولەتەیان كافر كردوو ناویان نا (دار الحرب) لەبەر ئەوەی إلغای شەریعەتیان كردەوە لەبەر ئەوەی تەكالیفیان هەلگرتەوە هەندیك لەتەكالیف (أجمع العلماء علی كفرهم وقتالهم)ئەوە بوو لەدوایشدا كێ لەناوی بردن (صلاح الدین ئەیوبی) (وأن بلادهم بلاد حرب)دەی ئێستا ئەو بەناو سەلەفیانە ئەو مورجیئانە چی بلێن بە(صلاح الدین ئەیوبی)! كاتێك كە ئەوانەی لەوان برد كە بەحیساب ئەوانە دەولەتی ئیسلامن ! ئەبێ چیان پێ بلێ ئەبێ بلێن خواریجن صلاح الدین خەواریجە لە دەولەتی أمیر الممونین عوبێد الله كوری قداح و جماعەتەكەی ئەبێ وابلێن ! من سەیرم لێ دێی كەسانێكی بێ عقل دێن ئەلێن ئەگەر پاپا بوو بەرەئیسمان ئەوە وەلی أمرمانە بێ عقلی گەیشتۆتە ئەو دەرەجەیە علمانی وەلی أمرمانە كەواتە ئەبوایە صلاح الدین دانیشتبوایە بەدەمیانەوە بیوتایە ئەوە وەلی أمرمانە (وأن بلادهم بلاد حرب) ولاتەكەیانی كرد بە بولاتی حەرب (وغزاهم المسلمون حتی استنقذوا ما بأیدیهم من بلدان المسلمین.) هەرچیەكیان لە ژێرچنگیان دا بوو موسلمانان الحمدلله دەریان هێنا وە لەناویان بردن بۆیە ئێستاش دەولەتی ئێرانی كافر صلاح الدینی خۆش ناوی وە كوردی خۆش ناوی و دەلێت ئەمانە چوون دەولەتی ئێمەیان لەناو برد لەكاتی خۆیدا.

(ویقال أیضا : إذا كان الأولون لم یكفروا إلا أنهم جمعوا بین الشرك وتكذیب الرسول ﷺ والقرآن وإنكار البعث وغیر ذلك فما معنی الباب الذي ذكره العلماء في كل مذهب " باب حكم المرتد " وهو المسلم یكفر بعد إسلامه) هەروەها پیێ یان ئەوترێی هەمووی رەدانەوەیە بۆئەو جۆرە كەسانە فێری بن والله ئەوانەی پێشوو بۆیە كافربوون چونكە شیركەكە لەگەل تكذیبی پێغەمبەرﷺ)كۆیان كردیتەوە لەبەر ئەوەی بە پێغەمبەریان وتوە ﷺ تۆ درۆ ئەكەی یان ئینكاری قورئانیان كردوە بۆیە كافر كراون لەبەر ئەمەبووە ! نەخێر وانیە ئەلێ ئەگەر وابێت (فما معنی الباب الذي ذكره العلماء في كل مذهب " باب حكم المرتد")باشە لە كیتابی فقهی هەموو مەزهەبێكدا هاتوە (باب حكم المرتد) مانای چیە !؟ لەحوكمی مرتدەدا قسەیان

کردوە ئەگەر کەسێك ئەوە بکات یان ئەوە بلێت ئەگەر کەسێك ئەوە بیروباوەری بێت ئەگەر کەسێك شك و گومانی هەبێت ئەوە کافر بوو ئەوە مرتد بوو خۆ ئەو کەسە نەهاتوە بلێ پێغەمبەر درۆ ئەکات ﷺ بۆنمونە ئەلێت ئەو کەسەی جحد و ئینکاری نوێژ بکات کافر ئەبێ ، ئایا لەحوکمی مرتد دا کە لە کیتابە فقهیەکاندا هاتووە لەپاڵ ئەوەیان نوسراوە بەو مەرجە کە بڕواشی بەپێغەمبەر نەبێ ! ﷺ ئەوهایە یاخود بەو مەرجەی کەوا بڕوای بەقورئان نەبێ ئینجا کافر ئەبێ کوا شتی وا هاتووە هەریەك لەوشتانە خۆی ریدەیەکی سەربەخۆن با بڕوات بەهەموو دین هەبێت وتت بڕوام بەو ئایەتەی قورئان نیە کافر ئەبی با بڕوات بەهەموو قورئان هەبێ بلێت بڕوام بەنوێژ نیە کافر ئەبی چ جای تۆ دژایەتی تەوحید ویەکخوا پەرستی بکەیت (وهو المسلم يكفر بعد إسلامه) مرتد کێ یە ؟ ئەوکەسەیە کەوا موسلمانە دواتر کافربوە ، (ثم ذكروا أنواعا كثيرة ، كل نوع منها يكفر ويحل دم الرجل وماله) هەریەك لەو جۆرانە هەتا علماء ئەفەرموون نزیکەی ٤٠٠ شت باسکراوە لەقەول و فعل کە ئەبێتە هۆی ریدە کە شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) رەحمەتی خوای لێ بێ دە دانەی لەوانە هێناوە لە ئەصلە ئەصلەکان کەناوی ناوە نواقض الاسلام دە خالی هێناوە وە ئاگادار بن ئەم هەلوەشێنەرەوانەی ئیسلام تەنها دە خال نیە بەلکو زۆرە بەس ئەو دە خالە زۆر گەورە و دیارن کە لەسەرووی هەموویانەوە شیرکی نوسیوە دووەم وساطە سێ یەم ئەو کەسەی کافر کافر نەکا هەتا دوایی ،،، (حتى إنهم ذكروا أشياء يسيرة عند من فعلها) هەتا ئەگەر تۆ لە بابی ریدە سەیر بکەی ئەقوالی علما چیان نوسیوە هەندێك شتیان نوسیوە تۆ تەسەوری ناکەی کە ئەوە ببێتە هۆی کافربوون علماء ئابەو شێوەیە دژی کافر وەستاونەتەوە دژی کەسێکیش وەستاوەتەوە کە کوفر بکا هەتا لەوانە لەلای بەتایبەتی لەلای حەنفیەکان ئەگەر تۆ سەیربکەی قسەیان هەیە ئەلێن ئەگەر بە مسجد بلێ مسیجد پێ کافر ئەبی ، مسجد یانی مزگەوت مسیجد واتا کورت کردنەوە ناوی مزگەوت بەبچوك دانانی ناوی مزگەو(إسم تصغير) وەك بلێ مزگەوتۆکۆکە ئەوها و بەوشێوەیە باسی بکەی ئەلێ کافر ئەبی ئەم بابەتانە باس کراوە لەلای علماء هەر زۆر لەوە کەمترە کە ئێمە باسی ئەکەین کە مەسەلەکە ئەصلی هەموو ئصولەکانە کە تەوحید و یەکخوا پەرستیە ئەها شیطان چۆن سەری لەم خەلکە تێکداوە یانی دژایەتی کردنی تەوحید بە کوفر نازانن بۆیە ئەم هەموو بەلگانەی هێنایەوە

(مثل كلمة يذكرها بلسانه دون قلبه أو يذكرها على وجه المزح واللعب.) هەتا ئەوەیان باسکردوە وتیان ئەگەر کەلیمەیەك بلیٚ بەس بەزمانی خۆ دلیشی لەگەلیدا نەبیٚ یان هەر بەسوبعەت باسی بکا با قەناعەتیشی پیٚ نەبێت ئەوە کافر ئەبیٚ ، یانی ئێستا تۆ قسەیەك بەخوا یان بە پێغەمبەر ﷺ بلیٚ یان بەقورئان یان بە هەر شتێك لەوەی کە لەدینی ئیسلام زانراوە کە ئەمە دینە لەفعلەکانی ئەگەر بەسەر زارەکی بیٚ و بە پێکەنینەوە بیٚ بەبیٚ ئەوەی بەدلیش بیٚ تۆ پیٚ کافر ئەبی چ جای تۆ باسی ئەصلەکان بکەی کە تەوحیدە واتا مخالەفەی بکەی .

(ويقال أيضا : الذين قال الله فيهم) ئەوانەی کەوا خوای تعالی لەحەقی ئەواندا وتویەتی ،مونافیقەکان ،(يَحۡلِفُونَ بِٱللَّهِ مَا قَالُواْ وَلَقَدۡ قَالُواْ كَلِمَةَ ٱلۡكُفۡرِ وَكَفَرُواْ بَعۡدَ إِسۡلَٰمِهِمۡ)[1] (يَحۡلِفُونَ بِٱللَّهِ بِٱللَّهِ مَا قَالُواْ) مونافیقەکان کوفریان کرد بەدەم دواتر سوێندیان ئەخوارد ئەیانوت والله شتی وامان نەوتوە کەوا ببێتە هۆی کەم تێروانینی پێغەمبەر ﷺ یان هی صحابە بیٚ ئەوشتەی کەوا پێغەمبەر نارەحەت بکا یاخود صحابە ئێمە شتی وامان نەوتوە لەکاتێکدا کە وتویانە خوای گەورە دەفەرمووی (يَحۡلِفُونَ بِٱللَّهِ مَا قَالُواْ) سوێندیان ئەخوارد بەقورئان والله شتی وامان نەوتوە کە لەکاتێکدا وتویانە خوای گەورە دەفەرموویٚ (وَلَقَدۡ قَالُواْ كَلِمَةَ ٱلۡكُفۡرِ) لقد والله بەتحقیق وتویانە واتا خوای گەورە دەفەرمووی ئەوانە درۆ ئەکەن کە وایان نەوتوە نەخێر وتویانە (كَلِمَةَ ٱلۡكُفۡرِ وَكَفَرُواْ بَعۡدَ إِسۡلَٰمِهِمۡ) خوای گەورە یەکسەر تەکفیری کردن لەدوای ئیسلامەکەیان کافربوون بەو کەلیمەیە کەواتە بەکەلیمەیەك کافربوو (أما سمعت الله كفرهم بكلمة مع كونهم في زمن رسول الله ﷺ ويجاهدون معهم) ئەلیٚ تۆ گوێت لیٚ نیە خوای تعالی ئەوانی کافر کرد لەکاتێکدا ئەوانە لەزەمانی پێغەمبەردان ﷺ هەتا لەگەلیدا جیهاد ئەکەن (ويصلون معه ويزكون ويحجون ويوحدون.) لەگەلیدا حەج ئەکەن و لەگەلیدا تەوحید ئەبەن بەرێوە بەلاٚم کەلیمەیەکیان رەزر هاتە دەرەوە هەتا سوێندیان خوارد کە ئەلێن والله ی نەمان وتوە خوای گەورە دەفەرمووی والله ی وتوتانە و کافریش بوون لەدوای ئیسلامەکەتانەوە ، کەواتە کافربوون ئەبیٚ وریا بی با کابرا سوێندیش بخوا بلیٚ وانیە نەخێر هەر وایە .

[1] :سورة التوبة اية :٧٤

(وكذلك الذين قال الله فيهم) وه جارێکیتر خوای تعالی دەبارەی مونافقینەوە دەفەرمووێی لەوانەی کەوا کوفریان کرد لەوانەی کە وەکو هەندێك لە علما ئەلێن ئەمانە لە ظاهیردا لەگەل پێغەمبەرﷺ نوێژیان کردوە حەجیان کردوە و زەکاتیان داوە. هەتا لەهەندێك شوێندا شێخ الاسلام ئەفەرمووێی : سەیری ئەو صحابانە بکە کە لەگەل پێغەمبەردا بوون ﷺ سوبعەتێکیان کرد بە سوبعەتەکەیان کافر بوون ئەلێت (وَلَئِن سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ ۚ قُلْ أَبِاللَّهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ ﴿٦٥﴾ لَا تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُم بَعْدَ إِيمَانِكُمْ)[1] (وَلَئِن سَأَلْتَهُمْ)ئەگەر پرسیاریان لیٚ بکەی دەربارەی ئەوەی کەوتویانە ئەلێن دەربارەی ئەو هەلەی کە کردویان کە بە پێغەمبەریان وت ﷺ ترسنۆك و دائیم برسیە و دائیم لەبەردەمی دوژمندا ترسنۆکە وە درۆزنە درۆزنن و سك برسی و جەبانن ئەمەیان بە گالتەوە وت ئەم کەلیماتانە کە لەدەمیاندا هاتە دەرەوەی لەکاتێکدا لەدلیاندا نەبوو هەروەکو پێکەنین و گالت ئەم قسانەیان کرد (وَلَئِن سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ ۚ قُلْ أَبِاللَّهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ ﴿٦٥﴾ لَا تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُم بَعْدَ إِيمَانِكُمْ ۚ إِن نَّعْفُ عَن طَائِفَةٍ مِّنكُمْ نُعَذِّبْ طَائِفَةً بِأَنَّهُمْ كَانُوا مُجْرِمِينَ)[2] خوای تعالی ئەفەرمووی ئەگەر پرسیاریان لیٚ بکریٚ دەربارەی ئەو کەلیماتانەی کەوا وتیان ئەلێن ئێمە سوبعەتمان کرد و بەگالتەوە وامان وت ئێمە بەراستیمان نەبوو ئێمە لەدلماندا نەبوو بەقەناعەتی خۆمان نەبوو ئەوشتانە هەروەکو گالتە و گەمە قسەکانمان کردوە خوای گەورە دەفەرمووی تۆ پیٚ یان بلیٚ خوای تعالی و ئایەتەکانی خوا و پێغەمبەری خوا ﷺ هی ئەوەیە ئێوە گالتەی پیٚ بکەن ! هیچ بیانوو إعترازارێك مەهێنەوە ئێوە بەتحقیق کافربوون لەدوای ئیمانەکەتان خۆ ئەگەر ئێمە عەفووی هەندێك لەئێوە بکەین لەبەر ئەوەی ئەو هەندەتان داوای لیٚ بوردن ئەکا داوای تەوبە ئەکات ئیخلاصی تەوبەی کردوە لە گەراندەوەکەیدا ئەوە ئەو کۆمەلەی بەو شێوەیە ناگەرێتەوە ئەوە ئێمە سزایان ئەدەین لەبەر ئەوەی موجریم و ستەمکارن لەبەر ئەوەی کافرن (فهؤلاء الذي صرح الله انهم كفروا بعد إيمانهم) ئەمانەی کە خوای تعالی فەرمووی ئەمانە کافر بوون لەداوای (كفروا بعد إيمانهم وهم مع رسول الله ﷺ)ئەوانە لەگەل پێغەمبەردا

---

[1] :سورة التوبة اية : ٦٥-٦٦
[2] :سورة التوبة اية : ٦٥-٦٦

بوون ﷺ لەكوێی ؟ (في غزوة تبوك)لە غەزوەی تەبوك هاتنەوە ئەو قسانەیان كرد لەڕێگادا (قالوا كلمة ذكروا أنهم قالوها على وجه المزح) وتیان ئێمە ئەمەمان بە گاڵتە وتوە ئەمەمان بە قەناعەت نەوتوە (فتأمل هذه الشبهة هي قولهم تكفرون من المسلمين أناسا يشهدون أن لا إله إلا الله ويصلون ويصومون ثم تأمل جوابها فإنه من أنفع ما في هذه الأوراق.) ئەڵێ ئەگەر تۆ لەم شوبهەیان ورد بیتەوە قەولەكەیان ئەمەیە ئێوە كەسانێك لە موسڵمانان كافر ئەكەن كە شاهێدی ئەهێنن بە (لا اله الا الله محمد) و بە محمد رسول الله ﷺ نوێژ ئەكەن و بەڕۆژوو ئەبن ،ئینجا سەیری وەلامەكەش بكە كە بۆم باسكردی ئەڵێ ئەمە بە سودترین شتە كە لەناو ئەم كشف الشبهاتە نوسیومە شێخ وادەڵێ واتا بەهێزترین شوبهەی ئەوانی هێنا و بەهێزترین وەلامیشی داونەوە كەواتە بەلایەوە دەبێت زۆر ئاسان بێ ئەم بابەتە كەسێك لەدونیادا یان دەبێت موحید بێ یاخود دەبێت موشریك بێ نیمانە لەسەر ئەم زەویەدا هەردووكی بێت پێكەوە ئەگەر هەردووكیان بوو ئەوە بەموشریك حیسابە خوای گەورە دەفەرمووێی : (وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُم بِاللَّهِ إِلَّا وَهُم مُّشْرِكُونَ)[1] یانی ئیمانی باسكرد تیاندا هەیە بەلاَم شیركیان هەیە و ئەچنە خانەی موشریكینەوە ئەوەی شیرك و ئیمانی تێدا بێت بە ئیماندار حیساب نابێت ئەبێت ئیمانێكی خالیصی تێدا بێت نابێ هیچ شیركێكی تێدا بێت ئینجا ئیماندارە ، ئێستا ئێمە لەو واقیعەدا بگەڕێن بۆ ئەوكەسانەی كەوا ئیمانێكی خالصی هەیە چەندێكە !؟ هەتا بڵێ كەمە بەراستی ئەبێ ئەو كەسە بڕوای بەهیچ شتێك و هیچ كەسێك نەبێ لەزیندوان و مردووان لەهیچ ڕێباز و لەهیچ ڕێچكە لەهیچ جۆرە حیزب ولایەنێك تەنها ئیمانی بە خوای تبارك وتعالى هەبێت لەعیبادەتیدا هاوار بۆ خوا ئەكات نەزر بۆ خوا ئەكات نوێژ بۆ خوا ئەكات ڕۆژوو بۆ خوای گەورە ئەگرێت حەج بۆ خوای گەورە ئەكات عومرە بۆ خوای گەورە ئەكات أعمالی قەلبی و جوارح هەمووی بۆ خوا دەكا بەتەنها وە ئەبێت حوكمرانی خوای تبارك وتعالى بسەلمێنێت ئەبێت كافر بێ بە حوكمرانی ئینسانەكان هەر هەمووی ئائەو كەسانە چەندێكن ئەمرۆ!؟ هەتا بڵێت زۆر كەمن ئەمەیە موحیدی خالص غەیری ئەمە كەئەڵێت نوێژ ئەكا و ڕۆژوو ئەگرێت نوێژ ئەكات وعلمانیە ! ئێ تەواو نوێژەكەت سودی نەما لەبەر ئەوەی علمانیەتەكە نوێژەكەتی هەڵوەشاندەوە حەج ئەكات و علمانیە ئەمە هیچ

[1] :سورة يوسف اية : ١٠٦

سودی نیە بڕوای بەخوا هەیە و علمانیە وەکو شیطان وایە بڕوای بەخوا هەیە و سوجدەی نەبرد یانی بەلاتەوە زۆر ئاسان بێت ئەم وەلامە شیطان بڕوای بەخوا هەیە یاخود نا ؟! بەلێ زیاتر لەتۆ باوەری بەخوا هەیە ئەی هۆی شیرکەکەی چیە هۆی کوفرەکەی (أَبَىٰ وَٱسۡتَكۡبَرَ وَكَانَ مِنَ ٱلۡكَٰفِرِينَ)[1] خوا ئەمری پێکرد ئەمرەکەی خوای جێ بەجێ نەکرد لەبەر ئەوە ئەبێت وریابین بابەتەکە ئەوە نیە بڕوای بەخوایە ئەمە بۆیە ئەم شوبهەیە گەورەترین شوبهەیانە و شێخیش گەورەترین رەدی دانەوە فەرمووی (ثم تأمل جوابها فإنه من أنفع ما في هذه الأوراق) ئەمرۆ گەورەترین شوبهەی خەلك ئەمەیە ، لەم شوبهەیە کەلیمەی تکفیر هاتوە کەوا ئێمە زۆر گوێمان لێبوە کەوا کەلیمەی تکفیریان کردوە بەدێوە زمە و خەلکی پێ ئەترسێنن مەسەلەی تکفیر وانیە مەسەلەی تکفیر مەسەلەیەکە کەوا خوای گەورە لەقورئاندا باسی کردوە پێغەمبەری خوا ﷺ باسی کردوە وە صحابە وتابعین باسیان کردوە وە هەموو کیتابی فقهی تێدایە بەداخەوە مامۆستایانی شافعی مەزهەب بابگەرێنەوە سەر ئەو کتێبە فقهیەی خۆیان بەتایبەتی ئەو کیتابەی کە لەکولیەکانی بەناو شەریعە دەخوێنرێی بڕۆ لەبابی تکفیر و لەبابی ریدەدا بخوێنەوە بزانن چی نوسراوە باشە ئەگەر بڕوات بەمە نیە بۆچی ئەیخوێنیت بۆ کردوتە بەمەنهەج ئەوەتا لەبابی ریدەدا نوسراوە وەکو لێرە شێخ محمدی کوری عبدالوهاب ئاماژەی پێکرد کە بابی ریدە لەهەموو کیتابە فقهیەکاندا هەیە بڕۆ بزانە چی ئەلێت ئەلێت ئەو کەسەی وابلێت کافرە ئەوکەسەی وابکات کافرە ئەدی ئەوە تکفیر نیە خۆی ! ئەوە بابێکە لەبابی فقهی ئیسلامی بەلکو ئەصلی دینەکەمان تکفیر ئەصلی دینی ئێمە لەسەر دووقاعیدەیە ئیمان بەخوا وە کافرکردنی کەسێك کەوا ئەو ئیمانەی نەبێت وەکافربوون بەطاغوت وەکەسێك کەوا ئیمانی بەو طاغوتە هەبێت کەواتە لەهەردوو ئەصلەکەدا تکفیری تێدایە ئەوە ئەصلی دینەکەمانە بائەوها نەبین وەکو ئەمرۆ بەداخەوە کە علمانی و لیبرالی هەتا دوایی ،، پێکەوە ژیانە کە درۆش ئەکەن دەوەرە گەر راست ئەکەن بزانم ئێستا ئەمریکا ئەلێت ئازادی و ئازادی بۆ ناهێلیت من ئازادبم و قورئان حەدیسەکەی خۆم ببەم بەرێوە بزانم ولاتێك ئەتوانی لەم زەویەدا لەبەردەم ئەمریکادا قورئان و حەدیسی جێ بەجێ بکات ! ولاتێك دەتوانی ئەو شەریعەتەی کەوا خوای دیناوە بەتایبەتیش

[1] :سورة البقرة اية :٣٤

لەمەسەلەی تكفیر و لەمەسەلەی جیٚ بەجیٚ كردنی حدودی شەریعەت دا بزانم دەهێڵێت یەك كەس لەسەر ئەم زەویەدا جیٚ بەجیٚ بكات ! كەواتە درۆ ئەكات مەسەلەكە بریتیە لەخۆ سەپاندن بریتیە لە احتیلال ئازادی بەس بۆ خۆی هەیە بۆ غەیری خۆی نیە لەبەر ئەوەی لەدینی ئیسلامدا مەسەلەی ئازادی نیە لەدینی ئیسلامدا دووشتمان هەیە یان كافری یان ئیمانداری ئەگەر دەولەتی ئیسلام هەبێت و پێغەمبەری خوا ﷺ لەسەر حوكم بێت ئەوها ئەكات كە خوا ئەمری پێكردوە (يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِيُّ جَٰهِدِ ٱلۡكُفَّارَ وَٱلۡمُنَٰفِقِينَ وَٱغۡلُظۡ عَلَيۡهِمۡۚ)[1] جا با هەموو ئەو مەلا و بەناو دعات بلێت كاكە ئیسلام توندرەوی تێدا نیە بەری والله كاكە توندو تیژی تێدایە بەلاٚم بەحەق تێدایە ئەو توندو تیژیە تێدایە كەوا خوای تعالی فەرموویەتی مادەم تۆ ئاوی من ئەخۆیت هەوای من هەلئەمژی من تۆم دروست كردوە بەقسەی من ناكەیت ئەبیٚ سەرت پان بكرێتەو خوای تعالی وای داناوە واش بە پێغەمبەرەكەی دەلێت (وَقَٰتِلُواْ ٱلۡمُشۡرِكِينَ)[2] خوای گەورە سورەتی براءی نارد خوا بەرییە پێغەمبەرەكەی بەرییە لەموشركین یانی چی بەرییە كاكە !؟ ئەی سورەتێك نیە لەقورئاندا ناو براء یە یان ئەو سورەتە هەلگرینەوە بلێن باوی نیە كاكە ئەوشتە! وەكو ئەوان ئەلێن پێكەوە ژیان (استغفرالله) والعیاذبالله ئەبیٚ بلێن خوا هەلەی كردوە كەوا برا ی ناردوە ناوالله ئێوە سەرتان كردوە بەقوردا وا ئاگاتان لەخۆتان نەماوە كافربوون بەودینەی خوای تعالی كەفەرمانەكانی خوای تعالی بەرێوە نابەن جا رۆژی قیامەت دێت بزانین كیٚ راستە ! (ثُمَّ إِنَّكُمۡ يَوۡمَ ٱلۡقِيَٰمَةِ عِندَ رَبِّكُمۡ تَخۡتَصِمُونَ)[3] یان گوێمان لیٚ دەبێت كاكە والله مامۆستایان هەیە هەر توند رەوی ئەنوێنن مەسەلەكە بریتیە لەحەق وباطل خوای تعالی ئەفەرمووێی (فَمَاذَا بَعۡدَ ٱلۡحَقِّ إِلَّا ٱلضَّلَٰلُۖ)[4] بەم بونەرەوەرەدا الا حەق و ضلال هەیە رەش و سپی هەیە حەق و ناحەق هەیە خوا پەرستی و الله پەرستی و شوینكەوتنی دینی ئیسلام حەقە هەرهەموو ئەوانیتر باطلە یان ئەبێت إقرار بەمە بكەیت ئینجا ئیمانداری وە ئەبێت بەرێوەی ببەیت یان إقراری پیٚ ناكەیت كافری با إدعای ئیسلامەتیش بكەی ئەم شوبهەیە هەمووی لەسەر ئەمەیە ئەمە زۆر گرینگە

[1] سورة التحريم اية ، ٩
[2] سورة التوبة اية :٣٦
[3] سورة الزمر اية :٣١
[4] سورة يونس اية :٣٢

ئەمە ئەم بابەتەیە كەپێ دەوترێی بابەتی تكفیر جا ئەلێت درێژترین شوبهەیانە وەرەدەكەشی زۆر ئەخایەنێت یانی هەتا باسی بكەیت هەر كەمە وەگەورەترین شوبهاتی ئەو قەومەیە بەتایبەتیش ئەوەی كە رووی كردۆتەوە دەعوەی شیخ محمدی كوری عبدالوهاب لەو كاتەوە تاوەكو ئێستا ئەوە سێ قەرنە گەورەترین شوبهەی ئەو خەلكە ئەوەیە والله شێخ محمدی كوری عبدالوهاب موسلمانی كوشتوە ! نوێژ كەری كوشتوە رۆژوو گری كوشتوە ئەوەی بڕوای بەقورئان هەیە كوشتویەتی ئەوها دەلێن ئەو لەوێوە سەیری كردوە تۆ إعتراف بە تەوحید و (لا اله الا الله) ناكەیت تۆ ئەچیت شیرك ئەكەیت لە (لا اله الا الله)دا چۆن تۆ ئەوەت لێ قبول ئەكرێت نە نوێژ و نەرۆژوو نەعیبادەت هیچت لێ قبول ناكرێت ئەم بابەتەش تاوەكو ئێستاش هەر بەدەوامە بابەتی ناشرین كردنی علمای دەعوەی تەوحید وە دەعوەی نجدی بەتایبەتی كەوا خەلك كافر ئەكەن خەلك كافر ئەكەن بەحەق كافری ئەكەن خۆ بەبەتال كافری ناكەن جا لەو كەسانەی كەوا لەپێشەنگی ئەو كەسانەن كەوا رەدی دەعوەی شێخ محمدی كوری عبدالوهابیان ئەدایەوە (رەحمەتی خوای لێ بێ) سلیمانی كوری سوحیم بوو نجدی لەگەورترین دووژمنەكانی شێخ محمدی كوری عبدالوهاب بووە لەنجددا ئەو دەعوەیەی هەر تێكدا كاغەزی نوسی بۆ زۆربەی شارو شارۆچكەكان كەوا محمدی كوری عبدالوهاب خەلك كافر ئەكات لەوانەش دەگێرنەوە كەوا إبن عفالقی حسائی ئەویش رسائیلی ناردوە ناردوویەتی بۆ إبن معمر وئەوانە كەوا محمدی كوری عبدالوهاب خەلك كافر ئەكا ئومەتی ئیسلامی كافر ئەكا هەروەها كەسانیتریش زۆر هەتا ئێستاش ئینجا چۆن رەد لەمە بدەینەوە لەخیلالی نەصەكەدا بۆمان دەركەوت خطواطی رەدانەوە وهەنگاوەكانی لەم جۆرە تۆمەتانە :

هەنگاوی یەكەم : كەوا شیخ باسی إجماعی كرد بە إجماع هاتوە هەركەسێك كەوا تصدیقی شتێك لەم دینە بكا (ألا إن من صدق بشيء هذا دين أنكر شيء اخر أنه يكفر) بە إجماع ئەمە هاتوە هەموو كەسێك لەعلماء إعتراف بەمە ئەكات إجماعی لەسەرە ئەگەر تۆ بڕوات بەشتێك لەم دینە هەبێ بڕوات بەشتێكی تری نەبێت ئەوە كافریت ،ئەتوانێ بلێ كافر نیە ئەو كەسە ! نەخێر كافرە بۆئەمەش چەند نمونەیەكی هێناوە بۆنمونە (أمن ببعض الكتاب وجحد بعضه فإنه كافر) ئیمانی بەهەندێك لەقورئان هەیە وە ئیمانی بەهەندیكیتر نیە ئەمە

کافره ئەو ئیمانەی کەیەهەیەتی بەو بەشه سودی پیٚ ناگەیەنی (أن من أقر بالتوحيد وجحد وجوب الصلاة فإنه كافر) با إقرار بەتەوحید بکا بەلاٌم بلیٚت نویٚژ واجب نیه کافره (أن من أقر بالتوحيد والصلاة وجحد وجوب زكاة فإنه كافر) با بلیٚت تەوحید تەواو ئەبیٚت تەنها هاواری خوا بکەیت نویٚژیش بکات بەس بلیٚت زەکات واجب نیه کافره ئەوئایەتەشی هیٚناوه (إِنَّ ٱلَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِٱللَّهِ وَرُسُلِهِۦ وَيُرِيدُونَ أَن يُفَرِّقُوا۟ بَيْنَ ٱللَّهِ وَرُسُلِهِۦ وَيَقُولُونَ نُؤْمِنُ بِبَعْضٍ وَنَكْفُرُ بِبَعْضٍ وَيُرِيدُونَ أَن يَتَّخِذُوا۟ بَيْنَ ذَٰلِكَ سَبِيلًا ﴿١٥٠﴾ أُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْكَٰفِرُونَ حَقًّا)[1] **هیچ گومانی** تیٚدانیه بەحەقەت ئەمانه کافرن ئینجا ئەوکاته ئیٚمه پیٚیان ئەلیٚن ئیٚوه دەلیٚن (لا اله الا الله) بەرۆژوو ئەبن و نویٚژئەکەن بەلاٌم ئیٚوه تەوحیدی خواتان نەکرد ئەی موشریکەکان ئەی ئەوانەی خۆتان ناوه صۆفی ودەرویٚش و بەحساب کەسانیٚکن کەوا لەناحەی تزکییه لەناحیەی رقائیق داوا لەغەیری خوا ئەکەن والله نه (لا اله الا الله) و نه محمد رسول الله کەتانﷺ نه نویٚژ و رۆژوەکەتان هیچ سودتان پیٚ ناگەینی لەبەر هەلتان وەشاندەوه بەهاوارکردنی غەیری خوای تعالی .

هەنگاوی دووەم : رەدانەوەکەی به قیاسی ئەولایه باسمان کرد ئەگەر کەسیٚك باوەری بەهەموو شتیٚك هەبیٚ بەس بەنویٚژ نەبیٚ کافر ئەبیٚ یاخود نا !؟ئەمانه که لەدوای تەوحیدەوه دیٚن ئەی ئەگەر بڕوای بەتەوحید نەبیٚ ئەی ئەگەر تەوحید هەلبوەشیٚنیٚتەوه ئەوه بەئەولاتر کافره ئەمەش هەنگاوی دووەم .

هەنگاوی سیٚ یەم : رەدانەوه به نمونه نمونەی بۆ هیٚناینەوه لەونەصەی کەلەبەردەماندا بوو نمونەی زۆری بۆ هیٚناینەوه شیٚخ ئەوانەی که ئەلیٚن (لا اله الا الله) و نویٚژ ئەکەن و رۆژوو ئەگرن بەلاٌم علماء کافری کردوون وه ئەم نویٚژ و رۆژوو و (لا اله الا الله)مەنعی نەکردن کەوا کافری بکەن نمونەکان : بنی حنيفه شویٚنکەوتوانی موسیلەمەی درۆزن نویٚژیان ئەکرد و شایەتوومانیشیان ئەهیٚنا هاتن و موسیلەمەیان بەشداری پیٚکرد لەگەل پیٚغەمبەردا ﷺ له پیٚغەمبەرایەتیدا کافریان کردن دەی ئەگەر خوایەتی بەشداری پیٚ بکا لەگەل عبدالقادری گەیلانی کەوا لیٚیان داوا کردوه ، نمونەیەکی تر ئەوانەی کەوا ئیمانیان به علی کوری ئەبی طالیب هەبوو کەوا خوایه والعياذ بالله کافر کران لەکاتیٚکدا که ئەصحابی علی بوون و نویٚژیان

[1] :سورة النساء اية :١٥٠-١٥١

ئەكرد و ڕۆژوشيان ئەگرت و جيهاديشيان ئەكرد كافر كران و هەتا سوتێنران كەواتە دەبێ ئێستاش بە علی كوری ئەبی طاليب بوترێی تيرۆرست ! چونكە ئەوانی سوتاند توندرەوە ئەوە وەحشی گەرێتيە چۆن ئەبێ ئينسان بسوتێنرێی واتا ! ! علی كوری ئەبی طاليب لەبەر قەباحەتی ئيشەكەيان كە بە علی ئەلێن خوايە كە خوا خوايە نەك علی خوا بێ ئەوەندە رقی هەلسا ئەوانی سوتاند ، هەروەها نمونەيەكی تری هێناوە لە عوبيديەكان دەولەی بنی عوبيد ئەمانە درۆئەكەن كەوا ئەلێن لەنەوەی علی كوری ئەبی طاليبين هەتا ناوی خۆيان ناوە فاطمی ئەمانە جياوازی هەيە لەنەسەبەكەياند هەيە ئەلێ ئەمانە مجوس بوون هەيە ئەلێ ئەمانە يەهود و نصارابوون بەلاّم بەتەئكيد لەنەوەی علی كوری ئەبی طاليب نەبوون وە إدعای ئەوەيان ئەكرد وە لە ظاهيرەوە ئەمانە رافضەبوون لەباطنەوە ئەمانە كوفری محضيان هەبوو شێخ الاسلام (ابن التيميه) وا دەفەرمووێی وەئەوانە بە إجماعی علماء ی ئەو سەردەمە كافركران كەدەولەتيشيان هەبوو هەتا وەكو وتمان صلاح الدين ئەيوبی (رەحمەتی خوای لێ بێ) دەولەتەكەيی رووخاندن ، نمونەی تری هێنايەوە أبوابی فقە وتمان يەك لە بابەكانی فقە بريتيە لەبابی ريدە لەبابەدا علماء باس لەوشتانەدا دەكا كە ئينسان بەهەلگراوە لەدين حيساب ئەكا ئەوەی شتێك بلێ ئەوەی شتێك بكا ئەوەی شكی هەبێ و گومانی هەبێ إعتقادی بێ ياخود قەولی بێ يان فعلی بێ يان شك و گومان بێ وە شتی وايان باسكردوە كەزۆر كەمترێكە لەوەی ئێستا ئێمە باسی ئەكەين كە تەوحيدە ، هەروەها باسی مونافيقەكانی كرد ئەوانەی كەوا لەزەمانی پێغەمبەرﷺ گالتەيان بەصحابە كردوە ئەو ئايەتەی هێناوە (قُلْ أَبِاللَّهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ ۝ لَا تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُم بَعْدَ إِيمَانِكُمْ)[1] خۆئەوانە نەيان وت ئێمە بڕوامان بەتەوحيد نيە نەيان وت ئێمە بڕوامان بە قورئان و بەهەشت و جەهەنەم و ئەوشتانە نيە نوێژيان ئەكرد و ڕۆژووشيان ئەگرت لەگەل پێغەمبەری خوا ﷺ لەجيهاد دەهاتنەوە ! بەكەليمەيەك كافربوون .

شێخ(صالح)ئەلێ:

[1] :سورة التوبة اية : ٦٥-٦٦

(ما زال الشيخ رحمه الله يواصل الرد على شبهات المشبهين في مسألة الشرك والتوحيد) ئەوەتا بەبەردەوام شێخ محمدی کوری عبدالوهاب ڕەد ئەداتەوە لەشوبهەکانیان (فانتهى إلى هذه الشبهة العظيمة التي هي من أعظم شبههم وأخطرها ، ألا وهي قولهم إن من شهد أن لا إله إلا الله وأن محمدا رسول الله وصلى وصام وحج وأدى الأعمال ، فإنه لا يكفر ولو فعل ما فعل من أنواع الردة) شێخ تلخیصی بابەتەکە ئەکات و ئەلێت شوبهەکەیان ئەوەیە کەوا هەرکەسێك وتبێیتی (لا اله الا الله محمد رسول الله) نوێژ بکا و ڕۆژوو بگری وحەج بکا ئەعمالەکانیتر جێ بەجێ بکات کافر نابێ ئەگەر هەرچی کردەوەیەك بکا و هەرچی قسەیەك بکا ! نەخێر (أما الذين نزل فيهم القرآن وهم المشركون الأولون فإنهم ليسوا مثل هؤلاء ، فهم لم يشهدوا أن لا إله إلا الله وأن محمدا رسول الله ، ولم يدخلوا في الإسلام ، فهم لا يؤمنون بالله ولا بالرسول ولا بالإسلام ولا بالقرآن) وەهەروەها لەتەواوکەری شوبهەکەیان ئەلێن ئەوانەی کە خوای گەورە کافری کردوون بەموشریکی داناون ئەوانە بڕوایان بەخوا و بەرۆژی دوای و بەقورئان و بەوانە نەبووە بۆیە کافربوون خۆ ئێمە بڕوامان بەوانە هەیە (أما هؤلاء فأظهروا الإيمان بالبعث ويصلون ويصومون ويحجون ويزكون ويذكرون الله كثيرا) ئەها صۆفی و دەروێشەکان دائەنیشن هەزارجار و چەندین هەزارجار سبحان الله بکەن و ئەوە بکەن وئەوە بکەن هیچ سودی نیە ئەمە (فالشيخ رحمه الله عند هذه الشبهة خاصة قال : أصغ سمعك لجوابها فإنها من أعظم شبههم.) شێخ ئەلێت گوێبگرە بۆ وەلامەکەی چونکە ئەمە گەورەترین شوبهەیانە ، باشە ئەگەر خوێندکاری تەوحید ئەگەر بکەوێتە ناو خەڵکی ئەوها بەوشێوازە بۆ خەڵکی باس بکات بەو شێوە بۆیان ڕۆشەن بکاتەوە من پێم وایە ان شاء الله زۆربەی خەڵکی بەئیزنی خوا هیدایەت وەردەگرن دێنە سەر حەقیقەت بەلی وایە چونکە ڕەدەکەی زۆربەهێزە کێ ئەم شتە ئەشارێتەوە لەخەڵکی علماء سوء بەناو دوعاتەکان داعیە و خۆی بەگەورەترین کەس ئەزانی ئەلێ من ناتوانم نەصرانی کافربکەم ئاخر ئەوە موصیبەت نیە ! جابلێ خوا سێیانە چۆن کافری ناکەی .

الرد على هذه الشبهة

(ثم رد الشيخ على هذه الشبهة من سبعة وجوه مهمة:) شێخ(صالح)ئەلێ بەحەوت شێواز لە حەوت ڕووەوە هاتووە ئەو شوبهەیەی ڕەدکردۆتەوە شێخ محمدی کوری عبدالوهاب :

(الوجه الأول: :كفر من آمن ببعض الأحكام الشرعية وكفر ببعضها الآخر) وەجهی یەکەم :

(أنه من آمن ببعض الأحكام الشرعية وكفر ببعضها الآخر فهو كافر بالجميع) هەرکەسێك ئیمانی بەهەندێك لەحوکمە شەرعیەکان هەبێ ئیمانی بەهەندێك نەبێ لەلای هەموو علماء و بە إجماع ئەمە کافرە بەهەموو دینەکە با ئیمانی بەهەندێك لەدینەکە هەبێ (كافر بالجميع) واتا تۆ ئیمانت بەهەندێکی هەبێت وئیمانت بەهەندێکی نەبێ حیساب دەکرێی والله تۆ شەخصێکی دوولایەنت تێدایە ؟! نەخێر ئەلێن کافری بەهەمووی ئەوەشت لێ قبول ناکرێی کە ئیمانت پێ هەیە (وهؤلاء أنكروا التوحيد الذي جاءت به الرسل) ئەمانە کە ئەلێن یارسول الله ﷺ و یا عبدالقادر ئەمانە ئینکاری ئەو دەعوەی تەوحیدەیان کردوە کە هەموو پێغەمبەران پێی هاتوون ئەوانەی کەوا علمانی و قەومی و لیبرالین ئەمانە ئینکاری ئەو دەعوەیان کردوە کە هەموو پێغەمبەران پێی هاتوون کە ئەبێ ئینسان تەسلیمی وەجهی بۆ خوا بکا نەك بۆ شتێکیتر (وهو إفراد الله بالعبادة ، فهؤلاء لم يفردوا الله بالعبادة وإنما أشركوا معه غيره من الأولياء والصالحين) ئەمانە نەهاتوون لەگەل خوای گەورەدا خوا پەرستبن بەتەنها هاتوون شتی کەیان لەگەلی داناوە ئەولیا و صالحینیان داناوە هەروەها شیرکی معاصر ئەوەی کە ئەمرۆ هەمانە علمانیەت و ئەحکامی بەشەریان داناوە لەگەل دینەکەی خوای تعالی دا (فالإسلام لا يقبل التجزئة) ئیسلام قبولی ئەوەناکا پارچە پارچەی بکەی خوای تعالی لەقورئاندا ئەفەرمووێی (ٱدۡخُلُواْ فِي ٱلسِّلۡمِ كَآفَّةً)[1] هەموو ئیسلام ئەبێ وەربگری نەك بەشێکی وەربگری و بەشێکی وەرنەگری (ولا التفرقة ، وأعظم الإسلام التوحيد) گەورەترین بەشی ئیسلام بریتیە لە تەوحید و یەکخوا پەرستی (وهو دعوة جميع الرسل) بانگەوازی هەموو پێغەمبەرانە هەموو پێغەمبەران بۆئەوە هاتوون کە عیبادەت یان دوعاکردن یان خۆ تەسلیم کردن بۆ ئەحکامی شەرعی هەمووی بۆ خوای تعالی بێ (وهؤلاء جحدوا أعظم

[1] :سورة البقرة اية :٢٠٨

شيء وهو توحيد العبادة ، وقالوا لا بأس أن ينذر الإنسان لفلان ويذبح لفلان) وتويانه قەينا ئەگەر نەزرکا بۆ فلان پیاو چاك (لأنه ولي ، والولي ينفع ويضر مما هو مثل فعل المشركين الأولين.) هەروەکو چۆن موشریکەکانی سەرەتا ئەم ئیشانەیان ئەکرد لەکاتێکدا هیچ یەکێك لەو موشریکانەی زەمانی پێغەمبەرﷺ نەی وتوە پێغەمبەر (إبراهيم) پێغەمبەر نیە ! یان پێغەمبەر (إسماعيل) نەیوتوە کەعبە کەعبە نیە نەی وتوە خوا منی دروست نەکردوە ئەوانە ئیمانیان بەوانە هەمو هەبوو حەجیان کردوە صەدەقەیان کردوە ڕۆژویان گرتوە خێرو خێراتیان کردوە زولمیان لابردوە .

(الوجه الثاني : تكفير العلماء في كل زمان من آمن ببعض وكفر ببعض:)

وەجهی دووەم :

(ذكر الشيخ رحمه الله وقائع في التاريخ الإسلامي تدل على أن العلماء في كل زمان يكفرون من آمن ببعض وكفر ببعض) لەتاریخی ئیسلامی هەندێکشتیان باسکردوە دەلیلە لەسەر ئەوەی کەوا علماء لەهەموو کاتێکدا تەکفیری ئەو کەسەیان کردووە کەئیمانی بەهەندێك لەکیتابدا هەیە وئیمانی بەهەندێکیتر نیە لەوانە (منها أن الصحابة ومن بعدهم قاتلوا الذين يتظاهرون بالشهادتين ويصلون ويصومون ويحجون لكن لما فعلوا شيئا من الشرك أو جحدوا شيئا من الدين قاتلوهم واستحلوا دماءهم) صەحابەکان قیتالیان لەگەل ئەوکەسانەدا کردوە کەوا شایەتوومانیشیان هێناوە (لا اله الا الله محمد رسول الله)یان وتوە و نوێژیان کردوە وە ڕۆژوویان گرتوە وحەجیان کردوە بەلام کەشیرکیان کردوە و کەهاوبەشیان بۆ خوا کردوە وە لەهەندێك کارەکانیان بەدیار کەوتوە کەوا شیرکیان ئەنجامداوە قیتالیان لەگەلدا کردوون ئەوە نەیخواردوە ئەوە نوێژ دەکاو شایەتوومان دەهێنی.:

یەکەم (أولا : بنو حنيفة اعتقدوا أن مسيلمة رسول الله) لەوانە بنی حنیفە کەباسمان کرد إعتقادیان وابو کەوا موسیلەمەی درۆزن هاوشانی پێغەمبەری خوایە ﷺ لەپێغەمبەرایەتی (والذين جحدوا وجوب الزكاة بعد وفاة النبي ﷺ) ئەوانەی کەوا جحد و ئینکاری زەکاتیان کرد هەر کەسێك بیروباوەری وایان هەبێ صەحابە لێداوون و تەکفیریان کردوون کەواتە پەنا

بەخوا ئەبێ ئەبو بکر لەسەرزمانی ئەوان تەکفیری و خەواریج و إرهابی بێ ئەی بۆ ئەبوبکر دانەنیشت لەمەدینە بلێ قەینا خەلك با حور بێ بۆخۆیی چی دەلێن با بیلێن .

دووەم : (في عهد علي رضي الله عنه كفروا الغلاة الذين قالوا إن عليا هو الله) لەزەمانی ئیمانی عەلی ئەوانەیان کافر کرد ئەو کەسانەی کە توند ڕەوبوون لەچیدا توندڕەوی ڕاستەقینە ئەوەی تۆ لە تەوحید لابدە یاخود کابرا بێ تەوحیدەکەی خوا لابدات و بێت لەصالحین و لە ئەولیا و لەدار و بەرد ئەمانە بخاتە ئاستی خوای تعالی وە ئەمانە غولاتن و توندڕەوین (قالوا إن عليا هو الله مع أنهم يشهدون أن لا إله إلا الله وأن محمدا رسول الله ويصلون ويصومون) ئەمانە (لا اله الا الله محمد رسول الله)یان ئەوت و نوێژیان ئەکرد و بەڕۆژوو ئەبوون (وهم في جند علي رضي الله عنه) هەتا لەسەربازگای ئیمامی عەلی دا بوون (لكن لما أظهروا الغلو حرقهم علي رضي الله عنه مع أنهم يشهدون أن لا إله إلا الله)کاتێك کە ئەوەیان دەرخست کە عەلی خوایە والعياذبالله هەموویانی سوتاند لەکاتێکدا شایەتوومانیشیان ئەهێنا (ولكنه حرقهم لما اعتقدوا أن شخصا له حق في الألوهية كفرهم وحرقهم بالنار.)کاتێك کە إعتقادیان وابوو کە عەلیان خستە ڕیزی خواوە ئەوە بوو ئەوانی سوتاندو لەناوی بردن .

سێ یەم : (في عهد العباسيين ظهرت فرقة العبيديين) لەزەمانی عەباسیەکاندا عوبیدیەکان دەرکەتوون (وهم طائفة الشيعة الإسماعيلية) کە ئەگەڕێنەوە بۆلای إسماعیلیەکان (لأنهم ينتسبون إلى إسماعيل بن محمد بن جعفر) خۆیان ئەدایە پال ئەوان (ولذلك سموا بالإسماعيلية وسموا الفاطمية لأنهم يزعمون أنهم من ذرية فاطمة) شێخ ئەلێ يزعمون لەبەر ئەوەی لەتاریخدا نەچەسپاوە بەلکو نەخێر درۆیە و بوختانە ئەوانە لە نسلی عەلی نین (ڕەزای خوای لێ بێ)(ولذلك يقال لهم الفاطميون ، وفي الحقيقة أنهم من اليهود أظهروا الإسلام) ئەلی ئەوانە یەهود بوون وەکو وتم إختلاف هەیە لە نەسەبیان هەیە دەلی یەهودن هەیە دەلی نەصاران هەیە دەلی فارس و مەجوسن گرینگ ئەوەیە لەنەوەی فاطمیەکان نەبوون ئەوان درۆ ئەکەن درۆیە بلێن فاطمیە ین (ولكن ظهر منهم كفريات وفي النهاية ادعى حكامهم الألوهية مثل الحاكم العبيدي.) هەتا تێیاندا بووە لە حاکمەکانیان لەسەرۆکەکانیان إدعایی خوایەتی کرد لەوانە حاکمی عبیدی کە بە إجماع لەلایەن علماء موسلمانان کافرکران ولاتەکەیان بە ولاتی کوفر و دار الحرب لەقەلەمدرا .

(فالصحابة قاتلوا بني حنيفة وهم يشهدون أن لا إله إلا الله وأن محمدا رسول الله ، ويصومون ويحجون لكن لما ادعوا أن مسيلمة نبي كفروهم) شێخ ئەگەرێتەوە و باسی ئەوە ئەکات ئەوە صحابە لەکاتێکدا بنی حەنیفە شایەتوومانیش ئەهێنن و نوێژیش ئەکەن وە بەرۆژووش ئەبن وە حەجیش ئەکەن ئەلێن موسیلەمە لەگەل پێغەمبەردا پێغەمبەرە کافریان کرد (لأن من اعتقد في شخص بعد محمد ﷺ أنه نبي فقد كفر وإن كان يصلي ويصوم) بانوێژیش بکا و بەرۆژوو بێ وەرە من هەر ئێستا بەو کەسانە ئەلێم ئێستا یەکێك بێ بلێ ئەوە پێغەمبەرە وە بروام بە پێغەمبەر محمد ﷺ هەیە بەس فلان کەس پێغەمبەرە کافری دەکا یان نا ؟! ئەی بۆ نالێ کاکە ئاخر ئەوە بڕوای بەپێغەمبەر هەیە ﷺ تۆ چۆن کافری ئەکەی ! (ولذلك حكم المسلمون اليوم بكفر القاديانية الذين يدعون نبوة أحمد القادياني) ئەمرۆ علمای ئیسلام هەموو کۆك نین لەسەر ئەوەی کەوا قادیانەکان کافرن ! لەبەر ئەوەی ئەلێن ئەحمد قادیانی پێغەمبەرە والعیاذباللە (فإذا كان من رفع رجلا إلى مرتبة النبي كفر) ئەگەر کەسێك کەسێك بخاتە ئاستی پێغەمبەرەوە کافر بێ (فكيف لا يكفر من رفع رجلا إلى مرتبة رب العالمين) ئەی ئەگەر کەسێك بخەیتە مەرتەبە و ریزی خوای تعالی وە چۆن کافر ناکرێی (وصرف له أنواعا من العبادة كالذبح والنذر والدعاء والاستغاثة وغير ذلك ؟) وەکو سەربرین و نەزرکردن و دعا بۆ کردن و هانابۆ بردن (وغير ذلك)وەکو حوکمرانیەت تۆ بێت حوکمرانیەتی خوا واز لێبێنیت و بچیتە سەر حکومرانیەتی بەشەرەکان ئەو عەبدانە بکەیت بەخوا لەمەسەلەی حوکمرانیەتدا هەمان شتە با نوێژ بکا و با بەرۆژووش بێ دلی بەو نوێژ و رۆژووە با خۆش نەکا (وقول الشيخ كما رفع تاجا وشمسان ويوسف ناس في زمانه غلا فيهم الناس) ئائەم ناوانە تاج و شمسان و یوسف ئەلێ کەسانێك بوون (غلا فيهم الناس بحجة أنهم أولياء) خەلکی هاواریان بۆ ئەکردن عیبادەتیان بۆ ئەکردن بەحوجەی ئەوەی ئەوانە ئەولیای خوای گەورەن (ولهم شعوذات وخوارق وهم على طريقة الحلاج وابن عربي.) ئەمانە شعوذات خواریقیان هەبوو ئەمانە طاغوت بوون لەسەرتیەکەیدا هەتا پیاو چاکیش نەبوون ئەلێ لەسەر طریقەی حلاج و إبن عربی بوون ئەمانە .

خالێك هەیە ئەمەوێت باسی بکەم ئەوانەی پێشوو کافر و موشریکەکانی پێشوو مەلائیکە ،پێغەمبەران، پیاوچاکان ! کەهیچ گومان نەبوو لە صالحیەتی ئەمانە ، بەس ئەمانەی کە

ئێستا باس دەکرێت ئەوە حەلاج و ئەوە إبن عربی ئەوە شمسانە ئەوە يوسفە ياخود ئەوەی ئێستا ئەوە ياسايە ياخود ڕێبازە هەموو ئينسانی خراپ وطاغوت بوون ئەمانە .

(الوجه الثالث : أن العلماء رحمهم الله عقدوا بابا في كتب الفقه سموه باب الردة :)
وەجهی دووەم :
(أن العلماء رحمهم الله عقدوا بابا في كتب الفقه سموه باب الردة ، وذكروا فيه نواقض الإسلام ، وذكروا أشياء قد تكون صغيرة في أعين الناس ولكن حكموا أن من فعلها أواعتقدها يكفر مع أنه يصلي ويصوم ويعبد الله ، ولم يحصروا حصول الردة فيما ذكرتم.)علماء لەبابی ريدەدا ئەوەتا چەندەها شتيان باس کردووە کەچەند کەميشە لەبەر چاوی خەلکی بەکافريان زانيوە ئەوەی کەسەی کەوا ئەو شتە بلیّ ياخود ئەوشتە بکا حوکميان داوە بەکافربوونی ئەوجۆرە کەسانە ئەگەر چ نوێژ بکا و بەڕۆژوو بیّ و عيبادەتی خوای تعالی ش بکا وە ئەوان نەهاتوون ئەوە باس بکەن کە ئێوە باس دەکەن بلێن والله ريدە تەنها هەر ئەوەندەيە واتا ئيمانت بە پێغەمبەر نەبیّ ﷺ بەڕۆژی قيامەت نەبیّ بەقورئان نەبیّ لەگەل ئەمانەدا تۆ کافر ئەبی ! والله با ئيمانت بەهەموو ئەمانە هەبیّ ئيمانت بەس بەنوێژەکە نەبوو تۆ کافر دەبی ئەوەتا لە الباب ريدە چيان وتوە وەکو باسمان کرد .

(الوجه الرابع : حكم الله بكفر أناس لقولهم كلمة تكلموا بها أبطلت إسلامهم وإيمانهم)
وەجهی چوارەم :
(أن الله حكم بكفر أناس لقولهم كلمة تكلموا بها أبطلت إسلامهم وإيمانهم) خوای گەورە حوکمی دا بەکافربوونی کەسانێك کەوا قسەيەکيان کرد دين و ئيمانی ئەوانی هەلوەشاندەوە (يَحْلِفُونَ بِٱللَّهِ مَا قَالُوا۟ وَلَقَدْ قَالُوا۟ كَلِمَةَ ٱلْكُفْرِ وَكَفَرُوا۟ بَعْدَ إِسْلَٰمِهِمْ)[1] سوێند دەخۆن بەخوای تعالی کەوا ئەوشتەيان نەوتوە خوای تعالی ئەلیّ بەلیّ وتويانە ئەوە ئەوان کافر بوون لەدوای ئيسلامەکەيانەوە (فكفرهم بكلمة مع كونهم مع رسول الله يصلون ويجاهدون.)لەگەل خودی پێغەمبەردا بوون ﷺ نوێژيان ئەکرد و جيهاديان ئەکرد ئينجا کافريشی کردن .

[1] سورة التوبة اية :٧٤

(الوجه الخامس : تكفير الله أناسا بسبب كلام قالوه على وجه المزاح واللعب :)

وەجهی پێنجەم :

(أن الله كفر أناسا بسبب كلام قالوه على وجه المزاح واللعب) خوای تعالی کەسانێکی کافر کرد کەبەسوبعەتەوە شتەکەیان وتوە و بەگاڵتە و گەپەوە شتەکەیان وتوە لەدڵیانەوە نەهاتۆتە دەرەوە (وأنزل في شأنهم) لەشەئنی ئەوان ئەم ئایەتەی ناردە خوارەوە (وَلَئِن سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ قُلْ أَبِاللَّهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ ﴿٦٥﴾ لَا تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُم بَعْدَ إِيمَانِكُمْ)[١] ئەگەر لێیان بپرسی بۆ واتان وت ئەڵێن سوبعەتمان کردو بەگاڵتە و گەپمان بوو بەراستمان نەبوو تۆ پێیان بڵێ بە خوا و ئایەتەکانی خوا و پێغەمبەری خوا ﷺ گاڵتە و گەمە دەکەن کافربوون و هیچ إعتزارێك مەهێنەوە کافربوون لەدوای ئیمانەکەتانەوە (مع أنهم يصلون وقد غزوا مع الرسول ﷺ في غزوة تبوك) نوێژیان ئەکرد لەگەل پێغەمبەریشدا ﷺ غەزوەی تەبووکیان کرد کە کاتێك ڕۆیشتن و غەزوەکە نەبوو و هاتنەوە (لكن لما قالوا هذه الكلمة كفروا بعد إيمانهم ولم ينفعهم أنهم يصلون ويصومون ويجاهدون.) هیچ سودێکی پێ نەگەیاندن ئەمانە .

(فهذه الوجوه فيها إبطال هذه الشبهة وفي الحقيقة أنها من أعظم الشبه ولكن جوابها واضح ولله الحمد.) ئەم وەجهانەی کە باسی کرد ئەڵێ لەحەقیقەتدا ئەم شوبهەیان لەگەورەترین شوبهەکانیانە ئا بەم شێوازە کە ڕەدمان دانەوە بەراستیی ئەوانە هیچیان بەدەستەوە نەما .

(الوجه السادس : أن شرك الأولين يتضمن تكذيب النبي صلى الله عليه وسلم وعدم تصديقه:)

وەجهی شەشەم :

(إن قولهم إن الذين نزل فيهم القرآن لا يشهدون أن لا إله إلا الله ويكذبون الرسول ﷺ وينكرون البعث ويكذبون القرآن ويجعلونه سحرا ونحن نشهد أن لا إله إلا الله وأن محمدا رسول الله

[١] :سورة التوبة اية :٦٥-٦٦

ونصدق القرآن ونؤمن بالبعث ونصلي ونصوم فكيف تجعلوننا مثل أولئك) پێمان ئەلێن ئەوانە بڕوایان بەرۆژی زیندوو بوونەوە نەبووە بەپێغەمبەر نەبوە ﷺ بەقورئان نەبووە ئەوانە شایەتوومانیان نەهێناوە ئێمە هەموو ئەكەین چۆن ئێمە ئەخەنە پال ئەوان (يجاب عنه أن الرجل إذا صدق الله في شيء وكذبه في شيء فهو كافر مرتد عن الإسلام) ئەگەر تۆ باوەرت هەبی بەخوا و باوەرت بەهەندێك بكەی و بەهەندێكیتر نەكەی ئەوەی بیّ شك كافرو مرتەدە ئەو كەسە ئەو ئیمانەشت سودت پیّ ناگەیەنێت كە ئیمانت هێناوە (كمن آمن ببعض القرآن وجحد بعضه وكمن أقر بالتوحيد والصلاة وجحد وجوب الزكاة أو أقر بهذا كله وجحد الصوم أو أقر بهذا كله وجحد الحج ، وإن كان يشهد أن لا إله إلا الله وأن محمدا رسول الله.) تەبعەن ئەلێرەدا ئاگادارین ئەمشتانەی كەباس دەكرێی شیركی ئەمرۆ چیە ئەبیّ ئاگاداربین شیرك زۆرە دەروازەی شیرك زۆر زۆر یەك لەوانەی ئەمرۆ دەیبینین رووكردنە حوكمی عەلمانیەت و رووكردنە حوكمی بەشەرە كابرا بەحیسابی خۆی دەلی خوا و پێغەمبەری خوا و نوێژ ورۆژوو تاعەت باسی دین و ئیمانت بۆ دەكا لەولاشەوە إحتكام دەكا بۆ غەیری شەریعەتی خوای گەورە ئەوش یەكێكە لەجۆرەكانی كوفر و شیرك و پێی كافر دەبیّ با إدعای ئیسلامەتیش بكا لەبەر ئەوەی ئەمرۆ بەداخەوە إنتماكردن بۆ علمانیەت بۆلای لیبرالیەت و ئەورۆپا و ئەمریكا هەریەك لەوانە دین و ئیمانت هەلوەشاندەوە بەلاتەوە سەیر نەبیّ ئەمە مەلیّ چۆن ئەو خەلكە كافر دەبیّ بەوە چۆن ئەو خەلكە كافر دەكەی ؟! خوا كافری كردوە جل وعلی خوای گەورە خۆی دەفەرمووی (وَمَن يَبۡتَغِ غَيۡرَ ٱلۡإِسۡلَٰمِ دِينٗا فَلَن يُقۡبَلَ مِنۡهُ وَهُوَ فِي ٱلۡأٓخِرَةِ مِنَ ٱلۡخَٰسِرِينَ)[1] غەیری ئیسلامی هەلبژارد یاخو نا ! هەلی بژارد ئی خوای گەورە لیّ قبول ناكا خۆی كافر كرد بەنصی قورئان لە خەسارەتمەندانە لەرۆژی قیامەتدا كەدێن ئەوشتان باس ئەكەین ئەدرێتە پالّ وتەرەكەی ئێمە ئەلێن فلان و فلان تەكفیرین نالی قورئان وادەلی نالی پێغەمبەروا دەلیّ ﷺ نالی قەولی صحابە و أجماعی ئەهلی عیلمە بەناوی پێكەوە ژیانەوە بەناوی یەكتری قبول كردن بەناوی مەدەنیەتەوە یانی ئەمانەیان هەر هەموو هێنا دین وقورئان وفەرموودەكانیان هەموو فرێدا هیچ إعتباریان بۆ دانەنا .

[1] سورة ال عمران اية :٨٥.

(الوجه السابع : كفر من جحد وجوب الحج وإن نطق بالشهادتين :)

وەجهی حەوتەم :

(أن من جحد وجوب الحج كفر وإن كان يشهد أن لا إله إلا الله وأن محمدا رسول الله ويصلي ويصوم) ئەگەر بلیٚ حەج واجب نیە كافر ئەبیٚ ئاگاتان لیٚ یە خەلكانیٚكمان گویٚی لیٚ یە ئەلیٚ والله حەج بیٚتە هەولیریش نایكەم ئی والله تۆ نویٚژ و ڕۆژوت قبول نیە و كافری وەك ئەبو جهل چونكە ئەبو جهل ئەو قسەیەی نەكرد ئەبو جهل پاریٚزگاری لە كەعبە كرد حجر الاسود ئەوەندە بەریٚز بوو لایان خەریك بوو شەربكەن لەسەری كاتیٚك كەباران كەعبەی ڕووخاند و حجر الاسود كەوتوە بینای كەعبەیان كردەوە ئینجا كافر بوو تۆ كافری و لەئەبو جهل كافرتری وا ئەزانی خوا موحتاجی ئەو كەسەیە خوای گەورە ئەوی حەج دەكا و ئەوەی حەج ناكا موحتاجی كەس نیە ئەوەندە بیٚ ئەدەبی دەكەی لەگەل خوای تعالی دا یان دەلیٚ من پارە بدەم بەو عەرەبانە تۆ ئەچی عیبادەتی خوا دەكەی سەفرە و ئەیكەیت و زەلیلی بۆ خوا ئەنوینی زەیلیلی ناكەی بۆ خوای تعالی ملت ئەشكیٚنی خوای تعالی وەكو خۆی فەرمویەتی (وَلِلَّهِ عَلَى ٱلنَّاسِ حِجُّ ٱلۡبَيۡتِ مَنِ ٱسۡتَطَاعَ إِلَيۡهِ سَبِيلٗاۚ وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ ٱللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ ٱلۡعَٰلَمِينَ)[1] (قال تعالى : إِنَّ أَوَّلَ بَيۡتٖ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكٗا وَهُدٗى لِّلۡعَٰلَمِينَ)[2] یەكەم مال كە لەسەر ئەم زەوییە دانرا بۆ عیبادەتی خوای گەورە كەعبە بوو كە لەمەككە دانرا جا لیٚردا دەلیٚ ببكە ناویٚكە لەناوەكانی مەككە لەبەر ئەوەی ئەلیٚ ملهورانی بەزاندووە یەكیٚكی وەكو ئەبرەهە شەردەكا لەگەل كەعبەدا خوای تعالی ریسوای كرد (مُبَارَكٗا وَهُدٗى لِّلۡعَٰلَمِينَ)شویٚنكی موبارەكاوییە و شویٚنی هیدایەتە ئەوەتا هیدایەتی هەمووومان ئەدا كەڕووبكەینە ئەوی بۆ نویٚژكردن هەموو موسلمان ئەكات بەیەك مالیٚك هەموو موسلمانی كرد بەیەك ئەگەر چی ئیٚستا بەشكلیش بیٚ بەداخەوە بەلام دونیا هەمووی هەلسی كەسیٚكی تیا نیە خەلكی لایەك هەمووی بكا بەیەك فەرموو ئیٚستا حیزبیٚك دروست دەبیٚ لەولاتیٚكدا ئەتوانی هەموو ئەولاتە بكا بەو حیزبەی خۆیی كەچی خوای تعالی بەو مالە هەموو موسلمانی رووكردە ئەویٚی ئەوەی بلیٚ موسلمانم ئەبیٚ رووبكاتە ئەویٚی (إلى قوله : وَلِلَّهِ عَلَى ٱلنَّاسِ حِجُّ ٱلۡبَيۡتِ مَنِ ٱسۡتَطَاعَ إِلَيۡهِ سَبِيلٗاۚ

---

[1] :سورة ال عمران اية :٩٧

[2] :سورة ال عمران اية:٩٦

وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ ٱللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ ٱلْعَٰلَمِينَ)[1] لەسەر خەلکیە ئەبێ بۆ خوا حەجی مالی خوا بکەن هەرکەسێك توانای هەبێ وە ئەگەر کەسێك کافر بێ بەدینی خوای گەروە وە نەیکا وەئەو حەجە نەکا بروای بەو حەجە نەبێ جحدی ئەو حەجە بکا گومانی لەحەجەکەدا هەبێ هەتا لەعلمایان دەفەرمووی ئەگەر حەج نەکا بابرواشی پێ هەبێ مادەم بتوانی و نەیکا (وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ ٱللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ ٱلْعَٰلَمِينَ) (فدلت الآيات على أن من جحد وجوب الحج كفر وإن كان يشهد أن لا إله إلا الله فكيف بمن جحد التوحيد وأجاز عبادة القبور.) ئەگەر کەسێك بێت با شایەتوومانیش بێنی بێتوو و ئینکاری یەکخوا پەرستی بکا کە ئەلێن یەکخوا پەرستی با خەلك باش تێ بگا واتا با هەموو شتێکت بۆ خوا بێ .

شێخ محمدی کوری عبدالوهاب دەفەرمووی :(ومن الدليل على ذلك أيضا ما حكى الله تعالى عن بني إسرائيل مع علمهم وصلاحهم أنهم قالوا لموسى : ٱجْعَل لَّنَآ إِلَٰهًا كَمَا لَهُمْ ءَالِهَةٌ)[2] لەو بەلگانە لەسەر ئەوە کە لەپێشوتردا باسمان کرد ئەوەیە کە خوای تعالی لە بەنی ئیسرائیل دەگێرێتەوە بۆمان لەکاتێکدا کە موسلمان بوون کەوا علمیان هەبوو کەوا چاکەکار بوون (أنهم قالوا لموسى) بەموسایان وت (ٱجْعَل لَّنَآ إِلَٰهًا كَمَا لَهُمْ ءَالِهَةٌ)تەبعەن لەوکاتەی کە رزگاریان دەبێ لەدەستی فیرعەون و ئەپەرنەوە بۆلای ئەوبری و بۆ لای کێوی طور لەوی سەیرئەکەن قەومێك ئەبینین خەریکی بتپەرستین ئەوانیش ئەم رێگەیان پێی باش دەبێ بە پێغەمبەر موسا ئەلێن (عليه الصلاة والسلام) ئەوان چۆن ئەو بتانەیان داتاشیوەو ئەیکەنە واسطەلەنێوان خۆیان و خوادا شتێکی ئاوامان بۆ دروست بکە (ٱجْعَل لَّنَآ إِلَٰهًا كَمَا لَهُمْ ءَالِهَةٌ) (وقول أناس من الصحابة : اجعل لنا ذات أنواط)[3] هەروەها نمونەیەکیتر ئەهێنێتەوە کە کەسانێك لە صەحابە بە پێغەمبەریان وت ﷺ درەختێمان بۆ دەست نیشان بکە کەوا چەکەکانمان پێدا هەلواسین کەوا بەرەکەتاوی بێ وەك چۆن ئەو قەومە ئەو دارو درەختانەیان دەست نیشان کردوە واتا موشریکەکان إعتیقادیان بەودارانە وایە کەوا بەرەکەتاوی دەبێ تۆ شتێکی ئاوەهامان بۆ دەست نیشان بکە (فحلف النبي ﷺ أن هذا مثل

[1] :سورة ال عمران اية :٩٧
[2] :سورة الاعراف اية :١٣٨
[3] : الترمذي الفتن (٢١٨٠) ،

قول بني إسرائيل لموسى ﴿ٱجۡعَل لَّنَآ إِلَٰهٗا كَمَا لَهُمۡ ءَالِهَةٞ﴾[1] پێغەمبەری خوا ﷺ سوێندی خوارد کەوا فەرموووی ئەمە هاوێنەی قەومی بنی ئیسرائیلە کە ئەوان وتیان خوایەکمان بۆ دەست نیشان بکە هەروەکو ئەوان چۆن هەیانە تەبعەن کە شێخ دەلی (ومن الدليل على ذلك أيضا) واتا بەلگە لەسەر ئەوەی ئەگەر هەرکەسێك هەلوەشێنەرەوەیەکی ئیسلامی وت یاخود جێ بەجێ کرد ئەوە ئەو کەسە لەئیسلام دەچێتە دەرەوە (لا اله الا الله) کەی هەلدەوەشێتەوە وە کافر ئەبێ چونکە ئەبێ موسلمان ئاگاداری خۆیی بێ کە بەمەرجەکانی دێتە ناو ئیسلامەوە ئەبێ ئاگاداربێ کەوا ئەو ئیسلامەی هەلنەوەشێنێتەوە یەکێکیش لەوانەی کەوا ئیسلام هەلدەوشێنێتەوە ئەوەیە کەوا شەیرك پەیدا بکەی بۆ خوای تعالی .شێخ لەم باسەدا باسی ئەوەمان بۆ ئەکا و دەلی دەلیل لەسەر ئەمە و بەلگە لەسەر ئەمە دوو بەلگەی هێناوە لە بنی ئیسرائیل و صەحابەکانی پێغەمبەری خوا ﷺ.

(من وقع من المسلمين في نوع من الشرك جهلا ثم تاب)

شێخ محمدی کوری عبدالوهاب دەفەرمووی (ولكن للمشركين شبهة) سەرنجی بدەن کەلیمەی موشریکین واتا هاوبەش پەیداکاران یانی ئەوانەی کەوا موشریك بوون مەبەستی لەو صۆفی و دەروێش و لەو کەسانەیە کەوا نوێژ دەکەن کە رۆژوو دەگرن کەوا حەج دەکەن کە عیبادەتی خوا دەکەن لەگەل ئەوەشدا هاوار دەکەن یارسول الله یا عبدالقادر ئاگاداری زاراوەی شێخ بن راستەوخۆ پێیان ئەلێ موشریك چونکە لەلای شێخ خەلك دوو کەسە هەروایە خۆی لەدینی ئیسلامدا خەلك دووکەسە زیاتر نیە یان موحیدە موسلیمە خوا پەرستە هیچ غەیری خوا ناپەرستی هەرکەسێك بێ و هەر شتێك بی یان کابرا خوا دەپەرستی و شتێکیتر دەپەرستی لەگەلیدا ئەوە موشریکە ئەو کەسە موحید نیە یانی ئەگەر تۆ خوات پەرست و وتت یارسول الله ئەوە بەخوا پەرست حیساب ناکرێی و بەموشریك حیساب ئەکرێی بۆیە ئەبینین راستەوخۆ شێخ ئەلێ(ولكن للمشركين) موشرکین شوبهەیەکیان هەیە ئەلێن (يدلون بها عند هذه القصة) لەم چیرۆکەی کەباسمان کرد (وهي أنهم يقولون : إن بني

[1] :سورة الاعراف اية :١٣٨

إسرائيل لم يكفروا بذلك) یانی ئەو چیرۆکەی کەباسمان کرد چیرۆکی بنی ئیسرائیل ئەلێن ئاخر ئەوان خۆ کافر نەبوون هەروەها چیرۆکەکەی (ذات أنواط)ئەلێن ئەو صەحابانە خۆ کافر نەبوون کەس نیە بلێن کافربوون (وكذلك الذين قالوا للنبي ﷺ (اجعل لنا ذات أنواط)[1] لم يكفروا.) ئایە کافر بوون ؟ ئەمە شوبهەکەیانە واتا لەکاتێکدا کە ئەوان واشیان وتوە کەچی کافر نەبوون خۆ !!؟

*وەلامی ئەمە (فالجواب أن تقول : إن بني إسرائيل لم يفعلوا وكذلك الذين سألوا النبي ﷺ لم يفعلوا) ئەمە هەر قەول بوو هەر قسە بوو قەولەکە بۆ کردنی شتێکە کە ئەلێن قەول بوو قەولێك نیە بەخۆی کابرا کە کافر بکا ئێستا قەولمان هەیە شەخصەکە کافر ئەکا قەولمان هەیە شەخصەکە کافر ناکا بەلکو ئەو قەولە ئەتگەیەنێتە فیعلێك فیعلەکە کافرت ئەکا چۆن نمونە کابرایەك جوێن بەخوا ئەدا خودی ئەو قەولە کافری کرد ئەوە جوینی دا ئەوە یەکسەر کافر بوو تازە ئیمانەکەی هەلوەشایەوە بەس کابرایەك بلیٚ دارێکم بۆ دەست نیشان بکە با وابکەم ئەمە قەولێك نیە پیٚ کافرببیٚ ئەگەر فعلەکە کرا کابراکە پێی کافر دەبیٚ هەروەها چیرۆکی بنی ئیسرائیل هەمان شتە (ٱجۡعَل لَّنَآ إِلَٰهٗا كَمَا لَهُمۡ ءَالِهَةٞۚ)[2] واتا قسەیەکەیان کردوە بەس قسەکە دەبیٚ کردەوەی بەدوادا بیٚ لەبەر ئەوە سەیربکەن وەلامەکەی شێخ ئەلیٚ (لم يفعلوا)ئەمان نەیان کردوە (وكذلك الذين سألوا النبي ﷺ لم يفعلوا ولا خلاف أن بني إسرائيل لو فعلوا ذلك لكفروا) هیچ خیلاف نیە لەنێوان علمایان ئەگەر بنی ئیسرائیل کارەکەیان بکردایە کافر دەبوون بتێك دابتاشی و وەك لات ومنات و عوزا هاواریان بۆ بکەی تۆ داوام بۆ لەخوا بکە بەکردنی کارەکە کافر دەبیٚ (وكذلك لا خلاف أن الذين نهاهم النبي ﷺ لو لم يطيعوه واتخذوا ذات أنواط بعد نهيه لكفروا وهذا هو المطلوب.)خیلافیش نیە لەوەی ئەوانەی بە پێغەمبەریان وت ﷺ لەدوای ئەوەی پێغەمبەر ﷺ ئاگاداری کردنەوە فەرمووی ئێوە وەکو بنی ئیسرائیتان وت ئەگەر بیانکردبایە ئەگەر ئەو صەحابانە ئەوشتەیان بکردایە ئەوکاتە کافر دەبوون . جا لێرەدا خالێکی زۆر گرینگ هەیە لەواقیعی ئێمەدا سەیر بکەن لەواقیعی خۆمانەوە خەلکەکان کەوتونەتە ناو ئیشەکانەوە کەوتونەتە ناو خودی ئیشەکانەوە

---

[1] : الترمذي الفتن (٢١٨٠) ،

[2] :سورة الاعراف اية :١٣٨

لەگەل ئەوەشدا دعاتی گومرا وا تێگەیشتوون کەئەوان کافرنین ئەی کی کافرە ! واتا ئەگەر کابرا هەلسی بەکردنی کارەکەش و کافر نەبیٚ کەواتە کافر هەر نیە پەنا ئەگرین بەخوای تعالی .

شێخ(صالح) ئەلی :

(أي من الأدلة على أن من ارتكب ناقضا من نواقض الإسلام)بەلگە لەسەر ئەوەی ئەگەر کەسێك هەلوەشێنەرەوەیەکی ئیسلامی کرد یاخود جیٚ بەجیٚ کرد لەوانەی کە ئیسلام هەلدەوەشێنێتەوە تەبعەن ئەوەی کەوا ئیسلام هەلدەوەشێنێتەوە پەیوەستی هەیە بەدلەوە پەیوەستە بەزمانەوە پەیوەستە بەکردەوەوە وە پەیوەستی هەیە بەشك و گوامانەوە نەك تەنها بلێن إلا لەدلدا ئەشتە جحود بکا واجباتەکان ئینکاری بکا یان بلێن حەلالی بکا لەدلدا تەنها هەر ئەوەندە بیٚ کافر بوون نەخێر کافربوون بەدل هەیە بەزمانیش هەیە کرداریش هەیە بەشك و گومانیش هەیە جا ئەم هەلوەشێنەرەوانە زۆرن کتبی فقە دا لەبابی ئەحکامی ریدەدا زیاد لە چوارسەت هەلوەشێنەرەوە علماء یان دەیژمێرن شێخ محمدی کوری عبدالوهاب کە دەی هێناوە ئەمە گەروەکانیانە ئەوانەن کەوا إجماعیان لەسەرە ئەفەرمووی ئەگەر هەرکەسێك لەم هەلوەشێنەرەوانە ئەنجام بدا ئەوە یکفر کافر دەبیٚ (ولو كان يشهد أن لا إله إلا الله) با بشلێت (لا اله الا الله) ئینجا لێرەدا گومانێك بۆ ئەو خەلکە دروست دەبیٚ ئەلیٚ کاکە ئەوە ئەلیٚ (لا اله الا الله محمد رسول الله)نوێژ ئەکا و بەرۆژوو ئەبیٚ ! ئێمە باسمان کرد لەشوبهەکانیتردا با هەمووی بکا با هەموو قورئانی لەبەر بیٚ بەس بلێت نوێژ واجب نیە کافر ئەبیٚ موشکیلە ئەوە نیە تۆ بێتوو بلێت کاکە نوێژ ئەکا و رۆژوو ئەگرێی و قورئانی لەبەرە بروای بەقیامەت هەیە هەموو موشریکەکان بڕوایان بەخوای تعالی هەبووە لەگەل ئەوەشدا موشریك و کافربوون (ويصلي ويصوم إلى غير ذلك من الأعمال ، ما قصه الله عن بني إسرائيل حين طلبوا من موسى أن يجعل لهم إلها كآلهة المشركين) ئەمە چیرۆکی بنی ئیسرائیل ئەگەر بلیٚ (لا اله الا الله محمد رسول الله)نوێژ بکا و بەرۆژووش بیٚ هەرچی کاروکردەوەکانیش هەیە بیکا ئەوەیە کە خوای تعالی بۆی باسکردین لە بنی ئیسرائیل کە کاتێك داوایان لە موسا کرد (أن يجعل لهم إلها كآلهة المشركين ، وقصة الذين طلبوا من النبي محمد ﷺ أن يجعل لهم ذات أنواط) ئەم دوو چیرۆکە کە باس دەکرێت لەقەومی موسا و پێغەمبەری خوا ﷺ دەلیلە

لەسەر ئەوە کە ئەوە دینەکەت هەلدەوەشێنێتەوە بۆیە ئێمە روو ئەکەینە موسلمانانی خۆمان ئەوانەی کەوا بەحەق موسلمانن ئاگادارین و خەلکی ئاگاداربکەنەوە لەبابەتەکان تێ بگەن پاشانیش شەرم مەکەن لەو خەلکە ولا بە موداهەنە لەگەل خەلکدا برۆن بەحەقیقت لەگەل خەلکەکەدا برۆن و پێیان بلێن چۆن پێغەمبەری خوا ﷺ موداهەنەی لەگەل ئەو خەلکەدا نەکرد بلی ولا ئێوە واتان وت خۆ قەریب العهدیش بوون بەئیسلام (واتا تازە هاتبوونە ناو ئیسلامەوە)نەیوت با دلیان نەشکێنم جاری با ماوەیەك لەگەلیاندا برۆم ئەمرۆ زۆر لەوشتانە ئەکرێی یانی کوفری صەریح ئەکرێی قسە ناکا و موداهەنە ئەکا ئەمە لەکاتێکدا کە ئەوانە بەو قەولەش کافرنەبوون چونکە ئیشەکەیان نەکردوە پێغەمبەر پێیان ئەلێ ﷺ. ئەمرۆ بەناوی حیکمەوە سەیربکە حیکمەت چیە من زۆر جار ئەپرسم لەخەلکی کاتێك ئەلێن کاکە با ئیشەکەت با بەحیکمە بێ ئەلێن حیکمە چیە !؟ ئەگەر حیکمەت بریتیە لە رەئی من و تۆ رەئیەکان جیاوازن ئەکاتە کام حیکمەت هەلبژێرین !! نەخێر حیکمەت بریتیە لە قورئان و سوننە حیکمەت بریتیە لە عیلم و لەدەلیل (ٱدۡعُ إِلَىٰ سَبِيلِ رَبِّكَ بِٱلۡحِكۡمَةِ وَٱلۡمَوۡعِظَةِ ٱلۡحَسَنَةِ)[1] بالحکمە واتا بەئیسلامی راستەقینە بەدەلیل بەبەلگە بەقورئان و سوننە نەك لەخۆمانەوە هەر کەس بەگوێرەی خۆیی جا بەداخەوە ئەو رێگایە ئەگرێتە بەر بۆ موداهەنە کردنی خەلکی حیزبێکی بەناو ئیسلامی دروست دەبێ هەموو شتێك ئەهێنێتە ناوخۆیەوە کێشە نیە باسەرپۆشیشی بەسەرەوە نەبێ با شیرکیشی هەبێ یانی لەگەورە و بچوکی گوناهەکان با هەیبێ کێشە نیە بەلایەوە بۆ ئەوەی خەلك کۆ بکاتەوە دینی ئیسلام ئەوە نیە خەلك کۆبکەیتەوە بریتیە لە پاك و پوختەیی والله ی کاکە لەسەر ئەم زەمینەدا خوای تعالی یەك کەسی موحیدی پێ خۆشە نەك هەر هەمووی موشریك بێ و بەحیسابی تۆ بەموسلمان ناوی بەریی ئەوەی ناوێی (أَلَا لِلَّهِ ٱلدِّينُ ٱلۡخَالِصُۚ)[2] (وأن النبيين الكريمين) واتا پێغەمبەر محمد و موسا (علیه الصلاة والسلام) (أنكرا ذلك واعتبراه شركا) سەیرکە موداهەنەیان لەگەل خەلکی خۆیاندا نەکردوە واتا وایان نەوتوە و نەیانکردوە کەوا بلێن قەینا باقسە نەکەین نەوەکو دلیان بشکێ نەخێر بەلکو (أنكرا ذلك) ئینکاریان کرد (واعتبراه شركا يخرجهم من

[1] :سورة النحل اية :١٢٥
[2] :سورة الزمر اية: ٣

الملة لو فعلوه مع أنهم يؤمنون بالنبيين الكريمين ويجاهدون معهما) لەكاتێكدا ئەوان بڕواشيان بەهەردوو پێغەمبەرەكە هەبوو ئیمانیان بە پێغەمبەرەكەیان هەبووە وە جيهادجيشيان لەگەلدا كردوون (ثم أورد الشيخ اعتراضا على هذا الاستدلال) شێخ دێت إعتراضيك لەسەر ئەو الاستدلالەی ئەوان دەگرێت (وهو أن بني إسرائيل الذين طلبوا من موسى أن يجعل لهم إلها لم يكفروا، وكذلك الذين طلبوا من محمد ﷺ أن يجعل لهم ذات أنواط لم يكفروا) ئەم شوبهەيان بەتال ئەكاتەوە و ئەلێت (وأجاب عن هذا الاعتراض بأن الفريقين لم ينفذا ما قالا)هەردوو فەريقەكە جێ بەجێ يان نەكرد كە هەردوو پێغەمبەرەكە ئنیكاریان كرد نەيانكرد ئيتر (ولو فعلا لكفرا)ئەگەر بيانكردبايە كافر دەبوون (ولكن لما نها عن ذلك وبين لهما أنه كفر تجنبوه وانتهوا عنه) واتا كاتێك كە نەهيان لێ كراو بۆيان بەيان كرا كە ئەمە كوفرە دووركەوتنەوە لێی وە هۆشياربوونەوە ،ئەمانەی ئەمڕۆ نا پێيان بلێ مەكە هەر زياتر ئەكات پێيان ئەلێن مەلێن هەر زياتر ئەلێت ئينجا لەگەل ئەوەشتدا دعاتی گومرا ئەلێن نا كاكە كافر نيە ئەوە ئيتر نازانم كێ كافرە يانی !! (ومحل الشاهد من القصتين) بزانين ئەوەی كە پێويستە لەهەردوو چيرۆكەكە سەيری بكەين ئەوە بەلگەكەمانە بزانين ئەلێ چی (أن من فعل الشرك كفر وإن كان يشهد أن لا إله إلا الله ويؤمن بالأنبياء ويعمل الأعمال الصالحة.) يانی هەركەسێك بكەوێتە شيرك موشريك ئەبێ كافر ئەبێ با بلێت (لا اله الا الله محمد رسول الله ﷺ) بانوێژ بكا و بارۆژوو بگرێی ئەمە مانعی ناكا كەوا كەوتۆتەناو شيرك ونەبێت بەموشريك بەلكو موشريكە .

ئەمە زۆرگرينگ بابەتی نەزانی و نەزان ئەلێن با نەزانيش بێ ئەبێت بەموشريك ئەگەر بۆی بەيان كرا ئەوە إنتقاميشی لێ ئەسێنێ خوای تعالی عەزابيشی ئەدا وەكو خۆيی فەرموويەتی ئەگەر بەيان نەكرابێ حەق و نەيزانيبی (أمر الى الله)بەس موشريكە لەلای ئێمە لەرۆژی قيامەتدا خوای تعالی تاقی دەكاتەوە ئەگەر دەرچوو ئەگەرنا بۆ دۆزەخ.

شێخ (محمدی كوری عبدالوهاب)ئەلێ (ولكن هذه القصة تفيد) ئەم قصەيە سودی ئەوەمان پێ دەگەيەنی بزانين چيە ؟! (أن المسلم بل العالم قد يقع في أنواع من الشرك) ئينسانی موسلمان نەك هەر عەوام بەلكو عالميش دەكەوێتە ناوشيركەوە (لا يدري بها) كەنايزانێ

(فتفيد التعلم والتحرز) كەواتە پێویستە لەسەرمان ئێمە سود لەم دووچیرۆكە بكەین پێویستە لەسەر خۆمان خۆمان فێربكەین و خۆمان لێ بپارێزین لە شیرك (ومعرفة أن قول الجهال : التوحيد فهمناه) كاتێك جاهیلێك كەباسی تەوحیدی بۆ ئەكەیت ئەلێ كاكە ئێمە یەكخوا پەرستیمان زانیوە و فێری بووین پێویست ناكا پێمان بلێ (أن هذا من أكبر الجهل ومكايد الشيطان) ئەمە لەگەورەترین نەزانینە وە لەفرو فێلەكانی شیطانە كە دروستی دەكا بۆ موسلمانان كە ئەو قسەیە بكەن تەبعەن لێرە شێخ (صالح ال الشيخ) باسی ئەوەمان بۆ ئەكا ئەلێ هەندێك قوتابی شێخ بوون خۆیی پێیانی وت كاتێك كە كتاب التوحیدی پێ وتبوون ویستبووی جاریكیتر و دووجاریتر پێیان بلێتەوە ئەوانیش وتبوویان یا شێخ ئێمە توحید تێ گەیشتووین تۆ كیتابیكی ترمان پێ بلێ لەفقەدا لە حەدیسدا ! .ئەویش ئەلێ ئەوكەسانەی كە ئەلێن التوحيد (التوحيد فهمناه أن هذا من أكبر الجهل) ئەبێ هەر بیخوێنی ئەبێ هەتا مردن لەگەل ئەوتەوحیدە برۆیی چونكە بەراستیەكەی ئەگەر تەوحیدت نەبوو هەر عەمەلێكیترت هەبێ بەبێ تەوحید ئەو عەمەلە پوچەلە و خوای گەورە وەری ناگرێت (وتفيد أيضا أن المسلم المجتهد إذا تكلم بكلام كفر وهو لايدري) ئەوەش ئەگەیەنی كە ئەگەر موسلمانێك إجتهادی كرد لە عەمەلی صالحەدا (علمایان دەفەرمووی إجتهاد نیە ئەگەر نص هەبێ) وە گەورەترین نصیش لەسەر تەوحیدە بۆیە مەبەستی إجتهاد لە تەوحید نیە إجتهاد لێرەدا مەبەستی پێ ئەعمالی صالحە بكات چونكە ئەمانە موجتهید بوون لەوشتەدا یانی ئەوان ویستیان زیاتر عیبادەت بكەن ئەو كارە بخەنە بەر دەمیان بۆ ئەوەی عیبادەت زیاد بكەن ، لە لجنەی دائیمە پرسیاریك كراوە ئەو علمایانەی كەوا هاتوون كەوا داوا كردنیان لە پێغەمبەری خوا ﷺ یان بە جائیز زانیوە ئایە ئەمە ئەچێتە ضمنی إجتهادەوە بلێن ئەجرێك یان دوو ئەجریان هەیە ؟! وەلام ئەدەنەوە و ئەلێن لەوشتانەی كەوا نصوصی تێدا هاتووە ئەمانە چۆن إجتهاد دەكرێی تێدا إجتهاد ناكرێی مولەخەصی وەلامەكە ئەوە ئەگەیەنی كە ئەوكەسە مادەم (وقع فی الشرك وقع شرك عليه) إجتهاد لەو مەسەلەدا ناكرێی (وتفيد أيضا أن المسلم المجتهد إذا تكلم بكلام كفر وهو لايدري فنبه على ذلك) یانی كابرا نازانی هەولی دا عیبادەتێك بكا و شتێك بكا عیبادەتەكەی كوفر بوو بەلام نەیدەزانی ئاگادار كرایەوە لەسەر ئەمە پێی وترا ئەمە شیركە (وتاب من ساعته) دەست بەجێ تەوبەی كرد و ئیشەكەی نەكرد

(فإنه لا يكفر) ئەمە كافر نابێ ئەی ئەگەر كردی ئەوە كافر دەبی (كما فعل بنو إسرائيل والذين سألوا النبي ﷺ) یان لێرە کاباسی عالم دەکا کاتێك ئەلێ (ولكن هذه القصة تفيد أن المسلم بل العالم) ئایە عالم مخفور دەردەهێنرێی لەو بابەتە نەخێر مخفور نابێ لێرەدا شێخ علی خضر باسی ئەوەمان بۆ دەکا لەکیتابەکەیدا ئەگەر بلێن عالم واتا لای خوا عالمە ئەگەر نا جاهیلە ئەوە عالم نیە جاهیلە . بابەتی عالم ئەگەر ئێمەسەیر بکەین ئەتوانین بلێن عالمە بە فقهە عالمە بە علومی ئالە بەس عالم نیە بەتەوحید جاهیلە بەتەوحید زۆربەی زۆریان وان یانی لەنحو و لەصەرفدا لەفقهەدا کیتابەکانی شافعی هەمووی خوێندۆتەوە هەمووی ئەزانی زۆربەی زۆری کیتابەکانی ئەهلی نحو صەرف موتالەعە کردوە عالم و شارەزا و موجتهیدە تێدا بەس لەتەوحید نازانی لەبەر ئەوە گەورەترین کێشە و موشکیلەمان ئەوەیە ئێستا یانی زۆربەی ئەوانەی کە کەوتونەتە ناوشیرکەوە پەنا ئەگرین بەخوا هەتا کیتابیشیان دەرکردوە (شواهد الحق في جواز الاستغاث بسيد الخلق)البهاني کە ئەوەی داناوە ئەلێ دروست ئینسان داوا لەپێغەمبەر بکا ﷺ شێخ سولیمانی کوری سمحان لە علمایانی نجدی کافری ئەکا ئەلێ ئەوە کوفرە ئەصلەن لەسەر ڕێگای ڕاست نیە ئەوە توشی شیرك وکوفربوە ئەوکابرایە گرینگ ئەوەیە بزانی با کابراش عالم بێ لەشتێکدا بەلام لەتەوحیدەکەدا عالم نیە (وتفيد أيضا أن لو لم يكفر)ئەگەر کافریش نەبێ شەخصەکە وەکو وتمان کەسەکە کافر نیە داوای کردوە بەس نەیکردوە کافر نەبوە بەلام لێی ڕاناوەستین (فإنه يغلظ عليه الكلام تغليظا شديدا كما فعل رسول الله ﷺ)بەتوندی وەلامی ئەدرێتەوە ئەم کەسە ئاگادار ئەکرێتەوە کەتۆ ها شتێکت وت ئەگەر بیکەی شیرکە ئەگەر بیکەی کوفرە وەکو چۆن پێغەمبەری خوا ﷺ وتی ئێوە شتێکتان وت بەصەحابەکانی وت وەکو چۆن هاوەلەکانی موسا بەموسایان وت خوایەکمان بۆ دابنی یان پێغەمبەری خوا ﷺ لەوەلامی تردا کە پێیان وتوە (ماشاء الله وشئت)یەکسەر وتویەتی (أجعلتني الاه ندا)من ئەکەن بەشریکی خوا ها بزانە تێ پەرناکا هەتا ئەگەر مندالیش قسەی کردبێ دوو جارییە شیعریان ئەخوێندەوە یەکێکیان وتی (وفينا نبيي يعلم ما فى غد)پێغەمبەرێکمان تێیایە ئەزانی بەیانی چی ڕوودەدا غیب ئەزانی پێغەمبەری خوا ﷺ لێیان ڕانەوەستا بلێ ئەوانە مندالن یەکسەر وتی نا ئەوە مەلێن ئەوقسەیە مەکەنەوە ئەمرۆ هەزار و یەك شیرك ئەکرێی کەس بەکەس نیە هەر کافریش نیە

ئەگەر بلێ کافر تۆ خەواریجی ! یانی پەنا ئەگرین بەخوا ئێستا پێغەمبەری خوا ﷺ ئەبێ خواریج بێ بەقسەی ئەوان .

شێخ (صالح)دەلێ :

(هذه القصة فيها فوائد)ئەم چیرۆکانەی کەوا باسمان کرد چەند سودێکی تێدایە:

*(الأولى : الحذر من الشرك وأنه قد يدب إلى المسلمين عن طريق التقليد والتشبه بالكفار) واتا ئاگاداری شیرك بین دێتە ناومانەوە لەرێگەی لاسایی کردنەوە و خۆنواندن بەکافرەکانەوە وەکو (ٱجۡعَل لَّنَآ إِلَٰهٗا كَمَا لَهُمۡ ءَالِهَةٞۚ)[1] (اجعل لنا ذات أنواط كما لهم ذات أنواط) ففي ذلك التحذير من مجاراة الكفار) لێرەدا ئاگادارکردنەوەیە واتا لەسەر رێگەی ئەوان برۆین و لاسایی ئەوان بکەینەوە وەکو کافرەکان کە ئەمرۆ زۆرشت ئەبینین ئاوایە ئێستا گەورەترین شت کەوا بەناو ئیسلامیەکان تێ کەوتوون کە لەسەر رێگەی کوفار ئەرۆن إنتخابات و دیموکراتیەت و پەرلەمان ولەگەل ئەواندا و مجاراتی ئەوان ئەکەن رێك لەگەل ئەوان ئەوان چی بکەن ئەوانیش ئەیکەنەوە پێغەمبەر فەرمووی ﷺ ئەرۆن لەرێگەی ئەوان هەتا ئەگەر خۆیان بخەنە ناو کونی بزنمژێکەوە ئەوانیش ئەچنە ناویەوە ، ئنیجا تۆ سەیرکە نابێ ئێمە سەیری کافرین و ئاکاری خەلکی بکەین و بلێن والله مەدەنیەتە و حەصرانیەتە لیبرالەتە و دیموکراتیە ،،،نا ئێمە خوای تعالی بەعەبدی خۆی دروستی کردووین وەحی ناردوە لە دووشت زیاتر نیە یان وەحییە یان هەوایە پێغەمبەری خوا ﷺ خوای گەورە چی ئەمری پێکردبوو (فَٱسۡتَمۡسِكۡ بِٱلَّذِيٓ أُوحِيَ إِلَيۡكَۖ)[2] دەست بگرە بەوەی کەوا وەحیت بۆ کراوە ولا ئەگەر وانەکەین وا دەبێ وانەکەین ! ئەمە هەمووی بیروبۆچوونە بیروبۆچوون زەربی سفر بکە بۆچوونەکانی خۆمان متهەم بکە تۆ وەرە نصت بەدەستەوەیە ئەمرۆ ئەوەی لەسەر نص و لەسەر فەرمایشتەکانی پێغەمبەری خوا ﷺ دەروا سەیردەکەی تۆمەتی خراپی دەرێتە پال ئەمە وایە وایە ! بەس ئەوەی لەسەر ئاکارو بۆچوونەکانی خۆیان ئەرۆن ئەوەیە باشە ! ئێوە سەیری موشریەکەکانی پێشوو بکە کاتێك کە پێغەمبەران هاتوون وتویانە چۆن ئێمە

---

[1] : سورة الاعراف اية :١٣٨

[2] :سورة الزخرف اية : ٤٣

شوێن قەولی بەشەر بكەوین بە پێغەمبەریان نەزانیوە بە بەشەر و ئینسانیان زانیوە ئەیانوت ئێوە خوای گەورە وەحی بۆنەكردوون ئێوە درۆئەكەن ئێوە بەشەرن چۆن ئێمە شوێن قەولی بەشەربكەین تەبعەن چەندین جار ئیشارەتمان بەوە داو وتومانە كە پێغەمبەر هات با بەشەریش بێ تۆ لەسەرت واجبە شوێنی بكەویت ئەوان ئەیانوت ئەبێ مەلائیكە بێ نەخێر مادەم پێغەمبەر خوا وەحی بۆ كردوە با بەشەریش واجبە لەسەرت شوێنی بكەویت بەلام قەولی خەلكی واجب نیە لەسەرت شوێنی بكەویی ئەوەتا كافرین خۆی ئەلێ من چۆن شوێنی قەولی بەشەر بكەوم كەچی ئەمانەی ئەمرۆ بەقەد ئەوان كەمیك ئەقلیان نیە ئاگاداربە مەبەستمان نیە لەوەی ئاقلبوون لەقسەكەیاندا موشریكەكان كافربوون بەو قسەی كردیان چونكە ئەوانە پێغەمبەربوون ئەوان ئەگەر بەشەر بونایە وفەیلەسوف بوونایە ئەمە راستە نابێ شوێنیان بكەوین ئەی ئەوانەی ئەمرۆ كەوا بەشەرن باشە منیش بەشەرم منیش قسە ئەكەم بۆ شوێنی من ناكەون ئەبێ شوێن بەشەرێكیتر بكەون ناوالله شوێن بەشەر ناكەوم ئەگەر شوێن قەولی بەشەر بكەووم شوێن قەولی خۆم ئەكەوم چیم پێ خۆشبێ ئەوە ئەكەم هەركەسێك بۆخۆی چی پێ خۆشبێ با ئەوە بكا بەس ئێمە هەركەسێك بۆخۆی نیە ئێمە وەحی مان هەیە لەبەر ئەوە لەدووشت زیاتر نیە (فَإِن لَّمْ يَسْتَجِيبُواْ لَكَ فَٱعْلَمْ أَنَّمَا يَتَّبِعُونَ أَهْوَآءَهُمْ)[1] ئەگەر شوێن تۆ نەكەوتن بەقسەی تۆیان نەكرد ئەوە شوێن هەوای خۆیان كەوتوون (ففي ذلك التحذير من مجاراة الكفار والتحذير من الفتن التي تنجم عن ذلك) یانی ئەوفیتنانەی كەوا لەوە واقیع دەبێ روودەدا جا لەوانە نمونە ئەهێنیتەوە (ومن ذلك عبادة القبور التي أحدثوها وفتنوا بها وصاروا يدعون الناس إليها)پەرستنی ئەو قەبرانە كەوا دایان هێناوە وەتوشی فیتنە بوون بە واسطەی ئەمەوە توشی كوفر و شیرك بوون وەخەلكیش بانگەواز دەكەن بێنە سەرئەوقەبرانە وبیپەرستن (والخليل عليه الصلاة والسلام الذي كسر الأصنام بيده وأوذي وألقي في النار بسبب إنكار الشرك) لەكاتێكا پێغەمبەر إبراهیم دەبینین كەخۆتان ئەزانن بەدەستی خۆیی صەنەمكانی شكاند عەزیەت درا لەسەر ئەم مەسئەلەیە وە خرایە ناو ئاگرەوە خوایی گەورە نەیسوتاند بەسەبەبی ئینكاری شیركەوە بوو بەهۆی ئەوە بوو كە ئەیوت ئەوە شیركە ئینكاری لەخەلكەكە ئەكرد سەرەرای ئەوەش ئەیوت (وَٱجْنُبْنِي

[1] :سورة القصص اية :٥٠

وَبَنِيَّ أَن نَّعۡبُدَ ٱلۡأَصۡنَامَ ﴿٣٥﴾ رَبِّ إِنَّهُنَّ أَضۡلَلۡنَ كَثِيرٗا مِّنَ ٱلنَّاسِۖ)[1] خوایە خۆم و مندالەکانم لە پەرستنی ئەصنام بەدوور بگرە جا ئاگاداربە مەبەستمان لە ئەصنام تەنها ئەوەنیە کە زۆر جار ئەو ڕەخنە دەکرێتەسەر ئەوکەسانەی کەوا داوای عقیدەی پاك ئەکەن ئەلێن کاکە ئەمانە بەس بەتەنها هەر ئەلێن قەبر مەپەرستە خۆی ئەگەر شیرك تەنها لە قەبر پەرستندا کۆبکەینەوە ئەوە هەلەیە بەلی قەبر پەرستن شیرکە پیٚ کافر ئەبی وە لەقورئاندا ئەم بابەتە زۆر زۆر باسکراوە ئەمە شیرکی متقدمین بوە بەلام شیرکیتریش جۆر و بەشی زۆری هەیە خۆ پەرستن شەخص پەرستن زیندوو پەرستن مردوو پەرستن منهەج پەرستن ڕیباز پەرستن خۆر و مانگ پەرستن هەرچی تۆ بیپەرستی غەیری خوای تعالی غەیری خوا ئیتر ئەوە شیرکە جا کە ئەلیٚ (وَٱجۡنُبۡنِي وَبَنِيَّ أَن نَّعۡبُدَ ٱلۡأَصۡنَامَ ﴿٣٥﴾ رَبِّ إِنَّهُنَّ أَضۡلَلۡنَ كَثِيرٗا مِّنَ ٱلنَّاسِۖ)[2] خوایە پەرستنی ئەم بتانە کەسانێکی زۆریان گومرایی کردوە ، ئێمە ئەو واتایە بکەین بەواتای ئەمرۆ هەمان شت هەیە ئەصنامەکانی ئەمرۆ چین ئەمرۆ نایێت خەلك بۆنمونە بۆ عبدالقادری گەیلانی صەنەمێك دروست بکا بروا بلیٚ یا عبدالقادر نا بەلکو ئەچێتە سەر قەبرەکەی وە حەتا ئەوەش دروست بووە ئاگاداربە من بۆ خۆم شایەتی ئەوەم بۆنمونە لە سلێمانی رسمی کاك ئەحمەدی شێخیان دروست کردوە بەخەیالی کابرا هەلی واسیوە کەسەیری دەکا دەلیٚ ئەوە کاك ئەحمەدی شێخە کاك ئەحمەد هاوار بۆتۆ ڕەحمان پیٚ بکە یان داوا بکە لەخوا ئێمە روومان نیە ! نەفسی شتە یاخود نا ! هەمان حالتە خۆ ئەزانی ئەو رسمە دونیای دروست نەکردوە ئەو دەلی رۆحەکەی ئاگای لەمنە وە ئەوبا داوا لەخوا بکا بۆمن ئی کابرای موشرکیش هەروای وتوە کەبتێکی دروست کردوە هەمان حالت بووە بەلام ئەم شتە ئەمرۆ بەشێوەیەکی فراوان نابینی بەلکو لەگەل رۆحەکاندا قسەئەکا هەتا کەسانێك هەن خاوەنی گومرایین لەناو جەماعەتێك دانیشتوون هەلدەستنە سەرپێی ئەلێن هات کیٚ هات واللە پێغەمبەر هات ﷺ کی هات عبدالقادر هات کوفر لەسەر کوفر شیرك لەسەر شیرك تۆ چوزانی ئەمە هات!! غیبت پیٚ یە ! شتی وا نیە خوای تعالی باسی مردوانمان بۆ ئەکا ئەفەرمووی ئەوان ئاگایان لەئێوە نیە (خاف على نفسه عليه الصلاة والسلام من الفتنة) خۆی ترسا

[1] :سورة إبراهيم اية :٣٥--٣٦
[2] :سورة إبراهيم اية :٣٥--٣٦

تووشی فیتنه بێ هەتا مردن دەبێ پەنا بگری بەخوای تعالی (وخاف على ذريته من الفتنة) یانی من شرك لەشیرك ئەترسا (إذا كيف يقول جاهل)باشه ئەگەر كابرایەك لەولاوه بێ (إن التوحيد يمكن تعلمه في خمس دقائق) ولا تەوحید له پێنج دەقەدا ئەتوانین فێری بین (والمهم عنده البحث في أمور السياسة والكلام في الحكام وفقه الواقع كما يقولون) بەراستی من نقدم لەم شەرحه هەیه كه شێخ صالح فوزان ئەیكا باشه شێخ اموری سیاسه و كەلام له حكام هەر نەفسی شت له شیرك بەشداری ناكا كاتێك بەقسەی حاكمیك بكەی كه بەدیموكراتیەت تۆ بەریت بەرێوه ئەمه شیرك نیه ! قسه كردن لەسەر ئەمه هەر لەئەصلی مەسەلەكه نیه ! یانی ئاگاداربن ئەگەر ئەم مەبەستی پێ حكامی موسلمان بێ ئەوانەی كه بەدینی خوا حوكم ئەكەن ئەوه لەسەر سەرو لەسەر چاو ئەگەر مەبەستت پێ حوكامی ئەم زەمانه بێ كەلەگەل ئەوروپا و ئەمریكادا باوەشیان كردوه بەیەكدا به ئوومه ی متحیده ئەرۆن بەمەجلیسبی ئەمن ئەرۆن گوێ نادەن موسلمانان خوای دەكرد سەت جار دەسوتێنرا لەبۆرما بێ لەشیشان بێ لەكوردستان بێ لەهەرشوێنێك بێ ئەمه كەی راسته ئەوكاته ئەبێ ئاگاداربین و شتەكان روون بكەینەوه ،ئەلێ (والمهم عنده البحث في أمور السياسة) ئەبێ ئاگاداربین كەوا هەندێك هەن كاتێك باسی تەوحید و یەكخوا پەرستی لەروانگەی ئەوەی كەوا دەبێ تەنها داوا لەخوا بكرێی عیبادات تەنها بۆ خوا بگەرێندرێتەوه تساهل ئەنوینن راسته ئەوه هەیه مەسەلەن تەمەشا دەكەی كابرایەك باسی علمانیەت دەكا زۆر زۆر بەخستی و خۆلی حەقی خۆی ئەداتی ئێمەش لەگەلیان و وه سەتا سەتیش لەگەلیان علمانیەت كوفره و تەواو بەلام كابرا جانبی صۆفی و دەروێش و قەبر پەرستن فەرامۆش دەكا لەگەل ئەوانه برادەره نابێ تۆ فەرق و جیاوازی بكەی لەنێوانیان بەهەمان شێوەش كاتێك تۆ باسی عیبادەتی قبور دەكەی نابێ لایەنی سیاسەت فەرمۆش بكەی جا كاتێك ئەلێ (والمهم عنده البحث في أمور السياسة والكلام في الحكام وفقه الواقع كما يقولون ، ومعناه رصد الوقائع الدولية وتحليلاتها والانشغال بها عن التفقه في الدين.) ئەلێ ئەگەر بێتوو تۆ خووبەدەیته دونیا و سیاسەت و ئەوبابەتانه واز لەم مەسەله بێنی لەتەوحید بێنی ئێمه جارێ پێشەكی ئەلێن ئەمه راست بكەینەوه ئێمەی موسلمان خوای گەوره پێی وتووین (ٱدۡخُلُواْ فِي ٱلسِّلۡمِ كَآفَّةً)[1] ئەبێ هەموو ئیسلام

[1] :سورة البقرة اية :٢٠٨

وەربگریی دینی ئیسلام عیبادەیە، عقیدەیە، سیاسەیە، موعامەلەیە یانی هەموو شتەکانە شتێك نیە لەئیسلامدا بلێ واقیعی تۆتێدا نیە نەخێر ئەگەروابێ کەواتە ئەم ئیسلامە تەواو نیە کەواتە باسکردن لەسیاسەت ئەوەیە تۆ بەخەلکی بلێ هەر یەکەمجار پێغەمبەران هاتوون (علیهم الصلاة والسلام)مباشری باسی شیرکی عیبادەی قبور و سیاسەو زیندووان و مردوانیان داوە وتویانە (وَٱجۡتَنِبُواْ ٱلطَّٰغُوتَ)[1] کەخوای گەورە ناردوونی پێغەمبەران خوای گەورە بپەرستن و دووربکەونەوە لە طاغووتەکان طاغووتەکان تەنها مردووەکان نین کە کابرا چۆتە سەری و بتێکی بۆ دروست کردوە طاغووتە زیندووەکان لە پێش هەموویانەوە پێغەمبەر إبراهیم سەیربکە لەگەل کێدا موحادەسەی کرد لەگەل طاغووتی زەمانی خۆیدا بەزیندوویەتی (فَبُهِتَ ٱلَّذِي كَفَرَۗ)[2] موناقەشەی لەگەلدا دەکا یان پێغەمبەری موسا لەگەل کێ دا ئەیکا لەگەل فیرعەوندا ئەیکا یان پێغەمبەر محمد ﷺ لەگەل کێ دا ئەیکا لەگەل ئەو کابرایەی کە عمری کوری شام کە پێ دەوترا ئەبو الحکم پێغەمبەر ﷺ فەرمووی ئەبو جهل ئەی ئەوە لێدان نیە ئەوە مەسەلەی سیاسی نیە ئەو بابەتە ! سیاسەت واتا ڕێکخستنی پەیوەندی خەلەکی بەشێوازێك برۆیی لەلای ئێمەی موسلمان بەشەرعی خوا بروا لەلای غەیری موسلمانان ئەبێ بەهەوا و ئارەزوو بروا ئەمە سیاسەتە ئەکەر بەرێبازی خوا بێ ئەوە سیاسەیەکی شەرعییە ئەگەر بەرێبازی شیطانی بێ ئەگەر بەرێبازی خەلکی بێ ئەوە رێبازی شیطانیە،

کەواتە باسکردن لەم بابەتە ئەوەتا شێخ الاسلام کیتابێکی هەیە بەناوی (السیاسه الشرعیه) کەواتە سیاسەی شەرعی و سیاسەی شیطانیمان هەیە باسکردن لەسیاسەتی شەرعی خودی دینەکەی ئێمەیە ئەویش هەر لەتەوحیدە چونکە خوای گەورە ئەو قورئانەی بۆ جێ بەجێ کردن ناردوە نەك هەلگرتن لەپەرۆیەکی سەوزدا یان بۆ مردووەکانی بخوێنی بچی بە مردوو بلێ مردووەکان بزانن خوای گەورە ئاوا دەلێ ئاخر مردوەکان تازە بۆچیەتی ! ئەو لێ بوویەوە و تەواو ئەوە بۆ زیندووەکانە (لِّيُنذِرَ مَن كَانَ حَيّٗا وَيَحِقَّ ٱلۡقَوۡلُ عَلَى ٱلۡكَٰفِرِينَ)[3] .

---

[1] :سورة النحل اية ٣٦

[2] :سورة البقرة اية ٢٥٨

[3] :سورة يس اية ٧٠

(ومنهم من ينتقد مقررات التوحيد في المدارس والمعاهد والكليات)شێخ ئەڵێ هەیە ئەچێ ئەو كیتێبانەی لە ولاتی سعودیا كراوە بە كیتابی تەوحید نقدی دەكا ئەگەر نقدەكە حەق بێ لەسەر سەرو لەسەر چاو بۆچی ئێمە بچین گلەیی لەو كەسە بكەین وە بەتەئكید كتێبی تەوحید ئێستا گۆڕاوە ئەگەر تۆ سەیری مقرراتی تەوحید بكەی پەنائەگرین بەخوای تعالى وەك ئەو تەوحیدە خالص و پاك وجوانە نیە كەلەقورئاندا هەیە وە شایەدیش هەیە لەسەر ئەوە مقرراتەكان بهێنن و سەیریان بكەن ! ئێستا هەر لەسعودیا لەشێخ سعدشثری یان پرسی سەبارەت بەجامیعەیەكی تێكەلاوی كەوا لە جددە هەیە نەزەرییەی داروینی تێدا ئەخوێنرێی ئاخر تخوا گوناه نیە حیجازێك كە مهدی ئیسلام بێ كە پێغەمبەری خوا ﷺ تەوحیدی لەوێی بلاوكردەوە پاشان لەدوای ئەو بەچەندها قەرن شێخ محمدی كوری عبدالوهاب دێی و دیسانەوە تەوحید تجدید دەكاتەوە تازە بەتازە نەزەرەرییەی داروینی تێدا بخوێنرێی والله ئێمە ئەصلمان ئادەم نیە و ئەصلمان میكرۆبێكە ! دوایی بوە بەیمون لەبەرچی دەخوێنرێی تاوەكو ئەمریكا لێمان رازی بێ !ئەمە حەقە نابێ ئەوشتانە بشاردرێتەوە مسئولن ئەو عالمانە لەوێی ئەگەر حەق هەركەسێك بێ دەنگ بێ لێ بەراستیەكەی (الشيطان الاخرص) (ويقول : لا داعي لهذه الكثافة في مقررات التوحيد ، الناس مسلمون وأولاد فطرة وبإمكان الطلاب أن يتعلموا التوحيد من البيئة الاجتماعية . . إلى آخر هذيانهم الفارغ) شێخ كاتێك رەخنە لەمانە دەگرێی بزانین ئەمانە كێن كەوا رەخنەیان لێ گیراوە وەبزانین ئەمانە چیان وتوە وە ئەبێ حەق وباطل لەقسەكانیدا جیابكەینەوە من نالێم هەموو كەسێك هەر حەقە و هەمووكەسێك باطلە قسەكەی نا ئەبێ سەیربكەین كامەحەق بوو ئەوە حەقە كامەی باطل بوو ئەوە بەتالە كەسیش نیە معصوم بێ تەبعەن شێخ سعد كەوای وتی مەلیك عبدالله شتێكی وای كردوە یەكسەر لەهئەی كیبار دایانبەزاندە خوارەوە (ولو سألت واحدا من هؤلاء عن أبسط مسألة في التوحيد ما أجابك بجواب صحيح) ئەگەر تۆ لەوانە پرسیاربكەی لەئاسانترین مەسئەلە لەتەوحید ناتوانی وەلامت بداتەوە (أعني الذين يقولون هذه المقالة.) ئەڵێ مەبەستم ئەوەیە كە ئەم قسەدەكا ئەمەش بەعمومە ؟! ناوالله بەعموم نیە ناوالله كەس هەیە الحمدلله باشترین عیلمی هەیە ئاگاداری ئەم خالانە بین ئێمە رێزمان هەیە بۆ علماء بەلام ئێمە عەبدی علماء نیم ئێمە عەبدی خواین رێزمان هەیە بۆ علماء

وەختی سور نیە وەکو زۆر بێ عقل هەیە ئەلێ فلان و فلان خەتی سورە صحابە خەتی سور نیە لەبابەتی معصومیەتدا دەلێم لە راوبۆچوونەکانیاندا صحابە هەیە بەهەلە دا رۆیشتوە ئەوە بوو موسای ئەشعەری عبدالله ی کوری مسعود لەمەسەلەیەکی میراتدا خەلك ئەچێ بۆلای ئەبو موسا بەوەلامێك وەلام ئەداتەوە وە ئەچن بۆلای عبدالله کوری مسعود بەوەلامێکی تر وەلام ئەداتەوە کە هی ئەبوو موسا هەلەیە کەچنەوە بۆلای پێ ئەلێن ئەفەرمووی باشە مادەم ئەو عالمە لەناوتان هەیە بۆدێنە لای من ، کەواتە صەحابە معصوم نیە خەتی سور نیە لە بابەتی بۆچوونەکانیان چ جای علماء ئەم زەمانە یاخود ئەوانەی پێشوتر وەکو ئێمامی مالیك قاعیدە جوانەکەی بۆ دارشتووین (كُلُّ أَحَدٍ يُؤْخَذُ مِنْ قَوْلِهِ وَيَرُدُّ إِلَّا صَاحِبَ هَذَا الْقَبْرِ)[1] بەلام بەداخەوە ئەم قسەیە جێ بەجێ ناکرێت ئەمە تەنها لەسەر وەرەقەیە پەنائەگرین بەخوا قورئانەکەمان بۆتە حەرف لەسەر وەرەقە نایەتە واقیعەوە حەدیسەکانیش بەهەمان شێوە قەولی علمایان بەهەمان شێوە بەداخەوە زۆر بەداخەوە یاخود تعصوب هەیە وەکو بەبەغا هەر قسە ئەلێتەوە نازانی ماناکەی چیە کاکە تۆ دەبێت بزانی چیە !ئەبێ بزانی چی دەلێت و چی نالێت (ولو سألت واحدا من هؤلاء عن أبسط مسألة في التوحيد ما أجابك بجواب صحيح ، أعني الذين يقولون هذه المقالة.) .

*(والفائدة الثانية : وهي فائدة عظيمة أن من نطق بكلمة الكفر عن جهل وهو لايدري) فائیدەی دووەم کە زۆر گەورەیە ئەویش ئەوەیە هەرکەسێك کەلیمەیەکی کوفر بکا کەلیمە کوفرەکە ئەوەیە کە بەفیعل بیکا کافر دەبێ نەك بەخودی کەلیمەکە خۆیی ئەما ئەگەر بەخودی کەلیمەکە کافربێ ئەوە کافرئەبێ ، ئێستا جاهیلی وامان هەیە پەنائەگرین بەخوا جاهیلە بە ئوموری تەوحید و شیرك و کوفر ئەلێ کابرا جوین بەخوا و پێغەمبەریش بدا ﷺ مادەم جاهیلە کافر نابێ تۆ سەیری ئەم بێ عقلیەکە ئەمە پێ ئەلێن تۆ کافر بووی بەوقسەی تۆ کردت خۆت کافربووی شێخ الاسلام بن التیمیە ئەفەرمووی : (لەمحمدی کوری سحمونەوە إجماع نەقل دەکا ئەلێ ئەوە کەسەی جوێن بە پێغەمبەربدا ﷺ کافرە ئەوەشکی

---

[1] : الكتب » عَبْد الرحمن بْن عَبْد اللَّه بْن معقل بْن يسار » عَبْد الرحمن بْن عَبْد اللَّه بْن معقل بْن يسار، رقم الحديث: ٣٤٤.

لەکافربوونی هەبێ ئەویش کافرە)[1] چونکە ئێمە ڕاناوەستین لەسەر ئەوەی واللە تەنبیهی بدەینی چونکە تۆ چۆن موسلمان بووی چۆن هاتیتە ناو ئیسلامەوەی ؟! بە (لا الە الا اللە محمد الرسول اللە)تۆ وتت لە اللە گەورەتر نیە وە پێغەمبەرﷺ مورشیدی منە وە ڕوونکەرەوەی ئەو دینەی منە وە پێغەمبەری خوایە ﷺ ئەبی بەگەورە و بە معظم لەدلتدا ڕایبگریی تۆ جوێنی پێ ئەدەی ئەمە جەهل نیە ئەمە کوفرە ناقضە لەدوای ئیمانەکەت کەواتە تۆ لەپێشەوە هەرنەچویتە ناو ئیسلام کەواتە هەرنەت زانیوە خوا وپێغەمبەر کێ یە تا بلێن جەهلی هەیە ! ئایا جاهیل بە(لا الە الا اللە)موسلمانە؟! نەواللە موسلمان نیە کەواتە دووشت ڕوودەدا هەردووکیان تالە یان هەرنەهاتوویتە ناو ئیسلامەوە یاخود هاتویت و ئیسلامەکەت شکاندوە هەرحیزبێك ئێستا تۆ بچۆرە ناویەوە حیزبی علمانی پەنا ئەگرین بەخوا ئینسان کەچوە ناو علمانیەتەوە کافر ئەبێ مەبەستمان لێرەدا نمونەیە کەتۆ چویتە ناو حیزبەکە ڕەئیسەکەیت لا گەورەیە خۆتی لەپێناو ئەدەی بەکوشت و قوربان دەباشە وەرە جوێنێکی پێ بدە بزانە چیت لێ ئەکەن! بزانە چیت لێ ئەکرێی پێت ئەلێن تۆ جاهیلی و نەتزانیوە ئەی چۆن هاتویتە ناو حیزبەوە جاهیلبی بە ڕەئیسەکە چۆن هاتویتە ناو حیزبەکەوە کەواتە تۆ زۆر جاهیلی زۆر وەکو ئەلێ کابرا گەمژەترە لە گوێدرێژی مالەکەی خۆیی کەسێك جوێن بەخوا و بەپێغەمبەربدا ﷺ بلێ واللە کافر نەبوە ئەوە علماء ئەفەرموون نەك کابرا کافرە بەلکو ئەوەشی شك و گومانیشی هەبێ لەوەی جوێندەرەکە کافرە ئەویش کافرە (أن من نطق بكلمة الكفر عن جهل وهو لا يدري ثم نبه وتاب من ساعته فإنه لا يكفر) ئەمە ئەوە بوو کەباسمان کرد یانی بەقەولەکە کافر نابێ قەولەکە بوە فعلێك و پاشان فعلەکەی نەکردوە ئاگادار کرایەوە و ئیشەکەش نەکا ئەوە کافر نابێ (بدليل قصة بني إسرائيل مع موسى عليه السلام وبعض الصحابة مع النبي ﷺ فهو لا يكفر بذلك لكن بهذين الشرطين:) ئەو کافرنەبوونە بەدوو مەرجە :

*یەکەم (الشرط الأول : أن يكون قال هذا الكلام عن جهل ولم يتعمد.)بەنەزانین ئەمەی وتوە وە کاری بەکەلامەکەی نەکردوەی .

[1] :الصارم المسلول

*دووەم(الشرط الثاني : أن يتوب من ساعته ويترك هذا الشيء إذا تبين له أنه كفر.) واز لەو کارکردن بەو قسەیە و بێنی و واز لەقسەکەش بهێنی وەنەیکا ئەمە کافر نابێ .
بەلام ئەگەر کردی ئەمرۆ کێشەمان لەسەر ئەوەیە یەك نمونەم بۆ بهێنەوە بلێن صەحابە شیرکی کردوە و پێغەمبەری خوا ﷺ لەسەری تێپەری کردوە رۆژوو درۆژوو مانگ و دوومانگ قەینا لێ گەرێن ئەمە جاهیلە یەك نمونەم بۆ بێنەوە ئەلێن هەمانە والله معاذ سجدەی بۆ پێغەمبەر برد ﷺ خۆ ئەوەش فیعل بوو کردیشی بۆ کافر نەبوو ، وتمان کە معاذ کاتێك کە ئەمەی کردوە ئەمە هەتا زەمەنی پێغەمبەری خوا ﷺ دروست بوە سجد بردن وەکو تەحییە و رێزگرتن نەك وەك عیبادە معاذ یەك بووە لەوانەی سەرمەشقی صەحابەکان بووە لەزانینی حەلال و حەرامەکان پێغەمبەرﷺ ناردوویەتی بۆ بۆ شوێنان و ئوموری تەوحیدی پێ ناردوە چۆن ئەم صەحابە بەرێزە ئاگای لەتەوحید و شیرك نیە ! ئەمە لەروانگەی رێز و مورحەتەوە کە بینی بۆ پاپا و قەشەکان سجدە ئەبرێی وەکو رێز چۆن بۆ ئادەم سجدە براوە چۆن بۆ یوسف سجدە برا خۆ ئەمە سجدەی عیبادە نیە سجدەی عیبادە بە إتفاقی هەموو علماء کافرە بۆهیچ کەسێك نابێ ببرێت یانی ئەگەر ئێستا هەرکەسێك سجدەیەکی عیبادەت بۆ ئادەم بەرێت یان بۆخاتەم بەرێت کافر ئەبێ سجدەی رێز بوو پێغەمبەری خوا ﷺ فەرمووی ئەمە بەتال بوویەوە ئەمە سەنخ بوویەوە بۆیە علماء یان ئەفەرموون هەتا ئەوکاتە ئەمە هەبوو پێغەمبەری خوا ﷺ فەرمووی ئەمە دروست نیە لەلای ئێمە ئینجا ئایە ئەگەر بە سەجدەی رێز سجدە ببرێت ئەمە خیلافە لەلای علماء هەندێك ئەلێن تەواو کافر لەدوای ئەمە چونکە تەواو ئەمرەکە زانراوە کەسێك بەرێز سجدە بۆکەسێك ببا ئەوە کافر دەبێ بەلام هەندێك ئەلێن کافر نابێ و لەشیرکی أصغرە ئەم کێشەیە خیلافیە لەنێوان علماء دا ئەگەر قەزیەکە رێزبوو ، ئەما عیبادە بەبێ خیلاف کافر ئەبێ کابرا ، دەلیل و بەلگە نیە کەوا صەحابە شیرکیان کردبێ پێغەمبەری (خوا ﷺ)بێ دەنگ بووبێت ئەی پێغەمبەر ئیشی چیە ! ؟ (وَأَنزَلۡنَآ إِلَيۡكَ ٱلذِّكۡرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيۡهِمۡ وَلَعَلَّهُمۡ يَتَفَكَّرُونَ)[1] گەورەترین بەیان بەیانی شیرك و تەوحیدە چۆن بەیانی ناکا پێغەمبەرﷺ خۆوەکو مامۆستا ئاینیەکانی لای ئێمە نیە لەبەر خاتری جبەکەی و مێزەرەکەی مینبەرەکەی و مزگەوتە خۆشەکەی هەزارو یەك

[1] :سورة النحل اية :٤٤

شیرکیش بلیّ قەینا موشکیلە نیە لەبەر موچەکەم بەخوا نانبراوم ئەکەن گەر ئەو قسە بکەم ئایا پێغەمبەر وادەکا ﷺ هیچ پێغەمبەرێك وای کردوە ! (علیهم الصلاة والسلام).

(فهذا لا يضره الكلام الذي قاله) ئەو کەلامە زیانی پیّ ناگەینی بەم دوو مەرجە کە پاشگەزبوویەوە (وهذا جواب عن شبهتهم التي سبقت)ئەمە وەلامی وەلامی ئەم شوبهەیە کە تێپەری کرد (وهي أنهم يقولون إن بني إسرائيل لم يكفروا ، وأصحاب محمد ﷺ لم يكفروا بهذه الكلمة) شوبهەکەیان ئەوەیە کە ئەلێن ئەوەشیان وت خۆ کافریش نەبوون وەلامەکەی ئەوە بوو (نقول لهم إنهم لم يكفروا لأنهم قالوها عن جهل ونبهوا وتركوها وتابوا إلى الله عزوجل) بەنەزانین وتیان جا ئاگاداربە ئەم جەهلە نابیّ بلێن شیرکی أکبر بەجەهل کرا موشریك نابیّ نەخێر علماء ئەفەرموون بەجەهل شیرکی أکبر کرا ئەوکەسە موشریك ئەبیّ جاهیل بیّ یان جاهیل نەبیّ بەس ئەمێنێتەوە سەرئەوەی سزادەدرێت یاخود نا ئەوئایەتانەی کەوا بەکار دەهێنرێن (وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ نَبْعَثَ رَسُولًا)[1] ئەوە بۆ عەزابدان وسزاکەیەتی (ونبهوا وتركوها وتابوا إلى الله عزوجل أما أنتم فتتنبهون بالليل والنهار وتصرون على دعاء القبور والصالحين ولا تصغون أسماعكم لما يقال لكم تكبرا وعنادا.)ئەمرۆ وایە هەزارو یەکجار پێیان بلیّ گوێیان پیّ نیە و بەگوێت ناکەن جا دوعاتی گومراکانیش دێن لەسەریان بەوەلام دێن وە دیفاعیان لیّ دەکەن .

*سیّ یەم (والفائدة الثالثة : تفيد هذه القصة أن من لم يكفر بكلمة الكفر) سود وفائیدەی سیّ یەم ئەوەیە کابرا ئەگەر کافر نەبیّ بەو کەلیمەیە (إذا قالها جهلا فإنه لا يتساهل معه) کافرنەبوو لەبەر ئەوە بوو کەباسمان کرد بەلام ئایە متساهیل و نەرم دەبین لەگەلیدا و موداهەنەی لەگەل دەکەین و لیّ دەگەرێن ؟! نەخێر (بل يغلظ عليه في الإنكار كما غلظ موسى عليه السلام على قومه) هەروەکو چۆن پێغەمبەر موسا ئەو قسەیەی کرد و فەرمووی ئێوە واتان کرد کەوا خوایەکتان بۆ دابنێن ئەی الله ! ئەو قسە گەورەیەی لەگەلدا کردن(وكما غلظ محمد ﷺ على أصحابه الذين قالوا هذه المقالة من باب الزجر والتحذير

[1] :سورة الاسراء اية ١٥:

لاجتناب ذلك والحذر منه.) پێغەمبەر محمد ﷺ هەمان قسەی پێغەمبەر موسای کردەوە بۆئەوەی کەوا واز بێنن .

(الرد على من زعم الاكتفاء بقول لا إله إلا الله ولو أتى بما يناقضها)

*شوبهەی دەیەم:

شێخ محمدی کوری عبدالوهاب ئەلێ (ولهم شبهة أخرى يقولون إن النبي ﷺ أنكر على أسامة قتل من قال لا إله إلا الله وقال : (أقتلته بعدما قال لا إله إلا الله)[1]) ئەلێن کاتێك کە ئوسامە پیاوێکی کوشت کەلەکاتێکدا لەریزی موشرکین بوو کەهات و وتی (لا اله الا الله) ئەویش کوشتی پێغەمبەری خواﷺ وتی لەدوای ئەوەی وتی (لا اله الا الله)تۆکوشتت ! ئێمە ئەلێن (لا اله الا الله)چۆن ئێمە بەموشریك ئەزانن ئەمەش یەکێکە لەگەورەترین شوبهەکانیان لەزەمانی شێخ محمدی کوری عبدالوهاب رەحمەتی خوای لێ بێ تاوەکو ئێستاش ئەوەیە نەقدی دەکەن ئەلێن ئەو کەسانێکی کوشتوە وتویەتی (لا اله الا الله محمد الرسول الله) نوێژ ئەکەن رۆژوو ئەگرن زەکاتیان دا وە حەجیان کردوە و تەوافیان کردوە ئەویش ئەلێ راستە ئەمانە ئەعمالن بەلام شیرك ئەمانە ئەسرێتەوە لەلای ئێوە ناقض نیە کەواتە (وكذلك قوله ﷺ (أمرت أن أقاتل الناس حتى يقولوا لا إله إلا الله)[2] وأحاديث أخر في الكف عمن قالها.) هەروەها ئەم حەدیسانە ئەهێنەوە لەسەر تەریقەی مورجیئە کە کە پێغەمبەری خوا ﷺ فەرمووی هەرکەسێك بلێت (لا اله الا الله) هەرئەوەندە ؟! نەخێر هەرئەوەندە نیە ئاخر تۆ ئایەتت هەیە وە حەدیست هەیە بۆ ئایەتێك و حەدیسێك ئەهێنی هی پێغەمبەری خوا ﷺ باقی ئایەت و حەدیسەکانیتر هەمووی لێ قەتع ئەکەی نایکەی بەتەفسیر بۆ ئەمە پێغەمبەری خوا ﷺ کاتێك کە ئەلێ من ئەمرم پێکراوە شەر لەگەل هەموو کەسێکدا بکەم لەناوی بەرم الا ئەوەی کە ئەلێت (لا اله الا الله محمد الرسول الله)ئینجا نوێژ بکا و زەکات بدا ئەی باشە بۆچی باسی ئەوەش ناکەی تەنها لەسەر (لا اله الا الله)کە رادەوەستیت ئەوە باسی نوێژ و زەکاتیشی نەکردوە لەصحیحی بوخاری و موسلیمشدایە ئەو حەدیسە ئەی بۆ نوێژ و

[1] : البخاري الديات (٦٤٧٨) ، مسلم الإيمان (٩٦) ، أبو داود الجهاد (٢٦٤٣) ،.
[2] : البخاري الصلاة (٣٨٥) ، الترمذي الإيمان (٢٦٠٨) ، النسائي تحريم الدم (٣٩٦٧).

زەکاتەکە لادەبەی ! ئەلێ ئەوەی بلێ (لا اله الا الله) تەواو ! باشە وەرە کابرا ئەلێ (لا اله الا الله) نالێ محمد الرسول الله ئەبێ !؟ نابێ، باشە ئەلێ (لا اله الا الله محمد الرسول الله)نوێژیش ئەکا و زەکاتیش ئەدا بەس دەلێ رۆژی قیامەت حەق نیە ئەبێ ئاخر مانای (لا اله الا الله)ئەوەیە کە ئیمانیش بەرۆژی دوایی بهێنی کەس هەیە لە علماء بلێ ئیمانت بە رۆژی دوایی نەبێ تۆ موسلمانی ! ئی خۆ لە جوملەی (من قال لا اله الا الله) ئەوەی تیا نیە ئەبێ بزانی (لا اله الا الله) ئەوە ئەگرێتە خۆیی ئەوشتانە ئەگرێتە خۆیی کە ئیمانە و واجبە لەسەرت کەوا دەبێ ئیمانە بەوشتانەش بهێنی یاخود عەمەل بەوشتانەش بکەی ئەوەتا لەبابی عەمەلدا وتویەتی ئەبێ نوێژ بکەن و زەکاتیش بدەن لەحەدیسەکەدا پێغەمبەری خوا ﷺ وای فەرموو لەزەمانی پێغەمبەردا یەك کەسم بۆ بێنە لەصەحابەکان نوێژی نەکردبێ یەك کەسم بۆ بێنە !؟ نەك وەکو متأخرین تساولیان کردییە والله مادەم ئیمانی پێ هەبێ قەیناکە ئی خۆ شەیطانیش باوەری بە ئەمرەکەی خوا هەبوو کەوتی سەجدە ببە خۆ ئەوە نەبوو کەوا بلێ من ئینکاری ئەوە ئەکەم و جحودی ئەوە نەکرد نەخێر چاك ئیمانی پێ هەبوو موناقەشەی خوای گەورەی کرد و وتی من چۆن سوجدەیەك ببەم من لەئاگرو ئەو لەقور بەفیعلکە کافربوو کە فیعلەکەی نەکرد ئیشەکەی نەکردو و أبا و إستکباری کرد (أَبَىٰ وَٱسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ ٱلْكَٰفِرِينَ)[1] ئەمانەی ئێستا هەمووی ئاوا نیە ! بۆ نایکەی ئادەی ئەگەر بڕوات بەم خوایە هەیە بڕوات بەرۆژی دوایی هەیە لێ دەترسێ لەجەهەنەم ئەترسی حەزت لەبەهەشتە چۆن تۆ ئەو نوێژە ناکەی هەتا ئیمانیشت بەهەشت و جەهەنەم هەبێ تۆ کە ئەمرت پێکرا جێ بەجێ نەکەی ئەو ئەمرەی کە دەبێتە هۆی هەلوەشاندنەوەی ئیسلام بەنەکردنی ئەو ئەمرە تۆ کافر دەبی خۆ شەیطان بەتەواوی ئەمری بەبەهەشت و جەهەنەم هەبوو لەناو بەهەشتدا هاتۆتە دەرەوە لەمن و تۆ زیاتر ئیمانی بەبەهەشت هەیە لەبەهەشتی خواردوە و خواردویەتەوە خوای گەورە دەفەرمووی (فَأَخْرَجَهُمَا مِمَّا كَانَا فِيهِ)[2] جا ئەمانە ئەبێ ئاگاداربین و شوبهەی مورجیئە زۆرن ١٣٠٠ سالە وە ئێستاش لەناو خەلکدا هەرزۆر پەرەی سەندوە بەچەندەها هۆکار بۆتە هۆی ئەوەی ئەم فکرەیە بلاوببێتەوە فکرەی چی والله بەس تۆ

[1] :سورة البقرة اية : ٣٤
[2] :سورة البقرة اية :٣٦

إعتقادت هەبێ عەمەليشت نەبێ قەيناكە بۆيە ئەمانە بون بەگەورەترين ديفاع كەر لەطاغوتانى ئەم زەمانە كەبەكەيفى خۆيان كوفرو شيرك وضلالەت بنوێنن بەناوى ئەوەش ناويان بنێن ولى امر دەسەلاتدارى موسلمانان ئەو إعتراف بە ئيسلامەكەى تۆ ناكا دەسەلاتدارى چى ! بۆخۆت بێ عقل دەكەى .

پاشان ئەلێ شێخ (ومراد هؤلاء الجهلة أن من قالها لا يكفر ولا يقتل ولو فعل ما فعل .)مەبەستى ئەو جاهيلانە ئەوەيە كابرا بەس بلێ (لا اله الا الله)تەواو نەكافر ئەكرێى وە نە ئەكوژرێى وە هەرچيەكيش دەكا بابيكا .

(فيقال لهؤلاء المشركين الجهال)سەيركە جارێكيتر شێخ محمدى كورى عبدالوهاب لەكاتێكدا جاهيليشن و موشريكيشن بەموشريك ناوى بردن منع نەبوو ئەو جەهلە لەوەى پێ بلێ موشريك بەلكو موشريكشى پێت خست ئابەو موشريكە جاهيلانە ئەوترێى (معلوم أن رسول الله ﷺ قاتل اليهود)هەمووتان ئەزانن وە ئەمە لەلاى هەمووتان زانراوە بۆ هەمولايەك پێغەمبەرى خوا ﷺ لەگەل يەهود شەرى كرد باشە يەهود نەيدەوت بڕوام بەخوا هەيە بەرى والله ئەيانوت بروامان بەخوا هەيە هەتا خۆيان بەموسلمان ئەزانى (وسباهم وهم يقولون لا إله إلا الله)كردنى بە سەبايە كردنى بەعەبد لەكاتێكدا كە دەيانوت (لا اله الا الله) با بێينەوە سەر ئەو بێ ئەقلانەى كە الوحدة الدينا باس ئەكەن يەهود و نصرا ئەلێن (لا اله الا الله) وەكو ئێمە موسلمانان بەرێزن و بەحورمەتن ناوالله بێ رێزن و بێ حورمەتيشن بەلكو (شر البربيه)خراپرتين دروستكراون لەسەر ئەم زەمينە بەنصى قورئان (إِنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ مِنۡ أَهۡلِ ٱلۡكِتَٰبِ وَٱلۡمُشۡرِكِينَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَٰلِدِينَ فِيهَآۚ أُوْلَٰٓئِكَ هُمۡ شَرُّ ٱلۡبَرِيَّةِ)[1] ئەى قوربەسەر ئەو كەسەى كافرى ناكا خۆى كافرە هەزارجاريش بلێ (لا اله الا الله) (وأن أصحاب النبي ﷺ قاتلوا بني حنيفة وهم يشهدون أن لا إله الا الله وأن محمدا رسول الله ويصلون ويدعون الإسلام) يانى سەيركە قەومى موسيلەمەى كەزاب بوون كاتێك ئەوانە نوێژيان ئەكرد و بەرۆژووش ئەبوون و (لا اله الا الله محمد الرسول الله)شيان ئەوت ئينجا صەحابە چونە سەريان و قتل و عاميان كردن بەعالم و جاهيليانەوە هەموويانەوە نەيانوت والله تەكفيرى موعين وەكو ئەمرۆ مسائيلى كيبار شيرك و تەوحيد موعين و غەير موعين دەليلمان نيە جياوازى بكا لەنێوانيان يەك

[1] :سورة البينة اية : ٦

ئايەتەمان نيە جياوازی بكا لەنێوان موعين وغەير موعين بەلكو ئەگەر ئايەتەكان والیٚ بكەين ئەوا دەبێتە عيبری سەر وەرەقە ﴿وَمَنۡ أَضَلُّ مِمَّن يَدۡعُواْ مِن دُونِ ٱللَّهِ﴾[1] ئايەتەكە بەعام باسی هەمووی ئەكا كیٚ لەوە گومراترە كە بيجگە ا داوا بكا (وأن محمدا رسول الله ويصلون ويدعون الإسلام)لەكاتێكدا ئەصحابی رسول الله ﷺ لێيان دان (وكذلك الذين حرقهم علي بن أبي طالب بالنار)علی كوری ئەبی طالب سوتاندنی بەئاگر نوێژ و رۆژوويان ئەگرت و لەسەربازگەی علی كوری ئەبی طالب بوون وە مناصرەی ئەويشيان دەكرد (وهؤلاء الجهلة مقرون أن من أنكر البعث كفر وقتل)هەموو ئەزانن ئەو جاهيلانە كەوا إقرار دەكەن بەم راستيانە كە هەركەسێك إنكاری ئەوەبكا كەوا رۆژی قيامەت نيە با هەزار نوێژو رۆژووش بكا لیٚ قبول ناكرێی با هەزارجاريش بلیٚ (لا اله الا الله) (وأن من جحد شيئا من أركان الإسلام كفر وقتل ولو قال لا إله إلا الله.) هەركەسێك يەك لەرووكنەكانی ئيسلام ئينكاری بكا كافرە وەلیٚ ئەدرێی با بشلێت (لا اله الا الله).

(فكيف لا تنفعه إذا جحد شيئا من الفروع وتنفعه إذا جحد التوحيد الذي هو أصل دين الرسل ورأسه ؟) يانی سەيربكە والله ئەگەر بێتوو تەوحيد جحدبكا (لا اله الا الله) كەوا ئەمرمان پێكراوە كەوا شيرك نەكەين شێخ ئەلیٚ(فكيف لا تنفعه إذا جحد شيئا من الفروع وتنفعه إذا جحد التوحيد)بە إتيفاقی علماء ئەلیٚ ئەو كەسەی بلیٚ نوێژ واجب نيە (لا تنفعه)باشە ئەمە چۆن وايە تۆ تەوحيديش ئينكاری بكەی والله لەويش (لا تنفعه)علماء بە إتيفاق ئەلێن ئەو كەسەی باوەری بەنوێژ نەبیٚ كافرە بابڕوای بەهەموو شتەكانيتر هەبیٚ سودی پیٚ ناگەيەنیٚ بلیٚ (لا اله الا الله)ئەی باشە چۆن لێرەدا تەوحيد كە لەو گەورەترێكە ئينكاری بكا هەليوەشێنێتەوە بلێت والله سودی پیٚ دەگەيەنیٚ ! (ولكن أعداء الله ما فهموا معنى الأحاديث.) سەيری ئەم كەليمەيە بكەن و سەرەنجی بدەن (أعداء الله)ئەوەيە حەق ئەبیٚ تۆ موداهەنە نەكەی ئەبیٚ تۆ نەرم و نيانی بەمانای ئەوەی كەوا حەقيقەتی پیٚ نەلیٚ وانەكەی ئەوەتا ئەلیٚ شێخ دووژمنانی خوا لەم حەديسانە تیٚ نەگەيشتوون حەديسەكان مانايان وانيە ئينجا دێت شێخ شەرحی دەكا .

[1] :سورة الاحقاف اية :٥

*(فأما حديث أسامة فإنه قتل رجلا ادعى الإسلام) حەدیسی ئوسامە ئوسامە کابرایەکی کوشت إدعای ئیسلام ئەکا (بسبب أنه ظن أنه ما ادعاه إلا خوفا على دمه وماله)ئوسامە وای دەزانی ئەمە لەترسا وتویەتی (لا اله الا الله) بۆیە کوشتی واتا لەلای ئوسامە موشریکە ئەو کەسە وە کوشتی وە لەبەر ترس وتی (لا اله الا الله) وتی رزگارم دەبی وا تێگەیشتبوو تاوەکو مال و خوێنی حەلال نەبێ وتی (لا اله الا الله) تاوەکو بە مانای ئەم کەلیمەیە بپارێزرێی ئوسامە وا تێ گەیشت (والرجل إذا أظهر الإسلام) وەکەسێکیش ئیسلامی دەرخست بۆتۆ (وجب الكف عنه) لەدینی ئیسلامی ئێمە وایە دەبێ تۆ لێ بگەرێت کە گوێت لێ بوو وای وت ئەوە لە ظاهیردا موسلمانە (حتى يتبين منه ما يخالفه ذلك) ئینجا لێ دەگەرێن بزانین کاتی نوێژ هات نوێژ ئەکا ئەگەر نوێژی نەکرد تەواو لێ ئەدرێی (لا اله الا الله)کەی سودی پێ ناگەیەنێ نەك هەتا سەر بڕوا هەتا چەندین سال تۆ بلێت نەوالله مادەم ئیمانی بەنوێژ هەیە قەینا موسلمانە بانوێژیش نەکا ئەوها نەبووە ئەوەتا ئوسامە ئەوها تێ گەیشتوە لەبابەتەکە وە پێغەمبەری خوا ﷺ پێ فەرموو نەئەبوایە واتبکردایە تۆ ئەبوایە لێت بگرایە بمانزانیبا راست دەکا یان نا بچوبایە ژێر تاقیکردنەوە، تەشبیە نەبێ کەیەکێك دادەمەزرێی ئەلێ سالێك لەژێر موراقەبەدا ئەمێنێتەوە بزانین چۆنە ئەگەر نا دامەزراندنەکەی لێ ئەسێنینەوە تۆ لێرە سەیری ئیسلام بکە کاتێك کابرا ئەلێ (لا اله الا الله محمد الرسول الله) ئەبێ جێ بەجێ بکا ئەرکان و واجبات ومستەحباتی ئیسلام جێ بەجێ بکات ئەگەر نەیکرد لێ ناگەرێن ئەوها بڕوا بەئاسانی لەلای دەسەلاتداری موسلمان لێ ناگەرێت ئەوها بەئاسانی بڕوات بۆیە پێغەمبەری خوا ﷺ فەرمووی ((أمرت أن أقاتل الناس حتى يقولوا لا إله إلا الله)[1] (وأنزل الله في ذلك : يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِذَا ضَرَبۡتُمۡ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ فَتَبَيَّنُواْ)[2] (أي فتثبتوا.) خوای گەورە ئەم ئایەتەی ناردە خوارەوە لە حەقی ئەم رووداوەدا فەرمووی ئەی بڕواداران ئەگەر ئێوە چوونە دەرەوە لەناو زەویدا جیهادتان کرد لەپێناوی خوای تعالى دا ئێوە ئاگاداربن و وریابن بزانن چی ئەکەن و چی ناکەن بزانن کێ ئەکوژن و کێ ناکوژن

[1] : البخاري الصلاة (٣٨٥) ، الترمذي الإيمان (٢٦٠٨) ، النسائي تحريم الدم (٣٩٦٧).
[2] :سورة النساء اية :٩٤

(فَتَبَيَّنُواْ.) يانی (فتثبتوا)يانی لەسەر بين و لەسەر ئەوە بن کەوا بزانن لەکێ ئەدەن و لەکێ نادەن واتا شتەکە بەهەرەمەکی نەبێ .

شێخ ئەلێ (فالآية تدل على أنه يجب الكف عنه والتثبت)کەواتە ئایەتەکە لەسەرمانی واجب کردوە کەوا وريابين کە بەرامبەرەکەمان چيە (فإن تبين منه بعد ذلك ما يخالف الإسلام قتل)ئەگەر بۆمان بەيان بوو وەرۆشن بويەوە کە ئەو کابرايە درۆ دەکا لەگەل (لا اله الا الله)کەدا ئەوکاتە ئەکوژرێی (لقوله) : فتبينوا (ولو كان لا يقتل إذا قالها لم يكن للتثبت معنى.) لێرەدا باسی ئەگەر نەکوژرێی کە ئەلێت (لا اله الا الله) وە ئەم شەخصە دواتر کارەکان جێ بەجێ ناکا ئێمەش دەبێ (تثبت) ی لەسەر بکەين ئەوکاتە مانا بۆ تثبتەکە نامێنێتەوە يانی خوای گەورە کە دەلێ (تبينوا) يانی چی کە کەسێك لەجيهاد و لەشەردا ئەبينی کەسێك ئەلێ (لا اله الا الله) يان ئايەتی ترمان هەيە (وَلَا تَقُولُواْ لِمَنۡ أَلۡقَىٰٓ إِلَيۡكُمُ ٱلسَّلَٰمَ لَسۡتَ مُؤۡمِنٗا)[1] وای پێ مەلێ لەبەر ئەوەی تاوەکو بزانی و تبين بکەی بۆچی تبی ن دەکرێی ؟! بۆ ئەوەی بزانێ ڕاست دەکا ياخود نا ئەگەر ڕاستی نەکرد دەکوژرێی کەواتە لێرە نەهی نيە لەوەی کەوا بەعام نابێ بيانکوژيی مادەم وتی (لا اله الا الله) نابێ ! نا بەلکو خوای تعالی وتی دەبێ تبين بکەی تبينيش بۆ ئەوەيە بزانی بەردەوامە لەسەر ئەو عهدە کە دايی چونکە (لا اله الا الله) عهدە لەگەل خوادا هەموو بەيانی و ئێوارێك تۆ ئەلێ (وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ)[2] من لەسەر عهدەکەی تۆم کە عهدەکەشی موسلمانبم ئەی وەعدەکە چيە ئەوەيە کەوا تۆ وەعدت داوە بمخەيتە بەهەشت و خۆتم نيشان بدەی خوايە من موسلمانبوم تەسليم بەتۆ بووم چی ئەلێ بەسەر چاو داواش ئەکەم تۆ لەحەقی مندا ئەو پاداشتم بدەيتەوە کەوا بۆت داناوين ئەوە عهد و وەعدەکەيە جا زۆر کەس هەيە ئەيلی و نازانی مانای کەليمەکە چيە بەداخەوە جا کەواتە کابرا کە ئەمەی وت ئەبێ لێ بکۆلينەوە بزانين چی دەکا .

[1] :سورة النساء اية :٩٤
[2] : رواه البخاري (٦٣٠٦)

(وكذلك الحديث الآخر وأمثاله معناه ما ذكرناه) حەدیسەكە و نمونەی ئەم حەدیسانە ئەوەیە ئێستا حەدیسێترمان هەیە مرجیئەكان نایهێنن ئەلێ (مَنْ قال لا إِلهَ إِلاَّ اللَّهُ محمدا رسولُ اللَّه ، وَكَفَرَ بِما يُعْبَدُ مِنْ دُونِ اللَّهِ ، حَرُمَ مالُهُ وَدَمُهُ ، وَحِسابُهُ على اللَّه تعالى)[1]مەرجی دووەمی حەدیسەكە ئەوەی بلێ (لا اله الا لله) وەكافر بێ بەوەی كە لەغەیری خوا دەپەرستڕێی ئەبێ بلێ من كافرم پێ من بڕوام بەهیچ طاغوتێك نیە خۆت تبراء بكەی لێیان ئینجا حەرام دەبێ مال و خوینی ، كەواتە كەی مال و خوێنت حەرام دەبێ هەر بە(لا اله الا الله)! نەخێر بەلكو دەبێ تۆ تبراء ش بكەی لە طاغوتان وە ئەبێ تەماشای حالت بكرێی بزانی راست دەكەی لەگەل وتەكەدا ئەی إستتابە بۆچی دانراوە لەكتابە فقهیەكان داوای تەوبە كردن لەكەسێك كەئەكەوێتە كوفری عقائیدیەوە یان كوفری قەولی یان كوفری فیعلی نوێژ ناكا ئەوەتا علماء امامی شافیعی رەئیان وایە كە ئەلێ كابرا ئیمانی پێ هەبی و كافر نابێ لێ ناگەرێی بڕوا ئەلێ ئەبێ تەوبەی لێ داوابكرێی گەرنا بكوژرێی وەلەو لەلای ئەو بەموسلمانیەتی ئەروا شێخ الاسلام رەدێكی توندی ئەم بۆچونە ئەداتەوە لە مجموع فتاوی ئەلێ ئەمە سەیرە و قاعیدەیەكی باطلە كابرا بكوژرێی و كوشتن هەلبژێری و بشلێت والله موسلمانی ! ئاخر ئەمە لەعقلدا نیە كابرایەك بلێ بمكوژە و نوێژ ناكەم تۆ بلێ والله كاكە تۆ موسلمانی و بۆ بەهەشت برۆ ناكرێی ئەمە چۆن وەكو كەسێك سەیر دەكرێی و زینایەكی كردوە كابرا زانی محصەنە و دوایی بەردەباران دەكرێی و نوێژی لەسەر ئەكەین یان كابرا كابرایەكی كوشتوە بەعەمدی و ئەشزانی كەوا هەلەی كردوە ئیمانی بەخوا و پێغەمبەری خوا ﷺ هەبوە ونوێژ ئەكا و رۆژوو ئەگرێی و زەكات ئەدا دوای ئەم كوشتنەی ئەبێتە هۆی كەفارەت بۆیی بەنصی حەدیس بەس ئایا كوشتنی تاریك نوێژ ئەبی بەكەفارەت بۆیی ! نابێ بەكەفارەت بۆیی بەلكو تاریكی نوێژ وەكو پێغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی (العهد الذي بيننا وبينهم الصلاة فمن تركها فقد كفر)[2] إجماعی صەحابەی لەسەرە بەبێ خیلاف وەكو ئیمامی محمدی كوری نصری مروزی لەكیتابی تعظیم تارك الصلاةدا باس دەكا.

[1] :رواه مسلم
[2] : رواه أحمد والترمذي والنسائي وابن حبان والحاكم

(وكذلك الحديث الآخر وأمثاله معناه ما ذكرناه : أن من أظهر الإسلام والتوحيد)هەرکەسێ یەکخواپەرستی دەرخا (أن من أظهر الإسلام والتوحيد و كذلك الحديث الآخر وأمثاله معناه ما ذكرناه : أن من أظهر الإسلام والتوحيد)ئەگەر بۆمان دەرکەوت کەوا هەلی وەشاندەوە ئەوە ئەوکاتە لێ قبول ناکرێی (والدليل على هذا أن رسول الله ﷺ الذي قال: (أقتلته بعدما قال لا إله إلا الله ؟!)[1] دەلیل لەسەر ئەوە پێغەمبەری خوا ﷺ بە ئوسامەی وت تۆ کوشتت لەدوای ئەوەی وتی (لا اله الا الله) (وقال : أمرت أن أقاتل الناس حتى يقولوا لا إله إلا الله)[2] ئەمرم پێکراوە کەوا لەخەلکی بدەم بیانکوژم لەناویان بەرم هەتا ئەلێن(لا اله الا الله) بەمانا و ناوەرۆکەکەی تێبگا بە ظاهیر و باطنی ئەم کەلیمەیە تێ بگەن مانای چیە (هو الذي قال في الخوارج) شێخ فەرموویەتی کەوا پێغەمبەری خوا ﷺ دەربارەی خەورایج فەرموویەتی (أينما لقيتموهم فاقتلوهم ، لئن أدركتهم لأقتلنهم قتل عاد)[3] پێغەمبەری خوا ﷺ باسی خەواریج ئەکا ئەفەرمووی ئائەوانە لەکوێی بینیتان لێیاندەن و بیانکوژن بەخۆم بیان بینم لەهەرشوێنی قەتل و عامیان دەکەم وەك قەومی عاد وەکو چۆن عاد بەیەکجار هەمووی لەناو بران بەتێکرا کەسی نەمایەوە علماء دەفەرمووی (قتلا لايبقى منه احدا)یەك کەسی نەهێلێتەوە (إشارة إلى قولى اتعالى: فَهَلْ تَرَىٰ لَهُم مِّنۢ بَاقِيَةٍ)[4] خوای تعالی لەقورئانی پیرۆزدا کەباسی قەومی عاد دەکا ئەلێ کەلەناوی بردن کەسی هێشتەوە !؟ نا بەلکو دوا براوی کردن پێغەمبەری خوا ﷺ فەرمووی بیانبینم دوا براویان ئەکەم مەبستەکە لێرە ئەوەیە کە ئەلێ (لأقتلنهم قتل عاد) چۆن قەومی عاد لەناو بران بەتێکرا کەسیان نەمانەوە ئەوها خەواریج لەناو ئەبەم شێخ محمدی کوری عبدالوهاب إستشهادەکا بەوەی کەوا ئەم حەدیسەمان بۆ ئەهێنی (مع كونهم من أكثر الناس عبادة .)هەموومان متأكيدين کەوا خەواریج کەسانێك بوون کەوا زۆرترین عیبادەتیان هەبووە بەشایەتی پێغەمبەری خوا ﷺ خۆیی ئەها (لا اله الا الله) کەیان نوێژەکەیان رۆژووەکەیان زەکاتەکەیان وقورئانەکەیان هیچ سودی نەبوو (وتهليلا حتى إن الصحابة يحقرون أنفسهم عندهم) صەحابە کەسەیری ئەوان وسەیری خۆیانیان ئەکرد ئەوە

[1] : البخاري الديات (٦٤٧٨) ، مسلم الإيمان (٩٦) ، أبو داود الجهاد (٢٦٤٣)
[2] : البخاري الصلاة (٣٨٥) ، الترمذي الإيمان (٢٦٠٨) ، النسائي تحريم الدم (٣٩٦٧)
[3] : البخاري التوحيد (٦٩٩٥) ، مسلم الزكاة (١٠٦٤) ، النسائي الزكاة (٢٥٧٨)
[4] :سورة الحاقة اية : ٨

نوێژەی ئێمە دەیكەین لەگەڵ هی ئەوان مەگەر خوا قبولی بكا هی ئێمەی كەی نوێژە هی ئەوان ماشاء الله نوێژە چەند شەخصێك بوون لەسەر عیبادەت هەتا بلێ پێداگیربوون (وهم تعلموا العلم من الصحابة)لەصەحابە فێربوون و قوتابی صەحابە بوون (فلم تنفعهم لا إله إلا الله) ئەو (لا اله الا الله)سودی پێ نەگەیاندن (ولا كثرة العبادة ولا ادعاء الإسلام لما ظهر منهم مخالفة الشريعة.)كە موخالەفەی شەریعەیان كرد هیچ سودی پێ گەیاندن ! خۆ هەموو كەسێك ئەمە ئەزانێ ئەم واقیعە ئەزانێ لەكاتێكیشدا ئەبێ وریابین كەوا خەواریج لەلای ئەهلی عیلم دوو رەئیان لەسەر هەیە كەوا ئایە كافر بوون یاخود كافر نەبوون هەندێك لەئەهلی عیلم ئەڵێ نەخێر ئەوانە كافر نەبوون ئەوانە ئەهلی بیدعن هەندێكیش ئەڵێ با كافربوون ئینجا كێشە لەنێوان ئەم دوو بۆچوونەدا هەیە ئەگەر سەیری بكەی خودی شێخ الاسلام إبن تيميه كافریان ناكا وە ئیمامی علیش كافریان ناكا هەشە لە علماء بەدەلالەتی ئەو حەدیسانەی كەوا دەفەرمووی (يمرقون من الدين مروق السهم الرميه)[1] یانی دەرچوون لەدین كافربوون ، لەگەڵ ئەوەشدا هەموو متفيقن كەوا خەواریج ئەو پێداگیرییە لەسەر عیبادە ! هەتا گوناهێك بكەی لەلای ئەوان كافر ئەبی گوناهیان نەئەكرد .

(كذلك ما ذكرناه من قتال اليهود وقتال الصحابة بني حنيفة) هەروەها چۆن باسمان كرد كەوا پێغەمبەری خوا ﷺ لەیەهودی دا كە دەیانوت (لا اله الا الله) هەروها صەحابە بنی حنیفەیان لەناوبرد و لیاندا بەهەموویانەوە هیچ ئەو (لا اله الا الله) و نوێژ و رۆژووە سودی بەوان نەگەیاند (وكذلك أراد ﷺ أن يغزو بني المصطلق لما أخبره رجل أنهم منعوا الزكاة) پێغەمبەری خوا ﷺ صەحابەیەكی نارد بۆ بنی مصطلق كاتێك كەوا ئەهاتن بۆلای پێغەمبەر ﷺ و وەفدیان ئەنارد بۆلای كە موسلمان بن و داوای زەكاتیان لێكرد وتیان ئێمە زەكاتت ئەدەینی شەخصێكی نارد پێغەمبەرﷺ كەوا زەكاتە كۆبكاتەوە شەخصەكە ترسا كەكاتێك نەچوە ناویانەوە هەر لەرێگا گەرایەوە وتی نەبا شتێكم لێ بێت بەپێغەمبەری خوا ﷺ می وت مەنعی زەكاتیان لیكردووم زەكاتەكەیان نەدا بەداخەوە ئەم قسەی كرد كاتێكیش پێغەمبەری خوا ﷺ جەیشی ئامادەكرد كەوا بروات لێیان بدا ئەوانیش جەیشەكە ئەبینن ئەوانیش ئەڵێن بۆچی هاتوون بۆلێدانی ئێوە بۆ والله زەكاتان نەدا والله ئێمە ئاگامان لەهیچ

[1]: صحيح أبي داود :٤٧٦٥

نیە کەس نەهاتووە پێمان ڕابگەیەنێ ئەلێن کاتێك پێغەمبەری خوا ﷺ ویستی غەزوەی بنی مصطلقە بکا (أن يغزو بني المصطلق لما أخبره رجل أنهم منعوا الزكاة حتى أنزل الله)یانی پێغەمبەرﷺ پێغەمبەری خوا ﷺ وازی هێنا وتبێتی قەینا لێیان گەڕێن (لا اله الا الله)کە سودیان پێ دەگەیەنی ! نوێژەکە سودیان پێ دەگەیەنێ بازەکاتیش نەدەن ! جەیشی ئامادە کرد بەرەو ڕوویان لێیان بدا هەتاوەکو دەرکەوت و خوای تعالی ئایەتی ناردەخوارەوە (يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِن جَآءَكُمۡ فَاسِقُۢ بِنَبَإٖ فَتَبَيَّنُوٓاْ أَن تُصِيبُواْ قَوۡمَۢا بِجَهَٰلَةٖ فَتُصۡبِحُواْ عَلَىٰ مَا فَعَلۡتُمۡ نَٰدِمِينَ)[1] ئەی بڕواداران ئەگەر فاسقێك هات هەواڵێکی بۆهێنان ئێوە وردببنەوە لەخۆتانەوە جاری بەقسەی مەکەن بزانن شتەکە وایە یاخود نا نەکا کەسانێك نارەحەت بکەن بەوەی کەوا عیلمتان هەبێ لێیان بدەن و تووشی نارەحەتی ببن دوایش پەشیمان ببنەوە کارا ئاکای لەهیچ نیە واللە زەکاتت نەداوە ئەویش بلێ من وام نەوتوە ئەلێرەدا سەیر بکە (وكان الرجل كاذبا عليهم)[2] کابرا درۆیی کرد لەسەریان جا مەوزعی شایەد جیە لەم قسەیە (وكذلك أراد ﷺ أن يغزو بني المصطلق) لەکاتێکدا ئەیانوت (لا اله الا الله محمد الرسول الله) نوێژیان ئەکرد و ڕۆژوویان ئەگرت هەر لەسەر ئەو مەسەلەی زەکاتەش ئەبو بکر (ڕەزای خوای لێ بێ) کاتێك بنی حنیفە زەکاتیان نەدا بە ئەبو بکر لێ دان وە هیچ سودیکیان لە وتنی (لا اله الا الله) و ڕۆژوو گرتن و نوێژکردن نەبینی (فكل هذا يدل على أن مراد النبي ﷺ في الأحاديث ما ذكرناه .) هەرچی ئەوان هێنایانەوە لەو حەدیسانە ڕوونمان کردەوە کەوا ماناکەی چیە با لە مانای ئەو ئایەت و حەدیسانە بەهەلە تێ نەگەین دوایە تۆ سەیرکە خوای تعالی دەفەرمووی (وَمَن يَبۡتَغِ غَيۡرَ ٱلۡإِسۡلَٰمِ دِينٗا فَلَن يُقۡبَلَ مِنۡهُ وَهُوَ فِي ٱلۡأٓخِرَةِ مِنَ ٱلۡخَٰسِرِينَ)[3] ئەگەر جوان سەیری ئەم ئایەتە بکەین بەداخەوە واللە ی هەموو جاریك ئەوە ئەلێن ئەلێن خەلکی بەس ئەمە لەناو قورئانەکەدا ئەیخوێنێتەوەو جێ بەجێ ناکا لەواقیعدا وەبەسەر خۆشیاندا ناهێنن ئایەتەکە سەریحە و قەولی خوای تعالی یە غەیری ئیسلامت هەلبژارد لێت قبول ناکرێی تۆ خاسیری و کافری هەتا هەتایە لەجەهەنەمی ئیتر بۆ ناترسی بۆ دوایە تەماشا ئەکەی لەواقیعدا تۆ

[1] :سورة الحجرات اية :٦
[2] : انظر تفسير ابن كثير :٤\٢١٠-٢١١
[3] : سورة ال عمران اية : ٨٥

علمانی تۆ دیموكراتی و هەرچ ناوێك و بەرنامەیەكی دروست كراوت هەلبژاردوە یاخود هاواری پێغەمبەران و پیاوچاكان ئەكەی (وَإِذَا ذُكِرَ ٱللَّهُ وَحۡدَهُ ٱشۡمَأَزَّتۡ قُلُوبُ ٱلَّذِينَ لَا يُؤۡمِنُونَ بِٱلۡأٓخِرَةِۖ وَإِذَا ذُكِرَ ٱلَّذِينَ مِن دُونِهِۦٓ إِذَا هُمۡ يَسۡتَبۡشِرُونَ)[1] كەباسی خوا ئەكرێت دلیان دا ئەخرێی كەباسی غەیری خوا ئەكرێی دلیان ئەكرێتەوە .

شێخ (صالح) ئەلیٚ :

(هذه شبهة من شبه المشركين عباد القبور الذين يدعون الإسلام ويزعمون أن عبادة القبور والاستغاثة بالأموات ودعاء الغائبين لتفريج الكربات – أن هذه أمور لا تضر ولا تخرج من الإسلام ، ما دام صاحبها يقول لا إله إلا الله)ئەلی ئەمە شوبهەیەكە لەشوبهەكانی موشركین وە دائیمن ئێمە ئاماژە بەكەلیمەی المشركين ئەدەین لەكیتابەكەدا كەوا مەبەستی لە المشركين كیٚ یە ئەو كەسانەی ئەمرۆ كەوا نوێژ ئەكەن و رۆژوو ئەگرن و عیبادەت ئەكەن بەلام لەگەل ئەوەشدا هاواری غەیری خوا ئەكەن ئەمە وایان لیٚ ئەكا ببن بەموشریك بۆیە شێخ لێرەدا ئەلیٚ (من شبه المشركين) هەتا بەوەش راناوەستیٚ ئەلیٚ (عباد القبور) بۆئەمانە موشریكن لەبەر ئەوەی ئەمانە قەبر پەرستن یانی خوا ئەپەرستن و قەبریش ئەپەرستن (الذين يدعون الإسلام)وەكو وتم ئەمانە زۆر كەس ئەلێن كاكە ئەوە كەوتۆتە شیركەوە موشریك نیە راستە هەلەی كردوە بەلام بەجەهل تیٚ كەوتوە ! صەحیح وایە لەلای ئەهلی سونە و جماعە ئەو كەسەی بكەوێتە شیرك ئەوە موحید نیە بەتەئەكید موحید ئەو كەسەیە كەوا شیرك ناكا كەواتە ئەوە موشریكە بۆیە ئەلیٚ (الذين يدعون الإسلام)ئەمانە إدعای ئیسلام ئەكەن لەسەر ئیسلامی راستەقینە نین چونكە ئیسلامی راستەقینە دوورە لەشیرك و دوورە كوفربۆ خوای تعالى (ويزعمون أن عبادة القبور والاستغاثة بالأموات ودعاء الغائبين لتفريج الكربات – أن هذه أمور لا تضر) یانی وا ئەلێن كەعەبدایەتی كردن بۆ قەبرەكان و هانابۆ بردنیان و هاوار بۆ كردنیان داوای غائبین جا غائیب مردوو بیٚ یاخود كەسێكی زیندوو بیٚ ئەگەر لەلای نەبیٚ ئەمە ئەگەر لەلای بیٚ و داوای لیٚ بكا ئەوە دروستە و كێشەی نیە كەوا داوای لیٚ بكەی دوعای خێرت بۆبكا لەلای خوای تعالى بەلام بۆ مردووان نا (لتفريج الكربات

[1] :سورة الزمر اية :٤٥

-أن هذه أمور لا تضر)ئەلی ئەمانە شتێكن كەوا زەرە ناگەیەنیٚ بەئیسلامەكە بەئیمانەكە بە(لا اله الا الله)كە (ولا تخرج من الإسلام) لە ئیسلام ئێمە ناكاتە دەرەوە (ما دام صاحبها يقول لا إله إلا الله)مادەم كابرا بلیٚ (لا اله الا الله)تەواو هیچ شتێك زەرەی پیٚ ناگەیەنیٚ ! ئەمە هەلەیە دەلیلیان ئەوەیە (بدليل أن النبي ﷺ أنكر على أسامة بن زيد رضي الله عنهما لما قتل رجلا من المشركين أظهر الإسلام) ئەلێن ئەوەتا ئوسامە كە ویستی كەسێك بكوژێی لەموشریكەكان كاتێك كەوتی (لا له الا الله)پێغەمبەرﷺ ئینكاری لێكرد پیٚ وت (وقال لا إله إلا الله فقتله أسامة بعد ذلك ظانا أنه إنما قالها ليسلم من القتل فأنكر عليه النبي ﷺ)ئوسامە وتی بۆیە كوشتومە لەبەر ئەوەی درۆئەكا ویستویەتی خۆی لەمردن بپاریزی بۆیە من كوشتم پێغەمبەری خوا ﷺ ئینكاری لێكرد وتی مادەم وتی (لا اله الا الله)بۆ كوشتت ! ئەمە ئەكەنە بەلگە هەر كەسێك بلیٚ (لا اله الا الله) تەواو هاتە دائیرەی ئیسلامەوە ئیتر تۆ نابیٚ پیٚ بلێت موشریك ! ئەمە هەلەیە ئەم تێگەیشتنە لەبەر ئەوەی جاری با ئێمە سەیر بكەین ئەو كەسەی كە بلیٚ (لا اله الا الله) ئەوە رووكەشی بۆمان دەركەوت كەوا ئیمانداره بەلام ئەبیٚ ئێمە رەچاوی دوو خالی گرینگ بكەین :

*خالی یەكەم : بزانین موتمەسیك ئەبیٚ بە واجباتی (لا اله الا الله) نوێژ ئەكا رۆژو و ئەگرێی زەكات ئەدا حەج دەكا ئەمانە ئەكا یاخود نا ! .

*خالی دووەم :بزانین هیچ هەلوەشێنەرەوەیەكی ئیسلامی لیٚ بەدیناكرێی لەدوایدا ئەگەر بلیٚ (لا اله الا الله)دوای بلێت یارسول الله هاوار ئەوە هەلی وەشاندەوە ئەگەر وتی (لا اله الا الله) دواتر وتی یاعبدالقادری گەیلانی هاوار ئەوە هەلیوەشاندەوە هەروەك چۆن لەپێشان لەقەومی نوحدا ئەیانوت كە پیاو چاكەكانی خۆیان بانگ ئەكرد خوای تعالی نوحی نارد (عليه السلام)وە لەزەمانی پێغەمبەریشدا ﷺ كە پیاوچاكەكانی خۆیان بانگ ئەكرد وەكو هوبەل و لات و منات عوزا خوای گەورە پێغەمبەری نارد ﷺ ئێمەش لەم زەمانەی خۆماندا ئەلێن ئەگەر هەركەسێك لەداوی (لا اله الا الله)هاوار بكاتە غەیری خوای تعالی و نەزری بۆ بكا یاخود هانای بۆ بەرێی یان تەوكلی لەسەر ببەستی لەغەیری خوای تعالی ئەمانە هەمووی شیركەو ئیمانەكەی لیٚ بەتال ئەكاتەوە سودی پیٚ ناگەیەنی و ئیستفادەی (لا اله الا الله)نامێنی بۆیە ئەبیٚ سەیری بكەین كاتێك پێغەمبەری خوا ﷺ ئینكاری كردوە لەئوسامە خۆ

ئینكاری هەتا هەتایی نیە ئینكاری ئەوەیە تۆ جاری لەسەری رابوەستایتایە بمانزانیبایە ئایە خالی یەكەم جیٚ بەجیٚ دەكا كەواجبات كردنە وە دووەمشیان ناكات كە نەكردنی شیرك و كوفر و نەواقضی ئیسلامە یان نا (فاستدلوا بهذه القصة على أن من قال لا إله إلا الله فهو مسلم ولو فعل ما يناقضها من أنواع الشرك الأكبر) إستداليان كردییە بەم چیرۆكە لەسەر ئەوەی كەسێك بلیٚ (لا اله الا الله) ئەوە موسلمانە ئەگەر هەرشتێك بكا لەوەی ئیسلامەكەشی هەلدەوەشێنیتەوە لەئەنواعی شیركی گەورەش ! جا بێنە سەر بابەتە نوێكانی ئەمرۆ بەداخەوە یانی زۆر جار خەلكی ئەپرسن فلان بۆ كافرە بۆچی خەلكی كافر ئەكەی ! وا ئەزانیٚ ئێمە خەلك كافر ئەكەین كابرا خۆیی خۆی كافر ئەكا كەسێك بێت بلێت (لا اله الا الله) دوایەش بلیٚ خوا زولمی كردوە لەئافرەت خوا زولمی كردوە لەبابەتی میرات بلیٚ خوا زولمی كردوە بەحوكم رەوایەتی ئەمە كەی ئیسلامی پێوە مایەوە ئەكاتە ئەوكەسە ئەمە ئیسلامەكەی هەلوەشاندەوە ئینجا ئێستا ئەم بابەتانە زۆر باوە لەناو بەناو رۆشنەبیرانی ئەمرۆدا على ئەساس كە ئێمە پابەند نین بەقورئانەوە ئەمە بۆكاتێكی پێشوو بوە ئەوە بۆخۆیی دینەكەی هەلوەشاندەوە هەزارجاریش بلی (لا اله الا الله)سودی نیە بۆیی هەروەكو ئەوانەی پێشوو كە هاواریان ئەكردە غەیری خوای تعالی خوا بەموشریكی دانان بەهەمان شێوە حوكمرانی داوا لەغەیری خوای تبارك وتعالى بكەیت و پێت رەوا بیٚ ئەوە دینەكەت هەلوەشاندەوە ئەوكاتە یان نقد و رەخنە لەخوای تعالی بگریی خوای تعالی دەفەرمووی (لَا مُعَقِّبَ لِحُكۡمِهِۦ)[1] تۆش برۆی نەقد لەخوا بگریی و بلیٚ ئەو حوكمەی زولمی تێدایە ! ئەوكاتە ئەوە نیە (مسلم ولو فعل ما يناقضها من أنواع الشرك الأكبر) ئەوەندە هەلوەشێنەرەوەیان هەیە ناژمێردرێی نازانی سەیری كوێیان بكەی (فاستدلوا بهذه القصة على أن من قال لا إله إلا الله فهو مسلم ولو فعل ما يناقضها من أنواع الشرك الأكبر)ئەمە شوبهەكەیانە (وكذلك استدلوا أيضا بقول النبي ﷺ: أمرت أن أقاتل الناس حتى يقولوا لا إله إلا الله فإذا قالوها عصموا مني دماءهم وأموالهم إلا بحقها وحسابهم على الله عزوجل)[2] دێن ئەمە دەهێنن پێغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی : من ئەمرم پێكراوە كەوا شەر لەگەل

[1] :سورة الرعد اية :٤١
[2] : البخاري الجهاد والسير (٢٧٨٦) ، مسلم الإيمان (٢١) ، الترمذي الإيمان (٢٦٠٦)

خەلکی بکەم و بیانکوژم ولەناویان بەرم هەتا ئەلێن (لا اله الا الله)ئەگەر وتیان ئەوە خوێن و مالیان پارێزراوە إلا بەحەقی ئیسلام نەبێ وە حیسابی ئەوان لەسەر خوایە ، ئەمە ئەکەنە دەلیل بەس موجەرد لەسەر ئەوەی وتنی (لا اله الا الله) پارێزەرە مال و خوێنیان پارێزراو دەبێ (قالوا فهذا دليل على أن من تلفظ بهذه الكلمة لا يقتل)ئەمە دەلیلە لەسەر ئەوەی هەرکەسێك ئە کەلیمەیی وت ناکوژرێیی (ولو فعل ما فعل من أنواع الشرك في العبادة مع الأموات والأضرحة وصرف العبادات لغير الله ما دام أنه يقول لا إله إلا الله.) هەرچیەك بکا لەئەنواعی شیرك ئەمە موشریك نیە و کافر نیە جا هاواری مردوان بکا یاخود صەرفی عیبادەت بکا بۆ غەیری خوای تعالی یاخود وەکو وتمان حوکمرانی غەیری قورئان وسونەت قبول بکا وە بەلایەوە جائیز بی ئەم شتانە (ما دام أنه يقول لا إله إلا الله هذا حاصل شبهتهم ، وهي شبهة خطيرة إذا سمعها الجاهل ربما تروج عليه لا سيما أنهم طلوها بطلاء خادع وهو الاستدلال بالأحاديث الصحيحة لكن في غير موضعها) ئەمە دەکەنە دەلیل ئەمە شوبهەیە دەلیل نیە لەراستیدا شوبهەیەکی زۆر خەتەرەیشە لەسەر ئینسانی نەزان تێپەردەبێ ئینسانی نەزان ئەمەی گوێی لێ بێ ئەلێ راست ئەکا ئێستا زۆربەی زۆری خەلك وایی لێهاتووە گەر تۆ بلی مرتدە یان کافرە ئەی ئەی ئەوە نیە پێغەمبەری خوا ﷺ دەفەرمووی (من قال لا اله الا الله دخل الجنه)؟! وائەزانن (لا اله الا الله) کەلیمەیەکە بەس بەزمان ئەوترێی یانی هیچ ماناو ناوەرۆکێکی نیە ئەمە گەورەترین شوبهەیە کەوا دروست بووە تەنهانەت بۆئەوکەسانەش کەوا ناویان لەخۆناوە سەلەفی یانی بەداخەوە دینی مرجیئەیان بلاو کردیتەوە وە رەنگیان کردوە بەرەنگی عقیدەی سەلەفی بەداخەوە ،پاشان ئەلێ (وقد أجاب الشيخ رحمه الله عن هذه الشبهة بستة أجوبة مجملها:)شێخ محمدی کوری عبدالوهاب(رەحمەتی خوای لێ بێ)ئەوم شوبهانەی ئەوانی رەد کردەوە بە شەش وەلام :

* وەلامی یەکەم : (الجواب الأول : أن النبي ﷺ قاتل أناسا يقولون لا إله إلا الله) ئێمە پێیان ئەلێن سەیربکەن پێغەمبەری خوا ﷺ شەری لەگەل کەسانێکدا کرد وەکوشتنی و لەناوی بردن کەئەیانوت (لا اله الا الله) ئەوانە کێن لەوانەیە پێمان بلێن چۆن ئەیانوت (لا اله الا الله) خۆ کافرەکانی قوریش نەیان دەوت (لا اله الا الله) ئەلێن (فقاتل اليهود وهم يقولون لا إله إلا الله)ئەی لەگەل یەهود شەری نەکرد کە ئەشیان ئەوت (لا اله الا الله) ئایە (لا اله الا

الله)بەتەنها کافیە ! (وقاتل الصحابة بني حنيفة وهم يقولون لا إله إلا الله)صەحابەش ئەوانەی لە بنی حنیفەدا ئەوانەی لەگەل موسیلەمەی کەذاب کاتێك کە (لا اله الا الله)یان دەوت وە نوێژیان ئەکرد بەحیسابی خۆیان موسلمان بوون ئەوانە خۆ ئەیانوت (لا اله الا الله) (لما ظهر منهم ما ينافي هذه الكلمة) بەلام کاتێك کەوا ئەم کەلیمەیە کە (لا اله الا الله)یە لەبەرامبەر ئەمەدا چەندەها هەلوەشێنەرەوەیان لیّ بەدیکرا ئەوە صەحابە لەوانەی دان و قیتالی لەگەل کردن (ولم تنفعهم هذه الكلمة ولم تكن مانعة من قتلهم.) ئەم کەلیمەیە سودی پیّ نەگەیاندن وە نەبوە مانع لەوەی کەوا لەناویان بەرێت .

*وەلامی دووەم: (والجواب الثاني : في بيان تناقض هؤلاء) بيانی ئەوە ئەکەین کەوا ئەم کەسانە خۆیان خۆیان هەلدەوەشێنەوە چۆن؟! (لأنهم يقولون من أنكر الصلاة أو الزكاة والحج أو أنكر البعث والنشور يكفر عندهم) ئەو کەسەی ئینکاری نوێژ بکا یان زەکات یاخود حەج یان ئینکاری زیندوو بونەوە بکا دێن پێیان دەلێن وەرن ئەگەر کەسێك هەزار جاریش بلیّ (لا اله الا لله) بەس ئینکاری نوێژی کرد کافرە لاتان یاخود نا ؟! ئەلێن بەلیّ ئەی ئەگەر ئینکاری زەکاتی کرد ؟! بەلیّ ، ئەی ئەگەر حەجی کرد ؟! بەلی ، ئەی ئینکاری زیندووبوونەوەی کرد ؟! بەلی کافرە ، ئەی باشە ئینکاری ئەمانە گەورەترە یان ئینکاری تەوحید و یەکخوا پەرستی (وأما من أنكر التوحيد فإنه لا يكفر عندهم.) کەواتە ئەمە تناقوضە ئەوەی ئینکاری تەوحید بکا لەلەلای ئەوان ئەمە کافر نابیّ بەس ئینکاری ئەوشتانە بکا کەباسمان کرد بەلی کافری دەکەن ، بەلام لەلای ئێمەی ئەهل سونە و جماعە بەوانەی باسمان کرد کافر ئەبیّ بەلام تەوحید ویەکخوا پەرستی لەسەرووی هەموویانەوەیە کەواتە ئەمە تناقوض بوو لەوانەوە .

*وەلامی سیّ یەم: (والجواب الثالث : أن معنى حديث أسامة بن زيد ليس كما فهموا أن من قال لا إله إلا الله يكون مسلما ولو فعل الشرك والكفر) حەدیسی ئوسامە ماناکەی ئەوە نیە کە ئەوان لیّ تێگەیشتوون هەر کەسێك بلیّ (لا اله الا الله)ئیتر موسلمانە جا چی دەکا با بیکا لەشیرك و کوفر (وإنما معناه أن من قال لا إله إلا الله وجب الكف عنه حتى يظهر منه ما يخالف مدلول هذه الكلمة من كفر أو شرك.)کەواتە کەسێك کە بلێت (لا اله الا الله)واجبە ئیتر

تۆ وازی لێ بهێنی هەتا ئەوەی لێ دەر ئەكەوێی كەوا پێچەوانەی ئەو مانای (لا اله الا الله)یە كەبریتیە لەوەی كەوا ئینسان نابێ كوفر و شیرك بكا بەس ئینسان كاتێك كوفر و شیركی كرد ئەو كاتە ئەبێ إستتابە بكرێی ئەگەرنا ئەبێ لەناو بەرێی گەر تەوبەی نەكرد ، ئەبێ سەیر بكەین بزانین كەسەكە نوێژ ئەكا ئەگەر نوێژی نەكرد ئەوەتا پێغەمبەری خوا ﷺ لەحەدیسی صەحیحدا دەفەرمووی (أمرت أن أقاتل الناس حتى يشهدوا أن لا إله إلا الله ، وأن محمدا رسول الله ، ويقيموا الصلاة ، ويؤتوا الزكاة ، فإذا فعلوا ذلك ، عصموا مني دماءهم وأموالهم ، إلا بحق الإسلام ، وحسابهم على الله تعالى)[1] باشە ئەگەر نوێژ نەكا ! یانی كابرا هەر موسلمان بوو ! ئێمە لەسەری رادەوەستین هەتا كاتی نوێژەكان ئەگەر نوێژی نەكرد وتی نوێژ ناكەم ئەلێن (لا اله الا الله)كەت سودی پێ نەگەیاندی یان نوێژ دەكەی یاخود لەناوت ئەبەین بەنصی حەدیس پێغەمبەری خوا ﷺ.

*وەلامی چوارەم : (والجواب الرابع : أن الله سبحانه وتعالى قال: ﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِن جَآءَكُمۡ فَاسِقُۢ بِنَبَإٖ فَتَبَيَّنُوٓاْ﴾[2] ئەم ئایەتە چی دەگەیەنێ (فأمر سبحانه وتعالى بالتبين يعني التثبت بشأن من قال لا إله إلا الله)هەر كەسێك وتی (لا اله الا الله) تۆ ئەبێ رابوەستی لەسەری تەئەكیدی بكەیتەوە بزانێ بەتەئەكید (لا اله الا الله)كە بەراستی وتویەتی سەیری كردەوەكانی دوای (لا اله الا الله) دەكەین بزانین هەلوەشێنەرەوەی نیە بزانین واجبات ئەهێنی بەدوای (لا اله الا الله)كەیەوە چونكە ئەگەر وانەبێ (فما فائدة التثبت إذا كان لا يقتل إذا قالها.)سودی ئەو تبین و تثبتە چیە تێروانن و تەئەكید بكەنەوە بزانن ئەمە چ مانایەكی هەیە ئەگەر كەسەكە نەكوژرێیی لەكاتێكا كە ئەلێ ئەگەر هەرچیەك دەكا با بیكات نەخێر ئەو كەسەی كە ئەوە ئەلێ ئەبێ ئێمە تبین و تثبتی لەسەر بكەین بزانین لەدوای ئەوە واجباتی هێنا بەدوای (لا اله الا الله)یان هەلوەشێنەرەوەی نەكرد ئەوكاتە تۆ رادەوەستی لەسەر نەكوشتنی بەلام ئەگەر ئەوانەی جێ بەجێ نەكرد واجباتی جێ بەجێ نەكرد هەروەها هەلوەشێنەرەوەی هێنا لەداوی وتنی (لا اله الا الله) ئەوە ئەوكاتە ئەكوژرێی ئەوە مانای تثبتەكە وە بەمانای تەبینەكە ئایەتەكە خۆیی دەفەرمووی ﴿وَلَا تَقُولُواْ لِمَنۡ أَلۡقَىٰٓ إِلَيۡكُمُ ٱلسَّلَٰمَ لَسۡتَ مُؤۡمِنٗا﴾[3]

---

[1] : رواه البخاري ومسلم.
[2] :سورة الحجرات اية :٦
[3] :سورة النساء اية : ٩٤

الله تعالی ئەفەرموویێ ئەو کەسەی کەوا سەلامتان لێ دەکا پێ مەلێن کافر چونکە ئێوەش خۆتان وابوون (كَذَٰلِكَ كُنتُم مِّن قَبۡلُ)چونکە ئێوەش پێشوتر وابوون ، بەلام ئەبێ ئاگاداربین بزانین لەدوای ئەمە وە ئەمەش بۆ هەتا هەتایی نیە کابرایەك سەلامێکمان لێ بکا یاخود بلێ لا اله الا الله ئیتر تەواو بلێن موسلمانە چاو نەگێرین و تبین و تثبت نەکەین لەدوای ئەوەدا کە هاتووە نەخێر بەلکو ئەبێ سەیر بکەین .

*وەلامی پێنجم : (والجواب الخامس : أن النبي ﷺ أمر بقتل الخوارج) پێغەمبەری خوا ﷺ ئەمری کرد بە کوشتنی خەواریج .

خوارج ئەم کەسانە بوون :

(وهم من أشد الناس عبادة وخوفا من الله وورعا) لەهەموو کەسێك زیاتر عیبادەتیان هەبووە لە خوا ترساون وەرعیان هەبووە (بل هم تتلمذوا على الصحابة)ئەمانە تابعیی بوون صەحابە خوارجیان تێدا نەبووە قوتابی صەحابەکان بوون (ومع هذا أمر بقتلهم لما فعلوا أشياء تتنافى مع الإسلام)لەگەل ئەوەشدا پێغەمبەری خوا ﷺ ئەمری کردوە بەکوشتنیان بەمەرجێك ئەم سیفتانەیان تێدابێ کە باسی کردووە (لما فعلوا أشياء تتنافى مع الإسلام) چەن کارێکیان ئەنجام داوە کە لەگەل ئیسلامدا ناگونجی (وهم يقولون لا إله إلا الله)ئەشیان وت (لا اله الا الله) ئەگەر (لا اله الا الله)یەکە بەتەنها پارێزەر بایە لە گیان وماليان پێغەمبەر ﷺ ئەمری نەئەکرد بە کوشتنیان (وهم أشد الناس عبادة وصلاة وتلاوة للقرآن.)لەکاتێکدا لەهەموو کەسێك زیاتر عیبادەتیان بەهێز و زۆرتر بووە لەنوێژ و لەخوێندنەوەی قورئان .

*وەلامی شەشەم : (والجواب السادس : قصة بني المصطلق) چیرۆکی بەنی مصطلق کەئەمانە (وهم قبيلة دخلوا في الإسلام)ئەمانە هاتنە ناو ئیسلامەوە و موسلمان بوون لەدوای غەزوەی بەنی مصطلق بەهۆی جویرەیەوە (رەزا و رەحمەتی خوای لێ بێ)کە خێزانی پێغەمبەر بوو ﷺ کچی حارس کاتێك کە بوو بە خێزانی پێغەمبەر ﷺ جەماعەت هەموو ئەوانەیان ئازاد کرد کە لە بەنی مصطلق کەوتبووە دەستیان الحمدلله ئەم قەومە موسلمان بوون دوای .

دواتر پێغەمبەری خوا ﷺ لەگەل حاریثدا کەوتە قسە کردن دوای کرد کەوا زەکات بنێرن گەرایەوە صەحابەی نارد کەوا بروا زەکاتە کە وەربگرێی بەلام صەحابەکە ترسا گەرایەوە وای زانی ئەوان دەیکوژن و لەناوی دەبەن هاتەوە بە پێغەمبەری وت ﷺ کەوا ئەوان زەکاتیان نەداوە ، پێغەمبەرﷺ جەیشی ئامادە کرد بچێت لێیان بدا لەکاتێکدا ئەیانوت (لا اله الا الله) بەلام زەکاتیان نەدا ئەمە بابەتەکەیە . نەوەکو بێن بلێن نالێن (لا اله الا الله) تەنها ئەم صەحابە وتی زەکات نادەن کەچی وانەبوو دواتر ئایەت هاتە خوارەوە فەرمووی (يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِن جَآءَكُمۡ فَاسِقُۢ بِنَبَإٖ فَتَبَيَّنُوٓاْ أَن تُصِيبُواْ قَوۡمَۢا بِجَهَٰلَةٖ فَتُصۡبِحُواْ عَلَىٰ مَا فَعَلۡتُمۡ نَٰدِمِينَ)[1] ئەمە وانەبوو وە خوای تعالی داوای کرد کەوا تێروانین دەربارەی ئەم بابەتە دروست بکەن پێغەمبەری خوا ﷺ لەگەل صەحابە بۆ ئەوەی نەچنە سەرقەومێك کەوا کارەکەیان وانیە کەوا زەکاتیان نەداوە نەچوە بۆلایان تاوەکو ئەوان بلێن نایدەین بەلکو بەپێچەوانەوەی چاوەڕێیان دەکرد کەوا زەکاتەکەی پیٚ بدەن .

جالێرەدا بابەتی شایەد لەم بابەتە ئەوەیە (وأرسل إليهم النبي ﷺ المصدق لجباية الزكاة) .

کەلیمەی المصديق لەزمانی عەرەبیدا لێرەدا ئەمە دەگەیەنیٚ ئەو کەسەی کەوا صەدەقات کۆدەکاتەوە ئەگەر وترا مصديق صدەکەی شەدەی لەسەر بوو لەسەر دالەکەش ئەوە خاوەنی مالەکەیە کە زەکاتەکەی لیٚ وەردەگیرێی بەس ئەویتر عامیلەکەیە کە ئەچیٚ زەکاتەکە کۆدەکاتەوە .

کە دەلیٚ (وأرسل إليهم النبي ﷺ المصدق لجباية الزكاة)ئەوکەسەی نارد کەوا ئەمری پێکردبوو کەوا بچیٚ زەکات کۆبکاتەوە (ولكنه لم يذهب إليهم) بەلام نەچوو بۆلایان (بل رجع إلى النبي ﷺ وقال إنهم منعوا زكاة) نەچوو بۆلایان و هاتەوە وتی ئەی پێغەمبەری خوا ﷺ ئەوان زەکاتەکەیان نەدامی ! (فهم النبي ﷺ بغزوهم) پێغەمبەر ﷺ ویستی شەریان لەگەلدا بکا .

خوای تعالی ئەم ئایەتەی ناردە خوارەوە (يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِن جَآءَكُمۡ فَاسِقُۢ بِنَبَإٖ فَتَبَيَّنُوٓاْ أَن تُصِيبُواْ قَوۡمَۢا بِجَهَٰلَةٖ فَتُصۡبِحُواْ عَلَىٰ مَا فَعَلۡتُمۡ نَٰدِمِينَ)[2] ئەی برواداران ئەگەر فاسقێك هات هەوالێکی بۆ

[1] :سورة الحجرات اية ٦
[2] :سورة الحجرات اية ٦

هێنان لەسەرەتا دا ئێوە هەواڵەكە قبول مەكەن هەتا بزانن ئەو هەواڵە راستە یاخود نا (فَتَبَيَّنُوٓاْ) بزانن وایە یان نا لەبەر ئەوەی (أَن تُصِيبُواْ قَوۡمَۢا بِجَهَٰلَةٖ) نەكا ئێوە لەقەومێك بدەن بەبێ ئەوەی ئاگاتان لێ بێ كەوایان وتوە (فَتُصۡبِحُواْ عَلَىٰ مَا فَعَلۡتُمۡ نَٰدِمِينَ)ئێوە پەشیمان ببنەوە و بلێن خۆزگە وامان نەكردبایە .

(فالنبي ﷺ هم بغزوهم وقتالهم) خالی شایەد ئەوەیە كەوا پێغەمبەری خوا ﷺ ویستی بروات لێیان بدا قیتالیان لەگەلدا بكا (وهم يقولون لا إله إلا الله)لەكاتێكدا ئەیانوت (لا اله الا الله) كەواتە (لا اله الا الله) مانع نیە بۆئەوەی لێیان بدرێی لەبەر ئەوەی زەكاتیان نەدا .

(لماذا ؟ لما بلغه أنهم منعوا الزكاة)كە پێ گەیشت كەوا ئەوان مەنعی زەكاتیان كردوە (فمنع الزكاة يتنافى مع قول لا إله إلا الله)كەواتە مەنع كردنی زەكات لەگەل (لا اله الا الله)دژوارە و نابێت كە تۆ وتت (لا اله الا الله) چۆن زەكات نادەی ئەبێ بیدەی (هذا ملخص أجوبة الشيخ رحمه الله عن هذه الشبهة الخطيرة.)ئەلێ ئەمە پوختەی وەلامی شێخ محمدی كوری عبدالوهاب بوو بۆ ئەم شوبهەیە كە زۆر مەترسیدارە لەسەر زۆر جاهیل ئەروات و تێدەپەرێی بەسەریاندا قبولیشی ئەكا ئەلێ راستە مادەم كەسێك بلێ (لا اله الا الله)تۆ نابێ هیچی پێ بلێ .!

ئەگەر ئێمە ئەم شوبهەیە باس بكەین جواب زۆرە یەك لەوانە شەیطان خۆیەتی ، ئایا شەیطان رۆژێك لەرۆژان وتویەتی من نالێم (لا اله الا الله) بەلێ وتویەتی بەلام ئەمری پێكرا كەوا سوجدەیەك ببات كەچی وتی نایبەم ئەوە شەیطان (لا اله الا الله)كەی هەلوەشاندەوە هەتا شەیطان ئەلێ من لە خوا ئەترسم وە لەخواترسانەكەشی بەمە هەلوەشایەوە راست ناكات ئەگەر لە خوا بترسایایە بەقسەی خوای دەكرد .

(الفرق بين الاستغاثة بالحي فيما يقدر عليه والاستغاثة بغيره)

شوبهەی یازدەهەم :

شیخ محمدی كوری عبدالوهاب دەفەرمووی : (ولهم شبهة أخرى وهي ما ذكر النبي ﷺ)ئەوەیە كە پێغەمبەر باسی كردوە ﷺ لەحەدیسی شەفاعی كە دەفەرموویی : (أن الناس يوم القيامة يستغيثون بآدم ، ثم بنوح ثم بإبراهيم ثم بموسى ثم بعيسى فكلهم يعتذر حتى ينتهوا إلى رسول الله ﷺ)واتا : شوبهەیەكی تر دەهێنن ئەوەیە كە پێغەمبەری خوا ﷺ

فەرموویەتی : خەلکی لەرۆژی قیامەتدا هانا ئەبن بۆ ئادەم بۆ نوح بۆ ئیبراهیم بۆ موسا و بۆ عیسا (صلات و سەلامیان لەسەربێ)هەر هەموویان داوای لێبوردن دەکەن دەلێن ناتوانین ئەلێن ئێمە هی ئەو مەقامە نین بەراستی (حتى ينتهوا إلى رسول الله ﷺ) هەتاوەکو دێن بۆ لای پێغەمبەری خوا ﷺ (قالوا فهذا يدل على أن الاستغاثة بغير الله ليست شركا.)دێن موشریکەکان ئەمە دەکەنە بەلگە ئەلێن کەواتە هانا بردن شیرك نیە ئەگەر شیرك بووبایە ئەوخەلکە هەمووی موشریك دەبوو لە مەیدانی مەحشەردا ؟!بزانین وایە بەراستی چونکە ئەمە شوبهەیە وا بزانین ئایا ئێمە ئینکاری ئەوە ئەکەین ؟!

وەلامەکەی :

(فالجواب أن نقول : سبحان من طبع على قلوب أعدائه ،)پاکی بۆ خوا لەشیرك و لەزولم خوا زۆر لەوە پاکترە کەوا شیرکی بدرێتە پالّ یاخود زولم بکا خوای تعالى پاکی بۆ ئەو خوایەی کەوا مۆری داوە لەدلی دووژمنەکانی خۆیی ئەوانەی کەوا موشریکن .

دووژمنەکانی خوا ئەوانەن :

رەنگە کەسەکە خۆی بەدووژمنی خوا نەزانی بەلکو خۆی بە دۆستی خوا بزانی بەلام لەلای خوای تعالى ئەمە دووژمنی خوای تعالى یە لەبەر ئەوەی هاواری غەیری خوا دەکا و لەغەیری خوا پەریرەوی لەبەرنامەیتر دەکا و وەشوێن غەیری خوا دەکەوێی گوێرایەلی غەیری خوا دەکا لەبەر ئەوەی بە مقتضیاتی (لا اله الا الله) ناروا بەرێوە درۆ ئەکا ! واش ئەزانی لەسەر حەقە !

ئینجا رەنگە بێن و بپرس چۆن دەبێ کەسێك وابزانێ لەسەر حەقە کەچی لا خوا دووژمنی خوا بێ ؟! ئەلێن بەلی خوای تعالى فەرموویەتی (قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكُم بِالْأَخْسَرِينَ أَعْمَالًا ﴿١٠٣﴾ الَّذِينَ ضَلَّ سَعْيُهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ صُنْعًا)[1] کەواتە ئەمە هەموو ئیش و کارو کردەوەیان بەزایە چوو واش ئەزانن لەنەفسی خۆیاندا کەوا رێی راستیان گرتووە وا ئەزانن دۆستی خوان ، بۆیە هەمووجار ئەلێن مەرج نیە تۆ بلێ دۆستی خوام ئیتر تەواو مەرج ئەوەیە خوا تۆی خۆشبوێی مەرج ئەوەیە خوا تۆی بەدۆستی خۆی بزانی ئەمە گرینگە.

[1] :سورة الكهف اية : ١٠٣-١٠٤

جا کە ئەلێن أعداء دووژمن هەرئەوەندە نیە بلێ رقم لە خوایە و جوێن بە خوا بدا نەخێر بەلکو دووژمن ئەوەشەیانە کەوا ئەلێت خوام خۆش دەوێی بەس دەلێت (یا رسول الله یا عبدالقادر یانوح یائادەم)یاخود فەرمانرەوایی لەغەیری خوای تعالی بەقسەی غەیری خوا ئەکا سەرپێچی خوا دەکا بەقسەی کەسانێك کەوا دووژمنی خوان پەنائەگرین بەخوا .

(فإن الاستغاثة بالمخلوق فيما يقدر عليه لا ننكرها) هانابردن بۆ مخلوقێك کە توانای لەسەری هەبێ ئێمە ئینکاری ئەوە ناکەین و دانی پێدا ئەنێن ئێستا پێغەمبەری خوا ﷺ صەحابە ئەچوون بۆلای ئەیانوت دوعامان بۆ بکە ئەمە پێغەمبەریش ئینکاری نەکردوە ﷺ .

(كما قال في قصة موسى)نمونە ئەهێنێتەوە شێخ ئەلێ :چیرۆکی موسا ئەهێنێتەوە و ئەلێ : (فَٱسۡتَغَٰثَهُ ٱلَّذِي مِن شِيعَتِهِۦ عَلَى ٱلَّذِي مِنۡ عَدُوِّهِۦ)[1] واتە : هانای برد ئەو کەسەی کە لەدۆستی موسا بوو لەسەر ئەوکەسی کە دووژمنیان بوو کە قبطیەکان بوو . هانا بردن لێرەدا خوای تعالی بە مەشروعی دا ئەنێی و جائیزە مادەم کەسەکە زیندووە و پێ دەکرێی چونکە پیاوێکی بنی ئیسرائیلی هات و بەموسای وت موسا زیندوو بوو کەوا فلان قبطی تۆبەهانام وەرە و یارمەتیم بدە لەدەستیان .

(وكما يستغيث الإنسان بأصحابه في الحرب وغيرها من الأشياء التي يقدر عليها المخلوق)هەروەکو چۆن کەسێکی زیندوو هانا دەبات بۆ هاورێکانی لەجەنگدا یاخو لە غەیری جەنگدا یاخود لەوشتانەی کەئەمان دەسەلاتیان بەسەردا ئەروات ، بۆنمونە تۆ لەجەنگێکدای ولەوێدا لەشوێنك پەکت کەوتوە هاوار ئەکەیتە هاورێیەکت وەرن رزگارم بکەن لێرەدا ئەمە شتێکێ ئاساییە چونکە ئەمان ئەتوانن ، بەلام کاتێك دەلێ (عبدالقادر) رزگارم بکە فلان مردوو رزگارم بکە ئەمە شیرکە ! .

(ونحن أنكرنا استغاثة العبادة التي يفعلو نها عند قبور الأولياء أو في غيبتهم في الأشياء التي لا يقدر عليها إلا الله.)ئێمە ئینکاری ئەوە دەکەین کە ئەوان هانا دەبەن لەعیبادەتدا کە ئەوان ئەنجامی ئەدەن لەلای گۆرەکان کە ئەلێن ئەوان ئەبیستن و ئێستا وەلامی ئێمە ئەدەنەوە یاخود ئەگەر ئامادە نەبێ لەمەجلیسیاندا ئەمان لەشارێك ئەو لەشارێکیتر بێ بلێ والله ئەوان

[1] :سورة القصص اية : ١٥

گوێبیستی ئێمە دەبێ و ئاگای لەئێمە هەیە ئەمانە جگە لە الله تعالی کەسیتر دەسەلاتی بەسەردا نیە .

(إذا ثبت ذلك ، فالاستغاثة بالأنبياء يوم القيامة يراد منها أن يدعوا الله أن يحاسب الناس حتى يستريح أهل الجنة من كرب الموقف)ئەگەر ئەمە ثابت بوو ئەلێن ئیستغاثەی ئەم خەلكە وهانابردنی ئەم خەلكە لەرۆژی قیامەت بۆ ئەم پێغەمبەرانە وە ئەوان تەنها داوای ئەوە دەكەن كەوا پێغەمبەران داوا بكەن لە خوای تعالی كە خەلكی رزگار بكا خەلكی بەهەشت رزگار بكا لەو نارەحەتیەی كەوا لەرۆژی مەحەشردا هەیە لەوكاتەدا ! ئەی پێغەمبەر تۆ داوامان بۆ بكە لە خوای تعالی بۆئەوەی خوای گەورەحیساب دابنێ و خەلكی لەم حالەتە رزگاری بێ وە هەركەسێك ئەهلی بەهەشتە بچێتەبەهەشت و ئەهلی جەهەنەم بچێتە جەهەنەم .

كەواتە پرسیارەكە ئەوەیە ئەوان لەدەسەلاتیان دا هەیە ئەمە بكەن ؟! ئەلێن : بەلی (وهذا جائز في الدنيا والآخرة)ئەمە لەدونیاو ئاخیرەتدا جائیزە مادەم زیندووە (أن تأتي عند رجل صالح حي يجالسك ويسمع كلامك)واتا : تۆ بێت بۆلای پیاوێكی صالحی بەدینی بەتەقوا دابنیشی لەگەلیدا ئەویش دابنیشی لەگەلتا و گوێی لەقسەی تۆ بێ (وتقول له : ادع الله لي)پێ بلێ داوام بۆ بكە (كما كان أصحاب رسول الله ﷺ يسألونه ذلك في حياته) هەروەكو ئەصەحابەكان داوایان لە پێغەمبەری خوا دەكرد لەحالی حەیاتی دا .

(وأما بعد موته) بەلام لەدوای مردنەكەی (فحاشا وكلا أنهم سألوه ذلك عند قبره)نەخێر شتی وانیە بەهیچ شێوەیەك داوایان لەپێغەمبەری خوا نەكردوە ﷺ لە گۆرەكەی یان هاواری بۆبكەن (بل أنكر السلف على من قصد دعاء الله عند قبره ، فكيف بدعائه نفسه.)ئەلی : نەك ئەمەندە بەلكو سەلەف صالح (رەحمەتی خوایان لێ بێ)ئینكاری ئەوەیان كردوە كەوا تۆ لەلای گۆرەكەی پێغەمبەری خوا (ﷺ داوا لەخواش بكەی ئەلێن رووكردنە گۆرەكە جائیز نیە بەلكو روومەكەرە گۆر پشت بكەرە گۆرەكە رووبكەرە قیبلە بچیت و رووبكەی بە گۆرەكە و بلێت لێرە داوا لە الله دەكەم ئەمشیان ئینكاری كردوە چ جای ئەوەی داوا لەنفسی شەخصی پێغەمبەر بكەی (ﷺ) .

شێخ (صالح) دەلی :

(هذه شبهة أخرى من شبههم وهي أنهم يقولون) ئەمەش یەکێکە لەشوبهەکانیان کە دەفەرموون (إنه ثبت في الحديث الصحيح حديث الشفاعة العظمى) سيأتي (، أن الناس يوم القيامة إذا طال عليهم الوقوف والقيام على أقدامهم خمسين ألف سنة ، والشمس قد دنت منهم فالخلائق كلهم مجموعون من أولهم إلى آخرهم في زحام شديد والشمس على رؤوسهم قريبة منهم وهم واقفون على أقدامهم ، فعندما يحصل لهم هذا الكرب يتذاكرون الشفاعة عند الله عزوجل) ئەلیٚ یەك لە شوبهەکانیان ئەوەیە کە لەحەدیسی صەحیحدا لە حەدیسی شفاعەتی گەورەدا ثابت بووە لەرۆژی قیامەتدا کاتێك لەراوەستانێکی زۆر دوور ودرێژدا رادەوەستن پەنجا هەزار سالە وە خۆریش نزیك دەبێتەوە لەسەر سەری ئینسان خەلك هەمووی کۆبۆتەوە لە سەرەتاوە تاوەکو کۆتایی لەئادەم تاوەکو کۆتا کەس لە قەرەبالغیەکی زۆردایە زۆر زۆر نارەحەتە خۆر لەسەریان زۆر نزیکە و خەلك راوەستاوە و لەنارەحەتیکی خراپدان کە ئەمانەیان تووش دەبێت دواتر بیریان دەکەوێتەوە کەوا شەفاعەت لەلای خوای تعالی ئەکرێت .

(فيرون أن الأنبياء هم أول الذين يشفعون عند الله)ئەلێن"پێغەمبەران یەکەم کەسانێکن کەوا شەفاعەت دەکەن شەفاعەت، واتا تکاکردن (فيأتون إلى آدم يطلبون منه أن يشفع عند الله لهم ليريحهم من الموقف فيعتذر عليه الصلاة والسلام بسبب ما حصل منه من الخطيئة مع أنه تاب منها وتاب الله عليه ، ولكن يستحي من الله عزوجل) دێن بۆ لای ئادەم و داوای لیٚ دەکەن لەو حالەتەی تێدان رزگاریان بکا و ئەو نارەحەتیان نەمێنی و داوا لەخوای تعالی بکا ،ئەویش داوای لێبوردن دەکا و دەلیٚ من ناتوانم لەبەر ئەوەی من کاتی خۆی من گوناهم کردوە ، کەچی کاتی خۆی ئەو گوناهەی کە کردی ئادەم تەوبەی کرد و خوای تعالی لیٚ خۆش بوو بەلام شەرم دەکا و ئەلێت من رووم نایی داوا لە خوای تعالی بکەم (ثم يأتون إلى نوح أول الرسل فيعتذر)یەکەم پێغەمبەرە هەروەکو وتمان لەباسەکانیتر کەوا جیاوازی هەیە لەنێوان نەبی و رسول وە رسولیش ئەوکەسەیە کەوا بۆ موشریکین دەنێردرێی ئادەم بۆ موشرکین نەنێردرا بوو ئادەم نەبی بوو بەلام نوح بۆ موشریکەکان نێردرابوو بۆیە ئەویش داوای لێبوردن دەکا ئەلیٚ ناتوانم ، (ثم يأتون إلى موسى فيطلبون منه فيعتذر ، ثم يأتون إلى عيسى عليه السلام آخر أنبياء بني إسرائيل فيعتذر لأن الموقف موقف عظيم أمام الله

سبحانه وتعالى) ئەم حالەتە زۆر گەورەیە لە رۆژی قیامەتدا ئینسان هەردەم یەکێك لەوشتانەی ببێتە هۆی جورئەت و ئازایەتی ئینسانی موسلمان ئەم مەوقیفە بیهێنێتە بەرچاوی خۆی کەس ناتوانی ئەوە ئادەم و ئەوە نوح ئەوە موسا ئەوە عیسا کەسیان ناتوانن بچن تکاش بکەن لەلای خوای تعالى کە ژیانیان بە پێغەمبەرایەتی و بەتەقوا و ئیمان رۆیشتووە ،ئەی ئەم ملهورانەی ئەمرۆ کە ئەمر دەکەن بەهەرچی خراپە و فەساد و شیرك و زولم و هەرچی خراپە هەیە لەداوێن پیسی و دەم پیسی و دل پیسی و دەست پیسی ئەمە دەبێتە هۆکارێك بۆ ئەوەی کە تۆ هیچ کاتێك لەمانە نەترسی لەدونیا وەشوێنیان نەکەویی وە ئینکاریشیان لێ بکەی چونکە لەو مەقیفەی رۆژی قیامەتدا بەدەر دەکەوێی کەسانی بەرێز و بەحورمەت و ئەنبیاء ورسول ناتوانن قسە بکەن الله تعالى دەفەرمووی (فَلَا تَسْمَعُ إِلَّا هَمْسًا)[1] بزانە چەند مەوقیفێکی گەورەیە هەردەم ئەمەمان لەبەر چاو بێت ئازاو جەرئ دەبی لەمەوقیفەکانتدا بەحەق بەکافرو مونافیق و موشریك و بەهەموویان هەرچی کەسانێکە کە غەیری خوایان دەوێی پێیان بلێ ئەمە رۆژی قیامەت و ئەوەش خوای گەورە ئەتوانی لەورۆژەدا خۆت رزگار بکەی ! ؟ چ جای من رزگار بکەی ئەگەر من توشی تاوانبکەی ! ؟

پێغەمبەران هەموویان ئەلێن ناتوانین چونکە مەوقیفەکەی زۆر گەورەیە (ثم يأتون إلى محمد ﷺ فيقول : أنا لها ، أنا لها)[2] تەبعەن ئەم پیاوی ئەو مەیدانەیە خوای تعالى ئەوی داناوە ئەمە شەفاعەتی گەروەیە بەس بۆ ئەوە (ثم يأتي ويسجد بين يدي ربه ويحمد الله ويثني عليه ويدعوه ويستمر ساجدا بين يدي ربه حتى يقال له)سوجدە ئەبات وە سوپاسی خوای تعالى ئەکا وەشکوری خوا دەکا وەمەتحی خوای تعالى دەکا بەکەلیماتێك کە ئەورۆژە لەوێدا خوای تعالى فێری ئەکا لەحەدیسدا هاتووە پێغەمبەری خوا ﷺ دەفەرمووی : کەلیماتەکان ئەورۆژە خوای تعالى فێرم ئەکا کەچی بلێم ، لەسوجدە ئەمێنێتەوە هەتاوەکو پێ دەوترێی (يا محمد ارفع رأسك ، وسل تعطه ، واشفع تشفع)[3] ئەی محمد سەربەرزبکەرەوەﷺ چی ئەلێ پێت ئەدرێی تکا چۆن دەکەی تکاکەت وەردەگیرێی ، مەبەستمان ئەوەیە کەوا خوا پێ رازییە واتا ئێستا پێغەمبەری خوا ﷺ لەوێدا بلێ خوایە دایك و باوکم بخەرە بەهەشت

---

[1] :سورة طه اية :١٠٨

[2] : البخاري التوحيد (٧٠٠٢) ، الترمذي تفسير القرآن (٣١

[3] : البخاري التوحيد (٧٠٧٢) ، مسلم الإيمان (١٩٣) ، ابن ماجه الزهد (٤٣١٢)

نایخاتە بەهەشتەوە خوای تعالی ! ئەبێ خوای تعالی رازی بێ لە ئیشەکەی لەبەر ئەوەی لەحەدیسی صەحیحدا هاتوە دایك و باوکیان بۆ جەهەنەمە هیچ پێغەمبەرێك ناتوانێ شەفاعەت بۆ هیچ کەسێك بکەن لەو رۆژەدا وە لەحەدیسی صەحیدا هاتوە کەوا ئیبراهیم ئەیەوێت شەفاعەت بۆ باوکی بکا بەلام خوای تعالی شەفاعەتەکەی قبول ناکا .

دەبێت ئاگاداربین شەفاعەت بەم شێوەیە :

١–دەبێت کەسێك بیکا کەوا خوای تعالی لێ رازییە .

٢–دەبێ بۆ کەسێك بکرێی کەوا خوای تعالی لەو کەسە رازییە موشریك نەبێ و موحید بێ .

(لأنه لا أحد يشفع عند الله إلا بإذنه ، والرسول ما ذهب إلى الله وشفع ابتداء بل استأذن من ربه)هیچ کەسێك شەفاعەتی لەلای خوای تعالی لێ قبول ناکرێی إلا ئەبێت خوای تعالی ئیزن بدا وە پێغەمبەر ﷺ ناچێ بۆلای خوای تعالی داوای شەفاعەت بکا لەسەرەتا هەتاوەکو ئیزن لە خوای تعالی وەرنەگرێی (وسجد بين يديه حتى أذن له ، وهذا كقوله تعالى) کەسوجدە ئەبات ئیزن وەر ئەگرێی وە خوای تعالی ئیزنی ئەدا کەوا سوجدەکە بەرێت کە شەفاعەتەکە بکا (مَن ذَا ٱلَّذِى يَشۡفَعُ عِندَهُۥٓ إِلَّا بِإِذۡنِهِۦ)[1] بەداخەوە زۆربەی خەلك ئەمە دەخوێنێتەوە بەلام ماناکەی نازانێت ئەمە کێشەکەمانە مانای ئایەتەکان نازانن . کێ شەفاعەت ئەکا لەلای خوای تعالی إلا ئەگەر خوا ئیزنی بدا وە ئەبێ بۆ کەسێکیش شەفاعەت بکرێی کە موحید و یەکخوا پەرست بێ (فيطلب من الله أن يفصل بين عباده ويريحهم من الموقف فيستجيب الله شفاعة محمد ﷺ) لەخوا داوا دەکا کەوا حوکمی بکا لەنێوان بەندەکانیدا وە ئیسراحەت بکا لەو مەوقیفەدا وە خوای تعالی شەفاعەتەکە قبول دەکا (وهذه تسمى الشفاعة العظمى) ئەمە پێ دەوترێی شەفاعەتی گەورە (والقمام المحمود) پێ دەوترێی مقامی محمود لەبەر ئەوەی هەموو کەسێك سوپاسی ئەو مەوقیفەی دەکا کە ئەبێتە هۆی رزگارکردنی خەلکی .(وهي قوله تعالى : عَسَىٰٓ أَن يَبۡعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامٗا مَّحۡمُودٗا)[2] خوای تعالی زیندووت ئەکاتەوە لەرۆژی قیامەت وە مقامێکت پێ ئەبەخشرێی کە خەلکی هەمووی سوپاست دەکا لەسەری کە مقامی شەفاعەیە (بمعنى أنه يحمده عليه الأولون والآخرون.)لەسەرەتاوە تاوەکو کۆتایی خەلکی

---

[1] :سورة البقرة اية : ٢٥٥

[2] :سورة الإسراء اية :٧٩

سوپاسی پێغەمبەری خوا دەكەن ﷺ كە دەروازەی خێری بۆ كردنەوە كە توشی ئەوە بوون لەو مەقیفە نارەحەتیە رزگاریان بێ خۆتان ئەزانن چاوەروانی ئەگەر سزاشی لەگەل نەبێ هەر ناخۆشە ئێستا تۆ برۆ بۆ شوێنێك بلێ سەعاتێك دوو سەعات راوەستە یاخود چاوەری بكە بەلام كاتەكەی پێت نەلێن چەند ناخۆش و نارەحەت دەبی تۆ ! هەتا ئەگەر لە ئیسراحەتیشدا بی ،ئەی لەم عەزابەدا چەند ناخۆشە كەواتە رزگار بوون لەم سزایە جێگای سوپاسە بۆیە پێ وتراوە مقامی محمود.

(قال القبوریون)گۆر پەرستە كان ئەلێن[1]: (فهذا فیه جواز الاستغاثة بالأنبیاء والأولیاء والصالحین وأنتم تقولون لا یستغاث إلا بالله) ئەلێن جائیزە هاواركرد و ئیستغاثەكردن ئەوەتا لەحەدیسی صەحیحدا هاتووە ئیستغاثەكراوە بەئادەم ئێوەش دەلێن ناكرێی إلا بەخوا نەبێ ئەوە بە ئەنبیاء نەكراوە ئەی !؟ (وقالوا فهذا یدل علی أن طلب الشفاعة من الرسول ﷺ جائز حیا ومیتا وكذلك غیره.)ئەمە دەلالەت لەوە دەكا كەوا داوا كردنی شەفاعەت لە پێغەمبەرو لەغەیری پێغەمبەران بە مردوویەتی و بەزیندوویەتی جائیزە ؟!

وەلامەكەی :

(والجواب عن هذا كما یقول الشیخ)وەكو شێخ وەلامی داوە ئەلێن (إن هذا طلب من إنسان حي قادر علی الدعاء) ئێوە وەرەن ورد ببنەوە و تۆزێك ئەقلتان بخەنە كار ئەمە لەمەوقیفی رۆژی قیامەتدایە هەمووی هاتۆتەوە و هەمووی زیندوو بۆتەوە ئەمە رۆژی زیندوو بونەوە و راوەستانە لەبەردەمی خوای تعالی وە هەمووتان ئەزانن كەوا ئەوەی لەم گۆرەپانەدایە هەمووی زیندوو بۆتەوە ، كەواتە داوا كردنە لە ئینسانێك كە زیندووە و بەتوانایە لەسەر ئەوەی ئەو دوعایە بكا (وعلی الاستئذان بالشفاعة ، والطلب من الإنسان في حال حیاته وقدرته لیس من الممنوع ، كما في قصة موسی: فَٱسۡتَغَٰثَهُ ٱلَّذِی مِن شِیعَتِهِۦ عَلَى ٱلَّذِی مِنۡ عَدُوِّهِۦ)[2] هەروەكو چیرۆكی موسا كاتێك پیاوە بەنی ئیسرائیلیەكە داوای لەموسا كرد كە لەحالی حەیاتی موسا بوو داوای لێكرد كەوا لەدژی دووژمنەكەی بێت یارەمەتی بدا (وكما یستغیث

---

[1]: كەواتە دروستە كەوا كەسێك لەسەر گۆرێكدا هاواری بۆ ئەكا بلێن موشریك و گۆر پەرست نەوەكو بەناو سەلەفیەكانی ئەمرۆ كە دەلێ نەخێر ئەمە شیركە بەس خۆی موشریك نیە !یەكخوا پەرستە نەخێر موشریكە

[2]: سورة القصص ایة : ١٥

الإنسان بإخوانه في الحرب وغيرها.)هەروەكو چۆن كاتێك كەسێك لەجەنگدا ئەگەر لەمەوقیفێكی ناخۆشدا بوو داوای یارمەتی لە هاوڕێكانی دەكا بێن بەهانای و رزگاری بكەن .
(فهذا فيه دليل على أن الاستغاثة بالحي فيما يقدر عليه جائزة)كەواتە هانا بردن لەزیندوویەك لەوەی كەتوانای بەسەردا هەیە و لەدەسەلاتی ئەودایە بەمانای ئەوەی ئەگەر زیندوو بێ و توانای نەبێ نابێ ئێستا تۆ بەزیندوویەك بلێ پارەم بدەرێی كەچی پارەی پێ نەبێت ئەتوانێ پێتی بدا ! پێ نیە ئەو ؟! لەبەر ئەوەی توانای نیە پێتی بدا بازیندووش بێ.
كەواتە داواكردن لە بەم شێوەیە جائیزە لە ئینسانە كانە:
١–دەبێت زیندوو بێ ئەم كەسە .
٢–دەبێت تاوانی ئەوكارەی هەبێت و لەدەسەلاتی ئەودا بێ .
(والذي يقع من الأمم يوم القيامة هو استغاثة بالحي وطلب الدعاء منه) لەرۆژی قیامەتدا روو دەدا داوا كردن و هانابردنە بۆ زیندوویەك بۆ داوا كردنی دوعا كەوا دوعا بكا (فيجوز أن تذهب إلى إنسان حي قادر يسمع كلامك وتقول يا فلان ادع الله لي بكذا وكذا) كەواتە جائیزیشە لە ئێستاشدا بچیت بۆ لای كەسێك كەوا زیندوو بێت و بەتوانا بێ گوێی لەقسەكەت بێ لەمەجلیستدا بێ پێ بلێ كەوا داوات بۆ بكا (والصحابة كانوا يعملون هذا مع النبي صلى الله عليه وسلم في حياته)صەحابە ئەمەیان لەگەل پێغەمبەردا ﷺ ئەنجام ئەدا (وليس هذا من الشرك)ئەمە شیرك نیە .
(إنما الذي يكون شركا وأنكرناه هو الاستغاثة بالميت)ئەو شەفاعەتە كە ئەلێن شیركە و ئینكاری ئەكەین ئەوەیە كەوا هانا ببەیت بۆ مردوویەك (وهذا لا علاقة له بحديث الشفاعة)ئەمە هیچ پەیوەندیەكی بە حەدیسی شەفاعەوە نەبوو (لأنكم تستغيثون بأموات وتطلبون الشفاعة منهم ، والأموات لا يقدرون على شيء)لەبەر ئەوەی ئێوە هانا دەبەن بۆ مردوەكان و داوای شەفاعەتیان لێ دەكەن مردوەكان هیچیان لەدەسەلاتدا نیە (فلا يجوز أن يذهب إلى قبر يستنجد به ويدعوه أو يطلب منه الدعاء أو الشفاعة أو غير ذلك) كەواتە نابێ ئینسان بروات بۆلای گۆرێك داوای هانا و یارمەتی لێ بكا وە داوای تكا و شەفاعەتی لێ بكا (ففيه فرق بين عمل هؤلاء المشركين وبين ما في الحديث الصحيح)وە جیاوازیەكی زۆر ئاشكرا ئەبنین لەنێوان عەمەلی ئەم موشریكانە وە لەنێوان مانای حەدیسە صەحیحەكەدا (وفي قصة موسى عليه

الصلاة والسلام فبهذا التفصيل زالت هذه الشبهة والحمد لله.)ئا بەم ڕۆشنکردنەوە و بەیان کردنە ئەم شوبهەیەش ڕەوویەوە الحمدلله .

شوبهەی دوانزە :

شێخ محمدی کوری عبدالوهاب دەفەرمووی : (ولهم شبهة أخرى وهي قصة إبراهيم عليه السلام لما ألقي في النار اعترض له جبريل في الهواء فقال له) لەسەرەتا دا چیرۆکی ئیبراهیم کە ئایە صەحیحە یاخود نا ئەمە خالێکە بەلام کە شێخ هێناویەتەوە و وەلامیان ئەداتەوە کەوا ئیشارەت ناکا بە صیحت و ناصیحەتی .

چیرۆکی ئیبراهیم صەحیح نیە ئەمەی ئێستا کەباسی دەکەین .

ئیمامی بغوی هیناویەتی لە تەفیسرەکەیدا بەبێ سەنەد ، بەبێ سەندیش ریوایەت چۆن صەحیحە !؟ بۆیە علماء دەفەرموون صەحیح نیە .

بەلام شێخ بۆیە ئەم ابەتەی وەلام داوەتەوە لەبەر ئەوەی وەلامدانەوەی شوبهەکان بەچەند شێوازێك دەبێ یەکێك لەوانە دەلێن ئەم چیرۆکە صەحیح نیە وە ئەگەر ئیوە هەر ئینکاریتان کرد و بەصەحیحتان دانا با بێن وەلامتان بدەینەوە ئەمەیە بابەتە .

شوبهەیەکی تریان هەیە کەوا دەلێن : (ولهم شبهة أخرى وهي قصة إبراهيم عليه السلام لما ألقي في النار اعترض له جبريل في الهواء فقال له)کاتێك کە ئیبراهیم ئاگری بۆ کرایەوە و بخرێتە ناو ئاگر جوبرائیل هات و دەرکەوت بە ئیبراهیمی وت (فقال له : ألك حاجة ؟) هیچت پێویستە من یارمەتیت بدەم (فقال إبراهيم : أما إليك فلا)وتی نەخێر هیچ لەتۆ داوا ناکەم ، داوای لەخوای تعالی کرد و وتی (حسبي الله ونعم الوكيل)موشرکەکان دەفەرموون (فقالوا : فلو كانت الاستغاثة بجبريل شركا لم يعرضها على إبراهيم.) ئەگەر ئەم هانا بردنە شیرك بێ جوبرائیل ناچێت بە ئیبراهیم بلێت چیت دەوێی !بۆئەوەی ئەویش داوای لێ بکا .

وەلامەکەی :

لەپێش هەموو شتێکەوە جوبرائیل زیندووە وە ئیبراهیمیشی بینیوە لەدەسەلاتیشدایە هیچ کێشەیەك نیە کاتێك مەلائیکەیەك دەرکەوێی بلێت یارمەتیت بدەم نابێت بەشیرك ، واتا شوبهەیەکی زۆر پوچە وە پاشان چیرۆکەکە خۆی صەحیح نیە پاشان ئیبراهیم کە خۆی

قبولی نەکردبیّ لەبەر ئەوە وتویەتی من تەوکل لەسەر خوا ئەکەم لەسەر زیندوویەك ناکەم نەك لەبەر ئەوەی شیرکە ! لەبەر ئەوەی لە خوای گەورە داوا دەکەم إستعانەی بەخوای تعالی کردوە پیّغەمبەران هەموو کاتیّك ئەگەر نارەحەتیەك هاتبیّتە بەردەمیان راستەوخۆ تەوکولیان لەسەر خوای تعالی بەستووە الله تعالی فەرموویەتی (وَعَلَى ٱللَّهِ فَلۡيَتَوَكَّلِ ٱلۡمُتَوَكِّلُونَ)[1] ئیماندار با لەسەر خوای تعالی تەوکل ببەستیّ وە الله تعالی دەفەرمووی (إِنَّمَا ذَٰلِكُمُ ٱلشَّيۡطَٰنُ يُخَوِّفُ أَوۡلِيَآءَهُۥ فَلَا تَخَافُوهُمۡ وَخَافُونِ إِن كُنتُم مُّؤۡمِنِينَ)[2] ئایەتەکان روون و صەریحن کەوا ئینسان راستەوخۆ لەگەل لەخوای تعالی دا داوای یارمەتی بکا بەلام ئەگەر زیندوویەکیش هەبیّت و یارمەتی بدا هیچ شیرك نیە ئیّمە بابەتەکەمان لەسەر مردووە .

وەلامی شیّخ محمدی کوری عبدالوهاب (فالجواب : أن هذا من جنس الهيئة الأولى)ئەمە لەوێنەی شوبهەکانیترە (فإن جبريل عرض عليه أن ينفعه بأمر يقدر عليه) جوبریل شتیّکی پیّ وتوە و شتیّکی پیّشکەش کردوە کەتوانای هەیە بەسەریدا بە تەئەکید جوبریل توانای هەیە خوای تعالی دەرهەقی دەفەرموی (فإنه كما قال الله تعالى فيه : شَدِيدُ ٱلۡقُوَىٰ)[3] زۆر زۆر بەهیّزە .

جوبریلیّکی بەهیّز کەوا هەر بالیّکی ئاسمان داگیر بکات و ٦٠٠ بالّی هەبیّ ئەو هیّز و گەورەیەیی هەبیّ ئاگریّك جیە ئەتوانی بە پەنجەیەك فریّی بدا لە خۆر هەلاتەوە بۆ خۆر ئاواوە و کۆتایی پیّ بهیّنیّت (فلو أذن الله له أن يأخذ نار إبراهيم وما حولها من الأرض والجبال ويلقيها في المشرق أو المغرب لف) ئەگەر خوای گەورە ئیزنی بدابایە ئەوە ئاگرەکەی ئیبراهیم و ئەوەی لەسەر زەویدایە بیبات بۆ مشریق یاخود بیبات بۆ مغریب ئەیکرد (ولو أمره أن يضع إبراهيم عليه السلام في مكان بعيد عنهم لفعل) یاخود ئیبراهیم هەرگریّت بیبات بۆ شویّنکی دوور رزگاری بکا ئەیتوانی ودەیکرد (ولو أمره أن يرفعه إلى السماء لفعل) ئەگەر ئەمریی بکردبایە بەرزی بکاتەوە بۆ ئاسمان وەکوچۆن عیسای بەرزکردەوە ئەیکرد کەواتە ئەمەشتیّکە و کەسیّکی زیندوو کە جوبریلە یارمەتی زیندوویەك ئەدا کەوا ئیبراهیمە واتا

[1] :سورة إبراهيم اية :١٢
[2] :سورة ال عمران اية : ١٧٥
[3] :سورة النجم اية : ٥

ئەگەر داواشی کردبێ لەحالەتێکدا شیرك نیە ئەمە ئێمە باسی مردووان ئەکەین کە ناتوانن ئەم کارە بکەن .

(وهذا كرجل غني له مال كثير يرى رجلا محتاجا فيعرض عليه أن يقرضه أو أن يهبه شيئا يقضي به حاجته ، فيأبى ذلك الرجل المحتاج أن يأخذ ويصبر حتى يأتيه الله برزق لا منة فيه لأحد)ئەمە وەکو کەسێك وایە دەولەمەند کەوا مالێکی زۆری هەیە دێت بەکەسێکی فەقیر دەلێت چیت دەوێی ئەوە مالت بدەمی و قەرزت بدەمی قەرزت ئەوێی پێتی ئەدەم ! مالت ئەوێی پێتی ئەدەم هەربۆخۆت مەم دەرەوە ئەویش بلێت من نامەوێت سوپاست دەکەم حەز ناکەم داوا لەکەس بکەم ئەوە جائیزە ئەلێت حەز دەکەم خوای تعالی پێم ببەخشێت من صەبر دەگرم لەسەر ئەم فەقیرییە (فأين هذا من استغاثة العبادة والشرك لو كانوا يفقهون ؟) ئەمە و شیرك لەکوێی !؟ جیاوازیان زۆرە ! .

شێخ (صالح) دەلێ :

(هذه آخر الشبهات التي ذكرها الشيخ) کۆتا شوبهەیە کەوا شێخ محمدی کوری عبدالوهاب لەوانی دەگێرێتەوە (في هذه الرسالة العظيمة)لەم نامە گەورەیەدا کە چەندێك کەمە بەلام بەراستی زۆر مانای گەورەی تێدایە (فأجاب عنها بجواب سديد موفق ، وهي)وەلامێکی زۆر راست و دروست و مۆفەقانەی داوەتەوە کەدەلێ (أن عباد القبور الذين يطلبون المدد من الأموات ويستغيثون بهم يقولون إن هذه الاستغاثة ليست شركا)ئەوانەی داوای مەدد[1] ئەلێن هاوار بردن و هانابردن بۆ مردووان شیرك نیە (وذلك بدليل قصة جبريل عليه السلام مع إبراهيم عليه السلام حينما ألقي في النار) یەکێك لەبەلگەکانی موشریکەکان چیرۆکی جوبریلە لەگەل ئیبراهیم دا (عليه الصلاة والسلام)کاتێك خرایە ناو ئاگرەکەوە (فإن جبريل جاء إلى إبراهيم كما يروى)[2]شیخ صالح فەرمووی کما یروی لەصیغەی تمریضە واتا حەدیسەکە صەحیح نیە چونکە بەبێ سەنەد هاتووە .

(فقال جبريل لإبراهيم عليه السلام) جوبریل بە ئیبراهمی وت (هل لك من حاجة ؟)ئەوە خەریکە ئەخرێتە ناو ئاگرەوە هیچت پێویستە بۆت بکەم ؟ (يعرض عليه المساعدة لإنقاذه)

---

[1] : کاتێك داوا لەمردوان دەکەی و داوای یارمەتی لێ دەکەی

[2] : وفي ثبوته نظر

یارمەتی پێشکەش دەکا بۆ ئەوەی ڕزگاری بکا (وجبريل عليه السلام لا شك ذو قوة عظيمة) وە جوبریل گومانی تێدا نیە کەوا خاوەنی هێزێکی زۆر گەورەیە (وعنده قدرة على إنقاذ إبراهيم)ئەیتوانی ئیبراهیم ڕزگار بکا (وقد وصفه الله عزوجل) خوای تعالی وەصفی جوبریلی کردوە (فقال : ذِى قُوَّةٍ عِندَ ذِى ٱلۡعَرۡشِ مَكِينٍ)[1] خاوەنی هێز و قوەتێکی زۆر گەورەیە لەلای ذی العرش کە خوای تعالی یە خاوەنی عەرشە مکینە واتا ساحێبێ مەکانەتێکی گەورەیە پلە و پایەکی گەورە و بەرێزی هەیە (وفي الآية الأخرى : ذُو مِرَّةٍ)[2] شێخ دەلێ واتا (يعني قوة)خاوەنی قوەتێك و هێزێکی زۆر سەرسورهێنەرە (فعرض جبريل على إبراهيم أن يساعده في إخراجه من هذه الشدة)جوبریل یارمەتی پێشکەش بە ئیبراهیم کرد کە لەم نارەحەتیە ڕزگاری بکا (فلما كان إبراهيم عظيم الثقة بالله عز وجل قال له) ئیبراهیم ئەوەندە تەوکلەکەی گەورەبوو لەسەر خوای تعالی پێ وت (أما إليك فلا ، وأما إلى الله فنعم) بۆلای تۆ نەخێر بەس بۆلای خوای تعالی بەلێ داوا لەخوای تعالی دەکەم (فإبراهيم عليه السلام لم يرد أن يطلب من مخلوق أن ينقذه من هذه الشدة) ئیبراهیم نەیوستوە ! ئەمە ڕەدی ئەمانە کە پێداگیریان کرد و وتیان ئەم چیرۆکە صحیحە ئینجا ئیبراهیم نەیوستوە لە مخلوقێك داوا بکا لەکاتێکدا کەتوانای هەیە (وإنما توجه إلى ربه كما صح في الحديث أنه قال: حَسۡبُنَا ٱللَّهُ وَنِعۡمَ ٱلۡوَكِيلُ)[3] کاتێك ئیبراهیم خرایە ناو ئاگرەوە ئەمەی وت و خوای تعالی ڕزگاری کرد ،پێغەمبەری خواش ﷺ کاتێك پێیان وت خەلکی کۆبۆتەوە بۆئەوەی لەناوتان بەرن هەر ئەمیش وتی (حسبنا الله ونعم الوكيل، نعم المولى ونعم النصير)بلێن خوامان بەسە والله بەم متمانەوە لەدوو حالەت تێ ناپەڕێت یان شەهید ئەبێ یاخود خوای تعالی ڕزگارت ئەکا هەردووکیشی دووشتی باشە بەس بەداخەوە ئەمڕۆ ئێمە چاومان لەم شتانە نیە ترس و بیمی کافرو ئینسانی خراپکار وای لێکردووین کە ئیمانەکەمان لاواز و کزبووە (حَسۡبُنَا ٱللَّهُ،،،) لەبیر چۆتەوە .

[1] :سورة التكوير اية : ٢٠
[2] :سورة النجم اية : ٦
[3] :سورة ال عمران اية : ١٧٣

(فهذا من باب التوكل على الله عز وجل)ئەمە لەبابی تەوكلە بە خوای تعالی ئەمە پشتیوانی بەستوە بە خوای تعالی و بەس (وتفويض الأمر إليه وهذه صفة أكمل الخلق) ئێوە سەیر بكەن پێغەمبەران عادەتیان وابوو (عليهم الصلاة والسلام) كاتێك دووژمن هەرەشەیان كردوە یەكەسەر وتویانە : ئێمە پشتیوانمان بە خوای تعالی بەستوە چی ئەكەن بیكەن وایان بەبەرامبەرەكەیان وتوە وە خوای تعالی چی دانابێ لەقەدەری خۆیدا هەرئەوەیە كەس ناتوانی یەك زەر لەو قەدەری خوای تعالی بەولا و بەولادا بەرێت ئەمەش سیفەتی گەورەترین خەلقە (إيمانا حيث إن إبراهيم رفض مساعدة المخلوق) ئایا كە ئیبراهیم لەم چیرۆكەدا رەفزی موساعەدە و یارمەتی كەسێكی كردوە كە جوبریلە (وقبل مساعدة الخالق)قبولی موساعەدەی خوای تعالی كردوە (لأن مساعدة المخلوق فيها منة وحاجة إلى المخلوق)تۆهەركەسێك لەمخلوق یارمەتیت بدا شتێك لەمنەت هەیە بەسەرتەوە واتا تۆ چاو ژێری دەستی دەبی بۆیە ئەگەر قبولی ئەوە نەكەی باشترێكە خۆ ئەگەر بیشی كەی مادەم ئەتوانی هەر ئەبێ خوای تعالی بۆنمونە بابی زەكاتی داناوە خوای تعالی دەفەرمووی (وَأَقَامُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتَوُاْ ٱلزَّكَوٰةَ)[1] ئەمە شەریعەتە هەیە وەری دەگرێی ئەم زەكاتە هەشە وەری ناگرێی ئەوەی كەوا فەقیرە وەری ناگرێی ئەلێ من تەنها داوا لە خوای تعالی دەكەم ئەوەشی كەوا وەر دەگرێت شتێكی ناشەرعی نەكردوە (ومساعدة الخالق سبحانه وتعالى لا منة فيها لغير الله) یارمەتی خوای تعالی بۆ مخلوقاتەكانی منەتی كەسی تیانیە إلا منەتی خوای تێدایە لەبەر ئەوە ئیبراهیم حەزی كردوە منەتی خوا قبول بكا (وهي فضل من الله سبحانه وتعالى)ئەمەش بەخشندەی خوای گەورەیە بۆ ئەو .

(وجبريل عرض على إبراهيم شيئا يقدر عليه ، وهو عرض من حي حاضر قادر كما يعرض الغني على الفقير مساعدته بالمال) ئەمەش پێشكەش كردنی یارمەتی كەسێكی زیندوو ئامادەی بەتوانایە هەروەكو چۆن دەولەمەندێك موساعەدە و یارمەتی پێشكەش بەفەقیرێك دەكا پێ دەلێت ها ئەوە مال چیت ئەوێت بەسەر چاو جا ئەویش ئەتوانی یان قبولی بكا یاخود قبولی نەكا (وليس هذا من جنس الاستغاثة بالأموات أو الغائبين الذين يستغيث بهم القبوريون)ئەمە لەجنسی ئەوە نیە كەوا هاوار بۆ مردوان و ئەوانەی كەوا دیارنین با لەحالی

[1] :سورة التوبة اية :٥

حەیاتیشدا بن مادەم دیارنیە نابێ داوای لێ بکەی (فإن الأموات لا يستغاث بهم) مردوان هانایان بۆ نابرێی (ولا يقدرون على ما طلب منهم) توانایان بەسەر شتێکدا نیە کەداوایان لێ دەکرێی (ولا يسمعون دعاء من دعاهم)هەتا گوێیان لێ نیە کەوا کەسێك کەداوایان لێ دەکا .

جا رەنگە بلێت چۆن گوێی لێ نیە ؟! ئێمە ئایەت ئەهێنینەوە خوای تعالى دەففەرمووی (قُلِ ٱدْعُوا۟ ٱلَّذِينَ زَعَمْتُم مِّن دُونِ ٱللَّهِ ۖ لَا يَمْلِكُونَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَلَا فِى ٱلْأَرْضِ وَمَا لَهُمْ فِيهِمَا مِن شِرْكٍ وَمَا لَهُۥ مِنْهُم مِّن ظَهِيرٍ ﴿٢٢﴾ وَلَا تَنفَعُ ٱلشَّفَٰعَةُ عِندَهُۥٓ إِلَّا لِمَنْ أَذِنَ لَهُۥ)[1]

(قُلِ ٱدْعُوا۟ ٱلَّذِينَ زَعَمْتُم مِّن دُونِ ٱللَّهِ)ئەی محمد ﷺ تۆ پێیان بلێ داوا ئەکەن و وا گومان ئەبن کە درۆیە کارەکەتان کە ئەوان گوێیان لێتانە و یارمەتیتان ئەدەن لەغەیری خوا داوا بکەن (لَا يَمْلِكُونَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَلَا فِى ٱلْأَرْضِ) کەلیمەی مثقال واتا بەقەدەر بەقەدەر زەرەیەك لەئاسمانەکان و زەوی هیچی ئەوان نیە مالیك نین و خاوەنی هیچ شتێك نین تەنانەت بەقەدەر زەرەیەك لەئاسمانەکان و زەوی کە خاوەنی هیچ شتێك نین تۆ داوای چیان لێ دەکەی ! هیچیان بەدەست نیە (وَمَا لَهُمْ فِيهِمَا مِن شِرْكٍ) ئەمانە چ پێغەمبەران چ پیاوچاکان ئائەمانە هەر هەموویان بەهیچ شێوەیەك یارمەتی خوای تعالى یان نەداوە لە دروست کردنی ئاسمانەکان و زەویدا و شەریکی بن هەتا لەدروستبوونی خۆشیاندا بەشدارنەبووینە (وَمَا لَهُۥ مِنْهُم مِّن ظَهِيرٍ)خوای تعالى هیچ کەسێکی نەهێناوە وەکو یاریدەدەر و پشتیوانی بۆخۆی شتی وا نیە (وَلَا تَنفَعُ ٱلشَّفَٰعَةُ عِندَهُۥٓ إِلَّا لِمَنْ أَذِنَ لَهُۥ) وە شەفاعەتیش هیچ سودی نیە لەلای خوا إلا ئەبێ ئەو ئیزن بدا ئەبێ ئیزن بدا بەو کەسەی کەوا شەغاعەتەکە دەکا وە لەو کەسەش رازی بێت کە شەفاعەتەکەی بۆ دەکرێی ئەگەر ئەو شەفاعەتە هیچ سودی نیە (لا تنفع) ئەوە شەفاعەتی منفیە .

(وقال تعالى : ذَٰلِكُمُ ٱللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ ٱلْمُلْكُ ۚ وَٱلَّذِينَ تَدْعُونَ مِن دُونِهِۦ مَا يَمْلِكُونَ مِن قِطْمِيرٍ ﴿١٣﴾ إِن تَدْعُوهُمْ لَا يَسْمَعُوا۟ دُعَآءَكُمْ وَلَوْ سَمِعُوا۟ مَا ٱسْتَجَابُوا۟ لَكُمْ ۖ)[2].

[1] :سورة سبأ اية :٢٢-٢٣
[2] :سورة فاطر اية : ١٣-١٤

(ذَٰلِكُمُ ٱللَّهُ رَبُّكُمۡ لَهُ ٱلۡمُلۡكُۚ) پەروەردگاری راستەقینەی ئێوە كە الله یە ئەو ئێوەی دروست كردوە ئەو ئێوەی بەخێو كردوە ئەو خاوەنی ئێوەیە وەمولك هەمووی هی ئەوە هی كەس نیە (وَٱلَّذِينَ تَدۡعُونَ مِن دُونِهِۦ)[1]ئەوەی ئێوە لەغەیری خوای تعالى داوایان لێ دەكەن یاخود عیبادەتیان بۆ دەكەن و دەیانپەرستن (مَا يَمۡلِكُونَ مِن قِطۡمِيرٍ) خاوەنی قطمير[2]نین بەقەدەر ئەمە خاوەنی هیچ شتێك نین كەچەند بێ ئەهمیەتە (إِن تَدۡعُوهُمۡ لَا يَسۡمَعُواْ دُعَآءَكُمۡ)ئەگەر داوایان لێ بكەن گوێیان لەدوعای ئێوە نیە (وَلَوۡ سَمِعُواْ مَا ٱسۡتَجَابُواْ لَكُمۡۖ) ئەگەر گوێشیان لێ بێ وەلامتان نادەنەوە .

(وجوب تطبيق التوحيد بالقلب واللسان والجوارح إلا لعذر شرعي)

شێخ محمدی كوری عبدالوهاب دەلێ : (ولنختم الكلام إن شاء الله تعالى بمسألة عظيمة مهمة جدا تفهم مما تقدم ولكن نفرد لها الكلام لعظم شأنها ولكثرة الغلط فيها فنقول) ئەڵێ كۆتایی قسەمان بەوە دەهێنین كەوا بابەتێكی زۆر گەورە وموهیم باس دەكەین لەوەی كە رابورد ئینسان تێ دەگا بەتەنها باسی دەكەین چونكە بەراستی زۆر كەس تێدا كەوتۆتە هەلەوە مەبەستی لە رابردوان و ئێستاشە چەندەها مزاهیب لەم بابەتە دروست بووە .

(لا خلاف أن التوحيد لابد أن يكون بالقلب واللسان والعمل) كە وتی لا خیلاف واتا إجماعه ،خیلاف نیە لەنێوان علماء یان واتا إجماعه لەسەر ئەمە كە تەوحید و ئیمان بریتیە : بەدل و بەزمان و بەكردەوە دێتە جێگا و دروست دەبێ ، واتا محلی ئیمان پێویستە لەدلدا بێ بەزمانیش بێ وە لەكارو كردەوەی چوار پەلەی ئینساندا بێ ئەم بابەتە كە بابەتی ئیمانە ئەهلی سونە و جماعە ئیمان و باوەریان بەم شێوەییە .

لەدلدا پێویستە قولی قەلب هەبێ كە بریتیە لە عیلم و تصدیق وە ئیقرار ، وەدەبێ عەمەلی قەلب هەبێ كە بریتیە : لە حب و رجاء وخوف و إناب هەتا دوای باقی هەموو كارەكانی دل تەبعەن ئەعمالی دل زۆر زیاترێكە لە قەولی دل قەولی دل بریتیە لە تصدیق و ئیقرار و عیلم

[1]: تدعون : بەمانای دوعای مەسئلە دێت و بەمانای دعای عیبادەش دێت

[2]: بریتیە لەو پەردە تەنكەی كە لەسەر ناوكی خورمایە

، بەلام كارى دل بريتيە لە حب بريتيە لە رجاء بريتيە لە خوف وە بريتين لە باقى ئەو كارانەى كە ئەگەر ئينسان نەيبێت ئەوە ئەو كەسە ئيماندار نيە بۆ نمونە : خوات خۆش نەوێى ئيماندار نيت لە خوا نەترسيت ئيماندار نيت هيوات بەخوا نەبێ ئيماندار نيت هەروەها باقى ترى كارەكانى دل .

وە دەفەرمووێت (واللسان)ئيمان ئەبێ لەسەر زمان بێ كە ئەمە قەولى ليسانە كە بريتيە لە (لا اله الا الله ومحمد الرسول الله ﷺ) وە هەروەها ئەوشتانەى كەوا بە زمان ئەوترێى لە زيكر و قورئان خوێندن و لەئەمر بە معروف و نەهى لە منكر كە بەزمان دەر ئەبرێت .

وە دەفەرمووى (والعمل) مەبەستى پێ عەمەلى جەواريحە لەسەرووى هەموويانەوە نوێژ پاشان زەكات پاشان رۆژو و پاشان حەج وە هەر كارێك لەوكارانەى كە كردنيان چ رووكن بێ لە ئيماندا چ واجب بێت چ مستحب بێ .

وە تەرك كردنى ئەو كارانەى كە تەرك كردنيان رووكنە ياخود واجبە ياخود مستحبە پێويستە ئينسان ئاگادارى ئەم كارانە بێ .

ئەمانەى باسمان كرد ئيعتقادى ئەهلى سونە و جماعەيە .

جا هەيە لە فيرقە گومراكان وەكو مرجيئە بەهەموو جۆرەكانيانەوە : لە ئەشاعيرە و ماتوريدى و لەجەهميەكان لەوانە ئەلێن كە ئينسان ئەلێت : ئينسان بەس بزانيت خوا هەيە ئەوە ئيماندارە ئەو كەسە ! ئەگەر نەزانێت خوا هەيە ئەوە تۆ كافريت واتا (معرفة الله إمانه والجهل بالله كفر)ئەمەش هەلەيە زۆر لەبەر ئەوەى خواى تعالى هەرئەمەندەى داوا نەكردوە ئێمە هەمووومان ئەزانين شەيطان بەگوێرەى ئەم پێناسەيە ئەبێ بە ئيماندار چونكە شەيطان لەهەموو كەسێك باشتر ئيمانى بە خواى تعالى هەيە شەيطان بەخۆى قسەى لەگەل خواى تعالى كردوە وە لەبەهەشت دەركراوە وە هەموو پێغەمبەرانى بينيوە ئيمانيشى بە بابەتەكان هەمووى هەيە هەتا شێخ الاسلام ئەفەرمووى : مصدق لە قەلبى خۆيدا بەلام نواقضى ئەم ئيمانەى هێناوە ، كەواتە تەنها بەس نيە بلێن (معرفة الله) .

هەيانە لەم فيرقە گومرايانە ئەلى : ئەم كەسە ئەگەر قەولى قەلبى هەبێ ئەگەر عەمەلى قەلبيشى نەبێ هەر ئەبێت و ئيماندارە ! ئەمەش گومرايەكيترە .

وەهەیانە ئەلێ :ئەگەر ئەعمالی قەلبی هەبێ لەگەل قەولی قەلبی کافیە و ئیمانداره باسی قەولی لیسان ناکا یاخود ئەگەر باسی لیسانیش بکا باسی عەمەلی جواریح ناکا ئەمەش گومرایەکیترە .

واتا ئەم فیرقە گومرایانە ئەوانەی کەوا مرجیئەن و لەجۆرەکانی مرجیئەن نەوهاتن ئەم سێ خالە لەئیماندا کۆبکەنەوە .

بەرامبەریان لە فیرقە گومرایانە کە بریتین لە : موعتەزیلە وخەواریج ئەوان تەعریفەکەیان وەك ئەهلی سونەیە بەقەلب و لیسان و بەعەمەل بەلام ئەوان زێدە ڕەوویان کردوە لە مەسئەلەی عەمەلدا دێن هەموو عەمەلێك هەموو تاکێك لەتاکەکانی عەمەل ئەگەر چی رووکنیش نەبێ واتا واجب یان مستحب بێ هەر بەرووکنی دائەنێن واتا بەنەبوونی هەر عەمەلێك تۆ کافر دەکەن یاخود بە کردنی تەرکی عەمەلێك کەتۆ لەسەرتە تەرکی بکەی وەکو زینا و قتل بەکردنی یەکێك لەوانە تۆ کافر دەکەن ئەوەش گومرایی ئەوانە .

ئەوەی گرینگترە باسی بکەین ئەوەیە لەئێستادا بەناوی سەلەفیەت و بەناوی ئەهلی سونە و جماعەوە بەداخەوە لەو عقیدەیە بلاوە لەسەرانسەری ولاتدا عقیدەی إرجاء ی کە لەعقیدەی خواریجی زیاتر بلاوە لەلای خەلکی یانی ئەوەی ئەمرۆ ئێمە سەرنجی ئەدەین خەلکی بەزۆری لە عقیدەی خواریج ئەترسێ وە ئەبێ بزانین کەوا عقیدەی خواریج عقیدەیەکی گومراییە عقیدەیەکە کەوا پێچەوانەی ئەهلی سونە وجماعەیە بەلام ئەگەر سەرنج بدەین عقیدەی إرجاء گەلێك عقیدەیەکی منتشر و بەربلاوترێکە لەعقیدەی خواریج هەرواش بووە لەکۆن و نوێدا هەروابووە .

ئەوەتا سەیربکەن ئەمرۆ ئەوەی کە خۆی بە ئەهلی سونە و جماعە ئەزانی ئەوانەی کەوا بەناوی سەلەفیەتەوە بەناوی ئەهلی سونە وجماعەوە قسە ئەکەن ئەبنێن کەوا پێناسەکەیان ئەوەیە کەوا :ئیمان قول وعەمەلە بەلام ئەگەر عەمەلەکەش نەبێ ئیمانەکە بەرێی ئەکەن بەبێ عەمەلی جواریح مەبەستیانە کەوا ئیمان دروستە ئەگەر چی هیچ عەمەلێکیشی نەبێ !

ئەوان ئەلێن عەمەل لە ئیمانە نالێن لە ئیماندا نیە بەس کێشەکەیان ئەوەیە لەواجبات و مستحبات دای ئەنێن واتا لە ئەرکان دای نانێن . وەدەبێ ئاگاداربین کەوا لە عەمەل هەمانە

کە بە إجماعی صەحابە کە نوێژە ئەوە رووکنە بۆ ئیمان وەرووکنی عەمەلیە بۆ ئیمان ئەگەر ئەو نوێژە نەبێ ئەوکەسە کافرە بە إجماعی ئەهلی سونە و جماعە لە صەحابە وە لەتابعینیش بەلام لەدوای ئەمانەوە خیلاف دروست بووە کەکاتێك ئەمرۆ سەرنج ئەدەین ئەلێن جمهور ئەلێن ئەوەی نوێژ تەرك بکا کافر نیە بەبێ ئەوەی بزانێ جمهور واتای چی جمهور : بزانین صەحابەی تێدایە !؟ بزانین تابعی تێدایە ؟! لە صیغاری تابعین ئەلێن ئیمامی زوهری وتویەتی : ئەگەر ئیمانی پێ هەبوو تەرکی کرد کافر نیە ،ئەما برۆ بۆ جمهەرەی تابعین چ جای إتفاقی هەموو صەحابە لەسەر ئەوەیە کەوا تاریکی نوێژ کافرە ئینجا ئەگەر جمهورێك صەحابەی تێدا نەبێت کەی جمهورە .

یاخود ئەگەر خیلافێك لەدوای صەحابە دروست بێ ئێمە چۆن ئیعتباری بۆ ئەکەین ئەمەیان زۆر گرینگە ئەم خالە .

ئینجا شێخ دەفەرمووی (فإن اختل شيء من هذا لم يكن الرجل مسلما)ئەگەر یەکێك لەمانە تێك بچێ واتا ئەگەر ئیمان ئەم سێ شتەی کۆنەکردەوە لە ئینسانەکەدا ئەم سێ شتە کۆنەبوویەوە لەئیمانی ئەم کەسەدا ئەو کەسە موسلمان نیە واتا بەبێ ئیمانی دل و زمان و عەمەل ئەبێ هەرسێکی کۆبکەیتەوە ئەگینا تۆ موسلمان نیت ، شێخ إجماعی نەقل کرد .

کەچی ئەمرۆ دێن ئەلێن إجماع یاخود شوبهی إجماع هەیە لەسەر ئەوەی کەوا ئەگەر عەمەلیشی نەبێ موسلمانە ! بەداخەوە ئەمە ئەوکەسانە ئەم قسەیەدەکەن کەوا هیچ إعتبارێك بۆ إتفاقی صەحابە دانانێن لەبابەتی تاریکی نوێژدا .

(فإن عرف التوحيد ولم يعمل به فهو كافر)کەواتە ئەگەر کەسەکە تەوحیدی زانی یەکخوا پەرستی زانی لەدلیدا بەلام کاری پێ نەکرد جا کارەکە چ کارەکانی دل بێ یاخود کاری جەواریح بێ ئیشی پێ نەکرد (فهو كافر معاند كفرعون وإبليس وأمثالهما) ئەوکەسە کافرە وە مادەم ئەزانێ ئەوکەیە معانیدە عینادی کردوە چونکە ئەیزانی و ئیشی پێ ناکا وەکو فیرعون و ئیبلیس و نمونەکانی ئەوانە کافرە ئەمانە هەموویان ئەزانن بەلام کاریان بەتەوحیدەکە نەکردوە (وهذا يغلط فيه كثير من الناس ، يقولون هذا حق ، ونحن نفهم هذا)

لەم بابەتە زۆربەی خەلکی ئەکەوێتە هەلەوە ئەلێن : (ونشهد أنه الحق ولكن لا نقدر أن نفعله) ئێمە ئەزانین ئەمە تەوحیدە حەقە بەلام ناتوانین ئەنجامی بدەین .

(ولا يجوز عند أهل بلدنا إلا من وافقهم ، وغير ذلك من الأعذار ، ولم يدر المسكين أن غالب أئمة الكفر يعرفون الحق) شێخ باسی سەردەمی خۆی دەکا ئەلێت : لەلای زۆربەی ئەهلی ولاتی ئێمە کار بەمە ناکەن ،ئێوە سەیری ئەوکاتە بکەن ئەو کاتە زەمانی عوسمانیەکان بووە زەمانی بلاوبوونەوە شیرك و قەبرپەرستی و شەخص پەرستی و هاوار کردن بۆ پێغەمبەر ﷺ و پیاوچاکان بووە واتا کاتێك کە شێخ رووی کردۆتە کەسێك کە تۆ بۆچی کار بە تەوحید ناکەی تەنها موحید و یەکخوا پەرست بی وە عیبادات هەموی بۆ خوای تعالی تەرخان بکەی إعزاریان هێناوەتەوە (ولا يجوز عند أهل بلدنا إلا من وافقهم ، وغير ذلك من الأعذار ، ولم يدر المسكين أن غالب أئمة الكفر يعرفون الحق) زۆربەی إعزارەکانی ئومەتەکانی پێشوو حەقیان زانیوە بەلام إعزارەکەیان ئەوە بووە کە (ولم يتركوه إلا لشيء من الأعذار) تەرکیان نەکردوە تەنها هەندێك عوزریان هێناوەتەوە

عوزرەکانیان بریتیەبوو :

(كما قال تعالى: ﴿ٱشۡتَرَوۡاْ بِـَٔايَٰتِ ٱللَّهِ ثَمَنٗا قَلِيلٗا﴾)[1] ثمنی قەلیل دونیایە هەرچەنێك زۆربێت هەر قەلیلە هەرچەنێك تۆ دونیات هەبی هەر قەلیلە تۆ ئایەتەکانی خوای تعالی بە بەدونیایەکی کەم دەگۆڕیتەوە یەکێك لە إعزارەکان ئەم کەسە تەماعی دونیایی هەیە تەماعی سەرۆکایەتی هەیە تەماعی کورسی هەیە دەلێن ئەگەر من وابلێم ئەم رووخێنن ئەگەر وابلێم منصەبەکەم لەدەست ئەچێ و دەرم ئەکەن یاخود دەلێت ئەگەر وابلێم جاهم نامێنی یاخود بەقسەم ناکەن و پشتم تێ ئەکەن کۆمەلێکی زۆری بیانوو ئەهێنەوە بۆخۆیان یاخود لەئێستادا ئەلێ موچەکەم دەبرن و لەمزگەوتەکە دەرم ئەکەن ، ئەگەر بەسەرکردەی دەولەتەکان بلێ وەرە تەوحید جێ بەجێ بکە ئەلێ کاکە ئەوە تۆ باسی چی ئەکەیت ئەلێ خۆ ئەمریکا یەك صاروغم پێوەنێت پارچە پارچەم ئەکا با ئەم دەسەلاتم لەدەست دەرنەچێ واتا بابەتەکە ئەگەڕێتەوە بۆ دونیا ! یان دەلێن گەمارۆی ئیقتصادیمان تووش دەبێ کەوا دەلێن قەت پێغەمبەری خوا ﷺ گەمارۆیی ئیقتصادی نەردرابێ ! کە پێغەمبەران لێیان نەدرابێ!

[1] :سورة التوبة اية ٩

لەوانەی ئەوانەی ئەمڕۆ باسی دەکەن لەم إعزارانە هەمووی بەسەر پێغەمبەران و پیاوچاکاندا هاتووە .

پێغەمبەری خوا ﷺ دەفەرمووی : ("حب الدنيا وكراهية الموت)[١] ئەم دوانەیە .

(وغير ذلك من الآيات كقوله: ﴿يَعۡرِفُونَهُۥ كَمَا يَعۡرِفُونَ أَبۡنَآءَهُمۡۖ﴾)[٢]کەواتە ئەزانن ئەمانە پێغەمبەریان ناسیوە ﷺ وەکو چۆن منداڵەکانی خۆیان ئەناسن یەهود لەگەل ئەوشدا شوێنی نەکەووتوون .

تەبعەن لە یەهودی زەمانی پێغەمبەریان پرسیوە ﷺ ئەوە ئەو پێغەمبەرەیە کەوا هاتووە لە تەورات ؟ وتویانە بەلی ئەوە ئەم پێغەمبەرەیە ! وتیانە ئەی موقیفت چیە ؟! وتیانە : هەتا مردن ئێمە دژایەتی ئەکەین !.

کەواتە زانین بەتەنها بەس نیە ئەگەر زانین بەتەنها بەس بوایە و ئینسانی بخستایەتە ئیمان ئەبێ یەهود و فیرعون و ئیبلیس لەپێش هەموو کەسێکەوە ئیماندار بن ! کەواتە عەمەل مەرجە بۆیە ئیمان لەلای ئەهلی سونە و جماعە بەکورتی بریتیە لە (القول والعمل) قەول نیە بەنها وە عەمەلیش نیە بەتەنها بەلکوە پێکەوەیە .

(فإن عمل بالتوحيد عملا ظاهرا وهو لا يفهمه ولا يعتقده بقلبه فهو منافق)ئەگەر بە عەمەلی ظاهیر ئیشی بەتەوحید کرد تێ نەدەگەیشت یاخود باوەری پێ نەبوو تێ نەگەیشتن وەکو ئەوەی بلێن کەسەکە بە تەقلید و چاولێکەری ئەم شتەی دەبرد بەرێوە دینیش بەتەقلید نابێ دین ئەبێت بە عیلم بێ وە یەکێك لە مەرجەکانی (لا اله الا الله) ئەوەیە کە عیلم دەبێ عیلمی هەبێ بەو ئیمانە هەبێ وەئەبێ بزانێ کەوا چی ئەکا .

ئەصلی ئیمان بریتیە :

١-ناسینی خوا و ئیمان بوون بە خوا .

٢-وەکافرکردنی کەسێك کەوا ئیمانی بەخوا نەبێ وە کوفر کردنە بە طاغوتە وەکافرکردنی کەسێك کەوا کوفری پێ نەکا.

ئەبێ تێبگات و بەعیلمەوە بڕواتە ناو ئەم بابەتەوە (اولا يعتقده بقلبه)یاخود لەدلدا ئیمانی پێ نیە بەلام لە کردەوەی ئاشکرا دا ئەنجامی ئەدا وە ئەمە لەزەمەنی پێغەمبەردا ﷺ

[١] : الكتب » مرقاة المفاتيح شرح مشكاة المصابيح» كتاب الآداب» باب تغير الناس

[٢] :سورة البقرة اية : ١٤٦

دەرکەوتووە ،ئێوە سەیربکەن مونافقینی زەمانی پێغەمبەر ﷺ لەترسا مونافق بوون نەیان وێراوە إظهاری کوفری خۆیان بکەن بیانکردایە ئەمکوژران .

بۆنمونە : مونافیقێك نەیتوانی و نەی دەوێرا نوێژ نەکا ئەمەش یەکێکە لە بەلگە بەهێزەکان لەسەر کوفری تارکی نوێژ یەك مونافق نەیدەوێرا نوێژ نەکا ! عبدالله کوری صەبا هەتا ٩ هیجری ژیا هەتا دوای پێغەمبەریش ﷺ نەیوێرا نوێژ نەکا هەرلەدوای پێغەمبەرەوە ﷺ نوێژی ئەکرد لەگەلیشیدا جیهادی ئەکرد نەیدەوێرا بلێ من ئیماندار نیم ! لەظاهیردا ئیماندار بوو ئەگەر چی پێغەمبەری خوا ﷺ ئەیزانی کەوا ئەهلی نیفاقە بەلام ئێمە حوکمی ظاهیردەکەین حوکمی ظاهیر ئەو کەسە نوێژ دەکا وە (لا اله الا الله محمد رسول الله ﷺ) دەلێت وە نابێت نەواقضی ئیمان بهێنی ،لەبەر ئەوە ئەمانە لەدلیاندا باوەرکە نیە بەلام بە ظاهیر کارەکە ئەکەن (فهو منافق)، بەلام مونافقانی ئەمرۆی ئێمە لەترسدا؟ رەنگە لەترسدا بێ بلێت ئەگەر وانەلێم خەلکی بەچاوێك سەیرم ئەکەن ئەو ئیحتامالە هەیە بەلام زۆربەی مونافقانی ئەمرۆ بۆئەوەیە کەوا موسلمانان تێوە بگلێنن کابرا کافرە و مولحد و بێ دینە دێتە ناو ریزی موسلمانان جاسوسی و نیفاق دەکا ئەو نیفاقە بۆ ئەوە نیە کەوا لەموسلمانەکان ئەترسێ ! نەخێر بەلکو بۆئەوەیە تاوەکو بیانناسێت و بزانێ کێ کێ یە و کێ کێ نیە . ئەوکاتە ئێمەش ئەلێن ئەی قوربەسەرت تۆ لە خوا ناترسی کەوا لەرۆژی قیامەت ئەچیتە بەردەمی ئەو جاسوسیە بۆ کێ ئەکەیت ئەوکەسەی کە تۆ جاسوسی بۆ ئەکەیت لە رۆژی قیامەتدا هیچی بەدەستە دەسەلاتی هەیە !؟ ئەگەر بەحیسابی خۆت دەلێت خوا هەلدەخەلەتێنم لەگەل موسلمانان ئەوە بزانە کەوا خۆت هەلدەخەلەتێنی الله تعالى دەفەرمووی (يُخَٰدِعُونَ ٱللَّهَ وَٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَمَا يَخۡدَعُونَ إِلَّآ أَنفُسَهُمۡ وَمَا يَشۡعُرُونَ)[١] لەبەر ئەوە نەصیحەتی هەرکەسێك دەکەین کە دەیەوێت جاسوسی بکا و خەلك بەگرتن بدا لەریزی موسلمانان ئەوەندەی پێ ئەلێن کەوا سەیرێکی خوا بکە.

(فهو منافق ، وهو شر من الكافر الخالص) ئەمە مونافقە لەکافری خالص خراپترێکە چونکە کافری خالص هاتوە و خۆی ئاشکرا کردوە و بەئاشکرا تەحدا ئەکا بەس ئەو ناچێ وابکا

[١] :سورة البقرة اية : ٩

(بقوله تعالى: ﴿إِنَّ ٱلۡمُنَٰفِقِينَ فِي ٱلدَّرۡكِ ٱلۡأَسۡفَلِ مِنَ ٱلنَّارِ﴾[1] دەرەجات بۆ سەرەوەيە وە دەركات بۆ خوارەوەيە جا درك واتا بۆ نزمترين خوارەوەی جەهەنەم .

(وهذه المسألة مسألة كبيرة طويلة تبين لك إذا تأملتها في ألسنة الناس ، ترى من يعرف الحق ويترك العمل به)شێخ دەلێ : ئەم مەسئەلەيە زۆر گەورەيە زۆر درێژيشە باسكردن لەسەری ئەگەر جوان ڕوودبيتەوە بۆت ڕوون دەبێتەوە لەسەر زمانی خەلكی كەسانێك ئەبينی كەوا حەق ئەناسين و ئەبينن و ئەزانن بەس كاری پێ ناكا . ئەمڕۆ وايە هەر دەلێ ئەزانم كاكە پيم مەلی! بەس كاری پێ ناكا لەبەر چی كارەكەی پێ ناكەی !؟. بيانوەكانيان ئەوانەيە :

(لخوف نقص دنيا)ئەگەر وابكەم كار بەو تەوحيدە بكەم خۆم ئاشكرا بكەم دونيام لەدەست ئەچێ (أو جاه)ياخود كەسەكە جاهێكی هەيە لەلايی خەلكی قەدرێكی هەيە ئەلێ لەدەستم دەرئەچێ گەر وابكەم ياخود دەلێ گەر وابلێم پشتم تێ ئەكەن (أو مداراة الاحد) لێرەدا بەمانا شەرعەكيە نيە مدارات بەلكو بريتيە لە موداهەنە واتا كەسەكە دێت و موداهەنە دەكا .

موداهەنە : كەسەكە ئەزانی ئەوە حەقە بەلام لەگەل ئەهلی باطلدا لەگەل باطلەكەياندا دەڕوا ! ئەچێت بۆيان شل دەكا .

(وترى من يعمل به ظاهرا لا باطنا)ئەبينی كە كەسانێك كە بەباظاهيری ئيشی پێ دەكەن بەلام بەباطنی ئيشی پێ ناكەن يانی موونافقە (فإذا سألته عما يعتقد بقلبه فإذا هو لا يعرفه .)كاتێك پرسياری لێ دەكەی لەوەی لەدليدايە نايزانێ .

شێخ (صالح) دەفەرمووی :

(ختم الشيخ رحمه الله هذه الرسالة بمسألة عظيمة مهمة يجب تفهمها وتعقلها لأنه إذافهمها الإنسان فإنه يدرك أخطاء الناس في العقيدة) ئەلێ : شێخ محمدی كوری عبدالوهاب ئەم ريسالەی بەمەسئەلەيەكی زۆر گەورە كۆتايی پێ ھێناوە كەپێويستە ئێمە تێ بگەين ئەگەر ئينسان تێ بگات ئەوكاتە ئەزانێ هەلەی لەكوێدايە لەعەقيدەيدا (وهذه المسألة هي : أن التوحيد يكون بالقول والعمل والاعتقاد ، لابد من هذه الأمور الثلاثة) شێخ ئيشارەت بەمە دەكا كەوا دەبێ تەوحيد و ئيمان دەبێ بەم سێ شتە بێ كە قەول و عەمەل و ئيعتقاد بێ

[1] سورة النساء اية : ١٤٥

ئەبێ ئەم سێیانە کۆببێتەوە لەئیماندا ئەمانە لەرووکنی پێناسەی ئیماندان ، وە ئەگەر ئێمە پێناسەی ئیمان بکەین ئەبێ وەکو خۆیی پێناسەیی بکەین هەرپێناسەیەك بکەین ئەبێ ئەم سێ رووکنەی تێدا بێ .بۆنمونە : ئێستا پێناسەی ئینسان بکەین نالێن بەس بریتیە لەدەست چونکە مەرج نیە تۆ دەستیشت نەبێ هەر ئینسانی ئەبێ بلێن جەسەد و رۆحە ئەوە پێناسەی ئینسانە .

هەرپێناسەیەك ئەبێ وەکو خۆیی بێ نەبوونی هەرشتێك لەو پێناسەیە نەبوونی شتەکەیە.

لەبەر ئەوە ئەبێ ئاگاداربین کاتێك پێناسەی ئیمان دەکرێی ئەبێ بەشتێك پێناسە بکرێی کە هەریەك لەوشتانەی کە ئەم ئیمانەی پێ پێناسە کراوە نەبوونی ئەوشتە راستەوخۆ نەبوونی ئیمان دەرئەخات.

بۆیە کوتمان قەول و عەمەلە کەواتە نەبەبێ قەول دەبێ نەبەبێ عەمەلیش دەبێ معقول نیە بلێ قەول و عەمەلە دواتر عەمەلیشت نەبوو قەینا وەکو مورجیئەکانی ئەم زەمانەی ئێمە کەبەناوی سەلەفیەتەوە خۆیان دەرخستوە بەوعالەمە ! کە گەورەترین دەرگای شەری کردۆتەوە نوێژ مەکە و زەکات مەدە حەج مەکە رۆژوو مەگرە هیچ شتێك مەکە هەرچی واجباتە تەرکی بکەی !

هەتا بەداخەوە من گوێم لەیەکێکیان بووە کە خۆی بەعالمی ئێستا ئەزانی دێت حەدیسێك لەحەدیسەکان شەرح دەکا ئەدیسی ئەبو ذر(رەزای خوای لێ بێ) کەپێغەمبەری خوا ﷺ وتویەتی : ئەگەر زیناش بکا و هەرچی بکا ئەوە هەر ئیماندارە ! ئەو دێت وا شەرحی دەکا ! تەبعەن پێغەمبەر نەیوتوە ﷺ بە ئەبو ذر ئەگەر یەکێك ئەگەر ئیمانی بەخوا هەبێ هەرچی واجبات هەیە تەرکی بکا هەرچی موحەرەمات هەیە هەر هەمووی بکا ئەوە هەر ئیماندارە وای نەوتوە بەلام ئەو واشەرحی دەکا دەی ئەها وتویەتی (وإن زنا وإن سرق)کابرا نوێژ دەکا و رۆژوو دەگری و حەج دەکا هەموو کردەوەیەك دەکا بەلام دەکەوێتە زیناکەوە یاخود دزیەك دەکا ئەوە ئیماندارە بەلام ئەو دێت وا شەرحی دەکا هەرچی شتێکی پێ وتراوە لە ئەعمال تەرکی بکا هەرچیش حەرام هەیە بیکا منیش بەس بەخۆی دەلێم وەرە جەنابت نە نوێژ بکە نەرۆژوو بگرە و نەزەکات بدە و نەحەج بکە هەرچی واجبات و موستەحبات هەیە هیچی مەکە پاشان وەرە هەرچی خراپ و قەبیحەکان هەیە بیکە لەسەرووی هەموویانەوە دزی بکە وقەتل

بکە ئادەی بەس بزانم ئیمانی تۆ لەکوێدایە؟!ئایا پێغەمبەرﷺئاوای بە ئەبو ذر وت ؟! بەهەلە بەم شێوەیە ئاوەها شەرحی ئەم حەدیسە ئەکەن .

إبن القيم : نەقلی دەکا کەوا ئیجماعی صەحابەیە کەوا تاریکی نوێژ کافرە .

(، لابد من هذه الأمور الثلاثة) نابێت دەبێت ئیمان ئەم سێیانەیان لێ کۆببێتەوە بەلام ئاگادار بن ئێمە لەگەل خواریج و معتەزیلە جیاوازیەکەمان ئەوەیە :

خەواریج : تاکەتاکەی هەموو عەمەلەکان چ رووکن بێ و چ واجب بێ و چ موستەحەب بێ هەمووی بەرووکن دا ئەنێن .

ئەهلی سونە وجماعە : لەئیماندا عەمەلەکان ئەوەی رووکن بێ بەرووکنی دائەنێن وە ئەوەی واجب بی بەجواجبی دائەنین وە ئەوەی موستەحب بی بە موستەحەبی دائەنێن.

کەواتە لە ئەعمالدا رووکن هەیە کە نوێژ رووکنی ئیمانە .

(فإذا اجتمعت هذه الأمور الثلاثة صار الإنسان موحدا مؤمنا بالله ورسوله)ئەگەر ئەم سێیانە کۆبوویەوە لە ئینسانێکدا ئەبێ بە موحید و یەکخوا پەرست بروای بەخوا هەیە و بەپێغەمبەری خوا ﷺ هەیە (وإذا اختل واحد منها لم يكن مؤمنا ولا موحدا)یەك لەم سێیانە نەبوو ئەوا ئەو کەسە نەبرواداره و نەیەکخوا پەرستە .

(وهم في هذا أصناف) خەلکی لەمەشدا چەند بەشێکن :

١-بەشی یەکەم (الصنف الأول من يعتقد التوحيد بقلبه)کەسەکە ئیعتقادی هەیە بەیەکخوا پەرستی (ويعرف أنه لا إله إلا الله)وە ئەزانی هیچ پەرستراوێك نیە تەنها الله تعالى نەبی (وأن عبادة ما سواه باطلة)وە ئەشزانێ پەرستنی غەیری خوا باطله (ولكنه لا يعمل به بجوارحه ، ولا يقر به بلسانه ؛ لطمع دنيوي) بەس ئەم کەسە نایەت کار بەم تەوحیدە بکا(جا ئاگاداربە ئەلێ لايعل بە بجوارحه بۆیە کەسێك نێت بلێت مەبەستی شێخ محمدی کوری عبدالواهب عەمەلەی قەلبیە نەك عەمەلی جواریح لیرە شیخ دەست نیشانی کردو روونی کردەوە) قەولی زمانیشی نیە بەهۆی تەمەعی دونیایەوە (فهذا كافر ، مثل فرعون)وەکو فیرعون کافرە (فإن فرعون كان معترفا بالتوحيد في قلبه وأن ما جاء به موسى هو الحق) ئەیزانی ئەمە حەقە ئەم تەوحیدەی هەبوو لەدلی خۆیدا وە ئەی زانی ئەوەی کە موسا پێی هاتوە

حەقیشە (ولكنە ترك العمل بە وتظاهر بخلافە وجحدە تكبرا وعنادا) لەبەر تەكبوری و عینادی ئەمەی تەرك كرد هەروەكو خوای گەورە دەفەرموویی : (وَجَحَدُواْ بِهَا وَٱسۡتَيۡقَنَتۡهَآ أَنفُسُهُمۡ ظُلۡمٗا وَعُلُوّٗاۚ فَٱنظُرۡ كَيۡفَ كَانَ عَٰقِبَةُ ٱلۡمُفۡسِدِينَ)[1] ئینكاری ئەو حەقەیان كرد تەبعەن (وَجَحَدُواْ بِهَا)بۆ موعجیزەكانی پێغەمبەر موسا دەگەرێتەوە نۆ موعجیزەكەی كە خوای تعالی باسی دەكا لەسورەتی النمل وە لەسورەتی الأسراء (فِي تِسۡعِ ءَايَٰتٍ إِلَىٰ فِرۡعَوۡنَ وَقَوۡمِهِۦٓۚ)[2] یاخود(وَلَقَدۡ ءَاتَيۡنَا مُوسَىٰ تِسۡعَ ءَايَٰتِۭ بَيِّنَٰتٖۖ)[3] كەبریتی بوو لە دەستی كە ئەیكرد بەناو باخەلیدا و رۆشەن ئەبوویەوە وە لە عەساكەی دەستی وە بریتی بوو لەوسالا نەهامەتیانەی كەوا فەقیری دروست دەبوو وە بەروبووم كەم دەبوو وە تۆفانەكە وە زۆربوونی كولە ئەمانە دەلیلبوون كە موسا پێغەمبەری خوایە (علیە السلام) ئەوان ئەیانزانی لە خواوەیە ئەم شتانە ئەوە بەساحیر ناكری ئەم شتانە ئەیانزانی موعجیزەیە كەچی دواتر ئینكاریان ئەكرد و ئەیانوت نەخێر تۆ پێغەمبەر نیت لەناخیشیان ئەیانزانی كەوا ئەم شتانە بەساحیر ناكرێی ئەمە إلا بەیەكێك دەكرێی كەوا خوای تعالی ئەمەی پێ دابێ كە پێغەمبەرە (وَجَحَدُواْ بِهَا وَٱسۡتَيۡقَنَتۡهَآ أَنفُسُهُمۡ ظُلۡمٗا وَعُلُوّٗاۚ)لەنەفسی خۆیان یەقینیان بەمە هەبوو كەواتە ئەمان حەقیان ناسیوە لەبەر زولم كردن تەركیان كرد تەكبوریان ئەكرد (فَٱنظُرۡ كَيۡفَ كَانَ عَٰقِبَةُ ٱلۡمُفۡسِدِينَ)[4]دەبینە بزانە لەدوای ئەمە موفسید چی بەسەر دێت جا هەركەسێك وا بێ ئەمە عاقیبەتەكەی دەبێ فیرعەونەكانمان زۆر بینی كە رۆیشت وە زۆریش دەروا بەلام بەداخەوە زۆربەی زۆریان معتەبیرنین بەوەی كەوا رۆیشتوو نابێت بەدەرس بۆیان .

(وقال موسى علیە السلام لفرعون)موسا بە فیرعەونی وت (قَالَ لَقَدۡ عَلِمۡتَ مَآ أَنزَلَ هَٰٓؤُلَآءِ إِلَّا رَبُّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ بَصَآئِرَ)[5] فیرعون تۆ چاك ئەزانی ئەم ئایەت و موعیزانە هی خوای تعالی یە ئەوە هی من نیە من ئەوەم پێ ناكرێی وەكو ئینسان ئەگەر خوا پێم نەبەخشێت (لقد علمت أي عرفت بقلبك ما أنزل هذه الآيات التي جئتك بها إلا رب السماوات والأرض بصائر

[1] :سورة النمل اية : ١٤
[2] :سورة النمل اية : ١٢
[3] :سورة الإسراء اية :١٠١
[4] :سورة النمل اية : ١٤
[5] :سورة الإسراء اية :١٠٢

للناس) چاو ڕۆشنی بۆ خەلکی بۆ ئەوەی بزانن دەلالەت بکا بۆ ئەوەی ئەبێ تەونها خوای تعالی بپەرسترێی ئەبێ ئەوانەی کەوا خاوەنی بینایین ئەمە بکەن بەلگە لەسەر ئەوەی کە تەنها خوای تعالی شایەنی پەرستنە ئەو خوایەی کەوا ئێمەی دروست کردوە ئەبێ ئەو بپەرستین ئەبێ بەقسەی ئەو بکەین.

(فهذا دليل على أن فرعون كان مستيقنا بقلبه صدق ما جاء به موسى عليه السلام) دەلیلە لەسەر ئەوەی کە فیرعون بەیەقین چاك دەیزانی کە پێغەمبەر ڕاست دەکا (وإنما جحد ذلك وتظاهر بجحده كحال كفار قريش) قوریشەکانیش وەکو فیرعونیان کرد (قال الله فيهم: قَدۡ نَعۡلَمُ إِنَّهُۥ لَيَحۡزُنُكَ ٱلَّذِي يَقُولُونَۖ فَإِنَّهُمۡ لَا يُكَذِّبُونَكَ وَلَٰكِنَّ ٱلظَّٰلِمِينَ بِـَٔايَٰتِ ٱللَّهِ يَجۡحَدُونَ)[1] خوای تعالی دەفەرموویی ئێمە ئەزانین ئەی محمد ﷺ ئەوەی ئەوان بەتۆ دەلێن کە دەلێن درۆ دەکەی یان شێتە یاخود ساحیرە و بەدرۆت ئەخەنەوە ئەو بەدرۆخستنەوەی ئەوان بۆتۆ ئێمە ئەزانین ئەوە تۆ غەمبار دەکا (فَإِنَّهُمۡ لَا يُكَذِّبُونَكَ) خوای تعالی تەئەکید بۆ پێغەمبەر دەکاتەوە ﷺ دەفەرمووی : والله لەناخی خۆیاندا وانیە (وَلَٰكِنَّ ٱلظَّٰلِمِينَ بِـَٔايَٰتِ ٱللَّهِ يَجۡحَدُونَ) بەلام ستەمکاران و کافران و موشریکان بەئایەتەکانی خوای تعالی ئینکاری ئەکەن لەدلیاندا ئەزانن کەوا حەقە .

واتا ئێستاکە پێویست دەکا بڕۆین و بەخەلکی بلێن بەتایبەتی سەرکردەکان وەرن ئەوە حەقە چاك ئەزانن هەموویان چاك ئەزانن لەبەر ئەوە تەرکیان کردوە إعزار هەیە ئەلێ سەرۆکاتیەکەم ئەڕوا حدودەکەم دەڕوا پارەکەم دەڕوا وناوبانگم دەڕوا و لەبەر تەماعی دوونیایی ، ئەی مامۆستایی ئاینی بۆ تۆ نایلێت ؟! دواتر دەرم دەکەن ئاخر لەمزگەوت ئەی بۆ پێغەمبەریان ﷺ لە کەعبە دەرنەکرد ! گەر حالەکە ئەوهابووبایە ئەبوایە لەپێش هەموویان ئەو بیوتایە کەوا مادەم دەرم دەکەن قەینا هیچ نالێم با دەرم نەکەن لەگەلیاندا موداهەنە دەکەم کێشە نیە یەکێك لەگەورەترین موصیبەت ئەمڕۆ موصیبەتی مامۆستای ئاینیە کەتۆ لەناو مزگەوتەکەدا نەتوانی (لا اله الا الله) بەئەهلی مزگەوتەکەت بلێ ئیعتراف بەوە بکەی بلێ وەرن ئەمە ئیمانە ئەمە حەقە ئەوەی وانەبیت بەم شێوەیە ! هەتا ئەمریت و هەرکەسێك بەدواتەوە بێ ئیعتقادی هەبی بەمردوان و بەزیندووان ئیعتقادی بەخوای تعالی

[1] :سورة الأنعام اية : ٣٣

نەبێ بەوەی کەوا پەرستراوی راستەقینەیە بەتەنها تۆ کەسێکت بەدواوە بێ ئیعتقادی بەدیموکراسیەت و وجودیەت و ئەریکا و ئەوروپا هەبێ وابزانی رزگارکەری ئێمە ئەوروپا بێ ئەمە کەی تەوحیدە تۆ بلاوت کردۆتەوە ! یاخود یەکێك لەدواتەوە نوێژ بکا هەتا مردن هەر بلێ یارسول الله یا عبدالقادر یاهاوار ،، ئەمەی کەی تەوحیدە تۆ بلاوت کردۆتەوە .ئەلێ ئەگەر من لابەن کەسێکی خراتر دێنن من لەوێیم باشترێکە ئەوە یەکێکە لەگەورەترین عوزرەکانیان لەمرۆدا ئێ باشە تۆ جیاوازیت چیە لەگەل ئەودا !ئەویش نایکا تۆش نەت کرد هەردوولاتان کارتان بە تەوحید نەکرد جیاوازیتان نیە کەواتە زانین بەس نیە ئەبێ کردەوەشی لەگەلدا بێ (دلت الآية على أن كفار قريش يصدقون بالرسول بقلوبهم) کەواتە کافرینی قوریش باش ئەیانزانی کەوا پێغەمبەر راست دەکا ﷺ لەدلیاندا (ولكن يجحدون ذلك بظواهرهم وألسنتهم)بەلام بەزمان و بەکردەوەکانیان ئینکاریان ئەکرد .

(وكما قال الله سبحانه وتعالى في اليهود) هەروەکو لە حەقی یەهودا ئەلێت (ٱلَّذِينَ ءَاتَيْنَٰهُمُ ٱلْكِتَٰبَ يَعْرِفُونَهُۥ كَمَا يَعْرِفُونَ أَبْنَآءَهُمْ)[1] ئەوانەی کە ئێمە کیتابمان پێدان پێغەمبەریان چاك ئەناسی کەوا کە پێغەمبەری خوایە ﷺ ئەیانزانی کە ئەوە کە لەتەوارات و ئینجلدا باسکراوە هەموو سیفەتەکانی تیدابوو بەلام ئیمانیان پێ نەدەهێنا بابەتەکە ئەوە نەبوو کە نەیاندەزانی بەلکو دەیانزانی (يعرفون هذا بقلوبهم ويتظاهرون بالكتمان والجحود مع تيقنهم في قلوبهم بأن محمدا رسول الله، وأنه جاء بالحق من عند الله عزوجل ولكن منعهم الكبر والحسد من اتباعه)ئەوەی مەنعی ئەوانی کرد کەوا شوێنی بکەون کیبر و حەسەد حەزیان ئەکرد لە بنی ئیسحاق بێ لە بنی يعقوب بێ نەك لەبنی إسماعيل بێ (واعتقادهم بقلوبهم لا ينفعهم فهم كفار مخلدون في النار.) ئیعتقادی ئەوان بەدلیان کەبروایان هەیە بەحەقیقەتی شتەکانی ئیمان هیچ سودێکیان پێ ناگەیەنی ئەوان کافرن بەهەتا هەتایی لەئاگری جەهەنەمن .

(وكثير من عباد القبور اليوم على هذا)ئەلێت گۆر پەرستەکانی ئێمەش ئاوان ئەمرۆ (يقولون : نعرف أن الذي تقولون هو التوحيد)ئێمە ئەزانین تەنها خوایە بەلێ راستە (ولكن ما نقدر أن نخالف أهل بلدنا لأن أهل بلدنا عندهم أضرحة واستغاثة بالأموات)ئێمە ناتوانین ئەمە

[1] :سورة البقرة اية : ١٤٦

مخالەفەی گۆڕپەرستی و یاسا پەرستی بکەین ئەوانەی لەگەل ئەوانەدا ئەڕۆن شتێکیان پیّ بلێن بلێن ئەوە هەلەیە و ئەوە شیرکە چونکە زۆربەی ئەهلی ولاتی ئێمە گۆریان هەیە یاخود ئێستا یاسا و پەیرەوەیان هەیە وە هانا بۆ مردوان ئەبەن (ولانقدر أن نخالفهم ؛ لأجل أن نعيش معهم)ئێمە ناتوانین مخالەفەیان بکەین بۆ ئەوەی بتوانین لەگەلیاندا بژین ئەمرۆ چ لەلایەنی سەرکردەکانی عالمەوە بیّ چ لەلایەنی خەلکیشەوە بیّ گۆر دەپەرسترێی و کراوەتە رەمز بەچاوی خۆمان ئەوشتانە ئەبنین . !

پێغەمبەر ﷺ بۆخۆی رازی نەبوو بەهیچ شێوازێك داوای دەکرد لە خوای تعالی کەوا گۆرەکەی نەکرێی بەشوێنی پەرستن . کە ئێستا خۆتان ئەبنین کەوا خەلکی ئەچیتە ئەوێی ئەلیّ یارسول الله هاوار والعياذبالله ئینجا هی ئەو دروست نەبیّ هی غەیری ئەو چۆن دروستە !

ئەبیّ قەبری فلان کەس هەموو سالێك ئەبێت بچیتە سەری ئەگەر نەچین موچەکەمان دەبرێت بۆیە ناتوانین نەچین (ولا نقدر على مجابهة الناس فهم يوافقون الكفاروالمشركين على عقائدهم) کەواتە ئەوان موافەقەی ئەو کافرو موشریکانە دەکەن لەسەر عقیدەکەیان ئەوانیش وەکو ئەوان وان بابشزانی ئەوە کوفرە ، چەندین مامۆستای ئاینی هەیە ئەزانی کەوا ئەو گۆر پەرستیە حەق نیە کەچی ئەچیت و عوزر ئەهێنێتەوە عوزرەکەشی قبول نیە .

(إما أن يفعلوا مثل فعلهم وهم يعتقدون بطلان ذلك ، وإما أن لا ينكروا عليهم ولا يبينوا الحق) وەکو ئەوان ئەکەن و ئەشزانن کەوا ئەوشتەی ئەوان ئەی کەن باطلە بەلام لەگەلیان دەرۆن یاخود ئینکاری ناکەن لەسەریان (ولا يبينوا الحق بل ربما يدافعون عنهم) وەجارای واش هەیە دیفاعیشیان لیّ ئەکەن (وهذا هو واقعهم الآن)ئەمرۆ واقیعەکە وایە کەواتە شێخ ئەوانەی هەموو خستە بازنەی گۆر پەرستەکانەوە .

(ويقولون :لمن دعاهم إلى الحق) بەوکەسانە ئەلێن کەداوایان ئەکا بۆ حەق (:هذا الرجل خارجي) ئەوە کەسێکی خواریجە ، ئەمە یەکێکە لەبابەتە گەورەکانی ئەمرۆ بەداخەوە زۆریش بەداخەوە کە پیّ ئەلیّ یەکخوا بپەرستە ئەو حاکمانەی کەوا بەدینی خوا حوکم ناکەن ئەو خەلکەی کەوا بەتەوحیدی خالص حوکم ناکا کاتێك ئەلیّ ئەمە شیرك و کوفرە ،پێت ئەلیّ ئەو تۆ خاریجی و ئەوکەسە خاریجیە نسبتە بۆلای خەواریج !

خواريج كێن ؟

ئەوكەسانەن كەوا بەتاوان و معصيەت خەلك كافر دەكەن نەك بە كوفر.

ئەگەر بەكوفر كەسێكت كافر كرد تۆ خاريجی نيت تۆ ئەهلی حەقيت و ئەهلی سونە و جماعەيت .

جياوازی لەنێوان (خواريج و ئەهلی سونە و جماعە)

*ئەهلی سونە وجماعە : سەيری هەلوەشێنەرەوەی سێيەم بكە لە هەلوەشێنەرەوەكانی ئيسلام (من لم يكفر المشركين أو شك في كفرهم أو صحح مذهبهم : كفَرَ إجْماعاً) تۆ بەعەكسەوە كافر دەبی ئەهلی سونە و جماعەت دەر ئەچی ئەگەر وانەكەی ئەو دەلێ تۆ خاريجيت .

جا دەبێ ئەمرۆ لەزۆربەی دانيشتنەكاندا بۆ خەلكی رۆشەن بكرێتەوە خەورايج و ئەهلی سونە و مرجيئە كێن . !ئەمرۆ زۆربەی ئەهلی وسونە بە خاريجی ناو ئەبرێت تەكفيری و خاريجی . ! ئەهلی سونە و جماعە تەكفيری نين ! ئەوەتا لە هەلوەشێنەرەوەی سێيەمدايە دە بيسرنەوە بلێن ئەوە هەلەی كردوە ئەگەر بە شديدی دا ئەنين بەلگە بهێنەوە كەوا هەلەيە بەلام شديد بووە لەسەر حەق وە كافری كردوە بەحەق .

بەلێ دەبێ شدەی لەسەر كوفر و شيرك بكا خۆ وەكو تۆ نيە موداهەنە بكا شلی بكەيتەوە ئەگەر ئيبليس خوای تعالی نەيوتايە كافر بەويشت نەدەوت كافر چونكە دەلێت (إِنِّيٓ أَخَافُ ٱللَّهَ رَبَّ ٱلۡعَٰلَمِينَ)[1] ئەلێ ماشاء الله موسلمانێكی بەهێزە ! لەخوا ئەترسێ .

پێی دەلێن (وهذا الرجل جاء بمذهب خامس)ئەوە مەزهەبی پێنجەمی هێناوە (وهم يعتقدون أن ما جاء به هو ما جاء به الرسول ﷺ وهو مقتضى الكتاب والسنة)چاكيش ئەزانن ئەوەی ئەو هێناويەتی لەكيتاب و سونە دەری هێناوە .

ئەگێرنەوە لەشوێنێك كەسێك هەر قسەی بە محمدی كوری عبدالوهاب وتوە هەر كيتابێكی بينبايی نوسرابا محمدی كوری عبدالوهاب ئەيوت فرێی بدەن ! دواتر چوون ناوەكەيان لەسەر كيتابەكە لادا بەس كيتابی تەوحيديان بۆ بردوە كە خوێندوويەتەوە لەو سەرتائەوسەر

[1] :سورة المائدة اية : ٢٨

وتویەتی جا خۆ ئەوە هەمووی قورئان و حەدیسە لەسەر سەرم وتیان پێ ئائەمەیە کە محمدی کوری عبدالوهاب نوسیویەتی .

کەواتە یعتقدون زۆریان هەیە ئەزانن کەوا ئەمە حەقە کەیە بەلام سەیردەکەی هەرناوی ئەم پیاوە هات تەواو ئەمە خاریجیە !

(وإنما حملهم الحسد أو الكبر أو الطمع في أمور الدنيا)چی وای لێکردن کەوا ئەم حەقە بلاو نەکەنەوە یاخود ئینکاری بکەن ؟ هەمووی حەسەد و کیبر و تەمەع و ئموری دونیایە وە هۆکاریش زۆرن باش بزانن .

وە یەکێك لە هۆکارەکان جەهلە یاخود شوێن کەوتنی هەوای خۆیەتی ئارەزووی خۆیی یاخود شوێنکەوتنی کوێرانەی علماء یان وە لەلای خۆی دژایەتی تەقلید ئەکا کەچی خۆیی کەوتۆتە گەورەترین تەقلیدەوە فلان عالم وای وت تەواو ! ئەمە خەتی سورە چۆن ئەبێ ئێمە بیشکێنین .

(لأنهم يظنون أنهم إذا وافقوا على هذا الحق وقبلوه سيخسرون رئاستهم ، ويخسرون أموالهم ، ويخسرون جاههم عند الناس.)ئەگەر موافەقەی ئەم حەقە بکەن زۆرشت لەدەست ئەدەن ! خەلکیان لێ دوورئەکەوێتەوە پارەی دونیایان لێ دوور ئەکەوێتەوە سەرکردایەتیان لێ دوور ئەکەوێتەوە خەسارەتی ئەمانەیان لێ دەکەوێت ! لەبەر ئەوە ئینسانی مخلیص و موحید وانیە ئینسانی مخلیص و موحید لەقورئاندا سەیریان بکە زۆربەی زۆریان لێدراو دەرکراو دەربەدەرکراو بەردە باران کراوبوون گوێیان نەداوەتە دونیا پێغەمبەران وانەبوون !.؟ صالحین وانەبوون؟! لەتاریخی قورئاندا سەیربکە لەباسی موشرکین و باسی موحیدین بزانە موشرکین دائیمەن لەئەهلی سونەیان داوە لەئەهلی حەق و تەوحیدیان داوە ئەوانیش کەوا موحیدن گوێیان نەداونەتێ و خوای تعالی بەنمونە هێناویەتیەوە سوتێنراو دەرکراون وە لێدراون .

٢-بەشی دووەم (والصنف الثاني من وافق في الظاهر) لەظاهیردا موافەقەی دەکا (ونطق بالتوحيد) ئەلێت (لا اله الا لله و محمد رسول الله)(وقال هذا هو الصحيح وهذا هو الحق) وەدەلێت ئەوە حەقە (وصلى وصام وصار مع المسلمين لكن في قلبه لا يعتقد هذا) وەکو

وتمان مونافقینی زەمانی پێغەمبەر ئاوابوون ﷺ لەترسا وابوون نەیان دەوێرا وانەبن (ویعتقد أن هذا خرافات ، وأنه تقاليد بالية ، فهو لم يعمل به ولم يتكلم به إيمانا ، وإنما عمل به وتكلم بهنفاقا ، كحالة المنافقين الذين هم في الدرك الأسفل من النار) وێنەی مونافقەكانی زەمانی پێغەمبەرن ﷺ (لأنهم يقولون بألسنتهم ما ليس في قلوبهم)بەزمان شتێك ئەلێن ئەوەی كەلەدلیاندایە ئەوە نیە.

خوای تعالی دەفەرمووی (إِذَا جَآءَكَ ٱلۡمُنَٰفِقُونَ قَالُواْ نَشۡهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ ٱللَّهِۗ وَٱللَّهُ يَعۡلَمُ إِنَّكَ لَرَسُولُهُۥ وَٱللَّهُ يَشۡهَدُ إِنَّ ٱلۡمُنَٰفِقِينَ لَكَٰذِبُونَ ١ ٱتَّخَذُوٓاْ أَيۡمَٰنَهُمۡ جُنَّةً)[١].

(إِذَا جَآءَكَ ٱلۡمُنَٰفِقُونَ قَالُواْ نَشۡهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ ٱللَّهِۗ)ئەگەر مونافیقەكان هاتن بۆلات ئەی محمدی ئەوانە شایەتی ئەدەن لای تۆ ئەلێن شایەتی ئەدەین كەوا تۆ رسولی خوای ! ئەمە لە رووكەشدا بەلام لەدلدا وانین لەدلیاندا رقیان لەپێغەمبەرە ﷺ رقیان لەخوایە بۆیە خوای تعالی دەفەرموی (وَٱللَّهُ يَعۡلَمُ إِنَّكَ لَرَسُولُهُۥ)خوای تعالی ئەزانی كەوا تۆ پێغەمبەری ئەویی (وَٱللَّهُ يَشۡهَدُ إِنَّ ٱلۡمُنَٰفِقِينَ لَكَٰذِبُونَ)خوای تعالی شایەتی ئەدا كەوا ئەوانە درۆ ئەكەن وە شایەتی دانەكەی خوای تعالی لەسەر ئەمانە لەسەر ئەوەیە كەوا مونافیقەكان درۆ ئەكەن لەوەی شایەتی ئەدەن و بەراستی وانالێن بەدلیان نیە بەس تەنها بەزمان ئەیلێن ٱتَّخَذُوٓاْ أَيۡمَٰنَهُمۡ جُنَّةً)[٢] ئەو سوێندەی كەوا دەیخۆن ئەلێن والله ئێمە موسلمانین ئەم سوێندەیان بۆ ئەوە بەكاردێنن بۆ خۆپاراستنە تاوەكو تۆ لێیان نەدەی یاخود ئێستا بۆ خۆ پاراستن بۆ زۆر شتی تر وەكو وتم ئێستا هەیبەتی موسلمان نەماوە مونافق بێت لەترسان موسلمان بێت هەیبەتەكەی ئەوەندە نیە لێ بترسێ ئەگەر وانەبم دەمكوژێی كەسەكان بە ئاشكرا كوفر دەكەن بەكەیفی خۆیی وتیشمان هەیە لەبەر خەلك دەلێت با بەچاویكیتر سەیرم نەكەن با خۆم ئاشكرا نەكەم بەدرۆ خۆی بەموسلمان دائەنێ لەدلیشدا كافرە بەس وەكو وتمان زۆربەیان ئەمرۆ ئەو نیفاقەیان بۆ هەلخەلەتاندنی موسلمانانە بۆئەوەیە كەوا خەلكی بروایان پێ بكەن كەوا ئەوانیش برواداربن ئەلێن خۆشمان ناگۆرینەوە بەهیچ موسلمانێك كەچی درۆش دەكەن گەر موسلمانی كوا كردەوەت كوا تەوحیدت !

[١] :سورة المنافقون اية :١-٢
[٢] :سورة المنافقون اية :١-٢

كەواتە ئەوانيش لەولايەنەوە كە دەيانەوێى ئەو ئيمانەى كەوا ئاشكراى ئەكەن بە حيسابى خۆيان هەندێك شت بەزمان ئاشكرا ئەكەن خۆيان پىٛ بپارێزن لەوەى كە خەلكى بەچاوێكيتر سەيرى نەكەن چونكە گەر ئيعلانى كوفر بكا زەرەر دەكا لەلاى خەلكى لەبەر ئەوە دەلێن ئێمە موسلمانين كە موسلمانيت كەوا تەوحيدت ؟!

(فالناس مع التوحيد ثلاثة أقسام:)ئينسانەكان لەگەل تەوحيدا سىٛ كۆمەلن :

١-كۆمەلەى يەكەم : (القسم الأول : من يعرفه ويؤمن به باطنا ويجحده ظاهرا وينكره.) ئيمانى هەيە بەم تەوحيدە لەدليدا بەلام لە ظاهيردا ئينكارى دەكا .

٢-كۆمەلەى دووەم : (القسم الثاني : من يتكلم به ويعمل به ظاهرا وينكره ويكفر به باطنا، وهم المنافقون)لە ظاهيردا ئيمان ئاشكرا ئەكا بۆ خەلكى بەلام لەناخيدا ئيمانى پىٛ نيە ئەمەش مونافيقەكانن .

٣-كۆمەلەى سىٛ يەم : (القسم الثالث : من يعتقده باطنا ويعمل به ظاهرا وباطنا)هەيە لەناخيدا ئيمانى پىٛ هەيە لەدليدا وە كاريشى پىٛ دەكا لەظاهير و لەباطندا .

(والقسمان الأولان كافران خاسران والقسم الثالث مؤمن مفلح.) كەواتە كۆمەلەى يەكەم و دووەم كافرن وە كۆمەلەى سىٛ يەم ئيماندارو سەرفرازە .

ئەوەى كەوا كار بە تەوحيد دەكا لەداخيلى و رووكەشدا ئەو ئيماندار و سەرفرازە .

شێخ محمدى كورى عبدالوهاب دەفەرمووى :

(ولكن عليك بفهم آيتين من كتاب الله) پێويستە لەسەرمان كەوا دوو ئايەت لەقورئان ئێمە لىٛ تىٛ بگەين ئايەت زۆرە لەقورئاندا وە قورئان هەمووى باسى يەكخوا پەرستى و تەوحيدە هەرچ ئايەتێك ئەهێنى دەلالەتە لەسەر تەوحيد و يەكخوا پەرستى دەلەلات لە لا اله الا الله ئەكا وە دەلالەت لەوە دەكا كەوا دەبىٛ تەنها خوا بپەرسترێى وە ئێمە بىٛ بڕواين بەرامبەر بە هەموو شتێك تەنها الله نەبىٛ .

*یەکەم ئایەت : (أولاهما ما تقدم من قوله: لَا تَعۡتَذِرُواْ قَدۡ كَفَرۡتُم بَعۡدَ إِيمَٰنِكُمۡۚ)[1] واتا ئێوە عوزر مەهێنەوە ئێوە کافربوون لەدوای ئەوەی کەوا ئیمانتان هەبوو ئێستا کافربوون بەهۆی ئەو کوفرەی کەوا کردتان .

ئەمەباسی (فإذا تحققت أن بعض الصحابة الذين غزوا الروم مع رسول الله ﷺ كفروا بسبب كلمة قالوها على وجه اللعب والمزح ، تبين لك أن الذي يتكلم بالكفر أو يعمل به خوفا من نقص مال أو جاه أو مداراة لأحد ، أعظم ممن تكلم بكلمة يمزح بها .)ئەگەر تۆ بۆت روون بوویەوە کەوا هەندێك لە صەحابەکان کەوا لەگەل پێغەمبەردا ﷺ کاتێك کەوا کە چوون بۆ غەزووی رۆم غەزوەی تەبوك لەکاتی گەورانەوەیاندا کەهاتنەوە لەرێگادا هەندێك گالتە و گەمیان کرد کۆمەلێکیان . وتەکانیان ئەوە بوو کەوا وتیان : گەوایە پێغەمبەر و صەحابەکان ﷺ ئەمانە سك برسین و درۆزنن وە ترسنۆکن ئەمەیان لە گالتە و گەمە وت لەنێوانی خۆیاندا ئابەم کەلیمەیە کافربوون (كفروا بسبب كلمة قالوها على وجه اللعب والمزح)بەگالتە و گەمە ئەمیان وت هەتا ئەیانوت ئێمە باوەرمان وانیە .

بۆت رۆشن دەبێتەوە (تبين لك أن الذي يتكلم بالكفر) ئەی ئەو کەسەی ئەزانی کەوا ئەمە کوفرە ئەیکات (أو يعمل به خوفا من نقص مال)کوفر ئەکا لەترسی ئەوەی کەوا مالی کەم نەبێ یاخود قەدری لەلای خەلکی نەشکێی یاخود موداهەنەی خەلکی دەکا (أعظم ممن تكلم بكلمة يمزح بها)حالی ئەم خراترە لەحالی ئەمانەی پێشوو کە ئەوان بە تەحقیق کافربوون (لَا تَعۡتَذِرُواْ قَدۡ كَفَرۡتُم بَعۡدَ إِيمَٰنِكُمۡۚ)[2]) عوزر مەهێنەوە بەهیچ شێوازێك دیفاع لەخۆتان مەکەن ئێوە کافربوون بەم کەلیمەیە .

خالێکی زۆر گرینگ هەیە لێرەدا باسی ئەکەین ئەویش بابەتی کوفری ظاهیرە(ئاشکرا)یە.

کوفری ظاهیر لەهەرکەسێك هاتە جێ ئەوە ئەوکەسەی پێ کافر دەبێ هەتاوەکو جەهل بەم کوفرەشی ناخوا عوزری جەهلیشی بۆ نیە کەسێك کە تەوحیدی نەبوو کەسێك کە کوفری کرد ئەوە کافرە .

[1] :سورة التوبة اية : ٦٦
[2] :سورة التوبة اية : ٦٦

بەداخەوە ئەمرۆ كەسانێك هەن ئەگەر كەسێك جوێن بە خوا و بە پێغەمبەر بدا ﷺ ئەلێن ئەبێ بزانی كەوا ئەمە ئیعتقادی بەدل هەیە یاخود نا واتا دەبێ ئێمە بچین لەو خەلكە بپرسین بزانین كەتۆ جوێن بەخوا وبەپێغەمبەری خوا ﷺ ئەدەی لەدلدا ئەزانی ئەمە حەرامە یاخود حەرام نیە !؟ ئەگەر وتت حەرام نیە ئینجا پێ كافر دەبی !! ئەگەر بلێ ئەمە حەرامە بەلام من هەر جوێنی پێ ئەدەم ئەوە كافر نابی! سەیری ئەم بێ عقلایەتیە بكە سەیری ئەم مەزهەبە گومرایە بكە .

من پرسیارێك دەكەم ئەو كەسەی كەدێتە ناو دینەوە بە مەرجەكانی لا اله الا الله دێتە ناو دینەوە ئەبێ بزانی خوا چەند گەورە و بەرێزە وە ئەبێ بزانی لەو زیاتر نابێ بپرسترێی وە پێغەمبەر محمد ﷺ چەند بەرێزە نابێ دەنگی لەئاستیدا بەرز بكرێتەوە چ جای جوێنی پێ بدرێی ! ئەبێ ئەمانە بزانێ ئینجا هاتۆتە ناو ئیمانەوە ئەگەر ئەمانە نەزانی نەهاتۆتە ناو ئیمانەوە !

كەواتە ئەم خەلكە یان نەهاتۆتە ناو ئیمانەوە یاخود كە هاتوە بە هەلوەشێنەرەوەیەكی ئاوا راستەوخۆ كافر دەبێت .

ئەبو جهل كاتێك كە جوێن بەلات و منات و عوزا بدرایە شێت دەبوو ! لەبەر ئەوەی الاه ئەبێ گەورە بكرێی مەبەستمان هەركەسێك شتێك بكا بە خوا بۆخۆی بەگەورەی بكا ! ئێستا بێ عقلی وامان هەیە خۆشەویستەكەی بەخوا و بە پێغەمبەر نا گۆرێتەوە قسەیەكی پێ بوترێی خۆی لەسەر بەكوشت ئەدا هەمووشتێك وایە ئەوكەسەی تۆ بەگەورە رای ئەگریت ئەبێ حورەمەت ورێز و بەگەورەی دابنێ ئێمە كە خوای تعالی بە گەورە را دەگەرین لەدوایدا تۆ بێت جوێنی پێ بدەیت ئەمە واتای چی ! ئەگەر بلێن بابێن ئەمە بەحەلال دابنی و یاخود بەحەلال دانەنێن تاوەكو كافری بكەین ئەمە بێ عەقلی نیە ئەم قسەیە! پەنا ئەگرین بەخوا لەم بێ عەقلیە ! لەم كافربوون و گومرایەتیە .

كەواتە كوفر هەیە ظاهیرە وە كوفر هەیە خەفیە ئەو كوفرەی كەوا ظاهیرە لێ راناوەستین شوبهاتی زۆر هەیە لەسەر وتەكانی شێخ محمدی كوری عبدالوهاب كە زۆربەیان وەلام دراوەنەتەوە هەتاوەكو شوبهات هەیە لەسەر وتەكانی شێخ الاسلام ابن التیمیە كە گەوایە ابن التیمیە معین (دیاری كراو) كافر ناكا ! ئەمەیە یەكێكە لە فیتنەكانی ئەمرۆ كە بەناو

سەلەفیەكانیەكان بلاوی دەكەنەوە یاخود عیبارات دەهێنن لە ابن التیمیە و ابن القیم یان شیخ محمدی كوری عبدالوهاب یان ئەولاد و ئەحفادەكانی كەوا ئەوان موعینیان كافر نەكردوە ! دێن ئەو حەقیقەتە دەپچڕێنن كەوا ئەوان مەبەستیان پیێ لەكافرنەكردنی ئەو حالەتانەیەكە كوفرێكی خفیە و شاراوەیە نەك كوفرە ظاهیرەكان لەبەر ئەوە لەلای شێخ محمدی كوری عبدالوهاب وەلەلای شێخ الاسلام ابن التیمیە یان هەركەسێكیتر لە علماء یان ئەلێن ئەگەر بێتوو كەسەكە شیركێكی ظاهیری كرد بە شیركەكەی كافر دەبێ وەكو بلێ : یارسول الله یاعبدالقادر ، یاخود شوێنی یاسا دەستكردەكان بكەوێی و پەیرەو وبەرنامەی غەیری ئیسلامی قبول بكاو شوێنی بكەوی ئەمە گومانی تێدا نیە ئەمە كەسە موحید نیە .

من موناقشەیەك لەگەل ئەو بەناو سەلەفیانە ئەكەم ئەلێم : ئەگەر كەسێك بلێ یارسول الله ئەمە لەلای خواتعالی موحیدە !؟ ئەگەر وتی :بەلی ، من دەلێم درۆ ئەكەی موحید نیە . ئەگەر وتی : نەخێر ، ئێمەش دەلێن تەواو ئێمەش هەر ئەوەندەمان وتوە كەواتە ئەگەر موحید نەبێ موشریكە ئیتر بۆخۆت گێل دەكەی ! ناوێرم بلێم ئەوە موشریكە ! قەولەكەی شیركە بەس خۆیی موشریك نیە ! ئەم شوبهە گەورەیان هەیە ئەم هەندێك كەس لەم زەمەنەی خۆماندا وتویانە بەلام ئەوە هەندە خۆ پێغەمبەر نیە ﷺ تۆ بلێ خەتی سورە نابێ بیشكێنی بە پێچەوانەوەی چەندەها كەسیتر لە علماء وتویانە نەخێر ئەوە شیركە لەبەر ئەوە دەبێ وریابین .

هەتاوەكو كەلامی شێخ محمدی كوری عبدالوهاب یان هێنا كە گەوایە ئەلێ : ئێمە خەلكی كافر ناكەین دواتر كەلامەكەی دەپچڕێنن ئەلێ ئەمە لە ئموری خەفیدایە هەتاوەكو پیێ نەلێن ، ئەما ئەگەر شتەكە ئاشكرا بوو هیچ دەقەیەك لەسەری راناوەستین كافری دەكەین .

إبن التیمیە دەفەرمووی : هەركەسێك ئەگەر خوای نەپەرست ئەوە موشریكە ئەوە موحید نیە ئەو كەسە .

ئی باشە ئەگەر موحید نەبوو تۆ چۆن دەیخەیتە دائیرەی ئیمانەوە !؟

بەلام ئەوەی پێویستە بزانین ئەم كەسە یان ئەم حالەتەی زانیوە یاخود نەیزانیوە :

*ئەگەر زانی :ئەوە ئەو كەسە لەسەر ئەم كوفرەی موعذب دەبێت .

*ئەگەر نەیزانی بێ :ئەوە ئەمری بۆ خوای تعالی بەلام لەلای ئێمە موشریکە واتا خوای تعالی تاقی دەکاتەوە لەرۆژی قیامەت

*دووەم ئایەت : (والآية الثانية قوله تعالى: مَن كَفَرَ بِٱللَّهِ مِنۢ بَعۡدِ إِيمَٰنِهِۦٓ إِلَّا مَنۡ أُكۡرِهَ وَقَلۡبُهُۥ مُطۡمَئِنُّۢ بِٱلۡإِيمَٰنِ وَلَٰكِن مَّن شَرَحَ بِٱلۡكُفۡرِ صَدۡرٗا فَعَلَيۡهِمۡ غَضَبٞ مِّنَ ٱللَّهِ وَلَهُمۡ عَذَابٌ عَظِيمٞ ١٠٦ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمُ ٱسۡتَحَبُّواْ ٱلۡحَيَوٰةَ ٱلدُّنۡيَا عَلَى ٱلۡأٓخِرَةِ)[1] .

الله تعالی دەفەرمووی (مَن كَفَرَ بِٱللَّهِ مِنۢ بَعۡدِ إِيمَٰنِهِۦٓ إِلَّا مَنۡ أُكۡرِهَ وَقَلۡبُهُۥ مُطۡمَئِنُّۢ بِٱلۡإِيمَٰنِ)هەرکەسێك کافربێ بە خوای تعالی لەدوای ئەوەی کەوا ئیمانداربووە مەگەر کەسێك کە بەزۆرە ملەیی بە ئیکراه کوفری پێکرابێ وە لەدلیشدا ئیمان هەبێ .

ئیکراه :

جۆری هەیە ئیکراهێك ئەگەر بێتوو ببێتە هۆکاری کوشتن وەکو لەسەرت ئەلێ ئەتکوژم ئەگەر وانەلێت لێت ئەدەم و هەموو رۆژێك بیست دارت لێ ئەدەم واتا تەهدیدەکە محقق بێ ، بەلام ئەگەر تەهدیدەکە محقق نەبێ بەس قسەیەك بێ یاخود ترسی خۆت بێ وەکو دەلێ ئەگەر وابکەم لەلای خەلکی رێزم نەمێنی ئەگەر وابکەم زۆربەی ئەم خەلکە پشتم تێ ئەکەن یاخود رەنگە کەسێك تەهدیدی بکا بەلام هیچی لێ نەکا بەس بیترسێنی علماء یان ئەفەرموون ئەمە ناچێتە خانەی ئیکراه و تەهدیدەوە ئەبێ تەهدیدەکە محقق بێ بیگریت و لێبدرێت هەتاوەکو علماء یان باسی سجنیان کردوە ئەلێن سجنەکە تەعزیب و ئازار و نارەحەتیەکانی لەسەربێ ئەما هەر گرتنێکی بەسیطبێ نابێ و ناچێتە ئەو خالەوە ئیمام احمد یەکێك بوو لەوانە سجن کراوە .

لێدان علماء یان ئەیکەن بەدوو بەشەوە :

بەشی یەکەم : ئەلێن ئەگەر کەسەکە پێشەنگ بوو نابێ قبولی بکا نابێت ئەم ئیکراهە قبول بکات و کوفرەکە بکا با لێدان بخوا وبابچێتە زیندانەوە ئەوەتا ئیمامی أحمد وای لێهات لەبەر ئەوە ئیمامی أحمد لەگەل یەحیای کوری معین قبولی ئەوەی کرد کەوا وەکو ئەوان بلێ لۆمە یەحیایی کرد ئیمامی احمد .

[1] :سورة النحل اية : ١٠٦-١٠٧

بەشی دووەم : كە عەوامی خەلكییە تەحەمولی لێدان ناكا باشترین شت بۆئەوان بریتیە لەوەی كەوا لە پێناوی خوادا بروات و قبولی داواكاری ئەوان نەكا بەلام كاتێك قبولی ئەوەشی كرد ئەوەی ئەوان داوای لێدەكەن بەمەرجێك لەدلیدا ئیمانی تەواوەتی هەبێ وە تنازول نەكا لەدلی خۆیدا ئەوكاتە ئەبێتە عوزرێك (إِلَّا مَنْ أُكْرِهَ وَقَلْبُهُۥ مُطْمَئِنٌّۢ بِٱلْإِيمَٰنِ)خۆ ئەگەر لەدلیدا لەوكاتە پێ خۆشبێ ئەوە كافر دەبێ نابێ وابێ لەدلیدا ئەبێ زۆر رقی لەوشتە بێ كە ئەوان پێ دەلێن چونكە كەس ناتوانی لە خوا زیاتر كەوا ئیكراهی دل بكا ئیكراهی قەول ئەكرێی یاخود كردەوە بەلام ئیكراهی دل ناكرێی تەنها خوای تعالی پێ دەكرێی .

شێخ ئەلێ (فلم يعذر الله من هؤلاء إلا من أكره مع كون قلبه مطمئنا بالإيمان)خوای تعالی كەسی مەعزور نەكرد تەنها ئەوانە نەبێت كەوا ئیكراهیان پێدەكرێی لیدان و كوشتن و سجن كردن و تەعزیبدان ئەوانیتر خەلكی تری معزور نەكرد ئەگەر هاتوو تەوحید نەبا بەرێوە بەهەر هۆكارێك بی (وأما غير هذا فقد كفر بعد إيمانه سواء فعله خوفا أو مداراة)غەیری ئەو ئیكراهە ئەو كەسە كافر دەبێ پێ لەترسا وەكو ئەوەی ئەلێ ئەترسم ریش بهێلەمەوە وەكو ئیسلام بم یان ئەگەر ژنەكەم عەبا وپەچەی پێ ئەترسم ئەم ترسە ناخوا ! ئینجا ئەگەر تۆ وانەكەی و من وانەكەم دەبێ هەموومان دەست بەرەلا بكەین تەوحید مەخوێنە و هەركەس لەمالی خۆی ! خوای گەورە وای وتوە یاخود فەرموویەتی (قُمْ فَأَنذِرْ ۝ وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ)[1] بەخۆشەویسترین كەسی خۆیی وتوە كە پێغەمبەرە ﷺ هەلسە دامەنیشە . وە ئەم هەلەسە دامنەشیەش لەكاتێكدا بووە كەوا لەوپەری تەعزیب و ئازاردان و نارەحەتیدا بووە .

(فعله خوفا أو مداراة)ئەمرۆ ئەم ترسە هەیە كەوا ترسێكی وەهمیە خۆ ئەگەر ترسەكەش هەبێ لەحالەتێكدا تۆ ئەگەر بشگیرێت لەسەر ئەم دین و ئیمانە بۆكوێی ئەچێ ! بەداخەوە ئەوەندە تەماعی دونیا خۆشبوە لەژێردانماندا ئەوەندە تەمەن خۆشەویستبوە كەوا تۆ بژیت ئەچیتە فیردەوس نەخێر هەر ئەبێت بمریت ئەو ترسەیە وای لەئێمە كردوە حەقیقەت نەلێن و ئیمان بلاو نەكەینەوە كەسانێكم لێ پەیا ئەبن ئەگەر وابلێن وادەبێ ئەگەر وابكەین وا دەبێ

[1] :سورة المدثر اية : ٢-٣

!؟ ئی وایە کاکە دین وایە بۆخۆیی ! دین ئەبێت بیگەیەنیت والله لەپێناویشدا ئەبێ شەق بخۆیی و بکوژرێیی ، ئی خۆ خوای تعالی باسی کردوە لە قورئاندا .
کەچی ئەوان دەڵێن ئەگەر تۆ وابکەی ئەوکاتە خەڵکانێك تووش دەبن تۆ مەسئول دەبی لێیان کەواتە پێغەمبەری خوا ﷺ مەسئول بووە لەهەموو ئەو صەحابانەی کەوا کوژراون کە لێدراون وئەزیەت دراون و دەربەدەر کراون کەواتە گوناهبار بووە لەسەر ئەمە حالەتانە !!

(أو مداراة أو مشحة بوطنه أو أهله أو عشيرته أو ماله) دیسانەوە باسی موداهەنەی کرد ئەمانە هەمووی عوزرن کەوا کەسەکان دەیهێنەوە و هیچیشی نابێت بە عوزر بۆیی .
(وأما غير هذا فقد كفر بعد إ يمانه سواء فعله خوفا أو مداراة أو مشحة بوطنه أو أهله أو عشيرته أو ماله أو فعله على وجه المزح أو لغير ذلك من الأغراض إلا المكره)خوای تعالی ش لەوەی زیاتری دەرنەکرد بەهەر موناسەبەیەکیتر تۆ ئەم دین و تەوحیدە تەرك بکەی و نەگەیەنیت تۆ لێت قبول ناکرێی لەلایەن خوای تعالی وە .
(والآية تدل على هذا من جهتين) ئایەتەکە لە دوولان دەلالەت لەمانە دەکا :
١-(الأولى من قوله: إِلَّا مَنْ أُكْرِهَ) فلم يستثن الله إلا المكره)[1]إلا ئەو کەسەی کە بەزۆر کوفری پێدەکرێی ئەمە خوای تعالی ئەوی دەرهێناوە (ومعلوم أن الإنسان لا يكره إلا على العمل أو الكلام) ئینسان ئیکراهی لەسەر ناکرێی لەسەر دل بۆیە زانراوە ئیکراه تەنها لەسەر قەول وکردەوە دەکرێی ئەگەر پێت بلێ بەدل وابلێ ئەو نازانێ تۆ وادەڵێت یاخود نا بەلام بە قەول و کردەوە دەزانی ئەگەر وانەلێت لێت ئەدا ئەتکوژی (وأما عقيدة القلب فلا يكره أحد عليها.)هیچ کەسێك لەسەر عقیدەی دل ئیکراهی لەسەر ناکرێی .
٢-(والثانية قوله تعالى: ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمُ ٱسْتَحَبُّواْ ٱلْحَيَوٰةَ ٱلدُّنْيَا عَلَى ٱلْأَخِرَةِ)[2]لەبەر ئەوە کافربوون (فصرح أن هذا الكفر والعذاب لم يكن بسبب الاعتقاد أو الجهل أو البغض للدين أو محبة الكفر ، وإنما سببه أن له في ذلك حظا من حظوظ الدنيا فآثره على الدين)ئەوەکەسە بۆیە کافربوو لەبەر ئەوە بوو کەوا دونیایی هەلبژارد بەسەر ئاخیرەتدا .

[1] :سورة النحل اية : ١٠٦
[2] :سورة النحل اية : ١٠٦-١٠٧

ئەمرۆ زۆر ئەبیستینەوە کاکە من چومەتە ناو حیزبی فلانەوە خۆ باوەریشم پیٚ نیە بەس لەبەر پارەکەیە لەبەر ژیانەکەم ئەوەتا خوای تعالی دەفەرمووی (ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمُ ٱسۡتَحَبُّواْ ٱلۡحَيَوٰةَ ٱلدُّنۡيَا عَلَى ٱلۡأٓخِرَةِ)[1](ٱشۡتَرَوۡاْ بِـَٔايَٰتِ ٱللَّهِ ثَمَنٗا قَلِيلٗا)[2] (والله سبحانه وتعالى أعلم والحمد لله رب العالمين ، وصلى الله على محمد وآله وصحبه أجمعين.)شێخ محمدی کوری عبدالوهاب کۆتایی بەریسالەکەی هێنا .

شێخ(صالح) دەلیٚ :

(نعم إذا عرفت هذه القاعدة وهي معرفة ما يحصل به الإيمان الصحيح فإنه يجب أن تعرف ما يضادها من الأقوال والأفعال) ئەگەرتۆ ئەم قاعیدە گرینگەت زانی کە ئەویش ئەوەیە کەوا ئیمانی صەحیح بەچی دەست دەکەوێت ئەبیٚ بزانیٚ کەوا بەچی ئەم ئیمانە لەدەست ئەچیٚ لە قەول و کردەوە .

(ومن ذلك الكلام الذي يتكلم به الإنسان وه من نواقض الإسلام)ئەم خالە زۆر گرینگە واتا تۆ هەر ئەوەندە نیە بلیٚ بروادارم ئیتر پەیوەندیم نیە بەکوفرەوە ونابێت بزانم بەچی ئەو ئیمانە هەلدەوەشێتەوە ، پێویستە لەسەرت بزانی بەچی ئەوئیمانەت هەلدەوەشێتەوە . هەزار جار ئیماندار بی کە تۆ هەلوەشێنەرەوەیەکت بەسەردا هێنا ئیمانەکەت هەلدوەشێتەوە (لكنه يمزح به فإنه يكفر ، ولو كان ليس جادا في كلامه) جاری واهەیە تۆ قسەیەك دەکەی بەگالتە وگەمە پیٚ کافردەبی ، ئەمرۆ چەند لەم شتانە ئەبیستی لە کۆمەلگای ئێمەدا گالتە بە ریش ئەکا و گالتە بە حیجاب ئەکا گالتە بەنوێژ دەکا گالتە بەزەکات دەکا گالتە بەهەمووشتەکان دەکا لەدیندا خۆشی بەموسلمان ئەزانی بە حیسابی خۆیی هەر بەفشە هەمووشتێکی بردوە بەرێوە ئەوکاتە پێت دەلێن تەواو تۆ کافری و دەرچووی لەدینی ئیسلام ئەبیٚ ئاگاداری خۆت بی (فالدين ليس فيه مزح) دین گالتە و گەمەی تێدا نیە دین ئەبیٚ بەجدی بگیرێی (يَٰيَحۡيَىٰ خُذِ ٱلۡكِتَٰبَ بِقُوَّةٖ)[3].

(والدليل على ذلك قصة هؤلاء النفر الذين خرجوا مع رسول الله ﷺ في غزوة تبوك لغزو الروم لما بلغ الرسول ﷺ أن الروم يجمعون على غزو المسلمين)کاتێك کەوا پێغەمبەری خوا ﷺ پیٚ

[1] :سورة النحل اية : ١٠٦-١٠٧
[2] :سورة التوبة اية : ٩
[3] :سورة مرم اية : ١٢

راگەیشت کەوا رۆمەکان لە مەدینە غەزووبکەن ئەویش خۆیی ئامادە کردو ئەورۆیشت بۆیان (من ئەوەندە ئەلێم رۆم زیاتر بوون یان ئەوانەی لەگەل پێغەمبەری خوا بوون ﷺ!؟ لەپێناوی خوا ئەچیتە دەرەوە لێرەشدا کەمینە و لاوازی نابیتە بەلگە لەسەر ئەوەی کەوا هیچ نەکەین هیچ کاتێك نەبوە پێغەمبەری خوا ﷺ کەم نەبێت بەرامبەر بەکافران . ئەوخالەش گرینگە کەوا پێغەمبەری خوا ﷺ لەمەککەدا ئەمری پێنەکراوە هەتاوەکو خباب وە غەیری ئەوان کاتێك کەوا باسی ئەوە دەکرا بۆ ئێمە هەلنەستین ئەیوت ئەمرمان پێنەکراوە جارێی ! ئەگەر ئەمرم بکرێی کەمیش بیت ئەبێ بڕۆیت (كَم مِّن فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ ٱللَّهِ)[1] یانی پێغەمبەری خوا ﷺ کەلەبەدەردا سەرکەوت بەشەجاعەتی خۆیان بوو ! (وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ وَلَٰكِنَّ ٱللَّهَ رَمَىٰ)[2] بەئیزنی خوا بووە ومەلائیکەی بۆ ناردن وە مەسەلەکە مەلائیکەش نەبوو ئەوە بەشارەتیك بوو بۆیان ئەگینا خوای تعالی کارەکە دەکا با ئێستا سەیربکەین ئەگەر خوا لەپشتمان بێ و حەق بین یەك بین و دوان بین و هەرچەند بین بەرامبەر بە ملیۆنەها ناتوانین بجەنگین ئەگەر خوا لەگەلمان بێ ! ئەوە ئیمانە صەحابە ئەوها شەریان ئەکرد ئەمرۆ ئەوە نەماوە !ترس و خەوف پاشان خۆشەویستی دونیا ترس لەمردن و خۆش ویستنی دونیا وای لەموسلمان کردوە هەرزەلیل بن هەتا ئێمە ئەو دووسیفەتەمان تێدابێ هەر ئەبێ دابنیشین و زەلیل بین .

(فالنبي ﷺ بادر في وقت الحر وشدة القيظ)پێغەمبەری خوا ﷺ لەوپەری گەرمایەتیدا چوو (والصيف ووقت طيب الثمار والمسافة بعيدة من المدينة إلى توبك)تۆ بەس بیخە بەردەمی خۆت ئەم مەسافە دوورە لەم گەرماییە ئەم کەمیەتیە و زۆریەتی ئەوان (وإن ناسا من الذين خرجوا مع الرسول ﷺ جلسوا في مجلس يمزحون) بەمەرجێك ئەوان لەگەل پێغەمبەر دەرچوون ﷺ بۆ جیهادەکە و هاتوونەتەوە موجاهیدیشن ئینجا ئەم کەلیمەیان لەدەم دەرچوە ئینجا خوا کافری کردن ئەصلن ئێستا کابرا جیهاد بەحەرام ئەزانی بەتیرۆرستی ئەزانی هەروتت جیهاد کەلیمەیەکە وەکو شەیطان وایە لای خەلکی کەچی ئەوان وانەبوو لایان چوون بەس بەکەلیمەیەك کافربوون کە لەکاتی هاتنەوەکەیاندا وتیان (قال واحد منهم :

---

[1] :سورة البقرة اية : ٢٤٩
[2] :سورة الأنفال اية : ١٧

ما رأينا مثل قرائنا هؤلاء أرغب بطونا ، ولا أكذب ألسنة ، ولا أجبن عند اللقاء يعنون رسول الله ﷺ وأصحابه)ئەوانە نەوسنن و درۆزنن ئەوانە ترسنۆكن بەم شێوەیە بە پێغەمبەر و صەحابەیان وت ﷺ (وكان في المجلس غلام من الأنصار فأنكر عليهم وقال: كذبت ، ولكنك منافق ، لأخبرن رسول الله ، فلما ذهب هذا الفتى ليخبر الرسول ﷺ وجد الوحي قد سبقه)صەحابەیەك ئاگای لەم بابەتە بوو وتی : والله تۆ مونافقی ئەم قەسەیەت كرد سەیركەن ڕاستەوخۆ وتی تۆ مونافقی ! مونافیقیش ئاشكرایە واتا كافرە ! لەكافریش خراپتر وە معین بوو كەچی ئەمرۆ دەڵێن نابێ تەكفیری معین بكرێی چۆن تەكفیری معین ناكرێی كەسێك كەوا هەڵوەشێنەرەوەی ئیمانی هێنا كەسێك كەوا كوفری كرد و چوە ناو بازنەی كوفرەوە تۆچۆن پێ نالێ كافر ! ئەی هەڵوەشێنەرەوەی سێ یەم نالێت ئەوەی كەوا كافر كافر نەكا خۆی كافر دەبێ .، ئەو ڕاستەوخۆ پێ وت تۆ مونافقی هەروەها دەلیلی تریشمان هەیە ئیمامی عومەر(ڕەزای خوای لێ بێ)بەحاطبی وت: مونافق بەپێغەمبەری وت (دَعْنِي أَضْرِبُ عُنُقَ هذا المنافق،)[١] ئی خۆ ئەوە معین بوو وە دیاریشی كرد ئەمانە لەگەل پێغەمبەریشدان ﷺ ئەمانە لەناو بازنەی ئیمانیشدان لەپێش چاوی خەلكیدا (، فلما ذهب هذا الفتى ليخبر الرسول ﷺ وجد الوحي قد سبقه) كە ئەو دەچی وەحی هاتۆتە خوارەوەی خوای تعالی بەپێغەمبەری وتوە ﷺ كەئەمانە ئەم قسەیان كردوە .

(ونزل على الرسول ﷺ قوله تعالى: وَلَئِن سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ قُلْ أَبِاللَّهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ ﴿٦٥﴾ لَا تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُم بَعْدَ إِيمَانِكُمْ)[٢]

(وَلَئِن سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ)ئەگەر پرسیاریان لێ بكەی بۆچی ئەمەتان وت دەڵێن ئێمە بەگەمە و گاڵتە وامان وت ڕێگە درێژ و مەشەقەت بوو ویستمان بیبرین و چەند كەلیمەیەكی سوبعەت پێ كەنین بكەین . خوای تعالی پێیان دەلێ (قُلْ أَبِاللَّهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ ﴿٦٥﴾ لَا تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُم بَعْدَ إِيمَانِكُمْ)تۆ پێیان بلێ هیچ نەماوە گاڵت و گەمەی لەسەر دابمەرزینن خوا و ئایەتەكانی و پێغەمبەری خوا نەبێ ﷺ ئێوە هیچ

[١] : الكتب » صحيح البخاري» كتاب المغازي» باب غزوة الفتح وما بعث حاطب بن أبي بلتعة إلى أهل مكة يخبرهم بغزو النبي صلى الله عليه وسلم

[٢] :سورة التوبة اية : ٦٥-٦٦

عوزرێك مەهێننەوە ئێوە کافربوون بەو قسەی کەوا کردتان ، ئینجا لەدوای ئەوە دەبیٚ ئەم کەسە تەوبە بکا ئەگەر تەوبە نەکا ئەوە بەردەوامە لەسەر کوفرەکەی و کافرە ئەگەر داوای تەوبەی لێکرا تەوبەی کرد ئەوە گەرایەوە ئەگەرنا ئەبیٚ حەقی خۆیی وەربگرێت لەناو دەولەتی ئیسلام !

(فجاء هؤلاء إلى الرسول ﷺ يعتذرون ويقولون : يا رسول الله ما قصدنا إلا المزح)هاتن وتیان ئێمە لەدل و باوەرمان نەبووە قسەکە ئێمە بەس گەمە و گالتەمان کردوە (حديث الركب نقطع به عنا الطريق ، ولا يزيد الرسول ﷺ على تلاوة الآية ولا يلتفت إليهم)پێغەمبەر ﷺ هیچی نەدەوت هەر دەیوت (لَا تَعۡتَذِرُواْ قَدۡ كَفَرۡتُم بَعۡدَ إِيمَٰنِكُمۡۚ)[1] هەر عوزرێکیان هێنایەوە قبول نەبوو چونکە ئەمە کوفری ظاهیرە نەیوت بزانم لەدلتانەوەیە ! وەکو ئەمرۆ مورجیئەکان وا ئەلێن (فإذا كان هؤلاء كفروا بالله وارتدوا)ئەگەر ئەمانە کافربوون و هەلگەرانەوە لەدین (وقد كانوا مسلمين من قبل بسبب كلمة قالوها على وجه المزح واللعب) پێشتر موسلمان بوون لەگەل پێغەمبەردا و نوێژیان دەکرد جیهادیان ئەکرد کاتێك کەلیمەیەکیان وت بەهۆی ئەم کەلیمەیەوە پیٚ کافر بوون کە بەسوبعت و گالتە و گەمەش وتیان (فكيف بمن يقول كلام الكفر لا من باب المزح وإنما من باب المحافظة على ماله وعلى جاهه وعلى مكانته)ئەگەر کەسێك لەبەر سوبعەتی نەبیٚ بەلکو من ئەو کوفرە ئەکەم من ئەو شیرکە ئەکەم با مالەکەم بپارێزم پیٚ با قەدر و جاهی خۆم بپارێزم (وهذا شر من المازح)ئەمە لەوەیتر خراپترە (لأنه اشترى الحياة الدنيا بالآخرة) لەبەر ئەوی دونیای کری وە ئاخیرەتی کرد بە نرخەکەی چوو گۆرانگاری کرد بەس دونیام بدەنی ئاخیرەتم ناوێی وا دەلیٚ !

(فالحاصل أن الذي يتكلم بكلمة الكفر لا يخلو من خمس حالات:)ئەو کەسەی کەوا کوفر دەکا لە پێنج حالەت دەرناچیٚ :

١–حالەتی یەکەم (الحالة الأولى : أن يكون معتقدا ذلك بقلبه فهذا لا شك في كفره.)کەسەکە بەدل وابلێت ئەوە هیچ گومانی تێدا نیە ئەو کەسە کافرە .

[1] :سورة التوبة اية :٦٦

٢-حاڵەتی دووەم (الحالة الثانية : أن لا يكون معتقدا ذلك بقلبه)لەدڵيدا باوەری بەو كوفرە نيە (ولم يكره على ذلك)ئيكرهيش نەكراوە لەسەری (ولكن فعله من أجل طمع الدنيا) بەس بۆ دونيا ئەويەوی دونياكەی خۆيی بەسەر بەرێت ئەگەر موحيدی راستەقينە بێ دونيايی دەست ناكەوێی لەبەر دەڵێ نا بادونيام لەدەست دەرنەچێ (أو مداراة الناس وموافقتهم)موداهەنەی خەڵك دەكا ياخود موافەقەی خەڵكی دەكا (فهذا كافر بنص الآية) ئەوەش كافرە بە نەصی ئايەتەكە كە دەفەرمووی ((ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمُ ٱسْتَحَبُّوا۟ ٱلْحَيَوٰةَ ٱلدُّنْيَا عَلَى ٱلْـَٔاخِرَةِ)[1] جا ئەم لەم شتە زۆر ئەبنين كاكە من ئەزانم ئەوانە كافرن و وەكو ئەبو لەهەب وان چەندجارمان بيستوە لەم قسانە بەس لەبەر دونياكە ناروات بەم شێوەيە .

٣-حاڵەتی سێ يەم (الحالة الثالثة : من فعل الكفر والشرك موافقة لأهله وهو لا يحبه ولا يعتقده بقلبه)دێت موافەقەی ئەهلی شيرك ئەكا خۆشيشی ناوێن وە بەدڵيش لەگەڵياندا نيە (وإنما فعله شحا ببلده أو ماله أو عشيرته.)لەبەر ئەوەی حەز ناكا ماڵ و عەشيرەت و ولاتی خۆيی بەجێبهێڵێ دێت لەگەڵ ئەواندا موافەقەيان دەكا ئەزانێ كەوا هەڵەيە ئەويش هەر كافرە .

٤-حاڵەتی چوارەم (الحالة الرابعة : أن يفعل ذلك مازحا ولاعبا) بەگاڵتە و گەمە ئەوكوفرو جوێن و سوكايەتيان بلێ (كما حصل من النفر المذكورين ، وهذا يكون كافرا بنص الآية الكريمة.)هەروەكو ئەوانەی پێشوو باسمان كردن بەنەصی ئايەتەكە كافربوون .

٥-حاڵەتی پێنجەم (الحالة الخامسة : أن يقول ذلك مكرها لا مختارا)ئەمە بەزۆر پێ ئەكرێی (وقلبه مطمئن بالإيمان)وە دڵكەی پريەتی لە ئيمان (فهذا مرخص له في ذلك دفعا للإكراه)ئەمە ئەتوانی بەس ئەگەر نەيكات باشترە گەر بشمريت بەشەهيدی ئەچيتەو بۆلای خوای تعالى بەس ئەگەر كوفر ياخود فعلە كوفريەكەشت كرد تۆ لەم حاڵەتە عوزرت پێدراو وەكو باسمان كرد دەبێ ئيكراهێكی محقق بێ و نابێ ئيكراهێكی خەيالی بێت ترسێكی وەهمی هەبێ ئەمە نا شتەكە لە سەتا سەت وابێ ئەو كەسەی كەوا ئيكراهت دەكا لەسەر ئەو قەول و كردەوە كوفرييە ئەبێ دەسەلاتی هەبێ دەسەلاتی نەبێ نابێ و نابێت بەئيكراه

[1] :سورة النحل اية : ١٠٦-١٠٧

حالەتێکی تر هەیە ئەبنیین لەم ڕۆدا ئەو ئیکراهانەی کەوا دەکرێی بەس ترسە کەسەکە ئەترسێنن ئەگەر وانەکەی وات لێدەکەین کەچی ناشی کەن بەس ئەیترسێنن کەچی ئەویش بە ترسەکە تەسلیم ئەبێ (وأما الأحوال الأربع الماضية)غەیری پێنجەم کە باسمان کرد کە ئیکراه دەکرێی چوارەکەی پێشوو (فإن صاحبها يكفر كما صرحت به الآيات)کافر دەبێ وەکو چۆن ئایەتەکان باسیان کردوە .

(وفي هذا رد على من يقول إن الإنسان لا يحكم عليه بالكفر ولو قال كلمة الكفر أو فعل أفعال الكفر حتى يعلم ما في قلبه)ئەمە رەدە بۆ ئەوکەسانەی کەوا دەلێن کەسەکە بەکافر دانانرێی ئەگەر کەلیمەی کوفریش بلێ و کردەوەی کوفریش بکا هەتا ئێمە لەدلی نەپرسین !بزانین بە دل إستحلالی کردوە یاخود إستحلالی نەکردوە ! کوفر إستحلالی بۆچیە خۆ ئەمە معاصی نیە زینایەکەی کرد یاخود نەزەرێکی کرد بلێن ئاوەرە حەلالت کرد یان حەرامت کرد ئەوکاتە بلێن کافری ئەمە کوفرە إستحلالی بۆ چیە مجرد کردنی کوفرەکە بۆخۆیی کوفرە وەکو ئەو ئایەتەی شێخ هێنایەوە ((لَا تَعۡتَذِرُواْ قَدۡ كَفَرۡتُم بَعۡدَ إِيمَٰنِكُمۡۚ))[1] پێغەمبەر هیچی لێ پرسین ﷺ بەلکو بەپێچەوانەوە ئەیانوت بەدلماندا نەهاتوە ئەم شتە حیساب نیە مادەم بەزمان وتوتانە.

کوفر سەربەخۆیە هەمانە بەدل هەمانە بەزمان هەمانە بە کردوە ئەوانە کوفرن (وهذا قول باطل مخالف للنصوص وهو قول المرجئة الضلال.)ئەوە قەولی مرجيئە ضالە لادەرەکانن ئەوانەی خەلکیش لەحەق لائەدەن ئەمرۆ زۆرە لەم گروپانە ئەگەر بلێ کابرا ئەوە جوێنی بەخوا داوە ئەوە کافربووە ئەلێ کاکە کافری مەکە ئەوە جاهیلە ! جوێندا بە خوا و بە پێغەمبەری خوا ﷺ جەهل تێدا مقبولە ؟! والعياذبالله .

(وذكر الشيخ رحمه الله قاعدة عظيمة في الإكراه الذي يعذر به والذي لا يعذر به حيث قال)ئینجا ئەلێ : قاعیدەیەکی گەورەی باسکردوە لەو ئیکراهەی کەوا عوزرتێدا مقبولە (ومعلوم أن الإنسان لا يكره إلا على العمل أو الكلام ، وأما عقيدة القلب فلا يكره أحد عليها) هیچ کەسێك ئیکراه ناکرێی لەسەر دل وەکو وتمان دەبێ ئیکراهەکە محقق بێ .

---

[1] :سورة التوبة اية ٦٦

لێرەدا وەلامی چەند شوبهەیەکی تر ئەدەینەوە لە کیتابی (التوضيح والتتمات علي كشف الشبهات شيخ علي خضيري) کەوا لەم کیتابەدا (فصل في التتمات) باس دەکا شێخ .

شێخ(على خضيري)دەلێ : (وقبل الانتقال إلى القسم الاخير نذكر التتمات التي فيها شبهات والرد عليها) هەندێك شوبهات دەهێنێتەوە کەوا دەکرێت بخرێتە پال شوبهاتەکانی شێخ محمدی کوری عبدالوهاب لەریسالەی کشف شوبهات هێناویەتی وە رەدی لێ ئەداتەوە .

یەکەم :

(الشبهات التي في كتاب مفيد المستفيد في كفر تارك التوحيد للشيخ محمد بن عبدالوهاب والرد عليها) ئەم کیتابی (مفيد المستفيد فى كفر تارك التوحيد)یەکێکە لە کیتابەکانی شێخ محمدی کوری عبدالوهاب کە پێویستە بخوێنرێیی بەراستی زۆر لەقوتابیانی عیلم بێ ئاگابیە لەم ریسالەیە کە لەم ریسالەدا زۆر بەئاشکرایی باسی ئەوە دەکا کەوا ئەگەر کەسێك تەرکی تەوحیدی کرد بەتەئەکید ئەو کەسە کافرە .

تەوحیدیش وەکو ئاشکرایە :بریتیە لە یەکخوا پەرستی چ لە ربوبیەتیدا وە چ لەالالوهیەتیدا وە چ لە ئەسماء وصيفاتيدا .

ئەوانەی کەوا پەیوەستە بەوکەسەی کەوا ئەو تەوحیدە تەرك بکا ئەو تەوحیدە ظاهیرەیە کەوا ئەگەر مخالەفەی بکا . واتا تەوحید کە بەرامبەرەکەی کە شیرکە ئەگەر هەر شیرکێك کرا شیرکەکە ظاهیر بوو ئەوکەسە لێ قبول ناکرێی لەلای خوای تعالى جا ئەگەر بزانی یاخود نەزانی چونکە ئەم کەسە بەهیچ جۆرێك لەناو دائیرەی تەوحیدا نەمایتەوە .

کەسێك کە شیرکێکی ظاهیر بکا پێ دەوترێی موحید ؟ نەخێر پێناسە ناکرێی بە موحید کەواتە ئەمە موشریکە .

بۆیە لەم ریسالەیەدا کە نوسیویەتی بۆ ئەهلی زەمانی خۆیدا بلاوی کردۆتەوە ئەفەرمووی : کافرە ئەوکەسەی کەوا عیبادەتەکان بۆ غەیری خوا بگەرێنێتەوە مخالەفەی تەوحیدی ظاهیربکا واتا شیرکی ظاهیری هەبێ .

(والرد عليها ومن الشبهات التي كشفها المصنف وفندها)واتا شێخ محمدی کوری عبدالوهاب یەك لەو شوبهاتانەی کەوا لەم کیتابەدا باسی دەکا کەوا موشریکەکان دەلێن وە گەر ئێمە سەیر بکەین زۆربەی کەسانی ئێستاش هەر ئەمە دەلێن بەتاییەتی ئەوانەی کەوا خۆیان بەسەلەفی دەزانن کاتێ خۆی ئەوانەی کەوا رەدیان لە شێخ محمدی کوری عبدالوهاب ئەدایەوە هەرچەند زۆر کەیفیان بە ابن تیمیە نەدەهات ئەگەران بەدوای کیتابەکانی ابن تیمیە تاوەکو بزانن و شتێکی تێدا بدۆزنەوە کە بۆخۆیان چۆن لێ تێگەیشتوون بچن و نیشانی بدەن و بلێن ئەوەتا ابن تیمیە کەتۆ دەلێ درێژکراوەی عقیدەی ابن تیمیەم ئەوەتا خۆ ئەو وا نالێ ! ئەهاتن بەوە دەیان ویست رای بوەستێنن ئەیانوت مورشریکەکان (قولهم): (إن ابن التيمية لا يكفر المعين) ابن تیمیە تەکفیری معین ناکا واتا بە عموم تەکفیر دەکا بەلام کەسی دەست نیشانکراو تعین ناکا بۆ ئەوەی پێ بوترێی کافر ! ئەمە یەکێك بوو لە شوبهاتەکان ئێستاش ئەم شوبهاتانە هەیە .

(ولذا قال المصنف (وأنا أذكر لفظه(أي ابن التيمية)الذي احتجوا به على زيغهم ثم ذكره فقال)ئەم کەلامە کەلەلای ابن تیمیە وە هاتوە بزانین چیە (قال ابن التيمية :أنا أعظم الناس نهيا أن ينسب معين إلي تكفير أو تبديع أو تفسيق أو معصية) ئەمە ئەهێنن و ئەلێن ابن تیمیە وتویەتی من لە هەموو کەسێك زیاتر خەلکی نەهی دەکەم لەوەی کەوا کەسێکی دیاری کراو بدرێتە پال ئەوەی کەوا کافر بکرێی یان تبدیع بکرێی یان تفسیق بکرێی یاخود بدرێتە پال معصیتەوە و بوترێی ئەو کەسە فاسقە بەو معصیەتەوە (إلا إذا علم أنه قد قامت عليه الحجة الرسالية التي من خالفها كان كافرا تارة وفاسقا اخرى وعاصيا أخرى انتهت كلام ابن التيمية)ئەلێ إلا مەگەر زانرا کەوا ئەم کەسە حوجەی ریسالەی لەسەر ئیقامە کراوە وە ئەم کەسە پێی ناسێنراوە وە ئەم کەسە لەجەهالەتدا نەماوە مەگەر ئەو کەسە مخالەفەی بکا ئەوکاتە ئەبێ بەکافر ئەگەر شتێکی هێنا کەپێ کافربێ یان ئەبێ بەفاسق ئەگەر شتێکی هێنا کە پێ فاسق بێ یان ئەبێ بەعاصی .

نەصی عیبارەتەکە ئاوایە بەلام ئەوان هاتوون کەلامی ابن تیمیەیان پچراندوە هەر ئەوەندەیان هێناوە (قال ابن التيمية :أنا أعظم الناس نهيا أن ينسب معين إلي تكفير) یانی بەهیچ شێوەیەك ئەو کەسی دەست نیشانکراو تەکفیر ناکا !

(هذه هي الشبهة التي تمسكوا بها وبنوا عليها أن إبن التيمية لايكفر المعين) ئەمە ئەو شوبهەیە کەوا دەلێن إبن تیمیه کەسێکی دەست نیشانکراو کافر ناکا (وأخذوا صدر كلامه (أنا أعظم الناس نهيا أن ينسب معين إلي تكفير)وتركوا ما بعدها)هەرئەوەندە هەروەکو لە پێشتر باسمان کرد کەوا کەلامی شێخ محمدی کوری عبدالوهاب ئەهێنن کەوا وتویەتی ئەگەرکەسێك کە بکەوێتە کوفرەوە ئێمە کافری ناکەین هەر ئەمەندە بەلام شێخ دەفەرمووی ئەمە لەمەسائیلە خفیەکاندایە نەك مەسائیلە ظاهیریەکاندا کەچی ئەوە دەپچڕێنن و ئەوە ناهێنن .

شێخ (عەلی)دەفەرمووی (وهذه الشبه موجودة في وقتنا الحاضر)ئەم شوبهەیە ئەمڕۆ لە کاتی ئێمەشدا هەیە (فيوجد من يمنع عن تكفير المعين وإنما يكفر النوع ويقول إن هذه هو قول إبن التيمية)ئەلێ کاکە ئێمە ئەبێ جۆرەکە کافر بکەین نەك کەسەکە واتا دەبێ بلێن کەسێك کە هاواری کردە غەیری خوا بلێن ئەوە شیرکە بەس کەسەکە کە هاواری کردوە موشریك نیە ! ئەمڕۆ ئەمە زۆرە لەناو خەلکیدا .

شێخ (عەلی)دەلێ (أما كشف المصنف لهذه الشبهة فقال ما ملخصه:)ڕەدی ئەم شوبهانەی داوەتەوە بەم خالانە :

١-(إن كلام ابن التيمية قبل أن تبلغه الحجة لقوله(إلا إذا علم أنه قد قامت عليه الحجة الرسالية التي من خالفها كان كافرا تارة) کەلامی شێخ پێش ئەوەی کەوا کەسەکە حوجەی لەسەر قیام بێ واتا پێ بوترێی و پێ بناسێنرێی .ئەمەش زۆر جار باسی ئەوەمان کردوە وتومانە بابەتی ئیقامە حوجە لەسەر کەسانێك کەوا نەزانن بۆ تەعزیب دانیانە لە کوفرە ظاهیریەکان واتا معذبیش دەبن لەسەری ئەمە پێش ئەوە هەر موشریك و کافرن بەلام معذب نابن .

٢-(رد المصنف الثاني: أن كلام ابن التيمية السابق في المسائل الخفية)ئەوەیە کەوا لەمەسئەلە خەفیەکاندایە (وليس في المسائل الظاهرة التي يعلمها الخاصة والعامة المسلمين)کە هەموو کەسێك لەوەی تایبەت بێ و لەوەی عەوامی خەلکی بێ واتا ئەهلی عیلم بێ یان عەوامی خەلك بێ ئەیزانن کەوا ئەمە کوفرە (ثم ذكرنصا لابن التيمية مأخوذ من كتابه (نقض المنطق)ذكر فيه مثالا على ذلك فى ردة أحد المتكلمين وذكر اسمه لما صنف في دين

المشركين، ووجد الدلالة أنه لم يقل حتى تقام عليه الحجة، بل لا يتصور ذلك لأنه مات قبل عصر ابن التيمية)لێرەدا لە کیتابی (نقض المنطق) شێخ الاسلام ابن تیمیە نمونەیەك ئەهێنێتەوە کەئەلێ شێخ (عەلی) دەربارەی کافرکردنی یەکێك لە موتکەلیمەکان[1] باسی رازی دەکا کەوا لەوێدا کافری کردوە وە نالێت (حتى تقام عليه الحجة)چونکە ئەو لەپێش ابن تیمیەوە بووە مردووە ئیقامە حوجەی چی لەسەر بکا کەسێك کە لەپێش ئەودا مردوە وە تەکفیریشی کردوە .

٣–(الرد الثالث ذكر نصوصا لابن التيمية تدل على أنه يكفر المعين)یانی شێخ محمدی کوری عبدالوهاب لەو کیتابەدا باسی ئەوەی کردوە ابن تیمیە بەلێ لەکیتابەکانیدا واريد بووە معینی تەکفیر کردوە (مثل تكفير فيمن غلا في علي بن طالب) وتویەتی هەرکەسێك غلوی هەبێ لە عەلی کوری ئەبی طالب ئەو کەسەی بە معین کافر کردووە (أو الصالحين أوالمسيح عليه السلام)یان لە پیاو چاکان یان لە عیسا (علیە السلام) (وجه دلالة على التعين قوله يستتاب)بۆیە ئەزانین کەوا معینی کافر کردوە وتویەتی ئەوکەسەی ئاوەها بکا و هاواری ئیمامی عەلی بکا یان هەر صالحێك لە صالحین یاخود پێغەمبەر عیسا(علیە السلام) ئەلی يستتاب واتا تەوبەی لێ داوا دەکرێ ! کەواتە بۆ تەوبەی لێ داوا دەکرێ ئەگەر نەکەوتبێتە کوفرەوە ؟!

کێ داوای تەوبەی لێ دەکرێ و پێ بوترێ وەرە تەوبە بکە ؟! ئەوەی کەوا کافر بووە .

(ولا يقال يستتاب إلا المعين) وە معین و دەست نیشانکراو نەبێ پێ ناوترێ تەوبە بکە تەوبە بکە فلان کەس . فلان کەس دەست نیشانکراوە کە تەوبەی لێ داوا دەکرێ (وما ذكر من قتال المرتدين وتكفيرهم ، وهم معينون، ومن تكفير ابن سيناء وهو معين)یان مورتەدەکان کە تەکفیرکراون ئەمانە معینن یاخود تەکفیری ابن سینای کردوە کە ئەمەش معینە (ومن تكفير رازي وهو معين) تەکفیری رازی کردوە ئەوەش موعینە .

*شوبهەی دووەم:

[1]: ئەوانن کەوا خۆیان بە عیلمی کەلامەوە سەرقال کردوە

شێخ (عەلی) دەڵێ :

(شبهة أخرى ذكرها المصنف أثيرت على ابن القيم ناتجة عن سوء فهم لترتيب كلام ابن القيم فقالوا إنه يقول إن الذبح والنذر لغير الله من الشرك الأصغر)شوبهەیەکی تریان هێناوە وتویانە : کە ئێوە دەڵێن ئەوەی بۆ غەیری خوا سەربڕێی کافرو موشریکە ئەوەی بۆ خوای گەروە نەزر بکا ئێوە بە شیرکی أکبری دائەنێن و بەکافرو موشریکی دائەنێن ئەوەتا ابن القيم بە شیرکی بچوك (الأصغر)ی داناوە کەواتە ئەم شتانە ئینسان ناکا بەکافر وموشریك بەکوفر و شیرکی گەروە .

ئەڵێ ئەم شوبهەیە لەوەوە هاتوە کەوا تەرتیبی وتەکەی ابن القيم یان نەزانیوە کە حیسابی بۆ بکەن لەکیتابەکەدا (وذلك أن ابن القيم في فصل في كتاب مدارج السالكين)لە بەشێکدا لە کیتابی مدارج السالكين دا نوسیویەتی (ذكر أمثلة للشرك الأكبر)لەپێشدا هەندێك نمونەی بۆ شیرکی گەورە باس کردوە (ثم قال فصل أما الشرك الأصغر)بەشێکیتر هێناوە وتویەتی بەلام شیرکی أصغر بچوك کە ئەمانەیە باسی کردوە دوای ئەوەی کەوا لێ بۆتەوە (ثم ذكر له أمثلة ثم قال)ئینجا نمونەی بۆ شیرکی أصغر باس کردوە ئەمەش تەواوبوو دواتر هاتۆتەوە سەر بابەتی شیرکی أكبر وتویەتی (ومن أنواع هذا الشرك سجود المريد والنذر لغير الله والتوكل على غير الله وطلب الحوائج من الموتى) شەم شتانەی باسکردوە ئەوانیش وتویانە دیارە ئەوەش پەیوەستە بە باس کردنی شیرکی أصغرەکەوە .

وەلامەکەی :

شێخ (عەلی)دەڵێ (فظن أهل الباطل أن هذا الكلام يتبع الشرك الأصغر)ئەهلی شیرك و باطل وایانزانیوە یاخود وایان لێکداوەتەوە کەوا ئەم قسەی ابن القيم هەر پەیوەستە بە مەسەلەی پێشوو کە بریتیە بووە لە مەسەلەی شیرکی أصغرەکەوە (فبنوا عليه أن ابن القيم يعتبرأن النذر لغير الله ...الخ من الأصغر) وایان داناوە کەوا نەزر و سەربرین بۆ مردوان لە شیرکی أصغرە (فبين لهم المصنف أن هذا الكلام في الشرك الأكبر)باسی کردوە کەوا نەخێر ئەمە لەشیرکی أكبردایە (وليس الأصغر ، وهذا يقع في الوقت الحاضر لبعض الناس فيفهم من كلام العلماء مالم يقصدوه) خەلکانێك لەکەلامی علماء واتێ دەگەن ئەو مەبەستەی کەئەو وتویانە ئەوەنیە کە ئەو لێی تێ گەیشتووە و بلاوی کردۆتەوە (ولم يكن ممارسا لكلامهم ، ومعتادا

على ألفاظهم فيخطئ الفهم)كەواتە كەسەكە بەهەلە لە قسەكە تێ دەگا دێت ئەوە ئەداتە پاڵ ابن القيم كەوا ئەو مەبەستی نەبوو چونكە هەموو كەسێك دەزانی ئەگەر كیتابەكانی ابن القيم بخوێنیتەوە بەتەئەكید ئەزانی كەوا نەزرو سەربرین لە شیركی أكبرە .

دووەم :

شێخ (عەلی) دەلێ :

(الشبهات التي في كتاب تيسير العزيز الحميد للشيخ سليمان بن عبد الله بن محمد بن عبد الوهاب) شێخ سليمان مردوو نەیتوانی كیتابەكە تەواو بكا بەداخەوە شەهید كرا ان شاء الله خوای تعالی دەرەجەی شەهیدی پێ دەبەخشێت كەوا بەدەستی عوسلمانیەكان كوژرا كاتێك درعیەیان داگیركرد لەتەمەنی ٣٣سالیدا كوشتیان(تقبل الله) .

شێخ (عەلی) دەلی:(قال الشيخ سليمان في باب من الشرك أن يستغيث بغير الله ص ٢٠٧) شیخ سلیمان لەبەشی ئەوەی كەوا هەركەسیك ئیستغاثەبكا بەغەیری خوا ئەوە شیركی كردوە (قال (ولكن لعباد القبور شبهات) بەلام گۆر پەرستەكان شوبهاتیان هەیە (ذكر المصنف (يقصد جده الشيخ محمد بن عبد الوهاب)ئەلێ باپیرم باسی كردوە (كثيرا منها في كشف الشبهات)لە كشف الشبهات زۆری باسكردوە (ونحن نذكر هنا ما لم يذكره)شێخ سلیمان ئەلێ : ئەمرۆ ئێمە هەندێك شت باس دەكەین لێرەدا كەوا لەوێدا باسی نەكردوە (ثم ذكر ذلك على النحو التالي :)شوبهاتەكانی هێناوە ئێستاش شوبهاتە لەلای ئەهلی گۆرپەرستەكان:

شوبهەی یەكەم :

(أن عباد القبور احتجوا بحديث رواه الترمذي في جامعه) گۆر پەرستەكان حەدیسێكیان هێناوە لە جامعی ئیمامی ترمذی وە ئاگاداربن ئەم جۆرە كەسانە بەبەردەوام ئایەت و حەدیس دەهێنن بۆ پالپشت كردنی بۆچوونەكانی خۆیان ئەگەر چی ئەوەشی تێدا نەبێ كەخۆیان مەبەستیانە یەك لەوانە ئەو حەدیسەی ئیمامی ترمذی كە پیاوێكی نابینا هاتە لای پێغەمبەری خوا ﷺ داوای لێكرد كە پێغەمبەری خوا ﷺ دوعای بۆ بكا كەوا چاوی چاك

بێتەوە ئەویش وتی ئەگەر دەتەوێت ئارام بگری ئەوە ئارام بگرە ئەگەرنا دوعات بۆ ئەکەم چاوت چاك بێتەوە پاشان وتی نامەوێت دوعام بۆ بکەیت چاوم چاك بێتەوە ئەویش وتی برۆ دەست نوێژ بگرە دەست نوێژێکی باش پاشان دوعا بکە و بلێ (اللهم إني أسألك وأتوجه إليك بنبيك محمد نبي الرحمة إني توجهت به إلى ربي في حاجتي هذه لتقضي اللهم فشفعه)ئەمە یان هێناوە ئەلێن ئەوەتا دەلیلە لەسەر ئەوەی کەوا داواکردن لە مردووان بەجاهی ئەوان و بەداوا کردن لەخودی خۆیان بۆ ببیت بە موشریك ئەوەتا لێرەدا حەدیسی لەسەرە .وە ئەوەی گرینگە لەم حەدیسەدا کەهاتوە دەلێ (اللهم إني أسألك وأتوجه إليك بنبيك)ئەی خوای پەروەردگار من تەوجه دەکەم بە تۆ بە پێغەمبەر محمد ﷺ! (وهذه اللفظة هي التي تعلق بها المشركون وليست عند هؤلاء الأئمة قالوا فلو كان دعاء غير الله شركا لم يعلم النبي ﷺ الأعمى هذا الدعاء الذي فيه نداء غير الله)ئەگەر ئەمە شیرك بایە پێغەمبەر ﷺ ئەم دوعایەی فێر نەئەکرد ! کەداواکردنی غەیری خوای تێدایە !

وەلامەکەی :

شێخ (سليمان) ئەلێ :

بەسێ شێواز وەلامی ئەم شوبهەیە ئەداتەوە :

١-(ـ تضعيف الحديث) حەدیسەکە صەحیح نیە (حيث ناقش الترمذي في تصحيحه)شێخ سلیمان هاتوە لەکیتابەکەیدا موناقەشەی کردوە کە لەکیتابەکەی ئیمامی ترمذی هاتوە کەوا بەصحیحی هێناویەتی هاتووە موناقەشەی ترمذی کردوە لەوەدا کەوا نەخێر صەحیح نیە .

٢- با تەنازول بکەین ئەگەر حەدیسەکە صەحیح بێ .

شێخ(سليمان) ئەلێ : (أنه في غير محل النزاع)لەو جێگایەدا نیە کە ئێمە موناقەشەی ئەوانەی لەگەلدا بکەین ئەمە داواکردنی مردوو نیە !ئەو صەحابەیە هاتووە لە پێغەمبەری زیندوو داوا دەکا ﷺ خۆ ئەگەر حەدیسەکەش صەحیح بێ ئەمە کەی لەوەدایە کە ئێمە باسی دەکەین کەوا داوا کردن لە مردووان شیرکە ! یاخود لە زیندوویەکی غائیب کەچی لەوێدا پێغەمبەری خوا ﷺ مەوجودە نەمردوە وە نەغائیبیشە .

(. أنه في غير محل النزاع فأين طلب الأعمى من النبي ﷺ أن يدعو له وتوجهه بدعائه مع حضوره من دعاء الأموات)ئەمە پێغەمبەری خوایە ﷺ کە زیندووە ئەویش داوای لێ دەکا

کەوا دوعای بۆ بکا ئەمە کەی کێشەیە ؟! (والسجود لهم ولقبورهم والتوكل عليهم والالتجاء إليهم في الشدائد والنذر والذبح لهم وخاطبهم بالحوائج من الأمكنة البعيدة يا سيدي ويا مولاي افعل كذا)ئەگەر کەسێك لەشوێنێکی دوور دوور بێت تۆ هاواری بۆ بکەیت بلێت یا فلان کەس ئەوەم بۆ جێ بەجێ بکە ئەمە ئەوە نیە و پێغەمبەری خوا ﷺ لەبەردەمی دایە یاخود ئەمە مردوو نیە تاوەکو بلێت ئەمە دەلیلە بۆئەوە هیچ دەلیلێکی تێدا نیە .

(فحديث الأعمى شيء ودعاء غير الله تعالى والاستغاثة به شيء آخر)حەدیسی ئەعماکە شتێکە وە داواکردن لە مردوو شتێکیترە (فليس في حديث الأعمى شيء غير أنه طلب من النبي ﷺ أن يدعو له)با ئێمە سەیری حەدیسەکە بکەین داوا دەکا کە پێغەمبەر داوای بۆ بکا ﷺ (ويشفع له فهو توسل بدعائه وشفاعته)کەواتە تەوسولە بە دوعا و بەشەفاعەتی پێغەمبەر ﷺ چونکە زیندووە وە هیچ کێشەیەکمان نیە ئێستا تۆ برۆیت بۆلای کەسێکی زیندوو بلێت دوعام بۆ بکە کەس نەیوتوە ئەمە شیرکە یاخود بلێ ئەمە دروست نیە ئەمە یەکێکە لە وسیلە مشروعەکان (ولهذا قال في آخره اللهم فشفعه فيّ) وتویەتی خوایە بیکەی بە شەفاعەت کارم .

(وفي رواية أنه طلب من النبي ﷺ أن يدعو له فدل الحديث على أنه ﷺ شفع له بدعائه وأن النبي ﷺ أمره هو أن يدعو الله ويسأله قبول شفاعته فهذا من أعظم الأدلة أن دعاء غير الله شرك) بەپێچەوانەوە حەدیسەکە دەلیلە لەسەر ئەوەی کەوا داواکردن لە غەیری خوای تعالی شیرکە چونکە ئەو داوای کرد و پێغەمبەری خوا ﷺ داوای لێکرد کەوا داوا بکا لە خوای تعالی وە داوای قبولی شەفاعەتی پێغەمبەری لێبکا ﷺ (لأن النبي ﷺ أمره أن يسأل قبول شفاعته فدل على أن النبي ﷺ لا يدعى ولأنه ﷺ لم يقدر على شفائه إلا بدعاء الله له) یانی خودی پێغەمبەر داوای لێ ناکرێ ﷺ وە هەروەها پێغەمبەری خوا ﷺ ئەمری کرد بەم صەحابەیە کە داوا بکا لەخوای تعالی کە شەفاعەتی پێغەمبەری خوای ﷺ ی بۆ قبول بکا وەداوا بکا لەوەی کەپێغەمبەر ﷺ ناتوانی شیفا با إلا ئەبێت داوا لە خوا بکا بەهەردووکیان چ نابینایەکە وە چ پێغەمبەر ﷺ خۆیی هیچیان توانای ئەوەیان نەبوو کەوا شیفا بێنن إلا شیفا لەلای خوایە کەواتە ئەم شیفایە بەدوعای هەردووکیان دەکرێ ئەم داوا دەکا لەخوا

پێغەمبەری بۆ بکا بە شەفیع ﷺ پێغەمبەریش ﷺ داوا دەکا لەخوای تعالی کەوا چاوی چاك بکاتەوە کەواتە ئەصلی دوعاکە لەخوای تعالی یە لەخودی پێغەمبەر نیە ﷺ .

(فأين هذا من تلك الطوام ، والكلام إنما هو في سؤال الغائب أو سؤال المخلوق فيما لا يقدر عليه)کەواتە لە غائیبێك داوای بکەی شیرکە یاخود لەکەسێك کەوا توانای نەبێ (فيما لا يقدر عليه إلا الله أما أن تأتي شخصا يخاطبك فتسأله أن يدعو لك فلا إنكار في ذلك على ما في حديث الأعمى فالحديث سواء كان صحيحا)ئەگەر حەدیسەکە بلێن ڕاستە و صەحیحە (أو لا وسواء ثبت قوله فيه يا محمد أو لا)یان ئەو قەولەی کە دەلێ (یامحمد) ئەگەر ڕاست بێ یان نا (لا يدل على سؤال الغائب) دەلالەت ناکا لە داواکردن لە کەسێکی غائیب (ولا على سؤال المخلوق فيما لا يقدر عليه إلا الله بوجه من وجوه الدلالات ومن ادعى ذلك فهو مفتر على الله وعلى رسوله ﷺ)هەرکەسێکیش ئیدعای غەیری ئەمە بکا ماناوایە کەوا ئەوە ئیفترایی کردوە بەخوا و بەپێغەمبەری خوا ﷺ داواشی لەپێغەمبەری خوا کردبێ ﷺ داوای لێ کردوە لەشتێك کەلەتوانای دا هەبێ توواناکەش ئەوەیە کەوا دەلێ خوایە چاوی چاك بکەرەوە ئەوەی لەتوانا هەیە نەك چاوی کەسەکە خۆی چاك بکاتەوە (وهو أن يدعو له وهذا لا إنكار فيه وإن كان توجه به من غير سؤال منه نفسه فهو لم يسأل منه وإنما سأل من الله به سواء كان متوجها بدعائه كما هو نص أول الحديث وهو الصحيح)شێخ سليمان زۆر لەسەر ئەمە دەڕوا کەوا ڕەدی ئەم شوبهەیە ئەداتەوە کەوا ئێستاش بەدەستی کەسانێکی زۆرەوە هەن کەوا ئەم حەدیسە ئەهێنەوە .

لێرەدا سەرنج ئەدەین بۆ بابەتێك ئەوەیە کەوا خودی حەدیسەکە هەندێك لە علماء یانی ئەهلی سونە ئەیهێنەوە بەدەلیل بۆ ئەوەی کەوا ئینسان ئەتوانی وەکو وەسیلەیەك بەجاهی مخلوق داوا بکا وەکو ئیمامی شەوکانی .تەبعەن لێرەدا ئەو کەوتۆتە هەلەوە چونکە لێرەدا داواکە بەجاهی پێغەمبەر نیە ﷺ ڕۆیشتبێ ئەگەر وابێ بۆ دێتە لای پێغەمبەر ﷺ ئەگەر وابوایە صەحابەکە بۆخۆیی لەمالی خۆیی دائەنیشت ئەیوت خوایە بۆخاتری پێغەمبەر چاوم چاك بکەیتەوە نەدەهاتە لای پێغەمبەر ﷺ کەهاتۆتە لای بۆ ئەوە هاتوە کە پێغەمبەری خوا ﷺ دوعای بۆ بکا .

کەواتە کە وتویەتی خوایە من لەتۆ دەپاڕێمەوە بە پێغەمبەر ﷺ مەبەستی ئەوە نەبووە بەجاهی پێغەمبەر مەبەستی ئەوە بووە کەوا من داوا دەکەم لەتۆ بەدوعای پێغەمبەر ﷺ کە دوعام بۆ بکا .

٢-(الرد الثالث أن قوله يا محمد إني أتوجه الخ لم تثبت في اكثر الروايات)شێخ ئەڵێ لەزۆربەی ریوایەتەکاندا ئەم کەلیمەیە نەهاتووە (وبتقدير ثبوتها لا يدل على جواز دعاء غير الله)ئەگەر لەحالەتێکدا ثابتیش بووبێ ئەوە لەوکاتەدا دەلالەت ناکا لەسەر جائیزی داوا کردن لەغەیری خوای گەورە (لأن هذا خطاب لحاضر معين يراه ويسمع كلامه)بۆ کەسێکە کە زیندووە لەبەردەمی دایە ئەیبیستی و ئەیبینی (ولا إنكار في ذلك فإن الحي يطلب منه الدعاء كما يطلب منه ما يقدر عليه) زیندوو داوای دوعای لێ ئەکرێی وە هەرشتێکیتر کە لەتوانایدا هەبێ کەوا بیکات (فأين هذا من دعاء الغائب والميت لو كان أهل البدع والشرك يعلمون)ئەگەر ئەهلی بیدەع و شیرك ئەمەیان بزانیبایە ئەمە لەکوێی و ئەوە لەکوێی ! .

شوبهەی دووەم:

شێخ(سليمان) ئەڵێ : عبدالله ی کوری مسعود وتویەتی : (إذا انفلتت دابة أحدكم بأرض فليناد يا عباد الله احبسوا)ئەگەر هاتوو کەسێك لەئێوە ولاخەکەی ونبوو لەدەشتێکدا رۆیشتوو لەدەستی ونبوو تۆهاوار بکە بلێ ئەی عەبدەکانی خوا بیگرنەوە بۆم تەبعەن ئەمەش داوا کردنە دواکردنیش ئەگەر شیرك بێ ئەمە چۆن دروستە ! (هكذا في كتاب ابن السني وفي الجامع الصغير) لەم دووکیتابەدا ئەم حەدیسە هاتووە (فإن لله عز وجل في الأرض حاضرا سيحبسه عليكم)کەسێکی ئامادەبوو هەیە لەعەبدەکانی خوا بۆت ئەگرێتەوە تاتۆ ئەچیت ئەیگریتەوە . ئەمە یەکێکە لەشوبهەکان .

وەلامەکەی :

شێخ (سليمان)دەڵێ : (ثم أجاب عن هذه الشبة فقال :)وەلامەکان بەم شێوەیە دەبێ :

١-ئەم حەدیسە صەحیح نیە ئەم حەدیسە موضوعە و دروستکراوە بەلام بەداخەوە لەولاتی ئێمە بەتایبەتی بابەتی عیلمی حەدیس زەعیف و موضوعە نیە زۆربەی زۆری هەروتی (قال رسول الله ﷺ) ئیتر تەواو !ناگەرێنەوە بۆ راستی و دروستیەتی حەدیسەکە .

ئەگەر گریمان حەدیسەکە صەحیحە !

٢-شێخ دەڵێ هیچ دەلیلێکی تێدا نیە ئەمە چونکە تۆ وتت (فإن لله عز وجل في الأرض حاضرا)تۆ دوعای حاضرت کردوە خۆ دوعای غائیبت نەکردوە کەوا باسی غائیبی تێدایە کەوا باسی مردووی تێدایە خۆ نەتوتوە ئەی مردوەکان کە مردوون لەعەبەدەکانی خوا یاخود ئادەی پێغەمبەران بۆم بگرنەوە خۆ لە نەصەکە واناڵێت ئەڵێ (فإن لله عز وجل في الأرض حاضرا)جا لێرەدا شێخ ئەڵێ (وبتقدير ثبوته لا دليل فيه لأن هذا من دعاء الحاضر) وەئامادەبوونیش خۆ شیرك نیە (فيما يقدر عليه كما قال فإن لله في الأرض حاضرا سيحبسه عليكم)کەواتە بەهەر شێوازێك برۆن دەلیلیان نیە .

شوبهەی سێ یەم :

شێخ (سليمان) دەڵێ : حەدیسێك ئەهێنی لە ئەبو ئومامەی سەهلی کوری حەنیف (أن رجلا كان يختلف إلى عثمان بن عفان في حاجة له فكان عثمان لا يلتفت إليه)ئەڵێ پیاوێك ئیشی کەوتۆتە لای عوسمانی کوری عەفان ئەویش هەر ئاوری لێ نەئەدایەوە عوسمانی کوری عەفان(رەزای خوای لێ بێ) (ولا ينظر في حاجته)لەئیشەکەی نەدەپێچایەوە چی دەوێی ئەویتریش هەر دەیوت ئیشێکم هەیە ئەویش سەیری ئیشەکەی نەئەکرد بزانی چیە (فلقي ابن حنيف فشكا إليه ذلك فقال له عثمان بن حنيف) عوسمانی بینی شکوایکرد عوسمانیش وتی :برۆ دەست و نوێژ بگرە دواتر برۆ بۆ مزگەوت دوورکات نوێژ بکە دواتر بڵێ ئەمەیە قسەکە (اللهم إني أسألك وأتوجه إليك بنبينا محمد نبي الرحمة يا محمد إني أتوجه بك إلى ربك ليقضي لي حاجتي) ئەمە لەدوای وەفاتی پێغەمبەری خوایە ﷺ و لەزەمانی ئیمامی عوسمانە .

وەلامەکەی :

شێخ(سليمان) دەڵێ: بەچەند خاڵێك وەلام ئەدەینەوە :

١-(أن راوية طاهر بن عيسى ممن لا يعرف بالعدالة)لەسەنەدەکەدا ئەم راویە طاهیرە مەشهور نیە بەسیقە واتا حەدیسەکە صەحیح نیە ئەمە مجهولە ئەم کەسە بۆخۆتان ئەزانن کەوا ئەگەر لەعیلمی سەنەدا مەجهول هەبوو ئیعتبار دانانرێی بۆ مەتنەکە .

٢-(قوله عن أبي سعيد المكي أشد جهالة من الأول)ئەم ئەبو سەعید مەککییە کە لەسەنەدەکەدا هەیە لەویتریان واتا نەناسراوە چۆن دەکرێی سەندێك نەناسراو مجهولی تێدابێ پێ بلێن ئەوە راستە .

ئەگەر حەدیسەکە صەحیح بوو!

٣-دەلیلی تێدا نیە لەسەر داواکردن لەمردووان و غائیبان (غاية ما فيه أنه توجه به في دعائه)بەدوعاکەی خۆیی دوعای کردوە و داوای کردوە داوای لەمردوو نەکردوە (توجه به في دعائه) وتویەتی خوایە لەبەر خاتری پێغەمبەر ﷺ ئەوەم بۆ بکە ! نەك بلێ ئەی پێغەمبەر ئەوەم بۆ بکە جیاوازی زۆرە لەنێوان ئەمانە ئەگەر بلێ ئەی پێغەمبەر ﷺ ئەوەم بۆ بکە ئەوە شیرکە ئەگەر بلێ خوایە بۆ خاتری پێغەمبەر ئەوەم بۆ بکە ﷺ ئەوە بیدعەیە وەکو لەپیشتر دا باسمان کرد خۆ ئەگەر ئەوانەشی کەوا دەلێن بیدع نین ئەمە خودی داواکردن نیە لە مردووەکە تۆ داوات لەخوا کردوە خۆ داوات لە پێغەمبەرەکە نەکردوە ﷺ لەم حالەتەدا . لەلای ئەوانەی کەوا دەلێن جائیز نیە کەوا بەجاه تۆ داوا بکەی بەقەردی مخلوقین و بەحەقی مخلوقین داوا بکەی ئەلێن جائیز نیە نالێن شیرکە جیاوازە تۆ لەخودی کەسەکە بپارێتەوە یان لەخوا بپارێتەوە بەخودی ئەو کەسە شێخ ئەلێ ئەمەی کەتێدایە داواکردنە لەخوای تعالی بە خاتری پێغەمبەری خوا ﷺ کەواتە هێشتان ئەوەی تێدا نیەکەوا ئەوان دەیانەوێی بلێن دوعای مردوو کە ئەمە شیرك نیە چونکە لێرەدا ئەبنین دوعاکان هەموویان ئیخلاصی دوعایان کردوە بۆ خوای تعالی وتویانە خوایە ! داوایان لەخوا کردوە.

٤-(أنهم زعموا أنه دليل على دعاء كل غائب وميت من الصالحين الصالحين فخرجوا عما فهموه من الحديث بفهمهم الفاسد إلى أنه دليل على دعاء كل غائب وميت صالح ولا دليل فيه أصلا على دعاء الرسول ﷺ بعد موته موته ولا في حياته فيما لا يقدر عليه)وتویانە کەوا ئەمە دەلیلە لەسەر ئەوەی کەوا جائیزە داوا بکەی لەسەر هەر غائیبێکی تر ئەگەر پێغەمبەریش نەبێ و پیاوچاکێکیش بێ وە هەر مردوویەك بێ لەصالحین ، کەواتە ئەمانە بەهەلە لەمە تێگەیشتوون ئەگەر صەحیحیش بێ ئەم حەدیسە(ولا دليل فيه أصلا على دعاء الرسول ﷺ) لەم حەدیسەدا دەلیلی تێدا نیە بۆ داواکردن لەخودی پێغەمبەر ﷺ (ولا في حياته فيما لا يقدر عليه)لەژیانیشدا ئەوەی کەوا توانایی نیە بەسەریدا (ثم لو كان فيه دليل على ذلك لم

يكن فيه دليل على دعاء الغائب والميت مطلقا لأن هذا قياس مع وجود الفارق وهو باطل بالإجماع إذا ما ثبت للنبي ﷺ من الفضائل والكرامات لا يساويه فيه أحد فلا يجوز قياس غيره عليه)هەتا ئەگەر واش بێ وەكو ئەوان ئەڵێن قياسی غەيری پێغەمبەر ناكرێی لەسەر پێغەمبەر ﷺ ئەگەر ئەمە داوای لەپێغەمبەر كردوە كوا داوای لەغەيری پێغەمبەر كردوە ﷺ!؟ ئەمە ئەگەر تنازول بكەين بە قياسی ئەمان (وأيضا فالقياس إنما يجوز للحاجة ولا حاجة إلى قياس غيره عليه فبطل قياسهم بنفس)ئينجا ئەم سێيەی كە ئێمە وەلاممان دانەوە ئەم سێ حەديسە ئەويتر هەمووی موضوعە و خۆيان دايانناوە .

بۆنمونە : (إذا أعيَتكم الأمور فعليكم بأصحاب القبور)ئەگەر هەرشتێك ماندوو و نارەحەتی كردن يەكسەر هاوار بكەنە مردوانە ! يان دەلێن (وقولهم لو حسن أحدكم ظنه بحجر لنفعه)ئەگەر ئيعتقادی بەبەردێكيش هەبوو ئەوە سودی پێ دەگەيەنی . ئەمانە هيچی صەحيح و ثابت نيە هەمووی موضوعە (قال ابن القيم وهو من وضع المشركين عباد الأوثان)ئەلێ ئەمە هەمووی لەدانراوی دەستی موشريكەكانە ئەوانەی كەوا گۆر دەپەرستن مەبەستی لەوانەی ئيمەيە كەلەگەل ئيمەدا ئەژين و ئيدعايی ئيسلامەتی دەكەن .

شوبهەی سێ يەم :

شێخ (عەلی) دەلێ :

(الشبهات التي في كتاب الانتصار لحزب الله والرد على المجادل عن المشركين للشيخ عبد الله بن عبد الرحمن ابا بطين و من الشبهات) هاتوە شێخ هاتووە كيتابی (الانتصار لحزب الله والرد على المجادل عن المشركين) هێناوە ئەمە ناوی كيتێبەكەيە ئەم كيتابە هی شێخ عبدالله كوری عبدالرحمن ی ابا بطين كەوا موفتی دياری نجدی بووە لەدوای شێخ محمدی كوری عبدالوهاب وە لەزەمانی شێخ محمدی كوری عبدالوهاب دا ئەم پياوە تەمەنی كەم بووە دوای وەفاتی عيلمێكی زۆری وەرگرتوە لەداهاتوودا بوە بەموفتی دياری نجدی .

شێخ ابا بطين چەند شوبهەيەكی هێناوە :

*يەكەم :

شێخ (ابا بطين) دەڵێ : (قول بعضهم إن ابن تيمية أحيانا يذكر كلاما وحكايات تدل على أن دعاء الأموات ليس شركا ثم ذكر بعضها) هەندێك دێن ئەڵێن ابن التيميه جارو بار باسی ئەوەی کردوە کەوا حیکایەتێك نەقل دەکا کە دوعای مردووان شیرك نیه دواتر هەندێك باسی دەکا .

*دووەم:

شێخ(ابا بطين) دەڵێ : (قالوا إن ابن تيمية في اقتضاء الصراط ذكر أن المتأول في الشرك والكفر والجاهل والمخطئ والمقلد مغفور له ما ارتكبوه من الشرك والكفر) گوایە ابن تیمیە وتویەتی لەکیتابی اقتضاء الصراط المستقيم ئەوکەسەی کە بە تەئویل شیرك بکا یاخود کوفر بکا یان جەهلی هەبێ والمخطئ والمقلدبێ خوا لێ خۆش دەبێ .

وەلامەکەی :

شێخ (ابا بطين)دەڵێ : (ورد عليهم بأن ابن تيمية قال ذلك في سياق بعض البدع ولم يقله في الشرك ولا الكفر)ئەڵێ ابن التيميه لە بابەتی هەندێك بیدعەدا وای وتوە نەك لەمەسەلەی شیرك و کوفردا (ثم ذكر سياق كلام ابن تيمية بنصه ، انتها ملخصا)

شێخ (عەلی)دەڵێ : (وفي وقتنا الحاضر من يردد هذه الشبهة بأن ابن تيمية يعذر بالجهل في الشرك الأكبر)لەکاتی ئێمەدا گوێمان لێ دەبێ لەزۆربەی ئەوانەی کەوا خۆیان بە سەلەف ئەزانن ئەڵێن ابن تیمیە وتویەتی کەسێك ئەگەر شیرکی أکبریشی هەبێ بەو جەهلە معذورە (ويستدل بكلام لابن تيمية قاله في سياق البدع أو المسائل الخفية كبدع المرجئة أو الخوارج والاشاعرة ونحوهم ، ثم ينزل ذلك على من فعل الشرك الأكبر)ئەمە دائەبزانین بەسەر ئەوە کەسەی کەوا شیرکی أکبر بکا ئەڵێن ابن تیمیە مەبەستی لەوە بووە ! تەبعەن ابن تیمیە مەبەستی لەوشتانە نەبووە لەشیرکی خەففیی بووە یاخود لەوبیدعانەبووە .

*سێ یەم :

شێخ (ابا بطين) دەڵێ : (قال الاحتجاج بقصة الرجل الذي أوصى أهله أن يحرقوه)لەم بارەی ئەم چیرۆکەوە زۆر پرسیارمان لێ دەکرێی کەسێك وەصیەت دەکا ئەگەرمن مردم بم سوتێنن بم کەن بەتۆز و بەبادا ئەڵێن ئەصلن ئەمە کافربووە بروای بەزیندوو بوونەوە نەبووە !.

وەلامەکەی :

شێخ (ابا بطين) دەڵێ :بەچەند شێوازێك وەلامی ئەدەینەوە:

١-(أن هذا الرجل جاهل لأنه لم تبلغه الحجة)ئەڵێ ئەمە نەزان بووە حوجەی پێ نەگەیشتووە لێرەدا بەمانای ئەوە نیە کەوا کافر نەبووە وەکو وتمان ئەوانەی کەوا حوجەیان پێ ناکا معذورن لەلای خوای تعالی لەعەزاب .

٢-(أن جهله كان في باب الصفات أي جهل بعض الصفات ، وليس في باب الشرك الأكبر وبينهما فرق)ئەڵی ئەمە لەبابی سیفاتدا بووە دێتە ناو شیرك وکوفری خەففی نەك ظاهیرەکان چونکە لەئەصلدا ئەم پیاوە بروایی بەزیندوو بونەوە هەبووە هەرلەبەر ئەوەش بوو وتویەتی من ئەگەر مردم ئاوام لێ بکەن چونکە خوا عەزابم ئەدا زانیویەتی کە زیندوو ئەبێتەوە نەك لەئەصلدا بروای بەزیندوو بونەوە نەبێ ئینجا ئا ئەمە وایی لێکردوە کە ئەو قسەیە بکا لەترسی خوای تعالی ئاگایی لەخۆیی نەماوە بەشێك لەعلماء یان وادەڵێن بەشێکیتر ئەمە خەففی بووە لەسەری (وليس في باب الشرك الأكبر وبينهما فرق ، ثم ذكر كلاما لابن تيمية في تكفيره في الشرك ولم يعذر بالجهل)شێخ (ابا بطين) کەلامی ابن تیمیە ئەهێنێتەوە کە لەشیرکدا خوای تعالی عوزری بەکەس نەداوە .

٣-(رد بلوازم باطلة)ئەگەر ئەمە وابێت ئەوکاتە ئەوە دەگرێتە خۆی ئەم قسەیە (إذا عذرنا بالجهل في الشرك الأكبر منها يلزم عذر جهال اليهود والنصارى والرافضة ونحوهم ،و يلزم عذر من جهل البعث ورسالة الرسول ﷺ ، و يلزم اعذار كل أحد)ئەگەر وابێ کەواتە گریمان ئەودەیلێت وایە و لەشیرکی گەورەدایە وە کەسەکە معذورە کەواتە هەرشیرکێکیتر أکبر خەلك پێ معذورە با یەهود و نەصاراش معذورەبێ ئایا ئەمانە معذورەن؟! نەخێر معذورەنین .

هەتاوەکو ئەگەر ئینکاری زیندوو بونەوەش بکا تۆ ئەڵێ ئەوەتا ئینکاری زیندووبونەوەی کرد و کافر نەبوو ! باشە ئێمەش دەڵێن با ئێستا خەلکی ئینکاری زیندووبونەوە بکەن و بلێن کافر نیە ئەگەر بەجەهل بێ ؟! چۆن ئینکاری زیندووبونەوە نیە ئەوەتا نەصی قورئانمان هەیە کە ئەڵێ کابرا وتویەتی من بروام نیە کە زیندوو ببمەوە (وَمَآ أَظُنُّ ٱلسَّاعَةَ قَآئِمَةً وَلَئِن رُّدِدتُّ إِلَىٰ رَبِّي لَأَجِدَنَّ خَيْرًا مِّنْهَا مُنقَلَبًا)[1] یەکسەر کابرا پێ وت (أَكَفَرْتَ بِٱلَّذِي خَلَقَكَ مِن تُرَابٍ)[1] تەکفیری کرد

[1] :سورة الكهف اية :٣٦

ئەمە ئەوەی لێ وەر دەگیری ئەگەر ئێمە وابلێین (و يلزم اعذار كل أحد ، فمن هو إذا الذي يعذر).

*شوبهەی چوارەم :

شێخ (ابا بطين)دەلێ : (أنهم لا يرجون قضاء حاجاتهم من الميت ونحوه إنما من الله)شوبهەيەكيتريان ئەوەيە ئەلێن : خۆ ئەو داوا دەكا لەم مردووە مەبەستی ئەوە نيە كەوا مردووە كە بۆی جێ بەجێ بكا ئەبێ خوا بۆی جێ بەجێ بكا بەس بەواستەی ئەمەوەيە .

وەلامەكەی :

شێخ(ابا بطين)دەلێ : (يقوله هذه مكابرة بل يرجون من الميت)نەخێر وانيە بەلكو داوا لەخودی مردووەكە دەكا كە داوا لەو ناكەن بۆ يەكسەر داوا لەخوا ناكەن (بل يرجون من الميت سواء استقل بذالك أو هو واسطة إلى الله كله سواء في الاسم والحكم)بلێ واستەمە و لەخۆييم داوا كرد هەمان شتە چونكە تۆ داوا لەخودی مردووەكە ئەكەيت هەتا بەواستەبوونيشی كەواتە تۆ داوات لەو كرد كە ئەو ئاگای لەتۆ نيە (ثم رد على من سماه نداء وليس دعاء للأموات)رەدی ئەوانەی داوتەوە كەوا دەلێن ئەمە ندائە نەك هاوار كردن بۆ مردووان بريتی نيە لەعيبادەت كردن و دوعابۆ كردن لە مردووان نداء يكە لەمردووەكە ! ئەمەش وانيە .

*شويهەی پێنجەم :

شێخ (ابا بطين)دەلێ : (دعواهم أن الشرك هو الصلاة والسجود لغير الله فقط)ئەوان ئەلێن شيرك ئەوە نيە كەتۆ باسی دەكەی بەلكو شيرك بريتيە لەوەی كەوا تۆ نوێژ بۆ غەيری خوای تعالى بكەی ياخود سوجدە بۆ غەيری خوای تعالى ببەيی ئەوە شيركە تەنها ئەو دوانەيە شيرك !؟.

وەلامەكەی :

[1] :سورة الكهف اية : ٣٧

شێخ (ابا بطين)دەلیٚ: (فرد عليهم بأن الشرك أوسع من ذلك بل يشمل الدعاء والنذر والذبح ...الخ ،) شێخ ڕەدیان لیٚ ئەداتەوە کەوا شیرك تەنها ئەوەندە نیە بەلکو لەدوعا کردن و نەزر و سەربریندایە ، ئەمڕۆش ئەگەر ئێمە سەیری بکەین هەندێك کەس شیرك تەنها تایبەت ئەکا بەو دوو حالەتی کەوا وتمان. شیرك زۆر زۆرفراوانە کەسەکە تەشریع دابنیٚ بۆ خەلکی هەتا داوا لەمردووش نەکا و عیبادەتەکانی تریش تەنها بەخالصی بۆ الله تعالی بکا وەکو وتمان شیرك بکا لەحوکمدا هەروەکو ئیمامی شنقطی دەفەرمووی : شیرك لەحوکمدا نەفسی حوکمی هەیە لەشیرك لە عیبادەتدا هەردووکمی هەرشیرکە .

کەواتە فروانترێکە ، ئێمە ئێستا باسەیری عامەی خەلکەکە بکەین لەم شوبهەیە زۆربەی خەلکی تیٚ کەوتوە یانی کاتێك کەپیٚ دەلیٚ کەتۆ نوێژ دەکەی نوێژەکە بۆ پێغەمبەر دەکەی ﷺ ؟! ئەلیٚ نەخێر ، کە ڕۆژوو ئەگرییی ڕۆژوەکە بۆ پێغەمبەرە ﷺ ئەلیٚ نەخێر ، هەمووشیان ئیشارەت بەنیەتەکە دەکەن لەنیەتەکانیادا ئەلێن نوێژی نیوەڕۆ ئەکەین بۆ خوا پیٚ بلیٚ بۆ پێغەمبەر ئەلیٚ نابێت ئەزانێت کە ئەمە شیرکە ئیٚ ئەوە عیبادەتە ئەویتریش هەر عیبادەتە دوعا و نەزریش ئەمانە هەمووی هەر عیبادەتن ئەم عیبادەتانە ئەبیٚ هەمووی بۆ خوا بیٚ نابیٚ بۆ غەیری خوا بیٚ جا ئەمان دێن ئەلێن بەس نوێژ و سوجدە ئەوانیتر دانانێن بە شیرك ئەوەش یەکیکە لە شوبهەکانیان و تۆش ئەبێت پێیان بلێت ئەمانەش هەمووی عیبادەتن نابیٚ صەرف بکرێی بۆ غەیری خوای تعالی .

*شوبهەی شەشەم :

شێخ (ابا بطين)دەلیٚ: (قولهم إن ابن تيمية يعذر بالجهل في الشرك الأكبر ، وسبق أن تكلم عن ذلك لكن أعاده نظرا لأهميته)ئەلێن ابن تيميه شیرکی گەورەی بە عوزر داناوە ئەگەر کەسەکە جەهلی هەبوویٚ لەئێستاو داهاتووش ئەم شوبهەیە باسکراوە وە دووجار لەم کیتابەدا شێخ (عەلی)باسی کردوە ئەم شوبهەیە ئەمەش دەلالەت لە گرینگی ئەم بابەتەدەدا (أعاده نظرا لأهميته وكثرة الاشتباه في هذا)تەبعەن لەئێستادا زۆربەی ئەوانەی ئەم شوبهەیە بەریوە دەبن و دەیگرن بەدەستەوە ئەوانەن کەوا خۆیان بەسەلەفی دەزانن کاتی خۆی ئەوانەی کەوا دوعاکردن و پارانەوە لە مردووانیان پیٚ جائیز بووە کەلامی ابن تيميه یان

هێناوە نەكوە خۆشیان لە ابن تیمیە بێ بەلكو ویستوویانە ڕەدی ئیمە بدەنەوە بە قسەی خۆمان وەكو ئەوەی دەلێ ئەوە لەخۆتانە ڕەدیشتان لێ ئەدەینەوە

وەلامەكەی :

شێخ (ابا بطين)دەلێ : (لكن هنا توسع وذكر أمثلة أخرى تدل على أنه لا يعذر ولا يقيده بالجهل) نەخێر لێرەدا وتویەتی عوزر نیە لە جەهلدا وەتقید نەكراوە بەوە (وجعل ذلك في فصل مستقل هو الفصل الخامس وهو أطول فصل ذكره) لەوكیتابەدا باسمان كرد درێژترین فصل تیدا قسەی كردوە (ثم ختم المصنف الكتاب بذكر المنع من التقليد في التوحيد وأصول الدين والأدلة في ذلك)دواتر كۆتایی كیتێبەكەی بەوە هێناوە كە لەمەسەلەی تەوحید دا نابێ ئێمە تەقلید بكەین مقلید و چاولێكەر خوا لێ قبول ناكا لەمەسەلەی تەوحید دا و ئیماندا ئیمان دەبێ هەركەس ئیعتقادی خۆیی هەبێ نابێ لەبەر ئەوەی فلان وایی وت منیش وا دەلێم .

شوبهەی چوارەم :

شێخ (عەلی) دەلی :

وەلام دانەوەی شێخ عبدالطيف كوری عبدالرحمن لەكیتابی (منهاج التأسيس والتقديس في كشف شبهات داود بن جرجيس) ئەم كیتابە لەبەر چاوان نیە زۆربەی زۆری خەلك نەیبیستووە .

داودی كوری جرجیس كەسێكی عێراقی بوو لەزەمانی شێخ محمدی كوری عبدالوهاب ئەهات كیتابێكی دانا ناوی (صلح الاخوان) لەوكیتابەدا (ذكر فيه من الشبهات أن ابن تيمية وابن القيم يعذران من ينادي أهل القبور ويستغيث بهم يعذرانه بالجهل أو التقليد أو الاجتهاد) لەوكیتابەدا زۆر شتی هێناوە كە إبن تیمیە و إبن القيم وتوبێتیان كەسێك جاهیل بێ ئەوا معذورە ئەگەر نەزانێ لە مەسەلەی شیرك و تەوحیدەوە لێ ناگیریی !

(فذكر داود بن جرجيس في الباب الأول خمسين موضعا في عدم تكفير من استغاث ودعاء غير الله)لە پەنجا شوێن لەكیتابەكەیدا باسی ئەوە كردوە كەوا هەركەسێك هاوار كاتە غەیری خوا ئەو كەسە كافر نابێ !

وەلامەکەی :

شێخ(عبدالطیف)دەلی : (وخلاصة رد الشيخ عبد اللطيف على هذه النقولات)خولاصەی ڕەدەکەی شێخ ئەمانەیە:

١–(. أن غالبها حرفه هذا العراقي)زۆر بەی قسەکان کەوا هێناویەتی لە ابن تیمیە و ابن القیم تەحریف و دەستکاری کردوە تەصەروفی بەزیادە و نەقص کردوە ئەمەش حالەتی ئەهلی بیدەعە بەبەردەوام ئەهلی بیدەع کەلام ئەپچڕێنن وەکو خۆیی نایهێنن .

٢–(. التعسف في حمله على دعواه)زۆر خۆیی ماندوو کردوە لەوەی کەوا بەزۆر ئەو قسەیە بخاتە سەرمەبەستەکەی خۆیی کەچی وتەکانی ابن تیمیە و ابن القیم ئەوە ناگەیەنی کەچی ئەو هاتووە بەزۆر دەیخاتە سەر مەبەستەکەی خۆیی .

٣–(وبعضها لم يفهم مراد ابن تيمية)وە زۆرێك لەو وتانەی کەوا هی ابن تیمیە هێناویەتی تێ نەگەیشتووە مەبەستی چیە ابن تیمیە کەچی داود هاتووە بە مەبەستی خۆیی وتویەتی کەوا ئەوهایە و بەم شیوەیەیە .

٤–(. وهو أهم الردود)گرینگترین ڕەدانەوەکانە کە ئەمەیە (أن كلام ابن تيمية في العذر إذا عذر هو في المسائل الاجتهادية أو مسائل البدع وليس في أصول الدين)کەلامی ابن تیمیە هاتووە لەمەسەلەی عوزردا کەداویەتی لەمەسەلە ئیجتهادیەکاندایە و لەمەسەلە بیدعەکاندایە نەك لەمەسەلەی ئصولی دین (والتي من أهمها التوحيد فان ابن تيمية لا يعذر بالجهل به ، واستغرق رد المصنف على الشبهات من ص ٩٥ ، إلى ص ٣٢٠) لە نێوان لاپەرە ٩٥تا ٣٢٠ ڕەدی ئەوەی داوەتەوە کەوا ابن تیمیە عوزری دابێتە جاهیل شیخ عبدالطیف ئەوەندە لەسەری ڕۆیشتوە کەوا ابن تیمیە لەمەسەلەی تەوحیدا عوزر نادا بەکەس .

شێخ(عبدالطیف)دەلێ : (القسم الثاني من الكتاب رد على خمسين دليلا في جواز دعاء الصالحين والاستغاثة بهم وطلب الحوائج منهم على أنهم واسطة) بەشی دووەمی کیتابەکە ڕەددانەوەیە لەسەر پەنجا دەلیل لەسەر دروستیەتی پارانەوە لەپیاوچاکان و هانابردن بۆیان داوای ئیشەکانی خۆتیان لابکەی چونکە ئەوان واستەن (فذكر داود بن جرجيس أمورا يظنها أدلة على جواز الشرك الأكبر ؟)داودی کوری جەرجیس لەکیتابەکەیدا چەند شتێکی باسکردوە کەوا ئەزانێ کەوا دەلیلە لەسەر جائیزیەتی شیرکی أکبر ؟!

وەلامەكەی :

شێخ(عبدالطيف)دەڵێ : (فرد عليه المصنف الشيخ عبد اللطيف ، ابتداء من ص ٣٢١ إلى ص ٣٩٥) رەدی داوەتەوە لە كیتابەكەیدا لەم مەصافەیەدا كەهاتووە (رد على أحد عشر دليلا فقط ، إلا أن المصنف الشيخ عبد اللطيف وافته المنية) لەم ٥٠ دەلیلە ١١ی وەلامداوەتەوە بەلام وەفاتی كرد پێش ئەوەی كیتابەكەی تەواو بێ شێخ عبدالطیف كوری عبدالرحمن ال الشیخ ئەویش لەنەوەی شێخ محمدی كوری عبدالوهابە بەلام ئەم كیتابە شێخ محمود شكری الالوسی تەواوی كرد ناوی نا (فتح المنان في الرد على صلح الإخوان) ئەم كیتابەی تەواو كرد و هەموو بەلگەكانیتری پوچەل كردەوە .

شوبهەی پێنجەم :

شێخ (عەلی) دەڵێ : (كتاب خاتمة كشف الشبهات)ئەم كیتابە هی (للشيخ عبد الرحمن بن محمد الدوسري)لەكۆتایی كیتابی كشف الشبهاتدا كۆتاییەكی نوسیوە (حيث جعل خاتمة على كتاب كشف الشبهات للشيخ محمد بن عبد الوهاب)هاتووە خاتیمەیەكی داناوە بەسەر كیتابەكەدا (كشف فيه رحمه الله أستار الوثنية الجديدة والشرك المعاصر)ئەمرۆ لەزەمانی ئێمەدا بتپەرستەكانی ئەمرۆ ئەوانەن كە شیركی معاصری پێ دەلێن هاتووە ئەمەی باس كردوە شێخ (كما كشف الشيخ محمد بن عبد الوهاب الشرك المعاصر له) شێخ محمدی كوری عبدالوهاب معاصرەی ئەو شیركەی كردوە ئەوەی بەیان كردوە شێخ عبدالرحمن هاتووە كە ئەو شیركەی ئەو معاصری بووە كە باسی دەكەین هاتووە ئەوانەی كشف كردوە .

شێخ(عبدالرحمن الدوسری)دەڵێ : (إن الشيخ محمد بن عبد الوهاب في كتابه كشف الشبهات عالج شرك التخريف بصورته المتمثلة في دعاء الأموات والغائبين وتقديس القبور) شێخ محمدی كوری عبدالوهاب داوا كردن لەمردوان و غائبین و بەپیرۆز راگرتنی گۆرەكانی هەموو پوچەل كردەوە بەكیتاب و بەسونە ئەوكاتە شێخ معاصەرەی ئەو كاتەی كردوە (ثم حدثت ضروب من الشرك برزت بأسماء وألقاب ينخدع بها الجهلة ويتعلق بها المغرضون والحاقدون)بەلام ئەمرۆ شتێك دروست بووە لەو شیركانە كەس زۆر كەس خۆیانی پێوە مەشغول دەكەن پێ

خەڵەتاوە (ثم قال إن الذي تولى كبره هم اليهود والمجوس)يەهود و مەجوس ئەمانەی لەناوماندا دروست کردوە (لما خافوا من البعث الإسلامي الصحيح الذي ندب إليه الشيخ محمد بن عبد الوهاب وقام به مع أعوانه) خەڵکی کەزیندوو کردەوە لەتەوحید و شارەزای کردن لەتەوحید کەسانێکی زۆر گەڕایەوە بۆ خوا پەرستی دیسانەوە ئەوان هاتن زانیان هەر بەئەمانە ناتوانن خەڵکی هەڵبەخەڵەتێنن و توشی کوفر و شیرکیان بکەن هەڵسان جۆرێك لە شیرك و کوفری معاصریان دروست کرد کەلەلای زۆر کەس ئێستا بیٚ ئاگان لێی نمونەی دیموکراتیەت و علمانیەت ئەو مەزهەبانەی ئەمرۆ پەرلەمان و دەستور دانان ئەمانە هەمووی بونتە شوبهە و کیشە کەوا ئایا پیٚ کافر دەبی یاخود نا لەبەر ئەوە ئەمرۆ کەسانێك هەڵدەستن خەڵکی ئاگادار ئەکەنەوە ئەمەش هەمان شتە جۆرێکیترە لە جۆرەکانی کوفر و شیرك و ئیلحاد با ناوەکەشیان ئیسلامی بیٚ وەکو دیموکراتیەتیان ناوە شورا دیموکراتیەت کەناونرا بە شورا هەرهەمان شتە کاتێك دوعا کردن و هانابردن بۆ مردوان ناونرا بە وەسیلە ئەڵێن خوا لەقورئاندا باسی وەسیلە ئەکا ئێستاش خەڵکانێك نین بڵێن دیموکراتیەت شورایە ئەوەتا خوای گەورە نیە لەقورئاندا شورای باس کردوە !؟شتەکان ئەبنین و ئەبیستن چۆن ئەگۆڕێن .

شێخ (عبدالرحمن) دەڵیٚ : (وفي هذا الوقت كسبوا أنصارا من بني جلدتنا فألهبوا حماس الجهلة بنعرات العصبيات القومية في كل أمة إسلامية)یەك لەوشتانەی کەوا توانیان ئومەتی ئیسلامی تێدا پارچە پارچە بکەن مەلەسەی نەتەوایەتی کورد با هەر کورد پەرست بیٚ و عەرەب با هەر عەرەب پەرست بیٚ شیرازەی ئومەتی ئیسلامیان تێکدا کەپێویستە ئومەتی ئیسلامی یەکپارچەبیٚ یەکێکە لە هۆکارەکانی سەرکەوتن کەس بیر ناکاتەوە کەوا ئومەتی ئیسلام سەربکەوێی هەمووی بیردەکاتەوە کەوا قەومەکەی سەرکەوێی (فظهرت الوثنية الجديدة وعبادة المادة والشهوات وتقديس الأشخاص)ئەمانە دروست بوو پەرستنی مادە و پەرستنی هەوا و ئارەزووەکان کەسەکە پیٚرۆز کراون بەناوە دینەکەیانیشیان نا بەڵکو بەهۆی مادەوەیە کەسی واهەیە لەلای خەڵکی پیرۆزە کەچی سەیری دەکەی هیچ خزمەتێکی قورئان و حەدیسی نەکردوە بەڵکو تەنها خزمەتی قەومی کردوە خزمەتی دار و بەردی کردوە (بحجة الجنسية والوطنية ،حتى تكونت في المحيط الإسلامي والعربي خاصة ردة

جديدة)لەدەوروبەری موسلمانانیدا بەتایبەتی لەناو عەرەبدا ریدەیەکی تر دروست بوو (بما انتحلوه من مبادئ وطنية ومذاهب مادية مزخرفة بألقاب ظاهرها الرحمة وباطنها العذاب)ئەمەیان دروست کرد بیرۆکەکەی لە رووکەشدا رەحمەتە بۆ ئیمە ئەمانەی باسمان کرد بەلام لە ئەساسدا هەمووی عەزابە بۆ ئێمە (وبعد هذه المقدمة تكلم الشيخ عبد الرحمن الدوسري عن معنى الألوهية وأصولها وهما أصلان) دوای ئەم موقەدیمەیە هاتووە باسی ئەوەی بۆ ئێمە کردوە کە مانای الالوهیەت مانای چیە کە تۆ ئەلێ (لا اله الا الله) ئەم الالوهیەتە مانای چیە

ئەفەرمووی شێخ کەوا دوو ئەصلن :

١–(الكفر بكل معبود) ئەبێ تۆ بزانی کەوا تۆی موسلمان (لا اله الا الله) کەی تۆئەوەیە (لا اله) (الكفر بكل معبود). کافر بوونە بە هەموو پەرستراوێك بەناحەق.

٢–(إفراد الله بالعبادة والاستسلام لحكمه) وە مانای بەشی دووەمی (لا اله الا الله) کە (الا الله) یە واتا (إفراد الله بالعبادة والاستسلام لحكمه) بەتەنها عیبادەت بۆ خوای تعالی بکەی وە تەسلیم بیت بە حوکمەکانی .

ئەگەر ئینسان وانەبێ بەئەتەکید موسلمان نیە ئەو کەسە ئەبێ ئەم دوو خالە هەبێ لە هەرکەسێکدا کەوا موسلمان بێ هەرچ عیبادەتێك بکەی مادەم ئەم دووخالەت تێدا نەبێ ئەوا تۆ موسلمان نی ئەم دووانەت تەحقیق نەکرد هیچ سودێکی نیە ئەبێ هەمووماں لەوە تێ بگەین .

شێخ (بن باز)باس دەکا لە کشف الشبهاتدا ئەلێ : (أن المسلم مصل الصائم إذا أتا بمكفرا لم يعذركانه مصلی)ئەگەر شتێکی هێنا پێ کافر بوو با نوێژ کەریش بێ هەر کافرە (لم يعرف كفره كونه مصل وينتسب إلاسلام يكون بالكفر الجديد مرتددا وتبطل الاعماله)هەموو کارەکانی بەتال ئەبێتەوە با نوێژ و رۆژوو عیبادەتیشی هەبێ بەردەوامیش بێ لەسەری خۆی لەناو کەعبەشدا نوێژ بکا هەروەکو ئەبو جهل چۆن لە کەعبەدا تەواف دەکرد موشریك بوو تۆش لەکەعبەدابی مادەم شتێکت هێنا پێ کافر دەبێ کافری شێخ ئایەتەکە

ئەهێنێتەوە (وَقَدِمْنَآ إِلَىٰ مَا عَمِلُواْ مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنَٰهُ هَبَآءً)[1] ئایەتەکەش اسپاتی عەمەل دەکا هەرعەمەلێکیان کردبێ خوای گەورە ئەلێت ئەی کەین بەتۆزی بادراو . شێخ حەدیس دەهێنێتەوە کەوا پێغەمبەری خوا ﷺ دەفەرمووی (من بدل دینه فاقتلوه)[2] تۆ کاتێك ئەو دینە بەدل دەکەی بەرە و دوعای مردوان ئەرۆیی دینەکەت بەدل کرد بەرە و دیموکراتیەت و لیبرالیەت وعلمانیەت ئەرۆیی دینەکەی خۆت بەدل کرد و گۆریت یاخود بەرە و قەومیەت ئەرۆیی بەهەمان شێوە با هەر نوێژیش بکەیت و رۆژوو بگریت تۆ دینەکەت بەدل کرد (وهذا باب معروف باب حکم المرتد فهو المسلم یکفر بعد الاسلامهم) ئەم بابە دیار و ئاشکرایە کەوا موسلمان کافر دەبێ لەدوای موسلمان بوونی بەم شتانە (ولوکان من أعبد الناس) چەند موهیمە ئەم کەلیمە کەچی ئەمرۆ ئەوەی بۆتە رێگر لەوەی بلێن فلان کەس کافرە چونکە کوفر و شیرکی هەیە ئەلێن کاکە نوێژ دەکا کاتێك دوعا دەکا کافر فرمێسك بەچاوی دێتە خوارەوە تۆچۆن پێ دەلێ کافرە پێت ئەلێ هەموو قورئانی لەبەر تۆچۆن پێ دەلێ کافرە .

شێخ دەلێ (أعبد الناس)ئەوکەسەکە (ثم سب الله ورسول وأتخذ الالة من دون الله یدعوهم أو یستغث بهم أو جاء أحد وجب الصلاة أوجاء أحد وجب الزکاة وجحد تحریم الزینا)بەویستی خۆیان ئینکاری حەرامیەتی زینا دەکەن ئەمرۆ هەمانە لەم جۆرانە ئەلێ با بیکات و رێیان لێ مەگرن ئازادییە کە وتی ئازادییە لەگەل پێغەمبەردا بیت تۆ کافریی بەم کەلیمەیە وەك ئەبو جهل وایت و هیچ جیاوازیەکت نیە . چۆن ئازادییە خوای تعالی ئازادی بۆ ئێمە دانەناوە بەلکو بەندایەتی و عەبدایەتی بۆئێمە داناوە (أو جحد تحریم الخمر أوما أشمە ذلك من هذه الزئیات بطلت الأعمال کلها) هەمووی بەتال ئەبێتەوە (وکفر بهذا شيء وصارت الأعمال کلها باطلا)کردەوەکان هەموی باطل دەبێ لەگەل ئەو شیرك و کوفرەدا (فمن أتا بمکفرین بطة الأعماله وصارت هباء منثورا) هەروەکو الله تعالی دەفەرموویی (وَلَوْ أَشْرَكُواْ لَحَبِطَ عَنْهُم مَّا كَانُواْ يَعْمَلُونَ)[3] هەموو پێغەمبەران ئەگەر بێتوو شیرکێك بکەن هەموو عەمەلەکەیان پوچەل دەبێتەوە هەروەکو الله تعالی دەفەرمووی (وَلَقَدْ أُوحِيَ إِلَيْكَ وَإِلَى ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِكَ لَئِنْ أَشْرَكْتَ

[1] :سورة الفرقان اية : ٢٣
[2] :رواه البخاري
[3] :سورة الأنعام اية : ٨٨

لَيَحۡبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ ٱلۡخَٰسِرِينَ)[1] خواى گەورە بەهەموو پێغەمبەرانى وت وە بەپێغەمبەر محمد ﷺ دەڵێ شيركێك بكەى هەموو كاروكردەوەت پوچەل دەبێتەوە لەلاى خواى گەورە تەوحيد و شيرك هەيە .

جا لێرەدا با ئاگايەمان لەشتێك بى زۆربەى كەس لێرەدا جورئەتى نيە بۆ حوكمدان بەسەر موشريكدا ئەڵێ كاكە ئەوە دەڵێ (لا اله الا الله) و نوێژ دەكا تۆچۆن كافرى دەكەى ئەگرى و ئەپارێتەوە ئەڵێ تۆچۆن كافرى ئەكەى ئەم شتانە باس ئەكەن ئێمە ئەوەمان نيە بەلكو پەوەيست بوون بەتەوحيدەوە ئەوە تۆ موسلمانى پەوەيست نەبوون بەتەوحيدەوە و هێنانى يەك شيرك لە شيركەكان كە شيركى ظاهيرە پێ ئەبيت بەكافر .

شێخ ئايەت ئەهێنێتەوە (وَمَن يَكۡفُرۡ بِٱلۡإِيمَٰنِ فَقَدۡ حَبِطَ عَمَلُهُۥ وَهُوَ فِي ٱلۡأٓخِرَةِ مِنَ ٱلۡخَٰسِرِينَ)[2] هەر كەس ئيمانى هەبێت و كافر بێت دوايى خواى گەورە هەموو كارو كردەوەكانى پوچەل دەكاتەوە لە دۆراوان دايئەنێى .

شێخ دەڵێ : (فالواجب على كل مسلم أن يحذر مانهى الله عنه جمع المعاصى وأن يكون حذره من شرك أشد) ئەبێ خۆى لە هەموو معاصى بپارێزى بەلام لەشيرك لەهەموويان ورياتر بێ ئەوەتا پێغەمبەر ئيبراهيم وتويەتى (وَٱجۡنُبۡنِي وَبَنِيَّ أَن نَّعۡبُدَ ٱلۡأَصۡنَامَ)[3](ولا يقول أنا فهمة التوحيد)مەڵێ من لە تەوحيد تێگەيشتووم ئيتر پێويستم بەهيچ نەما (أنا فهمة الإسلام لا بأس لايأمن أن بعض الناس يقول التوحيد فهمنا وهو جاهل لايفهمه) زۆر كەس ئەڵێ من لەتەوحيد تێگەيشتووم بەس تێ نەگەيشتووى ئەگەر تێ بگەيشتيتايە نەئەچووى تەشريعى غەيرى خواى تعالى دابنێ بۆ خەلكى بلێت خەلك ئازادە ! (ولوا فهمه لتبصر به فلحذر ولايأمن) با ئاگادارى تەوحيد و ئيمان بێ و لێشى تێگەيشتبێ با ئەمين نەبێ لەخۆيى و حەزەر لەخۆى بكا (ويسئل ربه ثبات) شێخ دەڵێ با تێش بگا بەس گرينگ ئەوەيە ئيستقامەى هەبێ لەبەر ئەوەى چەندين كەس تێگەيشتبوون بەلام لاياينداوە .

شێخ(عبدالرحمن)دەڵێ : (ثم تكلم عن حقيقة العبادة والحب في الله وبغض أعداء الدين) باسى حەقيقەتى پەرستنى خواى گەورە و خۆشەويست ى و رق لێبوونەوەمان تێ ئەگەيەنێ شێخ

---

[1] :سورة الزمر اية : ٦٥
[2] :سورة المائدة اية :٥
[3] :سورة إبراهيم اية : ٣٥

رق لێبوونەوەی دووژمنانی دێن کە ئەمڕۆ رق لێبوونەوەی دووژمنانی دین هەر نەماوە بەکەمی نەبێ یانی ولاء براء نەماوە لەلای زۆربەی خەلکی ئەبێت باش ئاگاداری ئەمە بین .

(ثم تكلم عن حقيقة ملة إبراهيم)باسی دینی پێغەمبەر ئیبراهیم دەکا خوای گەورە چەند جەختی کردۆتەوە لەدینی پێغەمبەر ئیبراهیم لەقورئاندا کە ئەبێت مولتەزیم بین پێوەیی (وقال وبه تعرف مدى ما انغمس فيه غالب المحسوبين على الإسلام من الوثنية الجديدة)ئا بەمە تۆ ئەزانیت حەقیقەتی دینی میلەتی ئیبراهیم تێگەیشتی کە یەکخوا پەرستیە ئەبێ کافربی بەهەمووشتەکانیتر غەیری یەکخوا پەرستی بەمە ئەزانی کەوا چەند زۆر لەوانەی کەوا لەسەر ئیسلام حیساب کراون بەمانای ئەوە لەناو خەلکدا موسلمانن ئەوە حیزبی ئیسلامییە ! چۆن رۆچوون لەکوفردا لەم (الوثنية الجديدة)ئەمرۆ رۆچوون و چونەتەناویەوە (وما استجلبوه من مبادئ الغرب ومذاهبه المادية فجعلوا حدود الوطن فوق حدود الله) یەك لەوشتانە سنوری نیشتمان لەسنوری خوای تعالی فراوانترە ئێستا بەم شێوەیەی کەوا سنوری نیشتیمانیان خۆستۆتە پێش وگرینگ ترە لەسنورەکانی خوای تعالی سنورەکانی خوای گەورە دەشکێنرێی کێشە نیە لەلای بەس نابێت سنوری نیشتیمان بشکێنرێی (وجعلوا لأنفسهم الخيرة فيما يشرعون وينظمون خلافا لما قضى الله ورسوله)هاتوون ئیختاریان بۆخۆیان داناوە بەکەیفی خۆیان چی دائەنێن و چی تەشریع ئەکەن چی گەورە دەکەن بەکەیفی خۆیان چۆنیان بوێی وادایی ئەنێن غەیری ئەوەی کە خوا و پێغەمبەری خوا وتوێتی ﷺ (واتبعوا ما يمليه رجال تألهوهم بالحب والتعظيم وجعلوهم أندادا من دون الله)هاتوون پیاوانێك بوون نوسیبوویانەوە کەوا ئەوانەی هێناویانە بپەرسترێن و شوێنیان بکەون (وجعلوهم أندادا من دون الله)کردونیانن بەهاوبەش لەگەل خوای تعالی دا وەکو (كالقومية والوطنية وما يستلزمها من المذاهب المادية)قەومیی و نیشتمان و ئەوانیتر لە مەزهەبە مادییەکاندا ئەمانە هەموی لەدەستکردی ئینسانەکانە خوای تعالی بەمە رازی نیە .

(ثم ذكر من جعل الوطن ندا لله) هەیە وەلاتەکەی کردوە بەشەریکی خوای گەورە !.

شێخ شیعرێکی هێناوە کەوتویانە :

(بلادك قدمها على كل ملة .... ومن أجلها أفطر ومن أجلها صم)

(بلادك قدمها على كل ملة)ولاتەکەی خۆت بخەرە پێش هەموو دینێکەوە ،(ومن أجلها أفطر ومن أجلها صم)لەپێناوی ولاتەکەت بەرۆژووبەو بەرۆژوو مەبە .مەبەستیانە کەوا عیبادەت بۆ ولاتەکەت بکەی ، عیبادەتی خوای گەورە لابراوە ئەم ناوانە خراوەتە پێشەوە .

شێخ(عبدالرحمن)دەلێ : (وجلبوا موالاة أعداء الله بحجة الجنس والوطن ، وتعطيل الشريعة بحجة التطوير الفاسد)هاتوون مولات و دۆستایەتیان لەگەل دووژمنانی خوادا کردوە بەحوجەی جنسیەی بەشەرەکان و رەگەزایەتی ئینسان ئەوەتا ئەلێن ئێمە هەموو مرۆڤین یاخود نیشتمان و ولات لەناو ولاتەکەدا ئەلێن گرینگ ئەوەیە لەناو ولاتەکەی خۆماندا بین گرینگ ئەوەیە فلان نیشتمانی بین بۆنمونە ئەلێن ئێمە هەموومان عێراقین گرینگ نیە تۆ چ دینێکی یەهودی و نەصرانی یاخود مجوسی هەرچ بی گرینگ ئەوەیە تۆ عێراقی! وە شەریعەتی خوای گەورەیان راگرتوە و پەکیان خستووە .

کەواتە ئێستا خوا پەرستی ناخوێنرێتەوە وە ئەم خوا پەرستیە نابێتە سنگی محەك و میزان بۆ جیاکردنەوەی موتەقی و غەیری موتەقی ئەو شتانە نەماوە ئێستا بابەتەکە هەمووی بویتە ئەوەی ئێمە هاولاتین ! خەلکی یەك ولاتین ئیتر هەرچیەك دەکەی کەیفی خۆتە ئەبێ هەمووومان وەکو یەك وابین ئەبێ یەکسان بین ! ئاخر چۆن دەبێ خوای تعالی دەفەرمووی (أَفَنَجۡعَلُ ٱلۡمُسۡلِمِينَ كَٱلۡمُجۡرِمِينَ ۝٣٥ مَا لَكُمۡ كَيۡفَ تَحۡكُمُونَ)[1] خوای تعالی وا دەلێ کەچی ئەوانیش دەلێن نەخێر نابێ لەسەر ئەساسی دین تەفەرقە و جیاوازی هەبێ هەرکەس دینی خۆی بۆخۆیی ئەمە هەمووی (الوثنية الجديدة)باش بزانن هەرکەسێك ئەوە بلێ هەرچی عیبادەت هەیە بیکا لێ قبول ناکرێی و کافرە .ئینجا هەیە ئەترسێ ئەلێ کاکە ئاخر ئەوە نوێژ دەکا ئێمە وەلامی ئەوانەمان هەمووی دایەوە .

شێخ(عبدالرحمن)دەلێ : (وعبادة كل طاغوت في سبيل ذلك كقولهم)وە عیبادەتی طاغوت (الدين لله والوطن للجميع) ئەلێ دین بۆ خوا ئەوە نێوانی خۆت و خوایە بەلام نیشتمان و وەطەهی هەمووومانە ! نابێ تۆ لەسەر ئەساسی دین تۆ حوکم بکەی .

[1] :سورة القلم اية : ٣٥-٣٦

(وكقولهم (الدين علاقة بين العبد وربه فقط لا شأن له في الحياة)ئەوەش قسەیەکیتریانە کە دەڵێن دین عیلاقەیە لەنێوان ئینسانەکان و خوای گەورە بەتەنها پەیوەندی بەژیانمانەوە نیە .

(وكقولهم (إرادة الشعب من إرادة الله)ئەلێن ئێمە چیمان بویست خواش ئەوەی دەوێت ! .

(وذكر أنه لا يزال خريجو المدارس الاستعمارية يركزون هذه المفاهيم في طبقات الأمة الإسلامية)شێخ باس دەکا کەوا ئەوانەی کەوا تەخروجیان کردوە لەو خوێندنگایانەی کەوا ئیحتلالین شێخ وتویەتی استعماری بەلام ئەوان درۆدەکەن ئیمە نوێی ناکەنەوە بەلکو وێرانمان دەکەن و تێکمان ئەدەن ئەو خوێندنگایە ئەمریکی و ئەوروپیانەی کەدێتە ناومانەوە چ لێرە بن چ لەلای خۆیان بن کە خەلکانی ئێمە ئەچنە ناویان ئەمشتانەیان لەناو بیرو هۆشتدا ئەچەقێنن کەوا ئەم تێگەیشتنانە وەربگرن کە نیشتیمانی و رەگەزیی و ئیمە هەموومان هاولاتین و مرۆڤین ئینجا بۆ ئەمشتانەش ئایەت ئەهێنەوە ئەلێن خوای گەورە دەفەمووی (وَلَقَدۡ كَرَّمۡنَا بَنِيٓ ءَادَمَ)[1]کاکە خوا رێزی گرتوە ئەوە یەهودە و نەصارایە موهیم ئەوەیە ئینسانە خوا رێزی گرتوە تۆش ئەبێ رێزی لێ بگریی. ئاخر تۆ بێ عقلی خوای گەورە دەفەرمووی (إِنَّ أَكۡرَمَكُمۡ عِندَ ٱللَّهِ أَتۡقَىٰكُمۡ)[2] ئەوە بەنی ئادەمە کە خوای تعالی رێزی لێناوە بەمەرجی ئیمان رێزی لێناوە ئەگەر ئیماندار نەبوو خوای تعالی رێزی لێ نەناوە خوای تعالی دەفەرمووی (ثُمَّ رَدَدۡنَٰهُ أَسۡفَلَ سَٰفِلِينَ ۞ إِلَّا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ)[3] دواتر خوای گەورە دەفەرمووی (إِنَّ ٱلۡإِنسَٰنَ لَفِي خُسۡرٍ)[4] ئەی بۆ باسی ئەوە ناکەی کەوا ئینسانیەت هەمووی لەخەسارەت مەندی دایە ! ئەو ئینسانەی کەتۆ باسی دەکەی ئەوەتا خوای گەورە فەرمویەتی (إِنَّ ٱلۡإِنسَٰنَ لَفِي خُسۡرٍ ۞ إِلَّا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ وَتَوَاصَوۡاْ بِٱلۡحَقِّ وَتَوَاصَوۡاْ بِٱلصَّبۡرِ)[5] تەنها ئەوانە نەبن کەوا کاری چاك دەکەن .

شێخ دەلێ (وقال إن المدارس هي أول ما فرض الاستعمار علينا ثقافته بواسطتها)ئەم خوێندنگایانەی کە ئەوان دایانناوە یەکەم شت کەوا فەرزی کرد لەسەر ئێمە کە تێگەشتن و

[1] :سورة الإسراء اية :٧٠
[2] :سورة الحجرات اية: ١٣
[3] :سورة التين اية : ٥
[4] :سورة العصر اية :٢
[5] :سورة العصر اية :٢-٣

ڕۆشەنبیری ئەوان بەڕێوە ببەین . ئەوەتا لەناو خوێندنگاکاندا کە خۆتان ئاگادارن دین و ئیمانی تێدا نەماوە وە تێشی نەبووە تا تێدا بێت ! ئەگەر هەندێکی تێدابووبێ کاتی خۆیی ئێستا ئەوەشی نەماوە هەموو مندالەکان لەسەر ئەساسی دین فێریان ناکەن لەسەر ئەساسی نیشتمان پەروەریی فێریان دەکەن یان پێکەوە ژیان وەکو دەڵێن لەناو ولاتمان نەصرانیەت هەیە یەزیدیەت هەیە هەرچ دین هەیە ئەبێ ئێمە ڕێزییان لێ بنێن منال فێری ئەمە ئەکەن ، جا مندال چۆن پەروەردە دەبێ کە ئەم بیرو هۆشەی تێدایە و تێدا ڕوواوە ! ئەمە دیفاع لەدینی خوا ئەکا ! بروای بەدینی خوا دەبێ ! ئەوان ئاوا خەریکی ئێمەن و هەر لەمندالیەوە تێکمان ئەدەن کەچی تازەش هاتووە کابرا کە خۆی بە سەلەفی دەزانی ریشێکی لەسەر سونەت بەرداوەتەوە کە نازانی نرخی ئەم ریشە چیە وە خۆی مقید کردوە بەهدیی پێغەمبەرەوە ﷺ لەظاهیردا بەلام لەناوەرۆکی دینەکە تێ نەگەیشتووە کەپێویستە ئێمە هەردووکی بەرین بەڕێوە ناوەرۆك و ظاهیریش ئێمە وەکو ئەو کەسانەناکەین کە تەعلیق ئەدەن کە کابرا سیمای ریش ناشرین ئەکەن کە باسی ریش دەکەن لەم جۆرەکەسانە بەناشرینی باسی ریش دەکەن ئێمە واناکەین ئەمیش قسە وتنە بەدین نەخێر کاکە مادەم تۆ هەدیکی ظاهیرت هەیە خوا جزات بداتەوە وەرە بەتەواوی لەدینەکە تێ بگە بزانە خەلك خەرکی چیە بزانە کافران چیان لەئێمە کردووە لەماوەی رابردووەدا ئەم ئومەتەیان چۆن هەلوەشاند لەیەکتریدا کەوا تێدا ولاء و براء نەمێنی ئەوەشتانەی کەوا واجبە لەدینی ئیسلام بە حەرام بزانرێی ئەوەی حەرامە بەواجب بزانرێی .

(ثم قال : فعلى المسلمين شيبا وشبانا وحكومات وشعوبا أن يقاوموا هذا الشرك الجديد والوثنية الجديدة)لێرە کە شێخ دەلێ پویستە لەسەر حوکمات ئەوشتانە ڕێگری لێ بکا حوکمات کوا شتی وا دەکا ئێستا خۆی ئەو شتانە دەهێنی کەواتە خەلکەکەی کە بەخۆی دەلێت موسلمان زۆربەی زۆری ئاگای لێ نەماوە ئەبێ خۆمان تێ بگەیەنین لەدینی خوای تعالی هەرکەس لەجێگایی خۆیەوە ئیشارەت بەم شتانە بدا کەمترین شت ئەوەیە کەتۆ لەگەلیاندا نەبی ئێمەش کە ئەوە دەنوسین و دەخوێنین بۆئەوەی لەداهاتوو دا ببین بە بەردی بناغەی ئومەتێك کەوا ولاء وبراء ی هەبێ دیفاع لەدینەکەی بکا بە ئیزنی خوا ئەگەر چی ئەزانین بەتەئەکید ئەم ڕێگەیە قورسترین ڕێگایە بەئاسانی ناتوانی بەسەریدا برۆیی

ئەگەر ئیستقامەت نەبێ هەتا یەکێك تێ ئەگەیەنیت یان دووان عومرێکی زۆرت ئەروا وە چاویشمان لەوە نیە عومرمان ڕۆیشت و نەگەیشتینە نەتیجە گرینگ ئەوەیە هەول دەین تۆ ئەم دینەی خوای تعالی بگەیەنی خەلك تێ دەگا یاخود تێ ناگا لەوە لەلایەن خوای تعالی وەیە بەس ئەبێت هەریەکێکمان لەلای خۆیەوە هەول بدا بۆ ئەم دینە نابێت کەمی کەسەکان وات لێ بکا خاو ببیەوە هەول دەی وەسیلەی غەیر شەرعی بگریتە بەر نەخێر وەسیلەکەت شەرعی نەبێ جائیز نیە .

هەلوێستی هەردوو شێخ ئیسلام لەسەر کافرکردنی کەسێکی دەست نیشانکراو

یەکێك لەو شوبهانەی کەوا لەناو واقیعی ئێمەدا هەیە ئێستا ئەوەیە کەوا ئەلێن بەکافرکردن ئیشی گەورە علماء یان نەبووە هەتاوەکو حەقیان تێ نەگەیەنن لەئێستادا حەقیشیان تێ بگەینن هەر دەلێ کافر نیە چونکە ئێمە عالم نین !

واتا مەسەلەی کافرکردن مەسەلەیەکە کەوا تێگەیشتنەکەی هەتا بلێ زۆر قورسە لەسەر فکری خەلکی نازانین ئەم بابەتە چۆن تێ بگەن یاخود کە ئەلێ کافرکردن بەلایانەوە ئەوەندە قورسە یان نازانن لە بابەتەکە یاخود هەر خۆیی لێ نادەن وە ناچن مەوقیفی علماء بخوێنەوە بۆئەوەی بزانن علماء مەوقیف و هەلوێستیان چیبووە لەبەکافرکردنی خەلیکیدا هەمووتان باش ئەزانن کەوا لە کیتابە فقهیەکاندا باب حکم المرتدی تێدایە کە باسی ئەوە دەکا کەوا ئینسان بەچی مورتد و کافر دەبێ ئەوەتا علماء یان بەچەندەها خالیان باس کردوە کەوا ئینسانی پێ کافر دەبێ .

جا ئەوەی ئێمە کارمان پێیە لێرەدا هەلوێستی هەردوو شێخ ئیسلام(ابن التیمیە ومحمدی کوری عبدالوهاب) وە ابن القیم باسیان دەکەین بزانین چۆنە چونکە هەندێك دەقیان هەیە بۆتە هۆی ئیشکال و ناروونی لەلای زۆربەی زۆری ئەوکەسانەی کەوا بەخۆیان دەلێن سەلەفی دەلێن ئەوەتا (محمدی کوری عبدالوهاب یان ابن التیمیە) ئەلێ ئێمە کەس کافر ناکەین هەتا ئیقامە حوجەی لەسەر نەکەین ئەمە باوە ، بەس بزانین ئەوکافرکردنە چۆن بووە کە ئەوان

مەبەسیتان بووە یاخود بزانین ئایا موشریك کێ یە وە ئەوکەسەی شیرك بکا موشریکە یاخود نا وە بەچ شیرکێك کافر بووە وە چەند خالێك باس دەکەین ان شاء الله .

موشریك بەهیچ شێوەیەك لەریزی موسلمانانددا نیە

(المشرك ليس بأعداد المسلمين)ئینسان کە موشریك بوو موسلمان نیە .

لەم بابەتە ئەبین سەیربکەین بزانین پێناسەی علماء یان بۆ ئینسانی موسلمان و موشریك چیە پێناسەی علماء یان بۆ ئیسلام ئەوەندە روونی دەکاتەوە کە موشریك لەناو موسلماندا نیە .

ابن التيميه دەفەرمووی :

(وأيضاً فإن التوحيد أصل الإيمان، وهو الكلام الفارق بين أهل الجنة وأهل النار، وهو ثمن الجنة، ولا يصح إسلام أحدٍ إلا به.)تەوحید ئەصلی ئیمانە کە یەکخوا پەرستیە سەیری ئەم کەلیمەی کۆتایی بکەن (ولا يصح إسلام أحدٍ إلا به)یانی ئیسلامی هیچ کەسێك صەحیح و دروست نیە و نەهاتۆتە جێگا إلا بەم تەوحیدە نەبێ ، وە دەلێ ئەو کەلامەیەکەوا لەنێوان ئەهلی بەهەشت و دۆزەخدا جیاوازی ئەخاتە نێوانیان شێخ لێرەدا ئەلێ (وهو ثمن الجنة،)علماء یان باسی ئەوە ئەکەن کە بەهەشت بەئەعمالی ئێمە دەست ناکەوێی بەلکو مەبەستەکەی سەبەبی ئەعمالەکەیە وەکو دەلێن کەس بە ثەمەنی عەمەلەکەی ناچێتە بەهەشت واتا بەسەبەبی ئەعمال ئینسان ئەچێتە بەهەشت .

وە ئەوەی کەوا مەبەستمانە لەکەلامەکەی شێخدا ئەوەیە کە دەلێ (ولا يصح إسلام أحدٍ إلا به) کەواتە کەس ئیسلامیەتیەکەی دروست نیە إلا بەم تەوحیدە نەبێ کابرای موشریك نیەتی .)[1]

وە دەفەرمووی شێخ (الذي ارتضاه الله وبعث به رسله هو الاستسلام لله وحده، فأصله في القلب هو الخضوع لله وحده بعبادته وحده دون ما سواه) ئەلێ دینی ئیسلام ئەوەی کە خوای گەورە پێی رازییە و پێغەمبەرانی پێ ناردووە (عليهم الصلاة والسلام)ئەوەیە کە

[1]:مجموع فتاوي شيخ الإسلام ابن التيمية –ج٢٤-الفقه٤-تابع الصلاة-الجنائز ص٢٣٥

ئیسنان تەسلیم بیّ بە خوای گەورە بەتاك و تەنها وە ئەصلی ئەم دینەش لەناو دلدایە كە بریتیە لە ملكەچی بۆ خوای تعالی ئەبیّ عیبادەتی بكەی لەدلدا وە تەواوی خشوع وخضوعت بۆی هەبیّ كە تەنها خوای تعالی بپەرستی و كەسیتر نەپەرستی (فمن عبده، وعبد معه إلهاً آخر، لم یكن مسلماً) هەركەسێك خوا بپەرستیّ وە لەگەل خوادا خوایەكیتر بپەرستیّ بەلام دەبیّ بزانین كەوا مەبەستی شێخ لە خوایەكیتر چیە چونكە زۆربەی خەلكی تێی ناگا كە ئەلیّ خوایەكیتر بپەرستیّ بەمانای ئەوەنیە كەوا بلیّ خوایەكتر لەگەل الله دا ئاسمانەكان و زەویی دروست كردوە بەلكو مەبەستەكەی بەقسە كردنە خضوع و خشوع و ملكەچی بۆ كردنە واتا تۆ چ لەعیبادەتدا یان لەحوكمدا غەیری خوای تعالی بپەرستی یاخود پەیرەویی لەبەرنامەیەی غەیری خوای تعالی بكەی تۆ موشریكی تۆ نەبووی بە موسلمان (فمن عبده، وعبد معه إلهاً آخر، لم یكن مسلماً)شێخ ئەلیّ موسلمان نیە ئەوكەسە .

كەواتە لەلای شێخ ئیسلام هەركەسێك ئەگەر بێتوو خوا بپەرستیّ وە لەگەل خوای گەورەشدا كەسانیتر پەیرەویی لیّ بكا ئەو كەسە موسلمان نیە (ومن لم یعبده بل استكبر عن عبادته لم یكن مسلماً) ئەوكەسەشی خوا نەپەرستی بەلكو ملهوری بكا وە تەكبور بكا لەعیبادەتی خوای گەورە ئەوكەسەش موسلمان نیە . كەواتە ئیسلام (والأسلام هو الاستسلام لله) ئەوەیە كەوا تۆ بەتەنها تەسلیمی خوای گەورە بی .)[1]

ابن القیم دەفەرمووی :

(وأنه لیس هو المعرفة فقط)ئیسلام ئەوەندە نیە تەنها تۆ بیناسی بەو مانایەیی ناسین نیە بەتەنها (ولا المعرفة والإقرار فقط)وەناسین و ئیقرار پێكردنیش نیە تەنها بەم دووانە ئەلیّ ئەزانم ئیسلام چیە وە دانیشی پیّ ئەنیم (بل المعرفة والإقرار، والانقیاد، والتزام طاعته ودینه ظاهرا وباطنا)بەلكو ئیسلام ئەوەیە كەوا تۆ بیناسی وە ئیقراری پیّ بكەی وەپاشان ملكەچ بی و فەرمانەكانی جیّ بەجیّ بكەی لەظاهیر وباطندا ئەوەیە ئیسلامەتی ئەوەی ئەمەی نەبیّ نابیّ . كەواتە كەسێك موشریك بوو ئەمەی نابیّ)[2] .

[1]:الایمان لإبن تیمیة جزء ١ص٢٠٧
[2]:زاد المعاد :٣\٦٣٨

وەشێخ دەفەرمووی : (والإسلام هو توحيد الله وعبادته وحده لا شريك له، والإيمان بالله وبرسوله)ئیسلام بریتیه لە یەکخوا پەرستی و عیبادەت کردنی خوای تعالى بەتاك وتەنها وە عیبادەت ملکەچی بۆ کردنە وە پەیروەی لەفەرمانەکانی بکەی (والإيمان بالله وبرسوله واتباعه فيما جاءَ به، فما لم يأْت العبد بهذا فليس بمسلم)هەر عەبدێك و بەندەیەك ئەمە نەكا موسلمان نیە کەواتە نابێ ئەم خەلکە بەخۆیی بلێ من موسلمانم ئەبێ پێناسەی ئیسلام لەخۆی بکا و بزانی بەراستی ئیسلامی جێ بەجێ کردوە و موسلمانە !

ئیسلام و موسلمانیەتی پێناسەکەی ئەوەیە : کەوا تۆ تەسلیم بی بەخوای تعالى وە ئینقیاد بکەی بە تاعەتەکانی وە بەقسەی بکەیت و نابێ کەسیتر لەگەل ئەو خوای تعالى دا بپەرستی وە پەیرەویی لێ بکەی حوکمێك لەحوکمەکان پێچەوانەی حوکمی خوا بێ لەسەر ئەم زەوییەدا تۆ پەیرەویی لێ بکەی تۆ شیرکت کرد لەگەل عیبادەتەکەی خوادا .

(وإن لم يكن كافراً معانداً فهو كافر جاهل) سەیری ئەم عیبارەتەش بکە ئەلێ ئەگەر کەسەکە کافرێکی معانید نەبوو ئەو کافرێکی جاهیلە بەو مانایەیی ابن القيم کافری کرد بەدوو بەشەوە معانید و جاهیل ، واتا جاهیلیش هەر کافرە .

جائەوەی لێرەدا مەبەستمان ئەوەیە کە زۆر کەس دەلێ ئەگەر ئینسان جەهلی هەبوو بەم جەهلە عوزری هەیە نەخێر هیچ عوزری نیە بەلکو ابن القيم دەفەرمووی ئەگەر کافری معانید نەبوو ئەوە کافری جاهیلە .

کەواتە کافرمان هەیە معانیدە و کافرمان هەیە جاهیلە ، جاهیلە بەتەوحید)[1]

محمدی کوری عبدالوهاب دەفەرمووی :

(اعلم رحمك الله أنّ هذه الكلمة هي الفارقة بين الكفر والإسلام، وهي كلمة التقوى)شێخ دەلێ بزانە رەحمەتی خوات لێ بێ ئەم کەلیمەیە کە کەلیمەی (لا اله الا الله) جیاکەرەوەیە لەنێوان کوفر و ئیسلام وە ئەو کەلیمەیەش تەقوایە کەلیمەیەکە کەوا خۆتی پێ دەپارێزی لەعەزابی خوای گەروە لەهەتا هەتایی دۆزەخدا (وهي العروة الوثقى، وهي التي جعلها إبراهيم عليه السلام كلمة باقية في عقبه لعلهم يرجعون.)بریتیە لەو دەسکە پتەوەی کەتۆ ئیمان و ئیسلام و

[1]:طريق الهجرتين وباب السعادتين .جزء-١ ص٤١١

ئیحسانی پیٚ دەگریی ئەگەر ئەوە نەبیٚ ئەوا هەموو کارەکانت بەبلاش ئەروات و پوچەل دەبێتەوە وە ئەم کەلیمەیە کە باوکە ئیبراهیم جێهێشت لەناو نەوەکانیدا هەتا دوایی وە وەصیەتی لەسەر کردن وە پێغەمبەران وەصیەتی مندالەکان و نەوەکان و گەلەکانی خۆیانی لەسەر کردوە لەسەریی برۆن .

وەشێخ دەلیٚ (وليس المراد قولها باللسان)تەنها مەبەستەکە ئەوە نیە بەزمان بوترێی کەچی ئەمرۆ زۆربەی زۆری تەنها بەزمان ئەیلیٚ (مع الجهل بمعناها)کە بیٚ ئاگایە لەماناکەی (فإنّ المنافقين يقولونها وهم تحت الكفار في الدّرك الأسفل من النار، مع كونهم يُصلون ويتصدقون) کەچی مونافیقەکان ئەم کەلیمەیان ئەوت کەلەکاتێکدا لەسزادا لەژێر کافرەکانیشەوەن لە ئەوپەری خواری دۆزەخەوە لەکاتێکدا نوێژیشیان ئەکرد و خێریشیان ئەکرد ، ئەمانە لێیان وەرناگیری چونکە تەوحیدەکەیان نیە .

شێخ دەفەرمووی (ولكن المراد قولها مع معرفتها بالقلب ومحبتها ومحبة أهلها وبغض ما خالفها ومعاداته)سەیری ئەم کەلیمەیە بکەن مراد لەم (لا اله الا الله)یە ئەوەیە کەوا دەبیٚ تۆ بیناسی بەدل وە ئەبیٚ خۆشت بوێی وە ئەهلی (لا اله الا الله) ت خۆشبوێی وەرقت لەهەرشتێك بیٚ کە پێچەوانەی ئەم (لا اله الا الله)بیٚ و ئەبیٚ دژایەتیشی بکەی .

هەروەکو پێغەمبەری خوا (ﷺ) فەرموویەتی : (من قال لا إله إلاّ الله مخلصا » ، وفي رواية « خالصا من قلبه)[1] هەرکەسێك بلیٚ (لا اله الا الله) ئەچێتە بەهەشتەوە ئەبیٚ بەموخلیصی بیٚ وە ئەبیٚ ئەو کەسە تەواو موخلیص بیٚ بۆ خوای تعالی

موخلیص: یانی کەسێك بەتەواوی ئەم فەرمانرەواییەی بۆ خوای تعالی پوختە کردو شیرکی بۆ ناکا لەعیبادەتەکانیدا .

(وفي رواية « صادقا من قلبه)وە لەریوایەتێکتردا هاتووە ئەبیٚ راستبکا لەگەلیدا ،چۆن کەسێك راست دەکا لەگەل (لا اله الا الله)دا کەبلیٚ من لەخوای گەورە زیاتر کەسیتر ناپەرستم و عیبادەتی بۆ ناکەم دواتر کەسێکیتر و شتێکیتر بکاتە شەریکی خوای پەروەردگار ئەوە درۆ دەکا کەواتە بابەتەکە هەر زمان نیە .

---

[1]: الدعاء للطبراني رقم ١٤٧٥ :

پێغەمبەری خوا ﷺ دەفەرمووی ؛ (من قال لا إله إلاّ الله وكفر بما يُعبد من دون الله)[1] کەواتە هەرتەنها (لا اله الا الله) کە کافی نیە ئەبێ هەموو ریوایەتەکان کۆبکەینەوە ئەلێ ئەو کەسەی وتی (لا اله الاالله) و لەخوازیاتر کەسیتر ناپەرستم و عیبادەتی بۆ ناکەم (وكفر بما يُعبد من دون الله) ئەبێ کافر بێ بەهەرشتێك بەغەیری خوای تعالی سەمع و تاعەی نەبێ بۆ هیچ کەسێك عیبادەت نەکا بۆ پێغەمبەران بۆ مەلائیکە بۆ پیاوچاکان چ جای بۆ پیاو خراپانی ئەم سەردەمی کەوا هەموو ئەو ئەحکامانەمان بۆ دائەنێن کە پێچەوانەی فەرمایشتەکانی خوای تعالی یە تۆ بچی بەقسەی ئەوان بکەی .

شێخ دەفەرموی (إلى غير ذلك من الأحاديث الدالة على جهالة أكثر الناس بهذه الشهادة)زۆر بەی زۆری خەلك بێ ئاگایە جاهیلە و نەزانە بەم شەهادەیەی کەوا دەیلێن ، واتا ئەتوانین بلێن ئەم خەلکە زۆربەی نەچۆتە ناو دینی ئیسلامەوە هەر لەبەر ئەوەی وتویەتی (لا اله الا الله) چونکە ماناکەی تێ ناگا چونکە خالص نیە چونکە موخلیص نیە چونکە راست ناکا لەگەلیدا درۆزنە چونکە موشریکە نەچۆتە ناو دینەکەوە ئەبێ زۆرئاگاداری ئەم خالە بین ئێمە نایەین لەخۆمانەوە خەلك کافر ئەکەین نەخێر ئەچین بزانین خەلك لە(لا اله الا الله)تێ گەیشتووە ئایا بەئیخلاصەوە دەیلێ وە ئیخلاص ئەوە نیە چاوی بنوقێنی و بلێت (لا اله الا الله) نەخێر بەلکو برۆ سەیری واقیعەکەی بکە بزانە عیبادەت بۆ غەیری خوا دەکا بزانە حوکمرانی و پەیرەویی لەغەیری حوکمی خوا دەکا ئەگەر کردی و پەیرەویی لەغەیری خوا کرد کەواتە ئەم کەسە موخلیص نەبوو موسلمان نەبوو بەلکو موشریك بوو .)[2]

شێخ دەفەرمووی(وقال تعليقا من قال لا إله إلاّ الله وكفر بما يُعبد من دون الله)[3] سەبارەت بەم حەدیسە چی دەلێ هەر کەسێك بلێ (لا اله الا الله) وە کافر بێ بەهەرشتێکیتر لەغەیری خوای تعالی بەومانایەیی نەیپەرستێ لەحوکمدا و لەعیبادەتدا لەهەموو شتەکاندا (وهذا من أعظم ما يبين معنى لا اله الا الله) گەورەترین واتایە کە واتای (لا اله الا الله) واتا ئەکا و روونی دەکاتەوە (فإنه لم يجعل التلفظ بها عاصماً للدم والمال)ئایا بەموجەرت وتنەکەی خوێن و مالت ئەپارێزی ؟! نەخێر (بل ولا معرفة معناها مع لفظها)واتا تۆ ماناکەی بزانی وە

[1]:رواه مسلم
[2]: متن " تفسير كلمة التوحيد " للشيخ محمد بن عبد الوهاب -رحمه الله-
[3]:رواه مسلم

کەلیمەکەش بلێت نابێتە هۆی ئەوە تۆ بپارێزی (بل ولا الإقرار بذلك، بل ولا كونه لا يدعو إلا الله وحده لا شريك له) هەتا ئیقراریشی پێ بکەی هەر ناتپارێزیێ هەتا تۆ لەغەیری خواش نەپەرستی هەر ناتپارێزیێ (لا يدعو إلا الله وحده لا شريك له) (بل لا يحرم ماله ودمه حتى يضيف إلى ذلك الكفر بما يعبد من دون الله)كە تۆ کەسێکی موحید و یەکخوا پەرست بووی ئیمانت بەخوا هەبوو ئەبێ مەوقیفی دووەمیشت هەبێ ئەبێ بلێ من کافرم بەهەرشتێك لەغەیری خوا ئەبێ ئیعلانی ئەمە بکەی ئەبێ بەسەراحەت بلێ کافرم بەهەرشتێك لەغەیری خوای گەورە دەپەرسترێی .

شێخ دەلێ (فإن شك أو توقف لم يحرم ماله ولا دمه)ئەگەر شکی هەبوو لەکافرکردنی کافران یاخود وەستا و وتی من کافریان ناکەم ئەلێ تۆ مال و خوێنت حەلالە و حەرام نابێ بەمە (لا اله الا الله) کەدەیلێت ! واتا تۆ لەناو ریزی موسلماناندا نیت .

ئینجا خۆیی دەلێ (فيالها من مسألة ما أعظمها وأجلها، وياله من بيان ما أوضحه، وحجة ما أقطعها للمنازع.) ماشاءالله ئەم مەسئەلەیە چەند گەورەیە چەند بەرێزە چەند بەیانێکی هەتا بلێ روونە حوجەیەکە کەوا قطعی هەموو حوجەیەك ئەکا بۆ کەسێك کەوا بێت موناقەشەت لەگەلدا بکا .)[1] .

ئا بەم وتەی ئەم علماء یانە ئەوەمان بۆ دەسەلمێت کەوا هەموو کەسێکیان لەلای موسلمان نیە .

ئیسنانەکان لەدوو حالەت دان

ئینسانەکان لەدوو حالەت دان یان ئەوەتا کەسەکە ئیماندارە و موسلمان و موحیدە ، یاخود کەسەکە موشریکە و کافرە .

(فقد نص أن هؤلاء العلماءان الناس صنفان لا الثلاث لهما إما موحيد لا يعبدوا الا الله وحده لاشرك له وإما المشرك يعبدوا غير الله)کەواتە ئینسانەکان دوو بەشن زیاتر نین یان موسلمانێك

[1] :مغتس المريد الجامع للشروح كتاب التوحيد للشيخ محمد بن عبدالوهاب.ص:٨٢٧

لەخوا زیاتر کەسیتر ناپەرستێ وە کافرە بەغەیری خوا یاخود موشریکە خواو غەیری خوا دەپەرستی .

(ومن المعلوم أن عباد القبور وكل من قدم شيئا الغير الله مما لايكن إلا لله من خصائص إلهية ليس ممن عبد الله مخلصين له الدين) وە زۆر ئاشکراشە ئەوانەی کەوا گۆڕپەرستەکانن هەرکەسێکیش کەوا شتێك بۆ غەیری خوای تعالی پێشکەش بکا کەنابێت ئەوشتە بێجگە لەخوای گەورە پێشکەش بکرێی ئەم شتەش لە تایبەت مەندییەکانی الالوهیەت بێ بەراستی ئەمانە کەسێك نین کەوا بە مخلیصی خوای تعالی یان پەرستبێ واتا موشریکن خوایان پەرستوە لەگەل خوادا کەسێکیترو شتێکیتریان پەرستووە .

کەواتە ئێمە ئینکاری ناکەین لەوەی کەوا خوا دەپەرستێ ، لەئێستادا زۆر کەس ئەمە بوویتە شوبهە لەلایان .پێمان ئەلێ کاکە نوێژ دەکا ڕۆژوو دەگرێی و زەکات ئەدا حەجیش دەکا عیبادەتێکی وا دەکا نمونەی نیە تۆ چۆن بەم کەسە دەلێ موشریك !؟ لەکاتێکدا ئەم کەسەش دەلێ (یارسول الله) و هاواری پێغەمبەران و پیاوچاکان دەکا یاخود پەیرەویی لە بەرنامەیەی غەیری خوای گەورە دەکا وەکو ئەو مەزهەبانەی ئەمرۆ وەکو علمانیەت و دیموکراسیەت کەوا ئینسانەکان دایانناوە ئەمشتانە ئەکا بەرێبازی خۆیی ئەوە ئەو کەسە شیرکی کرد ئێمە ئینکاری خواپەرستی ئەو ناکەین بەلام لەگەل خوا پەرستیەکەیدا شیرکیشی کرد وعیبادەتی بۆ غەیری خوای تعالی کردوە .

ئێمە وتمان گەر موحید بی و بلێ عیلاقەم نیە بەکافران تۆ موشریکی چ جای ئەوەی بچی تێکەلاوی ئەم شتانە بی ئەمە نیهێنی مەسەلەکەیە.

ئەلێن (ليس ممن عبد الله مخلصين له الدين وإذا كان كذلك هؤلاء ليسوا بالمحودين)ئایا ئەوکەسانە موحیدە و یەکخوا پەرستە ئەگەر وابێ ؟.! ئەوەی کە هاناو هاوار بەرێی بۆ غەیری خوا ئەوەی کە حوکمرانیەك قبول بکا کە حوکمرانی خوا نەبێ ئەمە بەتەنها خوای گەورەی پەرستووە ؟.! هەموو کەسێکی عاقل دەلێ نەخێر بەتەنها خوای نەپەرستووە بەلکو شەریکی لەگەل خوادا داناوە کەواتە حالی کەسەکە ئەوەیە کەوا موشریکە چۆن تۆ ئەلێ موشریك نیە ! ئینجا ئەم کەسە ئەزانێ یاخود نازانێ ئەمە مەسەلەیەکیترە (ولهذا كان كل

من لم يعبد الله وحده فلابد أن يكون عابدا لغيره يعبد غيره فيكون مشركا، وليس في بني آدم قسم ثالث.)کەواتە ئەوانە موحید نین .

موحید کێ یە :.

ئەوکەسەیە کەوا بەتەنها خوای گەورە دەپەرستی وە شەریکی بۆ بریار نادا وە کافریشە بەغەیری خوای گەورە بەسەراحەت دەلێ (لا اله الا الله) .

ئەگەر بەم شێوەیە نەبوو کە پێناسەمان کرد تێکەلاوی کرد ئەوە ئەم کەسە موحید نیە بەلکو موشریکە ، بۆیە ئەلێ یان موشریکە یاخود موحیدە و سێ یەمان نیە لەنێوانیاندا (بل إما موحد ، أو مشرك ، أو من خلط هذا بهذا)یاخود تێکەلاوی کردوە (كالمبدلين من أهل الملل : النصارى ومن أشبههم من الضلال ، المنتسبين إلى الإسلام)وەکو گاورەکان یاخود ئەو سەرلێ شێواوانەی کە خۆیانداوەتە پال ئیسلام مەبەستی لەو کەسانەیە کەوا عیبادەت بۆ غەیری خوای گەورە دەکەن .)[1]

(كل من لم يعبد الله مخلصا له الدين فلا بد أن يكون مشركا عابداً لغير الله وهو في الحقيقة عابدًا للشيطان) هەرکەسێك بە ئیخلاصەوە عیبادەتی خوای نەکرد بەتەئەکید ئەم کەسە موشریکە لەحەقیەتدا عیبادەتی شەیطان دەکا چونکە هەر موشریکێك کە خوا دەپەرستێ و غەیری خواش دەپەرستێ ئەوە تابعی شەیطانە شەیطانە خوای دەپەرست بەلام بەقسەی خۆیی کرد و تەکەبووری کرد لەعیبادەتی خوای تعالی بۆیە کافربوو .(فكل واحد من بني آدم إما عابد للرحمن ، وإما عابد للشيطان)[2] کەواتە ئینسانەکان دووانن یا بەندەی رەحمانە یاخود بەنەدەی شەیطان سێ یەمیان نیە رەش و سپیە یاخود رەشە یاخود سپیە .

(قال تعالى: (وَمَن يَعْشُ عَن ذِكْرِ ٱلرَّحْمَٰنِ نُقَيِّضْ لَهُۥ شَيْطَٰنًا فَهُوَ لَهُۥ قَرِينٌ)[3]هەرکەسێك ئەگەر کوێربێ لەئاستی یادەکەی خوای تعالی و فەرمانەکانی و قورئانەکەی خوای تعالی خۆیی لێ وێلبکات و دووربکەوێتەوە لێی خوای تعالی دەلێ ئەم جۆرە کەسانە شەیطانێکی بۆئامادە ئەکەین

---

[1]:. مجموع الفتاوى ج ١٤ ص ٢٨٢

[2]:. مجموع الفتاوى: ٢٨٢/١٤ - ٢٨٤.

[3]:.سورة الزخرف اية :. ٣٦

کەلەگەلیدا دۆست بێ (وَإِنَّهُمْ لَيَصُدُّونَهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُم مُّهْتَدُونَ)[1] لەڕێگەی راست لایان ئەدەن واش ئەوانن کەوا ڕێگەی راستیان گرتووە .

ئێستاش زۆربەی خەلکی وا دەزانێ کەوا ڕێگەی راستی گرتووە موشریکە و یەکخوا پەرست نیە لەبەر ئەوەی ئەلێ ئیمانم بەخوا هەیە نوێژ ئەکا و ڕۆژوو دەگرێی وا دەزانێ کەوا ڕێگەی راستی گرتووە (حَتَّىٰٓ إِذَا جَآءَنَا قَالَ يَـٰلَيۡتَ بَيۡنِي وَبَيۡنَكَ بُعۡدَ ٱلۡمَشۡرِقَيۡنِ فَبِئۡسَ ٱلۡقَرِينُ)[2] ڕۆژی قیامەت ئەوە دەرئەکەوێی کەکاتێك ئەم شەیطانە سەریی لێ تێکداوە ئەلێ خۆزگە مەشریق ومەغریب لێك دووربایینایە خراپترین هاواری بووین (وَلَن يَنفَعَكُمُ ٱلۡيَوۡمَ إِذ ظَّلَمۡتُمۡ أَنَّكُمۡ فِي ٱلۡعَذَابِ مُشۡتَرِكُونَ)[3] لەورۆژەشدا گەرانەوە هیچ سوودێکی نیە بەلکو پێویستە ئەمرۆ بگەڕێنەوە بەلکو لەرۆژی قیامەتدا خوای تعالی دەفەرمووێی ئێوە هەمووتان موشتەریکن لەم گوناهە و بەشدارن وە لەسزادانەکەشدا .

ابن القيم دەفەرمووی :

(كما ان من غمرة قلبه بمحبة الله تعالي وذكره وخشية التوكل عليه وإناب إليه أغناه ذلك عن محبة غيره وخشية وتوكل عليه)هەرکەسێك دلی پربێ لەخۆشەویستی خوا بەراستی ئەو جۆرە کەسانە دەولەمەند ئەبن لە مەحەبەت وخۆشەویستی و تەوکلی غەیری خوای لەدلدا هەبێ (وأغناء ايضا عن عشق الصور)یاخود پەیوەست بێ بە وینەوە مەبەستی لە کەسکەکانە بۆنمونە پەیوەست بێ بەمامۆستایەکەوە کەوا لەڕێگە لایداوە یاخود پەیوەیست بێ بەکەسانێکەوە کەوا ڕێگەی هەلەیان فێرکردووە ئەو عیشقی ئەوشتانەی نیە بەلکو مەحەبەستی خوای تعالی لەدلیدا هەیە .

ئەمرۆ عیشقی صور گەلێك زۆرە هەلواسینی رەسمەکان یاخود پەیوەست بوون بە کەسەکانەوە ئیتر بەبت ئەلێ یان بەرەسم ئەلێ بەهەرچی شتێکە ئەلێ هەتا صوری غەیری ئەوانەی کەوا گیان لەبەریشن نمونەی ئالا و ولات کەخەلك بونتە عاشقی ئەم شتانە وە موحیبەتی خوایی واز لێهێناوە یاخود لەگەل مەحەبەتی خوای تعالی تێکەلاوی کردوە (وإذا

[1]:.سورة الزخرف اية :. ٣٧
[2]:.سورة الزخرف اية :.٣٨
[3]:.سورة الزخرف اية :.٣٩

خلا من ذلك صار أبد هواء أي شيء إذ تحسنه من ذكر واستعبدوا)کە ئەبێت بە عەبدی هەوای خۆیی ئەوکاتە ئیتر (فالمُعرض عن التوحيد مُشرك شاء أم أبَى)هەرکەسێك پشت بکا لەتەوحید و یەکخوا پەرستی بیەوێی و نەیەوێی موشریکە (والمُعرض عن السنّة مبتدع ضال شاء أم أبى)هەرکەسێك لەسونەتی پێغەمبەری خوا لابا ﷺ موبتدیع و سەرلیٚ شێواوە بیەوێی یاخود نەیەوێی .

باشە ئەم قسانە چی دەگەیەنیٚ (مُشرك شاء أم أبَى)ئەبیٚ بلێن ئەو علماء یانە کەسیان کافر نەکردوە ؟! ئەوەتا خۆی کافری دەکا . خوای گەورە دەفەرمووێی (وَمَن يَرۡغَبُ عَن مِّلَّةِ إِبۡرَٰهِـۧمَ إِلَّا مَن سَفِهَ نَفۡسَهُۥ)[1] تەنها ئەوانەی کەوا ناچنە سەر دینی میلەتی ئیبراهیم تەنها ئەوکەسانەن کەوا بیٚ عقلن و کەسانی بیٚ عەقلن ئەوکەسە إلا خۆیی بیٚ عقل کردوە .)[2]

کەواتە خەلکی کرد بە دووبەشەوە (سفيهاً لا أسفه منه ورشيداً)بیٚ عەقلێك لەو بیٚ عەقلتر نیە لەگەل کەسێك کەوا ڕەشید و ڕاستگۆ و ڕاستگرە .ئەگەر تەوحید و یەکخوا پەرستی نەگری لەو کەسە بیٚ عقلتر نیە ئەوە نەصی ئایەتەکە وا ئەگەیەنیٚ .(فالسفيه من رغب عن ملته إلى الشرك،)سەفیهە ئەو کەسەیە کە دینی باوکە ئیبراهیمی بەجێهێشت بۆلای شیرك (والرشيد من تبرأ من الشرك قولاً وعملاً وحالاً)ئینسانێك کەوا ڕێگەی ڕاستی گرتبێتە بەر ئەو کەسەیە کەوا تەبرای کردبیٚ لەشیرك بە قەول و عەمەل و حالی خۆیی (فكان قولُه توحيداً وعمله توحيداً وحاله توحيداً ودعوته إلى التوحيد) ئەم خالە بزانین و چونکە ئەمە بەشی یەکەم بوو لەبابەتەکە ..)[3]

عیبادەت بەمەرج وەردەگیرێی بەبیٚ مەرج وەرناگیرێی (تقرير هؤلاء الإم أن العبادة إلي وحده لاشرك له لاتقع مع شرك به) ئایا عیبادەتی خوا لەگەل شیرکدا دەبیٚ (وأن من شروط تحقيق العبادة والعلم بالمعبود والمشرك جاهلا بالله عزوجل)یەکێکە لەمەرجەکانی بەجیٚ هاتنی عیبادەت ئەوەیە کە تۆ مەعبود و پەرستراوەکەی خۆت بناسی ئەبیٚ الله بناسی کە تاك و تەنهایە ئەبیٚ عیبادەت بۆ ئەو بکەی و بۆکەسیتر نەکەیی .

[1]:.سورة البقر اية :.١٣٠
[2]إغاثة اللهفان ج ١ ص ٢١٤
[3]:. ((مدارج السالكين ج٣ ص ٤٤٦

ئایا موشریك بەم جۆرەیە كەباسمان كرد !؟ موشریك جاهیلە بەخوای خۆیی لەبەر ئەوەی عیبادەت بۆ خوا و بۆ غەیری خوا دەكا كەواتە نازانی كامەی خوایەكەیەتی و چەند خوایەكی هەیە .

(فإن الله هو رب الملك خالق لكل شيء وبهذا يستحق العبادة وتألها وجب له شكر وحده لاشرك له والمشرك لاعلم له بهذا وأيضا من شروط العبادة خالصا لله وحده لاشرك له وأن يكون له توجه مسلما حال توجه لاتقع بهذا)كەواتە پێویستە ئینسانی موسلمان ئەبێ بزانی كە الله پەرستراوی راستەقینەیە و ئەو ئەوی دروست كردوە ئەو خالقیەتی وەئەو مستەحەقی عیبادەتە وە واجبە لەسەری كەوا شوكری بكات و عیبادەتی بكا ئەوكەسەشی موشریك بی عیلمی بەمە نیە . جا تۆ سەرنج بدە كە عیلمی نەبوو ئەو نەبوونی عیلمەی دەری دەكا لەوەی كەوا موشریك بێ ئەو كەسە ؟! نەخێر دەری ناكا .

خالێكی تر (ثبت وصف شرك قبل رساله والحجه عليه العقل والفطرية)واتا ئینسانی موسلمان ئەبێ بزانی كەوا وەسفی شیرك پێش هاتنی پێغەمبەرایەتی دانراوە بۆ ئەم خەلكە وە پێش ئەوەی پێغەمبەر بێت ﷺ وە پێش ئەوەی ئەو كیتابە بێت كەوا خوای تعالی بۆیی دەهێنی ئەو خەلكەی كە بۆیی هاتووە موشركە بۆیە ئەو پێغەمبەرە دێت بۆ ئەوەی لەو شیركە دەریان بكا.

(إثبات هؤلاء ألإمم أن والصف الشرك ثبت قبل رسالة والحجة عليه العقل والفطرية)ئەو ئیمامانەی كەوا باسمان كرد (ابن تيميه و ابن القيم و محمدی كوری عبدالوهاب)هەموویان ئەلێن وصفی شرك دامەزراو دەبێ بۆ هەركەسێك هەتا ئەگەر پێغەمبەریش نەیەت ئەوخەلكە گەر لەشیركدا بوون پێیان ئەوترێی موشرك ئەمە بە عەقل و بەفیطرە ئینسان دەتوانی وەری بگرێی (ولا يحتاج إلي ذلك الرسول إلا أن العذاب لايكن بعد الحجة الرساله).

(والحجة عليه العقل والفطرية)واتا كە خوای گەورە فیطرەتی داوە بەئینسان بەو عەقل و فیطرەوە ئەبێ شیرك و تەوحید جیابكاتەوە هەتا پێغەمبەریش نەیەت ئەبێت ئەم كەسە ئەمە بزانێ ئەگەر وانەكات موشریكە بەلام (إلا أن العذاب لايكن بعد الحجة الرساله) بەلام عەزابدانی ئەو جۆرەكەسانە لەسەر ئەوشیركەی كەوا ئەیكەن لەسەریان نابێت تاوەكو

پێغەمبەرەكە نەیەت بۆیان یاخود بۆیان ڕانەگەیەنرێی هەروەكو الله تعالی دەفەرمووی (وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ نَبْعَثَ رَسُولًا)[1]

ابن تیمیه دەفەرمووی :

(الْجُمْهُورِ مِنْ السَّلَفِ وَالْخَلَفِ : عَلَى أَنَّ مَا كَانُوا فِيهِ قَبْلَ مَجِيءِ الرَّسُولِ ، مِنْ الشِّرْكِ وَالْجَاهِلِيَّةِ : ﴿ كان ﴾ سَيْئًا قَبِيحًا ، وَكَانَ شَرًّا ؛ لَكِنْ : لَا يَسْتَحِقُّونَ الْعَذَابَ إلَّا بَعْدَ مَجِيءِ الرَّسُولِ)سەیری ئەم عیبارەتە بكەن بەباشی شێخ ئەلیٚ جمهور لە خەلەف و لەسەلەف ئەو شتە و ئەو عقیدەی كە خەلكەتێدا بووە لەپێش هاتنی پێغەمبەر ﷺ لەشیرك و لەجاهیلەیەتدا (كان ﴾ سَيْئًا قَبِيحًا)شتێكی زۆر خراپ بووە بەلام موستەحەقی عەزاب نەبوون ئەوانەی كەوا پێیان نەوتراوە إلا پێغەمبەرەكە بێت كە هات ئەوكاتە ئەبێت بەبەلگە بەسەریانەوە .)[2]

كەواتە وجودی شیركەكە هەر هەبووە ناتوانیٚ بلیٚ ئەو قەومە موشریك نەبووە (وقال أيضا فهذا كله يبين قبح ما كانوا عليه قبل النهي)ئەمە ئەوە دەگەیەنیٚ كەوا پێش ئەوەی نەهییان لیٚ بكرێی ئەوشیرك و شتە قەبیح بووە ئەم كارە و وتەیان شیرك بووە نابیٚ بوترێی شیرك نەبووە ئەو خەلكە موشریك نەبووە . كەواتە سەیری بكە جەهالەتی خەلكەكە نەبۆتە بیانوو بۆئەوەی بلێن خەلكەكە جەهالەتیان هەبوو بۆیە موشریك نەبوون ؟! نەخێر نەبۆتە بیانوو .

(وقال أيضا فلولا أن حسن التوحيد وعبادة الله وحده لا شريك له وقبح الشرك ثابت في نفس الأمر معلوم بالعقل لم يخاطبهم بهذا)ئەگەر وانەبووایە و تەوحید جوان نەبووایە وشیرك قەبیح نەبوایە مخاطەی نەئەكرد بەمە)[3]

شێخ دەفەرمووی: (فالأسماء تثبت قبل قيام الحجة) ناو موشریك پێش ناردنی ریسالە دامەزراوە و هەیە لەكیتاب و لە سونەدا سەیر دەكەی ئەو خەلكە موشریكە بۆیە ئەو پێغەمبەرەی بۆ هاتووە (فَإِنَّهُ يُشْرِكُ بِرَبِّهِ وَيَعْدِلُ بِهِ وَيَجْعَلُ مَعَهُ آلِهَةً أُخْرَى وَيَجْعَلُ لَهُ أَنْدَادًا

[1]:سورة الإسراء اية :١٥
[2].: مجموع الفتاوى" (٢٠/ ٣٧-٣٨(
[3].: مجموع الفتاوى ملجدي ٦:.١١\٦٨٢...ص٣٧٢

قَبْلَ الرَّسُولِ) پێش پێغەمبەرەکە شیرکیان کردوە وە ئەمەشیان لەسەر حیساب کراوە کەوا موشریکن بۆیە پێغەمبەرەکە هاتووە .)[1]

کەواتە جەهالەتی ئەو خەلکە نەبێتە ڕێگر بۆ ئەوەی پێ بوترێی موشریك مادەم کەوتە شیرکەوە .

لێکۆلێنەوەیەك دەکەین لەسەر ئەوەی ئایا بەراستی ئەم علماء یانە وتویانە معین کافرناکەین هەتا بەیانی ریسالەیان بۆ نەکەکەین وە ئەم حالەتە چۆنبووە ئەگەر وتراوە .

ابن تيميه دەفەرمووی .: (فإن حال الكافر لا تخلو من أن يتصور الرسالة أولا فإن لم يتصورها فهو فى غفلة عنها وعدم إيمان بها كما قال (وَلَا تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُۥ عَن ذِكْرِنَا وَٱتَّبَعَ هَوَىٰهُ وَكَانَ أَمْرُهُۥ فُرُطًا)[2] وقال (فَٱنتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَأَغْرَقْنَـٰهُمْ فِى ٱلْيَمِّ بِأَنَّهُمْ كَذَّبُوا۟ بِـَٔايَـٰتِنَا وَكَانُوا۟ عَنْهَا غَـٰفِلِينَ)[3] لكن الغفلة المحضة لا تكون إلا لمن لم تبلغه الرسالة والكفر المعذب علية لا يكون الا بعد بلوغ الرسالة).

ئێستا ئەم دێرە شی دەکەینەوە (والكفر المعذب علية لا يكون الا بعد بلوغ الرسالة)واتا حالی خەلکی ئەوەیە یان ئەوەتا پێغەمبەری بۆ هاتووە کە تێگەیشتووە یان تێ نەگەیشتووە (فإن لم يتصورها فهو فى غفلة عنها)ئەگەر پێغەمبەر بێتوو ئەو گوێی پێ نەدا ئەوە لەغەفەلتدایە (وَلَا تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُۥ عَن ذِكْرِنَا وَٱتَّبَعَ هَوَىٰهُ وَكَانَ أَمْرُهُۥ فُرُطًا)[4] ئەم ئایەتە لەسەر ئەوەیە کە نابێ گوێڕایەلی و بەقسەی ئەوانە بکەی کە خوا دلی لە ئیمان غافل کردوون وە شوێن هەوالی خۆیی کەوتوە (لكن الغفلة المحضة لا تكون إلا لمن لم تبلغه الرسالة)کەواتە ئەوەی یەکەم پێغەمبەرەکەی بۆ هاتووە و ئیعراضی کردووە ، (الغفلة المحضة)وە ئەمەشیان واتا بێ ئاگایی تەواو ئەمشیان لە ڕێزی موسلمانان حیساب ناکرێی چونکە ریسالەی پێ نەگەیشتووە و لەغافلانیشدایە با بەدرۆشی نەخاتەوە مادەم ئەو کەسە جاهیلە بەدینەکە هەر موشریکە لەبەر ئەوەی (لم يعبدوا الله مخلصا له دين) .

[1] .: مجموع الفتاوى ٢٠\٣٧-٣٨
[2] :سورة الكهف اية :.٢٨
[3] سورة الأعراف اية : ١٣٦
[4] :سورة الكهف اية :.٢٨

بەلام لێرەدا شێخ دەلێ (والكفر المعذب علية لا يكون الا بعد بلوغ الرسالة) ئەو كافربوونەى كەوا خواى گەورە عەزابى لەسەر دەدا إلا لەدواى تەبليغ كردنى ريسالەكەيە (فكل مكذب لما جاءت به الرسل فهو كافر)هەركەسێك درۆزن بێ و پێغەمبەرەكان بەدرۆ بخاتەوە يان ئەوەى كە هێناويەتى ئەوە كافرە .

(وليس كل كافر مكذبا)ئايا هەموو كافرێك درۆزنە و پێغەمبەران ياخود پێغەمبەرێك بە درۆ دەخەنەوە ؟! نەخێر (بل قد يكون مرتابا ان كان ناظرا فيه)جارى واهەيە رەيب و گومان و شكى هەيە بەدرۆيى ناخاتەوە بەلكو دەلێ گومانم هەيە لەو شتە (أو معرضا عنه بعد أن لم يكن ناظرا فيه وقد يكون غافلا عنه لم يتصوره بحال)هەموو جۆرەكانى باسكرد يان ئەوەتا ئينكارى و عينادى دەكا بەدرۆى دەخاتەوە ياخود بەدرۆيى ناخاتەوە گومانى هەيە ياخود تێ نەگەيشتووە (لكن عقوبة هذا موقوفة على تبليغ المرسل اليه)ئەگەر غافل بوو تەصورى ريسالەى نەكردبوو وە ئەصلن هەر پێغەمبەرى نەبينيوە و پێ نەگەيشتووە پەيامەكەى ئەم كابرايە حوكمى كافرە بەلام ئەلێ (لكن عقوبة هذا موقوفة على تبليغ المرسل اليه)عقوبەتى ئەم كەسە لەسەر تەبليغەكەيە ئەگەر تەبليغ كرابوو عقوبە دەدەرێى ئەگەر تەبليغ نەكرابوو عقوبە نادرێى نەوەكو كافر نەكرێى)[1].

پرسيارێكى گرينگ لە شێخ ئيسلام ابن تيميە كراوە سەبارەت بە بابەتى كافر كردنى كەسانێك كە موشريكن ئەگەر معذبن ئەگەر معذب نەبن با سەيرى ئەم پرسيارە بكەين .!

(سئل الشيخ رحمه الله عن قوم داوموا على " الرياضة " مرة فرأوا أنهم قد تجوهروا فقالوا : لا نبالي الآن ما عملنا وإنما الأوامر والنواهي رسوم العوام ولو تجوهروا لسقطت عنهم وحاصل النبوة يرجع إلى الحكمة والمصلحة والمراد منها ضبط العوام ولسنا نحن من العوام فندخل في حجر التكليف لأنا قد تجوهرنا وعرفنا الحكمة فهل هذا القول كفر من قائل؟ أم يبدع من غير تكفير؟ وهل يصبر ذلك عمن في قلبه خضوع للبنبي ﷺ)لێيان پرسيوە قەومێك لەصۆفيەتى و لەدەروێشاتيدان (الرياضة) بەماناى راهێنانە لەسەر نەفس ورۆحى على ئەساس ئەمانە قەومێك هەن كەوا بەم شێوەيە خۆيان راهێناوە وە وتويانە ئێمە پێگەيشتووين ئێمە

[1]: ص-٣٠٣-٣٠٤ - أرشيف ملتقى أهل الحديث - الإيمان حقيقته و نواقضه - المكتبة الشاملة الحديثة

گەیشتینە زانین و مەعریفەتی حەقمان بینی بەو مانایەی حیکمەتمان زانی پێویست ناکا عیبادەت بکەین و نوێژ و ڕۆژوو بگرین و ئەمانەیان ڕاگرت تەکالیفەکانیان ڕاگرت ئەوامیر و نەواهی بۆ عەوامە بۆ ئەویە عەوام ڕێك بخرێت ئێمە گەیشتووینەتە حەقیقەت چ پێویست دەکا ئێمە ئەوشتانە بکەین . پرسیان لەشێخ ئایا ئەم کەلامە کوفرە ؟! یاخود بیدعەیە ؟کامیانە .

وەلامی شێخ ئیسلام ابن تیمیە دەفەرمووی (لا ريب عند أهل العلم والإيمان أن هذا القول من أعظم الكفر وأغلظه وهو شر من قول اليهود والنصارى)ئەمە گەورەترین کوفرە لەقەولی یەهود و نەصرا خراپترێکە .)[1]

ئەم قەولە ئێستا بەبارێکیتردا بیبەینەوە هەموو عەلمانیەکان ناگرێتەوە .؟ چونکە دەلێن دین عیلاقە و پەیوەندی نێوان ئینسان و خوایە !پەیوەندی نیە بەژیانی ڕۆژانەمانەوە یاخود دەلێن لەدلتدا بەس بیناسە تەواو ئیتر هەروەکو لەپێشتردا باسمان کرد کەوا علمانی جۆری هەیە جا حوکمی ئەم کەسانە چیە ؟ ئایا حوکمی ئیمانداریان بۆ دائەنرێی بەداخەوە وەکو زۆر کەس تێکەوتوە ئەلێ علمانی توند ڕەو میانرەو .

ئەمە شێخ ئیسلام پێیان ئەلێ ئەم وتەیان لە گەورەترین و توند ترین وناشرینترین کوفرە . تۆ دەبێ تا مردن خوا بپەرستی نابێ بلێ فەرمانەکانی خوای گەورەم لەسەر لاچوە ئیتر ئەگەر عیبادەت بێ یاخود ئەحاکم بێ

(والمقصود أن المتمسكين بجملة منسوخة فيها تبديل خير من هؤلاء الذين يزعمون سقوط الأمر والنهي عنهم بالكلية)ئەلێ بۆیە وتویەتی لە یەهود و نەصارا خراترە یەهود و نەصارا شەریعەتی منسوخیان هەیە گۆڕانکاریشی تێدا کراوە بەو منسوخیەتیە و گۆڕانکاریەی کردوویانە هێشتان ئەوان باشترن لەوەی بلێت من شەریعەتم لەسەر نیە بەومانایەی من نابێ یاسای خوا و شەریعەتی خوا لەسەرم بێ و جێ بەجێ بکەم خۆمان حوکمی خۆمان ئەکەین یاخود عیباداتمان لەسەر نەماوە (فإن هؤلاء خارجون في هذه الحال عن جميع الكتب والشرائع والملل)ئائەم گروپە لە هەموو شەریعەت و میتەکان چوونەتە دەرەوە (لا يلتزمون لله أمرا ولا

[1]:. مجموع الفتاوى ملجدي ٦:.٤٠١\١١....ص٢٢٠

نهيا بحال)نايەن ئەو ئەمر و نەهيانەی كەوا خوای گەورە دايی ناوە پێوەيە پابەند بن (بل هؤلاء شر من المشركين المستمسكين ببقايا من الملل)هەتا ئەمانە لە موشريكەكانی مەككە خراپترێكن چونكە موشريكەكانی مەككە (كمشركي العرب الذين كانوا مستمسكين ببقايا من دين إبراهيم عليه السلام) موشريكی عەرەب هەندێك دينی ئيبراهيم مابوو لەناو مەككەدا ئەيانبرد بەرێوە لەوانە حەج لەوانە صەدەقە لەوانە ڕۆژوو ئەمانە هەبوو ئەيانكرد كەچی ئەوان ئەلێن ئەوەش ناكەين ! كەواتە ئەوكەسەی بلێ تەكاليف هەلدەگيرێی ئەوە لەيەهود و نەصارا كافرترە ئەوە تەكفير كراوە لەلای ئەو علماء يانەوە .

(فمن كان من قوله هو أنه أو طائفة غيره قد خرجت عن كل أمر ونهي بحيث لا يجب عليها شيء ولا يحرم عليها شيء فهؤلاء أكفر أهل الأرض)هەركەسێك و هەر گروپێك بلێ ئەمر و نەهی خوام لەسەر نەماوە و نيە وە جێ بەجێ ناكەم من گەيشتوومەتە حەقيقەت ئەوە لەكافرترينی ئەهلی سەر زەوييە (وهم من جنس فرعون وذويه)ئەوە لەجنسی فيرعەون ئەوانەدايە كە وتی من خوام گەيشتە ئەو قەناعەتەی كەوا عيبادەتی كەس نەكا بەس خۆيی .

شێخ ئيسلام دەفەرمووی :. (وكثير من الناس قد ينشأ في الأمكنة والأزمنة الذي يندرس فيها كثير من علوم النبوات، حتى لا يبقى من يبلغ ما بعث الله به رسوله من الكتاب والحكمة، فلا يعلم كثيراً مما يبعث الله به رسوله ولا يكون هناك من يبلغه ذلك، ومثل هذا لا يكفر)ئاگاداری ئەم عيباراتە بە . ئەلێ زۆر كەس هەيە كە پێ نەگەيشتووە نازانێ ئالەم زۆرە كەسانەش (ومثل هذا لا يكفر)ئەم جۆرە كەسانە كافر نيە جوان سەيری عيبارەتەكە بكە مەبەستی لەكافر نيە چيە لەكاتێكدا كە بۆيی باس كردی ئەمە ئە كافرترينی ئەهلی زەوييە (فقد تبين أن هذا القول كافر ولكن تكفير قائله لايحكم به حتى قد بلغه من العلم ما تقوم به عليه الحجة التي يكفر تاركها)زانيمان ئەم قەولە كوفرە بەس كابرای پێ كافر نابێ هەتا ئيقامە حوجەی لەسەر نەكرێی (ودلائل فساد هذا القول كثيرة في الكتاب والسنة واتفاق سلف الأمة وأئمتها ومشائخها)خۆئەم قسەيە فسادەكەی زۆر زۆر ظاهيرە كە بلێ ئێمە هيچمان لەسەر نيە ئەمە هەر پێويست ناكا ڕەدبدرێتەوە دەليلی زۆری لەسەرە (لا يحتاج إلى بسطها بل قد علم بالاضطرار من دين الإسلام: أن الأمر والنهي ثابت في حق العباد إلى الموت)هەموومان ئەزانين

ئەمر و نەهلی لە ئەمریی ئێمەدا هەتاوەکو مردنە هەتاوەکو مردن لەسەرماندا لاناچێ (وَٱعۡبُدۡ رَبَّكَ حَتَّىٰ يَأۡتِيَكَ ٱلۡيَقِينُ)[1] کەواتە ئەم قەولە کوفرە یاخود کوفر نیە !؟ وە کابراشی پێ کافر دەبێ یاخود نا ؟! لێرەدا کە دەڵێ کافری ناکەین بزانین مەبەستەکەی چیە :.

(وأما قول القائل: هل يصدر ذلك عمن في قلبه خضوع للنبي، ﷺ ،؟)ئەم قسەیە لە دڵێك دەرناچێ کەوا خضوعی هەبێ بۆ پێغەمبەر ﷺ ملکەچی تێدا بێ بۆ پێغەمبەر ﷺ بەمانای بەقسەکردن و گوێڕایەڵی ؟!

(فيقال: هذا لا يصدر عمن هو مقر بالنبوات مطلقاً.)نەك هەر بەپێغەمبەر ﷺ بەڵکو بەهەموو پێغەمبەران ئەو کەسەی کە مقیر بێ ئەم قسە لەو کەسە دەرناچێ (بل قائل ذلك كافر بجميع الأنبياء والمرسلين) ئەڵێ قائیلی ئەم کەسە کافرە بەهەموو پێغەمبەران تەنها پێغەمبەر محمدنا (عليهم الصلاة والسلام) چونکە ئیشی پێغەمبەران ئەمر و نەهی بووە (لأنهم جميعاً أتوا بالأمر والنهي للعباد إلى حين الموت)هەموویان بۆ ئەمر و نەهی هاتوون بۆ عیبادەت کردن هەتاوەکو مردن (بل لا يصدر هذا القول ممن في قلبه خضوع لله وإقرار بأنه إله العالم) لەدەمی کەسێك نایەتە دەرەوە کەوا لەدڵی ئیمان هەبێ بەوەی کە الله خوای عالمە (فإن هذا الإقرار يستلزم)ئەو ئیقرارەی تۆ دەیکەیت کە الله خوای تۆیە ئەوە دەگەیەنی (أن يكون الإنسان عبداً لله خاضعاً له) ئەبێ ملکەچی خوا بی (ومن سوغ الإنسان أن يفعل ما يشاء من غير تعبد بعبادة الله) هەرکەسێك برەخسێنی و بۆیی جائیز بکا کە عیبادەتی غەیری خوای گەورە بکا .(فقد أنكر أن يكون الله إلهه) ئینکاری ئەوەی کرد کەوا الله خوای ئەو بێ چونکە تۆ شیرکت کرد .)[2]

لێکدانەوە وشەکانی شێخ ئیسلام

(انظر –رحمك الله– إلى هذه الفتوى فإنه قرر في أولها أنهم أكفر أهل الأرض)نەیوت ئەمانە لەکافرترینی ئەهلی زەوین ئەوەی کە ئەم قسەیە بکات (وأكفر من اليهود والنصارى وأنهم أخبث من المشركين)هەتا لەموشریکەکانی مەککەش خراپترن (ثم ينفي الكفر عنهم بعد ذلك) بەلام دوایش دەڵێ ئەمە کافر نابێ تا ئیقامە حوجەی لەسەر نەکرێی ! ئائەم عیبارەتەیە

[1]:.سورة الحجر اية : ٩٩
[2]: :. مجموع الفتاوى ملجدي ٦:.ص٢٢٦

بۆتە ئیشكال و كێشە لەلای زۆربەی ئەوانەی كە دەڵێن ابن تیمیە كافری كافر نەكرد من چۆن ئێستا موسلمانێك كافر بكەم ! (لقلة العلم وغلبة الجهل وهذا هو الكفر المعذب علیه)سركە ئەوەیە كە ئەم كوفرە معذب علیه نەك كوفر كافر بوون ئەو كوفرەیە كە خوای گەورە عەزابی نادا لەسەری ،كەواتە كوفر بووە دوو بەشەوە واتا ئێمە بەو كەسە ئەڵێن كافرە بەس ئەگەر نەزانێ عەزاب نادرێی بەلام ئەگەر زانی ئەوە عەزابیش ئەدرێی . كەواتە كاتێك نەفی كوفر دەكا شێخ ئیسلام یاخود كاتێك شێخ محمدی كوری عبدالوهاب دەلێ ئەوەی كەوا بەدەوییی دەپەرستێ یاخود عبدالقادر دەپەرستێ من كافری ناكەم مەبەستی كافری ناكەم ئەوە نیە كەوا ئەم كەسە كافر نیە بەلكو ئەلێ من نالێم ئەو كەسە كافرێكە كەوا كوفری معذب علیه لەسەرە یانی بەو كوفرەی خوای گەورە عەزابی نادا چونكە نەیزانیوە كەواتە كافرێكە كە خوای گەورە عەزابی نادا هەتاوەكو ئیقامە حوجەی لەسەر نەكرێی . بەو مانایەی ئەگەر بەم شێوەیە بڕواتە بۆ قیامەت خوای تعالی ئیمتحانی دەكا عەزابی نادا چونكە خوای گەورە حیكمەتی وایە هیچ كەسێك سزا نادا هەتا پەیامەكەی پێ نەگا هەروەكو دەفەرمووی (وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ نَبۡعَثَ رَسُولٗا)[1] بەلام كەسەكە كافرە ئەحكامی لەسەر جێ بەجێ دەبێ ، ئەم جۆرە كەسە ئێمە ناتوانین دوعای بۆ بكەین ناتوانین صەدەقەی بۆبكەین ناتوانین داوای لێخۆشبوونی بۆ بكەین سەیركەن خوای تعالی چی دەفەرمووی لە دوعا لێخۆشبوونەكاندا لە قورئاندا (رَبَّنَا ٱغۡفِرۡ لَنَا وَلِإِخۡوَٰنِنَا ٱلَّذِينَ سَبَقُونَا بِٱلۡإِيمَٰنِ)[2] ئەی ئەوەی كەوا بەئیمان نەرۆیشت خۆ ئەم كەسە بەئیمان پێش ئێمە نەكەوتوە نابێت دوعای بۆ بكەین مەرجی دوعا كردن بۆی ئیمانە . بۆیە دەلێ (وهذا هو الكفر المعذب علیه، ثم يثبت بعد هذا أنهم كفار بجميع الكتب والرسل وكفار بإلهية الله وهذا هو الكفر قبل الخبر وقيام الحجة.)دوایش دەلێ ئەمانە كافرن بەهەموو پێغەمبەران(علیهم الصلاة والسلام)بە هەموو كتێب مەبەستی ئەم كافرەیە كەوا كەسەكە نازانێ بەلام كوفری كردوە وە كەسەكە كافرە بەلام تەعزیب نادرێی لەسەریی.)[3]

---

[1]:سورة الإسراء اية :١٥

[2]:سورة الحشر اية : ١٠

[3]: ص٢٨٣ - كتاب العذر بالجهل تحت المجهر الشرعي - المبحث الرابع تعريف الكفر الذي ينفيه هؤلاء الأئمة - المكتبة الشاملة الحديثة

شوبهەیەك دەهێنین

بەداخەوە ئێستا كەسانێك پەیابوون ئەلێن باو باپیرانی خۆیان كافر دەكەن بەم كەسانە دەلێن كەوا ئەهلی تەوحیدن و ئینسانەكان بەكوفرەكانیان كافر دەكەن هەروەكو باسمان كرد!

وەلامەكەی :

باو باپیرانمان كەسانێك بوون یان موحید بوون یاخود موشریك بوونە ئەگەر موحید بوون كێ ئەتوانی موحید كافر بكا !؟ ئەوە ئیفترایە .

ئەگەر موشریكیش بوون كێ ئەتوانی بە موشریك بلێ موحیدە !؟ ئەوە جێگای ئیتسفهامە تۆچۆن بەموشریكێك ئەلێ موسلمان ! كە موشریك بوو موشریكە ئینجا ئەم كەسە یان زانیویەتی یاخود نەیزانیوە لەدوای ئەم روونكردەوەی پێشوتردا تێگەیشتن لەم بابەتە زۆر ئاسانە .

بەكورتیەكەی باس دەكەین :.

هەركەسێك دینی تەوحیدی نەبێ موشریكە بەلام ئەم موشریكە لەسەر دوو حالەتە :.

١-یان زانیویەتی كەوا ئەمە شیركە . ٢-یاخود نەیزانیوە كەوا ئەمە شیركە .

ئەوان دێن كێشەكەیان لەوەدایە ئەو خەلكە نەیزانیوە تۆچۆن بۆ جەهەنەمی ئەبەیی ! وە ئێمەش دەلێن ئێمە نالێن جەهەنەمین كە موشریك بوو إلزامی ئەوە ناكەین بلێن إلا ئەبێ ئەو كەسە بچێتە جەهەنەمەوە یان ئەو كەسە نەیزانیوە كەمادەم نەیزانیوە خوای گەورە دەفەرمووی (وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ نَبْعَثَ رَسُولًا)[1] وە ئەم ناروونی و ئیشكالەیان بۆ روون بكەنەوە با وا تێ نەگەن كەتۆ وتت كەسەكە موشریكە . لەبەر ئەوەی موشریك لەلای ئەو یەكەسەر بۆ ئاگرە موشریك یەكسەر بۆ ئاگر نیە موشریك هەیە عەزاب ئەدرێی وە موشریك هەیە عەزاب نادرێی هەروەكو قەولی شێخ ئیسلام ابن تیمیە مان هێنا كە دەفەرمووی (الكفر المعذب علیه لایكون كما بلوغ رسالة).

(وصلى الله على نبينا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين)

[1]:سورة الإسراء اية :١٥

ڕاڤەی

كشف الشبهات

نووسنی

شيخ محمد بن عبدالوهاب

ڕاڤەکردنی

مامۆستا کامەران کەریم

نووسینەوەی

زانست خوازانی شەرعی

ئامادەکردنی

بەرەوبەهەشت

كشف الشبهات

شێخ ڕەحمەتی خوای لێ بێت کە ئەم ڕیسالەیەی داناوە نامیلکەیەکی زۆر گرینگە لەڕەتدانەوەی قەبر پەرستەکان و شەخص پەرستەکان دایناوە و شوبهەکانیان پوچەڵدەکاتەوە وە کو وتمان(کشف الشبهات) بەمانای دەرخستن وپەردە هەڵدان لەسەر و لەنێوبردن و نە هێشتن و ئەو بابەتانە ئەگرێتەوە واتا لەناوبردنی شوبوهاتی قبوریین و قەبرپەرستان ئەوشوبهانەی کەهەیانە کەبەدەستیانەوە کە لەدێرین زەمانەوە پێش پێغەمبەرمان ﷺ لەزەمانی پێغەمبەر(محمد)یشدا ﷺ و لە دوای ئەمیش و تادەگاتە زەمانی شێخ (محمدی کوری عبدالوهاب) هەتا ئێستاش کە ئەو شوبوهاتانە دێت و دەروات بەدەستیانەوەیە

مامۆستا

رحمه الله

کامەران کەریم